

ಸಂಶೋಧನ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ : ೧೯

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ

ಜೀವನ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಗಳ ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಅಧ್ಯಯನ

ಎಂ. ಬಿ. ಕೊಟ್ರೆಶೆಟ್ಟಿ

ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನಪೀಠ

ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ

Q2:332
33L5

ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ

೧೯೭೫

Q2:332
33L5

4261

Kotrashetti, M B

Shivayogi

ಇಂಜಿನ್ ಶಾಖೆ-ಕವಲು, ಹೈದರಾಬಾದ್ ಅಧಿಕಾರಿ
ಪ್ರೀತ ವಿದ್ಯಾರಣಿ - 4261

[illegible]

೧೬-೬-೧೯೩೪

A 34

ರಜತ ಮಹೋತ್ಸವದ ಪ್ರಕಟನೆ

ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

ಸಂಶೋಧನ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ : ೧೯

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ

ಸಂಶೋಧನ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ : ೧೯

COMPLIMENTARY COPY.

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ

ಜೀವನ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಗಳ ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಅಧ್ಯಯನ

ಪ್ರಾ. ಬಿ. ಕೊಡ್ಲೇ
ಎಂ. ಬಿ. ಕೊಟ್ಟೆ

ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನಪೀಠ

ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ

ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ

೧೯೭೫

ಪ್ರಕಾಶಕರು :

ಎಸ್. ಎಸ್. ಒಡೆಯರ, ಎಂ.ಎ., ಎಲ್‌ಎಲ್‌.ಬಿ.
ಕುಲಸಚಿವರು, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ

Q2:332
33L5

ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣ : ಮಾರ್ಚ್, ೧೯೭೫

ಪ್ರತಿಗಳು : ೧೦೦೦

© ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ

ಬೆಲೆ : ರೂ. 24=00

SHI JAGADGURU VISHWARADHYA
JNANA SIMHASAN JNANAMANDIR
LIBRARY

Jangamawadi Math, Varanasi

Acc. No. 4261.....

ಮುದ್ರಕರು : ವಿ. ಬಿ. ಸತ್ಯನ್, ಕಪಿಲಾ ಪವರ್ ಪ್ರೆಸ್, ನಂಜನಗೂಡು

ಸಂಶೋಧನೆಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮುನ್ನಡೆಯಲು ಸ್ಫೂರ್ತಿ
ಜೈತನ್ಯಗಳನ್ನಿತ್ತ ನನ್ನ ವಿದ್ಯಾಗುರುಗಳೂ, ಕರ್ನಾಟಕ
ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕುಲಪತಿಗಳೂ ಆದ

ಡಾ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ

ಅವರಿಗೆ ಈ ಪ್ರಬಂಧ ಸಮರ್ಪಿತ.

ಸಂಶೋಧನ ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಪ್ರಕಟನ ಯೋಜನೆಯ
ಅಂಗವಾಗಿ, ಈ ಕೃತಿಯ ಪ್ರಕಟನೆಗೆ ಧನಸಹಾಯ ನೀಡಿದ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಧನ
ಸಹಾಯ ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನರ್ಪಿಸುತ್ತದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ
ಧಾರವಾಡ

ಎಸ್. ಎಸ್. ಒಡೆಯರ
ಕುಲಸಚಿವರು

ಮುನ್ನುಡಿ

ಬಸವಣ್ಣ, ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣ, ಪ್ರಭುದೇವ, ಮಹಾದೇವಿಯಕ್ಕ, ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಈ ಐವರು ವೀರಶೈವದ ಪಂಚಪ್ರಾಣ. ಇವರ ನಡೆಯಿಂದ, ನುಡಿಯಿಂದ ವೀರಶೈವ ಪುನೀತ ವಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳು ಉನ್ನತಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿವೆ. ಈ ಮಹಾತ್ಮರ ಜೀವನ, ಸಾಧನೆ, ಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದು ಕನ್ನಡ ಸಂಶೋಧಕರ ಆದ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಪ್ರಬಂಧವು ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಒಂದು ಮಹತ್ತರ ಸಾಧನೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಅಸದೃಶ ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿ. 'ಯೋಗಿಯಾದರೆ ಎನ್ನಂತಾಗ ಬೇಕು' ಎಂದು ಗರ್ಜಿಸಿದ ಮಹಾಧೀರ. ಆತನ ಪ್ರಭಾವಮುದ್ರೆ ತನ್ನ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ವಿಸ್ತಾರ ವಾದ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿತ್ತು. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಒಂದು ಶಾಸನವು ಹಾವೇರಿಯ ಹತ್ತಿರದ ಸಂಗೂರಿನಲ್ಲಿ ದೊರೆತಿದೆ ಎಂದರೆ ಈ ಪ್ರಭಾವಮುದ್ರೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಅರಿವಾಗಬಲ್ಲದು. ಶಿವಶರಣರಲ್ಲಿ ಶಾಸನೋಲ್ಲೇಖಿಗಳು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಯನ್ನು ಕುರಿತು ದೊರೆಯುವಷ್ಟು ಮತ್ತಿನ್ನಾರ ಬಗೆಗೂ ದೊರೆತಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹ ವಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಪ್ರಭಾವಪೂರಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಯೋಗದಿಂದ ಶಿವಯೋಗದತ್ತ ಪರಿವರ್ತನ ಮಾಡುವುದು, ಬಸವಣ್ಣನ ಭಕ್ತಿ, ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ಶಕ್ತಿ, ಪ್ರಭುದೇವನ ಯುಕ್ತಿ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ನನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದಾಗ ಪ್ರಭುವಿನ ಕರಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವಿದೆ. ಸಿದ್ಧನಿಗೆ ಅದರ ರಹಸ್ಯ ವನ್ನು ಅರಿಯುವ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯಿದೆ. ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನನ್ನು 'ಬೆಸಗೊಂಬ ಬಾರಾ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಆತನನ್ನು ಕಲ್ಯಾಣದ ಭೂಮಿಕೆಗೆ ಕರೆತರುತ್ತಾನೆ ಪ್ರಭುದೇವ. ಶಿವಾನುಭವ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಮಿಂಚು ಮಿಂಚು ಪಳಂಚಿದಂತೆ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಶರಣರ ದಿವ್ಯ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ತಲೆದೂಗಿ ಅವರ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನಿಂದ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆಯಲು ವೀರಶೈವಕ್ಕೆ ಹೊಸಕಳೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದು. ಶೂನ್ಯಸಿಂಹಾಸ ನಕ್ಕೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗುವ ಗೌರವವೂ ಈ ಜಗದ್ಗುರುವಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾರತೀಯರಿಗೆ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆ, ಕಡಿಮೆಯೆಂಬುದು ಸರ್ವಶ್ರುತ. ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸತ್ಯಸಂಗತಿಗಳಿಗೆ ಪೌರಾಣಿಕ ಬಣ್ಣಬಳಿದು ಇಲ್ಲವೆ ಪವಾಡಗಳ ಜಾಲ ಹೆಣೆದು ಕತೆ ಹೇಳುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ನಡೆದು ಬಂದ ಸಂಗತಿ. ಈ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಕರ್ನಾಟಕವೇನೂ ಅಪವಾದವಾಗಿಲ್ಲ. ಶಿವಶರಣರು ಈ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ,

ಮಾನವ್ಯದ ಬಳ್ಳಿಗೆ ಮಂದಾರಪುಷ್ಪವಾಗಿ ಅರಳಿ, ದೇವತ್ವದ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ ವಿಷಯ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಸತ್ಯ, ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಇತಿಹಾಸ. ಈ ಮಹಾನುಭಾವರ ಬಗೆಗಿನ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂಗತಿಗಳು, ಅವರ ಜೀವಿತಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಘಟನೆಗಳು ಮೇಲಿನಂತೆ ಪೌರಾಣಿಕ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ, ನಿಜದ ನಿಲುವನ್ನು ಅರಿಯುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯು ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದುದು, ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನಿಂದ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದುದು - ಇಂತಹ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮಹತ್ವದ ಘಟನೆಗಳೂ ಸಹ ಪವಾಡ ಪ್ರವಾಹದ ಸೆಳವಿಗೆ ಸಿಲುಕಿ, ವಾದಗ್ರಸ್ತ ವಿಷಯವಾದುದು ಕಳೆದ ಮೂರು ದಶಕಗಳಿಂದಲೂ ತಿಳಿದು ಬಂದ ವಿಷಯ. ಅಂತೆಯೇ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಸುವುದು ಅವಶ್ಯವೆನಿಸಿತು. ಈ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಡಾ|| ಎಂ. ಬಿ. ಕೊಟ್ರಶೆಟ್ಟಿಯವರು ಕೈಕೊಂಡು ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವುದು ಅಭಿನಂದನಾರ್ಹ, ಸಂತೋಷಪ್ರದ.

ಡಾ|| ಎಂ. ಬಿ. ಕೊಟ್ರಶೆಟ್ಟಿಯವರು ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಪ್ರತಿಭಾನ್ವಿತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು. ಕುಶಾಗ್ರಬುದ್ಧಿ, ವಿಮರ್ಶನ-ವಿಚಕ್ಷಣತೆಗಳಿಂದ ಜಟಿಲ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ ನೋಡುವ ದೃಷ್ಟಿ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸುವಾಗ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಮುನ್ನಡೆದಿರುವರು. ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಪಾರ, ಅಗಿದಷ್ಟೂ ಹೊಸಹೊಸದಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗುವುದು ಇತ್ತೀಚಿನ ಸಂಶೋಧನೆಯಿಂದ ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ. ಡಾ|| ಎಂ. ಬಿ. ಕೊಟ್ರಶೆಟ್ಟಿಯವರು ಉಪಲಬ್ಧ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಅರೆದು, ಒರೆದು ನೋಡಿದ್ದಾರೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಐತಿಹಾಸಿಕ, ತಾತ್ವಿಕ, ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಪ್ರಥಮಕೃತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆದ ಸ್ಥಿರ ಶಾಸನ, ಸುಳಿವ ಶಾಸನ (ಸಾಹಿತ್ಯಕೃತಿ) ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಆಳವಾಗಿ ಅಭ್ಯಸಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಫಲಸ್ವರೂಪವಾಗಿ ಈ ಮಹಾ ಪ್ರಬಂಧ ರೂಪುಗೊಂಡಿದೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆದ ಸಾಹಿತ್ಯಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ರಾಘವಾಂಕನ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ್ಯ ಒಂದು ಮೇರುಕೃತಿ. ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪುಟನೆಗದು ಬರುವ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೂ, ಶಿವಯೋಗಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನೂ, ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಅಂಶಗಳನ್ನೂ, ಪ್ರಬಂಧಕ್ಕೆ ಮೂಲಸಾಮಗ್ರಿಯೆಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ಮೂಲಕ್ಕೆ ಮೂಲವಾಗಿ ನಿಂತಿದೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ವಚನಸಾಹಿತ್ಯ. ಸಿದ್ಧನ ಹಾಗೂ ಇತರ ಶಿವಶರಣರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾಗಿರುವ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಬಯಲಿಗೆ ತಂದು, ಕಾವ್ಯಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಅಂಶಗಳೊಂದಿಗೆ ತೂಗಿ ನೋಡಿ, ಒಂದು ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವುದು ಈ ಪ್ರಬಂಧದ ಪರಮ ಸಾಧನೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಷಟ್ಸ್ಥಲ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಸ್ವರೂಪ ನಿರ್ಣಯಿಸುವಲ್ಲಿ, ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವೀರಶೈವತ್ವವನ್ನು ವಿವೇಚಿಸುವಲ್ಲಿ ಡಾ|| ಎಂ. ಬಿ. ಕೊಟ್ರಶೆಟ್ಟಿಯವರ ವಿಚಾರ ವಿಚಕ್ಷಣತೆ, ಪ್ರತಿಭಾಶಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಉತ್ತಮ ಗದ್ಯಶೈಲಿ ಮಿಂಚಿದೆ. 'ಶಿವಯೋಗ ಸಮೀಕ್ಷೆ' ಯಲ್ಲಿ ಲೋಕವು ಶಿವಯೋಗವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವುದರ ಉಜ್ವಲ ನಿರೂಪಣೆಯಿದೆ - ಹೀಗೆ ಈ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವು ವಚನಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕೈಗನ್ನಡಿಯಾಗಿದೆ. ವಿಚಾರಗಳ ಮಂಡನೆ, ವಿಷಯಗಳ ನಿರೂಪಣೆ, ಚರ್ಚೆ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ಚೋಕೆ ತೂಕಗಳಿಂದ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಆವೇಶಕ್ಕೆ ಎಡೆಗೊಡದೆ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿತ್ತು.

ಪ್ರಬಂಧದ ರಚನೆಯನ್ನು ಕೊನೆಮುಟ್ಟಿಸಿರುವರು. ಡಾ. ಕೊಟ್ಟಶೆಟ್ಟಿಯವರ ಸಾಧನೆ, ಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಪರಮಾನಂದದಿಂದ ಹೃದಯದಾಂಬಿ ಈ ಮುನ್ನುಡಿಯನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ. ಸಹೃದಯರು ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು.

ಧಾರವಾಡ
೨೫-೧೨-೧೯೭೪

ಡಾ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ
ಕುಲಪತಿಗಳು

ನಿವೇದನೆ

೧೯೬೨ನೆಯ ಜುಲೈ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಎಂ.ಎ. ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಪರಿಣಾಮ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಪ್ರಥಮವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪಾಸಾಗಿದ್ದ ನಾದರೂ ನನ್ನ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ, ಆದರ್ಶ, ನಿರೀಕ್ಷೆಗಳೆಲ್ಲ ಗಾಳಿ ಗೊಡ್ಡಿದ ದೀಪದಂತಾಗಿ ನನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನೇ ಅಲುಗಿಸಿದವು. ನನ್ನ ಸಹಪಾಠಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ನನಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಗುಣಗಳನ್ನು ಪಡೆದ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಕಾರಣ, ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನೇ ಅಲುಗಿಸಿ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನಿರುತ್ಸಾಹ ಶೂನ್ಯಗಳನ್ನು ತುಂಬಬೇಕೆ ? ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಅನಂತರದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ವಾಸ್ತವಿಕತೆಗೂ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ರೂಪುರೇಖೆಯಾದ ಆದರ್ಶಕ್ಕೂ ಬಹುದೂರದ ಸಂಬಂಧ. ಈ ಸತ್ಯವನ್ನರಿಯದ ಅಂದಿನ ಮುಗ್ಧಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ತೋರಿದ್ದರಿಂದ ಸೋಲು, ನಿರಾಸೆಗಳ ಅಸಹನೀಯ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಪಕ್ಕಾಗಬೇಕಾಯಿತು.

ಮಾನಸಿಕ ಸಂಕ್ಷೋಭೆಯ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪೂಜ್ಯ ಗುರುಗಳಾದ ಡಾ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ ಅವರು ವಾತ್ಸಲ್ಯದ ಮಳೆಗರೆದರು. 'ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ಯಾರಿಗೂ ಕಡಿಮೆ ಯಿಲ್ಲ. ಯು. ಜಿ. ಸಿ. ರಿಸರ್ಚ್ ಫೆಲೋಶಿಪ್ ಪಡೆದು ಒಎಚ್.ಡಿ. ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸು' ಎಂದು ಧೈರ್ಯಹೇಳಿ ಕುಸಿಯುತ್ತಿದ್ದ ನನ್ನನ್ನು ಎತ್ತಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ಅದೇ ವರ್ಷ ಆಗಸ್ಟ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ "ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಜೀವನ, ಸಾಹಿತ್ಯ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಗಳ ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಅಧ್ಯಯನ" ಎಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಂಡು ಅಧ್ಯಯನ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ೧೯೭೩ರ ಜನವರಿ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಫೆಲೋಶಿಪ್ ಲಭ್ಯವಾದ ಕೂಡಲೆ ನಿಜವಾದ ಅಭ್ಯಾಸ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ನನ್ನ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಆಯಾಮ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದಂತಾಯಿತು.

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶಿವಶರಣರ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹಲವಾರು ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಉದ್ಭವವಾಗಿ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ವಾದ ವಿವಾದಗಳ ವೇದಿಕೆಯೊಂದು ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿತ್ತು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಭವ ಮಂಟಪದ ಐತಿಹಾಸಿಕತೆ, ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ವೀರಶೈವತ್ವ—ಇವು ತೀಕ್ಷ್ಣ ವಾದವಿವಾದಕ್ಕೆ ಎಡೆಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದವು. [ಡಾ. ಡಿ. ಎಲ್. ಎನ್. ರಾಘವಾಂಕನ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರವನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶೈವನೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ್ದರೆ, ಡಾ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ ಅವರು ಅದೇ ಕೃತಿಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ವೀರಶೈವನೆಂದು ವಾದಿಸಿದ್ದರು. ಹರಿಹರ ರಾಘವಾಂಕರ

ಕಾವ್ಯಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಅವಲೋಕನ ಮಾಡಿದಮೇಲೆ ಶಿವಶರಣರ ಇಷ್ಟಲಿಂಗ, ಷಟ್ಸ್ಥಲ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಗಳ ಪರಿಜ್ಞಾನ ಅವರಿಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಮನದಟ್ಟಾಯಿತು. ಇಂತಹ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಇಡೀ ವೀರಶೈವ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವ್ಯಾಪಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವೀರಶೈವತ್ವದ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಆರೈಯುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಯಿತು. ಶರಣರ ಜೀವನದ ನೇರ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಾದ ವಚನರಾಶಿ ಒಂದೆಡೆಗೆ, ಶರಣರನ್ನು ಕುರಿತು ಇತರರು ರಚಿಸಿದ ಕಾವ್ಯಪುರಾಣಗಳು ಇನ್ನೊಂದೆಡೆಗೆ — ಹೀಗೆ ಇಬ್ಬುಗೈಯ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವಶರಣರ ವಚನರಾಶಿಯೇ ನಂಬಲರ್ಹವಾದುದೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕಾಯಿತು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಮಗ್ರ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸುವ ಸದವಕಾಶ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಅವು ಪ್ರಕಟಗೊಂಡ ಮಾತೃಕೆಗಳಿಂದ ಕಲೆಹಾಕುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಪೂರೈಸಿದೆ. ಕಾಂಟ್, ಹೆಗಲ್, ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್, ದಾಸಗುಪ್ತ ಮುಂತಾದವರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಓದಿ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಪೌರ್ವಾತ್ಯ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನದ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ತಡಕಾಡಿದೆ ವಿಷಯ ಸಂಗ್ರಹ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಅದನ್ನು ಬರವಣಿಗೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸುವ ಕಾರ್ಯವು ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ೧೯೬೪ರಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾವಿಯ ಲಿಂಗರಾಜ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕನಾಗುವ ಪ್ರಸಂಗ ಒದಗಿ ಬಂದು ಪ್ರಬಂಧ ರಚನೆಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕೆಲಕಾಲ ತಡೆಯುಂಟಾದರೂ, ೧೯೬೭ರಲ್ಲಿ ಪೂರ್ತಿಗೊಂಡು, ಅದೇ ವರ್ಷಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿ ಲಭಿಸಿತು.

ನನ್ನ ಪೂಜ್ಯ ಗುರುಗಳಾದ ಡಾ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಪ್ರಭಾವಪೂರ್ಣ ಹಾಗೂ ಚೇತೋಹಾರಿ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗಿದ್ದ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಅಗಾಧ, ಅನುಪಮ. ನಾನು ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಒಯ್ಯಾಗಲೆಲ್ಲ ಅವರು ನೀಡುವ ತಕ್ಷಣದ ಪರಿಹಾರಗಳು ಅವರೊಂದು 'ಚಲಿಸುವ ವಸ್ತುಕೋಶ' ವೆಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ಅವರ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪ್ರತಿಭೆಗಳಿಗೆ ಅಚ್ಚರಿಗೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಅವರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗುವುದೇ ಒಂದು ಯೋಗ, ಪುಣ್ಯ. ಆಗಾಗ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಸಲಹೆ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನಿತ್ತ ಡಾ. ಎಂ. ಎಸ್. ಸುಂಕಾಪುರ, ಪ್ರೊ. ಎಸ್. ಸಿ. ಭೂಸನೂರಮಠ ಅವರ ಘನವಾತ್ಸಲ್ಯಕ್ಕೆ ಅನಂತ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು.

ಈ ಪ್ರಬಂಧವು ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಹಲವು ವಿಧವಾಗಿ ಸಹಕರಿಸಿದ ನನ್ನ ಸೌಭಾಗ್ಯವತಿ ಉಷಾ ಹಾಗೂ ಸ್ನೇಹಿತ ಡಾ. ಎಂ. ಎಂ. ಕಲಬುರ್ಗಿಯವರಿಗೆ ನನ್ನ ನೆನಕೆಗಳು ಸಲ್ಲಬೇಕು. ಅತ್ಯಂತ ಆಸ್ಥೆವಹಿಸಿ ಮುತ್ತಿನಂತಹ ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಮಾಡಿದ ಶ್ರೀಯುತರಾದ ಮೇವುಂಡಿ ಮಲ್ಲಾರಿ ಹಾಗೂ ಕೆ. ಎಸ್. ಪಾಟೀಲ ಅವರನ್ನೂ ಅತ್ಯಂತ ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ನೆನೆಯುತ್ತೇನೆ.

ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾದ ೭ ವರುಷಗಳ ತರುವಾಯ ಈ ಪ್ರಬಂಧ ಪ್ರಕಟನೆಗೊಳ್ಳುವ ಯೋಗ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ. ಮಧ್ಯಂತರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ನಾನು ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗುವ ಯಾವ ಅಂಶವೂ ಹೊರಬಂದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಯಾವ ತಿದ್ದುಪಡಿಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಪ್ರಬಂಧ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಯೇ ಬೆಳಕು ಕಾಣುತ್ತಲಿದೆ. ವಿದ್ವಾಂಸರಿಂದ ಸಲಹೆ ಸೂಚನೆಗಳು ಬಂದರೆ ಮುಕ್ತ ಮನಸ್ಸಿನ ಸ್ವಾಗತ ಕೋರುವೆ. ತಮ್ಮ ಘನ ಅಂತಃಕರಣಕ್ಕೆ ಈ ಪ್ರಬಂಧ

ವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಲು ಸಮ್ಮತಿಸಿ, ಕೃತಕೃತ್ಯತೆಯ ಧನ್ಯತೆ ಕೈಸಾರುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ನನ್ನ ಪೂಜ್ಯ ಗುರುಗಳಾದ ಡಾ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ಅನಂತ ನಮನಗಳು. ಈ ಪ್ರಬಂಧ ಬೆಳಕು ಕಾಣಲು ಮೊದಲಿನಿಂದ ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಒಲವು ಆಸಕ್ತಿ ತೋರಿದ ಪ್ರಕಟನ ಶಾಖೆಯ ನಿರ್ದೇಶಕ ಶ್ರೀ ಚೆನ್ನವೀರ ಕಣವಿ ಹಾಗೂ ಉಪನಿರ್ದೇಶಕ ಶ್ರೀ ಎಸ್. ಬಿ. ನಾಯಕ ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು. ಪುಸ್ತಕದ ಕರಡಚ್ಚುಗಳನ್ನು ತಿದ್ದುವಲ್ಲಿ ನೆರವಾದ ಶ್ರೀ ಕೆ. ಎನ್. ಹರಿಹರ ಹಾಗೂ ಅಚ್ಚಿನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗಿ ಪೂರೈಸಿದ ನಂಜನಗೂಡಿನ ಕಪಿಲಾ ಪವರ್ ಪ್ರೆಸ್ಸಿನ ಶ್ರೀ ವಿ. ಬಿ. ಸತ್ಯನ್ ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಪೀಠ
ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ
೨೬-೧-೧೯೭೫

ಎಂ. ಬಿ. ಕೊಟ್ಟಿಶೆಟ್ಟಿ

ಪ ರಿ ವಿ ಡಿ

ಮುನ್ನುಡಿ	ix
ನಿವೇದನೆ	xiii
ಜೀವನ	xxi
ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ	೧
ಸಮಕಾಲೀನ ಶರಣರ ಹೇಳಿಕೆಗಳು, ಕಾವ್ಯ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು, ಸಂಕಲನ ಗ್ರಂಥಗಳು	
ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ	೩೯
ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಕಾಲ, ಜೀವನಚರಿತ್ರೆ	೬೧
ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಕಾಲ	
ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ	
ಅವತಾರ ಕಲ್ಪನೆ, ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಅವತಾರ, ಜನನೀ ಜನಕರು, ಜನ್ಮಭೂಮಿ, ಜನನ, ಬಾಲ್ಯ, ಯೌವನ	
ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವೀರಶೈವತ್ವ	೮೭
ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆ, ಹರಿಹರ ರಾಘವಾಂಕರ ಕಾಲದ ವೀರಶೈವಧರ್ಮ, ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಾಕ್ಷಿ	
ಸಾಹಿತ್ಯ	೧೧೭
ಹಿನ್ನೆಲೆ, ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ವೈಪುಲ್ಯಗಳು, ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಅಂಕಿತಗಳು, ಯೋಗಿನಾಥ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವು ಸಿದ್ಧರಾಮನದೇ ? ತ್ರಿವಿಧಿಗಳ ಛಂದಸ್ಸು, ತ್ರಿವಿಧಿಗಳು ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತವಾದವುಗಳೇ ? ಸಿದ್ಧರಾಮನ ತ್ರಿವಿಧಿ ರಚನೆಯ ಕಾಲ, ಬಸವಸೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿ, ಮಿಶ್ರಸೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿ, ಅಷ್ಟಾವರಣಸೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಆಚಾರ ಧರ್ಮ, ವಚನ ಸುಧೆ	

ತತ್ತ್ವ ವಿವೇಚನೆ

೧೯೫

ಅಂಗತ್ರಯ, ಲಿಂಗತ್ರಯ, ಷಟ್ಸ್ಥಲ ಸಾಧನಮಾರ್ಗ, ಭಕ್ತಸ್ಥಲ, ಸಂಸಾರ
ಹೇಯ ಸ್ಥಲ, ಗುರುಕಾರುಣ್ಯ ಸ್ಥಲ, ಮಹೇಶ್ವರ ಸ್ಥಲ, ಪ್ರಸಾದಿ ಸ್ಥಲ,
ಪ್ರಾಣಲಿಂಗ ಸ್ಥಲ, ಶರಣಸ್ಥಲ, ಐಕ್ಯಸ್ಥಲ

ಶಿವಯೋಗ ಸಮೀಕ್ಷೆ

೨೨೩

ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ, ಪ್ರಭಾವ ಮುದ್ರೆ

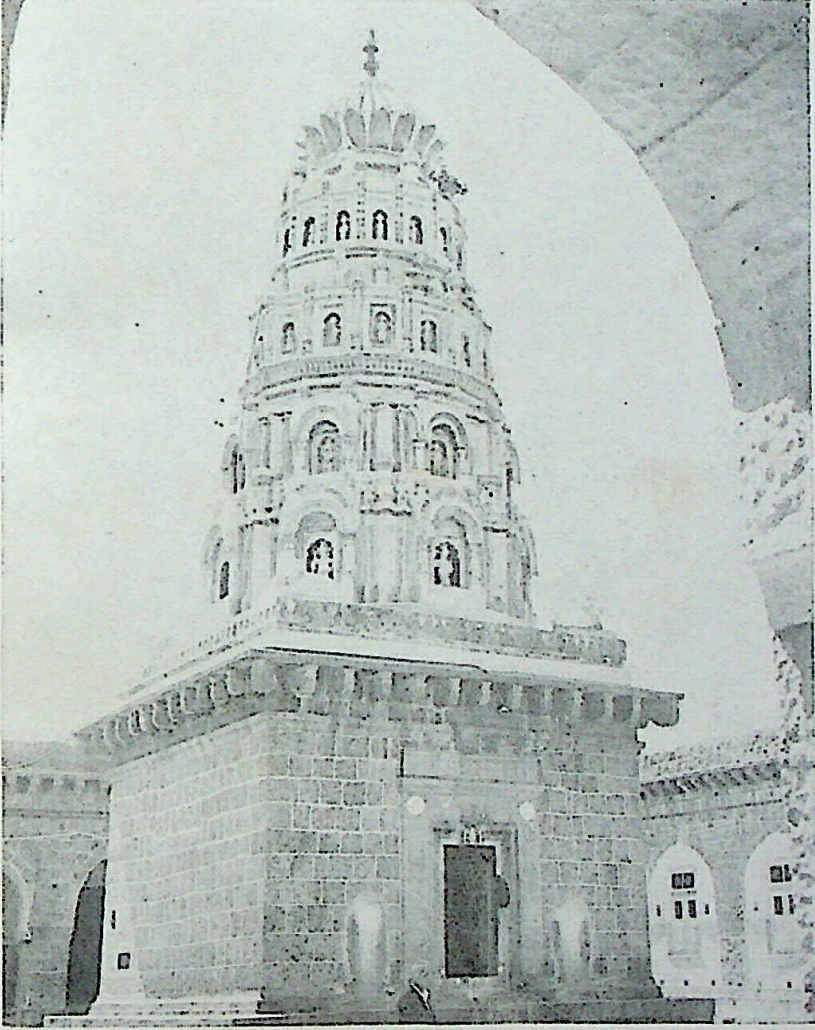
೨೪೫

ಅನುಬಂಧ

೨೬೫

ಅಭ್ಯಾಸ ಸೂಚಿ

೨೯೩

ಸೊಲ್ಲಾಪುರ ನಗರದ ಹೊರವಲಯದಲ್ಲಿ ನೈರುತ್ಯಕ್ಕಿರುವ ರೇವಣಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ
ದೇವಾಲಯ

ಜಿತ್ಯಗಳು

- 1 ಸೊಲ್ಲಾಪುರ ನಗರದ ಹೊರವಲಯದಲ್ಲಿ ನೈರುತ್ಯಕ್ಕಿರುವ ರೇವಣಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ. ಪು. xviii-xix.
- 2 ರೇವಣಸಿದ್ಧನು ಸುಗ್ರವೈಯ ಗರ್ಭವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜನನ ಸಂಕೇತವನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ಐತಿಹ್ಯವುಳ್ಳ ಮನೆ, ಸೊಲ್ಲಾಪುರದಲ್ಲಿ. ಪು. ೬೮-೬೯.
- 3 ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಗೆ ನವಣೆಯ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದರ್ಶನವಿತ್ತ ಸ್ಥಳ. ಈಗ ಇದನ್ನು ಸುತ್ತುವರಿದು ಸೊಲ್ಲಾಪುರ ನಗರ ಬೆಳೆದಿದೆ. ಪು. ೮೪-೮೫.
- 4 ಸೊಲ್ಲಾಪುರ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಪ್ರಾಕಾರದಲ್ಲಿರುವ ಯೋಗಿನಾಥನ ಗದ್ದುಗೆ. ಪು. ೨೬೦-೨೬೧.

11 3

11-1111 11-1111

ಜೀವನ

ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ

ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ

ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸುವ ಪರಂಪರೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದುಬಂದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಸವಂಗ್ರ ಭಾರತವನ್ನು ಅನುಲಕ್ಷಿಸಿ ಹೇಳಬಹುದಾದ ಮಾತು. ಇಹಲೋಕದ ಸಂಗತಿಗಳ ಬಗೆಗೆ ಭಾರತೀಯರಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ ಅವಜ್ಞೆ ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಪ್ರೊ. ಬಸವನಾಳರವರು ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ.^೧ ಇಹದ ಜೀವನಕ್ಕಿಂತ ಪರದ ಜೀವನದಲ್ಲಿ, ವಾಸ್ತವಿಕತೆಗಿಂತ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಆದರ್ಶದಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಟ್ಟಿ ದೃಷ್ಟಿಯ ಭಾರತೀಯರಲ್ಲಿ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪ್ರಜ್ಞಾವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಐತಿಹಾಸಿಕ ಘಟನೆಗಳೆಲ್ಲ ಪುರಾಣಕಲ್ಪನೆಯ ಅವರಣದಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡವು. ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾಭಾರತಗಳಂತಹ ಪ್ರಾಚೀನ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂಗತಿಗಳಿಂದ ನಿಬಿಡವಾಗಿದ್ದರೂ ಅವು ಪ್ರಥಮತಃ ಕಾವ್ಯಗ್ರಂಥಗಳು. ಅಲ್ಲಿ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಗಿಂತ ಕಾವ್ಯ ಕಲ್ಪನೆಗೇ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಾಗಲಾರದು.

ಪ್ರಾಚೀನ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳ ಜೀವನದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗೆ ತೊಡಗುವ ಮುನ್ನ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಪೂರ್ಣ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಕಾವ್ಯಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ, ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಯುಗಯುಗಗಳಿಂದ ಜನರಲ್ಲಿ ಜೀವಂತ ಸಂಪ್ರದಾಯವಾಗಿ ಬೆಳೆದುಬಂದ ಕಥೆ, ಐತಿಹ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ರಚಿಸಲು ಬೇಕಾಗುವ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮೂಲದ್ರವ್ಯ ಅಡಗಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಮಾತೃಕೆಗಳನ್ನು ಕಲೆಹಾಕಿ, ಆಧುನಿಕ ಐತಿಹಾಸಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವುಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಯ ನಿರ್ಮಿತಿಗೆ ಕೈಹಾಕಬೇಕು.

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಬಸವಾದಿ ಪ್ರಮಥರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಗಿಹೋದ ಓರ್ವ ಐತಿಹಾಸಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಅವನ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಾಹಿತ್ಯಸಾಮಗ್ರಿ ಅಪಾರವಾಗಿದೆ. ಅಭ್ಯಾಸದ ಅನುಕೂಲತೆಗಾಗಿ ಅದನ್ನು ಕೆಳಗಿನಂತೆ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು :

೧. ಬಸವನಾಳ ಸ್ಮಾರಕ ಸಂಪುಟ, ಪು. ೪೦೧.

I ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಸಾಮಗ್ರಿ:

- ಅ. ಸಮಕಾಲೀನ ಶರಣರ ಹೇಳಿಕೆಗಳು.
- ಆ. ಕಾವ್ಯ, ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು.
- ಇ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಅಂಶಗಳು.
- ಈ. ಸಂಕಲನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಆಧಾರಗಳು.

II ಶಾಸನ ಸಾಮಗ್ರಿ:

III ಪ್ರತೀತಿಗಳು ಹಾಗೂ ಸ್ಥಳಪುರಾಣಗಳು:

ಹೀಗೆ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನಡೆದಿರಬಹುದಾದ ಚಾರಿತ್ರಿಕಾಂಶಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳು ಹಾಗೂ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಪುರಾಣಕಲ್ಪನೆಗೆ ಅಗ್ರಪೂಜೆ ಸಂದಿದೆ. ಐತಿಹ್ಯ, ಸ್ಥಳಪುರಾಣಗಳು ಅವನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಜರುಗಿವೆಯೆಂದು ಜನರು ನಂಬಿದ ಅದ್ಭುತ ಘಟನೆಗಳ ಕಟ್ಟುಕಥೆಯಾಗಿ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಬದುಕಿನೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆದು ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಜೀವಂತವಾಗಿ ಉಳಿದಿವೆ. ಜಗದ್ಗುರು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಮಹಿಮಾನ್ವಿತ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಭಕ್ತಕೋಟಿ ನಿಚ್ಚಿರಗಿನ ನೋಟದಿಂದ ಕಂಡಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಇತಿಹಾಸ ಶೋಧನೆಗೆ ಜಾಗೃತ ವಿಮರ್ಶನಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಪಾತಾಳಗರಡಿಯೇ ಬೇಕು.

I ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಸಾಮಗ್ರಿ :

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಹೆಸರು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಕಾಲದಿಂದ ಆಧುನಿಕ ಯುಗದ ವರೆಗೆ ಆಗಿಹೋದ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ವೀರಶೈವ ವಚನಕಾರರು, ಕವಿಗಳು ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ ವಿಷಯವನ್ನು ಎತ್ತುತ್ತಲೇ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲುಂಟಾದ ವೀರಶೈವ ಮಹಾಕ್ರಾಂತಿಯ ಅಧ್ವಯುಗಗಳಾದ ಬಸವಣ್ಣ, ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣ, ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು, ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಮೊದಲಾದ ಶಿವಶರಣ ಶಿವಶರಣೆಯರು ಐತಿಹಾಸಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೆಂದು ಇಂದು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ತಿಳಿದು ಬಂದಿದೆ. ವೀರಶೈವ ಮಹಾಕ್ರಾಂತಿಯ ಕೇಂದ್ರವ್ಯಕ್ತಿಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಮೇಲಣ ನಾಲ್ವರ ಜೊತೆಗೆ ಐದನೆಯದಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಹೆಸರೂ ಬೆಸೆದುಕೊಂಡು ವೀರಶೈವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಅನೂಚಾನವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳುತ್ತ ಬಂದಿದೆ.

ಸಮಕಾಲೀನ ಶರಣರ ಹೇಳಿಕೆಗಳು :

೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕೆಲವು ಜನ ಪ್ರಮುಖ ವಚನಕಾರರು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಹೆಸರನ್ನು ಎತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅಂತಹರಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣ, ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣ, ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ, ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು, ಮರಂಘ ಶಂಕರದೇವ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಹೆಸರಿಸಬಹುದು. ಇವರಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನವರು 'ವೀರಶೈವ ನಿರ್ಣಯ ಪರಮಾವತಾರ ಪುರುಷ'ರೆಂದು ಕೀರ್ತಿವೆತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಕಲಚುರಿ ಅರಸ

೧. ಮಗ್ಗೆಯ ಮಾಯಿದೇವ: ಶತಕತ್ರಯ.

ನಾದ ಬಿಜ್ಜಳನಲ್ಲಿ ಮಹಾಪ್ರಧಾನಿಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನಲಂಕರಿಸಿ, ರಾಜಧರ್ಮಪರಿಪಾಲನೆಯ ಜೊತೆಗೆ ವೀರಶೈವಧರ್ಮವನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸಿದ ಅಪೂರ್ವ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅವರು. ಅವರು ಕಲ್ಯಾಣದ ಶಿವಶರಣರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಂದೋಲನದ ಸಂಘಟಕರು, ಅನುಭವ ಮಂಟಪವೆಂಬ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಜ್ಞಾನ ವೈರಾಗ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಣತಜ್ಞನಾದ ಶಿವಾದ್ವೈತದ ಮೂರ್ತಿ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವಿಗೆ ಅದರ ಅಧ್ಯಕ್ಷಸ್ಥಾನವನ್ನಿತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವಿನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವು ಮಾನವೀಯತೆ ಸಾಧಿಸಿದ ಮಹಾದ್ಭುತಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಗತಿಸಿಹೋಗಿ ಅನೇಕ ಶತಮಾನಗಳು ಸಂದರೂ ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಸಂಕೀರ್ಣತೆಯನ್ನು, ಅವನು ಸಾಧಿಸಿದ ಅನುಭಾವದತ್ತರವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು ನಮಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಾಗಲಾರದು. ಇದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಹಿರಿಮೆಯಲ್ಲ, ಅವನ ಹಿರಿಮೆಯೇ ವ್ಯಕ್ತವಾದೀತು. ಪ್ರಭು ತನ್ನ ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣ, ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕ ಗೋರಕ್ಷ ಮುಂತಾದ ಸಾಧಕರನ್ನು ಕಾಣುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯನ್ನೂ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ಅನುಭಾವ ಬಲದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಕರ್ಮಯೋಗದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ ಶಿವಯೋಗದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಶರಣವರ್ಗದ ಪ್ರಭಾವವಲಯದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತಾನೆ. ಬಸವಣ್ಣ ಭಕ್ತಿಭಂಡಾರಿ, ಅಲ್ಲಮ ಪ್ರಭು ವೈರಾಗ್ಯನಿಧಿಯಾದರೆ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನು ಜ್ಞಾನದ ಉತ್ತಂಗ ಶಿಖರ. ಉಡುತಡಿಯ ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಲೌಕಿಕದ ಪ್ರಲೋಭನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮೀರಿನಿಂತು, ದೇಹದ ಮೇಲಣ ಬಟ್ಟೆಬರೆಗಳ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೂ ಇಲ್ಲದ 'ದಿಗಂಬರವೇ ದಿವ್ಯಾಂಬರ'ವೆಂದು ವಿಶ್ವಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡ ಅಪೂರ್ವ ಅನುಭಾವಿ. ಇವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ವ್ಯಕ್ತಿ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಿದೆಯಾದರೂ, ವೀರಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಸಾರವನ್ನೇ ತಮ್ಮ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಇರವಿನಲ್ಲಿ ನಿಲಿಸಿ ಇವರು ಕೈಕೊಂಡ ಸಮಷ್ಟಿಸಾಧನೆ ಅದ್ಭುತ, ಅಪೂರ್ವ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯೂ ಇವರ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಬಲ್ಲ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾದುದರಿಂದ, ಇವರು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಬಗೆಗೆ ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಮಹತ್ವವಿದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಅವರ ಹೇಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸೋಣ.

ಬಸವಣ್ಣ :

೧. ಸತ್ಯಮುಕ್ತಿಯ ಕಳೆಯ ನೋಡಾ, ನಿತ್ಯತ್ವದ ಇರವ ನೋಡಾ,
ಮೂಱೊಂದಾದ ಆರೂಢನ ನೋಡಾ !
ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವರಲ್ಲಿ ತದ್ಗತವಾಗಿಪ್ಪ ಮರುಳಶಂಕರದೇವರ
ನಿಲವ, ಪ್ರಭುದೇವರು, ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯದೇವರಿಂದ ಕಂಡು
ಬದುಕಿದೆನು, ಬದುಕಿದೆನು !^೧

೨. ಎನ್ನ ಗತಿ ನೀನೆ ಕಂಡಯ್ಯಾ,
ಎನ್ನ ಗುರು ಪರಮಗುರು ನೀನೆ ಕಂಡಯ್ಯಾ !
ಎನ್ನಂತರಂಗದ ಜ್ಯೋತಿ ನೀನೆ ಕಂಡಯ್ಯಾ !
ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವಾ,
ನೀನೆ ಎನಗೆ ಗುರು, ನಾನೆ ನಿಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯನೆಂಬುದ

ನಿಮ್ಮ ಶರಣ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯದೇವರು ಬಲ್ಲರು ;
ಕೃಪೆ ಮಾಡಾ ಪ್ರಭುವೆ !^೧

ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು :

ಸ್ವಾನುಭಾವದ ಬೆಳಗಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬೆಕ್ಕು ಹುಟ್ಟಿತ್ತು.
ಆ ಬೆಕ್ಕಿನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಗಿರಿ ಹುಟ್ಟಿತ್ತು.
ಆ ಗಿರಿಯ ಮೇಲೆ ಎರಡು ರತ್ನ ಹುಟ್ಟಿದುವು.
ಆ ರತ್ನವನು ಬರಲು, ಅವು ತನ್ನವನವಗ್ರಹಿಸಿದುವು.
ಒಂದು ರತ್ನ ಅಂಗವನವಗ್ರಹಿಸಿತ್ತು ;
ಮತ್ತೊಂದು ರತ್ನ ಪ್ರಾಣವನವಗ್ರಹಿಸಿತ್ತು.
ಆ ರತ್ನಗಳ ಪ್ರಭೆ ತಾನಾದ
ನಮ್ಮ ಗುಹೇಶ್ವರನ ಶರಣ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯನ ನಿಲವಿಗೆ
ನಮೋ ನಮೋ ಎನುತಿದೇನಯ್ಯಾ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣಾ !^೨

೧. ಭಕ್ತಿಯೆಂಬ ಸಮಾಧಾನ ಬಸವಣ್ಣನಿಂದ ಎನಗಾಯಿತ್ತು.
ಪ್ರಸಾದವೆಂಬ ಪರಿಣಾಮ ಮರುಳಶಂಕರದೇವರಿಂದ ಎನಗಾಯಿತ್ತು.
ಏಕೋಭಾವನಿಷ್ಠ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯದೇವರಿಂದ ಎನಗಾಯಿತ್ತು.
ಸರ್ವಜೀವ ಪರಿಪೂರ್ಣಕಳೆ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನಿಂದ ಎನಗಾಯಿತ್ತು.
ಆದ ನಿಜದ ನೆಲೆ ಗೊಹೇಶ್ವರಲಿಂಗವೆಂಬ ನಾಮವಾಯಿತ್ತು.^೩

೨. ಕಾಯದೊಳಗೆ ಕರಣವಿಲ್ಲ, ಪ್ರಾಣದೊಳಗೆ ಭಾವವಿಲ್ಲ.
ಭಾವದೊಳಗೆ ಭ್ರಮೆಯಿಲ್ಲ, ನವನಾಳದೊಳಗೆ ಸುಳುಹು ಮುನ್ನಿಲ್ಲ.
ಬ್ರಹ್ಮರಂಧ್ರದಲ್ಲಿ ಅಜಿವಜಿತ ಶಿವಯೋಗಿ
ಗೊಹೇಶ್ವರನ ಶರಣ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯಾ,
ನಿನ್ನ ಕಂಡೆನ್ನ ಭವಂ ನಾಸ್ತಿಯಾಯಿತ್ತು, ಕೇಳಾ !^೪

ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣ :

೧. ಕಂಗಳ ನೋಟ ಮನದ ಕೂಟದಲ್ಲಿಯೆ
ಏಕತ್ವಭಾವದ ಲಿಂಗೈಕ್ಯದ ನಿಲವು ತನ್ನಿಂದ ತಾನೆಯಾದ ನಿಲವು ನೋಡಾ.
ಅಜಿಯಲಿಲ್ಲದ ಅಜಿನ ತಟನು ಸಯವಾಯಿತ್ತು.
ಕೂಡಲ ಚನ್ನಸಂಗಯ್ಯನಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯಂಗಿ.^೫

೧. ಗೂ. ಸಿ. ವೀ. ಶೂ. ಸಂ. ಪು. ೧೨೫

೨. " " ಪು. ೧೪೩-೧೪೪

೩. ಅ. ವ. ಚಂ. ಪು. ೨೦೩

೪. " ಪು. ೨೧೭

೫. ಗೂ. ಸಿ. ವೀ. ಶೂ. ಸಂ. ಪು. ೨೨೭

೨. ಪಟವಾಕಾಶಕೃಡರಿತ್ತಂದಡೆ ಪಟಸೂತ್ರದ ಸಂಚ ಕೆಳಗಿಪ್ಪುದು ನೋಡಾ.
 ವ್ಯೋಮದಲ್ಲಿ ಚರಿಸುವ ಸೋಮಸೂರ್ಯರೆಂದಡೆ,
 ಹೇಮಗಿರಿಯ ಸಂಚ ತಪ್ಪುದು ನೋಡಾ.
 ಭೂಮಿಯನೊಲ್ಲದೆ ಗಗನಕ್ಕೆ ಹಾಳಿದವಂಗಿ,
 ಆ ವ್ಯೋಮದಲ್ಲಿ ನಿಲುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದೆಡೆಯುಂಟೆ?
 ಮಣ್ಣು ಮರನುಳಿದು ತೋಟದ ಹಣ್ಣು ರುಚಿಯುಂಟೆ?
 ನಮ್ಮ ಕೂಡಲ ಚೆನ್ನಸಂಗನ ಶರಣರೊಳಗಿದುರ್
 ಸೀಮೆಯ ಮೀಟಿದ ನಿಸ್ಸೀಮನು ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯನು ಎಂಬ ಮಾತು,
 ಅಂತಿರಲಯ್ಯಾ ಪ್ರಭುವೆ !^೧

ಮಹಾದೇವಿಯಕ್ಕ :

೧. ಬಸವಣ್ಣನ ಮನೆಯ ಮಗಳಾಗಿ ಬದುಕಿದನಾಗಿ,
 ತನ್ನ ಕರುಣ ಭಕ್ತಿಪ್ರಸಾದವ ಕೊಟ್ಟನು.
 ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ತೊತ್ತಿನ ಮಗಳಾದ ಕಾರಣ,
 ಒಕ್ಕ ಪ್ರಸಾದವ ಕೊಟ್ಟನು.
 ಪ್ರಭುದೇವರ ತೊತ್ತಿನ ಮಗಳಾದ ಕಾರಣ,
 ಜ್ಞಾನ ಪ್ರಸಾದವ ಕೊಟ್ಟನು.
 ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯನ ಶಿಶುಮಗಳಾದ ಕಾರಣ,
 ಪ್ರಾಣಪ್ರಸಾದವ ಸಾಧಿಸಿ ಕೊಟ್ಟನು
 ಮಡಿವಾಳ ಮಾಚಿತಂದೆಯ ಮಗಳಾದ ಕಾರಣ,
 ನಿರ್ಮಲ ಪ್ರಸಾದವ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಟ್ಟನು.
 ಇಂತೀ ಅಸಂಖ್ಯಾತರೆಲ್ಲರು ತಮ್ಮ ಕರುಣದ ಕಂದನೆಂದು ತಲೆದಡಹಿ
 ರಕ್ಷಿಸಿದ ಕಾರಣ, ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಪಾದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯಳಾದೆನು.^೨

ಮರುಳ ಶಂಕರದೇವ :

೧. ಎನ್ನ ಜ್ಞಾನಾತ್ಮನ ಚೇತನವಯ್ಯಾ ಪ್ರಭುದೇವರು,
 ಎನ್ನ ಪರಮಾತ್ಮನ ಚೇತನವಯ್ಯಾ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯದೇವರು.
 ಎನ್ನ ಚಿಂತಯಾತ್ಮನ ಚೇತನವಯ್ಯಾ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯದೇವರು.
 ಎನ್ನ ನಿರ್ಮಲಾತ್ಮನ ಚೇತನವಯ್ಯಾ ಷಡಸ್ಥಲಬ್ರಹ್ಮ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನು.
 ಎನ್ನ ಮಹಾತ್ಮನ ಚೇತನವಯ್ಯಾ ಬಸವಣ್ಣನ ನಿಜಸುಖಿ ಅಪ್ಪಣ್ಣನು.
 ಎನ್ನ ಜೀವಾತ್ಮನ ಚೇತನವಯ್ಯಾ ಮಡಿವಾಳ ಮಾಚಿಯ್ಯನು.
 ಎನ್ನ ಟಿವ ಚೇತನಾತ್ಮಕನಯ್ಯಾ ಕಿನ್ನರಿ ಬ್ರಹ್ಮಯ್ಯನು.
 ಇಂತಪ್ಪ ಪ್ರಮಥರ ಕರುಣದಿಂದ

೧. ಗೂ. ಸಿ. ಎ. ಶೂ. ಸಂ. ಪು. ೨೦೩

೨. " " ಪು. ೩೪೦

ಶುದ್ಧ ಸಿದ್ಧ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪ್ರಸನ್ನ ಪ್ರಭುವೆ, ಶಾಂತಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದೇವಯ್ಯ,
ಬದುಕಿದನು ಕಾಣಾ ನಿಮ್ಮ ಧರ್ಮ !^೧

ಆದಯ್ಯ :

೧. ಬಸವಣ್ಣನ ಭಕ್ತಿಸ್ಥಲ, ಮಡಿವಾಳ ಮಾಚಯ್ಯನ ಮಾಹೇಶ್ವರಸ್ಥಲ,
ಘಟ್ಟಿವಾಳ ಮುದ್ದಣ್ಣನ ಪ್ರಸಾದಿಸ್ಥಲ, ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಿಸ್ಥಲ,
ಪ್ರಭುವಿನ ಶರಣಸ್ಥಲ, ಸೊಡ್ಡಳ ಬಾಚರಸನ ಐಕ್ಯಸ್ಥಲ,
ಅಜಗಣ್ಣನ ಆರೂಢ, ನಿಜಗುಣನ ನಿಬ್ಬೆಟಗು.
ಅನಿಮಿಷನ ನಿಶ್ಚಲ, ಮಹಾದೇವಿಯಕ್ಕನ ಜ್ಞಾನ,
ನಿಂಬಿಯಕ್ಕನ ನಿಶ್ಚಯ, ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕನ ಅಕ್ಕರು,
ಸತ್ಯಕ್ಕನ ಯುಕ್ತಿ, ಅಲ್ಲಾಳಿಯಕ್ಕನ ಸಮತೆ,
ರೇವಣಸಿದ್ಧಯ್ಯದೇವರ ನಿಷ್ಠೆ, ಸಿದ್ಧರಾಮತಂದೆಗಳ ಮಹಿಮೆ,
ಮರುಳಶಂಕರದೇವರ ಅದೃಷ್ಟಪ್ರಸಾದ ನಿಷ್ಠೆ, ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯರ ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶ.
ಮುಗ್ಧಸಂಗಯ್ಯ, ಮೈದುನ ರಾಮಣ್ಣ, ಬೇಡರ ಕಣ್ಣಪ್ಪ,
ಕೋಳೂರ ಕೊಡಗೂಸು, ತಿರುನೀಲನಕ್ಕರು.
ರುದ್ರಪಶುಪತಿಗಳು, ದೀಪದ ಕಲಿಯಾರು
ಇಂತಿವರ ಮುಗ್ಧಭಕ್ತಿ ನಿಮ್ಮೊಳೆನಗೆಂದಪ್ಪದೋ ಸೌರಾಷ್ಟ್ರಸೋಮೇಶ್ವರಾ?^೨

೨. ಬಸವಣ್ಣನನ್ನ ಅಂಗ, ಮಡಿವಾಳನೆನ್ನ ಮನ,
ಪ್ರಭುವೆನ್ನ ಪ್ರಾಣ, ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನೆನ್ನ ಕರಸ್ಥಲದ ಲಿಂಗ,
ಘಟ್ಟಿವಾಳನೆನ್ನ ಭಾವ, ಸೊಡ್ಡಳ ಬಾಚರಸರೆನ್ನ ಅರಿವು,
ಮಹಾದೇವಿಯಕ್ಕನೆನ್ನ ಜ್ಞಾನ, ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕನೆನ್ನ ಅಕ್ಕರು,
ಸತ್ಯಕ್ಕನೆನ್ನ ಯುಕ್ತಿ, ನಿಂಬಿಯಕ್ಕನೆನ್ನ ನಿಶ್ಚಯ,
ಅಲ್ಲಾಳಿಯಕ್ಕನೆನ್ನ ಸಮತೆ, ಅನಿಮಿಷನೆನ್ನ ನಿಶ್ಚಲ,
ನಿಜಗುಣನೆನ್ನ ಕ್ಷಮೆ, ರೇವಣಸಿದ್ಧದೇವರೆನ್ನ ಪುಣ್ಯನೇತ್ರ,
ಸಿದ್ಧರಾಮ ತಂದೆಗಳೆನ್ನ ನೇತ್ರದ ದೃಕ್ಕು,
ಮರುಳಸಿದ್ಧದೇವರೆನ್ನ ಶ್ರೋತ್ರ, ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯರೆನ್ನ ಜಿಹ್ವೆ,
ಏಕೋರಾಮಯ್ಯಗಳೆನ್ನ ನಾಶಿಕ, ಅಸಂಖ್ಯಾತರೆನ್ನ ಅವಯವಗಳು,
ಪುರಾತನರೆನ್ನ ಪುಣ್ಯಪುಂಜ,
ಏಳುನೂರೆಪ್ಪತ್ತು ಅಮರಗಣಂಗಳೆನ್ನ ಗತಿ ಮತಿ ಚೈತನ್ಯ,
ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ ಸೋಮೇಶ್ವರಾ, ಆನು ಆ ನಿಮ್ಮ ಶರಣರ ಪಡಿದೊತ್ತಯ್ಯಾ !
ನಿಮ್ಮ ಧರ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಧರ್ಮ !^೩

೧. ಗೂ. ಸಿ. ವೀ. ಶೂ. ಸಂ. ಪು. ೧೫೩-೧೫೪

೨. ಆದಯ್ಯನ ವಚನಗಳು ಪು. ೧೬೨-೧೬೩

೩. " " ಪು. ೧೬೩-೧೬೪

ಸೌರಾಷ್ಟ್ರದ ಶಿವಭಕ್ತನಾದ ಆದಯ್ಯನು ಪುಲಿಗೆರೆಗೆ ಬಂದು ಸೌರಾಷ್ಟ್ರದ ಸೋಮನಾಥ ನನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿ, ಅನೇಕ ಪವಾಡಗಳಿಂದ ಜೈನರನ್ನು ತೇಜೋಹೀನರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಕಥೆಯನ್ನು ಹರಿಹರನ 'ಆದಯ್ಯನ ರಗಳೆ' ಹಾಗೂ ರಾಘವಾಂಕನ 'ಸೋಮನಾಥ ಚಾರಿತ್ರ್' ದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಹರಿಹರ ರಾಘವಾಂಕರು ೧೩ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುವುದರಿಂದ ಆದಯ್ಯನು ಆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಜೀವಿಸಿರ ಬೇಕು. ಶರಣಸ್ತೋತ್ರರೂಪವಾದ ಮೇಲಣ ತನ್ನ ಎರಡು ವಚನಗಳಲ್ಲಿ 'ಏಕೋರಾಮಯ್ಯ ಗಳ ಆಚಾರ ನಿಷ್ಠೆ', 'ಏಕೋರಾಮಯ್ಯನೆನ್ನ ನಾಸಿಕ' ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಆದಯ್ಯನು ಏಕೋರಾಮಿಗಳ ಸಮಸಾಮಯಿಕನಾಗಿರಬೇಕು. ಅಬ್ಬಲೂರಿನ ಕ್ರಿ.ಶ. ಸು. ೧೧೯೦ರ ಒಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತನಾದ ಏಕಾಂತರಾಮಯ್ಯನೇ ಏಕೋರಾಮಿಯಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಅಬ್ಬಲೂರಿನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಹುಲಿಗೆಟ್ಟಿಯ ಸೋಮನಾಥನನಾರಾಧಿಸುತ್ತ ಮಿಪ್ಪುದು' ಎಂದುರುವುದರಿಂದ ಈ ಶಾಸನವನ್ನು ಬರೆಸುವ ಕಾಲಕ್ಕಾಗಲೇ ಆದಯ್ಯನು ಪುಲಿಗೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸೋಮನಾಥಲಿಂಗವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿರಬೇಕು. ಆದುದರಿಂದ ಆದಯ್ಯನು ಬಸವಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಮಕಾಲೀನನಾಗಿಯಾಗಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಿರಿಯ ಸಮಕಾಲೀನನಾಗಿಯಾಗಲಿ ಬಾಳಿರಬೇಕೆಂಬುದು ನಿರ್ವಿವಾದ.

೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಅಸಂಖ್ಯಾತರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಖ್ಯಾತಿಹೊಂದಿದ ಶರಣ ಶರಣೆಯರೆಲ್ಲ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವ್ಯಕ್ತಿ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಮುಕ್ತಕಂಠದಿಂದ ಹೊಗಳಿರುವುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಉದ್ದೃತ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಈ ಬಗೆಯ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸ ಬಹುದು. ಮೇಲಣ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗುವ ಸಂಗತಿಗಳು ಇಷ್ಟು :

೧. ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಬಸವಾದಿ ಪ್ರಮಥರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನೆಂಬ ಅತಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾದ ಶಿವಯೋಗಿ ಆಗಿ ಹೋದನು.

೨. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ, ಬಸವಣ್ಣ, ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣ, ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಯರೇ ಮೊದಲಾದ ಶಿವಶರಣ-ಶರಣೆಯರ ಅನುಭಾವ ಸಂಗದಲ್ಲಿದ್ದ ನಿಷ್ಠೆ ಅಲ್ಲ; ತನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯದಿಂದ ಅವರ ಗೌರವಾದರಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿದ್ದನು.

ಕಾವ್ಯ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು :

೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಅಂತ್ಯ ಹಾಗೂ ೧೩ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಬಾಳಿರ ಬಹುದಾದ ಹರಿಹರ ರಾಘವಾಂಕರಿಂದ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದವರೆಗಿನ ವೀರಶೈವ ಮಹಾಕಾವ್ಯ-ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಹೆಸರು ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತ ಬಂದಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ ಬಸವಣ್ಣ, ಅಲ್ಲಮ ಪ್ರಭು, ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನವರಂತೆ ಮಹಾಕಾವ್ಯವೊಂದರ ವಸ್ತುವಾಗಿದೆ. ಬಸವಾದಿ ನೂತನ ಪ್ರಮಥರೊಂದಿಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ತಪ್ಪದೆ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾನೆಂಬುದನ್ನು ಮನ ದಂದರೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಖ್ಯಾತಿ ಮತ್ತು ಹಿರಿಮೆಯ ಕಲ್ಪನೆಯಾದೀತು.

ಮಹಾಕವಿ ಹರಿಹರ :

ಐತಿಹಾಸಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಜೀವನವನ್ನೇ ಕಾವ್ಯವಸ್ತುವನ್ನಾಗಿಸಿ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಹರಿಹರ ರಾಘವಾಂಕರು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯವಸ್ತುವಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಪೂರ್ವ ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನೆಸಗಿದರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಪಂಪ, ರನ್ನರ ಚಂಪೂಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯದಾತ ರಾದ ಅರಸರನ್ನು ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿಯ ಪಾತ್ರಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಿ ಬರೆಯುವ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಧ್ವನಿ ಕಾವ್ಯದ ರೀತಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆಯಾದರೂ, ಚಾರಿತ್ರಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ರೂಪಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಹರಿಹರನೇ ಆದ್ಯ. ಕನ್ನಡಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ನವೀನ ಚಾರಿತ್ರಿಕಪ್ರಜ್ಞೆಯೊಂದರ ಅವಿಷ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತವಾದ ಮಾರ್ಗವೊಂದನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು ತನ್ನ ಪ್ರಜ್ಞಾತಿಶಯವನ್ನು ಮೆರೆದಿದ್ದಾನೆ ಈತ. ರಘುಟಾಬಂಧ ಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲಿ ತಮಿಳು ನಾಡಿನ ಅರವತ್ತುಮೂವರು ಪುರಾತನರ ಕಥೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಬಸವಾದಿ ನೂತನ ಪ್ರಮಥರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನೊರೆದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಾತ್ಮಚರಿತೆ (Poetic biographies) ಗಳ ದೊಡ್ಡ ರಾಶಿಯನ್ನೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಈ ಮಹಾಕವಿ ಸಾಹಿತ್ಯಬ್ರಹ್ಮನೇ ಸರಿ.

ಹರಿಹರನ 'ಆದಯ್ಯನ ರಗಳೆ'ಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿಯೇ ರಾಘವಾಂಕನು 'ಸೋಮನಾಥ ಚಾರಿತ್ರ'ವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ರಾಘವಾಂಕನ 'ವೀರೇಶ ಚರಿತೆ' ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಹರಿಹರನ 'ವೀರಭದ್ರ ರಗಳೆ' ಮೂಲ ಮಾತೃಕೆಯಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ರಾಘವಾಂಕನ 'ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ'ಕ್ಕೂ ಹರಿಹರನ ರಗಳೆಯೊಂದರ ಆಧಾರವಿದ್ದಿರಬಹುದೇ? ಎಂಬ ಸಂದೇಹವುಂಟಾಗುವದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. "ಹರಿಹರನು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಮೇಲೆ ಒಂದು ರಗಳೆಯನ್ನು ಬರೆದಿರ ಬಹುದಾದದ್ದು ಅಸಂಭವವೂ ಅಲ್ಲ, ಸೋಜಿಗವೂ ಅಲ್ಲ. ರಾಘವಾಂಕನಿಗೆ ಇದು ಮೂಲ ವಾಗಿರಲು ಸಾಕು",^೧ ಎಂದು ಡಿ. ಎಲ್. ಎನ್. ಅವರು ಹರಿಹರನ ಇತರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಪ್ರಸ್ತಾವ ಹಾಗೂ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹರಿಹರನ ಆ ಕೃತಿಯನ್ನು ಕಾಲ ಕದ್ದಿರಬೇಕು. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಮೇಲೆ ಹರಿಹರನು ಒಂದು ವೇಳೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ಕೃತಿಯನ್ನು ಸೃಜಿಸದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೂ ಅವನ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ ಹರಿಹರನಿಗೆ ತಿಳಿದಿರಬೇಕು ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂದೇಹವೂ ಇಲ್ಲ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಯೊಳಗಿನ ಒಂದೆರಡು ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಅವನು ತನ್ನ ಇತರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾನೆ.

೧. ರೇವಣಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ ರಗಳೆಯಲ್ಲಿ, ರೇವಣಸಿದ್ಧನು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಗೆ ಬಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ತಾಯಿ ಸುಗ್ಗವ್ವೆಯ ಪುಣ್ಯೋದರವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜನನ ಸಂಕೇತವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಅಂದಿನ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯ ದೊರೆ ನನ್ನಯನ ಪತ್ನಿ ಚಾಮಲದೇವಿ ರೇವಣ ಸಿದ್ಧನ ಶಿಷ್ಯೆಯಾಗಿದ್ದಳೆಂದೂ ಅವಳಿಗೂ ಕಾರಣಿಕ ಸಿದ್ಧನ ಜನನ ನಿರೂಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನೆಂದೂ 'ರೇವಣಸಿದ್ಧ ರಗಳೆ'ಯ ಕೆಳಗಣ ಸಾಲುಗಳಿಂದ ವಿದಿತವಾಗುತ್ತದೆ.

"..... ಮಗಳೆ ಶಿವಲಿಂಗವಾದಪುದ್ದಿಲ್ಲಿ
ಘನ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ ಶಿವಯೋಗವಾದಪುದ್ದಿಲ್ಲಿ

೧. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚರಿತ್ರೆಯ ಸಂಗ್ರಹ—ಪೀಠಿಕೆ ಪು. XXX

ಇಲ್ಲಿ ಮೊರಡಿಯ ಮುದ್ದುಗೊಡನರ್ಥಾಂಗಿಯೊಳ್
ಕಾರಣಿಕ ಸಿದ್ಧನುದಯಿಸುವನೊರ್ವಂ ಕೇಳ್

.....
ಸುಗ್ಗೊಡಿಯ ಮೆರೆವ ಪುಣ್ಯೋದರಮನಲ್ಲಿ
ಅಗ್ಗಿಸುತ್ತಂ ಮುಟ್ಟಿ ಭಸಿತವಿಡುತಂತಲ್ಲಿ
ಸೇನೆಯಂ ರುದ್ರಮುನಿದೇವರಂ ನೋಡುತುಂ
ಮಾನಿ ಚಾಮಲದೇವಿಗಾಗಳೊಪ್ಪಯ್ಸುತುಂ
ನೆಗೆದನಾಕಾಶಕ್ಕೆ ಶಶಿಬಿಂಬದಂದದಿಂ"^೧

ಮಹಾಕವಿ ರಾಘವಾಂಕನ 'ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ'ದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಸನ್ನಿವೇಶವು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ-
ಯಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಅವನ ನಾಟಕೀಯ ಶೈಲಿಯಿಂದ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದೆ, ಉಜ್ವಲವಾಗಿದೆ.^೨

೨. 'ಪ್ರಭುದೇವರ ರಗಳೆ'ಯಲ್ಲಿ ಹರಿಹರನು ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಕಲ್ಯಾಣದಿಂದ ಸೊನ್ನಲಿಗೆ
ಬಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ,

"ಕಲಿಯುಗಂ ಪೊಲ್ಲೆಂದು ಬುದ್ಧಿಯಂ ಸಾಟುತುಂ
ಸಲೆ ಗುಹೆಗೆ ನಡೆವುದೆಂದಿಚ್ಛೆಯಂ ತೋಟುತುಂ"^೩

ಎಂದು ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೇಳಿ, ಶ್ರೀಪರ್ವತಾಭಿಮುಖನಾಗುತ್ತಾನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ
ಪ್ರಭು ಬಸವಣ್ಣನನ್ನು ಕಂಡು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಗೆ ಬಂದನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ರಾಘವಾಂಕನ 'ಸಿದ್ಧರಾಮ
ಚಾರಿತ್ರ'ದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಈ ಘಟನೆಗಳು ಇದೇ ಅನುಪೂರ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತವೆ.^೪ ಹರಿಹರನು
ಅತ್ಯಂತ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಭು-ಸಿದ್ಧರಾಮರ ಸಂದರ್ಶನದ ಈ ಸನ್ನಿವೇಶವು
ರಾಘವಾಂಕನಲ್ಲಿ ಒಂಬತ್ತು ಪದ್ಯಗಳ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಭು-ಸಿದ್ಧರಾಮ
ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ತಾತ್ವಿಕ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವದರಲ್ಲಿ ರಾಘವಾಂಕನು ತನ್ನ ಮಹಾಕವಿ
ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು,
ಗೋರಕ್ಷ, ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕ, ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಮುಂತಾದವರನ್ನು ಕಂಡು ನಡೆಸಿದ ತಾತ್ವಿಕ
ಚರ್ಚೆಯ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಇದು ನೆನಪಿಗೆ ತಂದುಕೊಡುತ್ತದೆ.

೩. ಲಿಂಗಾರ್ಚನೆಯ ರಗಳೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿಹರನು ಬಸವಣ್ಣ, ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣ, ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ,
ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಆದಿಮಯ್ಯಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯನ್ನು ನೆನೆದಿದ್ದಾನೆ.

"ಭಾಷೆಗೀಶನ ತಂದ ಮಿಸುಪಾದಿಮಯ್ಯನಂ
ಸಿದ್ಧರಾಮನನಲ್ಲಮನ ಮಲುಹಣಯ್ಯನಂ"^೫

-
೧. ಹರಿಹರನ ಮೂರು ರಗಳೆಗಳು ಪು. ೩೩
 ೨. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ ಸಂ. ೧ ಪದ್ಯ ೩೬ರಿಂದ ೪೩
 ೩. ಹರಿಹರನ ಮೂರು ರಗಳೆಗಳು (ಪ್ರ. ದೇ. ರ.) ಪು. ೧೬
 ೪. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ ಸಂ. ೯ ಪದ್ಯ ೩೭ ರಿಂದ ೪೫
 ೫. ಹರಿಹರನ ರಗಳೆಗಳು ಭಾಗ ೧ ಪು. ೧೨

೪. 'ಏಕಾಂತರಾಮಿ ತಂದೆಗಳ ರಗಳೆ'ಯಲ್ಲಿ, ಅಬ್ಬಲೂರಿನ ಮಲೆತ ಜೈನರನ್ನು ತೇಜೋಹೀನ ರನ್ನಾಗಿ ಶಿವಪಾರಮ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಏಕಾಂತರಾಮಯ್ಯನು ಮೆರೆದ ಪವಾಡದ ವರ್ಣನೆ ಯಿದೆ. ಈ ಸಂಗತಿ ಅಬ್ಬಲೂರಿನ ಒಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶದವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ.^೧ ಇದರಿಂದ ಏಕಾಂತರಾಮಯ್ಯಗಳು ಐತಿಹಾಸಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯೆಂಬುದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕಾಂತರಾಮಿ ತಂದೆಗಳ ಶಿರವು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಗೆ ಬಂದು ಜಗದ್ಗುರು ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯನಿಂದ ಕರುಣಂಬಡೆಯಿತೆಂದು ಹರಿಹರನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

“ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯೊಳು ಜಗದ್ಗುರು ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯಗೆ
ನಿನ್ನ ಪ್ರಸಾದವೀಯೆನುತ ಕರುಣಂ ಬಡುಗೆ”^೨

೫. ಹಾವಿನಹಾಳ ಕಲ್ಲಯ್ಯನ ರಗಳೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ವಿದೆ. ಕಲ್ಲಯ್ಯನ ತಂದೆ ಉದ್ಯೋಗಮಾಡಿ ಧನಾರ್ಜನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಮಗನಿಗೆ ಹೇಳು ತ್ತಾನೆ. ಕಲ್ಲಿನಾಥನನ್ನು ಅಗಲಿ ತಾನು ಬಾಳಲಾರೆನೆಂದು ಕಲ್ಲಯ್ಯನು ಹೇಳಿದಾಗ ತಂದೆ ರೇಗಿ ಅವನನ್ನು ಬಡಿಯುತ್ತಾನೆ. ಕಲ್ಲಯ್ಯನು ಕಲ್ಲಿನಾಥನ ಮಂದಿರಕ್ಕೆ ಬಂದು ದುಃಖದಿಂದ ತನ್ನ ತೆಳ್ಳಸಿರನ್ನು ಕೊಯ್ದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಕಲ್ಲಿನಾಥನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ, ರೇವಣಸಿದ್ಧನ ಮಗನಾದ ರುದ್ರಮುನಿದೇವನು ನಿನಗೆ ಗುರುವಾಗಿ ಬರುವನೆಂದೂ ಮರ್ತ್ಯದಲ್ಲಿ “ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಬೆಂಬಳಿ ಯೊಳಿದು ಬಳಿಕ ಬರ್ಪುದು ರಜತ ಪರ್ವತಕೆ”^೩ ಎಂದೂ ನಿರೂಪ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ.

ಕಲ್ಲಯ್ಯನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವನ ತಂದೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರಲು ಕಲ್ಲಯ್ಯನು,

“ಪಿತ ಮಾತೆ ಬಂಧು ಸಿದ್ಧರಾಮನೇ ತನಗೆಂದು
ಗತಿ ಮತಿ ಧನಂ ಸಿದ್ಧರಾಮನೇ ತನಗೆಂದು
ಸೊನ್ನಲಿಗೆಗೈತಂದು ಶಿವಸಿದ್ಧನಂ ಕಂಡು
ಉನ್ನತ ಜ್ಞಾನಿ ವೈರಾಗ್ಯನಿಧಿಯಂ ಕಂಡು”

ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ 'ಇಹಪರದ' ಮಿತ್ರನಾಗಿ ಇರಲಾರಂಭಿಸುತ್ತಾನೆ.^೪ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಒಮ್ಮೆ ಓರ್ವ ಶಿವಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲಯ್ಯನು ಅನುರಕ್ತನಾಗಲು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಅವನನ್ನು ಹಾಸ್ಯಮಾಡುತ್ತಾನೆ.^೫

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಯುಗಧರ್ಮವನ್ನು ಕಂಡು ಬೇಸತ್ತು ಏಕಾಂತವಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಗೊಪೆ ಯನ್ನು ಸೇರಬಯಸುತ್ತಾನೆ. ಮುಂದಿದ್ದ ಕಲ್ಲಯ್ಯನಿಗೆ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬಾ ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಗೊಪೆಯನ್ನು ಸೇರುತ್ತಾನೆ. ಕಲ್ಲಯ್ಯನು ಮರಳಿ ಬಂದು ಸಿದ್ಧ ರಾಮಯ್ಯನನ್ನು ಕಾಣದೆ ಹಂಬಲಿಸಿದಾಗ, ಆತನು ಗೊಪೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದು ಇನ್ನೊಂದು

೧. ಶಾಸನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಚಯ ಪು. ೧೩೯
೨. ಹರಿಹರನ ರಗಳೆಗಳು ಭಾಗ ೬ ಪು. ೧೨
೩. ಹರಿಹರನ ರಗಳೆಗಳು ಭಾಗ ೬ ಪು. ೭೫
೪. ಹರಿಹರನ ರಗಳೆಗಳು ಭಾಗ ೬ ಪು. ೭೯-೮೦
೫. ಹರಿಹರನ ರಗಳೆಗಳು ಭಾಗ ೬ ಪು. ೮೧

ತಿಂಗಳಿಗೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುವೆ, ಉಮ್ಮಳಿಸಬೇಡೆಂದು ಬುದ್ಧಿಹೇಳುತ್ತಾನೆ.^೧ ಈ ಕೊನೆಯ ಸನ್ನಿವೇಶವು ಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯತ್ಯಾಸದೊಂದಿಗೆ ರಾಘವಾಂಕನ 'ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ್ಯ'ದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ರಾಘವಾಂಕನು ಕಲ್ಪಯ್ಯನನ್ನು ಕುದುರೆಯನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಕಳಿಸದೆ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯನ ವದುರಿಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ತಾತ್ವಿಕ ಸಂವಾದವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಹೀಗೆ ಸಂವಾದ ದಿಂದ ಕಲ್ಪಯ್ಯನನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಮನವೊಲಿಸುವಲ್ಲಿ ಕವಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಪುಟವಿಟ್ಟು ಇನ್ನಷ್ಟು ಉಜ್ವಲಗೊಳಿಸಿದ್ದಾನೆ.^೨

ಮಹಾಕವಿ ರಾಘವಾಂಕ :

ಹರಿಹರನ ಸಮಕಾಲೀನನೂ ಅವನ ಸೋದರಳಿಯನೂ ಆದ ರಾಘವಾಂಕನು ಪ್ರಪ್ರಥಮ ವಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಸಮಗ್ರ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಣೆದಿದ್ದಾನೆ.

“ಕೃತಿವೆಸರು ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರವೀ
ಕೃತಿಗೊಡೆಯನಾ ಜಗದ ಗುರುಸಿದ್ಧರಾಮನೀ
ಕೃತಿಯ ಪಾಲಕರು ಗುರುಭಕ್ತರೆನಿಪೆಕ್ಕವಿಡುಗಳಿದಂ ಪೇಳ್ವಾತನು”^೩

ಎಂದು ರಾಘವಾಂಕನು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ಕಥಾನಾಯಕನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. 'ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ'ವು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಸಮಗ್ರಜೀವನವನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆದ ಏಕೈಕ ಗ್ರಂಥ. 'ಸಿದ್ಧರಾಮ ಸಾಂಗತ್ಯ' ಎಂಬ ೪ ಸಂಧಿ, ೬೩೫ ಸಾಂಗತ್ಯಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಇನ್ನೊಂದು ಕೃತಿ ಉಪಲಬ್ಧ ವಿದ್ದು, ಅದು ಮೈಸೂರಿನ ಓರಿಯಂಟಲ್ ರಿಸರ್ಚ್ ಇನ್‌ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟಿನಲ್ಲಿದೆಯೆಂದು ಡಿ.ಎಲ್. ಎನ್. ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.^೪ ಆ ಕೃತಿ ನಮಗೆ ನೋಡಲು ದೊರೆಯದೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಮಾನ್ಯರಾದ ಡಿ.ಎಲ್.ಎನ್. ಅವರ ಬರಹವನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿ ಮುಂದುವರಿಯಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಪಾಲ್ಕುರಿಕೆಯ ಸೋಮನಾಥಕವಿ ಮತ್ತು ಭೀಮಕವಿ :

ಪಾಲ್ಕುರಿಕೆಯ ಸೋಮನಾಥಕವಿ ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ಬರೆದ 'ಬಸವ ಪುರಾಣ'ವನ್ನು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೬೯ರಲ್ಲಿ ಭೀಮಕವಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ.

“ಅಸಮ ಲಿಂಗೈಕ್ಯಾನುಭಾವ
ಪ್ರಸರಮತಿ ಕವಿ ಸೋಮನಾಥನು
ರಸಮೊಸರೆ ಮುನ್ನುಸುರ್ದದನೆ ಕನ್ನಡಿಸಿ ಪೇಳೆಂದು
ಎಸೆವ ಬಸವ ಪುರಾಣಮಂ ಪಸ
ರಿಸುವ ನಿರ್ಮಳ ಬೋಧೆಯಂ ಕರು
ಣಿಸಿದ ಕಾರಣವೆನೆಗೆ ಪಿರಿದಾಯಾಸವಿನಿತಿಲ್ಲ.”^೫

೧. ಹರಿಹರನ ರಗಳೆಗಳು ಭಾಗ ೬ ಪು. ೮೧-೮೨
೨. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ್ಯ ಸಂ. ೯ ಪ. ೪೮-೬೩
೩. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ್ಯ ಸಂ. ೧ ಪ. ೧೨
೪. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚರಿತೆಯ ಪೀಠಿಕೆ iii
೫. ಬಸವ ಪುರಾಣ, ಪೀಠಿಕಾಸಂಧಿ. ಪ. ೧೬

ಭೀಮ ಕವಿಯ ಬಸವ ಪುರಾಣವು ತೆಲುಗು ಬಸವ ಪುರಾಣದ ಕನ್ನಡ ಪರಿವರ್ತನೆ ಯೆಂದು ಮೇಲಿನ ಪದ್ಯದಿಂದ ವಿಶದವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾದ ಚಾರಿತ್ರಿಕಾಂಶಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತೆಲುಗು ಹಾಗೂ ಕನ್ನಡ ಬಸವ ಪುರಾಣಗಳು ಒಂದೇ ಗ್ರಂಥ; ಈ ಸೋಮ-ಭೀಮರು ಒಂದೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಭೀಮ ಕವಿಯ ಬಸವ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಪ್ರಸ್ತಾಪವು ಪಾಲ್ಕುರಿಕೆ ಸೋಮನಾಥನ ಬಸವ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಅದೇ ಬಗೆಯಲ್ಲಿದೆ ಎಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ಸಾಕು.

ಭೀಮಕವಿಯ ಬಸವ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ 'ಗೊಲ್ಲಿತಿಯ ಪವಾಡ' ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದೆ.^೧ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಸಕಲಲೋಕ ವ್ಯಾಪಿಗಳು, ಸಕಲರ ಹೃದಯಸ್ಥಾಯಿ ಗಳೆಂಬುದನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಕವಿ ಈ ಪವಾಡದ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಪ್ರಮಥ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬಸವನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಎಂದು ಭಕ್ತರು ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಪ್ರಮಥಲೋಕಕ್ಕೆ ಬರುವನು. ಅಲ್ಲಿ ಗಿರಿಜಾರಮಣನು ಬಸವನು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿ, ಪ್ರಮಥರ, ಸದ್ಭಕ್ತರ ಹೃದಯಸ್ಥಾಯಿ ಎಂಬುದನ್ನು ತನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನು ಬಗಿದು ತೋರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಭುವಿಗೆ ಮರಳಿ ಬಂದು ತನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನು ಬಗಿದು ಒಳಗೆ ಬಸವನನ್ನು ತೋರಿ ಭಕ್ತರನ್ನು ಭಕ್ತಿಪರವಶರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಕವಿ ಒಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸಿರಿಗಿರಿಗೆಣೆಯಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಪರಿಕಲ್ಪನೆಗೈದುದನ್ನು, ಲಕ್ಷದ ಮೇಲೆ ತೊಂಬತ್ತಾರು ಸಾವಿರ ಶಿವಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದುದನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಅನ್ನಪಾನಾದಿಗಳ ಹಂಗಿಲ್ಲದ, ತನುಗೆ ನೆಳಲು ನಡೆಗೆ ಹಜ್ಜೆಗಳಿಲ್ಲದ, ತನಗೆ ತಾನೊಗದ ಮುಕುಟ ನೊಸಲು ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳ ಮಹಿಮಾನ್ವಿತನೆಂದು ಕವಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.^೨

ಚಾಮರಸ :

ಚಾಮರಸ ಕವಿಯ 'ಪ್ರಭುಲಿಂಗ ಲೀಲೆ' ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವಿನ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಬಿತ್ತರಿಸುವ ಒಂದು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಮಹಾಕಾವ್ಯ. ಹರಿಹರನ 'ಪ್ರಭುದೇವರ ರಗಳೆ'ಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾದ ಪ್ರಭುವಿನ ಚರಿತ್ರೆಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ಕಥಾ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಚಾಮರಸನು ಅನುಸರಿಸಿದ್ದಾನೆ. "ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಸಲ್ಲಲಿತ ಸನ್ಮಾರ್ಗವನು ನಾನೆಲ್ಲರಜಿವಂದದಲಿ ಪೇಳುವೆನುಚಿತ ವಚನದಲಿ"^೩ ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುವಿನ ಚರಿತ್ರೆಯ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಚಾಮರಸನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಹರಿಹರನ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವಿನ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆ, ಚಾಮರಸನ ಈ ಭಿನ್ನ ಸಂಪ್ರದಾಯದೊಳಗೆ ಕಥೆ ಉಪಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ, ಸನ್ನಿವೇಶಗಳ ಅನುಪೂರ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನು ಕಂಡಿದೆ.

'ಪ್ರಭುಲಿಂಗಲೀಲೆ'ಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವಿನ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳಾಗಿರುವಂತೆ, ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಬರುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಾಗಿಲ್ಲ; ಆಗಿದ್ದರೂ ಅವು ಚಿಕ್ಕಪುಟ್ಟ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು, ಅವು ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಹರಿಹರ ರಾಘವಾಂಕರಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೇ ಬದಲುಮಾಡುವಷ್ಟು ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಲ್ಲ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜನನ ಹಾಗೂ ಪ್ರಭು-ಸಿದ್ಧರಾಮರ ಸಂದರ್ಶನದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು

೧. ಬ. ಪು. ಪೀಠಿಕಾಸಂಧಿ ಪ. ೧೦ ರಿಂದ ೫೧

೨. ಬ. ಪು. ಸಂ. ೯. ಪ. ೧೩-೧೪

೩. ಪ್ರ. ಲೀ. ಗತಿ. ೧. ಪ. ೮

ಚಾಮರಸನೂ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಪ್ರಭು-ಸಿದ್ಧರಾಮರ ಸಂದರ್ಶನದ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಘಟನೆಗಳ ಅನುಪೂರ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿಹರ-ರಾಘವಾಂಕರಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಹರಿಹರನ 'ಪ್ರಭುದೇವರ ರಗಳೆ'ಯಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿದ ರಾಘವಾಂಕ ಕವಿಯ 'ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ'ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭು ಬಸವಣ್ಣನನ್ನು ಕಂಡು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ, ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ಕಾಣುವುದಕ್ಕಾಗಿ; ಅಲ್ಲಿಂದ ಶ್ರೀಪರ್ವತಕ್ಕೆ ತೆರಳುತ್ತಾನೆ. ಚಾಮರಸನ 'ಪ್ರಭುಲಿಂಗಲೀಲೆ'ಯಲ್ಲಿ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಗೆ ಬಂದ ಪ್ರಭು, ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಬಿಜಯಂಗೈಯುತ್ತಾನೆ; ಶ್ರೀಪರ್ವತಕ್ಕಲ್ಲ.^೧ ಘಟನೆಗಳ ಈ ಅನುಪೂರ್ವಿಯಲ್ಲಾದ ವ್ಯತ್ಯಾಸವು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಯ ಬಗೆಗೆ ಎದ್ದ ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಪೋಷಕವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ. ಇದರ ವಿವೇಚನೆ ಮುಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಬರುವುದರಿಂದ ಸದ್ಯದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅದು ನಮಗೆ ಅಪ್ರಸ್ತುತವಾದುದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಲಕ್ಕಣ್ಣದಂಡೇಶ :

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೧೬ರಿಂದ ೧೪೪೬ರವರೆಗೆ ಆಳಿದ ವಿಜಯನಗರದ ಪ್ರೌಢದೇವರಾಯನಲ್ಲಿ ದಂಡಾಧೀಶನಾಗಿದ್ದು, ಖಡ್ಗಕಲೆ ಹಾಗೂ ಕಾವ್ಯಕಲೆಗಳೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ನಿಷ್ಣಾತನಾದ ಲಕ್ಕಣ್ಣದಂಡೇಶನು ಚಾಮರಸನಿಗೆ ಸಮಕಾಲೀನನಾಗಿ ಬಾಳಿದವನು. ಇವನ ಕೃತಿ 'ಶಿವತತ್ತ್ವ ಚಿಂತಾಮಣಿ'. ವೀರಶೈವ ಮತತತ್ತ್ವ ಹಾಗೂ ಆಚಾರಧರ್ಮ, ೬೩ ಪುರಾತನರ ಹಾಗೂ ಬಸವಾದಿ ಅಸಂಖ್ಯಾತರ ಚರಿತ್ರೆ, ಶಿವಲೀಲೆಗಳಂತಹ ಅಸಂಖ್ಯ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಇವನ ಕೃತಿ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮದ ವಿಶ್ವಕೋಶದಂತಿದೆ.

ಅಸಂಖ್ಯಾತರ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಲಕ್ಕಣ್ಣದಂಡೇಶನು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಒಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದುಲಕ್ಷ ತೊಂಬತ್ತಾರುಸಾವಿರ ಶಿವಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದುದನ್ನೂ ಜಂಗಮದಾಸೋಹ ಮಾಡುವುದನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ.^೨ ಬಳಿಕ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಗೈದ ಒಂದು ಪವಾಡವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ :

ಒಂದು ದಿನ ಶಿವಭಕ್ತರು ಸಿದ್ಧರಾಮನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಬಸವನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿ ಬೇಕೆಂದು ಬಿನ್ನಯಿಸುವರು. 'ಬಸವನು ತ್ರಿಜಗದೊಳಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣಮಯನೆನುತಿಹರು, ನೀವು ಹರನ ಸಭೆಗೆ ಹೋಗಿಹಿರಿ, ಅಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಕಂಡಿರುವಿರೇ?' ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸುವರು.^೩ ಅದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತಾನು ಈ ಮೊದಲು ಅವನನ್ನು ಕೈಲಾಸದಲ್ಲಿ ಕಂಡುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಶಿವನನ್ನು ಕೇಳಿಬಂದು ನಿಮಗರುಪುವೆನೆಂದೂ ಹೇಳಿ, ಶಿವಯೋಗಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು. ಅಲ್ಲಿ ಶಿವನು ತನ್ನ ಹೃದಯಕಮಲದೊಳಗೆ ಬಸವನನ್ನು ತೋರಲು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಅನಂದದಿಂದ ಭೂಮಿಗೆ ತಿರುಗಿ ಬಂದು ತನ್ನ ಹೃದಯಕಮಲದೊಳಗೆ ಬಸವನನ್ನು ತೋರಿ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಅನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವನು.^೪ ಭೀಮಕವಿಯ 'ಬಸವಪುರಾಣ'ದಲ್ಲಿ ಗೊಲ್ಲಿತಿಯು

೧. ಪ್ರ. ಲೀ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಗತಿ, ಪು. ೧೪೮-೧೬೭

೨. ಶಿವತತ್ತ್ವ ಚಿಂತಾಮಣಿ, ಸಂಧಿ ೩೭, ಪ. ೯೭

೩. " " ಸಂ. ೩೭, ಪ. ೯೮

೪. " " ಸಂ. ೩೭, ಪ. ೯೯-೧೦೩

ಪವಾಡ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಈ ಪವಾಡದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದ್ದುದನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ನೋಡಿದ್ದೇವೆ. ಲಕ್ಕಣ್ಣದಂಡೇಶನು ಭೀಮಕವಿಯಿಂದಲೇ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆನ್ನುವುದು ಎರಡೂ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿಯ ಹೋಲಿಕೆಯಿಂದ ವೇದ್ಯವಾಗುವುದು.

ಗುಬ್ಬಿಯ ಮಲ್ಲಣಾರ್ಯ :

ಗುಬ್ಬಿಯ ಮಲ್ಲಣಾರ್ಯನು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೧೩ರಲ್ಲಿ 'ಭಾವಚಿಂತಾರತ್ನ'ವನ್ನೂ, ೧೫೩೦ರಲ್ಲಿ 'ವೀರಶೈವಾಮೃತ ಪುರಾಣ'ವನ್ನೂ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ವೀರಶೈವಾಮೃತ ಪುರಾಣವು ಲಕ್ಕಣ್ಣದಂಡೇಶನ ಶಿವತತ್ವ ಚಿಂತಾಮಣಿಯಂತೆ ಬಹುವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿಯುವ ವೀರಶೈವಧರ್ಮದ ವಿಶ್ವಕೋಶದ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ.

ಆ ಮಲೆಯ ವೀರೇಶನನ್ನಯಾಮೃತವಾರ್ಧಿ
ಸೋಮೇಶನೆಂದೆನಿಸಿ ತತ್ಪಟ್ಟವರ್ಧನ ಮ
ಹಾ ಮಹತ್ತಿಗೆ ಪರಮ ಪರಿಣಾಮವೆಯ್ದಿಸುವ ಸೈಪನಾ ಗವಿಯೊಳೆನಗೆ
ಭೂಮಿಯೊಳಗಂದು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯೊಳು ಮೆಳೆದ ಚಿ
ದ್ಧಾಮನೇ ತಾನೆಂದೆನಿಪ್ಪವಂ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧ
ರಾಮೇಶ ಗುರುನಾಥನಖಿಳ ಮಹಿಮಾಧಿಕವರೂಢ ಘನಸುಗುಣಯೂಢ||^೧

ಶಾಂತನಂಜೇಶನ ಗುರು ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ ಗುರುನಾಥನ ಸ್ತುತಿ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶಗುರುನಾಥನು 'ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯೊಳು ಮೆಳೆದ ಚಿದ್ಧಾಮನಾದ ಸಿದ್ಧರಾಮನೇ ತಾನೆಂದೆನಿಸಿದ'ನಂತೆ. ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಬರುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಈ ಪ್ರಸ್ತಾವದಲ್ಲಿ ಅವನ ಹಿರಿಮೆಯೂ ಸೂಚಿತವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಮೇಲುನೋಟಕ್ಕೇ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

'ಭಾವಚಿಂತಾರತ್ನ'ದಲ್ಲಿ ಗುಬ್ಬಿಯ ಮಲ್ಲಣಾರ್ಯನು ಕಾವ್ಯಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಬಸವೇಶ್ವರ, ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ, ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಹಾಗೂ ಪಂಡಿತತ್ರಯರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ, ಗುರು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನ್ನ ಕೃತಿಗೆ ನಿರ್ವಿಘ್ನತೆಯನ್ನು ನೀಡಲೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.^೨

ಮುರಿಗೆ ದೇಶಿಕೇಂದ್ರ :

ಮುರಿಗೆ ದೇಶಿಕೇಂದ್ರನು ತನ್ನ 'ಹಮ್ಮೀರ ಕಾವ್ಯ'ದಲ್ಲಿ
ಅಶಿಶಯ ಗೊಗ್ಗಯ್ಯಂಗಾ
ಯತ ಘನಗಂಭೀರ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶಂಗಂ
ಜಿತಮದ ಬಸವೇಶಂಗಂ
ನುತನಲ್ಲಮೆನೆಯ್ದೆ ಪೇಳ್ವನನಿಮಿಷನಿರವಂ||^೩

೧. ವೀರಶೈವಾಮೃತ ಪುರಾಣ, ಕಾಂ.-೧, ಸಂ. ೧, ಪ. ೬೦

೨. ಭಾವಚಿಂತಾರತ್ನ ಪೀಠಿಕೆ, xviii

೩. ಹಮ್ಮೀರ ಕಾವ್ಯ, ಸಂ. ೧, ಪ. ೨

“||ವಚನ|| ಅಂತು ಗೊಗ್ಗಯ್ಯಂಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯಂಗಂ ಬಸವರಾಜದೇವಗಂ ನಿರಂಜನ ಪ್ರಭುಸ್ವಾಮಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ ಅನಿಮಿಷದೇವರ ಚರಿತ್ರವಂ ಕಾವ್ಯಮಾಗಿ ಪೇಳ್ತೊಡದಕೆ ಮೊದಲಾ ವುದನೆ . . . ”^೧ ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು, ಬಸವೇಶ್ವರ, ಗೊಗ್ಗಯ್ಯ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಸಿದ್ಧರಾಮದೇವರಿಗೂ ತನ್ನ ಗುರುವಾದ ಅನಿಮಿಷದೇವರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದನೆಂದೂ ಅದೇ ಅನಿಮಿಷದೇವರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ತಾನು ಕಾವ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದನೆಂದೂ ಕಾವ್ಯಾರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಕವಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯಪಡಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಅದೇ ‘ಹಮ್ಮೀರ ಕಾವ್ಯ’ದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸ್ಮರನೊಂದಿಗೆ ಬಂದು ವಿಚೇಷ್ಟಿಸಿದ ಮಾಯೆಯನ್ನು ನಾಚಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

“ಬಿರುದಿನ ಮಾಯೆ ತಾಂ ಮರುಳಸಿದ್ಧ ದೇಶಿಕ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಂ
ದುರುಳ ಗುಣಾಡ್ಯೆ ಬಾಧ್ಯೆ ಮಿಗೆ ಭಂಗಿತಳಾದಳದಲ್ಲದನ್ನತ
ಸ್ಮರನೊಡನಂದು ಬಂದು ನೆಟಿ ನಿಂದು ವಿಚೇಷ್ಟಿಸಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಬಂ
ಧುರತರ ಯೋಗಿಯಿಂದಿರದೆ ನಾಣ್ಣೆ ಬಿಗುರ್ತಳಪಾರ ಮೋಹಿನೀ”||^೨

ನಮಗೆ ತಿಳಿದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ವೀರಶೈವ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾಯಾಕೋಳಾಹಳರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದವರು ಇಬ್ಬರು. ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಬಸವಾಸಿಯ ಮಧುಕೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ನೃತ್ಯಗಾತಿ ಮಾಯಾ ದೇವಿಯ ಕಾಮಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿ ಮಾಯಾಕೋಳಾಹಳನೆಂಬ ಬಿರುದಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾದ ನೆಂದು ಚಾಮರಸಕವಿ ತನ್ನ ಪ್ರಭುಲಿಂಗಲೀಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮಶಿವಯೋಗಿಯೂ ಮಾಯೆಯನ್ನು ಗೆದ್ದನೆಂದು ರಾಘವಾಂಕನು ‘ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ’ದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ: ಉತ್ತಾರ ವ್ರತೀಶ್ವರನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಕಳಾತಾಪಸನೆಂಬವನು “ನಿಮ್ಮ ರತಿನಾಥನಂ ತೂಲಿ ಸಂಹರಿಸಿದ ನೆನಿಪ್ಪ ನುಡಿ ಪುಸಿ” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಾನೆ. ಪರಶಿವನು ಕಾಮನನ್ನು ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕರೆಸಿ,

“ಕುಸುಮಶರ ನಿನ್ನ ಮೋಹನದ ಬೀಜದ ತಿರುಳ
ರಸವ ಬಲಿದೊಂದು ಹೆಣ್ಣಂ ಮಾಡಿಕೊಂಡೊಯ್ಯ
ವಸುಧೆಯೊಳು ಸಿದ್ಧರಾಮನೊಳು ನೆರಪಿದೊಡೆಮ್ಮ ನೀಂ ಗೆಲಿದೆ
ಹೋಗಿಂದನು”||^೩

ಆ ಮೇರೆಗೆ ಕಾಮನು ತ್ರಿಲೋಕಸುಂದರಿಯೊರ್ವಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ, ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಪ್ರಭಾ ದೀಪ್ತಿಯ ಬೆಳಗಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಎದುರಿಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಹೂಬಾಣಗಳನ್ನೆಸೆಯುತ್ತಾನೆ. ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಸಿದ್ಧನ ಬಗೆ ಬೆದರಿ ಕಂದೆರೆಯುತ್ತಾನೆ. ಮುಂದಿರ್ದ ಘನಕುಚೆಯ ಹಿಂದಿರ್ದ ಕಾಮನನ್ನು ಕಂಡು ಬಗೆಯದೇ ಕಣ್ಣುಚ್ಚುವನು. ಅವನ ಚಿತ್ತಸ್ಥೈರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಕಾಮನು ತನ್ನ ಪೂಬಿಲ್ಲನೀಡಾಡಿ ಸತಿಗೆ ಏಕಾಂತವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಸಿದ್ಧನಲ್ಲಿ ಲಲ್ಲಗೆರೆಯು ವನು. ಆಗ ಸಿದ್ಧನು ‘ಸತಿಗೆ ಸತಿ ಸೋಲ್ತು ಕೂಡಿದ ಕಾಲವುಂಟೇ?’ ಎಂದು ನುಡಿದು

೧. ಹಮ್ಮೀರ ಕಾವ್ಯ, ಸಂ. ೧, ಪ. ೩೩ರ ಅನಂತರದ ವಚನ.

೨. ಹಮ್ಮೀರ ಕಾವ್ಯ, ಸಂ. ೬, ಪ. ೪೫.

೩. ಸಿ. ಜಾ., ಸಂ. ೪, ಪ. ೬೫.

ವೀರಶೈವಧರ್ಮದ ಶರಣಸತಿ ಲಿಂಗಪತಿ ಭಾವದ ತಿರುಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ, ಕಾಮನ ಉಳಿಗೆ ವನ್ನು ಅಂಬಿಕಾಪತಿಯನ್ನೈದಿಸುವನು.^೧ ರಾಘವಾಂಕನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ ಈ ಸನ್ನಿವೇಶದಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮನೂ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವಿನಂತೆ ಮಾಯೆಯನ್ನು ಗೆದ್ದ ವೈರಾಗ್ಯಮೂರ್ತಿಯೆಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು,

ಚಿಕ್ಕನಂಜೇಶ :

ಚಿಕ್ಕನಂಜೇಶನು 'ರಾಘವಾಂಕ ಚಾರಿತ್ರ' ಹಾಗೂ 'ಗುರುರಾಜ ಚಾರಿತ್ರ' ಎಂಬೆರಡು ಕಾವ್ಯಗಳ ಕರ್ತೃವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಉಭಯ ಕಾವ್ಯಗಳೂ ಚಾರಿತ್ರಿಕಾಂಶಗಳಿಂದ ನಿಬಿಡವಾಗಿದ್ದು ಚಾರಿತ್ರಿಕಗಳೆಂದು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹತೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿವೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪವು ಈ ಎರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಬಂದಿದೆ.

ಅವುಗಿದೇವಯ್ಯಗಳ ವೃತ್ತಾಂತವು ಚಿಕ್ಕನಂಜೇಶನ ಎರಡೂ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉಂಟು. ಕಾವ್ಯಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಈ ವೃತ್ತಾಂತವು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಇದು ಮೊದಲ ಸಲ. ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯ ದ್ವಿತೀಯ ಪರಿಷ್ಕರಣವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಹಲಗದೇವರ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ಈ ವೃತ್ತಾಂತವು ಮೊದಲು ಬಂದಿದೆ. ರಾಘವಾಂಕನ 'ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ'ದಲ್ಲಿ ಇದಿಲ್ಲ. ಹಲಗದೇವರೇ ಈ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಕಥೆಗೆ ಜೋಡಿಸಿರಬೇಕು. ಈ ವೃತ್ತಾಂತದಲ್ಲಿರುವ ಕಥೆಯ ಸಾರಾಂಶವಿಷ್ಟು: ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಪೂಜೆಗೆ ಕೊಟ್ಟಣವನ್ನು ಹಾಕಿಸಿ ಸರದಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಅವುಗಿದೇವಯ್ಯನ ಮನೆಗೂ ಕೊಟ್ಟಣವನ್ನು ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವುಗಿದೇವಯ್ಯನು 'ವೀರಶೈವರಿಗೆ ಸಲ್ಲದೀ ಕಜ್ಜ'ವೆಂದು ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕೋಪಗೊಂಡ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಅವನಿಗೆ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವಂತೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸುವನು. ಅದರಂತೆ ಅವುಗಿದೇವನು ಹೊರಟು ಹೋದಾಗ ಅವನ ನೇಯಿಗೆಯ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಕಪಿಲಸಿದ್ಧವಲ್ಲಯ್ಯನೇ ಹೊತ್ತೊಯ್ಯುತ್ತಾನೆ. ಮರುದಿನ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡುವಾಗ ಲಿಂಗವು 'ಅಯ್ಯೋ ತಲೆ ನೋಯುತ್ತಿದೆ' ಎಂದನ್ನುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಅದರ ಕಾರಣವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಲು 'ಅವುಗಿದೇವಯ್ಯಗಳ ನೇಯಿಗೆಯ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತು ಸಾಗಿಸಿದುದಕ್ಕೆ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ ಆ ಲಿಂಗ. ಅವುಗಿದೇವಯ್ಯಗಳ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿದ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಅವನನ್ನು ತಿರುಗಿ ಆದರದಿಂದ ಬರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

'ರಾಘವಾಂಕ ಚಾರಿತ್ರ'ದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಕಥೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರದ ಕಥೆಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿದೆ.^೨ ಒಂದೆರಡು ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಸೇರಿವೆ. ಅವುಗಿದೇವಯ್ಯಗಳ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕುರಿತು ಮೇಲೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಇನ್ನುಳಿದವು ಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಚನ್ನಬಸವೇಶ್ವರನಿಂದ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯಾದುದು ಅತಿ ಮುಖ್ಯವಾದುದು.

ಅದೃಶ್ಯಕವಿ :

ಅದೃಶ್ಯಕವಿ ವಿರಚಿತವಾದ 'ಪ್ರೌಢದೇವರಾಯನ ಕಾವ್ಯ'ದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಗೆ

೧. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ, ಸಂ. ೪, ಪ. ೭೩.

೨. ರಾಘವಾಂಕ ಚಾರಿತ್ರ, ಸಂ. ೧೫, ಪ. ೭೮ ರಿಂದ ೮೦.

ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣಶ್ವಾನದ ಕಥೆ ಹಾಗೂ ಬಿಲ್ಲೇಶ ಬೋಮ್ಮಯ್ಯನ ವೃತ್ತಾಂತಗಳು ಬರುತ್ತವೆ.^೧ ಶಿವನ ಒಡ್ಡೋಲಗದಲ್ಲಿ ಭೋಗವಾಸವನೆಂಬವನು ಶಿವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುವಾಗ ಅವನ ಕಾಲು ಉಗ್ರಮುಖನೆಂಬ ಗಣೇಶ್ವರನಿಗೆ ತಾಗಲಾಗಿ ಅವನು 'ಕೃಷ್ಣಶ್ವಾನನಾಗು' ಎಂದು ಶಾಪ ವಿತ್ತನು. ಭೋಗವಾಸವನು ಕ್ಷಮೆಯನ್ನು ಯಾಚಿಸಲು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಪ್ರಸಾದ ವನ್ನು ಕೊಂಡರೆ ನಿನಗೆ ವಿಶಾಪವೆಂದು ಅವನು ಹೇಳಿದನು. ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಪೂಜೆಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆ ಕಾರಣಕ ಕರಿನಾಯಿ 'ಉಘೇ' ಎಂದು ಬೊಗಳಿದುದರಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಅದಕ್ಕೆ 'ಉಘೇಕಾಳ' ಎಂದು ಅಭಿದಾನವನ್ನಿತ್ತನು.

ಬಿಲ್ಲೇಶ ಬೋಮ್ಮಯ್ಯನೆಂಬವನು ಸಾಲ, ಸುಳ್ಳು, ಮೋಸ ಮೊದಲಾದ ಅವಗುಣ ಗಳಿಂದಲೂ ಗುರುಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನವನ್ನು ಮೀರಿದುದರಿಂದಲೂ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನರಕವನ್ನು ಸೇರುವನು. ನರಕದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧಗುರು ತನ್ನ ಲಾಕುಳದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಎತ್ತಿದನು.

ರಾಘವಾಂಕನ 'ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ'ದಲ್ಲಿ ಇವೆರಡೂ ಕಥೆಗಳು ಬಂದಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿಂದಲೇ ಅದೃಶ್ಯಕವಿ ಅವನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತಿದೆ.

ಬೋಮ್ಮರಸ :

ಬೋಮ್ಮರಸನು ತನ್ನ 'ಸೌಂದರ ಪುರಾಣ'ದಲ್ಲಿ ಪುರಾತನರ ನೂತನರ ಕೂಡ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯನ್ನು ಕಾವ್ಯಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾನೆ:

“ಕಲಿಕಾಮದೇವ ಶಂಕರದಾಸಿಮಯ್ಯನೋ
ಹಿಲದೇವ ಕಣ್ಣಪ್ಪ ಮಾದೇವಿ ಮುಕ್ತಾಯಿ
ಗಳು ಸಾಮವೇದಾದಿಗಳು ಬೋಗಣ್ಣನಜಗಣ್ಣ ಚೇರಮಾಂಕನು ದೀಪದ
ಕಲಿಯಾರು ಚೆನ್ನಬಸವನು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಮಡಿ
ವಳ ಮಾಚಿತಂದೆ ಮುಂತಾಗಿಹ ಪುರಾತನರು
ಸಲಹುಗೆನಗಮಳತರ ಮತಿಯ ಚಂದ್ರಪ್ರಭಾದ್ಭುತಿಯ ಶಿವಶರಣ ನುತಿಯ||”^೨

ವಿರಕ್ತ ತೋಂಟಿದಾರ್ಯ :

ತನ್ನ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತ ತೋಂಟಿದಾರ್ಯನು ಬಸವಣ್ಣ, ಚನ್ನ ಬಸವಣ್ಣ, ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಮೊದಲಾದ ವೀರಶೈವ ಮಹಾಪುರುಷರೊಂದಿಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯನ್ನೂ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ.

“ನಿರುಪಮ ಗುಣಾಭಿರಾಮನಂ
ವರ ಭಸಿತಭಸಿತಫಲನ ಘಟ್ಟಿವಾಳನಂ
ಪರಶಿವ ಜ್ಞಾನಾನುಭವಿ ಮಹಾದೇವಿಯಂ”^೩

೧. ಪ್ರೌಢದೇವರಾಯನ ಕಾವ್ಯ, ಸಂ. ೧೭, ಪ. ೪೭ ರಿಂದ ೫೪.

೨. ಸೌಂದರ ಪುರಾಣ. ಸಂ. ೧, ಪ. ೧೦.

೩. ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ ಪುರಾಣ, ಸಂ. ೧, ಪ. ೧೧.

ಇದೇ ವಿರಕ್ತ ತೋಂಟದಾರ್ಯನು ತನ್ನ ಎರಡನೆಯ ಚರಿತ್ರಕಾವ್ಯವಾದ 'ಪಾಲ್ಕುರಿಕೆ ಸೋಮೇಶ್ವರಪುರಾಣ'ದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎರಡು ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಕಲಚೂರಿಯ ಅರಸ ಬಿಜ್ಜಳನ ತಮ್ಮನಾದ ಕರ್ಣ ದೇವನು ಬಿಜ್ಜಳನ ಅವಸಾನವಾದನಂತರ ತನಗೆ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಬೇಕೆಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯನ್ನು ಕರೆಕಳುಹಿದ ಸಂಗತಿ

“ ಬಿಜ್ಜಳ ನೈ
ಪನ ತಮ್ಮ ಕರ್ಣದೇವಂ ರಾಜಪಟ್ಟಮಂ
ತನಗೆ ಕಟ್ಟಲ್ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯನಂ ಕರೆದುತನ್ನಿಮೆನೆ ”^೧

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ. ರಾಘವಾಂಕನ 'ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ'ದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಸನ್ನಿವೇಶವು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.^೨

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಅಂಗದ ಮೇಲೆ ಲಿಂಗವಿಲ್ಲದುದನ್ನು ಕಂಡು ಒಸವಾದಿಗಳು ಜರಿದಾಡಿ ಚನ್ನಬಸವನಿಂದ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದರೆಂದು ಇನ್ನೊಂದು ಸನ್ನಿವೇಶದ ಉಲ್ಲೇಖದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ;

“ಬಸವ ಮೊದಲಾದ ಶರಣರ್ಕಳೆಲ್ಲಂ ಕೂಡಿ
ಮಿಸುಪ ಶಿವಲಿಂಗವಂಗದೊಳಿಲ್ಲದಿರೆ ನೋಡಿ
ನಿಸದದಿಂ ಜರೆದಂಗದೊಳು ಲಿಂಗಮಂ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣ ನಿಂದಾಗಳು
ಒಸೆದು ಧರಿಪಂತೆ ಮಾಡಿದರಲ್ಲದೇ ಮತ್ತೆ”

ನಂಜುಂಡದೇವ :

'ಭೈರವೇಶ್ವರ ಕಾವ್ಯ'ದಲ್ಲಿ ನಂಜುಂಡದೇವನು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಚರಿತ್ರೆಯ ನಾಲ್ಕು ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಶಿವಗೇಹವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಬೊಮ್ಮಣ್ಣನಿಗೆ ಕನಕರಾಶಿಯನ್ನು ತೋರಿದ ಸಂಗತಿ ಕೆಳಗಣ ಪದ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ:

“ಧನವಿಲ್ಲ ಶಿವಗೇಹ
ವನು ಮಾಳ್ವಡೆಂದು ತ
ನ್ನೆನದೊಳು ನುಸು ನಸುಗೊಂಡು
ಜಿನುಗುವ ಬೊಮ್ಮಣ್ಣ
ನ ನುವರಿದಿತ್ತನು ಕನಕರಾಶಿಯ ಸಿದ್ಧರಾಮ||”^೩

ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಪರ್ವತ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಗೆ ಬಂದ ಸಂಗತಿಯಿದೆ.

೧. ಪಾಲ್ಕುರಿಕೆ ಸೋಮನಾಥ ಪುರಾಣ. ಸಂ. ೧೧, ಪ. ೮೨.

೨. ಸಿದ್ಧರಾಮಚರಿತ್ರೆ, ಸಂ. ೯, ಪ. ೧.

೩. ಭೈರವೇಶ್ವರ ಕಾವ್ಯ, ಸಂ. ೨, ಪ. ೯೨.

“ಸಿರಿಗಿರಿ ಮಲ್ಲೇಶ
ಗುರು ಸಿದ್ಧರಾಮನ
ಪುರಕೈದಿ ಬಂದು ನಿಂದಂತೆ”^೧

ಚಾಮಲದೇವಿಯೆಂಬ ಶಿವಭಕ್ತ ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಭೂಮಿದಾನವನ್ನಿತ್ತ ವಿಷಯವು ಮತ್ತೊಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ:

“ನಲಿದು ಭಕ್ತಿಯಲಿ ಚಾ
ಮಲದೇವಿ ಶಿವಸಿದ್ಧ
ಕುಲಪತಿಗಿತ್ತ ಚಂದದಲಿ”^೨

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಮಂದಾರ ವೃಕ್ಷದಡಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಮಳೆ ಸುರಿಯಿತೆಂದು ಮಗುದೊಂದು ಪದ್ಯವು ಹೇಳುತ್ತದೆ.

“ಮಂದಾರದಡಿಯ ಸಿ
ದ್ಧೇಂದ್ರಲಿಂಗವನು ತ
ಪ್ಪೆಂದುರೆ ಕರೆದ ಪೆರ್ಮಳೆಯು”^೩

ರಾಘವಾಂಕನ “ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ”ದಲ್ಲಿ ಈ ನಾಲ್ಕೂ ಸಂಗತಿಗಳು ಉಲ್ಲೇಖ ಗೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಆತನಿಂದಲೇ ನಂಜುಂಡದೇವನು ಇವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು.

ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತ :

ವಿರೂಪಾಕ್ಷಪಂಡಿತನ ‘ಚೆನ್ನಬಸವ ಪುರಾಣ’ವು ‘ಷಟ್ಸ್ಥಲಬ್ರಹ್ಮ’ ಎಂದು ಬಸವಾದಿ ಗಳಿಂದ ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಂಡ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆದ ಏಕೈಕ ಕೃತಿ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಗೆ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕರುಣಿಸಿದ ಸಂಗತಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನ ತ್ರಿವಿಧಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆತನ ಸಮಕಾಲೀನ ಶರಣರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸುವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಇದೇ ವಿಷಯವು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಅದು ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆ ಕಾರರ ಸ್ವಕಪೋಲಕಲ್ಪನೆ, ಎಂಬ ಕೆಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರ ವಿವಾದಾತ್ಮಕವಾದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕೆಲ ಹೊತ್ತು ಬದಿಗಿರಿಸಿ, ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂಗತಿಗಳ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನಕ್ಕೆ ಕೈ ಹಾಕಬೇಕು. ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಯೋಗದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿ ಅಪಾರ ಖ್ಯಾತಿ ಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ಶಿವಯೋಗಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿಸಿದುದು ವೀರಶೈವರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಪೂರ್ವ ಸಂಗತಿಯಾಗಿರಬೇಕು. ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತನು ಚೆನ್ನಬಸವನ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ:

“ಪರಮಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಂ ಸಿದ್ಧರಾಮಂಗೆ
ಪರಶಿವ ತತ್ವಮಂ ತಿಳಿಪಿ ದೀಕ್ಷೆಯನಿತ್ತ
ಪರಮ ಸತ್ಯಥೆಯಿದಂ ಸದ್ಭಕ್ತರೊಲವಿನಿಂ ಕೇಳ್ವು ಕೃತಕೃತೃರಹುದು”^೪

೧. ಭೈರವೇಶ್ವರ ಕಾವ್ಯ . ಸಂ. ೩, ಪ. ೧೧೦.

೨. “ ” , ಸಂ. ೪, ಪ. ೧೫.

ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭದ ಸೂಚನಾ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು ಮನದಂದರೆ 'ಚನ್ನಬಸವ ಪುರಾಣ'ವನ್ನು ರಚಿಸುವಾಗ ಅವನದುರಿಗಿದ್ದ ಉದ್ದೇಶ-ಧ್ಯೇಯ-ಧೋರಣೆಗಳೆಂಬುದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾರಂಭದ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ನೋಡಬೇಕು:

“... ಶಿವಗಣಕ್ಕೊಲಿದು ಸ್ಥಾವರಾದ್ಯನ್ಯಲಿಂಗದ ಭಜನೆಯ
ಮುನ್ನಮೆ ಬಿಡಿಸಿ ಪಟ್ಕೊಲ ಮಾರ್ಗಮಂ ತಿಳಿಪಿ
ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗದ ನೆಲೆಯನಲುಹಿಕೊ
ಟುನ್ನತ ಸುಮುಕ್ತಿಯೊಳಗಿಂಬಿಟ್ಟ ಪರಮಗುರು ಚನ್ನಬಸವಂಗೆ ಶರಣು॥”^೧

ಮೇಲಿನ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನು ಸ್ಥಾವರಪೂಜೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗದ ನೆಲೆಯನ್ನು ಅರುಹಿ, ಪಟ್ಕೊಲ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತಿಳುಹಿದುದು ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಕವಿ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಸೂಚ್ಯವಾಗಿ ಅಡ್ಡಿದ್ದಾನೆ. ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನದ ಮಹೋನ್ನತ ಘಟನೆಯಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಅದು ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ಜೀವನದ ಒಂದು ಮಹಾಘಟನೆಯೆಂದೂ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತನು ಭಾವಿಸಿದಂತೆ ಮೇಲಣ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದ ವಿದಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕೃತಿಯ ತುಂಬೆಲ್ಲ ಚನ್ನಬಸವನು ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ. ಪಟ್ಕೊಲ ವಿವೇಚನೆ, ಪುರಾತನರ ನೂತನರ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆ, ಶಿವನ ಪಂಚವಿಂಶತಿ ಲೀಲೆಗಳು, ಅಷ್ಟಾವರಣಗಳೇ ಮುಂತಾದ ವೀರಶೈವ ಆಚಾರಧರ್ಮ ವಿವೇಚನೆಗಳಂತಹ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಚನ್ನಬಸವನು ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ನಿರೂಪಿಸಿದನೆಂದು ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತನು ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸ್ತುತಿಯೂ ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿದೆ:

“ಸಿದ್ಧಮಿದು ಪಣಿಯೊಳಗೆ ಕಣ್ಣಿಹಿತ ಲೋಕಪ್ರ
ಸಿದ್ಧ ಶಿವ ತಾನೆ ಮಾನವ ರೂಪಿನಿಂ ಯೋಗ
ಸಿದ್ಧಾಂತಮಂ ಬಿತ್ತರಿಸಬಂದನಲ್ಲದೀತಂ ಮಿಕ್ಕುನಾಡಾಡಿಯ॥
ಸಿದ್ಧಮಾತ್ರನೆ ಮಹಾಯೋಗ ಸಂಸಿದ್ಧರಿಗೆ
ಸಿದ್ಧನೆಂದಲ್ಲಾ ಜನಂ ಪೊಗಳೆ ರಾಜಿಸುವ
ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶನ ಪದಂಗಳೆಮಗೀಗೆ ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನ ವೈರಾಗ್ಯಮಂ॥”^೨

ಸಿಂಗಿರಾಜ :

ಈತನ 'ಸಿಂಗಿರಾಜ ಪುರಾಣ'ದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಬಿಲ್ಲೇಶ ಬೊಮ್ಮಯ್ಯನನ್ನು ನರಕದಿಂದ ಎತ್ತಿದ ಸಂಗತಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.

೧. ಚನ್ನಬಸವ ಪುರಾಣ. ಪೀಠಿಕಾ ಸಂಧಿ ಪ. ೧೩.

೨. ಚನ್ನಬಸವ ಪುರಾಣ ಪೀಠಿಕಾ ಸಂಧಿ. ಪ. ೧೪.

ನರಕದೊಳು ನಾಯಾಗಿ ಬಿಲ್ಲೇಶ ಬೊಮ್ಮಯ್ಯ
ಗುರು ಸಿದ್ಧರಾಮನಾಥಂ ಸುಳಿಯೆ ಕಂಡೊಳೆ
ಕರುಣದಿಂ ಕೈ ನೀಡಿ ಕೈಪಿಡಿಯಲಾತನಾತನ ಕಾಲನಾತ ಹಿಡಿದು
ನರಕವಂ ಗೆಲಿದೊಲಿವರ " ೧

ಷಡಕ್ಷರದೇವ :

ಷಡಕ್ಷರದೇವನ 'ವೃಷಭೇಂದ್ರ ವಿಜಯ'ದಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವ
ಯೋಗಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದು ಪದ್ಯವಿದೆ.

"ಕಾಮಾರಾತಿ ನಿಕಾಮಕೋಮಲ ಪದಧ್ಯಾನಾಮೃತಸ್ವಾದನ
ಪ್ರೇಮಂ ಸೋಮಕಳಾಮಳಪ್ರಭಯಶಃ ಶ್ರೀಮಂಡಿತಾಶೋತ್ಕರಂ
ವ್ಯಾಮೋಹಾಮಯ ವೈದ್ಯನಾದ್ಯನನಘಂ ಕ್ಷೇಮಾಕರಂ ನಾಗಮಂ
ತಾರ್ಕಮರ್ತಸ್ತುತ ಸಿದ್ಧರಾಮನೆಮಗೀಗತ್ಯೂರ್ಜಿತ ಶ್ರೇಯಮಂ||"^೧

ನಾಗರು ಮರ್ತ್ಯರು ಅಮರ್ತ್ಯರಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ನಮಗೆ ಉರ್ಜಿತವಾದ
ಶ್ರೇಯವನ್ನೀಯಲಿ ಎಂದು ಕವಿ ಕೋರಿದ್ದಾನೆ.

ಚನ್ನಪ್ಪ ಕವಿ :

ಚನ್ನಪ್ಪ ಕವಿಯ 'ಶರಣಲೀಲಾಮೃತ'ದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಯೊಳಗಿನ
ಎರಡು ಮುಖ್ಯ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿವೆ. "ಪ್ರಭು ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯಗಳು
ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಬಂದ ತಾವು" ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಂಡು "ದೇವ
ಬಸವನ ಮಹಿಮೆ ಪೊಗಳುತ್ತ" ಕಲ್ಯಾಣ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಸೇರುತ್ತಾರೆ.^೨ ಅವರನ್ನು ಬರಮಾಡಿ
ಕೊಳ್ಳಲು ಬಸವಣ್ಣನು ಹಡಪದಪ್ಪಣ್ಣನನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ವ್ಯಂಗ್ಯ
ವಾಗಿ 'ಅರಸುಗಳ ಮನೆಗೆ ಬರುವುದು ತರವಲ್ಲ, ನಮಗೆ ಪಯಣವಿದೆ' ಎಂದು ಹೇಳುವನು.
ಈ ಮಾತಿನ ಇಂಗಿತವನ್ನರಿತ ಬಸವಣ್ಣನು ದೈನ್ಯದಿಂದ ಬೇಡಿಕೊಂಡು ಅವರನ್ನು ತನ್ನರಮನೆಗೆ
ಕರೆತರುವನು.^೩ ಇದಾದ ಮೇಲೆ 'ಸಿದ್ಧರಾಮನ ದೀಕ್ಷೆ'ಯ ಪ್ರಸಂಗವು ಬರುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧ
ರಾಮನು ಲಿಂಗಾಂಗಿಯಲ್ಲದುದನ್ನು ಕಂಡು ಅವನನ್ನು ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿಯೇ ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ.
ಆಗ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತಾನು ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಿ ಸರ್ವಾಂಗಲಿಂಗಿ ಎಂದು ದೇಹವನ್ನು ಕೊಡಹಿ ಕೋಟಿ
ಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಉದುರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಬಸವಣ್ಣನು "ನಿನ್ನ ಈ ಕೋಟಿ ಲಿಂಗಗಳಿಂದ
ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ, ಗುರುಕೊಟ್ಟ ಲಿಂಗವೊಂದನ್ನು ತೋರು" ಎಂದು ಕೇಳಲು ಮರುಮಾತಿಲ್ಲದೆ
'ನೀನೇ ಗುರುವಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಸಲಹು' ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯನು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.^೪

೧. ಸಂಗರಾಜ ಪುರಾಣ ಸಂ. ೧೦ ಪ. ೨೭.

೨. ವೃಷಭೇಂದ್ರ ವಿಜಯ. ಆಶ್ವಾಸ ೧.

೩. ಶರಣ ಲೀಲಾಮೃತ. ಪ. ೩೦೭.

೪. " " ಪ. ೩೦೮.

೫. " " ಪ. ೩೧೦.

ಮುಂದೆ ಚನ್ನಬಸವೇಶ್ವರನಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯಾದ ಸನ್ನಿವೇಶದ ವರ್ಣನೆ ಬರುತ್ತದೆ.

‘ಶರಣ ಲೀಲಾಮೃತ’ದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಚರಿತ್ರ ವೃತ್ತಾಂತಕ್ಕೆ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ, ಹಾಗೂ ಚನ್ನಬಸವ ಪುರಾಣಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿದೆ ಎಂಬುದು ಮೇಲು ನೋಟಕ್ಕೆ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಂಕಲನ ಗ್ರಂಥಗಳು :

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯೇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನವೊಂದು ಸುವರ್ಣಯುಗ. ಬಸವಣ್ಣ, ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣ, ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು, ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ, ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಗಳಂತಹ ಸೃಷ್ಟಾತ್ಮಕ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಅಸಂಖ್ಯಾತರು ಈ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಆವಿರ್ಭವಿಸಿ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದ್ವಿತೀಯ ನವೋದಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಾದರು. ಈ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಾದ ಅಪಾರ ವಚನರಾಶಿಯನ್ನು ಇಂತಿಷ್ಟೇ ಎಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಇಂದು ಸಮರ್ಥರಿಲ್ಲ. ಸುಮಾರು ಎರಡು ನೂರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಜನ ಶಿವಶರಣರು ಈ ಅಪರಿಮಿತ ವಚನವಾಚ್ಛಿಯ ಸೃಷ್ಟಿ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕೈ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆದರೆ ಇನ್ನೂ ಹೊಸ ಹೆಸರುಗಳೆಷ್ಟೋ ಪ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ ಬರಬಹುದಾಗಿದೆ.

ವಚನಕಾರರ ಹಾಗೂ ಸೃಷ್ಟಿಗೊಂಡಿರುವ ವಚನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ ಒಂದು ಪ್ರಬಲವಾದ ಕಾರಣವಿದೆ; ಕಲಚೂರಿ ಆರಸು ಬಿಜ್ಜಳನ (ಕ್ರಿ.ಶ.ಸು.೧೦೬೭) ಅಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಮಹಾಕ್ರಾಂತಿ ಮಸಗಿದುದು ಶುದ್ಧ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂಗತಿ ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಗೆ ಎಡೆಯಿಲ್ಲ. ಕಲ್ಯಾಣದ ಶರಣ ಕ್ಷೋಭೆಯೇ ಈ ಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಕಾರಣವೆಂದು ವೀರಶೈವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖ ಗಳಿವೆ. ಈ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಆಧ್ಯಯನ ಬಸವಣ್ಣನವರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ.^೧ ಬಿಜ್ಜಳನ ಕೊಲೆ ನಿಜವಾಗಿ ನಡೆಯಿತೇ? ನಡೆದುದೇ ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಪ್ರಚೋದನೆ ಇತ್ತ? ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶಾಸನ ಪ್ರಪಂಚವು ಮೌನ ತಾಳಿದೆ. ಬಿಜ್ಜಳನ ಶಾಸನಗಳು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೭ರ ವರೆಗೆ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಮುಂದಿನ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಬಿಜ್ಜಳನ ಮಗ ರಾಯ ಮುರಾರಿ ಸೋಯಿದೇವನ ಶಾಸನಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಅದುದರಿಂದ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೭-೬೮ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ, ಬಿಜ್ಜಳನ ಅವಸಾನವಾಗಿರಬೇಕು. ಬಿಜ್ಜಳನ ಕೊನೆಕೊನೆಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಂಗತಿಗಳ ವಿವರವು ನಮಗೆ ತಿಳಿದು ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಶಿವಶರಣರ ಕಾಲಜ್ಞಾನದ ವಚನಗಳು ಅಂದು ನಡೆದಿರಬಹುದಾದ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳ ಸಂಕೇತಗಳಾಗಿ ಇಂದಿಗೂ ಉಳಿದು ಬಂದಿವೆ. ಈ ಕಾಲಜ್ಞಾನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಂಗತಿಗಳು ಐತಿಹಾಸಿಕವೆಂದು ನಂಬುವುದಾದರೆ ಬಿಜ್ಜಳನ ಕೊಲೆ ಜರುಗಿದುದು ಸತ್ಯವಿರಬೇಕೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ಕೊಲೆಗೆ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಪ್ರೇರಕರೆಂದು ಹೇಳುವಂತಿಲ್ಲ. ಬಿಜ್ಜಳನ ಕೊಲೆಗೆ ಮುನ್ನವೇ ಕಲ್ಯಾಣದ ವಾತಾವರಣವು ಕಲುಷಿತವಾದುದನ್ನು ಕಂಡು, ಬಸವಣ್ಣನವರು ಕೂಡಲಕ್ಕೆ

೧. ಹೆಹರನ ಬಸವರಾಜದೇವರ ರಗಳೆ.

ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳೆಸಿದರೆಂದು ಕಾಲಜ್ಞಾನ ವಚನಗಳು ಸಾರುತ್ತವೆ. ಸಕಲ ಕಲ್ಯಾಣಕರವಾದ ವಿಶ್ವಧರ್ಮದ ದಿವ್ಯದರ್ಶನವನ್ನು ಕಂಡ ಆ ವಿಶ್ವಭೂತಿಯ ಚೇತನವು ಹಿಂಸೆಗೆ ಪ್ರಚೋದನೆ ಯಿತ್ತಿರಲಾರದು. ಶಿವಶರಣರಿಗಾದ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಖಡ್ಗದಿಂದ ಎದುರಿಸಬೇಕೆಂದು ಗಣಾಚಾರದ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತು ಕೆಲವರು ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿರಬೇಕೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಾಂತಿ ಮಸಗಿದಾಗ, ವಿಪ್ಲವ ಉಲ್ಬಣಗೊಂಡಾಗ, ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಶರಣರ ಸ್ಥಿತಿ ಏನಾಗಿರಬೇಕು? ಪ್ರಭು ಶ್ರೀಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ, ಬಸವಣ್ಣ ಕಪ್ಪಡಿಗಿ, ಅಕ್ಕ ಕದಳಿಗೆ ಈಗಾಗಲೇ ಹೊರಟು ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಅನನ್ಯವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಮಾರುಹೋಗಿ ಅಂದು ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಲು, ಭಾರತದ ನಾನಾ ನಿಟ್ಟುಗಳಿಂದ ಬಂದ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಮನೋಷಿಗಳಿಂದ ಕಲ್ಯಾಣವು ತುಂಬಿದ ಜೇಂಗೊಡವಾಗಿತ್ತು. ಕ್ರಾಂತಿ ಹಠಾತ್ತನೆ ಸಂಭವಿಸಿ, ಹೆಚ್ಚಿನ ಹುಟ್ಟಿಗೆ ಕಲ್ಲೆಸೆದಂತಾಯಿತು. ಆಗ ಉಪಾಯಗಾಣದ ಶರಣರು ದಶದಿಕ್ಪುಗಳಿಗೆ ಚದುರಿಹೋಗಿರಬೇಕು.^೧ ಕಲಚೂರಿ ಅರಸರ ಸೈನ್ಯವು ಚದುರಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಶರಣರನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿರಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ, ಕ್ರಾಂತಿಪೂರ್ವದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ವಚನಸಾಹಿತ್ಯಸೃಷ್ಟಿ ಸಕಲ ವೈವಿಧ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ಅದು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ವಚನಗಳನ್ನು ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಬರೆದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವ ಕಾರ್ಯವೂ ನಡೆದಿರಬೇಕು. 'ಅಲೇಖವಾದ ಶೂನ್ಯಕಲ್ಲಿನೊಳಗಾದ' ಎಂಬ ವಚನಾಂಕಿತವುಳ್ಳ ಶಾಂತರಸನೆಂಬ ಶರಣನು ವಚನಸಂಗ್ರಹದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನಿಯುಕ್ತನಾಗಿದ್ದನೆಂಬುದು ಉತ್ತರಿಯವರ ಅಪೂರ್ವ ಸಂಶೋಧನೆ. ಅವರು ಕೊಡುವ 'ಅಲೇಖವಾದ ಶೂನ್ಯಕಲ್ಲಿನೊಳಗಾದ' ಎಂಬ ಶಾಂತರಸನ ಅಂಕಿತದ ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆ ಕೇವಲ ಕಾಲ್ಪನಿಕವೆಂದು ಹೇಳಬಿಡುವಂತಿಲ್ಲ. ವೀರಶೈವ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಅವರು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.^೨ ಈ ಸಂಗತಿಗೆ ಪೋಷಕವಾಗಿ ಅವರು ಬಸವಪುರಾಣದಿಂದ ಕೆಳಗಣ ಎರಡು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿರುವುದು ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿದೆ:

“ಹುತವಹಾಂಬಕಭಕ್ತರತ್ನ
ದ್ವುತವ ನೊಂದಿಯಿದಾವುದೋ ಪ್ರ
ಸ್ತುತವಿದಾವ ನಿಮಿತ್ತಮೋ ನೆನವಾವುದೋ ಇದಳಿ
ಸ್ಥಿತಿಯನುಲಯುವೇಳ್ಳು ಕರೆಯಿರೆ
ಹಿತವರಂ ಕರಣಿಕ ನಿಯೋಗ
ಪ್ರತತಿಯಂ ಪರಿಚಾರಕರನಾ ದ್ವಾರಪಾಲಕರ||”^೩

“ಇಂದಿನೀಶಾರ್ಚನೆಯುಚಿತವೇ
ನೆಂದು ತಿಳಿಯಿರೆ ಗೀತವವಸರ

೧. ಕಾಲಜ್ಞಾನ ವಚನಗಳು.

೨. ಅನುಭವಮಂಟಪದ ಐತಿಹಾಸಿಕತೆ. ಪು. ೫೯-೬೪.

೩. ಬಸವಪುರಾಣ, ಸಂ. ೩೪. ಪ. ೪೪.

ದಿಂದಜ್ಞೆಯಿರೇ ವಚನಭಂಡಾರದ ಕವಳಿಗಳ
ತಂದು ನೋಡಿರೆ ಭಾಷೆಗಳನೇ
ನೆಂದು ನುಡಿದನು ತದ್ವಚನಗಳ
ನೆಂದು ಹಿಡಿದಾ ಕ್ರಮವದಾವುದಿದಂ ವಿಚಾರಿಸಿರೆ||” ೧

ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕಥಾಸನ್ನಿವೇಶದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸಂದರ್ಭವಿಷ್ಟು: ಒಂದು ದಿನ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಶಿವಯೋಗಿ ನಿದ್ರಾಮುದ್ರೆಯಲ್ಲಿರಲು, ಅವರನ್ನು ಕಾಣುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದ ಜಂಗಮನು ಹಾಗೆಯೇ ಮರಳಿ ಹೋಗುವನು. ಜಂಗಮರೊಂದಿಗೆ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಪ್ರಾಣ ವಕ್ಷಿಯೂ ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತದೆ. ಭಕ್ತರೆಲ್ಲ ವಿಹ್ವಲರಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಚನಭಂಡಾರದ ಕವಳಿಗಳನ್ನು ತರಿಸಿ, ಬಸವಣ್ಣನವರು ನುಡಿದ ಭಾಷೆಗಳೇನಾದರೂ ಉಂಟೇ ಎಂದು ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಬಸವಣ್ಣನವರಂತಹ ಸುವಿದ್ಯರಾದ ಶರಣರು ಆಗಾಗ್ಗೆ ನುಡಿದ ವಚನಗಳನ್ನು ಕೂಡಲೆ ತಾಳೆಯೋಲೆಗಳ ಮೇಲೆ ಬರೆದು ಶೇಖರಿಸಿಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಇದರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ‘ಕರಣಿಕ ನಿಯೋಗ ಪ್ರತತಿ’ಯಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಕವಳಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಡುವ ‘ವಚನ ಭಂಡಾರ’ವೆಂಬ ಸಂಸ್ಥೆಯೊಂದು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬೇಕು. ‘ವಚನ ಭಂಡಾರಿ’ ಎಂದು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಂಡ ಶಾಂತರಸನು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ನಿಯೋಜಿತ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿರಬೇಕು. ಓಲೆಯ ರಾಮಯ್ಯನೆಂಬ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಶರಣನು ಓಲೆಯ ಕಾಯಕದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿದ್ದನೆಂದು ಶ್ರೀಮಾನ್ ಉತ್ತಂಗಿಯವರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.^೨ ಈ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಮನದಂದರೆ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಶರಣರು ಅನುಭಾವ ಚರ್ಚೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದಾಗ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದ ವಚನಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಒಂದೆಡೆಗೆ ಸುಮ್ಮನಿಟ್ಟು ಗೊಳಿಸುವ ಏರ್ಪಾಟವಿದ್ದಿತೆಂದು ಖಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಕ್ರಾಂತಿ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶರಣ ಸಂಘವು ಒಡೆದು ಹೋದಾಗ ಈ ವಚನಭಂಡಾರವೂ ಚಲ್ಲಾಪಿಲ್ಲಿಯಾಗಿರಬೇಕು.

ಹದಿಮೂರನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ವಚನಸಾಹಿತ್ಯವು ಮಹಮ್ಮದೀಯ ಅಭಿಯೋಗಗಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕು ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಗಂಡಾಂತರಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಯಿತು. ವಚನ ಮತ್ತು ಇತರ ಸಾಹಿತ್ಯಗ್ರಂಥಗಳಿಗೆ ಕಲ್ಯಾಣದ ಕ್ರಾಂತಿಗಿಂತಲೂ ಇದು ಹೆಚ್ಚು ಅಪಾಯಕಾರಿಯಾಯಿತು. ಹೊಯ್ಸಳ, ಯಾದವ, ಹಾಗೂ ಕಾಕತೀಯ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ನುಂಗಿ ನೋಡಿದ ಮಹಮ್ಮದೀಯ ಆಕ್ರಮಣಗಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕು ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕಲೆ, ಧರ್ಮ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳು ಜರ್ಘ್ನಿತವಾದುವು. ಹಲವಾರು ದೇವಾಲಯಗಳು ಮಸೀದೆಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟವು. ಬಸವ ಕಲ್ಯಾಣವು ತುರ್ಕರ ಆಕ್ರಮಣಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗಿ ಹೀನಾವಸ್ಥೆ ಗಳಿದುದು ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಇರಬೇಕು. ಪರಧರ್ಮೀಯರಾದ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಹಿಂದುಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಮತಕ್ಕೆ ಪರಿವರ್ತನೆಹೊಂದುವುದಕ್ಕೆ ಒತ್ತಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ವಚನಗ್ರಂಥಗಳು ನಷ್ಟವಾಗಿರಬೇಕು.

ಕಲ್ಯಾಣದ ಕ್ರಾಂತಿ ಹಾಗೂ ಮಹಮ್ಮದೀಯ ಅಭಿಯೋಗಗಳ ಸುಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕು ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮ-ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಅಸ್ತಿತ್ವವು ಮಸುಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ, ಹದಿನೈದನೆಯ ಶತಮಾನದ

೧. ಬಸವ ಪುರಾಣ ಸಂ. ೩೪ ಪ. ೪೫.

೨. ಅನುಭವಮಂಟಪದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕತೆ, ಪು. ೫೩.

ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪುನರುಜ್ಜೀವನದ ನವಜೈತನ್ಯ ಸಂಚರಿಸಿತು. ೧೫ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ವಿಜಯನಗರದ ಬಲಿಷ್ಠವಾದ ರಾಜಕೀಯ ಸಂಸ್ಥೆ ನಾಡಿನ ನವೋದಯಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಕಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಹದಿನೈದನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವಧರ್ಮದ ಪುನರುತ್ಥಾನದ ಕಾರ್ಯವು ನಡೆಯಿತು. ಜಕ್ಕಣಾರ್ಯ, ಲಕ್ಕಣ್ಣದಂಡೇಶ, ಕಲ್ಲಮಠದ ಪ್ರಭುದೇವ, ಚಾಮರಸರಂತಹರು ತಮ್ಮ ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಹಂಪೆಯನ್ನು ಕೇಂದ್ರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ, ಎಡೆಯೂರು ತೋಟದ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯತಿಗಳ ಹಾಗೂ ಅವರ ಶಿಷ್ಯ ಪ್ರಶಿಷ್ಯರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಕೇಂದ್ರವಾಯಿತು.

ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮದ ಬಗೆಗೂ ಬಸವಾದಿ ಪ್ರಮಥರ ಬಗೆಗೂ ಅಪಾರವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆ ವಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನು ತಾಳಿದ ೧೫ನೆಯ ಶತಮಾನದ ನವೀನರು ಪ್ರಮಥರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂಕಲನ, ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ, ವ್ಯವಸ್ಥಾಪನೆಗಳಂತಹ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಕಂಕಣ ಕಟ್ಟಿದರು. ಸ್ವತಂತ್ರ ವಚನ ನಿರ್ಮಾತೃಗಳ ಹಿಂದಿನದನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಅವರ ಅಂದಿನ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಾಗಿ ತೋರಿತು. ವಚನಸಾಹಿತ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನವು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುವುದರೆ ೧೫ನೆಯ ಶತಮಾನವು ವಿಮರ್ಶೆಯ ಯುಗವೆಂದು ಕೈವಾರಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ವಚನಸಾಹಿತ್ಯ ರಾಶಿಯ ಆಳವಾದ ಅಭ್ಯಾಸವು ಈ ಯುಗದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು.

೧೫ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವಚನಗಳ ಸಂಕಲನ ಕಾರ್ಯವು, ಅವುಗಳನ್ನು ಒಂದೆಡೆಗೆ ರಾಶಿಗೈಯುವಷ್ಟಕ್ಕೇ ಪರಿಮಿತಗೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಂಕಲಿಸಿದವನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿ ಪಟ್‌ಸ್ಥಲ, ನೂರೊಂದು ಸ್ಥಲಗಳ ನೆಲೆಕಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಪವಣಿಸಿದರು. ಇಂತಹ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವು ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಬೀಜರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದ್ದು ಅದು ಹದಿನೈದನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶರಣರಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕವಾಗಿರಬೇಕು. 'ಗಣಭಾಷ್ಯರತ್ನ ಮಾಲೆ'ಯಂತಹ ಸಂಕಲನ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ವೇದಾಗಮೋಪನಿಷತ್ತುಗಳಿಂದ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಉದ್ದರಿಸಿ, ಅವುಗಳಿಗೆ ವಿಚಾರ ಸಾಮ್ಯವುಳ್ಳಂತಹ ಪ್ರಮಥರ ವಚನಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆಚರಣೆಯ ಸಂಬಂಧದ ವಚನಗಳು, ಸಕಲ ಪುರಾತನರ ವಚನಗಳು, ಸಕಲ ಪುರಾತನ ಸ್ತೋತ್ರದ ವಚನಗಳು, ಸಕಲ ಪುರಾತನರ ಕಾಲಜ್ಞಾನದ ವಚನಗಳು,—ಹೀಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಶೀರ್ಷಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಥರ ವಚನಗಳನ್ನು ಸಂಕಲಿಸುವ ಕಾರ್ಯವು ವೈವಿಧ್ಯಯುತವೂ ವೈಭವಯುತವೂ ಆಗಿ ತ್ವರಿತಗತಿಯಲ್ಲಿ ಈಗ ನಡೆಯಿತು.

ಹೀಗೆ ೧೫ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಮೈವತ್ತ ಎಲ್ಲ ಸಂಕಲನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಬಸವಾದಿಗಳ ವಚನಗಳೊಂದಿಗೆ 'ಕಪಿಲ ಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ' ಎಂಬ ಅಂಕಿತವುಳ್ಳ ಸಿದ್ಧರಾಮಶಿವಯೋಗಿಯ ವಚನಗಳು ಸಿಕ್ಕುತ್ತವೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮಶಿವಯೋಗಿಯ ಅಂಕಿತಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮುಂದೆ ವಿವರಿಸುವೆವಾದುದರಿಂದ 'ಕಪಿಲ ಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ' ಎಂಬ ಅಂಕಿತವು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯದೆಂದು ಸದೃಶ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಭಾವಿಸಿದರೆ ಸಾಕು. ಸಿದ್ಧರಾಮಶಿವಯೋಗಿಯು 'ಬಸವ ಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿ', ಹಾಗೂ 'ಮಿಶ್ರಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿ', 'ಅಷ್ಟಾವರಣ ತ್ರಿವಿಧಿ' ಎಂಬ ತ್ರಿವಿಧಿ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ 'ಯೋಗಿನಾಥ' ಎಂಬ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾನೆ. ಇವು ಅವನವಾದುದರಿಂದಲೇ ಸಂಕಲನಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ 'ಯೋಗಿನಾಥ' ಅಂಕಿತದ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳೂ ಸೇರಿ

ಕೊಂಡಿವೆ. ವೀರಶೈವ ವಚನಕಾರರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಚನದ ಕೊನೆಗೆ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟದೈವತದ ಹೆಸರಿನ ಸಂಕೇತವಾದ ಅಂಕಿತವೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಮಾತ್ರ ವಚನಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ತ್ರಿವಿಧಿಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅಂಕಿತಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡುದು ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿಯೇ ನಿಂತಿದೆ. ಇದರ ಕೂಲಂಕಷವಾದ ವಿವೇಚನೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯುವಾಗ ಮುಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಿದ್ದೇವೆ. ಸಂಕಲನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮಶಿವಯೋಗಿಯ ವಚನಗಳ ಹಾಗೂ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳ ಆಕರಣೆ ಹಾಗೂ ಅವುಗಳಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗುವ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂಗತಿಗಳ ವಿವರವಾದ, ಕೂಲಂಕಷವಾದ ವಿವೇಚನೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗುವುದು.

೧. ಲಿಂಗಲೀಲಾವಿಲಾಸ ಚಾರಿತ್ರ :

'ಲಿಂಗಲೀಲಾವಿಲಾಸ ಚಾರಿತ್ರ'ದ ಕರ್ತೃ ಕಲ್ಲಮಠದ ಪ್ರಭುದೇವರು ವಿಜಯನಗರದ ಪ್ರೌಢದೇವರಾಯನ ಕಾಲದ ಕರಸ್ಥಲದ ನಾಗಿದೇವ, ವೀರಣ್ಣೊಡೆಯ ಮುಂತಾದ ನೂರೊಂದು ಜನ ವೀರಶೈವ ಹಾಗೂ ಚಾಮರಸಾದಿ ಶಿವಭಕ್ತತೆಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಇದ್ದನೆಂದು ಅದೃಶ್ಯಕವಿಯ 'ಪ್ರೌಢದೇವರಾಯನ ಕಾವ್ಯ'ದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.^೧ ಇವನ ಕಾಲವು ಕ್ರಿ.ಶ.ಸು. ೧೪೩೦ ಇರಬೇಕೆಂದು ಕವಿಚರಿತಕಾರರು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯವಿಲ್ಲ.

'ಪ್ರಭುಲಿಂಗಲೀಲೆ'ಯ ಕರ್ತೃ ಚಾಮರಸ ಹಾಗೂ ಕಲ್ಲಮಠದ ಪ್ರಭುದೇವ ಇವರು ಸಮಕಾಲೀನರಾದರೂ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಚಾಮರಸನ 'ಪ್ರಭುಲಿಂಗಲೀಲೆ'ಯಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಒಂದು ಸಂಗತಿ 'ಲಿಂಗಲೀಲಾವಿಲಾಸ ಚಾರಿತ್ರ'ದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಮ ಪ್ರಭು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯನ್ನು ಬಸವಾದಿಗಳ ಸಂದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದನೆಂದಿಷ್ಟೇ ಚಾಮರಸನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ; ಕಲ್ಲಮಠದ ಪ್ರಭುದೇವರು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಗೆ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನಿಂದ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಭವಿಯಾದವನು ಲಿಂಗಾಂಗಿಯಾಗಿ (ಇಷ್ಟಲಿಂಗಧಾರಿಯಾಗಿ) ಷಟ್ಸ್ಥಲ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾದುದು ವೀರಶೈವದ ಪ್ರಥಮ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಾಗಿದೆ. ವೀರಶೈವರಲ್ಲಿ ಗುರುಕಾರುಣ್ಯದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ ಕಲ್ಲಮಠದ ಪ್ರಭುದೇವನು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಗುರುಕಾರುಣ್ಯದ ಪ್ರಸ್ತಾಪವೆತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಸಕಲ ಪುರಾತನ ವಚನಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಸಾಮಾನ್ಯರೀತಿಯಲ್ಲಿ (in general) ಗುರುಕಾರುಣ್ಯದ ಬಗೆಗೆ ಬರೆಯಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಕಲ್ಯಾಣದ ಬಸವಾದಿ ಪ್ರಮಥರ ಅನುಭಾವ ಸಂಗದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕಾಲಕ್ಕಾಗಲೇ ಸಿದ್ಧಿಯ ಉಚ್ಚತಮ ಶಿಖರಗಳನ್ನು ಕಂಡ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಸರ್ವಾಂಗಲಿಂಗಿಯಾದ ತನ್ನಂತಹನಿಗೆ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆ ಏತಕ್ಕೆ, ಎಂದು ಸಂದೇಹವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರಬೇಕು. 'ಕುರುಹುವಿಡಿದು ಕುರುಹುಗಡಬೇಕೆ'ಂದು ಅಲ್ಲಮನು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದು ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ, ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದುದು ಶುದ್ಧ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂಗತಿಯಾಗಿರಬೇಕು. ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ವಚನಗಳ ಹಾಗೂ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳ ಅವಶ್ಯ ಸಾಮಗ್ರಿ ಕಲ್ಲಮಠದ ಪ್ರಭುದೇವನ ಎದುರಿಗಿತ್ತು. ಗುರುಕಾರುಣ್ಯದ ಹಿರಿಮೆಯ ಬಗೆಗೆ ಬರೆಯಬೇಕೆಂದಾಗ

೧. ಪ್ರೌಢದೇವರಾಯನ ಕಾವ್ಯ, ಸಂ. ೧, ಪ. ೪೨

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯ ಈ ಸಂಗತಿ ಅವನ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆದುದು ಅಶ್ವರ್ಯದ ಮಾತೇನಲ್ಲ.

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯ ಬಗೆಗೆ ಹೇಳುವಾಗ ಕಲ್ಲಮಠದ ಪ್ರಭುದೇವನು ಅವನ ೧೨ ವಚನಗಳ ಹಾಗೂ ೫ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳ ಸಹಾಯವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾನೆ. ಒಟ್ಟಾಗಿ 'ಲಿಂಗಲೀಲಾವಿಲಾಸ ಚಾರಿತ್ರ'ದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ೩೭ ವಚನಗಳೂ ೫ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳೂ ಅಡಕವಾಗಿವೆ.

'ಲಿಂಗಲೀಲಾವಿಲಾಸ ಚಾರಿತ್ರ'ವನ್ನು ರಚಿಸುವಾಗ ಕಲ್ಲಮಠದ ಪ್ರಭುದೇವನು ಅನುಸರಿಸಿದ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ಮನದಂದರೆ, ಇತರ ಕಾವ್ಯ ಗ್ರಂಥಗಳಂತೆ ಇದು ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಗ್ರಂಥವಲ್ಲವೆಂದು, ಅವುಗಳಿಗಿಂತ ವಾಸ್ತವವಾದುದೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಏಕೆ, 'ಲಿಂಗಲೀಲಾ ವಿಲಾಸ ಚಾರಿತ್ರ'ದಂತಹ ಸಂಕಲನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ವಕಪೋಲ ಕಲ್ಪಿತವಾದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳೂ ಅನೇಕ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತ ವಚನಗಳೂ ಸೇರಿರುತ್ತವೆ ಎಂದು ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತ ವಾದವನ್ನು ಹೊಡುವ ಮಹನೀಯರಿಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಊಹೆಯ ಊರುಗೋಲಿಂದ ಮುನ್ನಡೆದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆ, ಸಂಶೋಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸತ್ಯದೃಷ್ಟಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರಗತಿಪರ ವಿಚಾರಗಳು ಬೆಳೆದು ಬರಲಾರವು. ವೀರಶೈವ ಪಟೌಸ್ಥಲಮಾರ್ಗವನ್ನು ಪುರಾತನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾರವಾದ ವಚನಗಳಿಂದ ಅರ್ಥಯಿಸಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ಕಲ್ಲಮಠದ ಪ್ರಭು ತನ್ನ ಗ್ರಂಥದ ಪೀಠಿಕಾ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಗ್ರಂಥಸಮಾಪ್ತಿಯ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಹೇಳಿಕೆಗಳು ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ :

ಮೊದಲು : “ಆ ಪಟೌಸ್ಥಲಮಾರ್ಗವೇ ಲಿಂಗಲೀಲಾವಿಲಾಸ ಚಾರಿತ್ರವೆಂದು ನಿರೂಪಿಸಿದ ಗುರುವಚನವಿಡಿದು ಗುರುಪ್ರಸಾದ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ವಿದ್ಯಾನಗರಿಯ ಕಲ್ಲಮಠದ ಪ್ರಭುದೇವಾರ್ಯನು ಪುರಾತನರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿಯ ಸಾರವಾದ ವಚನಗಳ ತಕ್ಕೊಂಡು ಷೋಡಶಸ್ಥಲ ಪರಿಕ್ರಮದಿಂದ ಸೇರಿಸಿ ಅರ್ಥೈಸಿದ ವಚನಾಗಮವಿದು.” ೧

ಕೊನೆ : “ಈ ಲಿಂಗಲೀಲಾವಿಲಾಸಚಾರಿತ್ರವೇ ಶರಣಚಾರಿತ್ರವೆಂದು ಪುರಾತನರ ವಚನಗಳಿಂದ ಕಾಣಲಾಯಿತಾಗಿ, ಮಿಕ್ಕಿನ ವೇದಾಗಮಗಳು ಜಡ್ಡುಗೊಜಡೆಂದು ಅವ ಬಿಟ್ಟು, ಪುರಾತನರ ವಚನ ಏಳನೂಟವಪ್ಪತ್ತ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಷೋಡಶಸ್ಥಲ ಪರಿಕ್ರಮದಿಂದ ಸೇರಿಸಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವ ಮಾಡಿದ ವಿದ್ಯಾನಗರದ ಕಲ್ಲಮಠದ ಪ್ರಭುದೇವಾರ್ಯನು. ಇದರ ನಾಮ 'ಲಿಂಗಲೀಲಾ ವಿಲಾಸ ಚಾರಿತ್ರ'” ೨

ಮೇಗಣ ಹೇಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದರೆ, ಕಲ್ಲಮಠದ ಪ್ರಭುದೇವನು 'ಲಿಂಗಲೀಲಾ ವಿಲಾಸ ಚಾರಿತ್ರ'ವನ್ನು ರಚಿಸಲು ಹವಣಿಸಿಕೊಂಡ ವಚನಗಳೆಲ್ಲ ಪುರಾತನರಿಂದ ರಚಿತವಾದವುಗಳೆಂದು ವಿದಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಲ್ಲಮಠದ ಪ್ರಭುದೇವರು ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಪ್ರಚುರವಾಗಿದ್ದ ಅವುಗಳನ್ನು ಷೋಡಶಸ್ಥಲ ಪರಿಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು

೧. ಲಿ. ಲೀ. ವಿ. ಜಾ. ಪು. ೩.

೨. “ ” ” ” ”, ಪು. ೪೦೯.

ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ವಚನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿಯಾಗಲಿ. ಹೇಗೆ ಬೇಕು ಹಾಗೆ ತಿದ್ದಿಯಾಗಲಿ ಸೇರಿಸಿಲ್ಲವೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಬೇಕು.

೨. ಗಣಭಾಷಿತ ರತ್ನಮಾಲೆ :

ಇದರ ಕರ್ತೃವಾದ ಗುಬ್ಬಿಯ ಮಲ್ಲಣ್ಣನು ತನ್ನ ಕೃತಿರಚನೆಯ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಗ್ರಂಥಾರಂಭದ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾನೆ :

“ಇದು ಶ್ರೀಮದನಿರ್ವಾಚ್ಯಸ್ವರೂಪರಪ್ಪ ಪರಶಿವಾಕಾರ ಸ್ವರೂಪರಾದ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಮಹಾಗಣಗಳು ಪರಮ ಕಲ್ಯಾಣಪುರದೊಳು ವಿರಚಿಸಿ ಹರಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗಮಂ ಸ್ಥಲವಿಟ್ಟು ನುಡಿದ ವಚನಗಳಂ ವರ ಗುರುನಾಥನಾಜ್ಞೆಯಿಂ ಧರೆಯೊಳು ನೂತನ ಗಣಂಗಳೊಯಲೊರೆದನು ಭಾವಾನಂದಸುಖಾಂಭೋರಾಶಿ ಪರಮ ಪಟಾಸ್ಥಲಮಾರ್ಗದರುವನು ಪರಮಲಿಂಗಾಂಗಸಂಬಂಧದ ಸಿರಿಯು ಹರನೊಳಿರಡಳಿದಿಪ್ಪುದಕ್ಕೆ ಪರಮ ಚಾರಿತ್ರ್ಯವೆನಿಸುವ 'ಗಣಭಾಷ್ಯರತ್ನ ಮಾಲೆ'ಯಂ ಒರೆವನು. ವೇದಾಗಮ ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸದಿ ನಾನಾಧರ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಿಗ್ರಂಥಂಗಳಿಂ ಆದ್ಯರ ವಚನಂಗಳಿಂ ನೂಟೊಂದು ಸ್ಥಲಮಾಗೆ ಸೇರಿಸಿದ ಹರಶರಣರಣುಗಂ ಗುಬ್ಬಿಯ ಮಲ್ಲಣ್ಣಗಳು ಮಾಡಿದ ಭಾಷ್ಯ ರತ್ನ ಮಾಲೆಯು”^೧

ಆದ್ಯರ ವಚನಗಳನ್ನು ನೂರೊಂದು ಸ್ಥಲಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸುವ ಕಾರ್ಯ 'ಏಕೋತ್ತರ ಶತ ಸ್ಥಲ' ಹಾಗೂ 'ಏಕೋತ್ತರ ಸ್ಥಲ'ಗಳಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿತ್ತು. ಗುಬ್ಬಿಯ ಮಲ್ಲಣ್ಣನು ಅದೇ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ನೂರೊಂದು ಸ್ಥಲಗಳಲ್ಲಿ ಆದ್ಯರ ಭಾಷ್ಯಗಳನ್ನು ಎಂದರೆ ವಚನಗಳನ್ನು ಕೋಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ವೇದಾಗಮ ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸಾದಿಗಳಿಂದ, ಆದ್ಯರ ವಚನ ಗಳಿಗೆ ವಿಚಾರಸಾಮ್ಯ, ಅರ್ಥಸಾಮ್ಯವುಳ್ಳಂತಹ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಗ್ರಂಥದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸ್ಥಲದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ಈ ಗ್ರಂಥದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ.

ತನ್ನ 'ಗಣಭಾಷ್ಯ ರತ್ನಮಾಲೆ' ಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದ ವಚನಗಳೆಲ್ಲ ಆದ್ಯರು ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಮಹಾಗಣಗಳು ಪರಮ ಕಲ್ಯಾಣಪುರದೊಳು ವಿರಚಿಸಿ ಹರಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗಮಂ ಸ್ಥಲವಿಟ್ಟು ನುಡಿದ ವಚನಗಳೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ೧೨ ವಚನಗಳನ್ನು ಗುಬ್ಬಿಯ ಮಲ್ಲಣ್ಣನು ಆಯ್ದು ಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಬಸವಣ್ಣ, ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣ, ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಮೊದಲಾದ ಅಸಂಖ್ಯಾತರಂತೆ ಸಿದ್ಧರಾಮಶಿವಯೋಗಿಯೂ ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿದ್ದ ವಚನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದನೆಂಬ ಸಂಗತಿ ೧೫ನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕಾಗಲೇ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ವಾಗಿತ್ತೆಂದು ಇದರಿಂದ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ.

೩. ಸಿದ್ಧಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಏಕೋತ್ತರ ಶತಸ್ಥಲ :

ಶ್ರೀಮಾನ್ ಹಳಕಟ್ಟಿಯವರು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕೃತಿಯ ಕರ್ತೃವಿನ ಹೆಸರು ಹಾಗೂ ಅವನ ಕಾಲವನ್ನು ಕುರಿತಾದ ಹೇಳಿಕೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಗ್ರಂಥಕರ್ತನು ನೂರೊಂದು

೧. ಗಣಭಾಷ್ಯರತ್ನಮಾಲೆ ಪು. ೧.

ಸ್ಥಲಗಳ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ರೀತಿ ಮಾದರಿಯದಾಗಿದೆಯೆಂದು ಮುನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸ್ಥಲದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಆ ಸ್ಥಲದ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಸುಂದರವಾದ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು, ಅದನ್ನು ಸೂತ್ರವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಆಮೇಲೆ ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವಂತಹ ಶರಣರ ಒಂದು ವಚನವನ್ನು ಉದ್ದರಿಸಿ, ಬಳಿಕ ಅದರ ಮರ್ಮವನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಒಂದು ಹಾಡನ್ನು ಸಂಕಲನಕಾರನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ಅವನ ವಿಶಿಷ್ಟ ಮಾದರಿ.

ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು, ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಹಾಗೂ ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನಗಳು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬಂದಿವೆ, ಇತರ ವಚನಕಾರರ ವಚನಗಳು ಕ್ವಚಿತ್ತಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದು ಸಿದ್ಧರಾಮಶಿವಯೋಗಿಯ ಒಂದೇ ಒಂದು ವಚನವು ಬಂದಿರುವುದು.^೧

೪. ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ :

೧೫ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ವಚನ ಸಂಕಲನ ಕಾರ್ಯವು ನಾನಾಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಅವ್ಯಾಹತ ವಾಗಿ ಸಾಗಿತು. ವೀರಶೈವ ಷಟ್ಸ್ಥಲ, ಷೋಡಶ ಸ್ಥಲ, ನೂರೊಂದು ಸ್ಥಲಗಳ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಆದ್ಯರ ವಚನಗಳನ್ನು ಸಂಕಲಿಸುವ ಕಾರ್ಯದ ಬಗೆಗೆ ಈಗಾಗಲೇ ಬರದಾಗಿದೆ. 'ಶೀಲ ಸಂಪಾದನೆ', 'ಸಕಲ ಪುರಾತನರ ಆಚರಣೆಯ ವಚನಗಳು' ಮುಂತಾದ ಸಂಕಲನಗಳಲ್ಲಿ ವೀರ ಶೈವದ ಆಚಾರಧರ್ಮವನ್ನು ಆದ್ಯರ ವಚನಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ರೂಪಿಸಲಾಯಿತು. ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ತಾತ್ವಿಕ ವಿವೇಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಆದ್ಯರ ಜೀವನದ ಮಹೋನ್ನತ ನಿಲವುಗಳನ್ನು ಅವರವರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡಂತೆಯೇ ನಿರೂಪಿಸುವ ಮಹೋದ್ದೇಶದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಅಪೂರ್ವ ಕೃತಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೈದಾಳಿತು. ಅದೇ 'ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ.' ಅದರ ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ವೀರಶೈವರ ತತ್ವಜ್ಞಾನದ ಪರಮ ಗಂತವ್ಯವಾದ ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಾಮರಸ್ಯದ ನಿರ್ವಯಲ ಸ್ಥಿತಿಯ ಸಂಪಾದನೆ. ಮೇಲುನೋಟಕ್ಕೆ ಈ ಹೆಸರು ವಿರೋಧಾಭಾಸದ ಮೂಟೆಯೆಂದು ಕಂಡುಬಂದರೂ ತತ್ವಜ್ಞಾನದ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಈ ತೆರೆ ಸರಿಯುತ್ತದೆ. ಶಿವ-ಜೀವ, ಆತ್ಮ-ಪರಮಾತ್ಮ, ವ್ಯಷ್ಟಿ-ಸಮಷ್ಟಿಗಳ ನಡುವಣ ದ್ವಂದ್ವವು ಇಲ್ಲದಂತಾಗಿ, ಅವೆರಡರಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣ ಸಾಮರಸ್ಯವುಂಟಾಗುವ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ವೀರಶೈವ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ 'ಶೂನ್ಯ,' 'ನಿರ್ವಯಲ' ಮೊದಲಾದ ಸಂಕೇತಗಳಿವೆ. ಲಿಂಗಾಂಗಸಾಮರಸ್ಯದ ಸಂಪಾದನೆಯ ಶಿವ ಯೋಗದ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ 'ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆ'. ಇಂತಹ ತಾತ್ವಿಕ ಪರಿವೇಷದಲ್ಲಿ ಸಾಂಕೇತಿಕ ವಾದ ಅರ್ಥಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಪಡೆದು 'ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥ ಹುಟ್ಟಿಬಂದಿತು.

ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯ ದಿವ್ಯಕಲ್ಪನೆಗೆ ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನವರಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಅನುಭವಮಂಟಪ ಹಾಗೂ ಅದರ ಉತ್ತಂಗಿ ಸ್ಥಾನವಾದ ಶೂನ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನ ಇವು ಸ್ಫೂರ್ತಿಕೇಂದ್ರಗಳು. ಅನುಭವಮಂಟಪದ ಐತಿಹಾಸಿಕತೆಯ ಬಗೆಗೆ ಸಂದೇಹವನ್ನೆತ್ತಿ ಬರೆದ ಕಪಟರಾಜ ಕೃಷ್ಣರಾಯರ ಲೇಖನಗಳಿಲ್ಲ ಮಾರ್ಮಿಕವಾದ ಉತ್ತರವನ್ನಿತ್ತು ಅದರ ಐತಿಹಾಸಿಕತೆಯನ್ನು ಶ್ರೀಮಾನ್ ಉತ್ತಂಗಿ ಚನ್ನಪ್ಪನವರು ಪುನಃ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮಹೋಪಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.^೨ ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಶರಣರಲ್ಲ

೧. ಏಕೋತ್ತರ ಶತಸ್ಥಲ, ಪು. ೩೫.

೨. ಅನುಭವಮಂಟಪದ ಐತಿಹಾಸಿಕತೆ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ನೋಡಬೇಕು.

ಸೇರಿದಾಗ ಅವರಲ್ಲಿ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ಬಗೆಯ ತತ್ವಾನ್ವೇಷಣೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅನುಭಾವದ ಮಹೋನ್ನತ ಸ್ಥಲವನ್ನೇರಿದ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು, ಬಸವಣ್ಣ, ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣ, ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ, ಸಿದ್ಧರಾಮಶಿವಯೋಗಿಗಳಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಕಲ್ಯಾಣದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅನುಭಾವಿಕ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಜೀವನದ ಉಚ್ಚತಮ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದ ಸಂಗತಿ ಅವರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ಇವರೆಲ್ಲರು ನಿಚ್ಚಳ ಐತಿಹಾಸಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೆಂಬ ವಾಸ್ತವಿಕ ಪರಿಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವರು ಅನುಭವಮಂಟಪ ಹಾಗೂ ಅಲ್ಲಿ ನಡೆದ ತತ್ವಶೋಧನೆಯ ಚರ್ಚೆಗಳ ಐತಿಹಾಸಿಕತೆಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಲಾರರು. ಅನುಭವಮಂಟಪವೆಂಬುದು ದೇಶ-ಕಾಲಗಳ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾದ ಪರಿಮಿತಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟ ಭೌತಿಕಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲವೆಂಬ ಉತ್ತಂಗಿ ಚನ್ನಪ್ಪನವರ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ನಾವು ಅನುಮೋದಿಸುತ್ತೇವೆ. ಅದೊಂದು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಥೆ. ನಾಲ್ಕುಜನ ಶರಣರು ಕಲಿತು ತಾವು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಂಡ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ದೆಯಿಂದ ಚರ್ಚಿಸಿದಾಗ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅನುಭವಮಂಟಪವು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಮಹಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಚರ್ಚೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವೆಂದು ಹರಿಹರಾದಿಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಎಲ್ಲ ವೀರಶೈವ ಕವಿಗಳೂ ಎತ್ತಿಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಅಲ್ಲವೆ:ಪ್ರಭು, ಸಿದ್ಧರಾಮಶಿವಯೋಗಿಗಳು ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಬರುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಬಸವಣ್ಣ ಹಾಗೂ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನವರು ಅಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವದ ಸಂಸ್ಥಾಪನೆಯ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರು. ವೀರಶೈವಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ತಾತ್ವಿಕ ನೆಲೆಯನ್ನು ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನವರು ರೂಪಿಸಿದರೆ, ಬಸವಣ್ಣನವರು ಷಟ್ಸ್ಥಲವನ್ನು ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಇಳಿಸಿದರು. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಮಾನವೀಯ ಹೃದಯ, ನೈಜ ಸಾಧಕನಲ್ಲಿರಬೇಕಾದ ಸತ್ಯಾನ್ವೇಷಕ ಬುದ್ಧಿ, ಆತ್ಮ ಪರಿಶೋಧನ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳು ಎಲ್ಲ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಮಾನವಕೋಟಿಗೆ ಭೂಷಣಪ್ರಾಯ ವಾದವುಗಳು. ಅವರ ಧೀಮಂತ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಮಾರುಹೋಗಿ ಲಕ್ಷದ ಮೇಲೆ ತೊಂಬತ್ತಾರು ಸಾವಿರ ಗಣಗಳು ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿದರು. ಲಕ್ಷದಮೇಲೆ ತೊಂಬತ್ತಾರುಸಾವಿರ ಎಂದಿರುವ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಇರಬಹುದಾದ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯನ್ನು ನಾವು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾದರೂ, ಇದು ಕೇವಲ ಕಾವ್ಯಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಬಂದ ಶರಣರೆಲ್ಲ ಉದರಪೋಷಣೆಗಾಗಿ ಬರಲಿಲ್ಲ; ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅನ್ವೇಷಣೆಗಾಗಿ ಬಂದರು. ತಾವು ಕಂಡ ಸತ್ಯದ ಬೆಳಕನ್ನು ಮುಕ್ತಹೃದಯದಿಂದ ಇತರ ಶರಣರ ಅನುಭಾವಸಂಗದಲ್ಲಿ ಸೂರೆಗೈದರು. ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ತಮಗೊದಗಿದ ಸಂದೇಹಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸಿದರು. ಲಿಂಗಾಂಗಸಾಮರಸ್ಯದ ಕೊನೆಯ ನಿಲವನ್ನು ಏರಿದ್ದರೂ ಲೋಕ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ವೈಷಮಕಾಯನಾಗಿ ಜಗತ್ಸಂಚಾರವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡ ಪ್ರಭು ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಬಂದು ಶೂನ್ಯಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿದನು; ಅನುಭವಮಂಟಪದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾದನು. ಶರಣರ ಸಂದೇಹಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಾಣಿಯಿಂದ ಪರಿಹಾರ ನೀಡಿದನು.

ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವಿನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವು ಕನ್ನಡದ ನೆಲವು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಒಂದು ಅಪೂರ್ವ ಕಾಣಿಕೆ. ಅವನು ಏರಿದ ಎತ್ತರ, ನಿಂತ ನಿಲವುಗಳನ್ನು ನಾವು ಇನ್ನೂ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಅವನು ಜೀವಕೇಂದ್ರ (Nucleus) ವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ವಿರಾಟ್ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಸವಣ್ಣನಂತಹರೂ ತಲೆಬಾಗಿ ದರು; ಶೂನ್ಯಸಿಂಹಾಸನದ ಅಧಿಕಾರಿಯೆಂದು ಅವನನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು. ಅನುಭವಮಂಟಪದ ಚರ್ಚೆಗಳೆಲ್ಲ ಪ್ರಭುವಿನ ಮಾತೇ ಕೊನೆಯ ಮಾತು.

ಮುಂದೆ ೧೫ನೆಯ ಶತಮಾನದ ನವೀನಶರಣರ ಚಿತ್ತಭಿತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಶೂನ್ಯತತ್ವ, ಅನುಭವಮಂಟಪ, ಪ್ರಭುದೇವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಇವುಗಳ ಕಲ್ಪನೆ ಅಚ್ಚಳಿಯದೆ ಮೂಡಿಸಿತ್ತು. ವೀರಶೈವ ಸಾಹಿತ್ಯ-ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಅವ್ಯಾಹತವಾದ ಪರಂಪರೆ ಈ ಅಮೌಲ್ಯ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ೧೫ನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಹೊತ್ತುತಂದಿತು. ಜೊತೆಗೆ ಈ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಆದ್ಯರ ವಚನಗಳ ಗಾಢವಾದ ಅಧ್ಯಯನವು ನಡೆದುದರಿಂದ ಆದ್ಯರ ಜೀವನದ ಬಗೆಗೆ ಅನೇಕ ನವೀನಾಂಶಗಳು ಕೈವಶವಾದವು. ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಅನುಭವಮಂಟಪದ ಕೇಂದ್ರವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಅಸಂಖ್ಯ ಶರಣರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಿದ ಸಂಗತಿ ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯ ಭವ್ಯಕಲ್ಪನೆಗೆ ಚಾಲನೆಯನ್ನಿತ್ತಿತು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಪ್ರಭುವಿನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಆದ್ಯರ ಜೀವನದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಅವರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಣಿದ 'ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವು ಜನ್ಮ ತಾಳಿತು. ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯ ಪ್ರಥಮ ಸಂಕಲನವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಶಿವಗಣಪ್ರಸಾದಿ ಮಹಾದೇವಯ್ಯಗಳು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಯನ್ನು 'ಪ್ರಭುದೇವರ ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆ' ಎಂದು ಕರೆದುದರ ಔಚಿತ್ಯವನ್ನು ಇದೇ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

'ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆ' ಗ್ರಂಥದ ಭವ್ಯಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಆದ್ಯರ ವಚನಗಳ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡರಿಸಿದ ಪ್ರಥಮ ವ್ಯಕ್ತಿ ಶಿವಗಣಪ್ರಸಾದಿ ಮಹಾದೇವಯ್ಯಗಳಾದರೂ ಈ ಕಲ್ಪನೆಯ ಮೂಲ ಝರಿಗಳನ್ನು ಸಕಲ ಪುರಾತನರ ವಚನಗಳ ಸಂಕಲನಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದೆಂದು ಶ್ರೀಯುತ ಉತ್ತಂಗಿ ಚನ್ನಪ್ಪನವರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ:

"ಇವುಗಳ (ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯ) ಮೂಲವು ಅಜ್ಞಾತಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅಖಿಲ ಪುರಾತನರ ಒಂದು ಹಾಗು ಎರಡು ಸಾವಿರ ಕಟ್ಟಿನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅದರ ಕೆಲವು ಕುರುಹುಗಳು ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ೧೦, ೧೫, ೨೦ ವಚನಗಳು ಮಾತ್ರ ಬರುತ್ತಿದ್ದು, ಅವುಗಳಿಗೆ 'ಪ್ರಭುದೇವರ ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆ', 'ಮಹದೇವಿಯಕ್ಕನ ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆ' ಮುಂತಾದ ಹೆಸರುಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಯಾರು, ಎಂದು ಸಂಕಲನಮಾಡಿದರು ಎಂದು ತಿಳಿಯುವುದು ಕಷ್ಟ. ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಮಂಟಪವಿತ್ತೆಂಬ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಅವ್ಯಾಹತವಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ಕಾರಣ ವಚನವಾಙ್ಮಯವನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿದ ಕೆಲವು ಶಿವಾನುಭವತಜ್ಞರು ಈ ವಚನಗಳನ್ನು ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಇಂತಹರು ನುಡಿದಿರಬೇಕೆಂದು ಗೊತ್ತುಹಚ್ಚಿ, ಅನುಭವ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆಯಾದ ವಿಷಯಗಳನೆತ್ತಿಕೊಂಡು, ಅವುಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಉತ್ತರ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರರೂಪವಾಗಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ತರಹದ ಪ್ರಯತ್ನವೇ ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯು ಹುಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಮೂಲಕಾರಣವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು".^೧

'ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ' ಹುಟ್ಟಿದ ಅತ್ಯಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಅತ್ಯಂತ ಲೋಕಪ್ರಿಯವಾಯಿತು, ಅದರಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ತತ್ವಜಿಜ್ಞಾಸೆ, ಅನುಭಾವದ ಅವಿಷ್ಕಾರದತ್ತ ನಡೆದ ಶರಣರ ಧೀರ ನಡೆನುಡಿಗಳು ವೀರಶೈವರ ಮನವನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಹಿಡಿದವು. "ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಅದ್ಭುತಗಳಿರುವಂತೆ ನೆಲದ ಮೇಲೆಯೂ ಅದ್ಭುತಗಳಿವೆ; ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಇವೆ. 'ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆ' ಇಂತಹ ಅದ್ಭುತಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು, ವಿಶ್ವಮಾನವನ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ನಿಜಾನುಭೂತಿಯ ಬೆಳಕನ್ನು,

ಅನಂದವನ್ನು ನೀಡಬಲ್ಲ ದಿವ್ಯಕೃತಿರತ್ನಗಳಲ್ಲಿ ಅದು ಒಂದು"^೧ ಎಂಬ ಪ್ರಶಂಸೆ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಗೆ ಭಾರವಾಗಲಾರದು. ಮಾನವನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು, ಉನ್ನತದರ್ಶನದ ಕಾಣ್ಕೆಯನ್ನು, ಜ್ಞಾನಾನುಭವಗಳ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಶಿಖರಗಳನ್ನು ತೆರೆದುತೋರಿಸುವ 'ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ'ಯೊಂದು ಅಪೂರ್ವಕೃತಿಯೆಂದೆನಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸೋಜಿಗಿಲ್ಲ. ಅದು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಿ ಸುವ ಅನುಭಾವಜಗತ್ತು, ಅಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ನುಡಿಯುವ ಮಹಾಂತಜೀವಿಗಳ ದಿವ್ಯನಿಲವುಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಾನವತೆಯಿಂದ ಬಹುದೂರ ಸಾಗಿ ದೇವಮಾನವತೆಯ ಸೀಮೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿವೆ.

೫. ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯ ಪರಿಷ್ಕರಣಗಳು :

'ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆ' ಕ್ರಿ. ಶ. ಸು. ೧೪೦೦ರಿಂದ ೧೫೫೦ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕುಸಲ ಪರಿಷ್ಕರಣವನ್ನು ಹೊಂದಿತು. ಈ ಪರಿಷ್ಕರಣಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮೊದಲಬಾರಿ ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ಕೈಕೊಂಡ ಎಂ. ಆರ್. ಶ್ರೀಯವರು 'ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆ'ಯ ಪರಿಷ್ಕರಣಗಳು ಐದು ಇರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ:

"ನಮಗೆ ತಿಳಿದಮಟ್ಟಿಗೆ 'ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆ' ಎಂಬ ಸಂಕಲನಗಳು ಐದು ಇರಬೇಕೆಂದು ತೋರುವುದು. ಮೊದಲನೆಯದು ಶಿವಗಣಪ್ರಸಾದಿ ಮಹಾದೇವಯ್ಯಗಳು ಬರೆದದ್ದು. ಇದನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ ಕೆಂಚವೀರಣ್ಣೊಡೆಯ ಎರಡನೆಯ ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ, ಈ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯನ್ನೋ ಮಹಾದೇವಯ್ಯನ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯನ್ನೋ ಪುನಃ ಕೆಂಚವೀರಣ್ಣೊಡೆಯ, ಕಲ್ಲೇಶ್ವರದೇವ, ಹಲಗೆಯದೇವ, ನಂಜದೇವ ಮುಂತಾದ ಶರಣರು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ ಮೂರನೆಯ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಗುಮ್ಮಳಾಪುರದ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯತಿ ಕೆಂಚವೀರಣ್ಣೊಡೆಯನ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತಮಾಡಿ ತಾನೊಂದು ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ತರುವಾಯ ಗೂಳೂರಿನ ಸಿದ್ಧವೀರಣಾರ್ಯನು ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯತಿಯ ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಐದನೆಯ ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯನ್ನು ಬರೆದನು."^೨

ಎಂ. ಆರ್. ಶ್ರೀ ಅವರು ಹೇಳಿದ ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯ ಪಂಚ ಪರಿಷ್ಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಇಂದು ಉಪಲಬ್ಧವಿವೆ. ಕೊನೆಯದಾದ ಗೂಳೂರು ಸಿದ್ಧವೀರಣ್ಣೊಡೆಯರ ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಪಿ. ಜಿ. ಹಳಕಟ್ಟಿಯವರಿಂದ ಪ್ರಥಮಸಲ ಮುದ್ರಣವನ್ನು ಕಂಡಿತು. ಅದನ್ನೇ ಪ್ರೊ. ಭೂಸನೂರಮಠ ಅವರು ೧೯೫೦ರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಸಂಪುಟವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸಿದರು. ಶಿವಗಣ ಪ್ರಸಾದಿ ಮಹಾದೇವಯ್ಯ ಹಾಗೂ ಗುಮ್ಮಳಾಪುರದ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯತಿಗಳ ಸಂಕಲನಗಳು ಅಚ್ಚಾಗಿವೆ. ನಮಗೆ ದೊರೆಯದೆ ಇದ್ದ ಒಂದೇ ಒಂದು ಸಂಕಲನವೆಂದರೆ, ಎಂ. ಆರ್. ಶ್ರೀಯವರು ಎರಡನೆಯ ದೆಂದು ಹೇಳಿರುವ ಕೆಂಚವೀರಣ್ಣೊಡೆಯರ ಸಂಕಲನ. ಈಗ ಉಪಲಬ್ಧವಾಗಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಸಂಕಲನಗಳ ಕರ್ತೃಗಳನ್ನು ಮುಂದಿನವರು ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಂಚವೀರಣ್ಣೊಡೆಯರ ಹೆಸರನ್ನು ಗುಮ್ಮಳಾಪುರದ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯತಿಗಳು ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದರೂ, ಅವರು ಹಲಗೆದೇವರ

೧. ಗೂ. ಸಿ. ವೀ. ಶೂ. ಸಂ. ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ j.

೨. ಪ್ರ. ಕ., ಸಂ. ೧೫, ಸಂ, ೪, ಪು. ೬೦-೬೧.

ಸಂಕಲನವನ್ನೇ ಅವರ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಕೆಂಚವೀರಣ್ಣೊಡೆಯನ ಸಂಕಲನವೆಂದು ತಪ್ಪಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿರುವ ಸಂಭವವುಂಟೆಂದು ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದ ಎಂ. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿಯವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.^೧

ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯ ಉಪಲಬ್ಧವಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಪರಿಷ್ಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಹಾಗೂ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುಗಳ ಸಂದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಪ್ರಭುವಿನೊಡನೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಕಲ್ಯಾಣಾಗಮನ, ಅಲ್ಲಿ ಅವನು ಬಸವಾದಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಅನುಭಾವಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗೊಂಡ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಶಿವಗಣಪ್ರಸಾದಿ ಮಹಾದೇವಯ್ಯಗಳ ಸಂಕಲನವೊಂದನ್ನುಳಿದರೆ, ಮಿಕ್ಕ ಮೂರುಸಂಕಲನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಗೆ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯಾದ ಸನ್ನಿವೇಶವು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯ ಸಂಕಲನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸನ್ನಿವೇಶವು ಮೊತ್ತಮೊದಲು ದ್ವಿತೀಯ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ಒಳಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಸನ್ನಿವೇಶದ ಸೇರುವ ದ್ವಿತೀಯ ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನಾಕಾರನ ಕಲ್ಪನಾಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ, ಈ ಮೊದಲೇ ಆಗಿಹೋಗಿದ್ದ ಕಲ್ಪಮಠದ ಪ್ರಭುದೇವರ 'ಲಿಂಗಲೀಲಾವಿಲಾಸ ಚಾರಿತ್ರ'ದಲ್ಲಿ ತನ್ನೆಲ್ಲ ವಿಸ್ತಾರ ದೊಡನೆ ಅದು ಪ್ರಕಟವಾಗಿತ್ತು. 'ಲಿಂಗಲೀಲಾವಿಲಾಸ ಚಾರಿತ್ರ'ದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆಯೇ ಅಥವಾ ಸಿದ್ಧರಾಮಶಿವಯೋಗಿಗೆ ಚನ್ನಬಸವೇಶ್ವರನಿಂದ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯಾದುದು ಶುದ್ಧ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸತ್ಯವಾಗಿದ್ದು, ಅದು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಎರಡನೆಯ ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನಾಕಾರನಿಗೆ ತಿಳಿದುಬಂದುದರಿಂದಲೇ ಅವನು ಈ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ತನ್ನ ಪರಿಷ್ಕರಣದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ನಾಲ್ಕೈದು ಭಿನ್ನವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಸಂಕಲಿತವಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಎರಡು ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣಗಳಿವೆ ಎಂದು ಎಂ. ಆರ್. ಶ್ರೀ ಅವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.^೨ ಒಂದನೆಯದು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಶಿವದೀಕ್ಷೆ, ಎರಡನೆಯದು ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವಿನ ಜೀವನವೃತ್ತಾಂತ. ೧೫ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಆಳವಾದ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಮುಖರ ಜೀವನದ ಬಗೆಗೆ ಅನೇಕ ನೂತನ ಅಂಶಗಳು ಹಸ್ತಗತವಾದವೆಂದು ಈ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಶರಣರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿಯ ಎಷ್ಟೋ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಅಂಶಗಳು ಹರಿಹರನು ಹೇಳಿದ ಶರಣರ ಜೀವನವೃತ್ತಾಂತಗಳಿಗೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ವಿರೋಧವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿರಬೇಕು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ೧೫ನೆಯ ಶತಮಾನದ ನವೀನರು ಕೆಲವೆಡೆ ಸೂಚ್ಯವಾಗಿ, ಇನ್ನು ಕೆಲವೆಡೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಿಯೆ ಹರಿಹರನ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದ್ದಾರೆ.^೩ ಇಂತಹ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯು ಮತೀಯ ಭಾವನೆಯ, ಅಂಧಶ್ರದ್ಧೆಯ ಕಾರ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟರೆ, ಅದು ಸತ್ಯದೃಷ್ಟಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರಗತಿಪರ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಅಲಕ್ಷಿಸುವ ಧಾಷ್ಟ್ಯದ ಮಾತಾದೀತು.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯ ಸಂಕಲನಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಜೀವನವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಅವಲೋಕಿಸಬೇಕು. ಪ್ರಭು ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಬಸವಾದಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಬಳಿಕ ಸೊನ್ನೆಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ ; ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಗೆ ಉಪದೇಶಮಾಡಿ ಶ್ರೀಶೈಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಕದಳಿಯ ಬನದಲ್ಲಿ ಬಯಲಾಗುತ್ತಾನೆ—ಇದು ಹರಿಹರನ ಹಾಗೂ

೧. ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು. ಪು. ೩೭.

೨. ಎಮ್. ಆರ್. ಶ್ರೀ. ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಗಳು. ಪು. ಕ. ೧೫-೪. ಪು.೬೦.

೩. ಅಲ್ಲಮನ ವಚನಚಂದ್ರಿಕೆ. ಪು. ೩೯ರ ಅಡಿ ಟಿಪ್ಪಣಿ.

ಅವನನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿರಬಹುದಾದ ರಾಘವಾಂಕನ ಹೇಳಿಕೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬರುವ ಘಟನೆಗಳ ಅನುಪೂರ್ವಿ ೧೫ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗೊಂಡಿದೆ. ಪ್ರಭುವು ಗೊಗ್ಗಯ್ಯ, ಮುಕ್ಕಾಯಿ ಯರನ್ನು ಕಂಡು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡೇ ಕಲ್ಯಾಣಾಭಿಮುಖನಾಗುತ್ತಾನೆ.—ಇದು 'ಪ್ರಭುಲಿಂಗಲೀಲೆ'ಯ ಚಾಮರಸ, ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯ ಪ್ರಥಮ ಸಂಕಲನದ ಶಿವಗಣಪ್ರಸಾದಿ ಮಹಾದೇವಯ್ಯಗಳ ಹೇಳಿಕೆ. ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯ ಇತರ ಸಂಕಲನಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ ಹಲಗಿದೇವ, ಗುಮ್ಮಳಾಪುರದ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗ ಯತಿ ಮತ್ತು ಗೊಳೂರು ಸಿದ್ಧವೀರಣಾರ್ಯರು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶಿವಗಣಪ್ರಸಾದಿ ಮಹಾದೇವಯ್ಯ, ಚಾಮರಸರನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಎರಡು ಭಿನ್ನರೀತಿಯ ಘಟನಾನುಪೂರ್ವಿಗಳನ್ನು ವಿವೇಚಿಸಿದರೆ, ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆ ನಮ್ಮೆದುರು ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಹರಿಹರ-ರಾಘವಾಂಕರ ಹೇಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಿರಬಹುದಾದ, ಇಲ್ಲವೆ ಕಲ್ಯಾಣದ ಶರಣರಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತನಾದುದರ ಬಗೆಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಲಿ ಸೂಚನೆಯಾಗಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಕಲ್ಯಾಣದ ವೀರಶೈವಾಂದೋಲನದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ ಪ್ರಭು ಓರ್ವನೇ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರಭುವಿನ ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣ ಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಸಂದರ್ಶನವೇ ಕೊನೆಯದಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಘವಾಂಕನ 'ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ'ದಲ್ಲಿ ಬಿಜ್ಜಳನ ತಮ್ಮನಾದ ಕರ್ಣದೇವನು ತನಗೆ ರಾಜಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಮೊದಲು ಸಚಿವನನ್ನು, ಬಳಿಕ ಸೊಡ್ಡಳ ಬಾಚರಸರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನೆಂದೂ ಆದರೆ ಅವನ ಬಿನ್ನಹಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಿತ್ತು. ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.^೧ ಸಿದ್ಧರಾಮಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಇದೊಂದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಇದರ, ಹರಿಹರ-ರಾಘವಾಂಕರು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಕಲ್ಯಾಣಾಗಮನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮೌನ ತಾಳಿದ್ದಾರೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವಿನೊಂದಿಗೆ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಹೋದ ಸಂಗತಿ ಹರಿಹರ-ರಾಘವಾಂಕರಿಗೆ ತಿಳಿದಿರಲೇ ಇಲ್ಲವೆ ? ಒಂದು ವೇಳೆ ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ, ಅವರೇಕೆ ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದೊಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವುದು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಷ್ಟದ ಕೆಲಸ. ಇದರ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ವಿವೇಚನೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯುವಾಗ ಬರುವುದರಿಂದ ಪ್ರಸ್ತುತ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತೇವೆ.

ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ ಪುನಃ ಪುನಃ ಪರಿಷ್ಕರಣಗೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆ ಒಂದು ಕಾರಣವಾಗಿದೆಯೆಂಬ ಎಂ. ಆರ್. ಶ್ರೀಯವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದ ಸತ್ಯತೆಯನ್ನು ನಾವಿಲ್ಲಿ ವಿವೇಚಿಸಬಹುದು. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಬಸವಾದಿ ನೂತನರ ಸಮಕಾಲೀನನಾಗಿದ್ದು ಅವರಂತೆ ಆದರ್ಶ ಜೀವನವನ್ನು ಸಾಗಿಸಿದ ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿ. ಅವನು ತನ್ನ ಬಾಳಿನ ಮೊದಲ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಯೋಗಿಯಾಗಿ ಸ್ವಾವಲಂಬಿಗಳೊಂದಿಗಿದ್ದರೂ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವಿನ ಸಂದರ್ಶನದ ಘಟನೆಯಿಂದ ಅವನ ಜೀವನದ ಕೊನೆ ಕೊನೆಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಹತ್ಪರಿವರ್ತನೆ

ಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಅವನು ಇಷ್ಟಲಿಂಗಧಾರಿಯಾಗಿ ಷಟ್ಸ್ಥಲಸಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಆಧಾರಗಳು ಅವನ ವಚನಗಳು ಹಾಗೂ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಸಿಕ್ಕುತ್ತವೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯಂತಹ ಪ್ರಖ್ಯಾತವ್ಯಕ್ತಿ ವೀರಶೈವಕ್ಕೆ ಒಲಿದುದರಿಂದ ವೀರಶೈವದ ಪ್ರಭಾವ-ಪ್ರಚಾರಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷಕಳೆ ಬಂದಿರಬೇಕು. ವೀರಶೈವರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆ ಒಂದು ಮಹಾಘಟನೆಯೆಂದು ಗಣನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಅಂತೆಯೇ ಆ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಮುಖ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯ ಪ್ರಥಮ ಸಂಕಲನವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಶಿವಗಣಪ್ರಸಾದಿ ಮಹಾದೇವಯ್ಯಗಳು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯ ಇತರ ಸಂಕಲನಕಾರರಿಗೆ ಇದೊಂದು ಕೊರತೆಯಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದು, ಅದನ್ನು ಎತ್ತಿ ಆಡಿದ್ದಾರಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಅವನ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯ ಸನ್ನಿವೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಚನಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಆ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮಹಾದೇವಯ್ಯಗಳ ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯ ಅನಂತರದ ಅದರ ಮೂರು ಸಂಕಲನಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಹೇಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಮನದಂದರೆ ಮೇಲಿನ ಮಾತು ಮನದಟ್ಟಾಗುತ್ತದೆ. ಹಲಗೆ ದೇವರ ಪರಿಷ್ಕರಣದಲ್ಲಿ—

“ಪ್ರಭುದೇವರು, ಬಸವರಾಜದೇವರು, ಚೆನ್ನಬಸವೇಶ್ವರದೇವರು ಮುಖ್ಯವಾದ ಷಟ್ಸ್ಥಲ ಬ್ರಹ್ಮಗಳಾದ ವೀರಮಾಹೇಶ್ವರರೆಲ್ಲರೂ ಕೂಡಿ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರದೇವರು ಮೊದಲಾದವರ ಶೈವಮಾರ್ಗಮುಂ ಬಿಡಿಸಿ, ವೀರಶೈವ ದೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅಂಗಲಿಂಗ ಸಂಗಸಮರಸವಾದ ಸಂಪಾದನೆಯ ಬರೆವ ದಿನ...” ಎಂಬ ಮಾತು ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ.

ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯತಿ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭದ ಹಾಗೂ ಮುಕ್ತಾಯದ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ, ಶಿವಗಣಪ್ರಸಾದಿ ಮಹಾದೇವಯ್ಯಗಳ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯದೇವರಿಗೆ ದೀಕ್ಷಾಕ್ರಮವಿಲ್ಲದುದನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿ ಆ ಕೊರತೆಯನ್ನು ನೀಗಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಂಚವೀರಣ್ಣೊಡೆಯರು (ಹಲಗೆದೇವರು ?) “ಬಸವಾದಿ ಪ್ರಮಥರ ವಚನ ಸಮ್ಮತವಾಗಿ ಸಾವಿರ ದೇಳುನೂರು ವಚನಗಳಿಂದ ದೀಕ್ಷಾಕ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳಿ,“ ಅದ ಬರೆದೋದಿದ ಶಿವಭಕ್ತ ಮಾಹೇಶ್ವರರಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಲು ಆ ಕ್ರಮವಿಡಿದು ಬೀಜದೊಳಗಣ ವೃಕ್ಷದ ಹಾಂಗೆ—ಅತಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಸೇರಿಸಿ...” ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ತಾನು ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯನ್ನು ಅನುಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡ ಉದ್ದೇಶ, ತಳೆದ ವಿಮರ್ಶಾ ದೃಷ್ಟಿ ಹಾಗೂ ಔಚಿತ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆ ಇವುಗಳ ಬಗೆಗೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಇವನು ತನ್ನ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹೊಸದೇನನ್ನೂ ಹೇಳದೆ ಇದ್ದರೂ, ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹಲಗೆದೇವರ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ವಚನ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆಗೊಳಿಸಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಹೇಳಿ, ತನ್ನ ಔಚಿತ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮೆರೆದಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ. ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ಇನ್ನೂ ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ. ದೀಕ್ಷಾ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎರಡೂ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ವಚನಸಂಖ್ಯೆ ಹಾಗೂ ಅನುಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ಅವಲೋಕಿಸಿ ಒಂದು ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕು.

೧. ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯತಿಗಳ ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆ (ಕ. ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ವಚನ ಸಂಶೋಧನ ಶಾಖೆಯಲ್ಲಿರುವ ತಾಳಿಯೋಲೆಯ ಪ್ರತಿ).

ನಮಗೆ ಹಲಗದೇವರ ಸಂಕಲನದ ಪ್ರತಿ ಸಿಕ್ಕದೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಯಾವ ತಡೆಗೆ ಒಯ್ಯಲೂ ಬಾರದಂತಾದುದಕ್ಕೆ ವಿಷಾದಪಡಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಗೂಳೂರ ಸಿದ್ಧವೀರಣ್ಣೊಡೆಯರು ತಮ್ಮ ಸಂಕಲನದ 'ಸಮಾಪ್ತಿ ವಾಕ್ಯ'ದ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಿವಗಣಪ್ರಸಾದಿ ಮಹಾದೇವಯ್ಯಗಳ ಹಾಗೂ ಗುಮ್ಮಳಾಪುರದ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯತಿಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ಮಾತುಗಳಿವು :

“ಪ್ರಭುದೇವರ ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯ ಮಹಾಪ್ರಸಂಗಮಂ ಬಸವರಾಜದೇವರು ಪ್ರಭುದೇವರು ಚೆನ್ನಬಸವರಾಜದೇವರು ಮುಖ್ಯರಾದ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಮಹಾಗಣಗಳ ವಚನಂಗಳಿಂದ ಕಥಾಸಂಗತ್ಯವಾಗಿ ಶಿವಗಣಪ್ರಸಾದಿ ಮಹಾದೇವಯ್ಯಗಳು ತತ್ ಶಿವಗಣಗಳ ಶಿವಾನುಭಾವವ ಶ್ರೋತ್ರದ್ವಾರಮುಖಕ್ಕೆ ನಿರ್ಮಲ ದರ್ಪಣವೆನೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದರು...ಇಲ್ಲಿ ವಚನಕ್ರಮ ತಪ್ಪಿದರೆ ನಿಮ್ಮ ಪರಿಜ್ಞಾನದಿಂದ ತಿದ್ದಿಕೊಂಬುದು ಎನಲಾಗಿ, ಆ ವಾಕ್ಯವಿಡಿದು ಗುಮ್ಮಳಾಪುರದ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗದೇವರು, ಅಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯದೇವರಿಗೆ ದೀಕ್ಷಾಕ್ರಮವಿಲ್ಲದಿರಲು ಬಸವಾದಿ ಪ್ರಮಥರ ವಚನ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಸೇರಿಸಿದರು.”^೧ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬೋಳಬಸವೇಶ್ವರನ ಜ್ಞಾನಾನುಭಾವ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯಿಂದ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ತಾವು ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯ ಸಂಕಲನವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಲೆಂದೇ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಹಲಗದೇವರ ಸಂಕಲನವನ್ನು ಇವರು ನೋಡಿದಂತಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಒಂದು ವೇಳೆ ನೋಡಿದ್ದರೆ, ಗುಮ್ಮಳಾಪುರದ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯತಿಗಳೇ ಬಸವಾದಿ ಪ್ರಮಥರ ವಚನಸಮ್ಮತವಾಗಿ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷಾ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಸೇರಿಸಿದರೆಂದು ಎಂದೂ ಇವರು ಹೇಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಗುಮ್ಮಳಾಪುರದ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯತಿಗಳು ಕೆಂಚವೀರಣ್ಣೊಡೆಯರು (ಹಲಗೆ ದೇವರು ?) ಮೊದಲು ಸಾವಿರದೇಳುನೂರು ವಚನಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯದೇವರಿಗೆ ದೀಕ್ಷಾಕ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದರೆಂದೂ ಅದು ಬರೆದೊಡುವರಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಲು ಬೀಜದೊಳಗಣ ವೃಕ್ಷದ ಹಾಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ತಾವು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದರೆಂದೂ ಕಠೋಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಗೂಳೂರು ಸಿದ್ಧವೀರಣ್ಣೊಡೆಯರು ಗುಮ್ಮಳಾಪುರದ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯತಿಗಳೇ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷಾಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದರೆಂದು ತಪ್ಪಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳದೆ ಗತ್ಯಂತರವಿಲ್ಲ.

ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯ ನಾಲ್ಕು ಉಪಲಬ್ಧ ಪರಿಷ್ಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆ ನೇರವಾಗಿ ಚಾಲನೆ ಕೊಟ್ಟಿದೆಯೆಂದು ಮೇಲಿನ ವಿವೇಚನೆಯಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಲಗದೇವರು ಸಾವಿರದೇಳುನೂರು ವಚನಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದುದು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರವಾಗಿ. ಹಾಗೆಂದು ಅವರೇ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಗುಮ್ಮಳಾಪುರದ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯತಿಗಳ ಸಂಕಲನಕ್ಕೂ ಈ ವಿಷಯವೇ ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನಿತ್ತಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ, ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕೆನ್ನುವ ಕಲಾತ್ಮಕದೃಷ್ಟಿಯೂ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದಂತಿದೆ.

೧. ಪ್ರಸಾದಿ ಮಹಾದೇವಯ್ಯಗಳು ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯ ರಚನೆ ಅಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯ ದೇವರಿಗೆ ದೀಕ್ಷಾಕ್ರಮವಿಲ್ಲದಿರಲು ಇದಕ್ಕೆ ಕೆಂಚವೀರಣ್ಣೊಡೆಯದೇವರು ಪುರಾತನರ ವಚನವಿಡಿದು ಸಾವಿರದೇಳುನೂರು ವಚನಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯದೇವರಿಗೆ ದೀಕ್ಷಾಕ್ರಮದ ಭೇದವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಲು . . . ” ಎಂ. ಆರ್. ಶ್ರೀ. ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ, ೧೫-೪.

ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ

ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ

ಭಾರತೀಯರಲ್ಲಿನ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಐತಿಹಾಸಿಕಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಕೊರತೆಯಿಂದಾಗಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸದ ರೂಪರೇಷೆಗಳು ಕೈವಶವಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ವಿಷಾದವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಶುದ್ಧ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವ ಅಸಂಖ್ಯ ಶಾಸನಗಳು ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಮೂಲಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತಿವೆಯೆಂಬುದು ಇದ್ದುದರಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ವಿಷಯ. ಆಧುನಿಕ ಐತಿಹಾಸಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇಂತಹ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ವಿಭಜಿಸಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಒರೆಗೆ ಹಚ್ಚಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಪುನಃ ರಚಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ.

ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಶಾಸನಸಂಪತ್ತು ಹೇರಳವಾಗಿದೆ. ಅರಸರ ಜಯಾಪಜಯಗಳ, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಿಸ್ತರಣೆಯ, ದೇವಾಲಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಅವರು ಕೊಟ್ಟ ದಾನ-ದತ್ತಿಗಳ, ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಅಪ್ರತಿಮ ಧೈರ್ಯ ಸಾಹಸಗಳನ್ನು ಮೆರೆದ ವೀರರಿಗೆ ಅವರು ಮಾಡಿದ ಸನ್ಮಾನ—ಹೀಗೆ ಅಪರಿಮಿತ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಅವು ಸಾರಿ ಹೇಳುತ್ತಿವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯವೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ವೀರಗಲ್ಲು, ಮಾಸತಿಗಲ್ಲುಗಳಲ್ಲಿ ದೇಶರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಹೋರಾಡಿ ವೀರಸ್ವರ್ಗವನ್ನೈದಿದವರ ಹಾಗೂ ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸತಿಹೋದ ವೀರನಾರಿಯರ ಸ್ವಾರಸ್ಯಮಯ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಅಂಶಗಳಿವೆ. ಅಂದಂದಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ಜೀವನವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಇಂತಹ ವೈವಿಧ್ಯಯುತವಾದ ಶಾಸನಗಳ ಅಭ್ಯಾಸವು ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ.

ಅರಸರ, ವೀರಪುರುಷರ, ದಾನಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಪುಲವಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮಹಾಪುರುಷರ ಹೆಸರುಗಳು ಹಾಗೂ ಅವರ ಜೀವನದ ಚಾರಿತ್ರಿಕಾಂಶಗಳು ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡುದು ಅಷ್ಟೊಂದು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಲೌಕಿಕ ಜೀವನದ ಪ್ರಲೋಭನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮೆಟ್ಟಿನಿಂತು, ಉದಾತ್ತ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಅನ್ವೇಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಗಿದ ಅವರು, ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿಸಿ ಶಾಶ್ವತ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಿಡಬೇಕೆನ್ನುವುದೂ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಪ್ರಲೋಭನೆಯೆಂದು ಬಗೆದು ಅದರತ್ತ ಉದಾಸೀನ ಭಾವವನ್ನು ತಳೆದಂತಿದೆ.

ಹೀಗಾಗಿ ಅಂತಹರ ಹೆಸರುಗಳು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಚ್ಛಿತ್ತಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಆದರೂ ಕೂಡ ಅವರು ಗತಿಸಿಹೋದಮೇಲೆ ಎಷ್ಟೋಕಾಲದ ಅನಂತರ ಅವರ ಮೇಲಣ ಅಭಿಮಾನ-ಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಅವರ ತರುವಾಯದವರು ಸ್ಮರಿಸಿ ಕಂಡರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಈಗ ಒಂದೆರಡು ದಶಕಗಳ ಹಿಂದೆ ವೀರಶೈವ ಸಂಶೋಧನೆ ಇನ್ನೂ ಶೈಶವಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಕಲ್ಯಾಣದ ವೀರಶೈವಾಂದೋಲನದ ನಾಯಕರಾಗಿದ್ದ ಬಸವಾದಿಗಳ ಜೀವನವೃತ್ತ ಸಾಹಿತ್ಯಕೃತಿಗಳಲ್ಲಷ್ಟೇ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡು ಅವರ ಜೀವನದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವಂತಹ ಶಾಸನಗಳಾವುವೂ ಕೈಸೇರಿರಲಿಲ್ಲವಾಗಿ, ಅವರ ಐತಿಹಾಸಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಬಗೆಗೆ ಒಂದು ತೆರದ ಸಾಶಂಕ ವಾತಾವರಣವೇ ಹಬ್ಬಿದಂತಾಗಿತ್ತು. ಕಲಚೂರಿ ಸಮ್ರಾಟನಾದ ಬಿಜ್ಜಳನಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಒಬ್ಬ ದೊಡ್ಡ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದರು ; ಆದೇಕೆ, ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದರೆಂದು ವೀರಶೈವ ಪುರಾಣಕರ್ತೃಗಳ ಹೇಳಿಕೆ. ಬಿಜ್ಜಳನ ಇತರ ಮಂತ್ರಿಗಳ, ದಂಡನಾಯಕರ ಹೆಸರುಗಳಷ್ಟೇ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆತು, ಬಸವಣ್ಣನವರ ಹೆಸರು ಕಂಡು ಬಾರದಿರುವುದು ಇಂತಹ ಸಂದೇಹಾತ್ಮಕ ವಾದಗಳಿಗೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು.

ಸ್ವತಃ ಬಸವಣ್ಣನವರೇ ಆಗಲಿ, ಇನ್ನುಳಿದ ಯಾವ ಶರಣರೇ ಆಗಲಿ ತಮ್ಮ ಜೀವಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿಸಲು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನಿತ್ತ ಸಂಗತಿ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಕೀರ್ತಿವಾರ್ತೆಯ ಜೀವನ ಅವರದಲ್ಲ. ಲೌಕಿಕದ ಪ್ರಲೋಭನೆಗಳನ್ನು ಅವರು ಒಂದು ರೀತಿಯ ದಿವ್ಯ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯದಿಂದ ಕಂಡುದೇ ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ದಾನಧರ್ಮಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಅವರದು ಸಹಜಮಾಟ, ಕೀರ್ತಿವಾರ್ತೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಧನವು ವೃಥಾ ಹೋಯಿತ್ತೆಂಬ ಭಾವ. 'ಮಾಡಿದನೆಂಬುದು ಮನದಲ್ಲಿ ಹೊಳೆದರೆ ಏಡಿಸಿ ಕಾಡುತ್ತ ಶಿವನ ಡಂಗುರ, ಎಂಬ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಮಾತು ವೀರಶೈವಾಚಾರದ ಸೂತ್ರವಾಕ್ಯದಂತಿದೆ. ವೀರಶೈವ ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಜೀವನದ ಚಾರಿತ್ರಿಕಾಂಶಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವೇಚಿಸುವಾಗ, ಅಲ್ಲಿ ಶಾಸನಗಳಿದ್ದ ಸ್ಥಾನದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಕಲ್ಪನೆ ನಮಗಿರಬೇಕು. ಕೇವಲ ಶಾಸನಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ನೆಮ್ಮಿನಂತರೆ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಿಲ್ಲದ ಎಷ್ಟೋ ಜನ ಶರಣರು ಕೇವಲ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೆಂದು ಹೇಳುವ ಪ್ರಮಾದಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕಿದಂತಾದೀತು ! ' ಶಿಲೆಯ ಮೇಲೆ ಬರೆದದ್ದು ಮಾತ್ರ ಸತ್ಯ. ಉಳಿದದ್ದೆಲ್ಲ ಅಸತ್ಯ' ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗದು, ಸತ್ಯವು ನಿತ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಶಿಲೆಯ ಮೇಲೆ ಬರೆದರೂ ಎಲೆಯಮೇಲೆ ಬರೆದರೂ ತ್ರಿಕಾಲಾಬಾಧಿತವಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ — ಹೀಗಾಗಿ " ಅಂಕಿತಗಳು ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳಷ್ಟೇ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿವೆಯೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು."೧ ಎಂದು ಶ್ರೀಮಾನ್ ಉತ್ತಂಗಿ ಚನ್ನಪ್ಪನವರು ವಚನಕಾರರ ಅಂಕಿತಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೆನೆದರೆ ಅಪ್ರಸ್ತುತವಾಗಲಾರದು. ವಚನಕಾರರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಆಧಾರಗಳು ಶಾಸನಾಧಾರಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಬೆಲೆಯುಳ್ಳವುಗಳಾಗುತ್ತವೆ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ನಾವು ದೃಢವಾಗಿ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಶ್ರೀಮಾನ್ ಗೋವಿಂದ ಪೈ, ಡಾ. ಸಿ. ಚ. ನಂದಿಮಠ, ಶ್ರೀಯುತ ಪಿ. ಜಿ. ಹಳಕಟ್ಟಿ, ಡಾ. ಪಾಂಡುರಂಗರಾವ ದೇಸಾಯಿ ಮೊದಲಾದವರು ವೀರಶೈವ ಸಂಶೋಧನೆಗಾಗಿ ಬಹಳ

೧. ಅನುಭವ ಮಂಟಪದ ಐತಿಹಾಸಿಕತೆ, ಪೀಠಿಕೆ ಪು-೧.

ವಾಗಿ ಹೇಣಗಿದರು. ಅವರ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಫಲವಾಗಿ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಹಾಗೂ ಅವರ ಸಮಕಾಲೀನ ಮತ್ತು ಹಿರಿಯ ಸಮಕಾಲೀನ ಶರಣರ ಬಗೆಗಿನ ಎಷ್ಟೋ ಶಾಸನಗಳು ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದುದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಬಸವಾದಿ ಪ್ರಮುಖರು ಕೇವಲ ಪೌರಾಣಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲ—ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬಾಳಿ ಬೆಳಗಿದ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸಜೀವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೆಂಬ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸತ್ಯದ ದರ್ಶನ ನಮಗಾಯಿತು. ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಮೇರೆಗೆ ವಿಧ್ವಂಸಪಂಚದಲ್ಲಿ ಎದ್ದ ಸಂಶಯಾತ್ಮಕ ವಿವಾದಗಳಿಗೆ ಸಮರ್ಪಕ ಉತ್ತರವನ್ನು ಶಾಸನಾಧಾರಗಳಿಂದ ಕೊಟ್ಟುದೇ ಈ ಮಹನೀಯರು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳಿಗಿತ್ತ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಕೊಡುಗೆಯೆಂದು ನಾವು ಬಗೆಯುತ್ತೇವೆ.

ಶಾಸನೋಕ್ತರಾದ ವೀರಶೈವ ಮಹಾಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣ, ಏಕಾಂತ ರಾಮಯ್ಯ, ಅಮುಗಿದೇವಯ್ಯ, ರೇವಣಸಿದ್ಧ, ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ, ದೇವರದಾಸಿಮಯ್ಯಾದಿಗಳು ಪ್ರಮುಖರು. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಹೆಸರನ್ನುಲ್ಲೇಖಿಸುವ ಸುಮಾರು ಎಂಟು ಶಾಸನಗಳು ಉಪಲಬ್ಧವಾಗಿದ್ದು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. ಮನಗೋಳಿಯ ಶಿಲಾಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತನಾದ ಕಸಪಯ್ಯನಾಯಕನೇ ಬಸವಣ್ಣನಿರಬೇಕೆಂಬ ವಾದವನ್ನು ಡಾ. ನಂದೀಮಠರು ಅಲ್ಲಗಳೆದಿದ್ದಾರೆ.^೧ ಅವರು ಕೊಡುವ ಆಧಾರಗಳು ನಂಬಲರ್ಹವಾಗಿದ್ದು, ಆ ವಿಷಯವಾಗಿ ಸಂಶಯದ್ದನ್ನಿ ಎದ್ದಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ, ಅವರ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಸ್ಥಿರವಾದಂತಾಗಿದೆಯಾದುದರಿಂದ ಅದರ ಸವಿಸ್ತಾರವಾದ ವಿವೇಚನೆಗೆ ನಾವಿಲ್ಲಿ ತೊಡಗಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.

ಇನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಬಗೆಗಿನ ಶಾಸನಗಳು ವಿಪುಲವಾಗಿವೆ. ಸದ್ಯದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ ವೀರಶೈವ ಮಹಾಪುರುಷರಲ್ಲಿಯೇ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಅವನ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದೆ. ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಅಂತ್ಯ ಭಾಗದಿಂದ ೧೩ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಅಂತ್ಯದವರೆಗೆ ಈ ಶಾಸನಗಳು ಹರಡಿಕೊಂಡಿವೆ. ಶತಮಾನ ಕಾಲಾವಧಿಯನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ಈ ಶಾಸನಗಳ ಪ್ರದೇಶ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇಡೀ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಪ್ರಭಾವ-ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು ಇಷ್ಟೊಂದು ವಿಶಾಲ ಪ್ರದೇಶದ ಜನರಿಗೆ ಪರಿಚಿತವಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ಮನದಂದರೆ, ಅಂದಿನ ಯುಗದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪವಾಡ ಸಂದರ್ಶನವಾದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿ ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಸಂಕುಚಿತವಾದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕತೆಯ ಎಲ್ಲೆಯನ್ನು ಮೀರಿ ನಿಂತಿದೆ ; ಆತನ ತರುವಾಯ ಬಹು ಕಾಲ ಆತನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಘನತೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದೆ.

ಇಂದು ನಮಗೆ ದೊರೆತಿರುವ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಸಂಬಂಧದ ಶಾಸನಗಳು ಆತನು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ನಾಡಿನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಗದ ಜನಗಳು ದತ್ತಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಒಂದೆರಡು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಹೆಸರು ನೇರವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಇನ್ನುಳಿದವುಗಳಲ್ಲಿ 'ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ' ಎಂಬ ಅಂಕಿತವುಳ್ಳ ಒಂದು ವಚನವು ಶಾಸನಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಎರಡು ವರ್ಗದ ಶಾಸನಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆ ೨೩. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ವಚನಾಂಕಿತವು ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ 'ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ'

೧. A Hand Book of Veerashaivism, p. 29-30.

ಎಂದಿರುವುದರಿಂದ ಆತನೇ ಈತನಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಲು ಯಾವ ಆತಂಕವೂ ತೋರದು. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಪ್ರಕಟವಾದ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಸನೋಕ್ತವಾದ ಈ ವಚನವು ಮೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಬೇರೆ ಆಕರಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಇತರೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ವಚನವು ಸಿಕ್ಕದೆ ಇದ್ದರೂ ಇದು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ವಚನವಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲು ಬರುವಂತಿಲ್ಲ. ವಚನಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ 'ಎಂದುದು ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮನಾಥನ ವಚನ' ಎಂಬುದಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕೆಲವು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳಿದೆ. ಇದು ಶಾಸನಗಳಿಗಾಗಿಯೆಂದೇ ರಚಿತವಾದುದೆಂದು ಊಹಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ವಚನವು ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿನ ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ, ಮೂಲ ಅರ್ಥದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಒಂದೇ ಆಗಿದೆ. ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿಯ ಅಲ್ಪ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಬರೆದ ಬರೆಹಗಾರನ ಇಲ್ಲವೆ ಕಂಡರಿಸಿದ ರೂವಾರಿಯ ಅಲಕ್ಷ್ಯದಿಂದ ಆಗಿರ ಬಹುದು. ಆ ಶಾಸನಸ್ಥ ವಚನವು ಕೆಳಗಿನಂತಿದೆ :

“ ಯೋಗಿಗಳ ಮನದ ಕೊನೆಯ ಜ್ಯೋತಿಸ್ವರೂಪನವಂ ವೃಷಭನ ರೂಪಾಗಿ
ಯಜಮಾನನುಂ ಆಚಾರ್ಯನುಂ ತಾನೆಯಾಗಿ ಯೋಗಾದಿ ಸಂಪನ್ನ ಖಳಿಯಂ
ಗಳೆಲ್ಲವಂ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಯೋಗರಮಣಿಯ (ರಮಣೀಯ) ಕ್ಷೇತ್ರವನೆ ಸ್ಥಳ
ಎಟ್ಟು ಸಲಾಖೆವಿಡಿದು ಅಭಿನವ ಶ್ರೀಶೈಲವನೆ ಮಾಡಿ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿ
ಕಾರ್ಜುನದೇ

ವನೆ ನೆಲಸಿ ನಿಂದು, ಪುಣ್ಯಪಾಪಂಗಳಂ ಬರಂ ಪೇಳ್ವು ಬೆಸಂ ಪೇಳುತ್ತ
ಮಿರಲು ಏಂ ಬೆಸಂ ದೇವಾ ಎನಲು,
ಈ ಸ್ಥಾನದಲು ಮಾನ್ಯವಾಗಿದ್ವಾರುಗಳಂ ಭೂಮಿಗಳಂ ಧನಂಗಳಂ
ಈ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಹಸ್ತೋದಕಂ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟುದಂ
ಮನಂ ಪೇಸದೆ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿಹೆನೆಂಬಾತನ
ಆತನ ಮಾತೆ ಮಾತೆ ಪಿತೃಗಳೆಲ್ಲವಂ
ಯೆಪ್ಪತ್ತೇಳು ವರುಷಂ ಬರಂ ಪುಳುಗೊಂಡದ ನರಕದೊಳಿಕ್ಕಿ
ನೀನಾಹುತಿಗೊಳುತ್ತಿರು ಕಂಡ ಎಲೆ ಪಾಪವೆ
ಯೀ ದೇವನ ಭೂಮಿ ಧನಕ್ಕಾನಂಜುವೆನೆಂದು
ಪಂದೆಯಂ ಪಾವಡದಂತೆ ಮನಂ ಬೆದರಿ ಪೊಡಮಟ್ಟನಂ
ಬೇಗ ಸೀಗ್ರಹಂ (ಘಂ) ಕೊಂಡು ಬಾ ಯೆಲೆ ಪುಣ್ಯವೆ ಕವಿಲಾಸಕೆ
ಇಂತೆಹಿಡಲಿ ಬೆಂಗೆ ಪುಣ್ಯಪಾಪಂಗಳುಂ ಪಾರ್ವು ಕೊಂಡೊಯ್ದುದು ತಪ್ಪದು
ದಿಠ ದಿಠಂ ಸತ್ಯಂ ಗಂಡಿರೆ
ಎಂಬುದು ಸಿದ್ಧರಾಮನಾಥದೇವರ ವಚನ. ”

ಒಂದೆರಡು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲಿನ ವಚನವಲ್ಲದೆ,

“ ಯಿರುಳುಂ ಪಗಲುಂ ಪರಿವ ಕೊಳ್ಳಿ ಕಳ್ಳನಾದಡಂ
ಮನ್ನೆಯ ಮಹಾಮಂಡಳೇಶ್ವರನಾದಡಂ
ಧರೆಯನಾಳ್ವ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದಡಂ
ಶ್ರೀಮತು ಮಹಾಮಹಿಮ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲೇಶ್ವರದೇವರ ಕ್ಷೇತ್ರದ

ಚತುರಾಶ್ರಯದ ನಾಲ್ಕು ದೆಸೆಯ ವಳಿಯದೊಳಗೆ ವೊಳಗೆ ಹೊರಗಿಪ್ಪ ಧನಕ್ಕೆ
ಆರಸುಗಳೊಳಕ್ಕು ಕೊಳ್ಳಿ ಕಳ್ಳರೊಳಕ್ಕು ಮನಂ ಪೇಸದೆ ಕಳೆದುಕೊಂಡೆನೆಂಬಾತನ
ಆತನ ಮಾತಾ ಮಾತಾ ಪಿತ್ರಗಳೆಲ್ಲಮ್ ಯೆಪ್ಪತ್ತೇಳು ಕೋಟಿವರುಷಂಬರಂ
ಪುಳುಗೊಂಡದ ನರಕದೊಳಕ್ಕೆ ನೀನ್ ಆಹುತಿಗೊಳುತ್ತಿರು
ಕಂಡಾ ಯೆಲೆ ಪಾಪವೆ.

ಯೀ ದೇವರ ಭೂಮಿ ಧನಕ್ಕಂಜುವೆನೆಂದು
ಪಂದೆಯಂ ಪಾವಡರ್ದಂತೆ ಮನಂ ಬೆದರಿ ಪೊಡಮಟ್ಟಿನಮ್
ಬೇಗ ಸಿಗ್ರಹಂ ಕೊಂಡು ಬಾ ಯೆಲೆ ಪುಣ್ಯವೆ ಕವಿಲಾಸಕೆ
ಇಂತೆಱಿಡಲಿ ಬೆಂಗೆ ಪುಣ್ಯಪಾಪಂಗಳುಂ ಪಾರ್ದು ಕೊಂಡೊಯ್ದುದು ತಪ್ಪದು
ದಿಠ ದಿಠಂ ಸತ್ಯಂ ಗಂಡಿರೆ
ಎಂಬುದು ಗುರು ಸಿದ್ಧರಾಮನಾಥದೇವರ ವಚನ । ”

ಎಂಬುದೂ ಕೂಡಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ವಚನದ ಮೊದಲಭಾಗವು ಮಾತ್ರ ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದು ಮುಂದಿನ
ಬಹುಭಾಗವು ಮೊದಲಿನ ವಚನದ ಪುನರುಕ್ತಿಯೇ ಆಗಿದೆ. ಮೊದಲ ಭಾಗದಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಹೊಸ
ಮಾತುಗಳು ಕೂಡ, ' ಕೊಳ್ಳಿ ಕಳ್ಳರಾಗಲಿ, ಮನ್ನೆಯ ಮಹಾಮಂಡಳೇಶ್ವರರಾಗಲಿ, ಅರಸ
ರಾಗಲಿ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲೇಶ್ವರ ದೇವರ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಇತ್ತ ಧನವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡೆನೆಂಬ
ಭಾವನೆಯನ್ನು ಮನದಲ್ಲಿ ತಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ನರಕ ತಪ್ಪದು ' ಎಂಬುದನ್ನೇ ತಿಳಿಸುವುದರಿಂದ,
ಅರ್ಥದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಎರಡೂ ವಚನಗಳು ಒಂದೇ ಎಂಬುದು ಮೇಲುನೋಟಕ್ಕೇ ವೇದ್ಯವಾಗು
ತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ, ಒಂದೇ ವಚನವು ವಿವರಣೆಯ ಪಾಠಾಂತರದಿಂದ ಎರಡಾಗಿ ಕೆಲವು
ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕಲ್ಲದೆ ಅವು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಚನಗಳೆಂದು
ಭಾವಿಸುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲ.

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಹೆಸರನ್ನಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಹಾಗೂ ಕಪಿಲ
ಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದೇವರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟ ದತ್ತಿ-ದಾನಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಅವನ ವಚನವನ್ನು ಉದಾ
ಹರಿಸಿರುವ ೨೩ ಶಾಸನಗಳ ಸವಿಸ್ತಾರವಾದ ವಿವೇಚನೆಯನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

೧. ಕೋಳಿಸಾಲೆ ಗ್ರಾಮದ ಶಾಸನ (ಕ್ರಿ. ಶ. ಸು. ೧೨೫೬)^೧ :

ಈ ಶಾಸನವು ಸೊರಬ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕೋಳಿಸಾಲೆ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದೆ. ' ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧ
ನಾಥ ' ಎಂಬ ಸಿದ್ಧರಾಮಶಿವಯೋಗಿಯ ಸ್ತುತಿಯಿಂದ ಇದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ.
ಬಳಿಕ ಮೇಲೆ ಉದಾಹರಿಸಿದ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ವಚನವು ಬರುತ್ತದೆ. (ಪಂಕ್ತಿಗಳು
೨-೨೯). ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವರಿಗೆ ಕೋಳಿಸಾಲೆ ಗ್ರಾಮವನ್ನು
ದತ್ತಿಹಾಕಿಕೊಟ್ಟುದು ಈ ಶಾಸನದ ಪ್ರಮುಖ ವಿಷಯ. ' ಶ್ರೀಮತ್ ಮಹಾಮಂಡಳೇ
ಶ್ವರ ಸಾಹಿತ್ಯರತುನಾಕರಂ....' ಇತ್ಯಾದಿ ಬಿರುದುಗಳುಳ್ಳ ಬೀರರಸನೆಂಬವನು ' ಶಕ
ವರುಷ ೧೧೭೮ ನೆಯ ನಳ ಸಂವತ್ಸರದ ಚೈತ್ರ ಶುದ್ಧ ಸೋಮವಾರ ' ಈ ದತ್ತಿಯನ್ನು
ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.

೧. Ec. Vol. VIII, Sorab Tq. 521, pp. 245.

೨. ಸಂಗೂರು ಶಿಲಾಶಾಸನ (ಶಕ ೧೧೮೬; ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೬೫)^೧ :

ಯಾದವ ವಂಶದ ಮಹಾದೇವರಾಯನ ಮಂತ್ರಿ ದೇವರಾಯನು ಸೊನ್ನಲಿಗೆ ನಗರವನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದೇವರಿಗೆ ಚಂಗೂರೆಂಬ ಹಳ್ಳಿಯನ್ನು ದತ್ತಿಬಿಟ್ಟುದನ್ನು ಈ ಶಾಸನವು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಒಂದು ವಚನವು ೪-೧೯ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದ್ದು, ನಾವು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಅದೇ ವಚನದ ದ್ವಿತೀಯ ಭಾಗವು ೪೫-೫೮ ಪಂಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ಶಾಸನವೂ 'ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮನಾಥ' ಎಂಬ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಸ್ತುತಿಯಿಂದಲೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದೆಯೆಂಬುದು ಲಕ್ಷಿಸತಕ್ಕ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ದೇವರಾಯನು ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗಿದ್ದ ಅಂದಿನ ಬಸೂರ ವಿಷಯದಿಂದ ಸೊನ್ನಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದೇವರನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದನೆಂಬುದು ಅಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಕೀರ್ತಿ-ಪ್ರಭಾವಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹೇಳುವ ಅತಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ನಿದರ್ಶನವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಅತ್ಯುಕ್ತಿಯಾಗಲಾರದು.

೩. ಬುಡರಸಿಂಗಿ ಶಿಲಾಶಾಸನ (ಶಕ ೧೧೭೯; ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೫೭)^೨ :

ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ತಾಲೂಕಿನ ಬುಡರಸಿಂಗಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕ ಈ ಶಿಲಾಶಾಸನವನ್ನು ಡಾ. ಫ್ಲೀಟ್ ಅವರು ತಮ್ಮ 'Dynasties of Kanarese Districts' ಎಂಬ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಗೋವೆಯ ಕದಂಬರ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಬರೆಯುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪ್ರಥಮತಃ ಉದಾಹರಿಸಿದ್ದರು. (Bombay Gazeteer, vol. I. pt. II, P. 572). ಶ್ರೀಮಾನ್ ಆರ್. ಎನ್. ಗುರುವ ಅವರು ಈ ಶಾಸನದ ಪೂರ್ತಿಪಾಠವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವಿವೇಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕದಂಬ ಅರಸು ಚಟ್ಟಯ್ಯದೇವನೆಂಬವನು ಸೊನ್ನಲಿಗೆ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದೇವರಿಗೆ ಉಚ್ಚಂಗಿ ಎಂಬ ಹಳ್ಳಿಯನ್ನು ದತ್ತಿಹಾಕಿಕೊಟ್ಟ ವಿಷಯವು ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸ್ತುತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಈ ಶಾಸನವು ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಅವನ ಸ್ತುತಿಯಿಂದಲೇ ಮುಕ್ತಾಯಗೊಂಡಿದೆ :

“ ಶ್ರೀ ಪರಮ ಸಿದ್ಧರಾಮಮ್

ಪಾಪಹಾರಮ್ ಮರ್ತ್ಯದೊಳಗೆ ಉದವಿಸಿ ನಿಂದಮ್ ”

(ಪಂಕ್ತಿಗಳು ೪೮-೪೯).

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸ್ತುತಿಪರವಾದ ಈ ಶಾಸನದ ಕೊನೆಯ ಪದ್ಯದ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗವು ತ್ರುಟಿತವಾಗಿದೆ. ಈ ಪದ್ಯವು ಕಂದಭಂಡಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದು ತ್ರುಟಿತಭಾಗದ ಎರಡು ಚರಣಗಳು ಕೆಳಗಿನಂತಿರಬೇಕೆಂದು ಡಾ. ಪಾಂಡುರಂಗ ದೇಸಾಯಿಯವರು ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ :^೩

“ ಚಾಪಳ ವಿಶೇಷನಯನನ

ಶ್ರೀಪಾದ ಸಂ (ಪದ) ಮ ನಂಬಿದಂಗರಿದುಂಟೇ || ”

೧. E.I. Vol. XXIII, p. 189.

೨. Journal of the Karnatak University, Vol. VI, p. 128.

೩. Journal of the Karnatak University Vol. VI, p. 136.

ಮೇಲಣ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿಯ 'ಚಾಪಳ ವಿಶೇಷನಯನ' ಎಂಬ ಸಮಸ್ತ ಪದವು ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಲೇ ನೊಸಲುಕಣ್ಣನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡೇ ಬಂದನೆಂದು ರಾಘವಾಂಕನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.^೧ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪರಶಿವನ ಅವತಾರ ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ರಾಘವಾಂಕನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪ್ರಚುರವಾಗಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಶಿವನಂತೆ ವಿಶೇಷ ನಯನವನ್ನು ಪಡೆದ ಸಂಗತಿ ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ವಚನವು ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿಯೂ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿದೆ. (ಪಂಕ್ತಿ ೨-೧೬). ಇದರ ಕಾಲವು 'ಶಕವರುಷ ೧೧೭೯ನೆಯ ಪಿಂಗಳ ಸಂವತ್ಸರದ ವೈಶಾಖ ಶುದ್ಧ ೧೫ ಆದಿತ್ಯವಾರ' ಎಂದಿದ್ದುದರಿಂದ ಇದು ೧೨೫೭ ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಏಪ್ರಿಲ್ ೨೯ ನೆಯ ತಾರೀಖು ರವಿವಾರದಂದು ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದು ಆರ್. ಎನ್. ಗುರುವ ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

೪. ಕಪ್ಪನಿಂಬರಗಿ ಶಿಲಾಶಾಸನ (ಶಕ ೧೧೬೫; ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೪೫)^೨ :

ಈ ಶಾಸನವು ಬಹಳ ಖಿಲವಾಗಿದ್ದು ಬಹು ಭಾಗವು ನಾಶಹೊಂದಿದೆ. ಇದರ ಕಾಲ ಶಕವರ್ಷ ೧೧೬೫ ಶುಭಕೃತ್ ಸಂವತ್ಸರ ಆಷಾಢ ಸೋಮವಾರ. ಯಾದವ ದೊರೆ ಸಿಂಘಣದೇವನ ಮಾಂಡಲಿಕನಾದ ಮಾಧವನಾಯಕ ಹಾಗೂ ಆತನ ಮಗ ಕೇಶವನಾಯಕ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಕೂಡಿ ತರಿಕಾಡು ಪ್ರದೇಶದ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಯನ್ನು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದೇವರಿಗೆ ದತ್ತಿಹಾಕಿಕೊಟ್ಟ ವಿಷಯವು ಇದರಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ದತ್ತ ಗ್ರಾಮದ ಹೆಸರು ನಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

೫. ಅಕ್ಕಲಕೋಟೆ ಶಿಲಾಶಾಸನ (ಶಕ ೧೧೭೭; ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೫೭)^೩ :

ಈ ಶಾಸನವು ಅತ್ಯಂತ ಜೀರ್ಣವಾಗಿದ್ದು ಇದರ ಕೆಲವು ಭಾಗವು ನಾಶಹೊಂದಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ, ಇದರಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರಬಹುದಾದ ದತ್ತಿ ದಾನಗಳ ಹಾಗೂ ಇತರ ವಿಷಯಗಳ ವಿವರಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಂತಾಗಿದೆ. ದ್ವಾರಾವತೀಪುರವನ್ನಾಳುತ್ತಿದ್ದ ಯಾದವ ಕನ್ನರದೇವನ ಆಳಿಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಶಾಸನವೆಂದು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಬಹುದು. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ವಚನವು ಇತರ ದತ್ತಿ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿಯಂತೆ ಇದರಲ್ಲಿಯೂ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆಯಾದುದರಿಂದ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದೇವರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟ ದತ್ತಿಯ ವಿಷಯವನ್ನೇ ಇದು ಒಳಕೊಂಡಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಲವಕಾಶವಿದೆ. ಶಾಸನದ ಕಾಲವು ಶಕವರುಷ ೧೧೭೭ ನೆಯ ರಾಕ್ಷಸ ಸಂವತ್ಸರದ ಶುದ್ಧ ಪೂರ್ಣಿಮಿ ಬೃಹಸ್ಪತಿವಾರ ಎಂದಿದ್ದು ಮಾಸವನ್ನು ಬರೆದ ಭಾಗವು ನಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

೬. ತಡವಳ ಶಾಸನ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೫೭)^೪ :

ಇತರ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿರುವ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ವಚನವನ್ನು ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿಯೂ ಉದ್ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಆ ವಚನವೊಂದರ ಹೊರತು ಶಾಸನದ ಇತರ

೧. ನೊಸಲಕಣ್ ನಜಮಕುಟ ಸಹಜಕುಂಡಲವೆಸವ

ರಸಯ ಶಂಕರನಿಪ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯಂ . . . (ಸಿ. ಚಾ. ಸಂ. ೧, ಪ. ೩.)

೨. SII. XX. 201.

೩. Karnatak Inscriptions, Vol. II, p. 137.

೪. ,, ,, ,, p. 141.

ವಿಷಯ ವಿವರಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಯ ಕೆಲವು ಪಂಕ್ತಿಗಳು ತ್ರುಟಿತ ವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ದತ್ತಿದಾತ್ಯವಿನ ಹೆಸರು, ದತ್ತಿದಾನಗಳ ವಿವರ, ಶಾಸನದ ಕಾಲನಿರ್ದೇಶ ಯಾವುದೂ ಕಾಣಬರುವುದಿಲ್ಲ.

೭. ಸಂಖ್ಯಾಗ್ರಾಮದ ಶಾಸನ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧೯೩)^೧ :

ಶಕವರಷ ೧೧೧೫ ಪ್ರಮಾಧಿ ಸಂವತ್ಸರದ ಮಾಘಮಾಸದ ಸೋಮವಾರ ಶಿವರಾತ್ರಿ ಯಂದು ಮಾಯಿದೇವದಣ್ಣಾಯಕನೆಂಬವನು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವರಿಗೆ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಯನ್ನು ದತ್ತಿಹಾಕಿಕೊಟ್ಟನೆಂಬುದು ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾದ ವಿಷಯ. ಶಾಸನವು ಬಹಳ ಜೀರ್ಣವಾಗಿ ಬಹುಭಾಗದ ಅಕ್ಷರಗಳು ಸವೆದುಹೋದುದರಿಂದ ದತ್ತಾಗ್ರಾಮದ ಹೆಸರು ಇತ್ಯಾದಿ ವಿವರಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಬರುವಂತಿಲ್ಲ.

೮. ಜತ್ತಿಗಿ ಶಿಲಾಶಾಸನ (ಶಕ ೧೧೭೮; ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೫೬)^೨ :

ಇದು ಯಾದವ ಅರಸು ಕನ್ನರದೇವನ ಆಳಿಕೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬರೆದುದಾಗಿದೆ. ಇದರ ಉಕ್ತಕಾಲ ಶಕವರಷ ೧೧೭೮ ನೆಯ ನಳ ಸಂವತ್ಸರ ಪೌಷ್ಯ ಬಹುಳ ಸೋಮವಾರ ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣ ಉತ್ತರಾಯಣ ಸಂಕ್ರಮಣ. ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವರಿಗೆ ಮುದ್ದಿಗಿದೇವನೆಂಬವನು ದತ್ತಾಗಿ (ಜತ್ತಿಗಿ) ಎಂಬ ಹಳ್ಳಿಯನ್ನು ದತ್ತಿಯಾಗಿ ಬಿಟ್ಟ ವಿಷಯವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ.

೯. ಕಟನೂರು ಗ್ರಾಮದ ಶಾಸನ^೩ :

ಶಕವರಷವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದ ಭಾಗವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಾಶಗೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಶಾಸನದ ಕಾಲವು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾದವ ಅರಸು ರಾಮಚಂದ್ರ ರಾಯನ ಆಳಿಕೆಯ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಿದುದಾಗಿದೆ. ಧಾರವಾಡದ ರಾಜಧಾನಿಯಿಂದ ಪಲಸಿಗೆ ೧೨೦೦೦ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ನಾಗದೇವನೆಂಬವನು ಕಟನೂರು ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಸೊನ್ನಲಿಗೆ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದೇವರಿಗೆ ದತ್ತಿಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟ ಉಲ್ಲೇಖಿ ವಿಧ. ಇಲ್ಲಿ ಬರುವ 'ಜಗದೈಕಗುರು ಸಿದ್ಧರಾಮ', 'ನಿಜದ ಪುರುಷಲಿಂಗಂ ಸನ್ನತ ಗುರು ಸಿದ್ಧರಾಮ' ಎಂಬ ಮಾತುಗಳು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿವೆ.

೧೦. ಗುಂಡಕರ್ಜಗಿ ಶಿಲಾಶಾಸನ^೪ :

ಯಾದವ ಅರಸು ಸಿಂಘದೇವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಸಿಂಘದೇವನ ಮಂತ್ರಿ ಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮದಂಡನಾಥನನ್ನು ಅನೇಕ ಬಿರುದುಗಳಿಂದ ಹೊಗಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ಶ್ರೀ ರಾಮದಂಡನಾಥನೇ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯ ಶ್ರೀ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು

೧. SII. XX, 181.

೨. SII. XV, 191.

೩. Journal of the Karnatak University VI, 1962.

೪. SII XV, 184.

ಮಾಡಿದನೆಂದು ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಶಾಸನದ ಬಹು ಭಾಗವು ಸವೆದು ಹೋಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಇದರಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರಬಹುದಾದ ಇತರ ವಿಷಯಗಳ ಬಗೆಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಏನನ್ನೂ ಹೇಳಲಿಕ್ಕಾಗದು.

೧೧. ಎಡಿಹಳ್ಳಿ ಶಿಲಾಶಾಸನ (ಕ್ರಿ.ಶ.ಸು. ೧೩೦೦)^೧ :

ಎಡಿಹಳ್ಳಿಯ ರಾಮಲಿಂಗದೇವರ ಗುಡಿಯ ಎದುರಿಗೆ ಈ ಶಾಸನವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರ ಅಕ್ಷರಗಳು ಸವೆದುಹೋಗಿದ್ದು ವಿವರಗಳೆಲ್ಲ ನಷ್ಟವಾಗಿಬಿಟ್ಟಿವೆ. ಶಾಸನದ ಭಾಷೆ ಕನ್ನಡವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದೇವರ ಉಲ್ಲೇಖವುಂಟೆಂಬುದು ಮಾತ್ರ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ.

೧೨. ಕೊಟಬಾಗಿಯ ಶಿಲಾಶಾಸನ (ಕ್ರಿ.ಶ.ಸು. ೧೨೬೪)^೨ :

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಇತರ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿಯಂತೆ ಇದರಲ್ಲಿಯೂ ಆತನ ವಚನವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಯಾದವ ಮಹಾದೇವರಾಯನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಕೆತ್ತಲಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇದರ ಕಾಲ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೬೪ ಎಂದು ಊಹಿಸಬಹುದು. ಕದಂಬೀರ ಚಟ್ಟಿಯ್ಯದೇವನು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದೇವರಿಗೆ ಒಂದು ಗ್ರಾಮವನ್ನು ದತ್ತಿಕೊಟ್ಟನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ವಿಷಯ. ದತ್ತಗ್ರಾಮದ ಹೆಸರು ನಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

೧೩. ಮಂತ್ರವಾಡಿ ಶಿಲಾಶಾಸನ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೩೪)^೩ :

ಶಾಸನದ ಬಹುಭಾಗವು ನಷ್ಟವಾಗಿಹೋಗಿದೆ. ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದೇವರಿಗೆ ಮಂತ್ರವಾಡಿ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ದತ್ತಿಯಾಗಿ ಬಿಟ್ಟ ವಿಷಯವನ್ನು ಇದು ಹೇಳಿದೆ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಇತರ ವಿವರಗಳು ತಿಳಿಯುವಂತಿಲ್ಲ.

೧೪. ಟಾಕಳಿ ಶಿಲಾಶಾಸನ^೪ :

ಈ ಶಾಸನವು ಯಾದವ ಅರಸು ಕನ್ನರದೇವನ ಆಳಿಕೆಯ ಕಾಲದ್ದಾಗಿದೆ. ಕಾಲವನ್ನು ಹೇಳುವ ಬರೆಹದ ಭಾಗವೂ ಪೂರಾ ನಶಿಸಿದೆ. ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದೇವರಿಗೆ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಯನ್ನು ದತ್ತಿಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟ ವಿಷಯವು ಇದರಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ದತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟವರ ಹೆಸರಾಗಲಿ ದತ್ತಗ್ರಾಮದ ಹೆಸರಾಗಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿದು ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಟಾಕಳಿಯ ಆ ದೇವದತ್ತ ಗ್ರಾಮವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಈ ಟಾಕಳಿಶಾಸನದ ಲಿಪಿ ದೇವನಾಗರಿ, ಭಾಷೆ ಸಂಸ್ಕೃತ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಶಾಸನ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕನ್ನಡ ವಚನದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಅನುವಾದವು ಇದರಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಇದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಶಾಸನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ಕೆಲ ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದರೆ ಈ ವಿಷಯವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದು.

೧. SII. XV, 206.

೨. Epigraphica Indica Vol. XXIII, p. 190.

೩. ಕ. ಭಾ. ೩-೪.

೪. SII. XX, 218.

“ ಸ್ವಸ್ತಿಶ್ರೀ ವಂದೇ ತಂ ಕಪಿಲ ಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಮೀಶ್ವರಮ್
ಯತ್ಪಾದ ಕಂಜಕಿಂಜಲ್ಯಾ ರಂಜಯತಿ ಜಗತ್ರಯಮ್
ಓಂ ಜಯತು ಪರಮೇಶ್ವರಃ ಪರಮಾತ್ಮೇಶ್ವರಃ ನತಹರ್ಷೋತ್ಸವಃ
ಸುಸೂಕ್ಷ್ಮ ಏಕವರ್ಣೋ ಭೂತ್ವಾ ಯೋಗಿನಾಂ ಮಾನಸಾಗ್ರೇ
ಯೋ ವಿಶ್ವಜುಷೋ ವೃಷಭೇಶ್ವರಃ
ಯಜಮಾನಶ್ಚ ಆಚಾರ್ಯಶ್ಚ ಸ್ವಯಮೇವ ಭೂತ್ವಾ
ಯೋಗಾದಿ ಕಾಲಜ್ಞಾನಂ ಸರ್ವಂ ಸಂಧಾಯ
ಯೋಗರಮಣೀಯ ಕ್ಷೇತ್ರಂ ಸುಸ್ಥಿರಂ ಸ್ಥಾಪಯಿತ್ವಾ
.....

೧೫. ಫಡೇಕನೂರ ಶಿಲಾಶಾಸನ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೬೭)^೧ :

ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುದ್ದೇಬಿಹಾಳ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಫಡೇಕನೂರ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತ ದೇವರ ಗುಡಿಯ ಹತ್ತರ ನಂದಿಕಂಬದ ಮೇಲಿದ್ದ ಈ ಶಿಲಾಶಾಸನದ ವಿವರಗಳನ್ನು ಡಾ. ಪಾಂಡುರಂಗರಾವ ದೇಸಾಯಿಯವರು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ದೇವಗಿರಿ ಯಾದವ ಅರಸು ಕನ್ನರನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದು ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಕಾಲ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೬೭. ಬಸರಿಕೋಡು (ಇಂದಿನ ಬಸರಕೋಡ) ಗ್ರಾಮದ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದ ದೇಶಿಯ ದಂಡನಾಯಕನು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯ ರಾಮನಾಥದೇವರಿಗೆ ಪಡಿಯಕನೂರು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ದತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಸಂಗತಿ ಇದರಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ರಾಮನಾಥದೇವರು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸ್ಮಾರಕರೂಪವಾದ ಶಿವಲಿಂಗವಾಗಿರ ಬೇಕೆಂದು ಪಾಂಡುರಂಗರಾವ ದೇಸಾಯಿಯವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.^೨ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಲಿಂಗೈಕ್ಯನಾದಮೇಲೆ ಅವನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಶಿವಲಿಂಗವೊಂದನ್ನು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರಬಹುದಾದುದು ಅಸಾಧ್ಯವೂ ಅಲ್ಲ, ಅಸಂಭವವೂ ಅಲ್ಲ. ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕೊಡಮಾಡಿದ ದತ್ತಿ ಈ ಶಿವಲಿಂಗದ ಪೂಜಾಭಿಷೇಕಗಳಿಗಾಗಿ ಮೀಸಲಾಗಿರಬೇಕು.

೧೬. ಮರಡೀಪುರ ಶಿಲಾಶಾಸನ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೮೦)^೩ :

ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣ, ಏಕಾಂತರಾಮಯ್ಯ ಜಗದೇವ ದಣ್ಣಾಯಕ, ಹುಲಿಗೆರೆಯ ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಮೊದಲಾದ ವೀರಶೈವ ಮಹಾಪುರುಷರೊಂದಿಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯನ್ನೂ ಸ್ತುತಿಸಲಾಗಿದೆ :

“ ಸಿರಿಯವಾಳ ದಾಸವಯ್ಯ ಓಹಿಲ ಉದ್ಭಟ ನಂಬಿ
ಕುಂಬಾರಗುಂಡ ಅಂದವಲ ಕರಿಕಾಲಚೋಳ
ಭೋಗ (ಜ) ದೇವ ಬಾಣ ಮಯೂರ, ಕಾಳಿದಾಸ
ಕೇಶಿರಾಜದಣ್ಣಾಯಕ ಸುರಿಗೆ ಚೆಲ್ವಡರಾಯ
ಸಂಗನಬಸವಯ್ಯ ಲಿನಿಮಿತಿ ಕೇಶವರಾಜ
ಜಗದೇವ ದಣ್ಣಾಯಕ ಏಕಾಂತದ ರಾಮಯ್ಯ
ಸೊನ್ನಲಿಗೆ ರಾಮಯ್ಯ ಹುಲಿಗೆರೆಯ ಹೊನ್ನಯ್ಯ
ನೆಲವಿಗೆಯ ಶಾಂತಯ್ಯ ”

೧. SII. XV, 190.

೨ ಶರಣಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಪುಟ ೪, ಪು. ೧೬೦.

೩. Epigraphica Carnatica, Vol. III, Mandya 33.

ಇಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಸೊನ್ನಲಿಗೆ ರಾಮಯ್ಯನು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯೇ ಎಂದು ಬೇರೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.

೧೭. ಇಂಗಳಿಗೆಯ ಶಿಲಾಶಾಸನ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೦೯)^೧ :

ಈ ಶಾಸನವು ದೇವಗಿರಿ ಯಾದವ ವಂಶದ ಸಿಂಘನ ಆಳಿಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದು. ಆತನ ಮಹಾ ಪ್ರಧಾನನಾಗಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವ ದಂಡನಾಯಕನ ಕೈಕೆಳಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದ ಹೈಹಯ ವಂಶದ ಬಿಜ್ಜರಸ ಇಂಗಳಿಗೆಯ ಪ್ರಭು ನಾಗರಸ ಹೆಗ್ಗಡೆ ಮುಂತಾದವರು ಸೇರಿ, ಮೂಲಸ್ಥಾನದ ಉಪಾಸಕನೂ ಕ್ಷೇತ್ರ ಸನ್ಯಾಸಿಯೂ ಆದ ಬಲವೈಯ ಕಾಲಂ ಕರ್ಚಿ ಗುಡ್ಡವ್ವಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಲಿಂಗದೇವರುಗಳಿಗೆ ದತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಂತೆ ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.

“ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮನಾಥದೇವಗಂ ದಶಗಣ ಸಿಂಗಿದೇವ ಬಿಜ್ಜೇಶ್ವರದೇವರು
ರೇವಣೇಶ್ವರ ಕನ್ನೇಶ್ವರ ಕೇದಾರದೇವರು ನಾಗೇಶ್ವರ ಇಂತೀ ಸಕಳ
ಲಿಂಗದೇವರಿಗೆ ಶ್ರೀ ಗುಡ್ಡವ್ವಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗಣಮಠಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟ ವೃತ್ತಿ ”

ಎಂಬ ಮೇಲಣ ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಬೇಕು. ಲಿಂಗದೇವರ ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ನಾಥ ಹಾಗೂ ರೇವಣೇಶ್ವರರ ಹೆಸರುಗಳು ಬಂದಿರುವುದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ರೇವಣೇಶ್ವರ (ರೇವಣಸಿದ್ಧಯ್ಯ) ರು ವೀರಶೈವ ಪಂಚಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರೆಂದು ಗಣ್ಯರಾಗಿ ದ್ದಾರೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಜನನಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಆತನ ತಾಯಿ ಸುಗ್ಗವೈಯ ಗರ್ಭವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಅವನ ಜನನ ಸಂಕೇತವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆಂದು ಹರಿಹರ ರಾಘವಾಂಕರಿಬ್ಬರೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಹಾಗೂ ಕಲ್ಯಾಣದ ಬಸವಾದಿಗಳಿಗೆ ಹಿರಿಯ ಸಮಕಾಲೀನರಾಗಿ ಬಾಳಿದ ರೇವಣಸಿದ್ಧರು ಐತಿಹಾಸಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿ ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಹಾಗೂ ರೇವಣಸಿದ್ಧ ಇಬ್ಬರೂ ಲಿಂಗದೇವರೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ವಿಷಯದ ವಿವೇಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಗತಿಸಿಹೋದ ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಪುಣ್ಯಸ್ಮರಣೆಗಾಗಿ ಅವರ ಹೆಸರಿನ ಸ್ಮಾರಕಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸುವ ಪರಂಪರೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅವ್ಯಾಹತವಾಗಿ ಸಾಗಿ ಬಂದಿದೆ. ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಕುರುಹುಗಳು ಎಲ್ಲ ಜನಾಂಗದವರಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ವೀರಶೈವರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮಹಾಪುರುಷರ ಸ್ಮರಣೆಗಾಗಿ ಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಪೂಜಿಸುವ ಪರಂಪರೆ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿತ್ತೆಂದೂ ಅಂತಹ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ‘ಲಿಂಗದೇವರ ಸಂಪ್ರದಾಯ’ ವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದೂ ಡಾ. ಪಾಂಡುರಂಗರಾವ ದೇಸಾಯಿಯವರು ತಮ್ಮ ಸಂಶೋ ಧನೆಯ ಆಧಾರದಿಂದ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.^೨ ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಕುರುಹುಗಳು ವೀರಶೈವ ರಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಉಳಿದುಬಂದಿವೆ. ಅಬಲೂರು ಗ್ರಾಮದ ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಸೋಮೇಶ್ವರಲಿಂಗವಲ್ಲದೆ ಏಕಾಂತದ ರಾಮಯ್ಯ ಅಗ್ಗಣ ಹೊನ್ನಯ್ಯಗಳ ಹೆಸರಿನ ಮತ್ತೆರಡು ಭವ್ಯಲಿಂಗಗಳಿದ್ದು ಅವು ಇವರ ಸ್ಮಾರಕವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಲಿಂಗಗಳೇ ಆಗಿರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುವ ಪಾಂಡುರಂಗರಾಯರ ವಿಚಾರವು ಮನನೀಯವಾಗಿದೆ. ಇಂಗಳಿಗೆಯ ಶಾಸನವು

೧. ಶರಣಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂ. ೨೧, ಸಂ. ೧, ‘ಲಿಂಗದೇವರ ನಿರ್ದೇಶವುಳ್ಳ ಇಂಗಳಿಗೆಯ ಶಾಸನಗಳು’ ಎಂಬ ಲೇಖನವನ್ನು ನೋಡಬೇಕು.

೨. ಶರಣಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂ. ೨೧, ಸಂ. ೧, ‘ಲಿಂಗದೇವರ ನಿರ್ದೇಶವುಳ್ಳ ಇಂಗಳಿಗೆಯ ಶಾಸನಗಳು’ ಎಂಬ ಲೇಖನವನ್ನು ನೋಡಬೇಕು.

ರಚಿತವಾಗುವ ಕಾಲಕ್ಕಾಗಲೇ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಹಾಗೂ ರೇವಣಸಿದ್ಧರು ಲಿಂಗೈಕ್ಯರಾಗಿರಬೇಕು. ಅವರ ಸ್ಮರಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಅವರ ಹೆಸರಿನ ಶಿವಲಿಂಗಗಳಿಗೆ ಬಿಜ್ಜರಸನು ದತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಕಾಲವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವಾಗ ಈ ಸಂಗತಿ ಅವನು ಬಾಳಿರಬಹುದಾದ ಕಾಲದ ಕೊನೆಯ ಗಡುವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವಂತಿದ್ದು ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ.

೧೮. ಇಟ್ಟಲ್ ಶಿಲಾಶಾಸನ (ಶಕ ೧೧೩೯; ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೧೮)^೧ :

ಯಾದವ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಸಿಂಘಣದೇವನ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಶಾಸನವನ್ನು ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಸಿಂಘಣದೇವನ ಮಹಾಪ್ರಧಾನ ಸಂಗಮದೇವನಾಯಕ ಮತ್ತು ಅವನ ಮಕ್ಕಳು ಜಯನೀತಿ ದೇವ, ಲಿಂಗದೇವ, ಗಣೇಶ್ವರದೇವ, ಶಂಭುದೇವ ಮೊದಲಾದವರು ಅಂಕಲಿಗೆ ಯಂಭತ್ತಱಿಗಳ ಗಣ ಇಟ್ಟಿಗೆಹಳ್ಳಿಯನ್ನು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದೇವರ ಪೂಜೆಗೆ ದತ್ತಿ ಬಿಟ್ಟು ವಿಷಯವಿದೆ. “ಯೋಗಿಗಳ ಮನದ ಕೊನೆಯ ಜ್ಯೋತಿಸ್ವರೂಪನು...” ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಒಂದು ವಚನವು ಇಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದು ಅದು “ಎಂಬುದು ಗುರು ವಚನ” ಎಂದು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಶಾಸನದ ತೇದಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿದೆ.

೧೯. ಮಂತ್ರವಾಡಿ ಶಿಲಾಶಾಸನ (ಶಕ ೧೧೫೬; ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೩೪)^೨ :

ಯಾದವ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಸಿಂಘಣದೇವನ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೊನ್ನಬೊಮ್ಮಸೆಟ್ಟಿಯು ಮಂತ್ರವೀಡು ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದೇವರ ಅರ್ಚನೆಗೆ ದತ್ತಿಬಿಟ್ಟನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಒಂದು ವಚನ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿದೆ.

೨೦. ನೀಲೇಗಾವ ಶಿಲಾಶಾಸನ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೦)^೩ :

ಈ ಶಾಸನವು ನೀಲೇಗಾವ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಎದುರಿನ ನಂದಿಸ್ತಂಭದ ಮೇಲೆ ಇದೆ. ಯಾದವ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಭಿಲ್ಲಮದೇವನ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಏಳನೆಯ ವರ್ಷ ಪರಿಭಾವಿ ಸಂವತ್ಸರದ ಜೇಷ್ಠ ಬಹುಳ ಸೋಮವಾರದಂದು ಈ ಶಾಸನವನ್ನು ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆಯೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಯಾದವ ಭಿಲ್ಲಮದೇವನ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧೭೩-೧೧೯೨ ಎಂದು ಇತಿಹಾಸ ಕಾರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಅವನ ಆಳ್ವಿಕೆ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧೮೫ ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿರಬೇಕು ಎಂದು ಗ್ರಹಿಸಿ ಅವನ ಏಳನೆಯ ವರ್ಷವು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೯೨ ಕ್ಕೆ ಸರಿಹೋಗುತ್ತದೆಂದು ಎಂ. ಎಸ್. ನಾಗರಾಜರಾವ್ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.^೪ ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಒಂದು ವಚನವು ಪೂರ್ವಿಯಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ದಾಂಕರಸ ಮಲ್ಲಿದೇವರಸರು ಅಂಕುಲಗೆ ಪ್ರದೇಶದ ನೀಲೆಯ ಗಾವೆಯನ್ನು ಸೊನ್ನಲಾಪುರದ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದೇವರಿಗೆ ದತ್ತಿಬಿಟ್ಟು ವಿಷಯವಿದೆ.

೧. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಎರಡು ಶಾಸನಗಳು, ಕ.ಭಾ. ೩-೪.

೨. " " " "

೩. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನವುಳ್ಳ ಅಪ್ರಕಟಿತ ಶಾಸನಗಳು, ಕ.ಭಾ. ೪-೩.

೪. " " " " "

೨೦. ಜಾವಗಾವ ಶಿಲಾಶಾಸನ (ಶಕ ೧೧೧೭; ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೯೫)^೧ :

ಈ ಶಾಸನವು ಯಾದವ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಜೈತುಗಿಯ ಪ್ರಧಾನಿ ದಾಮುಗಿ ದಂಡನಾಯಕರ ಸುಪುತ್ರ ಹೊನ್ನೋಜ ದಂಡನಾಯಕ ಜೆಂಬುಗಾವ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ದತ್ತಿಬಿಟ್ಟ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಒಂದು ವಚನ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿದ್ದು “ಗುರುಸಿದ್ಧರಾಮನಾಥ” ಎಂದು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಶಾಸನದ ಕಾಲ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿದೆ.

೨೧. ಕೇಸೆಗಾವ ಶಿಲಾಶಾಸನ (ಶಕ ೧೧೧೯; ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೯೭)^೨ :

ಯಾದವ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಜೈತಿಪಾಳನ (ಜೈತುಗಿ) ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಗಮದೇವ ಹಾಗೂ ದಾಂಕರಸರು ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಕೇಸೆಯಗಾವೆಯನ್ನು ದತ್ತಿನೀಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಶಾಸನದ ತೇದಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಿದೆ. ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ, ಇತರ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬರುವಂತೆ “ಎಂಬುದು ಗುರುವಚನ” ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಇಲ್ಲ.

೨೨. ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಶಿಲಾಶಾಸನ (ಶಕ ೧೨೭೮; ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೫೬)^೩ :

ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ “ಯಿರುಳುಂ ಪಗಲುಂ ಪರಿವಕ್ಕಿಕ್ಕೊಳ್ಳ, ...” ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನದ ಭಾಗವು ಶಾಸನದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ. ವಿಜಯನಗರದ ಬುಕ್ಕ ರಾಯನು ಹೊಸಪಟ್ಟಣದ ನೆಲೆವೀಡಿನಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡುವ ಶಕವರ್ಷ ೧೨೭೮ ದುರ್ಮುಖಿ ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿದೆ. ಸೋಮಣ್ಣನ ಮಗ ಮಲ್ಲಿನಾಥ ಸುವಡಿ ಪುರವನ್ನು ಬೆಮ್ಮತ್ತನಕಲ್ಲು ಸಿದ್ಧನಾಥನಿಗೆ ದತ್ತಿಬಿಟ್ಟ ವಿಷಯವಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನ ವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವ ಇತರ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದೇವರ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿರುವುದರಿಂದ ಅವು ನೇರವಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವುಗಳು. ಈ ಶಾಸನ ದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನವಿದ್ದರೂ ಇದು ಬೆಮ್ಮತ್ತನಕಲ್ಲು ಸಿದ್ಧನಾಥನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾರಣ ಇದನ್ನು ಇತರ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಮೇಲೆ ವಿವರಿಸಿದ ೨೩ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಶಾಸನಗಳು ಈಗ ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ತೀಕ್ಷ್ಣ ವಾದ ಶಾಸನ ಪರಿವೀಕ್ಷಣಾಕಾರ್ಯ ನಡೆದರೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಸನಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗಬಹುದು. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ೨೩ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೧೧ ಶಾಸನಗಳು ನಂದಿಸ್ತಂಭದ ಮೇಲೆ ಇವೆಯೆಂದು ಅವುಗಳ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪರಿವೀಕ್ಷಣೆಯಿಂದ ಎಂ. ಎಸ್. ನಾಗರಾಜರಾವ್ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಶಿವಯೋಗಿಯಾದುದರಿಂದ ಶೈವರಿಗೆ ಪೂಜ್ಯವಾದ ನಂದಿ ಸಂಕೇತವುಳ್ಳ ಸ್ತಂಭಗಳ ಮೇಲೆ ಅವು ಕಂಡರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ವಿರುವ ೨೩ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಕಾಲಾನುಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮುಂದಿನಂತೆ ವಿವರಿಸಬಹುದು.

೧. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನವುಳ್ಳ ಅಪ್ರಕಟಿತ ಶಾಸನಗಳು ಕ.ಭಾ. ೪-೩.

೨. “ “ “ “ “

೩. Ec. XI, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ೩.

ಸಿದ್ಧರಾಮ ತಿವಯೋಗಿಯ ಉಲ್ಲೇಖನಿರುವ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳು

ಶಾಸನವಿಧಿ ಗ್ರಾಮ	ಜಿಲ್ಲೆ	ಕಾಲ	ಅರಸು	ದತ್ತಗ್ರಾಮ	ದಾನಿ	ಅಕರ
೧ ಚೂರ್ಗಿ	ವಿಜಾಪುರ	೧೧೯೦	ಯಾದವ-ಭಿಲ್ಲಮ	ಚೋರಹಾರಿಗೆ	ವೀರಬುದುಗಿ ದೇವರಸ ಮಾಯಿದೇವ ದಂಡನಾಯಕ	SII. XX, 177
೨ ನಿಲೇಗಾಂವ	ಉಸ್ಮಾನಾಬಾದ	೧೧೯೨	ಯಾದವ-ಭಿಲ್ಲಮ	—	ದಾಂಕರಸ ಮಲ್ಲಿದೇವ	ಕ. ಭಾ. ಸಂಪುಟ ೪ ಸಂಚಿಕೆ ೩
೩ ಸಂಖಿ	ವಿಜಾಪುರ	೧೧೯೪	ಯಾದವ-ಜೈತುಗಿ	—	ಮಾಯಿದೇವ ದಂಡನಾಯಕ	SII. XX, 181
೪ ಜಾವಗಾಂವ	ಸೋಲಾಪುರ	೧೧೯೫	ಯಾದವ-ಜೈತುಗಿ	ಜಂಬುಗಾಂವ	ಹೊನ್ನೋಜ ದಣ್ಣಾಯಕ	ಕ. ಭಾ. ಸಂಪುಟ ೪ ಸಂಚಿಕೆ ೩
೫ ಕೇಸೇಗಾಂವ	—	೧೧೯೭	ಯಾದವ-ಜೈತುಗಿ	ಕೇಸೇಯಗಾವೆ	ದಾಂಕರಸ	ಕ. ಭಾ. ಸಂಪುಟ ೪ ಸಂಚಿಕೆ ೩
೬ ಕೂಡಗಿ	ವಿಜಾಪುರ	೧೨೦೧	ಯಾದವ-ಜೈತುಗಿ	—	ಸೋಮದೇವ, ಮಾಯಿದೇವನಾಯಕ	SII. XX, 185
೭ ಇಟ್ಟಲ್	ಉಸ್ಮಾನಾಬಾದ	೧೨೦೮	ಯಾದವ-ಸಿಂಘಣ	ಇಟ್ಟಗೆಯಹಳ್ಳಿ	ಮಗರೆ ಮುರಾರಿ ಸಂಗಮದೇವ	ಕ. ಭಾ. ಸಂಪುಟ ೩ ಸಂಚಿಕೆ ೪
೮ ಮಂತ್ರವಾಡಿ	ಧಾರವಾಡ	೧೨೩೫	ಯಾದವ-ಸಿಂಘಣ	ಮಂತ್ರವೀಡು	ಹೊನ್ನೆಬೊಮ್ಮಿಸೆಟ್ಟಿ	ಕ. ಭಾ. ಸಂಪುಟ ೩ ಸಂಚಿಕೆ ೪
೯ ಕಪ್ಪನಿಂಬರಗಿ	ವಿಜಾಪುರ	೧೨೪೩	ಯಾದವ-ಸಿಂಘಣ	—	ಮಾಧವದೇವನಾಯಕ ಮತ್ತು ಮಗ ಕೇಶವದೇವನಾಯಕ	SII. XX, 201
೧೦ ಗುಂಡಕರ್ಚಗಿ	ವಿಜಾಪುರ	—	ಯಾದವ-ಸಿಂಘಣ	—	ಪ್ರೀರಾಮದಂಡಾಧಿಪ ಮತ್ತು ಮಗ ಸೋಮನಾಥಾರ್ಜುನ	SII. XV, 184

೧೦	ಅಕ್ಕಲಕೋಟ	ಸೊಲ್ವಾಪುರ	೧೨೫೫	ಯಾದವ-ಕನ್ನರ	—	—	KI.II, 39
೧೨	ಟಾಕಳಿ	ವಿಜಾಪುರ	—	ಯಾದವ ಅರಸರ ಮಂಶಾವಳಿ ಕನ್ನರನವರೆಗೆ	—	—	SII. XX, 218
೧೩	ಘಡಕೇನೂರ	ವಿಜಾಪುರ	೧೨೫೬	ಯಾದವ-ಕನ್ನರ	ಪಡಿಯಕನೂರು	ಬಸುರಿಕೋಡ ಮಹಾಪ್ರಭು ನೂಲರಸ	SII. XV, 190
೧೪	ಕೋಳಿಸಾಲೆ	ಶಿವಮೊಗ್ಗ	೧೨೫೬	ಯಾದವ-ಕನ್ನರ	ಕೋಳಿಗೆಸಾಲೆ	ಬೀರರಸ	EC. VIII, ಸೊರಬ 561
೧೫	ಜತ್ತಿಗಿ	ವಿಜಾಪುರ	೧೨೫೭	ಯಾದವ-ಕನ್ನರ	ದಟ್ಟುಗಿ	ಸಾವಂತ ಮುದ್ದಿಗಿದೇವ	SII. XV, 191
೧೬	ತಡವಳ	ಸೊಲ್ವಾಪುರ	?	ಯಾದವ-ಕನ್ನರ	—	—	KI. II, 41
೧೭	ಬುಡರಸಿಂಗಿ	ಧಾರವಾಡ	೧೨೫೭	ಕದಂಬ-ಚಟ್ಟಯದೇವ	ಉಚ್ಚಂಗಿ	ಚಟ್ಟಯ	KUJ. VI, P. 128, 1962
೧೮	ಕೊಟಬಾಗಿ	ಧಾರವಾಡ	೧೨೬೪	ಯಾದವ-ಮಹಾದೇವ	—	ಕದಂಬವೀರ ಚಟ್ಟಯದೇವ	SII. XV, 195
೧೯	ಸಂಗೂರು	ಧಾರವಾಡ	೧೨೫೫	ಯಾದವ-ಮಹಾದೇವ	ಚಂಗೂರ	ದೇವರಾಜ	EI. XXIII, P. 189
೨೦	ಯಡಹಳ್ಳಿ	ವಿಜಾಪುರ	ಸೃ. ೧೩೦೦	ಯಾದವ-	—	—	SII. XV, 206
೨೧	ಕಟನೂರ	ಧಾರವಾಡ	—	ಯಾದವ ರಾಮಚಂದ್ರ	—	—	KUJ. VI, 1962
೨೨	ಚಡಕಣ	ವಿಜಾಪುರ	ಸೃ. ೧೩೦೦	—	—	—	SII. XX, 342
೨೩	ಚಿತ್ರದುರ್ಗ	ಚಿತ್ರದುರ್ಗ	೧೩೫೬	ವಿಜಯನಗರ ಬುಕ್ಕರಾಯ	ಸುವಡಿಪುರ	—	EC. XI, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ 3

ಈವರೆಗೆ ಉದಾಹರಿಸಿದ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಮತ್ತು ಆತನ ಇಷ್ಟದೇವತೆಯಾದ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ೨೩ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳ ಸಮಾಲೋಚನೆಯಿಂದ ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗಿ, ಕೆಲವೆಡೆ ಅಪ್ರಸ್ತುತವಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಮಹಿಮಾನ್ವಿತ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಬೀರುವ ಅನೇಕ ಸಂಗತಿಗಳು ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತವೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಲಿಂಗವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಆ ಊರನ್ನು ಅಭಿನವ ಶ್ರೀಶೈಲವನ್ನಾಗಿ, ಯೋಗರಮಣೀಯವಾದ ಸುಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನೆಂದು ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ದೇವಾಲಯ ನಿರ್ಮಾಣ, ಕ್ಷೇತ್ರ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ, ಲಿಂಗ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಮನೋಜ್ಞವಾದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ರಾಘವಾಂಕನ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಅಲ್ಲಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಸಂದರ್ಶನವಾಗುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮುನ್ನ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನ ಸಾಕಾರನಿಷ್ಠ, ಭೂತಾನುಕಂಪೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿದ್ದು, ಅವೇ ಅವನ ಜೀವನದ ಪರಮಾದರ್ಶಗಳಾಗಿದ್ದವು, ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಈ ರೀತಿಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳ ಬಗೆಗೆ ಕಾವ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ ಸಮಕಾಲೀನ ಶರಣರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿನ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಗೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿವೆ. ಈ ಶಾಸನಗಳು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ತನ್ನ ಬಾಳಿನ ಮೊದಲ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಯೋಗಿಯಾಗಿದ್ದನೆಂಬುದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸತ್ಯವೆಂದು ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತವೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಇಷ್ಟದೇವತೆ 'ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ'. ಈ ಇಷ್ಟದೇವತೆಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿಯೇ ಅವನು ತನ್ನ ವಚನಗಳಿಗೆ 'ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ' ಎಂಬ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಬಹುಸಂಖ್ಯೆ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ವಚನವೊಂದು ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿರುವುದು ಇನ್ನೊಂದು ವಿಶೇಷ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಒರ್ವ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ವಚನಕಾರನಾಗಿದ್ದನೆಂದೂ ಅವನ ವಚನಗಳು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಲೋಕಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದವೆಂದೂ ಇದರಿಂದ ವಿದಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಟಾಕಳಿಗ್ರಾಮದ ಶಿಲಾಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಅನುವಾದವು ಉಲ್ಲಿಖಿತವಾಗಿದೆ. ಇದು ಅನ್ಯಭಾಷೆಯ ಮೇಲೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಪ್ರಭಾವ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಂತೆ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವರಿಗೆ ದತ್ತಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟವರಲ್ಲಿ ಯಾದವ ಸಾಮ್ರಾಟರ ಮಂತ್ರಿಗಳು, ಮಾಂಡಲಿಕರು ಪ್ರಮುಖರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಯಾದವ ವಂಶದ ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾದ ನಾಲ್ಕಾರು ಜನ ಸಾಮ್ರಾಟರ ಹೆಸರುಗಳು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಪಡೆದಿವೆ. ಕನ್ನರ (ಕೃಷ್ಣ) ದೇವ, ಮಹಾದೇವ, ರಾಮಚಂದ್ರದೇವ ಮೊದಲಾದ ಸಾಮ್ರಾಟರು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಇಷ್ಟದೈವತ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದೇವರಿಗೆ ದತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಡುವಾಗ ತಮ್ಮ ಮಂತ್ರಿಗಳಿಗೆ, ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ರಾಜಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಈ ರಾಜಸಮ್ಮತಿಯ ಕೊಡುಗೆ ಅಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿಯಾದರೂ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಹಾಗೂ ಅವನ ಇಷ್ಟದೈವತ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಲಿಂಗದ ಮೇಲೆ ಅವರಲ್ಲಿದ್ದ ಭಕ್ತಿಭಾವನೆಯ ದ್ಯೋತಕವೆಂದು ನಾವು ಬಗೆಯುತ್ತೇವೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಜೀವಿತಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಅವನ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿ ದೇಶ ವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹರಡಿ, ಅನೇಕ ರಾಜಮಹಾರಾಜರು, ಮಂತ್ರಿಗಳು, ಮಾಂಡಲಿಕರನ್ನು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯತ್ತ ಆಕರ್ಷಿಸಿತ್ತು.

ಅವರು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಗೆ ಬಂದು ನಾನಾ ಬಗೆಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ದಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟರೆಂದು ರಾಘವಾಂಕನ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕೆಳಗಣ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತವೆ :

- ೧) “ ಆ ಕೀರ್ತಿಯು ಕೇಳ್ದು ತೀವ್ರದಿಂ ಬಂದೊಸೆದ
ನೇಕ ನೃಪರಾರಾಧಿಸಿದ ವಸ್ತುನಿಕರಮಂ
ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ”

ಸಿ. ಚಾ. ೪-೧೬

- ೨) “ ಉಣುವ ದೇಶದ ಕಡೆಯ ಮನ್ನೆಯರು ಭೂಭುಜರು
ಕುಣುಹಿನ ಭಟರು ದಂಡನಾಯಕರು ಪ್ರಭುಗಳುಂ
ಗರುವರಧಿಕಾರಿಗಳು ಬಂದು ಹೊತ್ತಡಕಿ ಹೊಣಿಸೂಸುತ್ತಿದ್ದರು

ಮಣ್ಣನು || ”

ಸಿ. ಚಾ. ೪-೨೬

- ೩) “ ಲಿಂಗಾರ್ಚನೆಯುಗೈಯುತ್ತ ಧರೆಗೆ ಕರುಣಿಸುತ ನೃಪರೋಲ್ಕಿಸುತ
ವಸುಧೆಗೋವುಂ ರತ್ನದಾಭರಣಮಂ ಮಹಾ
ಹೊಸ ವಸ್ತುಗಳನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ , || ”

ಸಿ. ಚಾ. ೪-೪೧

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ರಾಜಪೂಜಿತನಾಗಿದ್ದನೆಂದು ಶಾಸನಗಳು ಹೇಳುವ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ರಾಘವಾಂಕ ಕವಿಯ ಮೇಲಣ ಉಕ್ತಿಗಳು ಸಂವಾದಿಯಾಗಿದ್ದು ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಪ್ರಭಾವವ್ಯಾಪ್ತಿ ಅಪೂರ್ವವಾಗಿತ್ತೆಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತವೆ.

ಕಟನೂರು ಶಿಲಾಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯನ್ನು ‘ ನಿಜದ ಪುರುಷಲಿಂಗಂ ಸನ್ನತ ಗುರು ಸಿದ್ಧರಾಮಂ ’ ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿದುದು ಕೂಡ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ವೀರಶೈವ ಮಹಾಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಸ್ವರೂಪವಾದ ನಿಃಕಲಲಿಂಗದ ವ್ಯಕ್ತರೂಪವೆಂದು ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ನಿಃಕಲಲಿಂಗವು ಪುರುಷರೂಪದಲ್ಲಿ ಲೀಲೆಗೈದುದೆ ಚಾಮರಸನ ‘ ಪ್ರಭುಲಿಂಗಲೀಲೆ ’ಯ ಕಾವ್ಯವಸ್ತುವಾಗಿದೆ. ಇಷ್ಟೇ ಏಕೆ; ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ “ ಆ ನಿಃಕಲ ಪರಶಿವನ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಸ್ವರೂಪವೆನಿಸಿದ ಬಸವಣ್ಣ, ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ, ಪ್ರಭುದೇವರೇ ಗುರು ಲಿಂಗ ಜಂಗಮರೂಪಾಗಿ ಸಕಲ ಜಗತ್ಪಾವನವಾಗಿ ಮರ್ತ್ಯಕ್ಕೆ ಅವತರಿಸಿದರು. ಇಂತೀ ಗುರು ಲಿಂಗ ಜಂಗಮ ಮೂಱು ಆ ನಿಃಕಲ ಶಿವಲಿಂಗ ತಾನೆ. ಆ ಪರಶಿವಲಿಂಗವು ಜಗಹಿತಾರ್ಥವಾಗಿ ಮೂಱಾಗಿ ಮರ್ತ್ಯಕ್ಕೆ ಅವತರಿಸಿದರೆ, ಇದೇನು ಕಾರಣ ಮರ್ತ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದರೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ, ಶಾಪದಿಂದ ಬಂದರೆಂದು ಅವನಾನೊಬ್ಬ ನುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಾನು. ಅವನು ಇಷ್ಟತ್ತೆಂಟು ಕೋಟಿ ನರಕದಲ್ಲಿ ರವಿ ಶಶಿವುಳ್ಳನ್ನಬರ ನರಕವ

೧. ಆರ್. ಎನ್. ಗುರುವ ಅವರು ಉದ್ಧರಿಸಿದ ಸಾಲುಗಳಿಂದ : Journal of Karnatak University, Humanities Vol. VI, p. 131.

ನನುಭವಿಸುತ್ತಿಪ್ಪನು.”^೧ ಎಂಬೀ ಮಾತಿನಿಂದ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು, ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಮತ್ತು ಬಸವಣ್ಣ ಮೂವರೂ ನೀಕಲಲಿಂಗದ ವ್ಯಕ್ತಸ್ವರೂಪರೇ ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯನ್ನು ‘ಪುರುಷಲಿಂಗನ್’ ಎಂದು ಕಂಡುದರ ಔಚಿತ್ಯವನ್ನು ಮೇಲಿನ ಕಲ್ಪನೆಯ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ವಿವೇಚಿಸಿದರೆ ಅದರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವು ಮನವರಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಲಿಂಗದ ವ್ಯಕ್ತಸ್ವರೂಪ ಅಥವಾ ಪುರುಷಲಿಂಗ ಎಂದು ಆ ಕಾಲದ ಜನತೆ ಭಾವಿಸಿದ್ದಿತೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಈ ಶಾಸನವು ಉತ್ತಮ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿದೆ. ರಾಘವಾಂಕನು ಕೂಡ ‘ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ್ಯ’ದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ‘ಪುರುಷರೂಪಿನ ಲಿಂಗ’ವೆಂದು^೨ ಕರೆದಿದ್ದಾನೆನ್ನುವುದು ಮೇಲಣ ಹೇಳಿಕೆಗೆ ಪ್ರಬಲವಾದ ಆಧಾರವನ್ನೊದವಿಸುತ್ತದೆ.

‘ಸನ್ನತ ಗುರು ಸಿದ್ಧರಾಮಂ’ ಎಂಬ ಪದಸಮುಚ್ಚಯದಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಭಕ್ತರಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಗುರುವೆಂದು ಪೂಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ರಾಘವಾಂಕನು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ‘ಜಗದ್ಗುರು’^೩ ವೆಂದು ಹಲವು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಭೋಧಿಸಿದ್ದಾನೆ.^೪ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಶಿಷ್ಯ ಸಮೂಹವನ್ನು ಅವನು ‘ಎಕ್ಕವಿಂಡು’ಗಳೆಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾನೆ.

“ಇವರೆನ್ನ ಸಮಯದಾಜ್ಞಾ ಪಾಲನಾವಿಷ್ಟ
ರಿವರು ಲೋಕದ ದುರಿತಮಥನಕಥನೋದ್ಯೋಗ
ರಿವರೆಂದು ಸಂತಸದೊಳೆಕ್ಕವಿಂಡಂ ಸಲಹುಗಾ ಸಿದ್ಧ ಚಕ್ರೇಶನು ||”^೫

ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ,

“ಇಂತು ಒಡ್ಡ ರಾಮಯ್ಯನೇನಾಗಿದನೆಂದು ಪ್ರಭುದೇವರು ಕೆಲಸ ಕಟ್ಟಿಸುವಂತಹ ಗುಡ್ಡಗಳ ಬೆಸಗೊಳಲು, ಅವರೆಲ್ಲರು ಗುರುನಿಂದೆಯ ಕೇಳಿ ಸುಮ್ಮನಿರಬಾರದೆಂದು ಕಲ್ಲು ಗುಂಡು ಬಡಿಗೆಗಳಿಂದಿಟ್ಟು ನೋಯಿಸಲು”

“ಇಂತಪ್ಪ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಉಪದೇಶವ ಮಾಡಿದ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯನನು ಆ ಶಿಷ್ಯರು ಮಾಡಿದ ಪಾಪ ತಾಗುವುದೆಂದು ಪ್ರಭುದೇವರು ನಿರೂಪಿಸಿದ ಪ್ರಸ್ತಾವದ ವಚನ : ”

“ಜಗದ ಜನವ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಉಪದೇಶವ ಮಾಡಿದ ಗುರು
ವಿಂಗಿ, ಆ ಉಪದೇಶವ ಕೊಟ್ಟುಕೊಂಡ ಮಾಣಿಗೆ ಹೋಹುದಲ್ಲದೆ ನಿಜವಳ
ವಡುವುದೆ ?

ತಟನನವಿಯದ ಸಂಸಾರಜೀವಿಗಳು ಮಾಡಿದ ದೋಷ
ತಮ್ಮ ನುಂಗಿ, ಆ ಗುರುವಿಂಗಿ ಉಪಹತಿಯ ಮಾಡುವುದು ನೋಡಾ !
ಗೊಹೇಶ್ವರಾ, ತಾನಿಟ್ಟ ಬೇತಾಳ ತನ್ನನೆ ತಿಂದರೆ,

೧. ಗೂ. ಸಿ. ವೀ. ಶೂ. ಸಂ. ಪು. ೩.

೨. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ್ಯ ಸಂಧಿ. ೯. ಪ. ೧೨.

೩. “ “ “ “ ೧. ಪ. ೭-೧೨,

೪. “ “ “ “ ೧. ಪ. ೨.

ಬೇಕು ಬೇಡನಲುಂಟಿ ? ”

“ ಎಕ್ಕವಿಂಡುಗಳೆಂಬವರು ಮುಕ್ಕಣ್ಣಾ, ನಿಮ್ಮ ಗಣಂಗಳು.”

ಮೇಲಣ ಈ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಎಕ್ಕವಿಂಡುಗಳಿಗೆ ಗುರುವಾಗಿ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷ್ಯ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಶಿಷ್ಯಸಮೂಹಕ್ಕೆ ‘ ಎಕ್ಕವಿಂಡು’ಗಳೆಂಬ ವಿಶೇಷವಾದ ಅಭಿಧಾನವಿರಬೇಕು. ಅಂತೂ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಶಿಷ್ಯ ಸಮೂಹಕ್ಕೆ ಗುರುವಾಗಿದ್ದ ವಿಷಯ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸತ್ಯವೆಂಬುದನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಇಷ್ಟದೈವತ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಅವನದೇ ಆದ ಒಂದು ವಚನವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿ ದತ್ತಿಶಾಸನವನ್ನು ಬರೆಯುವ ರೀತಿ, ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ಒಂದು ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದೆ. ಇದು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಮಹಾ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಪ್ರಭಾವ ಹಾಗೂ ಲೋಕಪ್ರಿಯತೆಗಳಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಒರ್ವ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಾಧು ಪುರುಷನೆಂದೂ ಅವನದೇ ಆದ ಒಂದು ಪಂಥ ಅಥವಾ ಸಂಪ್ರದಾಯದ (Cult of Siddharama) ಪ್ರವರ್ತಕನಾಗಿದ್ದನೆಂದೂ ಡಾ. ಪಾಂಡುರಂಗರಾವ ದೇಸಾಯಿಯವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಧಾರ್ಮಿಕ-ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳು ಅಂದಿನ ಜನತೆಯ ಮನೋಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಚಿರಸ್ಥಾಯಿಯಾದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಿದುದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ; ನಾಡಿನ ನಾನಾ ಭಾಗಗಳ ಜನತೆ ಅವನ ಶಿಷ್ಯತ್ವವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಅವನ ಇಷ್ಟದೈವತ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ದತ್ತಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುವುದರಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯು ಒಂದು ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಪ್ರವರ್ತಕನಾಗಿರಬಹುದಾದುದು ಅಸಂಭವವೇನಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪ್ರಭುಸಂದರ್ಶನವಾದಮೇಲೆ ಅವನು ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಬಿಜಯಂಗೈಯುತ್ತಾನೆ. ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನಿಂದ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದು ವೀರಶೈವಾಂದೋಲನದ ನವೀನ ತಾತ್ವಿಕ ವಿಚಾರಧಾರೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಎಕ್ಕವಿಂಡುಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ರೂರಿ ವೀರಶೈವಾಂಜೋಧಿಯಲ್ಲಿ ಬೆರೆತು ಬೇರಿಲ್ಲದಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಕಾಲ,
ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಕಾಲ

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಬಸವಾದಿ ಪ್ರಮಥರಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ವಿಷಯವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಶಾಸನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೇರಳವಾಗಿದ್ದರೂ ಅವನ ಜೀವನದ ವಿಶೇಷ ಅವಸ್ಥೆಗಳ ನಿಷ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ತೇದಿಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯಲು ಈ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರಯೋಜನ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ವಿಷಾದದಿಂದ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಉಪಲಬ್ಧವಿದ್ದ ೨೩ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನುಳಿದು ಎಲ್ಲ ಶಾಸನಗಳ ಕಾಲವು ಕ್ರಿ. ಶ. ಸು. ೧೨೦೦ರಿಂದ ೧೩೦೦ರ ವರೆಗಿನ ಒಂದು ನೂರು ವರುಷಗಳ ಸಮಯ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಐತಿಹಾಸಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಲು ಈ ಶಾಸನಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತಿವೆಯಾದರೂ ಅವನು ಬಾಳಿದ ಅವಧಿಯನ್ನು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಅರಿತು ಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ಕೆಲವು ಅನ್ಯ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ನೆಮ್ಮಿ ಸಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಬಸವಾದಿಗಳ ಸಮಕಾಲೀನನಾಗಿ ಬಾಳಿದನೆನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂದೇಹವೂ ಇಲ್ಲ. ಸಮಗ್ರ ವೀರಶೈವ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಜನಜನಿತವಾಗಿದ್ದ ಕಥೆ ಐತಿಹ್ಯಗಳೂ ಈ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಬಲಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಕಿರಿಯ ಸಮಕಾಲೀನ ರಾಗಿ ಅವನು ಲಿಂಗೈಕ್ಯನಾದ ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಳಿದ ಹರಿಹರ ರಾಘವಾಂಕರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯೊಂದಿಗೆ ಬಾಳಿದ ಬಸವಣ್ಣ, ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು, ರೇವಣಸಿದ್ಧ, ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ, ಹಾವಿನಹಾಳ ಕಲ್ಲಯ್ಯ ಮೊದಲಾದ ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶಿವಶರಣರ ಪ್ರಸ್ತಾಪವೂ ಬರುವುದರಿಂದ ಅವರಂತೆ ಇವನೂ ಕೂಡ ಐತಿಹಾಸಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಅವರ ಸಮಕಾಲೀನನಾಗಿ ಜೀವಿಸಿದನೆಂಬುದು ಅಖಂಡಿತ. ಆದುದರಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಕಾಲನಿರ್ಣಯವು ರೇವಣಸಿದ್ಧ, ಬಸವಣ್ಣ, ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಮೊದಲಾದವರ ಕಾಲನಿರ್ಣಯವನ್ನೇ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅವಲಂಬಿಸಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಡಬೇಕು. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಕಾಲನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗುವ ಶಾಸನ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು

ಕೆಳಗಿನ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ, ಅವನ ಬಾಕ್ತಿಯ ಕಾಲದ ಗಡಿಯನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

೧. ಸಮಕಾಲೀನರೆಂದು ಗಣಿಸಲಾಗುವ ಶರಣರ ಹೇಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಇದರ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಹರಿಹರ ರಾಘವಾಂಕರೇ ಮೊದಲಿಗರು. ಹರಿಹರ ರಾಘವಾಂಕರ ಕಾಲನಿರ್ಣಯದ ವಿಷಯವು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯೇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಜಟಿಲವಾದ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿದೆ, ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ಈ ಬಗೆಗಿರುವ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಂದ ಸಂದೇಹದ ಸುಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ಸುತ್ತುತ್ತಿದೆ. ಈ ಮಹಾಕವಿಗಳಿಬ್ಬರು ಜೀವಿಸಿದ ನಿಶ್ಚಿತವಾದ ಕಾಲಾವಧಿಯ ಬಗೆಗೆ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿದ್ದರೂ ಅವರು ೧೩ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮೊದಲ ಒಂದೆರಡು ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಜನ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಸಕಾರಣವಾಗಿ ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. “ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ೧೨ನೆಯ ಶತಕದ ಕೊನೆಯ ದಶಕ ಹಾಗೂ ೧೩ನೆಯ ಶತಕದ ಮೊದಲನೆಯ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿಹರ, ರಾಘವಾಂಕ, ಕೆಟಿಯ ಪದ್ಮರಸರ ಕಾವ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಯಿತೆಂದು ಇದುವರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ವಿವೇಚನೆಯಿಂದ ನಿರ್ಣಯ ಹೊರಡುತ್ತದೆ.”

ಡಾ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ (ಮಹಾಕವಿ ರಾಘವಾಂಕ ಪು. ೩೮)

“ಅಂತೂ ಹರಿಹರದೇವನ ಕಾಲ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೧೬ ಎಂಬ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಸಂಶೋಧಕರಿಗೆ ಸರಿದೂರುವುದೆಂದು ನಾವು ನಂಬುತ್ತೇವೆ.”

ಕುಂದಣಗಾರ (ಕುಂದಣ. ಪು. ೧೨೭)

“ರಾಘವಾಂಕನು ತನ್ನ ‘ವೀರೇಶ ಚರಿತೆ’ ಹೊರತಾದ ಇತರ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ೧೨೦೦ರ ಈಚೆಗೆ ರಚಿಸಿರಬೇಕೆಂಬ ಪಕ್ಷ ವಿಶ್ವಸನೀಯವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.”

ಡಿ. ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯ (ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ್, ಪೀಠಿಕೆ XXII)

‘ಬಸವರಾಜದೇವರ ರಗಳೆ’, ‘ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ್’ಗಳನ್ನು ಬರೆದ ಹರಿಹರ ರಾಘವಾಂಕರು ಬಸವಣ್ಣ, ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಗಳು ಗತಿಸಿಹೋದ ತರುವಾಯದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಕ್ರಿ. ಶ. ಸು. ೧೨೦೦ರ ಮೊದಲೇ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಜೀವಿಸಿಹೋಗಿದ್ದನೆಂಬುದು ನಂಬಲರ್ಹವಾದ ಮಾತು.

೨. ೧೧೩೧ ನೆಯ ಶಕವರುಷದ ಶುಕ್ಲ ಸಂವತ್ಸರದ ಅಶ್ವಯುಜ ಶುದ್ಧ ತ್ರಯೋದಶಿ ಸೋಮವಾರದ ತೇದಿಯನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುವ ಇಂಗಳಗಿಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪವು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿದೆ :

“ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮನಾಥ ದೇವಗಂ ದಶಗಣ ಸಿಂಗಿದೇವ ಬಿಜ್ಜೇಶ್ವರದೇವರು
ರೇವಣ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ, ಕಂಣೇಶ್ವರ, ಕೇದಾರದೇವರು ನಾಗೇಶ್ವರ ಯಂತೀ
ಸಕಳ ಲಿಂಗದೇವರಿಗೆ ಶ್ರೀ ಗುಡ್ಡವೈಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗಣಮಠಕ್ಕೆ
ಕೊಟ್ಟ ವೃತ್ತಿ”

ಇಲ್ಲಿ ರೇವಣೇಶ್ವರ, ದಶಗುಣ ಸಿಂಗಿದೇವ ಮೊದಲಾದವರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನಾಥನನ್ನು ಲಿಂಗದೇವನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ವೀರಶೈವ. ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಲಿಂಗೈಕ್ಯರಾದಮೇಲೆ ಅವರ ಹೆಸರಿನ ಶಿವಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವೊಂದಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಲಿಂಗದೇವರ ಸಂಪ್ರದಾಯವೆಂದು ಡಾ. ಪಾಂಡುರಂಗರಾವ ದೇಸಾಯಿಯವರು ಹೆಸರಿಸುತ್ತಾರೆಂಬುದು ಈ ಮೊದಲು ಬಂದಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗದೇವನೆಂದು ಎನಿಸಿ ಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಈಗಾಗಲೇ ಎಂದರೆ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೦೯ರ ಮೊದಲೇ ಆತನು ಲಿಂಗೈಕ್ಯ ನಾಗಿದ್ದನೆಂಬುದು ಸುವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ.

೩. ಆದಯ್ಯನು ತನ್ನೆರಡು ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಜನ ಶಿವಶರಣರೊಂದಿಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಹಾಗೂ ಏಕೋರಾಮಿ ತಂದೆ ಇವರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಏಕಾಂತರಾಮಯ್ಯನು ಅಬ್ಬಲೂರಿನ ಒಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತನಾಗಿದ್ದಾನೆ.^೨ ಆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತನಾದ ಏಕಾಂತ ರಾಮಯ್ಯನೂ, ಆದಯ್ಯನು ನೆನೆದಿರುವ ಏಕೋರಾಮಿಯೂ ಅಭಿನ್ನವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಲಪಕಾಶವಿದೆ. ಏಕಾಂತರಾಮಯ್ಯನು ಆಳಂದೆಯಿಂದ ಅಬ್ಬಲೂರಿಗೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿ ಮಲೆತುನಿಂತ ಜೈನರನ್ನು ತನ್ನ ಅದ್ಭುತವಾದ ಪವಾಡಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಸೋಲಿಸಿದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಈ ಶಾಸನವು ವರ್ಣಿಸುತ್ತದೆ. ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಏಕಾಂತದ ರಾಮಯ್ಯನು,

“ಅಂತು ಬಂದನವರ ವಿನದಮರವರ ಮೆಳಿಮಣಿಗಣ ಮರೀಚಿ
ರಂಜಿತಾಂಘ್ರಿಯುಗ್ಮನಪ್ಪ ಹುಲಿಗೆಜೆಯ ಸೋಮನಾಥನನಾರಾ
ಧಿಸುತ್ತಮಿಪ್ಪುದುಮಾ ಪರಮೇಶ್ವರಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ”

ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಹುಲಿಗೆರೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕಾಲ ಸೋಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ನೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಹುಲಿಗೆರೆಯಲ್ಲಿ ಜೈನಬಸದಿಯನ್ನು ಶಿವಾಲಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ ಸೋಮನಾಥನನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದನೆಂದು ರಾಘವಾಂಕನ 'ಸೋಮನಾಥ ಚಾರಿತ್ರ' ಹಾಗೂ ಹರಿಹರನ 'ಆದಯ್ಯನ ರಗಳೆ'ಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಏಕಾಂತದ ರಾಮಯ್ಯನು ಆದಯ್ಯನಿಗೆ ಸಮಸಾಮಯಿಕನಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಇದರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ, ಏಕಾಂತದ ರಾಮಯ್ಯನು ತನ್ನ ಶಿರವನ್ನು ಕೊಯ್ದುಕೊಂಡಾಗ ಅದು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಗೆ ಹೋಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನಾಥನ ಅನುಗ್ರಹ ಪಡೆಯಿತೆಂದು ಹರಿಹರನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಆದಯ್ಯನಿಂದ ಸ್ಮರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಕ್ರಿ. ಶ. ಸು. ೧೨೦೦ರ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಬಾಳಿದವನಾಗಿರ ಬೇಕೆಂದು ಇದರಿಂದ ಇತ್ಯರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ.

೪. ಹಾವಿನಹಾಳ ಕಲ್ಲಯ್ಯನು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸಮಕಾಲೀನನಾಗಿದ್ದನೆಂದು ಹರಿಹರನ 'ಹಾವಿನಹಾಳ ಕಲ್ಲಯ್ಯನ ರಗಳೆ'ಯಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಹಾವಿನಹಾಳ ಕಲ್ಲಿದೇವನು 'ಸೊನ್ನಲಿ'ಗೆಗೆ ಹೋಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ 'ಇಹಪರದ ಮಿತ್ರ'ನಾಗಿ ಇರಹತ್ತಿದನೆಂದೂ ಸಿದ್ಧ ರಾಮನು ತಾನು ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಸೇರುವಾಗ ಕಲ್ಲಯ್ಯ, ಕೇತಾರಯ್ಯ, ಅಣ್ಣಬೊಮ್ಮಯ್ಯ ಹಾಗೂ ಗುಡ್ಡರುಗಳಿಗೆ ನಿರೂಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನೆಂದೂ ಹರಿಹರ ರಾಘವಾಂಕರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಬಿಜ್ಜಳನ ಅವಸಾನವಾದ ಕೆಲವೇ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಸೇರುತ್ತಾನೆ.

೧. ಶರಣಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂ. ೨೧-೧, ಪು. ೨೯.

೨. Epigraphica, Indica, Vol. V, p. 248.

ಅನಂತರ ಕೆಲವು ದಿನಗಳವರೆಗಾದರೂ ಕಲ್ಪಯ್ಯನು ಜೀವಿಸಿರಬಹುದೆಂದು ಹರಿಹರ ರಾಘವಾಂಕರ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಊಹಿಸಬಹುದು. ಕಲ್ಪಯ್ಯನು ಕ್ರಿ. ಶ. ಸು. ೧೧೦೦ರ ವರೆಗಾದರೂ ಜೀವಿಸಿರಬಹುದೆಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ.^೧ ಆದುದರಿಂದ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧೮೦ರ ಎಡಬಿಡದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಲಿಂಗೈಕ್ಯನಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಕಲ್ಪಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

೫. ರಾಘವಾಂಕನ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ “ಭೂಪ ಬಿಜ್ಜಳನಳಿದಂ ವೀರ ಜಗದೇವನಿ ಸಿದ್ಧಸಂಕೇತದಂತೆ”^೨ ಎಂದು ಕಲಚೂರ್ಯ ಬಿಜ್ಜಳನಿಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸಂಕೇತದಂತೆ ಮರಣವಾದುದನ್ನು ಹೇಳಿ,

“ಸೃಷ್ಟಿಯೆಲ್ಲವನಾಳ್ವ ಸ್ಥಿರಪಟ್ಟವಂ ತನಗೆ

ಕಟ್ಟಲಿಕೆ ಶಿವಸಿದ್ಧರಾಮನಾಥನ ತರಲ್ಕಟ್ಟಿದಂ ಕರ್ಣದೇವಂ”^೩

ಎಂದು ಕರ್ಣದೇವನು ತನಗೆ ಕಲಚೂರ್ಯಪಟ್ಟವಾಗಬೇಕೆಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಸಹಾಯವನ್ನು ಯಾಚಿಸಿ ಕರೆಕಳಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಕಲಚೂರ್ಯ ಅರಸನಾದ ಬಿಜ್ಜಳನು ಕ್ರಿ.ಶ. ಸು. ೧೧೭೦ರಿಂದ ೧೧೭೭ರ ವರೆಗೆ ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಆಳಿದನೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಿಜ್ಜಳನ ತಮ್ಮನೆಂದು ಉಕ್ತನಾಗಿರುವ ಕರ್ಣದೇವನು ಅವನ ತಮ್ಮನಲ್ಲ; ಮೊಮ್ಮ (ಮೊಮ್ಮಗ) ಎಂದಿದ್ದುದನ್ನು ಹರಿಹರನು ತಪ್ಪಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಲವಕಾಶವಿದೆ ಎಂದು ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.^೪ ಶಿಕಾರಿಪುರದ ೧೯೭ನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ (E. C. Vol. VII);

“ಬಿಜ್ಜಳೋರ್ವೀಶನ ಪೌತ್ರಂ . . . ತಳಿದನೆಳೆಯನಾ

ಕಂದರ ಕ್ಷೋಣಿಪಂ”

ಎಂದು ಅವನನ್ನು ಬಿಜ್ಜಳನ ಪೌತ್ರ ‘ಕನ್ನರ’ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ದಾವಣಗೆರೆಯ ೪೪ನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ (E. C. Vol. XI) ;

“ಆತನ ಮಮ್ಮಗಂ ಭುವನಖ್ಯಾತಯಶಂ ಕಲಿದೇವಂ . . .”

ಎಂದು ಬಿಜ್ಜಳನ ಮಮ್ಮಗನು ಕಲಿದೇವ ಎಂದಿದೆ. ಹನಸೂರು ಗ್ರಾಮದ ಶಾಸನವೊಂದರಲ್ಲಿ (E. C. Vol. II).

“ಆಕ್ರಮಿಸಿ ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯ

ನಕ್ರಮದಿಂದಾಳ್ವ ಕರ್ಣನಂ ಕೊಂದು ಧರಾ

ಚಕ್ರಮನಳವಡಿಸಿಟ್ಟಿನ

ನುಕ್ರಮದಿ ಸೋಮನ್ವಪನ ಭುಜಮಂಡಳದೊಳ್”

ಈ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಕನ್ನರ, ಕಲಿದೇವ. ಕರ್ಣ ಹಾಗೂ ರಾಘವಾಂಕನ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತನಾದ ಕರ್ಣದೇವ ಒಂದೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿರಬೇಕು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಸರಿ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

೧. ಡಾ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ, ಮಹಾಕವಿ ರಾಘವಾಂಕ, ಪು. ೨೪.

೨. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ, ಸಂ. ೮, ಪ. ೯೫.

೩. “ “ ಸಂ. ೯, ಪ. ೧.

೪. ಮೂರು ಉಪನ್ಯಾಸಗಳು, ಪು. ೯೨.

ಬಿಜ್ಜಳನ ಅಂತ್ಯವಾದ ಕೂಡಲೆ, ಎಂದರೆ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧೬೭-೬೮ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಕರ್ಣ ದೇವನು ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಸಹಾಯವನ್ನು ಕೋರಿ ಕರೆಕಳುಹಿಸಬೇಕಾದರೆ ಆ ಕಾಲಕ್ಕಾಗಲೇ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಎಳೆಹರೆಯದವನಲ್ಲ, ಕನಿಷ್ಠ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ೩೦-೪೦ ವರುಷಗಳಷ್ಟಾದರೂ ವಯಸ್ಸು ಅವನಿಗಾಗಿರಬೇಕು; ಅಂದರೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ೧೧೩೦-೧೧೩೫ರೊಳಗೆ ಹುಟ್ಟಿರಬೇಕು.^೧ ಎಂದು ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಮಾನ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ (ಊಹೆ ?) ಸಂಭಾವ್ಯವೂ ಸಂಬಂಧಪಡುವುದೂ ಆಗಿದೆಯೆನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಕ್ರಿ. ಶ. ಸು. ೧೧೩೦ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಜನಿಸಿ ಸು. ೧೧೮೦ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಲಿಂಗೈಕ್ಯನಾಗಿರಬೇಕು ಎಂದು ಸದ್ಯದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿರ್ಣಯಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

೬. ರೇವಣಸಿದ್ಧನು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜನನಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಗೆ ಹೋಗಿ ಸುಗ್ಗವ್ವೆಯ ಗರ್ಭವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ, ಅವನ ಜನನ ಸಂಕೇತವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹೋದನೆಂದು ಹರಿಹರನ 'ರೇವಣ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ ರಗಳೆ' ಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ರಾಘವಾಂಕನ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದುದುಂಟು. ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಈ ಮೊದಲೇ ನೋಡಿದ್ದೇವೆ. ಶ್ರೀಮಾನ್ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಅವರು ರೇವಣಸಿದ್ಧನ ಕಾಲನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗುವ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ವಿವೇಚಿಸಿ, ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ಅವನು ಕ್ರಿ. ಶ. ಸು. ೧೦೯೫ರಿಂದ ಸು. ೧೦೯೫ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಳಿದ್ದನೆಂದು ಸಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ.^೨ ಶಕ ೧೧೦೯ ಪ್ಲವಂಗ ಸಂವತ್ಸರ ಭಾದ್ರಪದ ಬಹುಳ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ಶುಕ್ರವಾರ ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣ : ಕ್ರಿ. ಶ. ಸು. ೧೧೮೭ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೪ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಶಿಲಾಹಾರವಂಶದ ಮಹಾ ಮಂಡಳೇಶ್ವರ ಸಿಂಗಿದೇವರಸನು ಬಿಟ್ಟ ದತ್ತಿಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವ ಸಿರಿವಾಳದ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಸಿದ್ಧರೇವಣಯ್ಯನ ಕಾಲಂ ಕರ್ಚಿ' ದತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಂತೆ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೭ರಲ್ಲಿ ರೇವಣಸಿದ್ಧನು ಬದುಕಿದ್ದ ನೆಂಬುದು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ—ಶ್ರೀ ಗೋವಿಂದ ಪೈ. ಅಲ್ಲದೆ ಹರಿಹರನು ರೇವಣಸಿದ್ಧರಗಳೆಯಲ್ಲಿ,

“ಅಱಿದೇಳುನೂಱುಯದೇಳ್ಕೊಱು ವತ್ಸರಂ
ನೆಱಿ ಸಂದುದಿನ್ನಿಳೆಯೊಳಿರಲಾಗದು . . .”

ಎಂದಿದ್ದುದನ್ನು ಅಕ್ಷರಶಃ ಅರ್ಥಮಾಡಿ ರೇವಣಸಿದ್ಧನು ೧೪೦೦ ವರುಷ ಬಾಳಿದನೆಂದು ಗ್ರಹಿಸುವುದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ; ಅವನು ದೀರ್ಘಾಯುಷಿಯಾಗಿರಬೇಕು, ಒಹುಶಃ ಶತಾಯುಷಿ ಯಾಗಿರಬೇಕು ಎಂಬ ಲಕ್ಷ್ಯಾರ್ಥವನ್ನಷ್ಟೇ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಧಾರ್ಮಿಕ ಮಹಾಪುರುಷರನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತಹ ಅವಾಸ್ತವ ಅಸಂಭಾವ್ಯವಾದ ಕಲ್ಪನೆಗಳು ಹುಟ್ಟಿ ಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಹಜ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧೮೦ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನೇ ಲಿಂಗೈಕ್ಯನಾದನೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದ, ಅನಂತರವೂ ಎಂದರೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೭ರಲ್ಲಿ ರೇವಣಸಿದ್ಧನು ಬಾಳಿದ್ದನೇ ಎನ್ನುವುದು ಸಂದೇಹಾಸ್ಪದವಾದ ವಿಷಯ. ಏಕೆಂದರೆ, ಸೊನ್ನಲಿಗೆಗೆ ಬಂದಾಗಲೇ ಆತನು ೬೦-೭೦ ವರುಷ ವಯಸ್ಸಿನ ವೃದ್ಧನಾಗಿದ್ದನೆಂದು ರಾಘವಾಂಕನ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ:

೧. ರೇಣುಕಾಚಾರ್ಯರ ಕಾಲನಿರ್ಣಯ, ಶರಣಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಪುಟ, ೮, ಸಂ. ೨-೩.

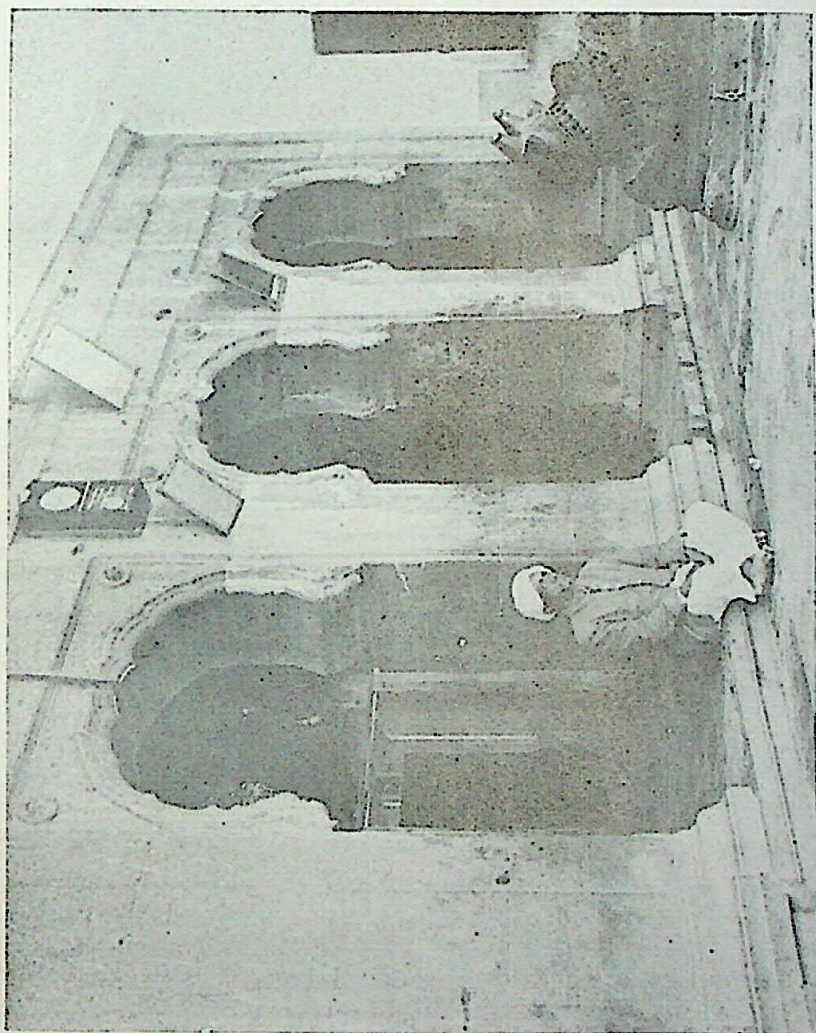
೨. ರೇಣುಕಾಚಾರ್ಯರ ಕಾಲನಿರ್ಣಯ, ಶರಣ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಪುಟ, ೮, ಸಂ. ೨-೩.

“ ಅನೆತ್ತಲಿನ್ನು ಮಗನಂ ಪಡೆವುದೆತ್ತಲ
 ಜ್ಞಾನಿಗೆನೆತ್ತ ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನ ಪೊಗೆವುದೆ
 ತ್ರೀ ನೆಲದೊಳಗೆನೆಗೆ ಪುರುಷಸಂಗಂ ಸಮನಿಸದೆ ಗರ್ಭವಪ್ಪುದೆತ್ತ
 ಏನಸಂಭಾವಿತವನಾದೊಡಂ ವೃದ್ಧರನು
 ಮಾನವಿಲ್ಲದೆ ನುಡಿದರೆಂದು ತನ್ನೊಡನಿದರ್
 ಮಾನಿನಿಗೆ ನುಡಿದುದಾಸೀನದಿಂ ಒರೆದಳಾರ್ಯನ ಪುಣ್ಯಸೂಚನೆಯನು || ”
 “ ಒಂದೆ ನುಡಿ ಸಾಕು ಹುಸಿಯಿಲ್ಲ ವೃದ್ಧರೊಳೆಂದು
 ತಂದೊಡಲುಹತ್ತು ತುಂಬಿದೊಡೆ ಮುಳುಮಾತು ಬೇ
 ಡೆಂದು ನಾಣ್ಣು ಡಿಗುಂಟು . . . ”

ಸಿ. ಚಾ. ಸಂ. ೧, ಪ, ೪೪-೪೫

ಸುಗ್ಗವೈಯಾಡುವ ಮಾತುಗಳಿವು. ‘ಏನಸಂಭಾವಿತವನಾದೊಡಂ ವೃದ್ಧರನುಮಾನವಿಲ್ಲದೆ ನುಡಿಯುತ್ತಾರೆ.’ ಅಟುವತ್ತು ತುಂಬಿದೊಡೆ ಮುಳುಮಾತು ಬೇಡೆಂದು ನಾಣ್ಣು ಡಿಗುಂಟು’ ಎಂದೆನ್ನುತ್ತಾಳೆ ಆಕೆ. ಇದರಿಂದ ಈ ಸಂದರ್ಶನದ ಕಾಲಕ್ಕಾಗಲೇ ರೇವಣಸಿದ್ಧನು ಸಾಕಷ್ಟು ವೃದ್ಧನಾಗಿದ್ದನೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಜನಿಸಿರಬಹುದಾದ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧೩೦ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಅವನು ೬೦-೭೦ ವರುಷದ ಮುಂದುಕನಾಗಿದ್ದರೆ ಒಂದು ವೇಳೆ ಅವನು ದೀರ್ಘಾಯುಷಿ, ಶತಾಯುಷಿಯಾಗಿ ಬಾಳಿದನೆಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡರೂ ೧೧೭೦ರೊಳಗೆ ಅವನು ಲಿಂಗೈಕ್ಯನಾಗಿರಬೇಕು. ಇದು ನಿಜವಾದರೆ ೧೧೮೭ರ ಸಿರಿವಾಳ ಶಾಸನದ ಸಿದ್ಧರೇವಣನು ಈ ರೇವಣಸಿದ್ಧನಾಗಿರದೆ ಬೇರೊಬ್ಬನಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧೭೭ ರ ಕಲ್ಯಾಣದ ವೀರಶೈವ ಆಂದೋಲನದಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣ, ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಸಿದ್ಧರಾಮಾದಿಗಳ ಹೆಸರು ಕೇಳಿ ಬರುವಂತೆ ರೇವಣಸಿದ್ಧನ ಪ್ರಸ್ತಾಪವು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ರೇವಣಸಿದ್ಧನ ಮಗನಾದ ರುದ್ರಮುನಿ ಮಾತ್ರ ಅದರಲ್ಲಿದ್ದನೆಂದು ಕಾಲಜ್ಞಾನವಚನಗಳು ಹಾಗೂ ಚೆನ್ನಬಸವ ಪುರಾಣದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ರೇವಣಸಿದ್ಧನು ಒಂದು ವೇಳೆ ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬದುಕಿದ್ದರೆ ಅವನು ಕಲ್ಯಾಣದ ಆಕರ್ಷಣೆಯಿಂದ ದೂರ ಉಳಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಅವನು ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗೆ ಲಿಂಗೈಕ್ಯನಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಕಲ್ಪಿಸಿದರೆ ಅಸಂಭಾವ್ಯವೆನಿಸಲಾರದು. ಮೇಲಣ ವಿವೇಚನೆಯಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಜೀವನದ ಮಹತ್ವದ ಅವಸ್ಥೆಗಳ ಕಾಲನಿರ್ಣಯ ಖಚಿತವಾಗದೆ ಇದ್ದರೂ ಕೆಲವು ಮಹತ್ವದ ಸೂಚನೆಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗುವುದನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲಾಗದು. ಈ ಸೂಚನೆಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಸಂಭಾವ್ಯವೆನಿಸಬಹುದಾದ ಕಾಲವನ್ನು ಊಹಿಸಿ, ಅನ್ಯ ಆಧಾರಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗುವವರೆಗಾದರೂ ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಸಮಕಾಲೀನನಾಗಿ ಕಲ್ಯಾಣದ ವೀರಶೈವಾಂದೋಲನದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದನೆಂಬುದನ್ನು ಸಮಗ್ರ ವೀರಶೈವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಗಳು ಏಕಕಂಠದಿಂದ ಸಾರುತ್ತಿರುವುದರ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈಯವರ ‘ಸಿದ್ಧರಾಮನು ೧೧೩೦ ರಿಂದ ೧೧೩೫ ರೊಳಗೆ ಹುಟ್ಟಿರಬೇಕು’ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ನಾವು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತೇವೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೩೦ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಜನಿಸಿ ಕ್ರಿ.ಶ. ಸು. ೧೧೮೦ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಲಿಂಗೈಕ್ಯನಾಗಿರಬೇಕು, ಎಂದು ಸದೃಶ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ತೊಂದರೆಯೇನಿಲ್ಲ.

ರೇವಣಸಿದ್ಧನು ಸುಗ್ಗವ್ವೆಯ ಗರ್ಭಾವಸ್ಥೆ ಮುಟ್ಟಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜನನ ಸಂಕೇತವನ್ನು
ಕೊಟ್ಟ ಐತಿಹ್ಯವುಳ್ಳ ಮನೆ, ಸೊಲ್ಲಾಪುರದಲ್ಲಿ

ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಬಸವಾದಿ ನೂತನ ಪ್ರಮುಖರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಾಳಿದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನುವುದು ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಹಾಗೂ ಶಾಸನಿಕ ಆಧಾರಗಳಿಂದ ಈ ವರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ವಿವೇಚನೆಯಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದಂತಾಯಿತು. ಕನ್ನಡ ನೆಲದ ಪುಣ್ಯವೆನ್ನ ಬೇಕು—ಒಬ್ಬರಲ್ಲ, ಇಬ್ಬರಲ್ಲ, ನೂರಾರು ಜನ ಒಂದು ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಆದರ್ಶಕ್ಕಾಗಿ ಬಾಳಿ, ತಮ್ಮ ಅಸಾಧಾರಣ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಿಂದ ಶತಮಾನದ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ, ಮುಂಬರುವ ಅಗಣಿತ ಶತಮಾನಗಳ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧಗೊಳಿಸಿದರು. ಇಂತಹ ಮಹತ್ತರವಾದ ಘಟನೆಗೆ ನೆಲೆವೀಡಾದುದು ನಾಡಿನ ಪುಣ್ಯವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು ? ಬಸವಾದಿ ನೂತನ ಪ್ರಮುಖರ ಜನನದಿಂದ ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ನೆಲಕ್ಕೆ ಇಂತಹದೊಂದು ಹಿರಿಮೆ ಕೈಸಾರಿತು. ಎರಡುನೂರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಶಿವಶರಣರು ಜನ್ಮತಾಳಿ, ಕರ್ಣಾಟಕದ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಜೀವನದ ವಿಷಯ ವೈಜಯಂತಿಯನ್ನು ಬಹು ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಹಾರಿಸಿದರು. ಈ ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಏರಿದ ಎತ್ತರ, ನಿಂತ ನಿಲುವುಗಳನ್ನು ಐತಿಹಾಸಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿವೇಚಿಸಿ ಅವರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ಕಾರ್ಯವು ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ದೊರೆಯುವ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಹಾಗೂ ಶಾಸನಿಕ ಆಧಾರಗಳನ್ನು ಈ ಮೊದಲೇ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ ನೋಡಲಾಗಿದೆ. ಅವನ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸುವಂತಹ ಅಂಶಗಳು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಉಪಲಬ್ಧವಾಗಿಲ್ಲ, ಸಿಕ್ಕಿರುವ ಶಾಸನಗಳೆಲ್ಲ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮಹಾಪುರುಷನಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಗಳಿಸಿದ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕನ್ನು ಬೀರುವಂತಹವಾಗಿವೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳ ಹೆಸರು, ಅವರು ಜೀವಿಸಿದ ಕಾಲ ಹಾಗೂ ಜೀವನ ಸಾಧನೆಗಳ ಬಗೆಗೆ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವುದು ದುರ್ದೈವದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಬಸವಣ್ಣನವರ ತಂದೆತಾಯಿಗಳ ಹೆಸರು ಹಾಗೂ ಕುಲಗೋತ್ರಗಳನ್ನು ಅರ್ಜುನವಾಡದ ಶಿಲಾಶಾಸನವು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯ-ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವ ಭಿನ್ನ ಹೇಳಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಮನ್ವಯದ ಸೂತ್ರವು ಸಿಕ್ಕಂತಾಯಿತು. ಅದರೂ ಬಸವಣ್ಣನವರ

ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿದ್ದು ಅವನ್ನೂ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿವೆ. ವೀರಶೈವ ಪುರಾಣಕಾರರಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನರೀತಿಯ ಹೇಳಿಕೆಗಳು, ಅನ್ಯಮತೀಯರಾದ ಜೈನರು ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಮನು ಬಳಿಯುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಮಾಡಿದ ದೋಷಾರೋಪಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವಂತಹ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಅವರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳ ಮೇಲೆ ಸಂದೇಹದ ನೆಳಲನ್ನು ಕೆಡೆಹುತ್ತವೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಕಲ್ಯಾಣಾಗಮನ ಹಾಗೂ ಚನ್ನಬಸವೇಶ್ವರನಿಂದ ಅವನಿಗಾದ ಲಿಂಗಧಾರಣೆ ಈ ಎರಡು ಅಂಶಗಳು ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳ ಸುಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕು, ಸಮಸ್ಯೆಗಳಾಗಿ ತೋರಿಬಂದರೂ ಇತರ ಅಂಶಗಳೆಲ್ಲ ಒಮ್ಮತದ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೋದುಕೊಂಡು ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಗೆ ಎಡೆಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ.

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಆಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಹೇಳುವ ಆದ್ಯ ಗ್ರಂಥವು ರಾಘವಾಂಕನ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರವಾಗಿದೆ. ಕಾಲದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕಲ್ಯಾಣದ ಶಿವಶರಣರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಮೀಪಸ್ಥರಾಗಿ ಬಾಳಿದ ಹರಿಹರ ರಾಘವಾಂಕರ ಬರವಣಿಗೆಗೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮೌಲ್ಯವಿದೆ. ಆದರೂ ಅವರ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ನಾವು ಅತ್ಯಂತ ಜಾಗರೂಕರಾಗಿರಬೇಕು ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಹಾಗೂ ಪುರಾಣಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸಂಗತಿಗಳಿರುವವೆಂಬುದು ಸತ್ಯವಾದರೂ ಕೆಲವು ಸಲ ಇಂತಹ ಸಂಗತಿಗಳು ಸಾಂಕೇತಿಕತೆಯ ಪರಿವೇಷದಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ ಎಂಬುದು ಅಷ್ಟೇ ಸತ್ಯ.

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ ರಾಘವಾಂಕ ಕವಿಯ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವಾಗಿಯೂ ಬಸವಪುರಾಣ (೧೩೬೯), ಲಿಂಗಲೀಲಾ ವಿಲಾಸ ಚಾರಿತ್ರ (೧೪೩೦), ಪ್ರಭುಲಿಂಗಲೀಲೆ (೧೪೩೦), ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯ ನಾಲ್ಕು ಸಂಸ್ಕರಣಗಳು, ಚನ್ನಬಸವಪುರಾಣ (೧೫೮೦), ಸಿದ್ಧನಂಜೇಶನ ರಾಘವಾಂಕ ಚಾರಿತ್ರ (೧೫೫೦) ಮುಂತಾದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಇತರ ಶರಣರ ಚರಿತ್ರೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಅನುಷಂಗಿಕವಾಗಿಯೂ ಬಂದಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕಾವ್ಯಗ್ರಂಥಗಳು : ಇನ್ನುಳಿದುವು ವಚನ ಸಂಕಲನಗಳು. ಕಾವ್ಯಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೇಕೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು ನಿಜವಾದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂಗತಿಗಳಂತೆ ತೋರಿಬರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಲಬ್ಧವಿರುವ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ ಗುರುತಿಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಅವತಾರಕಲ್ಪನೆ - ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಅವತಾರ

ವಿಶ್ವಶಕ್ತಿಯ ಮಹಾಸಂದೇಶವೊಂದನ್ನು ಹೊತ್ತು, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಜೀವನವು ಅಧೋಗತಿಗೆ ಇಳಿಯುತ್ತಿರುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮಹಾಪುರುಷರು ಅವತರಿಸಿ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಅವತಾರದ ಮಣಹವನ್ನು ಪೂರೈಸಿ ಮತ್ತೆ ಆ ವಿಶ್ವಶಕ್ತಿಯ ಮೂಲವನ್ನು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವುದು ಅವತಾರಗಳ ಜೀವನಕ್ಕೆ ನಿಕಟವಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಪುರಾಣಕಲ್ಪನೆ. ಈ ಬಗೆಯ ಪುರಾಣಕಲ್ಪನೆಯ ವಿಚಾರ ಪರಂಪರೆ ಕೇವಲ ಹಿಂದೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾದುದಲ್ಲ. ಮಹಮ್ಮದ ಪೈಗಂಬರನನ್ನು ಪ್ರವಾದಿ (prophet) ಎಂದು ಕರೆಯುವಲ್ಲಿ ಈ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನೇ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ವಿಶ್ವಶಕ್ತಿ ಅಲ್ಲಾಹನ ದಿವ್ಯ

ಸಂದೇಶವನ್ನು ಧಾರ್ಮಿಕದೃಷ್ಟಿ ಖಿಲವಾಗಿದ್ದ ಅರಬ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಇತ್ತು, ಅದರ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಮಹಮ್ಮದ ಪೈಗಂಬರನು ಬುನಾದಿಯನ್ನು ಹಾಕಿದನು. ಏಸೂಕ್ರಿಸ್ತನು ಕೂಡ ಒರ್ವ ಅವತಾರಿ ಪುರುಷನೆಂದು ಕ್ರೈಸ್ತ ಜನಾಂಗವು ಬಗೆಯುತ್ತದೆ. ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಆಪಾರ ಶ್ರದ್ಧೆ-ವಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನು ಇರಿಸಿದ ಜಗತ್ತಿನ ಎಲ್ಲ ಜನಾಂಗಗಳೂ ತಮ್ಮ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮಹಾಪುರುಷರನ್ನು ಸಮಷ್ಟಿಶಕ್ತಿಯೊಂದರ ವ್ಯಕ್ತಸ್ವರೂಪರೆಂದು, ದಿವ್ಯದಿಂದಿಳಿದು ಬಂದವರೆಂದು ತಿಳಿದಿವೆ, ನಂಬಿವೆ ಎಂಬ ಮಾತು ಇದರಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವಿದಿತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಬಸವೇಶ್ವರ, ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ವೀರಶೈವರು ಅವತಾರಿ ಪುರುಷರೆಂದೇ ಬಗೆದಿದ್ದಾರೆ. ಹರಿಹರನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಅವತಾರ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಅಂಶವೊಂದಿದೆ. ಪರಶಿವನ ಗಣಗಳು ಕೈಲಾಸದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೋ ತಪ್ಪಿಗಾಗಿ ಶಾಪಹತರಾಗಿ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಇಳಿದುಬರುತ್ತಾರೆನ್ನುವುದು ಹರಿಹರನ ದೃಷ್ಟಿ. ಅವನು ಬರೆದ ಶರಣರ ಚರಿತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ದೃಷ್ಟಿ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಕೈಲಾಸದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಯನೆಂಬ ಗಣೇಶ್ವರನು ಹೆಣ್ಣೊಂದನ್ನು ಕಾಮಿಸಿದ ನಿಮಿತ್ತ ಶಾಪಹತನಾಗಿ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಅವತರಿಸಿ ಅಲ್ಲಮನೆನಿಸಿಕೊಂಡನೆಂದು ಹರಿಹರನ ಪ್ರಭುದೇವರ ರಗಳೆಯಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಬಸವ ರಾಜದೇವರ ರಗಳೆಯಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಅವತಾರ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಇಂತಹದೇ ಒಂದು ಶಾಪದ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಹರಿಹರನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಶಾಪ ಪ್ರಸಂಗದಿಂದ ಈ ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಕಲಂಕವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಬಗೆದೇ ಕಾಣುತ್ತದೆ : ಗುಮ್ಮಳಾಪುರದ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗ ಯತಿ ಹಾಗೂ ಗೂಳೂರು ಸಿದ್ಧವೀರಣ್ಣೊಡೆಯರು ತಾವು ಸಂಕಲಿಸಿದ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಹರನ ಈ ಶಾಪದ ಕಥಾಕಲ್ಪನೆಗೆ ಉಗ್ರವಾದ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.^೧

ರಾಘವಾಂಕನು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯನ್ನು ಒರ್ವ ಅವತಾರಿ ಪುರುಷನನ್ನಾಗಿಯೆ ಸೃಜಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಹರಿಹರ ಮಹಾಕವಿಯ ಸಮಕಾಲೀನನೂ ಅವನ ಸೋದರಳಿಯನೂ ಆದ ಇವನ ಮೇಲೆ ಹರಿಹರನು ಹೇಳುವ ಶಾಪಪ್ರಸಂಗದ ಪ್ರಭಾವವಾಗದೆ ಇರುವುದು ಸೋಜಿಗದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪರಶಿವನೇ ಸಿದ್ಧರಾಮನಾಗಿ ಮರ್ತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದನೆಂದು ರಾಘವಾಂಕನ ಹೇಳಿಕೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವೆತ್ತಿ ಬಂದುದು “ಭೂವಳಯದೊಳಗುಳ್ಳ ಸರ್ವ ಜೀವಾವಳಿಗಳ ಪಾವನವ ಮಾಡಲೆಂದು” ಇದು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಅವತಾರಕ್ಕೆ ಕವಿ ಕೊಡುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಾರಣ. ಇದಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಕಾರಣವೂ ಒಂದುಂಟು. ರಾಘವಾಂಕನು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಭೂಲೋಕಾವತರಣಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಕಾರಣವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹೇಳಲು ಒಂದು ಕಥೆಯನ್ನೇ ನೆಯ್ದಿದ್ದಾನೆ : ಅದ್ವಿತೀಯ, ಉದ್ಭವ ಶಿರರೆಂಬ ಗಂಧರ್ವರಿಬ್ಬರು ಪರಶಿವನ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಭೃಂಗಿಯನ್ನು

೧. “ಆ ನೀಕಲ ಪರಶಿವನ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಸ್ವರೂಪವೆನಿಸಿದ ಬಸವಣ್ಣ, ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ, ಪ್ರಭುದೇವರೇ ಗುರು ಲಿಂಗ ಜಂಗಮಸ್ವರೂಪರಾಗಿ ಸಕಲ ಜಗತ್ ಪಾವನವಾಗಿ ಮರ್ತ್ಯಕ್ಕೆ ಅವತರಿಸಿದರು ಇಂತೀ ಗುರು ಲಿಂಗ ಜಂಗಮ ಮೂಜು ಆ ನೀಕಲ ಶಿವಲಿಂಗ ತಾನೆ. ಆ ಪರಶಿವಲಿಂಗವು ಜಗಹಿತಾರ್ಥವಾಗಿ ಮೂಜಾಗಿ ಮರ್ತ್ಯಕ್ಕೆ ಅವತರಿಸಿದರೆ, ಇದೇನು ಕಾರಣ ಮರ್ತ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದರೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ, ಶಾಪದಿಂದ ಬಂದರೆಂದು ಅವನಾನೊಬ ನುಡಿವುತ್ತಿದ್ದಾನು. ಅವನು ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ಕೋಟಿ ನರಕದಲಿ ರವಿ ಶಶಿವುಳ್ಳನಬರ ನರಕವನನುಭವಿಸುತ್ತಿರ್ಪನು.”

ಗು. ಸಿ. ಶೂ. ಸಂ. ಪು. ೩.

ಕಂಡು ನಕ್ಕುಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ತನ್ನನ್ನು ಅರಿತೂ ಅರಿಯದವರಂತೆ ನೋಡಿ ನಕ್ಕರಲ್ಲಾ ಎಂದು ಅವರ ಮೇಲೆ ಕೋಪಗೊಂಡ ಭೃಂಗಿ "ಅಜ್ಞಾನಮಯವಪ್ಪ ನರಜನ್ಮದೊಳು ಬಂದು ಭವಿ ಸತಿಪತಿಗಳಾಗಿ ನೀವೆ"ಂದು ಶಾಪವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಹಠಾತ್ತನೆ ಶಾಪಕ್ಕೆ ಪಕ್ಕಾದ ಗಂಧರ್ವರು ದುಃಖದಿಂದ ಮುಂದುಗಡುತ್ತಾರೆ : ವಿಶಾಪವನೀಯಬೇಕೆಂದು ಅವರು ಭೃಂಗಿಗೆ ಅಬ್ಬರಿದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ಗಂಧರ್ವರ ಮಂದಮತಿತ್ವವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ ಭೃಂಗಿ ಅವರಿಗಾಗಿ ಮನದಲ್ಲಿ ಲೇಸನೇ ಬಗೆಯುತ್ತಾನೆ.

" ಎವೆಯಿಕ್ಕದುಸಿರಿಕ್ಕದುಣ್ಣದ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯ
ತ್ವವ ತಳೆದ ನಿರ್ಮಾಯನೆನಿಸುವ ಶಿವಜ್ಞಾನಿ
ನಿವಗೆ ಮಗನಾಗಿ ಪುಟ್ಟಲು ವಿಶಾಪ "

ಎಂದು ಹೇಳಿ ವಿಶಾಪವನ್ನು ಕರುಣಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಗುಣಗಳುಳ್ಳ ಶಿವಜ್ಞಾನಿ ತಮ್ಮಂತ ಹರಿಗೆ ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ ಎಂದು ಗಂಧರ್ವರು ಅನುಮಾನವನ್ನು ಒಡ್ಡಿದಾಗ, 'ಅದನ್ನು ಅಂಬಿಕಾಪತಿಯನ್ನೇ ಕೇಳಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಭೃಂಗಿ ಹೊರಟು ಹೋಗುವನು. ಶಾಪಭಂಗಿತರಾದ ಗಂಧರ್ವರು ಶಿವನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಸಾರಿ ತಮಗೊದಗಿದ ಆಪತ್ತನ್ನು ನಿವೇದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪರಶಿವನು ನಾನೇ ನಿಮಗೆ ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕಾಯುವೆನೆಂದು ಅಭಯವಚನವನ್ನಿತ್ತು ಆ ಗಂಧರ್ವರನ್ನು ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಕಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ಸಕಲ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಕಿರುಪುತ್ರಿಯೊಂದನ್ನು ಮಾಡಿ, ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಮಾನವರಾಗಿ ಜನಿಸಿದ್ದ ಗಂಧರ್ವ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಮಗುವಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವಂತೆ ಶಿವನು ಕೃಪೆಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಅವತಾರಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಕಥೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ರಾಘವಾಂಕನು ಈ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅವತಾರವೆಂಬ ಇನ್ನೊಂದು ತಿಳಿವಳಿಕೆ ೧೫ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪ್ರಚುರವಾಗಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಹಲಗೆದೇವರಿಂದ ಸಂಕಲಿತವಾದ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಕಥೆಯ ಉಲ್ಲೇಖ ಬಂದಿದೆ :

" ಪಾರ್ವತಿಯು ಕೈಲಾಸದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಪ್ರಣಯದಿಂದ ನಿಂದಾಸ್ತುತಿ ರೂಪವಾಗಿ ಶಿವನನ್ನು ತೆಗೆಳುತ್ತಾಳೆ. ಮಗ್ಗುಲಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ವಿಷ್ಣುವು ಶಿವನಿಂದೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಹಿಸದೆ ಉಗುರುಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಶಿರಚ್ಛೇದ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಭಕ್ತಿನಿಷ್ಠೆಗೆ ಮೆಚ್ಚಿದ ಪರಶಿವನು ಅವನ ತಲೆಯನ್ನು ಮರಳಿ ಕೊಟ್ಟು ಮುಂದೆ ಮಾಹೇಶ್ವರನಾಗು ಎಂದು ಹರಸುತ್ತಾನೆ. ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮಾಹೇಶ್ವರಾರಾಧನೆ, ಶಿವಭಕ್ತಿಗಳು ಹಾಗೆಯೇ ಮುಂದುವರಿದಾಗ ಶಿವನು ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ. ' ನೀನು ಮರ್ತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಶಿವಗಣಂಗಳ ಕೃಪೆಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಅವರ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮೀರದೆ ನಡೆದು, ನಮ್ಮ ನಿಜಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಬಾ.' ಎಂದು ಹರಸಿ ಕಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಭೃಂಗಿಯ ಶಾಪದಿಂದ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ನರಜನ್ಮವನ್ನು ತಳೆದಿದ್ದ ಮುದ್ದಗೌಡ ಸುಗ್ಗಲೆಯರಿಗೆ ವಿಷ್ಣು ಮಗನಾಗಿ ಜನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆ ಕೂಸಿಗೆ ಹುಟ್ಟುವಾಗಲೇ ಮೊಗದಲ್ಲಿ ಮಿರುಗುವ ಲಿಂಗ, ನೊಸಲ ಕಣ್ಣುಗಳಿರುತ್ತವೆ."

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅವತಾರವೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ವೀರಶೈವ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಸಂಗತಿಯೆಂದು ತೋರಬಹುದು. ಆದರೆ ಈ ಕಥೆಯ ಕಲ್ಪನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಮನದಂದರೆ, ನಮ್ಮ ವಿಸ್ಮಯಭಾವವು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ದೂರಾಗುವುದೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವನ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ ಹಾಗೂ ಸರ್ವಪೂಜ್ಯತ್ವಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಗಳು ಕೂಡ ಶಿವಭಕ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳುವ ಅನೇಕ ಕಥೆಗಳು ಶೈವ ವೀರಶೈವಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಅಂತಹ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಮೂಲದಿಂದ ಈ ಕಥೆಯ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಹಲಗದೇವರು ಎತ್ತಿಕೊಂಡಿರಬೇಕೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಹಲಗದೇವರು ಕೊಡುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಅವತಾರದ ಕಲ್ಪನೆ ಈ ಮೂಲ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೊಂದನ್ನುಳಿದರೆ ಮಿಕ್ಕವಿವರಗಳಲ್ಲಿ ರಾಘವಾಂಕನ ಕಥನವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿದೆ. ಭೃಂಗಿಯಶಾಪದಿಂದ ಮಾನವ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮುದ್ದಗೌಡ ಹಾಗೂ ಸುಗ್ಗಲೆ ಯರಿಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಎರಡೂ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮತವಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ರಾಘವಾಂಕನ ಸಿದ್ಧರಾಮಾವತಾರದ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಹುಟ್ಟಾ ನೊಸಲ ಬಿಸಿಗಣ್ಣು, ಉತ್ತಮಾಂಗದ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದನೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಎರಡು ವಿಧವಾದ ಅವತಾರ ಕಲ್ಪನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಅಂಶವು ಸಾಧಾರಣ ವಾಗಿದೆಯೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಿದೆ. ಗುಮ್ಮಳಾಪುರದ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯತಿ ಹಾಗೂ ಗೋಕೂರ ಸಿದ್ಧ ವೀರಣ್ಣೋಡೆಯರು ಸಂಕಲಿಸಿದ ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಗಳಲ್ಲಿ.

“ಅದೆಂತೆಂದೊಡಾ ಪ್ರಭುದೇವರು ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕಗಳ ಪ್ರಲಾಪವಂ ನಿಲಿಸಿ, ... ಅಲ್ಲಿಂ ಸೊನ್ನಲಿಗೆ ಪುರಕ್ಕಭಿಮುಖವಾಗಿ ಬರುತ್ತಿರಲತ್ತ ಕೈಲಾಸದಿಂದ ಶ್ರೀ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಶುದ್ಧ ಸಾತ್ವಿಕವೆ ಜಗಹಿತಾರ್ಥವಾಗಿ ಮರ್ತ್ಯಕ್ಕವತರಿಸಿ, ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರನೆಂಬಭಿಧಾನದಿಂದ ಕೆಜಿಯಜವಟ್ಟಿಗೆ ಗುಡಿ-ಗೋಪುರಂಗಳಂ ರಚಿಸುತ್ತಿರಲು”^೧
ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಶಿವನಂಶವೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯೆನ್ನುವುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕು.

ಜನನೀಜನಕರು - ಜನ್ಮಭೂಮಿ

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ತಂದೆತಾಯಿಗಳ ಹೆಸರು ಮುದ್ದಗೌಡ ಹಾಗೂ ಸುಗ್ಗಲೆ ಎಂದು ರಾಘವಾಂಕನ ಸಿದ್ಧರಾಮಚರಿತ್ರೆದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಅದ್ರಿಶಿರ, ಊರ್ಧ್ವಶಿರ ಎಂಬ ಗಂಧರ್ವರು ಭೃಂಗಿಯಿಂದ ಶಾಪಗ್ರಸ್ತರಾಗಿ ಮನುಷ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯರ ಕುಲದ ಗೌಡ ಮನೆತನಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಬರುತ್ತಾರೆ. ಗಂಡುಕೂಸು ಜನಿಸಿದ ಸುಮೂಹರ್ತದಲ್ಲಿ ಕರಲು ಕಲ್ಮೂರಡಿ ಬೆಳೆಯಿತಂತೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನ ತಂದೆ 'ಮೊರಡಿಯ ಮುದ್ದ' ಎಂದು ಕೂಸಿಗೆ ಹೆಸರಿಡುತ್ತಾನೆ. ಹೆಂಗೂಸನ್ನು ಅದರ ತಂದೆ 'ಸುಗ್ಗವ್ವ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾನೆ. ಈ ಮುದ್ದಗೌಡ ಸುಗ್ಗಲೆಯರು ಅದ್ರಿಶಿರ, ಊರ್ಧ್ವಶಿರ ಎಂಬ ಗಂಧರ್ವರ ಅವತಾರಗಳೆಂಬ ಸಂಗತಿ ಕೇವಲ ಕಾಲ್ಪಾನಿಕವೆಂದಿಷ್ಟು ಕೊಂಡರೂ ಕುಡಿಯರ ಮನೆತನಗಳಲ್ಲಿ ಮುದ್ದಗೌಡ ಸುಗ್ಗವ್ವ ಎಂಬವರು ಹುಟ್ಟಿದ್ದರೆಂಬ ಸಂಗತಿ ಐತಿಹಾಸಿಕತೆಗೆ ವಿಸಂಗತವಾದುದಲ್ಲ. ವೀರಶೈವರಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಈ ಹೆಸರು

೧. ಗೂ ಸಿ. ವಿ.ಎ., ಶೂ. ಸಂ. ಪು. ೪೦.

ಗಳನ್ನಿಡುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಸೊಲ್ಲಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವೀರಶೈವ ಮನೆ ತನದಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬಳಾದರೂ ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳು ಸುಗ್ಗವ್ವೆ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನವಳಿರುತ್ತಾಳೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮಶಿವಯೋಗಿಯಂತಹ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಪುರುಷನಿಗೆ ಜನ್ಮವಿತ್ತ ಕಾರಣದಿಂದ ಸುಗ್ಗವ್ವೆ ಮುದ್ದಗೌಡ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳು ವೀರಶೈವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚುರ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿವೆಯೆಂಬಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂದೇಹವೂ ಇಲ್ಲ.

ಸುಗ್ಗವ್ವೆ ವಿದ್ಯೆ, ವಿನಯ, ಕುಲಾಚಾರಗಳ ಖನಿ, ಸೌಂದರ್ಯದ ಅಪೂರ್ವರಾಶಿ, ಪುಣ್ಯದ ಪುಂಜ ಎಂದು ರಾಘವಾಂಕನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ.^೧ ಅವಳು ಯೌವನವತಿಯಾಗಲು ಅವಳಿಗೆ ಅನುರೂಪನಾದ ಮುದ್ದಗೌಡನು ಕೈಹಿಡಿಯುತ್ತಾನೆ. ಸಮಕಳಾ ಸಂಪತ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆ ದಂಪತಿಗಳ ದಾಂಪತ್ಯಜೀವನವು ಸುಖಮಯವಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರ ದೇಹಗಳಿಗೆ ನರೆ ಮೊಳೆತು ವೃದ್ಧಾಪ್ಯವು ಸಮನಿಸುತ್ತದೆ. “ವನಿತೆಯೈದಾಟುಸೂಲಂ ಗೆಲಿದಳುಹಿ ತನ್ನ ತನುವಿನೈದಾಟವಣಿಗಳಂ ಗೆಲಿದಂತೆ” ಎಂದು ರಾಘವಾಂಕನು ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಆಗಳೇ ಸುಗ್ಗವ್ವೆ ಐದಾರು ಜನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಜನ್ಮವಿತ್ತಿರಬೇಕು. ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ಬೊಮ್ಮಯ್ಯನೆಂಬ ಅಣ್ಣನಿದ್ದನೆಂದೂ ಅವನಿಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನೇ ದೀಕ್ಷೆಯಿತೆನೆಂದೂ ರಾಘವಾಂಕನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ಬೊಮ್ಮಯ್ಯನ ಹೆಸರು ಸಿದ್ಧರಾಮಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಸಲ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.^೨ ಆದರೆ, ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಮಿಕ್ಕ ಸೋದರರ ಅಥವಾ ಸೋದರಿಯರ ಬಗೆಗೆ ರಾಘವಾಂಕನು ಮೌನತಳೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಮಹಾತ್ಮರಾದವರ ಜನನಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ಅವರ ಅಗಮನವನ್ನು ಕುರಿತು ಅನೇಕ ಶುಭಸಂಕೇತಗಳು ಗೋಚರಿಸುತ್ತವೆ, ಭವಿಷ್ಯವಾಣಿಗಳು ಕೇಳುತ್ತವೆ. ಮಹಮ್ಮದ್ ಪೈಗಂಬರನ ಬರವಿಗೆ ಮುನ್ನ ಅರಬಸ್ತಾನದ ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಗಳಿಂದ ಅನೇಕ ಭವಿಷ್ಯವಾಣಿಗಳು (Prophecies) ಮೊಳಗಿದವಂತೆ. ಅಪೂರ್ವ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳುಳ್ಳ ದಾರ್ಶನಿಕರು ವರ್ತಮಾನ ಭೂತ ಭವಿಷ್ಯಗಳನ್ನು ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಗ್ರಹಿಸುವ ಅಖಂಡ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಭೂತ ವರ್ತಮಾನ ಭವಿಷ್ಯಗಳೆಂಬ ಕೃತ್ರಿಮ ಕಾಲಖಂಡಗಳನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ಅವರ ದಾರ್ಶನಿಕ ದೃಷ್ಟಿ ಅಖಂಡಕಾಲಪ್ರಜ್ಞೆ (Time Conciousness) ಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ

೧. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ. ಸಂ. ೧. ಪ. ೩೩.

೨. i ನಾನಟಿಸಿ ತಹೆನೆಂದವರ ಹೆಮ್ಮಗಂ ಬೊಮ್ಮಯ್ಯನಾಗಂತೇ ಹೋದನು.

ಸಂಧಿ ೨, ಪ. ೫೨.

ii ಹಿಂದುಗೊಂಡ ಬಂದಣ್ಣ ಬೊಮ್ಮಯ್ಯನಿಗೆ ಕರುಣದಿಂದ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನಿತ್ತು.

ಸಂಧಿ ೩, ಪ. ೩೭.

iii . . . ಮುಂದೆ ನಿಂದಣ್ಣ ಬೊಮ್ಮಯ್ಯನನುವಣಿದನಾ ಸಿದ್ಧಪತಿ ಮನದೊಳು.

ಸಂಧಿ ೩, ಪ. ೪೦.

iv ಕೀರ್ತಿಸುತೆಜಗಿದಣ್ಣ ಬೊಮ್ಮಯ್ಯನಿಗೆ ನಸುನಗುತಲಪ್ರತಿಮೆ ನಿಂತೆಂದನು.

v ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರನ ಮಾತುಗಳೆದೆ ಮೀಟಿ ಕೇತಾರಮಂ ಕಾಣಲೆಂದಣ್ಣ ಬೊಮ್ಮಯ್ಯನು.

ಸಂಧಿ ೪, ಪ. ೪೭.

vi . . . ಮೆಚ್ಚುತಣ್ಣ ಬೊಮ್ಮಯ್ಯನ ಕೇತಾರಗುರುಗಳಿಗೆ ನೇಮವಿತ್ತು.

ಸಂಧಿ ೬, ಪ. ೫೪.

ಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅಂತಹವರಿಗೆ ಭೂತ ವರ್ತಮಾನಗಳ ಜ್ಞಾನವೆಷ್ಟು ನಿಶ್ಚಿತವೋ ಅಷ್ಟೇ ಭವಿಷ್ಯಜ್ಞಾನವೂ ನಿಶ್ಚಿತ. ಅವರು ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞಾನಿಗಳು, ವೀರಶೈವ ಪಂಚಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾಗಿದ್ದ ರೇವಣಾಚಾರ್ಯರು ಇಂತಹ ತ್ರಿಕಾಲೋಚಿತ ಜ್ಞಾನಿಗಳು; ಮಹಿಮಾನಿಷ್ಠರಾದ ಶಿವಯೋಗಿಗಳು. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜನನದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅವರು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಗೆ ಬಂದು ಸುಗ್ಗವ್ವೆಯ ಗರ್ಭವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ, ಸಿದ್ಧಶಿಶುವಿನ ಜನನದ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ತನ್ನಂತಹ ವೃದ್ಧಿಗೆ ಮಗು ಜನಿಸುವುದೆಂತು ? ಎಂದು ಸುಗ್ಗವ್ವೆ ವಿಸ್ಮಯಪಟ್ಟರೆ, ಅಪ್ರತಿಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಯಾಗುವ ವ್ಯಕ್ತಿ, ಹಲವು ವಿಕಾರಗಳ ಬೀಡಾದ ಯೌವನದಲ್ಲಿ ಜನಿಯಿಸಲಾರನೆಂದೂ ವಿಕಾರ ರಹಿತವಾದ ಮುಪ್ಪೇ ಸಿದ್ಧನ ಜನನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದೂ ರೇವಣಾಚಾರ್ಯನು ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿ, ಆಕೆಯ ವಿಸ್ಮಯವನ್ನು ದೂರೀಕರಿಸುವನು.

ರೇವಣಾಚಾರ್ಯನು ಜನನಸಂಕೇತವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯನ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ನುಡಿದ ಸನ್ನಿವೇಶವು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಘಟನೆಯೇ ಆಗಿರಬೇಕು. ಹರಿಹರ ರಾಘವಾಂಕರಿಬ್ಬರೂ ಈ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಎತ್ತಿ ನುಡಿದಿದ್ದಾರೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಾನವರಂತಲ್ಲ, ಅವನೊಬ್ಬ ಕಾರಣಿಕನೆಂದು ಈ ಕಥಾಸಂದರ್ಭದಿಂದ ಧ್ವನಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ರೇವಣಾಚಾರ್ಯನು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಅಸ್ತಿತ್ವವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದು ಸೊನ್ನಲಿಗೆ, ಕಲ್ಯಾಣ, ಮಂಗಳವಾಡ ಹಾಗೂ ಕೊಲ್ಲಾಪುರದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿದನೆಂದು ಹರಿಹರನ ರೇವಣಸಿದ್ಧರಗಳೆಯಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಿದ್ದಾಗ ಅವನು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಗೆ ಹೋಗಿ ಸುಗ್ಗವ್ವೆಗೆ ಅಶೀರ್ವದಿಸಿದ ಸಂಗತಿ ಅಸಂಭವನೀಯ ವೆಂದು ಹೇಳಲಿಕ್ಕಾಗದು. ಐತಿಹಾಸಿಕಸಂಗತಿ ಜನಜನಿತವಾದ ಕಥೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹರಿಹರ ರಾಘವಾಂಕರಿಗೆ ತಿಳಿದುಬಂದಿರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಸೂಕ್ತ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯೆಂದು ನಾವು ತಿಳಿಯುತ್ತೇವೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜನ್ಮಭೂಮಿ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯೆಂದು ರಾಘವಾಂಕನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ರೇವಣಾ ಯ್ಯನು ಸುಗ್ಗವ್ವೆಯ ಗರ್ಭವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜನನ ಸಂಕೇತವನ್ನು ವಿದಿತ ಪಡಿಸಿದುದು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಎಂದು ಹರಿಹರನು ರೇವಣಸಿದ್ಧರಗಳೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ 'ಸುವರ್ಣವಲ್ಲಿ' ಎಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ಹೆಸರಿನ ಕನ್ನಡ ರೂಪ ಸೊನ್ನಲಿಗೆ. ರಾಘವಾಂಕನು ಈ ಊರನ್ನು ಹೆಸರಡುವೆಡೆಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸೊನ್ನಲಿಗೆ ಎಂದೇ ಎಂದಿದ್ದಾನೆ. ಒಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ 'ಸುವರ್ಣವಲ್ಲಿಪುರ'ವೆಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾನೆ.^೧ ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯ ಸಂಕಲನಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ಕಾಣಲು ಪ್ರಭುದೇವರು ಸೊನ್ನಲಿಗೆ ಪುರಕ್ಕಭಿಮುಖರಾಗಿ ಬಂದರೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.^೨ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಶ್ರೇಶ್ಠಲದ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಲಿಂಗವನ್ನು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಯೋಗರಮಣೀಯ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನೆಂದು ರಾಘವಾಂಕನಷ್ಟೇ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆಂದಲ್ಲ; ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಬಗೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿರುವ ದತ್ತಿ ಶಾಸನಗಳೆಲ್ಲ ಈ ವಿಷಯದ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದೆ. ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವರಿಗೆ ಅನೇಕ ಮಹಾರಾಜ ಮಹಾಮಂಡಲೇಶ್ವರರು ದತ್ತಿಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟಿ ವಿಷಯವು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಎಲ್ಲ ವೀರಶೈವ ಕಾವ್ಯಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ

೧. ಸಿ. ರಾ. ಚಾ., ಸಂ ೨, ಪ. ೯.

೨. ಗೂ. ಸಿ. ವೀ., ಶೂ. ಸಂ., ಪು. ೪೦.

ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ಒಮ್ಮತವಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಜನ್ಮಸ್ಥಳ ಹಾಗೂ ಅವನ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯೇ ಎಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಎಡೆಯಿಲ್ಲ. ಇದಲ್ಲದೆ ಈ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಬೆಂಬಲವೂ ಇದೆ. ಸೊಲ್ಲಾಪುರದಲ್ಲಿ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವಾಲಯ ಹಾಗೂ ಯೋಗಿನಾಥನ ಗುಹೆಗಳು ಸಿದ್ಧರಾಮ ನಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದವುಗಳೆಂದು ಹೇಳುವ ಉಜ್ಜಲ ಪರಂಪರೆ ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಅನೂಪಾನವಾಗಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದೆ.

ಜನನ, ಬಾಲ್ಯ, ಯೌವನ

ಮುದ್ದಗೌಡ ಸುಗ್ಗವ್ವೆಯರಿಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಮಗನಾಗಿ ಜನಿಸುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುದರ ಪೂರ್ವವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡುದಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಆತನ ಜನನ ಬಾಲ್ಯಾದಿಗಳ ವಿಷಯ. ಸುಗ್ಗವ್ವೆಯ ಗರ್ಭದ ಆಯ್ದನೆಯ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬಗೆಯ ದೈಹಿಕವೇದನೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡದೆಯೇ ಸಿದ್ಧಶಿಶು ಜನಿಸುತ್ತದೆ. ಕಾರಣಿಕ ಪುರುಷನಾದವನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಾನವರಂತೆ ಜನಿಯಿಸಲಾರನೆಂಬುದನ್ನು ಎತ್ತಿಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜನನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಈ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಘಟನೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದಾನೆ, ರಾಘವಾಂಕ ಕವಿ. ಸರ್ವಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಗರ್ಭಕ್ಕೆ ಒಂಬತ್ತು ತಿಂಗಳು ತುಂಬಿ, ಕೃಚಿತ್ತಾಗಿ ಏಳನೆಯ ಇಲ್ಲವೆ ಎಂಟನೆಯ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ, ಹೆರಿಗೆಯಾಗುವುದು ಪ್ರಕೃತಿ ನಿಯಮ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜನನವು ಈ ಪ್ರಕೃತಿ ನಿಯಮವನ್ನು ಲ್ಲಂಘಿಸಿಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಬೇಕೆಂಬುದೇ ಕವಿಯ ಆಶಯ. ಸುಗ್ಗವ್ವೆ ಕಡುಸುಖದ ಸೊಮ್ಮುಹಿಡಿದು ಸುಖನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಪಾರ್ವತಿ ಬಂದು ಶಿಶುವಿಗೆ ತನ್ನ ಮೊಲೆಯನ್ನೂಡಿ, ತೊಟ್ಟಿಲೊಳು ಪಟ್ಟಿಸಿ, ಜೋಗುವನ್ನು ಹಾಡಿ, ಶಿಶುವಿಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ನೆಂಬಭಿಧಾನವನ್ನಿಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತಾಳೆ.

ಜಾತ ಸೂತಕಾತೀತನಾದ ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಅವನ ತಂದೆ ಜಾತಕರ್ಮವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಗಿರಿಜಾತೆ ಕೊಟ್ಟ ಸಿದ್ಧರಾಮನೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಕುಲದೈವವಾದ ಧೂಳಿಮಾಕಾಳನ ಹೆಸರನ್ನಿಡುತ್ತಾನೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳು ಕೂಡ ಶಿವಪರ, ಶಿವಮಯ, 'ಜಗಕೆ ಮರುಳಂತಿರ್ದನೆಂದು ರಾಘವಾಂಕನು ಬಾಲಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. 'ಜಗಕೆ ತಾಂ ಮರುಳ್ ತನಗೆ ಜಗ ಮರುಳೆಂಬಂತೆ ಶಿವಶರಣರ ಜೀವನದ ರೀತಿ ಎಂದು ಹರಿಹರನು ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೆನೆಯಬೇಕು.

ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಕನಾಗಿ ಬೀಳುವ ಮಗನನ್ನು ಅವನ ತಂದೆ ದನಕಾಯಲು ಅಡವಿಗೆ ಅಟ್ಟುತ್ತಾನೆ. ಮಾಮರದಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಶಿವದರ್ಶನವಾಗಿ ಅವನಲ್ಲಿ ಶಿವಭಕ್ತಿ ಅಂಕುರಿಸುತ್ತದೆ. ದನಕಾಯುವ ನೆವದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಾರ್ಚನಾ ಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸುವ ಅವನ ಕಾರ್ಯವು ಗೌಪ್ಯವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. "ಬಾಲ್ಯದ ಮೆಳೆಯ ಪರಬೊಮ್ಮನಾಗಿ ಮೆಳೆ ದಿರ್ಪನೆ"ಂದು ರಾಘವಾಂಕನು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಅಂದಿನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ಒಳ್ಳೆಯ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾದ ಮಾತು. ಅತಿ ಚಿಕ್ಕವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಶಿವನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಗುವ ಸಮಯವು ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ನೆವಣೆಯ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ನಿಸರ್ಗದ ಸುಂದರವಾದ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಪರಶಿವನು ತನ್ನ ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಕತ್ವದಿಂದ ಜಂಗಮ ರೂಪದಲ್ಲಿ

ಇಳಿತಂದು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆ ದಿವ್ಯಶಕ್ತಿಯ ಕ್ಷಣದರ್ಶನ ಸಿದ್ಧರಾಮನಲ್ಲಿ ಅದರ ಶಾಶ್ವತ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲವನ್ನು ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಆ ಹಂಬಲವು ಉಲ್ಪನ್ನಿಸಿದಾಗ ಪರಿಸೆಯವರೊಂದಿಗೆ ಶ್ರೀಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಿಯ್ಯನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಆಲ್ಪದಿರು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ಬಯಕೆ ಈಡೇರದಿರಲು ರುದ್ರಗಮ್ಮರಿಯಲ್ಲಿ ನೆಗೆದು ಪ್ರಾಣನೀಗಲನುಗೈಯುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಹಂಬಲ ಹಣ್ಣಾಯಿತ್ತು; ಶಿವಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದ ಫಲ ಲಭಿಸಿತ್ತು.

ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೊಳೆತ ಶಿವಭಕ್ತಿ ಅತಿ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಶಿವಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಒದವಿಸಿತು. ಅವನ ಭಕ್ತಿಸಾಧನೆಯನ್ನು, ಅದು ಅಲ್ಪಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಪರ್ಯವಸಾನಗೊಂಡ ರೀತಿಯನ್ನು ರಾಘವಾಂಕನು ಒಳ್ಳೆಯ ತನ್ಮಯತೆಯಿಂದ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಅವನು ನಿರೂಪಿಸಿರುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಭಕ್ತಿಸಾಧನೆ ಹಾಗೂ ಅದರಿಂದಂಟಾದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಗಳು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನದ ಒಂದು ಮುಖ. ಅವನ ಬಾಲ್ಯಜೀವನಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಮುಖವಿದೆ. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಜೀವಿಯಾಗಿ, ಅನುಭಾವಿಯಾಗಿ ಮುಂದುವರೆದುದು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಪಾರಲೌಕಿಕ ಜೀವನಸಾಧನೆಯು ಇನ್ನೊಂದು ಮುಖ. ರಾಘವಾಂಕನ ದೃಷ್ಟಿ ಈ ಜೀವನಕ್ಕಷ್ಟೇ ಪರಿಮಿತವಾಗಿದೆ. ಇತರರಂತೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಲೌಕಿಕದ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರಬೇಕು. ಅವನು ರಚಿಸಿರುವ ಒಂದು ಸಾವಿರಕ್ಕೂ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟ ವಚನಗಳು ಈ ಊಹೆಗೆ ಸಮರ್ಥನೆಯನ್ನೀಯುತ್ತವೆ. ಒಸವಣ್ಣ, ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು, ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ, ಚನ್ನಬಸವಾದಿಗಳಂತೆ ಅಂತಸ್ತುರಿತ ನೈಜಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ತನ್ನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟುದಲ್ಲದೆ, ವೇದಾಗಮಗಳಿಂದ ಅನೇಕ ಸಾದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು, ಉದ್ಧರಿಸಿ, ಕೆಲವು ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಗಿಲಾದ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇದರಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಉಚಿತವಾದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡಿರಬೇಕೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

“ಕನ್ನಡಿಗೆ ಕನ್ನಡಿದೋಷದಂತೆಪಡಳಿದೊಂದುವಿಡಿದಿದರ್” ಶಿವಯೋಗದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಂಡ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಮನಸ್ಸು ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆನಿಲ್ಲಲು ಎಳಸುತ್ತಿದೆ. ಆತ್ಮಕಲ್ಯಾಣವೊಂದನ್ನೇ ಜೀವನದ ಪರಮ ಧೈಯವೆಂದು ಗಣಿಸುವುದಾದರೆ, ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಅದನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಮರಳಿ ಲೌಕಿಕದ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಭಾವನೆಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಮನಸ್ಸು ಕ್ಷಣ ಹೊತ್ತು ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು.^೧ ಆದರೆ ‘ಆತ್ಮಕಲ್ಯಾಣವೊಂದೇ ಜೀವನದ ಧೈಯವಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಉದಾತ್ತವಾದ ಧೈಯವು ಆತ್ಮಕಲ್ಯಾಣದೊಂದಿಗೆ ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದರಲ್ಲಿದೆ.’ ಎಂಬುದರ ಅರಿವನ್ನು ಪರಿಶವನು ಸಿದ್ಧರಾಮನಲ್ಲಿ ಉಂಟು ಮಾಡಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ಮರ್ತ್ಯಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಬರುವಾಗ ಕ್ಷೇತ್ರ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ, ಲಿಂಗ ಸ್ಥಾಪನೆಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಯೋಗದ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡೇ ಬರುತ್ತಾನೆ.

ಶ್ರೀಶೈಲದಿಂದ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಗೆ ಮರಳಿ ಬಂದ ಕೆಲದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಮನೆ ಮಾರು ತಂದೆತಾಯಿಗಳ ಚಿಕ್ಕ ಜಗತ್ತನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವಿಶಾಲ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಡುತ್ತಾನೆ.

೧. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರೆ, ಪ ೩. ಪ. ೧೫.

ತಂದೆತಾಯಿಗಳು ಅವನಿಗೆ ಲಿಂಗಪೂಜೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಧೂಳಿಮಾಕಾಳನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದಾಗ, ಕ್ರಾಂತದರ್ಶಿಯಾದ ಸಿದ್ಧಚೇತನವು ಅಜ್ಞಾನ ಅಂಧಶ್ರದ್ಧೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ ಅನಿಕೇತನವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಜ್ಞಾನ, ಅಂಧಶ್ರದ್ಧೆ, ಮೂಢಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಪರಿಮಿತವಲಯದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿತವಾಗಿರುವುದು ಅಲ್ಪಚೇತನರ ಲಕ್ಷಣ. ಕ್ರಾಂತದರ್ಶಿಗಳಾದ ಮಹಾಚೇತನರು ಇಂತಹ ಪರಿಮಿತಿಗಳನ್ನು ಭೇದಿಸಿ, ನಿತ್ಯವೂ ಪ್ರಗತಿಪರ ವಿಚಾರ ಹಾಗೂ ವಿನೂತನ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಅನ್ವೇಷಣೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತಾರೆ. ಬಸವಣ್ಣನವರು “ಕರ್ಮಲತೆಯಂತಿದ್ದ ಜನ್ಮವಾರಮಂ ಕಳೆದು ಬಿಸುಟು ಪೋತಿನ ಗಂಟಲಂ ಬಿಗಿವಂತಿದ್ದ ಮೌಂಜಿಯಂ ಪರಿದು ಬಿಸುಟು...”^೧ ಬಾಗೇವಾಡಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಹೋದುದು ಅವರ ಕ್ರಾಂತದರ್ಶಿತ್ವಕ್ಕೆ ಉಜ್ವಲ ನಿದರ್ಶನ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನದಲ್ಲಿಯೂ ಇಂತಹದೇ ಒಂದು ಸನ್ನಿವೇಶವು ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಪರಿಮಿತವಲಯದಿಂದ ಬದುಕಿನ ವಿಶಾಲಭೂಮಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯಿತು.

ಮನೆಯನ್ನು, ತಂದೆತಾಯಿಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಠವೊಂದನ್ನು ಕಟ್ಟಿ, ಕರ್ಮಯೋಗದ ಸಾಧನೆಗೆ ಸಿದ್ಧನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಹಿಂದುಗೊಂಡು ಬಂದ ಅಣ್ಣ ಬೊಮ್ಮಯ್ಯನಿಗೆ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನಿತ್ತು ತಾನು ಲೋಕೋದ್ಧಾರದ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ತೊಟ್ಟು ನಿಲ್ಲುತ್ತಾನೆ.^೨ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯನ್ನು ಯೋಗರಮಣೀಯ ಸುಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಭಾವನೆ ಆತನಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯ ಅಧಿಪತಿ ನನ್ನಪ್ಪನ ಹೆಂಡತಿ ಚಾಮಲದೇವಿ ಶಿವನಿಳಯಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತಾಳೆ.^೩ ರೇವಣಾರ್ಯರ ಸಂಕೇತದಂತೆ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವಾಲಯದ ನಿರ್ಮಾಣಕಾರ್ಯವು ಮುಗಿಯುತ್ತಲೇ ಹದಿನೇಳು ಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಯಾದುದು.^೪ ದಾನಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯವು ಅವ್ಯಾಹತವಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತದೆ. ಸತ್ತವನ್ನು ಪರಿಕಲ್ಪಿಸಿ ಕೇವಲ ಮಾನವ ಮಾತ್ರರಿಗಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ‘ಅಣ್ಣ ಮೊದಲಿಟ್ಟುಹೆ ಕಡೆಯಾಗೆ ಸಕಲ ಜೀವರಾಶಿ’ಗೆ ಉಚಿತ ಆಹಾರವನ್ನು ನೀಡುವ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತಾನೆ.^೫ ನಿತ್ಯಹೋಮವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಪಶುಪಕ್ಷಿ ಕ್ರಿಮಿಕೀಟಗಳಿಗೆ ನೀರ್ಗುಡಿಯಲೆಂದು ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಅಗಳಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಸಿದ್ಧನ ಕೀರ್ತಿ ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸುತ್ತದೆ.^೬ ದೇಶ ವಿದೇಶಗಳಿಂದ ರಾಜ ಮಹಾರಾಜರುಗಳು, ಮಂತ್ರಿ ಸಾಮಂತರು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯತ್ತ ಆಕರ್ಷಿತರಾಗಿ ಬಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಕೈಕೊಂಡ ಸಮಾಜಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗುವರು.

“ಉಟ್ಟುವ ದೇಶದ ಕಡೆಯ ಮನ್ನೆಯರು ಭೂಭುಜರು
ಕುಟ್ಟುಹಿನ ಭಟರು ದಂಡನಾಯಕರು ಪ್ರಭುಗಳುಂ

೧. ಬಸವರಾಜದೇವರ ರಗಳೆ, ಸ. ೨. ಪು. ೧೧.

೨. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ್ಯ, ಸ. ೪. ೩೬.

೩. " " " ಪ. ೩೯-೪೦.

೪. " " " ಪ. ೪೪.

೫. " " " ಸಂ. ೫. ಪ. ೨.

೬. " " " ಸಂ. ೫. ಪ. ೩.

ಗುರುಗಳಧಿಕಾರಿಗಳು ಬಂದು ಹೊತ್ತಡಕಿ ಹೊಣಿಸೂಸುತ್ತಿದ್ದರು ಮಣ್ಣನ್ನು" ॥^೧
 ಸಿದ್ಧರಾಮನ ದಿವ್ಯಪ್ರಭಾವವು ಇಷ್ಟು ಘನವಾಗಿತ್ತು. ಜನರ ಭಕ್ತಿ ಅವನಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಅತಿಶಯ
 ವಾಗಿತ್ತು. ದೊರೆಗಳು, ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮಣ್ಣನ್ನು ಹೊರುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು
 ರಾಘವಾಂಕನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಗುದ್ದಲಿಯನ್ನೆತ್ತಿ ಕೆರೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಂತರೆ
 ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ಗುಡ್ಡರು ಕೆರೆಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ, ಆತನ ಸಮಾಜ ಸೇವೆಯ
 ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಎಂಟು ಸಾವಿರ ಕೈಗಳು ಮೂಡಿದಂತೆ !

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯು ಹಮ್ಮಿದ ಅಂದಿನ ಸಮಾಜಸೇವಾಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು
 ವಿಶೇಷತೆಯಿದೆ. ಮೂಲೋಕ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಿದ ಅವನ ಕೀರ್ತಿ ದಾನದತ್ತಿಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಪಾರ
 ಧನರಾಶಿ ಸೊನ್ನೆಲಿಗೆಗೆ ಹರಿದು ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ಅದಲ್ಲವನ್ನು ಸಮಾಜಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ
 ವಿನಿಯೋಗಿಸುವ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ, ಸಮಾಜಪ್ರಜ್ಞೆಗಳು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯಲ್ಲಿ
 ಅತ್ಯುಚ್ಛ ಮಟ್ಟದವಾಗಿದ್ದು ಅವನನ್ನು ಒರ್ವ ಆದರ್ಶ ಸಮಾಜಸೇವಕನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದವು.
 “ಶಿವಯೋಗಿಯ ಶರೀರಂ ವೃಥಾ ಸವಯಲಾಗದು, ಅನುಗೊಂಬಿಸು ಕಾಯಕಂ ನಡೆಯುತಿರ
 ಬೇಕು”^೨ ಎಂಬುದೊಂದು ಮಹಾವಾಕ್ಯ. ಸಾಧಕಜೀವನಕ್ಕೆ ನಿರಂತರ ಆದರ್ಶಪ್ರಾಯ
 ವಾದುದು ಈ ಮಾತು. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ತಾನೇ ಗುದ್ದಲಿ
 ಸಲಿಕೆ ಹಿಡಿದು ನಡುಕಟ್ಟಿ ನಿಂತನು. ತಾನೊಬ್ಬ ದೊಡ್ಡ ಶಿವಯೋಗಿ, ಅಪಾರ ಸಂಪತ್ತು
 ತನ್ನ ಸಂಕೇತಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಅವನ ಕೈಸೇರುವಂತಿತ್ತು; ಹಾಗೆ ಆದುದೂ ಉಂಟು. ಆದರೆ
 ಅವನು ಜನಬಲ ಧನಬಲಗಳ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತನಾಗಿ ಪ್ರಲೋಭನೆಗೆ ಒಳಗಾಗಲಿಲ್ಲ;
 ತನ್ನ ಹಿಡಿದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಬಿಡಲೆಸಲಿಲ್ಲ.

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಆಜನ್ಮ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾಗಿಯೇ ಬಾಳಿದನೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.
 ಅವನ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಯಾವ ಆಕರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅವನಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಗಿ
 ತ್ತೆಂಬ ಉಲ್ಲೇಖ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾಮನ ಬಾಧೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಲೇ ಮೆಟ್ಟಿನಂತ
 ಅಪೂರ್ವ ವೈರಾಗ್ಯನಿಧಿ ಆತನೆಂದು ಕವಿ ರಾಘವಾಂಕನು ರೂಪಿಸಿದ ಅವನ ಜೀವನ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ
 ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ, ತ್ರಿವಿಧಿಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ, ಅವನು ಕಾಮಪೀಡೆಗೆ
 ಒಳಗಾಗಿದ್ದನೆಂಬುದರ ಸುಳುಹು ಇಲ್ಲ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ನೀಕಾಮಿ, ನಿರ್ಮಾಯ
 ಎಂಬುದನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ—ರಾಘವಾಂಕನು ಸಿದ್ಧರಾಮ
 ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಥೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದಾನೆ. ನೀಲಪಟನ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಸನ್ನಿವೇಶ
 ಬರುತ್ತದೆ. ಅಪೂರ್ವ ಸೌಂದರ್ಯರಾಶಿಯಾದ ಹೆಣ್ಣೊಂದನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಕಾಮನು
 ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವುದರಲ್ಲಿ ವಿಫಲನಾಗುತ್ತಾನೆ.^೩ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ
 “ಸತಿಗೆ ಸತಿಸೋಲ್ತು ಕೂಡಿದ ಕಾಲವುಂಟೆ ?”^೪ ಎಂದು ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಮಾತು
 ವೀರಶೈವ ದರ್ಶನ ಹಾಗೂ ಆಚಾರದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ. ವೀರಶೈವ
 ರಲ್ಲಿ ‘ಸತಿ ಪತಿ ಭಾವ’ದ ಭಕ್ತಿ, ‘ಶರಣ ಸತಿ ಲಿಂಗ ಪತಿ’ ಎಂಬ ಭಾವ ಅಮೋಘವಾದುದು.

೧. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ ಸಂ. ೫, ಪ. ೧೫.

೨. “ ” ಸಂ. ೪, ಪ. ೨೩.

೩. “ ” ಸಂ. ೪, ಪ. ೭೫-೭೬.

೪. “ ” ಸಂ. ೪, ಪ. ೭೩.

ಶರಣಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂದ ಭಕ್ತನು ಶಿವನನ್ನು ತನ್ನ ಪತಿಯೆಂದೂ ತಾನು ಶಿವನ ಸತಿಯೆಂದೂ ಭಾವಿಸಿ ಅದರಂತೆ ಆಚರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯನ್ನು 'ಕಂಠಪನ್ನು ಕಂಗೆಡಿಸಿದ ಮಹಾಂತನ'ೆಂದು ಚಾಮರಸನೂ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ :

“ಕಂಠುವನೆ ಕಂಗೆಡಿಸಿಯೊಳ ಪೊ
ಕೃಂತರಂಗ ವಿಚಾರವೆಲ್ಲವ
ಸಂತೆಯಂಗಡಿಯಂತೆ ಸೊನ್ನಲ ಪುರದೊಳೊಡ್ಡ ಯಿಸಿ
.....
..... ಮ
ಹಂತನನಿಸುವ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ಶರಣಾರ್ಥಿ” ||^೧

ಇಲ್ಲಿ 'ಸೊನ್ನಲಪುರ' ವೆಂದರೆ ಸುವರ್ಣವಲ್ಲಿಪುರ ಎಂಬುದನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮುರಿಗೆ ದೇಶಿಕೇಂದ್ರನು ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು 'ಮಾಯಾ ಕೋಳಾಹಳನೆ'ಂದೂ 'ನಿರ್ಮಾಯನೆ'ಂದೂ ಅಡಿರುವ ಮಾತನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

“ಬಿರುದಿನ ಮಾಯೆ ತಾಂ ಮರುಳ ಸಿದ್ಧ ದೇಶಿಕ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಂ
ದುರುಳ ಗುಣಾಡೈ ಬಾಡೈಮಿಗೆ ಭಂಗಿತಳಾದಳದಲ್ಲದನ್ನತ
ಸ್ಮರನೊಡನಂದು ಬಂದು ನೆಱೆ ನಿಂದು ವಿಜೇಷ್ವಸಿ ಸಿದ್ಧರಾಮಬಂ-
ಧುರತರ ಯೋಗಿಯಿಂದಿರದೆ ನಾಣ್ಣಿ ಬಿಗುರ್ತಳಪಾರ ಮೋಹಿನಿ” ||^೨

ರಾಘವಾಂಕ, ಚಾಮರಸ, ಮುರಿಗೆದೇಶಿಕೇಂದ್ರರು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಘಟಿಸಿರಬಹುದಾದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂಗತಿಯೊಂದನ್ನು ಸಂಕೇತಿಸುತ್ತಿರಬಹುದೇ ? ಕಾಮಲತೆಯ ಪ್ರಣಯ ಸನ್ನಿವೇಶದ ಕಲ್ಪನೆಯಿಂದ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಒಂದಿಲ್ಲಿಯೆಂದು ರೀತಿಯ ಕಾಮ ಪ್ರಲೋಭನೆಗೆ ಒಳಗಾದನೆಂದೂ ಕಾಮಲತೆಯ ಮರಣದಿಂದ ಆತನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ತಲೆದೋರಿ ಅವನು ಮಹಾ ವೈರಾಗ್ಯಮೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿದನೆಂದೂ ಹರಿಹರನ ಕಥನವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಚಾಮರಸ ಹಾಗೂ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಕಾರರ ಕಲ್ಪನೆ ಬೇರೆಯೇ ಆಗಿದೆ. ಪ್ರಭು ಮಾಯಾಗತನಲ್ಲ, ಅವನು ಜನ್ಮತಃ ವೈರಾಗ್ಯಮೂರ್ತಿ, ನಿರ್ಮಾಯ ಎಂದು ಚಾಮರಸನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ, ಈ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಪ್ರತಿಮಾ ವಿಧಾನವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅಲ್ಲಮ ಪ್ರಭುವಿನ ವಚನಗಳೆಲ್ಲ ಚಾಮರಸ ಮತ್ತು ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಕಾರರ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನೇ ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುತ್ತವೆ: ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅವನು ಮಾಯಾವಶವರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದ ಬಗೆಗೆ ಯಾವ ಸೂಚನೆಯೂ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

“ಮಲತ್ರಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೊದಿಯಲೀಯದೆ
ಮನಸಿಜನ ಬಾಣಕ್ಕೆ ಕುದಿಯಲೀಯದೆ
ಎನ್ನ ತನ್ನಂತೆ ಮಾಡಿದನಯ್ಯಾ...” ||^೩

೧. ಪ್ರಭುಲಿಂಗಲೀಲೆ, ಗತಿ ೧, ಪ. ೩.

೨. ಹಮ್ಮೀರಕಾವ್ಯ, ಸಂ. ೬, ಪ. ೪೫.

೩. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳು, ಪು. ೫, ವ. ೩೧.

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಆಜನ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗಿಯೇ ಬಾಳಿ, ತನ್ನ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರಬೇಕು. ನಿರಂಜನವಂಶ ರತ್ನಾಕರದಲ್ಲಿ ಅವನು ಅಲ್ಲಮ ಪ್ರಭು ಹಾಗೂ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನವರ ಅನಂತರ ಶೂನ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ಮೂರನೆಯ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯಾದನೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಶೂನ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಏರಿದ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು, ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣಾದಿಗಳು, ನಿರಂಜನರು ಎಂದರೆ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳು. ಬಸವಣ್ಣನವರು ಮಾತ್ರ ಸಂಸಾರಿಗಳು. ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವಿನ ಶೂನ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನ ಗುರುಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯದಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಹೆಸರು ಬರುವುದರಿಂದ ಇವನೂ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗಿಯೇ ತನ್ನಿಡೀ ಬಾಳನ್ನು ಕಳೆದಿರಬೇಕು. ಆದರೆ, ನಿರಂಜನವಂಶ ರತ್ನಾಕರವು ಇತ್ತೀಚಿನ ಗ್ರಂಥವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇದರಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಂಗತಿಗಳೆಲ್ಲ ಸಂಪೂರ್ಣ ಐತಿಹಾಸಿಕವೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಧಾಷ್ಟ್ಯದ ಮಾತಾದೀತು. ಆದರೂ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನದ ಬಗೆಗೆ ಪರಂಪರಾಗತವಾದ ಐತಿಹ್ಯವೊಂದನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದು ನಿರ್ವಿವಾದ.

ರಾಘವಾಂಕನು ಚಿತ್ರಿಸಿರುವಂತೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಓರ್ವ ಕಾರಣಿಕನಾಗಿಯೂ ತನ್ನ ಅಪೂರ್ವವಾದ ಯೋಗಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಅನೇಕ ಪವಾಡಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮಹಿಮಾಶಾಲಿಯಾಗಿಯೂ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಅಷ್ಟಾಯೋಗದ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಅಣಿಮಾದಿ ಅಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಗಳು ಕೈವಶವಾಗುತ್ತವೆಂದು ಭಾರತೀಯ ಯೋಗಸಾಧಕರ ಜೀವನದಿಂದ ವಿದಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಪಾರಂಗತನಾಗಿದ್ದನೆಂದು ರಾಘವಾಂಕನು ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.^೧ ಯೋಗಸಾಧನೆಯಿಂದ ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ತೋರಿಸಬಹುದೆಂದು ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದ ಭಾರತೀಯರು ನಂಬಿಕೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರೊಬ್ಬರ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಆಗಿಹೋದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮಹಾಪುರುಷರೊಬ್ಬರ ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಅತಿಮಾನುಷವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಸಂಗತಿಗಳ ವರ್ಣನೆಗಳನ್ನು ಶೈವ ವೈಷ್ಣವ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ವಿಪುಲವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಆಧುನಿಕ ವಿಜ್ಞಾನ ಯುಗದಲ್ಲಿ, ಕಾರ್ಯಕಾರಣ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ ಅಂತಹ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ಕಾಲ್ಪನಿಕ, ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿಯ ಕುರುಡು ನಂಬಿಕೆಯ ಮಾತು ಎಂದು ಕರೆದು ಅವಹೇಳನೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅನೇಕರು ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಪವಾಡ ಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಲಿ ಬಿಡಲಿ, ಅದೊಂದು ಜನಾಂಗದ ಒಂದು ಯುಗದ ಜೀವಂತ ಶ್ರದ್ಧೆಯಾಗಿದ್ದಾಗ ಏನೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು ? ಅದನ್ನು ಕೇವಲ ಕುರುಡು ನಂಬಿಕೆಯ ಫಲವೆಂದು ಅಲ್ಲಗಳೆದು ಅವಹೇಳನಗೈಯುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅದರ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಜನಾಂಗದ ಮನೋಭಾವವನ್ನು, ಯುಗದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯಿಂದ ಅಭ್ಯಸಿಸಿದಷ್ಟೂ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜರ ಜೀವನದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು, ಅದರ ಕಲ್ಪನಾವೈಭವವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯವಾಗುವುದು.

೧. ಮೃಡಮೂರ್ತಿ ಸಿದ್ಧಪತಿಯೊಂದು ದಿನವಾ ಕೆಛಿಯ
ನಡುವೊಪ್ಪತ್ತಿದ್ದ ಜಾಲಿಯ ಕುಟವವೆಂಬ ಗಿಡು
ದಡದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಾಸನಂಗಿಯು ರವಿಶಶಿಗಳಂ ಬಲಿದು ಕರಣಂಗಳ
ತೊಡಚಿ ಕುಂಡಲಿ ಹೊತ್ತು ಸುತ್ತಿದ್ ವಾಯುವಂ
ಹಿಡಿದು ಲಂಬಿಕೆಯಂ ಸುಷುಮ್ನದೊಳು ಜ್ಯೋತಿಯಂ
ನಡಸಿ ಗಗನದ ಚಂದ್ರಕಳೆಯ ಬೆಮರಿಸುವ ಚಿಹ್ನದೊಳಿದನೆವೊಳ್ಳನು ||

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮಹಾಪುರುಷರೇ ಆಗಲಿ ಪವಾಡಗಳಿಂದಲೇ ಮಹಾಪುರುಷರೆಂದು ಗಣ್ಯರಾಗಿಲ್ಲ. ಅವರೂ ನಮ್ಮಂತೆ ಮಾನವ ರಾಗಿಯೇ ಬಾಳಿದವರು. ಆದರೆ ಅವರು ಅಸಾಮಾನ್ಯರು; ಜೀವನದ ಉನ್ನತ ಮೌಲ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿತಾಂತ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಿಟ್ಟುದರಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಅವರ ಜೀವನವೊಂದು ಅಶ್ವರ್ಯವಾಗಿ, ಒಗಟಾಗಿ ಕಂಡಿರಬೇಕು. ಬೌದ್ಧಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಮಿತಗೊಳಿಸಿ ಕೇವಲ ಹೃದಯ ಸಂಪತ್ತಿಯನ್ನು, ಭಾವವನ್ನು ಉದ್ದೀಪನಗೊಳಿಸುವುದು ಅಂದಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಧರ್ಮದ ಧ್ಯೇಯವಾಗಿತ್ತು. ಭಾವನಾಪರವಶತೆಯಿಂದ ಶ್ರದ್ಧೆ ವಿಶ್ವಾಸಗಳು ಬಲಿದು ಧರ್ಮಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳಲು ಸಹಕಾರಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಭಾವನಾ ಪರವಶತೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಕಲ್ಪಕತೆಯತ್ತ ಒಲಿಯುತ್ತದೆ. ಪವಾಡಗಳನ್ನು ಅರ್ಥೈಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಭಾವನಾ ಪರವಶತೆಗೆ ಇದ್ದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದುದು ಅತ್ಯವಶ್ಯ. ಪವಾಡಕಲ್ಪನೆಗಳ ಮೂಲವನ್ನು ಆ ಯುಗದ ಭಾವನಾಪರವಶತೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದು ಕುರುಡು ನಂಬಿಗೆಯಲ್ಲ ; ಸತ್ಯವನ್ನರಿಯುವ ವಿಕೈಕ ಮಾರ್ಗ.

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಮಾಡಿದ ಅನೇಕ ಪವಾಡಗಳನ್ನು ಮಹಾಕವಿ ರಾಘವಾಂಕನು ಅತ್ಯಂತ ತನ್ಮಯತೆಯಿಂದ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. “ಸಾಕಾರದೊಳು ನಿಷ್ಠೆ ಭೂತಂಗಳೊಳನುಕಂಪೆ ತಾನೆ ಪರಬೊಮ್ಮ”^೧ ಎಂಬ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ಭೂತಾನುಕಂಪೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅನೇಕ ಪವಾಡಗಳನ್ನು ಕವಿ ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಮೂರ್ತಿಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಎತ್ತಿಹೇಳುವ ಈ ಪವಾಡಗಳೆಲ್ಲ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಸಂಗತಿಗಳಾಗಿದ್ದು ಅವನ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ರಚಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಉಪಯುಕ್ತವಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಸಮಗ್ರವೂ ಕೂಲಂಕಷವೂ ಆದ ವಿವೇಚನೆ ಇಲ್ಲಿ ಅಪ್ರಸ್ತುತ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಭೂತಾನುಕಂಪೆ ಅತಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಜೀವನಕ್ಕೆ ಅದೇ ಕೊನೆಯನ್ನುವ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ದೇವ ಮಾನವ ತೀರ್ಯಗ್ ನಾರಕಿಗಳಿಗೆ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನೂ ಅಭಯವನ್ನೂ ಕೊಡುವ ವ್ಯಾಪಕದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧನು ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಅವನ ಈ ಸಮಾಜ ಹಿತದೃಷ್ಟಿ ಮಹೋನ್ನತವಾದ ಇನ್ನೊಂದು ಆದರ್ಶಕ್ಕೆ ಕೇವಲ ಉಪಪ್ಪಂಭಕ. ಜೀವನದ ಆದರ್ಶ ಸ್ವಾತ್ಮಾನುಭೂತಿ ; ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ. ವೀರಶೈವ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಶೂನ್ಯದ, ನಿರ್ವಯಲಿನ ಸ್ಥಿತಿ. ಈ ಸತ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಹೇಳಲು ಅಲ್ಲಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಆಗಮನವಾಯಿತು. ಸಿದ್ಧನ ಪ್ರಾರಂಭದ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವೊಂಟಾಗಿ ಅವನ ಜೀವನದೃಷ್ಟಿಯ ಮೇಲೆ ಬೀರಿದ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮಿಗಿಲಾದ, ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಪ್ರಭುಸಂದರ್ಶನವು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಮೇಲೆ ಆಚ್ಛಿತ್ತಿತು, ರಾಘವಾಂಕನು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುವನ್ನು “ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ನೆಹಿನೆಟ್ಟಿದ್ದೃಷ್ಟಿಯ ಧೀರನಲ್ಲವು”^೨ ಎಂದು ಹೊಗಳಿ “ರಂಗುಂತಿಯನೆಸೆವ ವಚನದಿ ತ್ರೈಜಗವ ಭಂಗಿಸುತ”^೩ ಬಂದನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರಭುದರ್ಶನವು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಜರುಗಿದ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ ಘಟನೆಯೆಂಬುದು ನಿರ್ವಿವಾದ. ಇದನ್ನು ಹರಿಹರ ರಾಘವಾಂಕರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ

೧. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ, ಸಂ. ೯, ಪ. ೪೩.

೨. “ ” ” ಸಂ. ೯, ಪ. ೩೭.

೩. “ ” ” ಸಂ. ೯, ಪ. ೩೮.

ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವುದನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ನೋಡಿದ್ದೇವೆ. ಪ್ರಭುಲಿಂಗಲೀಲೆ ಮತ್ತು ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯ ಎಲ್ಲ ಸಂಕಲನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿವೆ.

ಪ್ರಭುಸಂದರ್ಶನವಾದ ಮೇಲೆ ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಗೊಪೆಯನ್ನು ಸೇರಿ ನಿರ್ವಯಲನಾದನೆಂದು ರಾಘವಾಂಕನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಸಂದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುಬೋಧೆಯಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾದ ಬದಲಾವಣೆಯಾಯಿತೆಂದು ರಾಘವಾಂಕನು ಹೇಳಿದುದನ್ನು ಮೇಲೆಯೇ ನೋಡಿದ್ದೇವೆ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಮನ ಸಂದರ್ಶನದಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಗೊಪೆಯನ್ನು ಸೇರುವವರೆಗಿನ ಅವನ ಜೀವಮಾನದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಘಟನೆಗಳು ಜರುಗಿದವೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವಿನೊಂದಿಗೆ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಹೋದುದು, ಅಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನಿಂದ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯಾದುದು ಇವು ಬಹಳ ಮಹತ್ವದವು. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳು ಹಾಗೂ 'ಬಸವ ಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿ' ಮತ್ತು 'ಮಿಶ್ರ ಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿ' ಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಎರಡು ಸಂಗತಿಗಳು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಜರುಗಿದವೆಂದು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಒಡಮೂಡಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ, ಹರಿಹರ ರಾಘವಾಂಕರೂ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮೌನತಾಳಿದುದನ್ನೇ ಮುಂದೆಮಾಡಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಿರಲೇ ಇಲ್ಲ, ಅವನಿಗೆ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನಿಂದ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಕೆಲ ವಿದ್ವಾಂಸರು ವಾದಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಹುರುಳಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ವಾದಕ್ಕೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅಂಟಿಕೊಂಡರೆ ವಚನ ಹಾಗೂ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ರಚಿಸಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತವಾದವುಗಳೆಂದೂ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತವಾದ ವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದಕ್ಕೂ ಕೂಡ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಆಧಾರಗಳಿಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಹರಿಹರ ರಾಘವಾಂಕರ ಮೌನವನ್ನೇ ನಮ್ಮಿಲ್ಲಿವುದೆಂದರೆ ಸತ್ಯದೃಷ್ಟಿಯ ಅವಹೇಳನೆಗೈದಂತೆಯೇ! ಈ ವಿಷಯವು ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸುವ ಮಹತ್ವದ ವಿವೇಚನೆಯಾಗುವುದರಿಂದ ಮುಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಸಾದ್ಯಂತವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಲಿದ್ದೇವೆ.

ಕಲ್ಯಾಣದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ತನ್ನ ಉತ್ತರಾರ್ಧ ಜೀವನದ ಕೆಲವು ಸಾರವತ್ತಾದ ದಿನಗಳನ್ನು ಕಳೆದನು. ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ವೀರ ಶೈವಾಂದೋಲನದ ಅಧ್ವರ್ಯುಗಳಾದ ಬಸವಣ್ಣ, ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ, ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಅವನು ತನ್ನ ವಚನ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಠೋಕ್ತವಾಗಿ ಹೊಗಳಿದ್ದಾನೆ.

“ ಎಲೆ ಎಲೆ ಲಿಂಗವೆ, ನಾನಂದೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ,
ಎಲೆ ಎಲೆ ಲಿಂಗವೆ, ನಾನಂದೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ,
ಎಲೆ ಎಲೆ ಲಿಂಗವೆ, ನಾನಂದೆ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನಾಗಲಿಲ್ಲ.
ಲಿಂಗವೆ, ಲಿಂಗವೆ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.”

ಎಂಬೀ ವಚನದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತಾನು ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಹೋದ ವಿಷಯವನ್ನು ಕಂಠೋಕ್ತವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಈ ಸಂದರ್ಶನದಿಂದ ತನ್ನ ಜೀವನವು ಧನ್ಯವಾಯಿತೆಂಬ ಆನಂದವನ್ನು ಉಕ್ಕಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿ ಸಮನಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿಯ

ವಾತಾವರಣವು ಕೆಲವು ಕಾಲದವರೆಗೆ ಗೊಂದಲಮಯವಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು. ಪ್ರಭು ಬಸವಾದಿಗಳು ಕಲ್ಯಾಣದಿಂದ ಹೊರಟುಹೋದ ಬಳಿಕ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನು ಕಲ್ಯಾಣದ ಶರಣಸಂದೋಹಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯಾದನೆಂದು ಕಾಲಜ್ಞಾನ ವಚನಗಳು ಹಾಗೂ ನಿರಂಜನವಂಶ ರತ್ನಾಕರದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಭುದೇವನು ಶೂನ್ಯಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನು ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗುವಂತೆ ನಿರೂಪವನ್ನಿತ್ತು ಕದಳಿಯ ಬಟ್ಟೆಗೊಂಡರೆ, ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನು ತಾನು ಉಳಿವೆಗೆ ತೆರಳುವಾಗ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಗೆ ಶೂನ್ಯಸಿಂಹಾಸನದ ಪಟ್ಟಿಗಟ್ಟಿದನು. ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಅರಾಜಕಸ್ಥಿತಿ ಉಂಟಾದುದರಿಂದಲೇ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನು ಕೂಡ ಉಳಿವೆಯ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಬಳಿಕ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲ ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

“ಅತ್ತಲಾ ಸೊನ್ನಲಾಪುರದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯದೇವರು ತಮ್ಮ ಮಹಾಜ್ಞಾನದಿಂದ ನೀಲಲೋಚನೆಯಮ್ಮನ ಲಿಂಗೈಕ್ಯವ ತಿಳಿದು ಸ್ತುತಿಸಿದ ಪ್ರಸ್ತಾವದ ವಚನ :

“ತಾಯಿಯೆ,

ಪರಮ ಸುಖಾಚಾರದ ಮೂರ್ತಿಯನಡಗಿಸಿ ನೀನಾದೆಯವ್ವಾ ತಾಯೆ
ಮಹಾಜ್ಞಾನ ಕಲ್ಪಿತದಲ್ಲಿ ನೀನೆಯಡಗಿದೆಯವ್ವಾ.

ತಾಯೆ ನೀಲಮ್ಮನೆಂಬ ಸುಖಿನಿವಾಸಿ ಮೂರ್ತಿ

ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿನಾಥಯ್ಯಾ ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ನೀಲಮ್ಮನಾದಳು.”^೧

ಬಸವಣ್ಣನು ಕೂಡಲ ಸಂಗಮಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಯಲಾದುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಆತನ ಪತ್ನಿ ನೀಲಲೋಚನೆ ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿಯೆ ತನ್ನ ಕರಸ್ಥಲಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದಳು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸೊನ್ನಲಿಗೆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿದ್ದನೆಂದು ಮೇಲಿನ ವಚನದ ಸಂದರ್ಭಸೂಚನೆಯಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ.

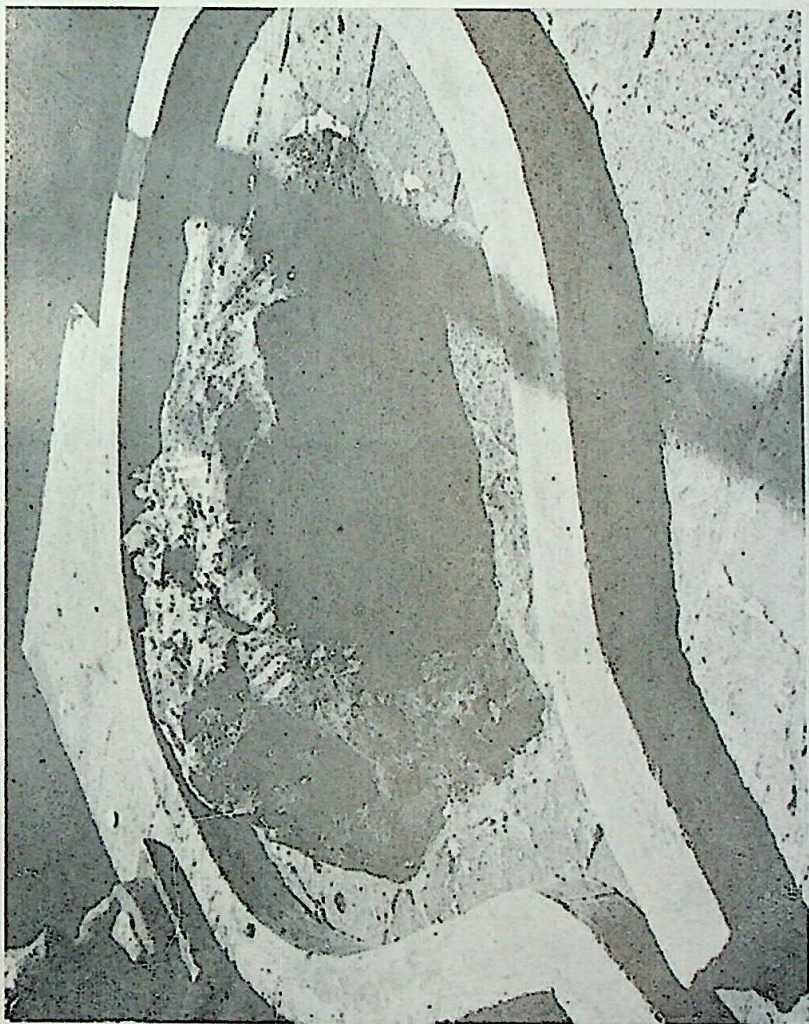
ಕಲ್ಯಾಣದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಶರಣರ ಪಾತ್ರವು ಉಚ್ಚಕೋಟಿಯ ದಾಗಿದ್ದಂತೆ ರಾಜಕೀಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಪ್ರಭಾವವು ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದಿತೆಂಬುದು ನಿಸ್ಸಂದೇಹ. ಬಿಜ್ಜಳನ ಅವಸಾನದ ನಂತರ ಆತನ ತಮ್ಮನಾದ ಕರ್ಣದೇವ ಹಾಗೂ ಅವನ ಮಗನಾದ ಸೋಯದೇವರಲ್ಲಿ ರಾಜಪದಕ್ಕಾಗಿ ಸೆಣಸಾಟ ನಡೆದಿರಬೇಕೆಂದು ರಾಘವಾಂಕನ ಸಿದ್ಧರಾಮಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿಯೆ ಒಂದು ಸನ್ನಿವೇಶದ ಉಲ್ಲೇಖದಿಂದ ತೋರಿಬರುವುದು.

“ಭೂಪಬಿಜ್ಜಳರಾಯನಳಿದಂ ವೀರ ಜಗದೇವನಿಂ ಸಿದ್ಧಸಂಕೇತದಂತೆ”^೨ ಎಂಬುದಾಗಿ ರಾಘವಾಂಕನು ಬಿಜ್ಜಳನಿಗೆ ಸಿದ್ಧಸಂಕೇತದ ಮೇರೆಗೆ ಸಾವು ಒದಗಿತೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಬಿಜ್ಜಳನ ತಮ್ಮ ಕರ್ಣದೇವನು ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನೂ ಸೊಡ್ಡಳ ಬಾಚರಸರನ್ನೂ ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ಕರೆತರಲು ಕಳುಹಿ ವಿಫಲ ಮನೋರಥನಾಗುತ್ತಾನೆ.

“ಹರ ಮುನ್ನ ಹರಸಿ ಕಟ್ಟಿದ ಲಿಖಿತಪಟ್ಟಮಂ
ಪರಿಹರಿಸಿ ಮತ್ತೊಂದ ಮಾಡುವೀ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ

೧. ಸಿ. ರಾ. ವ. ೧೭೨.

೨. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ, ಸಂ. ೮. ಪ. ೯೫.

ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧ ರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಗೆ ನವನೆಯ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದರ್ಶನವಿತ್ತು
ಸ್ಥಳ. ಈಗ ಇದನ್ನು ಸುತ್ತವರಿದು ಸೊಲ್ಗಾಪುರ ನಗರ ಬೆಳೆದಿದೆ

ಹರಿಯಜರಿಗಾಗದೇನೆ ಸುರನರರಿಗಳವೆ ಮಲ್ಲಯ್ಯನೇಬಲ್ಲ . . . , "೧

ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸೊಡ್ಡಳ ಬಾಚರಸನನ್ನು ಕೂಡ ಲಿಂಗದೊಳಗಾಗಿಸುವನು; ಕಲಚೂರ್ಯರ ರಾಜಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕರ್ಣದೇವನು ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸಹಾಯವನ್ನು ಯಾಚಿಸಿದುದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂಗತಿಯಾಗಿರಬೇಕು. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಅವನ ಬಿನ್ನಹವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸದೆ, ಕಲ್ಯಾಣದ ರಾಜಕೀಯವನ್ನು ಪಲ್ಲಟಗೊಳಿಸುವ ಗೋಚಿಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ.

ಆ ಕಾಲಕ್ಕಾಗಲೇ ಸಿದ್ಧನು ತನ್ನ ಇಹಜೀವನದ ಕೊನೆಯ ಹಂತಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಬೇಕು, ಐಹಿಕ ಜೀವನದ ಗುಣಾವಗುಣಗಳಿಂದ ದೂರವಾಗಿ, ಏಕಾಂತವಾಸವನ್ನು ಸೇರಬೇಕೆಂದು ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿರಬೇಕು. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ರಾಘವಾಂಕನ ಒಂದು ಪದ್ಯವು ಕೆಳಗಿನಂತೆ ನಿವೇದಿಸುತ್ತದೆ.

“ ಹೊಲ್ಲಹದು ಕಲಿಕಾಲ ನರರಸುರಸುರರಿಂದ
ಬಲ್ಲಿದರು ಅದುಕಾರಣಂ ಸಮಾಧಿಯ ಧರೆಗೆ
ಪಲ್ಲವಿಸಿ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗಿದ್ದು ಇರದಂತೆ ತೋರು . . . , "೨

ಎಂದು ಏಕಾಂತವಾಸಕ್ಕೆ ಎಳಸಿದ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ, ಅಣ್ಣ ಬೊಮ್ಮಯ್ಯ, ಕೇತಾರ ಗುರು, ಹಾವಿನಹಾಳ ಕಲ್ಲಯ್ಯ ಹಾಗೂ ಎಕ್ಕವಿಂಡುಗಳಿಗೆ ನೇಮವನಿತ್ತು ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಸೇರಿ ನಿರ್ವಯಲಾಗುವನು.

೧. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚರಿತ್ರೆ, ಸಂ. ೯. ಪ. ೨೦.

೨. ,, ,, ಸಂ. ೯. ಪ. ೫೩

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವೀರಶೈವತ್ವ

सिद्धांत सार

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವೀರಶೈವತ್ವ

ವೀರಶೈವಧರ್ಮದ ನೂತನತೆ ಅಂದು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹೊಸಧಾರ್ಮಿಕ ವಾತಾವರಣ ವನ್ನೇ ನಿರ್ಮಿಸಿತು. ವಸಂತಮಾಸದ ಆಗಮನ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಕಣಕಣದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಜೈತನ್ಯವು ಚಿಮ್ಮಿಬರುತ್ತದೆ, ಮರ ಗಿಡ ಬಳ್ಳಿ ಅಷ್ಟೇ ಏಕೆ, ಹುಲ್ಲುಕಡ್ಡಿ ಕೂಡ ಆ ಅನಂತ ಜೈತನ್ಯದ ಸಮಷ್ಟಿರೂಪದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಬಸವಣ್ಣನವರು ಕಂಡ ವೀರಶೈವ ದರ್ಶನವು ಕೂಡ ಆ ಯುಗದ ಧಾರ್ಮಿಕಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಸಮಷ್ಟಿರೂಪದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಬಸವಣ್ಣ, ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣ, ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಮುಂತಾದವರು ಆ ನವೀನ ಧಾರ್ಮಿಕಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಜ್ಯೋತಿಃ ಕೇಂದ್ರವಾದರೆ, ಅನಂತಸಂಖ್ಯೆಯ ಸಿವಶರಣ ಶರಣೆಯರು ಆ ಅಂದೋಲನದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ಹೊಸತೊಂದು ಪ್ರಭಾವಲಯವನ್ನೇ ನಿರ್ಮಾಣಮಾಡಿದರು.

ವೀರಶೈವದರ್ಶನವು ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಎಲ್ಲ ಶೈವಸಾಧಕರ ಮೇಲೆ ಬಹು ವ್ಯಾಪಕ ವಾದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಿತು. ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದ್ದ ಕಾಳಾಮುಖಿ, ಪಾಶು ಪತ, ಕಾಪಾಲಿಕ ಕೌಲಗಳಲ್ಲದೆ, ಕಾಶ್ಮೀರಶೈವ, ತಮಿಳು ನಾಡಿನ ಶೈವ ಮೊದಲಾದ ಶೈವಶಾಖೆ ಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ಕೊಂಡು ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಅನ್ವೇಷಣೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳನ್ನು ತನ್ನಡೆಗೆ ಆಕರ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ದರ್ಶನವು ಅಂದು ಯಶಸ್ವಿಯಾಯಿತು.^೧

ಬಸವಣ್ಣನವರ ಕೀರ್ತಿ ಹಾಗೂ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಭಾವಗಳು ಅಂದಿನ ಭಾರತ ವನ್ನೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದವೆಂದು ಹೇಳುವ ಮಾತು ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಲ್ಲ. ಇದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೀರ ಶೈವ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಕೇಂದ್ರವಾದ ಕಲ್ಯಾಣದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಸೊನ್ನಲಿಗಿಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿದ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಮೇಲೆ ವೀರಶೈವ ದರ್ಶನದ ಪ್ರಭಾವವು ಬಿದ್ದಿರಬಹು ದಾದುದು ತೀರ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಸೊನ್ನಲಿಗೆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಯೋಗ ದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿದ್ದ ನೆಂದೂ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣಯಾತ್ರೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ

೧. ಶಿವಶರಣರ ಚರಿತ್ರೆಗಳು, ಭಾಗ ೨, ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ, ಪು. ೪೩-೪೪.
ಮತ್ತು ಬಸವರಾಜ ದೇವರ ರಗಳೆ, ಸ್ಥಲ, ೯, ಪು. ೫೬.

ನನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದನೆಂದೂ ಬಳಿಕ ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಕರ್ಮಯೋಗವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಇಷ್ಟಲಿಂಗಧಾರಿಯಾಗಿ ಶಿವಯೋಗದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದನೆಂದೂ ಅನೇಕ ವೀರಶೈವ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ.

ಮಹಾಕವಿ ರಾಘವಾಂಕನು ಸಿದ್ಧರಾಮಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಕಲ್ಯಾಣ ಸಂದರ್ಶನದ ಬಗೆಗೆ ಮೌನ ತಳೆದಿದ್ದಾನೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಈ ಮೊದಲೇ ನೋಡಿದ್ದೇವೆ. ರಾಘವಾಂಕನ ಈ ಮೌನದ ಕಾರಣವೇನೇ ಇರಲಿ ಅವನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾದ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಮೇಲೆ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಭಾವವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವೇಚನೆ ನಡೆಯಬೇಕು.

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಶೈಲ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಭಗವಾಂಕನು ಆದೇಶದ ಮೇರೆಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಲೋಕ ಕಲ್ಯಾಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಕರ್ಮಯೋಗದ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅಜ್ಞ ಜನರನ್ನು ಧರ್ಮಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ತರಲು ಅವನು ಹಲವಾರು ಪವಾಡಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಕರ್ಮಯೋಗವು ಬರಬರುತ್ತ ಸಂಕೀರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ, ಅದರ ಭರಭರಾಟೆಯಲ್ಲಿ ಆತ್ಮ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮರೆಯುವಷ್ಟು ಅವನು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಾನೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಈ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವು ಮರೆಯಾದುದನ್ನು ಅರಿತ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಗೆ ಚಿತ್ತೈಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಸಂದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭು-ಸಿದ್ಧರಾಮರ ನಡುವೆ ಉಚ್ಚಮಟ್ಟದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಯುವುದು. ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು 'ಜಡರ ನಡುವಿರಬೇಡ ಸಿದ್ಧೇಂದ್ರ' ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಕೊಟ್ಟರೆ, ಸಿದ್ಧರಾಮನು 'ಸಾಕಾರನಿಷ್ಠೆ, ಭೂತಂಗಳೊಳನುಕಂಪೆ, ತಾನೆ ಪರಬೊಮ್ಮ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ತನ್ನ ಜೀವನದೃಷ್ಟಿ ಹಾಗೂ ಧಾರ್ಮಿಕಕಾರ್ಯಗಳ ಹೊಳಹನ್ನು ತಿಳಿಸುವನು. ಪ್ರಭು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಬಿಚ್ಚುಮನಸ್ಸಿನ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದರೂ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ 'ನೀನಿದುರ್ಮಿಲ್ಲೆಂಬ ಬಯಲ ಭ್ರಮೆಯ ಬೆದಲ ಬಿಸುಡು' ಎಂದು ಕೊನೆಯ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕದಳಿಯ ಬಟ್ಟೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಹೊರಟು ಹೋದಮೇಲೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣ ಬದಲಾವಣೆಯಾಯಿತು. ಅವನ ಕರ್ಮಯೋಗದ ಕಾಳಿಕೆ ಕಳಚಿ ಶಿವಯೋಗದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಯಿತು. ಕಿರಿಯ ಮಧ್ಯದ ಯೋಗಿನಾಥನ ಗೃಹಾಂತರದಲ್ಲಿ ಗೊಪೆಯೊಂದನ್ನು ಸಮೆದು ಅಲ್ಲಿ ಅವನು ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಸ್ಥನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಮಹಾಕವಿ ರಾಘವಾಂಕನ ಸಿದ್ಧರಾಮಚಾರಿತ್ರದ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನದ ಬಗೆಗೆ ಎರಡು ಪ್ರಮುಖ ಸಂಗತಿಗಳು ಮನದಟ್ಟಾಗುವವು. ಒಂದು : ಅವನ ಪ್ರಾರಂಭದ ಜೀವನವು ಸ್ಥಾವರಲಿಂಗ ಸ್ಥಾಪನೆ, ದೇವಾಲಯಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಮೊದಲಾದ ಶೈವ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಕರ್ಮಯೋಗಕ್ಕೆ ಮೀಸಲಾಗಿದೆ ; ಶ್ರೀಶೈಲದ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನೇ ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಕರ್ಮಯೋಗದ ದೀಕ್ಷೆ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಎರಡು : ಅಲ್ಲಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಸಂದರ್ಶನವೊದಗಿದ ಮೇಲೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನವು ವೀರಶೈವದ ಪ್ರಭಾವವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಪಡುತ್ತದೆ. ಪ್ರಭು ಆ ಕಾಲದ ವೀರಶೈವಧರ್ಮದ ಮಹೋನ್ನತ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾದುದರಿಂದ ತಾನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ ಸಾಧಕರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವ ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನುಂಟು

ಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಉಜ್ವಲ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಪವಾಡಶಕ್ತಿಯಿದೆ ಎಂದೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲವುಪ್ರಭು ಎನ ವಚನಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆಯೇ ರೂಪುಗೊಂಡ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅವನು ನಡೆಸಿದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಬೇಕು. ಎಲ್ಲ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೊಂಡ ಅಲ್ಲಮವಾಣಿ ವೀರಶೈವ ದರ್ಶನದ ಪರಮೋನ್ನತ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಹೊರಹೊಮ್ಮಿಸುವ ಪ್ರಸಾದವಾಣಿಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಅಲ್ಲಮನ ನಿರ್ಬಯಲ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಅನುಭಾವದ ಪ್ರಭಾವಲಯದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಕಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಸಿಡಿದು ನಿಲ್ಲುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಚರ್ಚೆ ಅನುಭಾವದ ರಹಸ್ಯಮಯ ಆಳಕ್ಕೆ ಇಳಿದಾಗ, ತಾತ್ವಿಕ ಸೀಮೆಯನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿನಿಂತಾಗ, ಅಂತಹ ಆಳ ಔನ್ನತ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭುವೊಬ್ಬನೇ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದಾನೆ ಎನ್ನುವುದು ಎಲ್ಲ ಸಾಧಕರಿಗೂ ಮನವರಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಅವನ ಹಿಮಾಚಲೋನ್ನತ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದವರು ಶರಣಾಗತಿಯೊಂದೇ ಅವರಿಗೆ ತಾರಣಮಾರ್ಗವಾಗುತ್ತದೆ.

‘ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ’ದ ಪ್ರಭು-ಸಿದ್ಧರಾಮರ ಸಂದರ್ಶನದ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭುವಿನ ವಿಚಾರಗಳ ಪ್ರಭುತ್ವವು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿದೆ.

“ ಸಕಲ ಜೀವರ ಪುಣ್ಯದೊದವಿಗೆ ಕೈಕೊಂಡ ಮೂರ್ತಿಯಿದು ”

“ ಸಾಕಾರದೊಳು ನಿಷ್ಠೆ ಭೂತಂಗಳೊಳನುಕಂಪೆ ತಾನೆ ಪರಬೊಮ್ಮ ”

ಮುಂತಾದ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ನಿಲುವು, ಆದರ್ಶಪ್ರಿಯತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಭು ಮೆಚ್ಚಿ, ಬಿಚ್ಚುವನುಸಿನ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ, ಇಲ್ಲಿಗೆ ಪ್ರಭುವಿನ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯ ಸಂದರ್ಶನದ ಉದ್ದೇಶವು ನೆರವೇರಿದಂತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಆದರ್ಶಗಳು ಉನ್ನತವಾದವುಗಳೆನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಆದರ್ಶಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನವು ಒಂದು ಘಟ್ಟದವರೆಗೆ ನಡೆಯಬೇಕು. ಅವು ತಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದವುಗಳಲ್ಲ: ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯ ಗಮ್ಯದತ್ತ ಮುನ್ನಡೆಯಿಸುವ ಸೋಪಾನಗಳು. ಸಾಧಕನು ತತ್ವಾನ್ವೇಷಣೆಯ ಗುರಿಯತ್ತ ಸಾಗಿದಾಗ ಇಂತಹ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನು ನಿತಾಂತವಾಗಿ ಏರುತ್ತಲೇ ಇರಬೇಕು. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಆದರ್ಶಗಳು ಇನ್ನೊಂದು ಮಹೋನ್ನತವಾದ ಆದರ್ಶಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿರುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಭು ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಜೀವನದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿ ಬಹುಮುಖತೆಯಿಂದ ಅಂತರ್ಮುಖತೆಯತ್ತ ಸಾಗಬೇಕು. ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಏಕಾಂತ ಜೀವನದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿದೆ, ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಪ್ರಜ್ಞೆ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದ ಮೇಲೆಯೇ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಶಿವಯೋಗದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಿಸ್ಥಿತಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಶಿವಯೋಗ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಹೋರಾಟ ನಿಂತು ವಿಶ್ವಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಹೊಳೆಹು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ವೀರಶೈವ ಷಟ್ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿಯೂ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಕ್ರಮವು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆತ್ಮನ ಅನಂತ ಚೈತನ್ಯವು ಗುರುಕರುಣೆಯಿಂದ ಭಕ್ತನ ಕರಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟಲಿಂಗೋಪಾಸನೆಯಿಂದ ಭಕ್ತನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗವು ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ದೃಷ್ಟಿ ಅಂತರ್ಗತವಾಗುತ್ತದೆ. ದೇಹದ ರೋಮ ರೋಮದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಭಾವ ತೋರಿ, ತಾನೇ ಲಿಂಗವೆಂಬ ಅರಿವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ವ್ಯಕ್ತಿ-ಸಮಷ್ಟಿಗಳು ಸಂಗಮಿಸುವ ಸ್ಥಲ, ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಕೇವಲ ನಿರ್ಬಯಲಿನ, ಲಿಂಗಾಂಗಸಾಮರಸ್ಯದ ಸ್ಥಿತಿ

ಅಥವಾ ವಿಶ್ವಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಸೀಮೆ. ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವಿನ ಗುರಿ ಗಮ್ಯವೆಲ್ಲ ಸಿದ್ಧರಾಮನಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದ ಅಭಿಪ್ರೇಯನ್ನು ಕುದುರಿಸುವುದರ ಕಡೆಗಿದೆ. ಕೊನೆಗೆ ಪ್ರಭು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಗುತ್ತಾನೆ. 'ನೀನಿದುಮಿಲ್ಲೆಂಬ ಬಯಲ ಭ್ರಮೆಯ ಬೆದಕು ಬಿಸುಡು' ಎಂಬ ಪ್ರಭುವಿನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವ ಅರ್ಥ ಹುದುಗಿದೆ. 'ಸುತರನುಭಾವ ಸ್ವಾನುಭಾವ ವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಿದ' ಎಂದು ರಾಘವಾಕನು ಹೇಳಿದ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುವಿನ ವಿಜಯದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನಿರ್ದರ್ಶನವನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆ

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಭಾವ ವಲಯದೊಳಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ರಾಘವಾಂಕನ ಸಿದ್ಧರಾಮಚಾರಿತ್ರದಿಂದಲೇ ಸುವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಮೇಲೆಯೇ ನೋಡಿದ್ದೇವೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯಿಂದ ವಚನರಚನೆಯಾಗಿದೆ. ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನಿಂದ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯಾಯಿತೆಂದು ಅವನು ಕಂಠೋಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. 'ವಚನ' ಎನ್ನುವ ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರಭೇದವು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವಿಷ್ಕಾರಗೊಂಡು ಪ್ರಚುರವಾದುದು ವೀರಶೈವ ಶಿವಶರಣರಿಂದಲೇ. ವೀರ ಶೈವರಲ್ಲದವರು ವಚನರಚನೆ ಗೈದಿದ್ದಾರೆಯೇ ? ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಪರಿಶೀಲನೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವಷ್ಟು ನಮ್ಮ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಸಾಮಗ್ರಿ—ಇಂದಿನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿಲ್ಲ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಗುಡಿಗುಂಡಾರಗಳ ರಚನೆ, ಕರ್ಮಯೋಗದ ಅನುಷ್ಠಾನ ಸಾಗಿದರೆ, ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ವೀರಶೈವ ಶರಣರಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ವಚನ ರಚನೆ ನಡೆದಿದೆ. ಅವನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ತೋರುತ್ತಿರುವ ಈ ದ್ವಂದ್ವಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರವೇನು ? ಕಟ್ಟಿದ ಲಿಂಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟದ ಲಿಂಗದ ಅನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಹಿಡಿಯಕೂಡದೆಂದು ವೀರಶೈವದ ಭಾಷೆ. ಸ್ಥಾವರ ಲಿಂಗೋಪಾಸನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲೇ ವಚನರಚನೆಗೈದನೆನ್ನುತ್ತದೆ ಅವನ ಜೀವನದ ಪರಿಭಾಷೆ. ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ವಿಮರ್ಶಕರನ್ನು ಸಂಶೋಧಕರನ್ನು ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಗೊಳಿಸಿದ ಸಮಸ್ಯೆ ಇದು. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಶೈವನೆ, ವೀರಶೈವನೆ ? ಅವನಿಗೆ ವೀರಶೈವರಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯಾಗಿತ್ತೆ ? ಆಗಿದ್ದರೆ ಯಾರಿಂದ ? ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಸುದೀರ್ಘವಾದ ವಿವೇಚನೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿ ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯಿದೆಯೇ ? ಒಂದು ವೇಳೆ ಇಂತಹ ಸಮಸ್ಯೆಯೊಂದು ನಮ್ಮೆದುರಿಗೆ ಉದ್ಭೂತವಾಗಿ ನಿಂತಾಗ ಅದರ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ನಾವು ಆಧರಿಸಬೇಕಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳ ಆಕರಗಳು ಯಾವವು ? ದೊರೆಯುವ ಆಕರಗಳಿಂದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸತ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದೆಂತು ? ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಕುರಿತು, ವಸ್ತುನಿಷ್ಠವಾದ, ವಿವೇಕಯುತವಾದ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ತಳೆಯಬೇಕಾದುದು ಅತ್ಯವಶ್ಯ.

೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಯಾವನೇ ಒಬ್ಬ ಶರಣನ ಜೀವನದ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಕೆಳಗಿನ ಮೂರು ವಿಧವಾದ ಆಕರಗಳನ್ನು ನಾವು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

೧. ಆ ಶರಣನು ತನ್ನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ, ಅನುಭಾವಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಅಂಶಗಳು.

೧. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ, ಸಂ. ೯. ಪ. ೪೬.

೨. ಅವನ ಬಗೆಗೆ ಸಮಕಾಲೀನ ಶರಣರ ವಚನ, ಅನುಭಾವಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಅಂಶಗಳು.

೩. ಆ ಶರಣನು ಗತಿಸಿಹೋದ ಬಹುಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು ಇತರ ಕವಿಗಳು ರಚಿಸಿದ ಕಾವ್ಯ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುವ ಅಂಶಗಳು.

ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿಯೇ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಅಂಶಗಳ ಪರಿಶೀಲನೆ ಮಾಡಬೇಕಾದುದು ಅತ್ಯವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ. ಒಬ್ಬ ಶರಣನ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಅವನಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೇ ಮೂಲ ಮಾತೃಕೆಯೆಂದು ನಾವು ಗ್ರಹಿಸಲೇ ಬೇಕು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಅವನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಅಂಶವು ಸಂದಿಗ್ಧವಾಗಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದರ ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅವನ ಸಮಕಾಲೀನರಾದ ಇತರ ಶರಣರ ಹೇಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ, ಅವು ಎರಡನೆಯ ಪ್ರಬಲ ಪ್ರಮಾಣಗಳು. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಆ ವಿಷಯದ ನಿಷ್ಕರ್ಷೆಯಾಗದಿದ್ದರೆ ನಾವು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿರುವ ಮೂರನೆಯ ಮಾತೃಕೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಬಹುದು. ಇದು ಸತ್ಯನಿಷ್ಠನಾದ ಸಂತೋಧಕನು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಸರಿಯಾದ ದಾರಿ.

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ವೀರಶೈವತ್ವದ ವಿಷಯವನ್ನು ವಿವೇಚಿಸುವಾಗ ಕೆಲವು ಸಂತೋಧಕರು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಕ್ರಮದ ವಿಪರ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ವಿಷಯ ನಿಷ್ಕರ್ಷೆಗೆ ಮೂರನೆಯ ದರ್ಜೆಯ ಆಕರವೆನಿಸುವ ಕಾವ್ಯಕೃತಿಯೊಂದನ್ನು ಮೂಲ ಮಾತೃಕೆಯಾಗಿ ತಪ್ಪಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿದುದರಿಂದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಸಮಸ್ಯೆ ವೃಥಾ ತಲೆದೋರಿತೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಬಯಸುತ್ತೇವೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಗೆ ಮೂಲ ಮಾತೃಕೆ ರಾಘವಾಂಕನ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರಿಕವಲ್ಲ: ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತಾನೇ ಬರೆದ ವಚನಗಳ ಸಂಗ್ರಹ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆ ಇಂದು ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿ ಉಳಿದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಅವನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಕಂಡ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಡಿ. ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರು ಹಾಗೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಹೇಳುವುದರಿಂದ ವಿಷಯದ ನಿರ್ಧಾರ ಅವರ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ ಎಂದು ಅರ್ಥವಲ್ಲ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ಈ ಸಮಸ್ಯೆ ಹುಟ್ಟಿದುದೇ ಮಾನ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರ ದೃಷ್ಟಿದೋಷದಿಂದ, ತಪ್ಪು ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಿಂದ. ಒಬ್ಬಬ್ಬರು ವಿಮರ್ಶಕರು ಈ ದೃಷ್ಟಿ ತಪ್ಪು ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿದರೂ ಆಗ ಅವರು ಸತ್ಯವನ್ನು ಮುಕ್ತಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಎದುರುಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ತಮ್ಮ ಈ ದೋಷಪೂರಿತವಾದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಬಂದ ಗ್ರಹಿಕೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಾಂತಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯ ವಿಷಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಹಾಗೂ ಇತರ ಶರಣರ ವಚನಗಳೆಲ್ಲ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತವೆಂದು ಹೇಳಲೂ ಅವರು ಹಿಂಜರಿಯಲಿಲ್ಲ. ವಚನಸಾಹಿತ್ಯದ ಭವ್ಯಮಂದಿರದ ತಳಪಾಯವನ್ನೇ ಅಲುಗಿಸಲು ಸೇನಿಸುವ ಈ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತವಾದವು ಶ್ರೀ ಡಿ. ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರ 'ಕಲ್ಪನೆಯಕೂಸು' ಎಂದು ಹೇಳಬಯಸುತ್ತೇವೆ.

ಶ್ರೀ ಡಿ. ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗಿ ಅನೇಕ ಜನ ವಿದ್ವಾಂಸರು ವಿವೇಚನೆ ನಡೆಸಿದರು. ಅವರು ಎತ್ತಿದ

ಸಂದೇಹಗಳಿಗೆ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಮರ್ಪಕವಾದ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಾದವು. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯ ಜಾಗೃತ ಸಂಶೋಧಕಪ್ರಜ್ಞೆಯ ದ್ಯೋತಕವೆಂದು ನಾವು ಈ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಹುಟ್ಟು ಬೆಳವಣಿಗೆ ಮುಗಿತಾಯಗಳ ಅಧ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಐತಿಹಾಸಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಮಾಲೋಕ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾಲವೀಗ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ. ಅದೇ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿವೇಚಿಸಿ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಬಲ್ಲ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಹಾಗೂ ಇತರ ಶರಣರ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಸಂಕಲಿಸಿ ಕೊಡಬಯಸುತ್ತೇವೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ವೀರಶೈವತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಪ್ರಥಮವಾಗಿ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಬೆದಕಿವವರು ಶ್ರೀಮಾನ್ ಡಿ. ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರು. ೧೯೪೧ರಲ್ಲಿ ತಾವು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ರಾಘವಾಂಕ ಕವಿಯ 'ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ'ದ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯಲ್ಲಿ 'ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಈ ವಾದವನ್ನು ಅವರು ಎತ್ತಿದರು. ಅವರ ಪೂರಂಭದ ಮಾತುಗಳು ಇಂತಿವೆ :

"ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರವನ್ನು ಓದಿ ಮುಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತನಾಗಿರುವ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶೈವನೇ, ವೀರಶೈವನೇ ಎಂಬ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಸಮಸ್ಯೆ ತಲೆದೋರುತ್ತದೆ. ಇದರ ಚರ್ಚೆಯಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನ ಕಡಿಮೆಯೆಂದು ಕಾಣಬಹುದು. ಅವನು ಶೈವನಾಗಲಿ ವೀರಶೈವನಾಗಲಿ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಯಾವ ಕುಂದೂ ಅಗ್ಗಳಿಕೆಯೂ ಉಂಟಾಗುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಅವನ ಪಾತ್ರದ ಉನ್ನತಿಗೆ ಭಂಗ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸಮಸ್ಯೆಯೊಂದು ಬಂದು ಮುಂದೆ ನಿಂತಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದುದು ಅವಶ್ಯಕ. ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಧಕ ಬಾಧಕವಾದ ಆಧಾರಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ನೋಡಿ ಅನಂತರ ಇತರ ವೀರಶೈವ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುವ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ಕೊಂಚ ಚರ್ಚೆ ನಡೆದಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು ಅಪ್ರಕೃತವಾಗಲಾರದು. ವಿಷಯನಿರ್ಣಯ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಿರಬಹುದು : ವಿಚಾರಮಾಡಿ ಸತ್ಯಾಂಶವೇನಿರಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಯಬೇಕು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡಿದೆ." ೧

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರದ ಕೂಲಂಕಷವಾದ ವಿವೇಚನೆ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಬೆಳಕು ಕಂಡುದು ಶ್ರೀಮಾನ್ ಡಿ. ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರಿಂದಲೇ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಸಮಗ್ರ ಕಾವ್ಯದ ವಿವಿಧ ಅಂಶಗಳ ಪರಿಶೀಲನೆಗೆ ಅವರು ಕೈಹಾಕಿದ್ದಾರೆ, ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತನಾದ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನಾವು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ದ್ವಂದ್ವ ಅವರಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗಿದೆ. 'ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರವನ್ನು ಓದಿ ಮುಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತನಾಗಿರುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಶೈವನೇ ಅಥವಾ ವೀರಶೈವನೇ ಎಂಬ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಸಮಸ್ಯೆ ತಲೆದೋರುತ್ತದೆ' ಎಂದೂ ಕನ್ನಡ ವಿದ್ವತ್ಪ್ರಮಾಜದವರು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ವೀರಶೈವತ್ವದ ಬಗೆಗೆ ಶಂಕೆಯನ್ನು ನಿವೇದಿಸಿದರು. 'ಸಮಸ್ಯೆಯ ವಿವೇಚನೆಗೆ ಸಾಧಕ ಬಾಧಕವಾದ ಆಧಾರಗಳನ್ನು 'ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ'ದಲ್ಲಿಯೇ ನೋಡಿ, ಅನಂತರ ಇತರ ವೀರಶೈವ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ತಿಳಿದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು' ಎಂಬ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ, ಅವರು

ವಿವೇಚನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ವಿಷಯ ರಾಘವಾಂಕನ 'ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ್' ದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತ ನಾದ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯನ್ನು ಕುರಿತದ್ದು : ಸಮಗ್ರ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತನಾದ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯನ್ನಲ್ಲ ಎನ್ನಿಸುವಂತಿದೆ.

ಶ್ರೀ ಡಿ. ಎಲ್. ಎನ್. ಅವರು ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ವಿವೇಚಿಸುತ್ತ 'ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ್'ದಲ್ಲಿ ರಾಘವಾಂಕನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ವೀರಶೈವನೆಂದು ಕಂಠೋಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಇದ್ದುದನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ವೀರಶೈವದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳಾದ ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ಹಾಗೂ ಷಟ್ಸ್ಥಲಗಳ ಗಂಧ ಕೂಡ ರಾಘವಾಂಕನ ಸಿದ್ಧರಾಮನಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಕವಿ ಒಂದೆರಡು ಕಡೆ 'ಇಷ್ಟಲಿಂಗ' ಹಾಗೂ 'ಸೆಜ್ಜೆ', 'ಕರಡಿಗಿ' ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದರೂ ಅವು ಇಷ್ಟಲಿಂಗವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದಿಲ್ಲ. 'ಮಹೇಶ್ವರ', 'ಜಂಗಮ', 'ಕಾಯಕ', 'ಶರಣ' ಇತ್ಯಾದಿ ಪದಗಳು ವೀರಶೈವ ಪರಿಭಾಷೆಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಅವು ಕವಿಯ ವೀರಶೈವತ್ವಕ್ಕೆ ಆಧಾರಗಳಾಗಬಲ್ಲುವೇ ಹೊರತು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವೀರಶೈವತ್ವಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲವೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ.

ಆದರೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಶೈವನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಬಲವಾದ ಆಧಾರಗಳಿವೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. 'ಸಿದ್ಧರಾಮನಾಥಂ ಶೈವ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸುಖದೊಳಿದಂ' ಎಂದು ಸ್ವತಃ ಕವಿಯೇ ನುಡಿದುದು, ಹುಟ್ಟಿದ ಕೂಡಲೆ ಅವನಿಗೆ ಜಾತಕರ್ಮವಾದುದು, ದೊಡ್ಡವನಾದ ಮೇಲೆ ಅವನು ಶೈವ ಕ್ರಿಯೆಗಳಾದ ನಿತ್ಯಹೋಮ, ಅಗ್ನಿಪೂಜೆ, ಸ್ಥಾವರಲಿಂಗಪ್ರತಿಷ್ಠೆ, ದೇವಾಲಯಗಳ ರಚನೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಕೈಕೊಂಡನು.—ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿದರೆ 'ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ್'ದ ಸಿದ್ಧರಾಮ ವೀರಶೈವನೆನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತ ಶೈವನಾಗಿದ್ದನೆಂಬುದು ಹೆಚ್ಚು ಸಮಂಜಸವಾಗುತ್ತದೆ, 'ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾರೆ.^೧ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಈ ಮಾನ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರ ವಿವೇಚನೆ ರಾಘವಾಂಕನ ಕೃತಿಗಷ್ಟೇ ಸೀಮಿತವಾಗಿದ್ದು ಸಾಧಕ ಬಾಧಕವಾದ ಆಧಾರಗಳನ್ನು ಖಚಿತವಾಗಿ ಗ್ರಂಥದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಕುರಿಯುವುದರಿಂದ ಅದು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಡಿ. ಎಲ್. ಎನ್. ರವರು ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿ, ವೀರಶೈವ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತರ ಗ್ರಂಥಗಳ ಭಿತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವೀರಶೈವತ್ವದ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ, ಜಾಮರಸನು ಮಾತ್ರ 'ಪ್ರಭುಲಿಂಗ ಲೀಲೆ'ಯಲ್ಲಿ ಈ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಸೇರಿಸಿದ್ದಾನೆಂದೂ ಹೇಳಿ, "ಇಲ್ಲಿಂದ ಒಂದೇ ಹೆಜ್ಜೆ ಸಾಕು : ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ. ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆ ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದೆ."^೨ ಎಂದು ಉಹಾತ್ಮಕವಾದ ವಿಚಾರವೊಂದನ್ನು ಮಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಗಳು ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಇಲ್ಲದ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಹೇಳಿವೆಯೆಂಬ ತಮ್ಮ ವಾದಕ್ಕೆ ಅವರು ಶ್ರೀ ಎಂ. ಆರ್. ಶ್ರೀ ಅವರ 'ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಗಳು' ಎಂಬ ಲೇಖನವನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಶ್ರೀ ಎಂ. ಆರ್. ಶ್ರೀ ಅವರು ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಗಳ ಐದು ಸಂಕಲನಗಳಿವೆಯೆಂದು ಆ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಶಿವಗಣಪ್ರಸಾದಿ ಮಹಾದೇವಯ್ಯಗಳ ಪ್ರಥಮ ಸಂಕಲನವೊಂದನ್ನುಳಿದು ಇತರ ನಾಲ್ಕು ಸಂಕಲನಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ

೧. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ್, ಪೀಠಿಕೆ I iii

೨. " " " " I iv

ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರಭುದೇವನ ಜೀವನ ವೃತ್ತಾಂತಗಳೇ ಕಾರಣವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮಾನ್ಯ ಎಂ. ಆರ್. ಶ್ರೀಯವರ ಈ ಹೇಳಿಕೆಗೆ ಆಧಾರವೆಂದರೆ ಗುಮ್ಮಳಾಪುರದ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗ ಯತಿ ಹಾಗೂ ಗೂಳೂರ ಸಿದ್ಧವೀರಣ್ಣೊಡೆಯರು ಸಂಕಲಿಸಿದ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಗಳ ಪ್ರಾರಂಭದ ಹಾಗೂ ಸಮಾಪ್ತಿಯ ವಾಕ್ಯಗಳು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ನೋಡಿದ್ದೇವೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯ ವಿಷಯ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯ ಸಂಕಲನಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಕವಾಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಇಲ್ಲದ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಕಾರರು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಹೇಳಿದರೆ ? ಅಥವಾ ಜರುಗಿದ ಸತ್ಯವನ್ನು ಒಂದು ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆ ಹೇಳಿದೆ ಇದ್ದಾಗ ಅದರ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅನಂತರದ ಸಂಕಲನಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡವೇ ? ಈ ವಿಷಯದ ನಿಷ್ಕರ್ಷೆ ಎಂ. ಆರ್. ಶ್ರೀ ಅವರ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಆಗಿಲ್ಲ. ಅದು ಅವರ ಲೇಖನದ ಉದ್ದೇಶವೂ ಅಲ್ಲವೆನ್ನುವುದು ಸುಸ್ಪಷ್ಟವಿದೆ. ಶ್ರೀಮಾರ್ಕ ಡಿ. ಎಲ್. ಎನ್. ಅವರು ಮಾತ್ರ ತಮ್ಮ ವಾದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಎಂ. ಆರ್. ಶ್ರೀಯವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಶ್ರೀ ಡಿ. ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವೀರಶೈವತ್ವದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ ವಿಚಾರಗಳು ಸಂಶಯಾತ್ಮಕ ಹಾಗೂ ವಾದಗ್ರಸ್ತವಾಗಿದ್ದುವೆನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇದರ ಇತ್ಯರ್ಥಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಡಾ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ ಅವರು ತಮ್ಮ 'ಮಹಾಕವಿ ರಾಘವಾಂಕ' ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಡಿ. ಎಲ್. ಎನ್. ಅವರು ಕೊಟ್ಟ ಕಾರಣಗಳ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಕೈಹಾಕಿದರು. ರಾಘವಾಂಕನ 'ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ'ದ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಶೈವ ನೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಡಿ. ಎಲ್. ಎನ್. ಎತ್ತಿತೋರಿದ ಆಧಾರಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದೇ ಆಗಿ ಅವರು ವಿಮರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ.

'ಶೈವಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ' ಎಂಬ ಪದದಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಶೈವನಾಗಿದ್ದನೆಂದು ಅರ್ಥಯಿಸಿಕೊಂಡರು. ಏಕೆಂದರೆ ಹರಿಹರನು 'ಬಸವರಾಜದೇವರ ರಗಳೆ'ಯಲ್ಲಿ ಇದೇ ಪದವನ್ನು ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದ್ದಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ 'ಶೈವ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ' ವೆಂಬ ಪದದ ಲಕ್ಷ್ಯಾರ್ಥವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. 'ಮಹೇಶ್ವರ', 'ಶರಣ', 'ಜಂಗಮ', 'ಕಾಯಕ', 'ಭವಿ' ಎನ್ನುವ ಪದಗಳು ವೀರಶೈವ ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಶಬ್ದಗಳಾಗಿದ್ದು ಅವು ಕವಿಯ ವೀರಶೈವತ್ವವನ್ನಲ್ಲ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವೀರಶೈವತ್ವವನ್ನೇ ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ ಎಂದು 'ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ'ದಲ್ಲಿ ಆ ಪದಗಳು ಬಳಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಂದರ್ಭ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ.

ಇನ್ನು 'ಚಾತಕರ್ಮ', 'ನಿತ್ಯಹೋಮ', 'ಸ್ಥಾವರಲಿಂಗ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ' ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಪುರಾತನ ಶೈವಕರ್ಮಗಳಾದುದರಿಂದ ಅವು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಶೈವನಾಗಿದ್ದನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಬಲವಾದ ಆಧಾರಗಳಾಗಿವೆ ಎಂಬ ಡಿ. ಎಲ್. ಎನ್. ಅವರ ವಾದವನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮವು ಸಂಕ್ರಮಣಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಹಳೆಯ ಶೈವಕ್ರಿಯೆಗಳು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು ಎಂಬ ಡಾ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಮನನೀಯವಾದುದಾಗಿದೆ. ಹರಿಹರ ರಾಘವಾಂಕರು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ಶರಣರ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಭೂತವಾದ ಆಧಾರಗಳಿವೆ. ಇದರ ವಿವೇಚನೆ ಮುಂದೆ ಬರಲಿದೆ.

ದೀಕ್ಷೆ ಶೈವ ವೀರಶೈವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಕಾರ. ವೀರ ಶೈವರು ಪಂಚಕಲಶಗಳ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದರೆ ಶೈವರು ಅಗ್ನಿ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. 'ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ್'ದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಪಂಚಕಲಶಗಳ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ದೀಕ್ಷೆಯಾದ ಸನ್ನಿವೇಶದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

“ಕಂಗೆಸೆವ ನಾಲ್ಕು ಬಾಗಿಲ ಶಿವಾಲಯದ ಕಳ
ಸಂಗಳೇ ಕಳಸವೆಗಜಾತೆ ನಂದೀಶ್ವರಂ
ಭೃಂಗಿಯುಂ ವೀರೇಶನೆಸೆವ ಕಳಸಾಚಾರ್ಯರಾ ಮಲ್ಲಿನಾಥನೆಡೆಯ
ಲಿಂಗಾಲಯದ ಕಳಸ ಗುರುಕಳಸವಾಜಿತಾ
ನಂಗನೇ ಗುರುವಾಗಿ ಭರದೊಳಪ್ರತಿಮ ಸಿ
ದ್ಧಂಗನುಗ್ರಹವಿತ್ತನೊಸೆದು ಶೋಧಿಸಿದ ಪುಣ್ಯವನು ಪುಟವಿಟ್ಟಂತಿರೆ”^೧

ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿರುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ದೀಕ್ಷೆ ವೀರಶೈವ ದೀಕ್ಷೆಯಾಗಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಜನ್ಮದಾರಭ್ಯದಿಂದಲೇ ಉತ್ತಮಾಂಗದಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯ ಲಿಂಗ ಮೂಡುತ್ತೆಂದು ರಾಘವಾಂಕನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆ ಯಾಯಿತೆಂಬ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸತ್ಯವನ್ನು ಲೋಪಿಸಿರಬೇಕೇ, ರಾಘವಾಂಕನು ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ? “ಇತಿಹಾಸವನ್ನೇ ಒಪ್ಪಿ ಪ್ರಭು ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನವರಿಂದಲೇ ಆತನಿಗೆ ಲಿಂಗಧಾರಣೆ ಮಾಡಿಸಿದ್ದರೆ ಅವರ ಮುಂದೆ ಈತನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಮಿನುಗಡೆಂಬ ಭಯವೂ ಆತನಿಗೆ ಬಂದಿರಬಹುದು”,^೨ ಎನ್ನುವ ಡಾ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ ಅವರು ಕೊಡುವ ಕಾರಣವು ನಿಜವಾದುದಿರಬೇಕು. ತನ್ನ ಕಥಾನಾಯಕನಾದ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಕೀಳ್ಮೆಯುಂಟಾಗುವುದು ಕವಿಗೆ ಸೇರಿದ ಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ ಆ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ರಾಘವಾಂಕನು ಬದಿಗಿಟ್ಟಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸತ್ವಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಮನು ಅಪೂರ್ವಸುಂದರಿಯಾದ ಒಬ್ಬಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ, ಅವನ ಮೇಲೆ ಬಾಣಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಿ ಸೋತುಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಕಾಮನಿಗೆ ‘ಸತಿಗೆ ಸತಿ ಸೋಲ್ತು ಕೂಡಿದ ಕಾಲವುಂಟೆ?’ ಎಂದು ಕೇಳಿದ ನೂತನ ವೀರಶೈವ ಶರಣಸ್ಥಲದ ಸತಿಪತಿ ಭಾವದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಡಾ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ ಅವರು ಸೂಚಿಸಿದ ಈ ಅಂಶವು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವೀರಶೈವತ್ವಕ್ಕೆ ಸಾಧಕವಾಗಿದೆಯೆನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ‘ಶಿವಯೋಗಿ’ ಎಂದು ಖ್ಯಾತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಯೋಗಕ್ಕೂ ವೀರ ಶೈವಕ್ಕೂ ನಿಕಟವಾದ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಕೆರೆಯನ್ನು ಅಗಿಯುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿದ್ದಾಗ ನದೀಕನ್ಯೆಯರು ಬಂದು “ನಾವಿಲ್ಲಿ ನೆಲಸುತ್ತೇವೆ, ವೃಥಾ ಆಯಾಸಬೇಡ” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಸಿದ್ಧರಾಮನು “ಶಿವಯೋಗಿಯ ಶರೀರಂ ವೃಥಾಸವೆಯಲಾಗದು, ಅನುಗೊಂಬನಿತು ಕಾಯಕಂ ನಡೆಯುತ್ತಿರಬೇಕು.” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬರುವ

೧. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ್, ಸಂ. ೨, ಪ. ೧೩.

೨. ಮಹಾಕವಿ ರಾಘವಾಂಕ, ಪು. ೧೧೩-೧೧೪.

'ಶಿವಯೋಗಿ' 'ಕಾಯಕ' ಎಂಬ ಪದಗಳು ಪೂರಕ ಪರಿಪೂರಕಗಳಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವೀರ ಶೈವತ್ವವನ್ನು ಸಾರುತ್ತವೆ ಎಂದು ಡಾ. ಆರ್.ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ ಅವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ವೀರಶೈವ ಪಂಚಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾಗಿ ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದ ರೇವಣಸಿದ್ಧನು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ತಾಯಿಯಾದ ಸುಗ್ಗವೈಯ ಗರ್ಭವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ "ಅಪ್ರತಿಮ ಶಿವಯೋಗಿಯುತ ಪುತ್ರನಾದಪಂ" ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜನನ ಸಂಕೇತವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. 'ವೀರಶೈವ ಆಚಾರ್ಯನಿಂದ ಮನ್ನಣೆಪಡೆದ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ವೀರಶೈವನಾಗಿರಬೇಕಲ್ಲದೆ ಶೈವ ನಾಗಲಾರನು' ಎಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸುತ್ತಾರೆ.^೧ ರೇವಣಾಚಾರ್ಯನ ಮಗನಾದ ರುದ್ರಮುನಿಯಿಂದ ವೀರಶೈವ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ಹಾವಿನಹಾಳ ಕಲ್ಯಾಣನು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ಭಕ್ತಿ ಗೌರವಗಳನ್ನಿರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ವೀರಶೈವನಾದ ಸೊಡ್ಡಳ ಬಾಚರಸನು ಕರ್ಣದೇವನ ಆಜ್ಞಾನುಸಾರವಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯನ್ನು ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಕರೆತರಲು ಹೋದವನು ಅವನಿಂದ ಉಪದೇಶ ಪಡೆದು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಲಿಂಗೈಕ್ಯನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ವೀರಶೈವರಿಂದ ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದ ಸಿದ್ಧರಾಮನೂ ವೀರಶೈವನಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುವ ಡಾ. ಆರ್.ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಹೆಚ್ಚು ಸೂಕ್ತವಾಗಿದೆಯೆಂದು ವೇದ್ಯವಾಗದೆ ಇರದು.

ಡಾ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ ಅವರ ಮೇಲಿನ ವಿವೇಚನೆ ರಾಘವಾಂಕನ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತನಾದ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ನಾವಿಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಶ್ರೀಮಾನ್ ಡಿ. ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರಂತೆ ಇತರ ವೀರಶೈವ ಕೃತಿಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತತೆಯ ಆರೋಪವನ್ನು ಹೊರಿಸುವ ಪ್ರಮಾದಕ್ಕೆ ಅವರು ಕೈಹಾಕಲಿಲ್ಲವೆನ್ನುವುದು ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಮಾತಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀಮಾನ್ ಡಿ.ಎಲ್.ಎನ್. ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು 'ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ'ದ ಭೂಮಿಕೆಯ ಮೇಲೆಯೇ ಆಹ್ವಾನಿಸಿದುದರಿಂದ ಡಾ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಡಿ. ಎಲ್. ಎನ್. ಅವರಿಂದ ಬರಬೇಕಿತ್ತು. ಆದರೆ ಮಾನ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಮೌನವನ್ನವಲಂಬಿಸುವುದು ಮಾತ್ರ ಸಂತೋಷವನ್ನು ತರಲಿಲ್ಲ.

ಮಾನ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಬ್ಬರ ಈ ಎರಡು ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ಪರಾಮರ್ಶಿಸಿದರೆ ರಾಘವಾಂಕನ 'ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ'ದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತನಾದ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಕೆಲವೊಂದು ಸಲ ಶೈವನಾಗಿಯೂ ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಸಲ ವೀರಶೈವನಾಗಿಯೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾನೆ. ನಾವು ಈ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದಂತೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ಬಗೆಯ ವೀರಶೈವ ಪ್ರಭಾವ ಬಿದ್ದ ವಿಷಯ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರದಿಂದಲೇ ಸುವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವ ಮಾತು ಕೂಡ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಅವನಿಂದ ರಚಿತವಾದ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವತಃ ತಾನು ಕರ್ಮಯೋಗಿಯಾಗಿದ್ದ ವಿಷಯವನ್ನು ಕಂಠೋಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನಿಂದ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದು ಕರ್ಮಯೋಗವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಶಿವಯೋಗಿಯಾದೆನೆಂದು ಧನ್ಯತೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ.

೧. ಮಹಾಕವಿ ರಾಘವಾಂಕ, ಪು. ೧೧೪.

ಇದರಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಎರಡು ಘಟ್ಟಗಳಿವೆ ಎಂಬ ಮಾತು ಸುವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಘವಾಂಕನು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನಿಂದ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದನೆಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದ ಇದ್ದುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳು ಬೇರೆ ಇರಬೇಕು. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ತನ್ನ ಕಥಾನಾಯಕನಾದ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಕೈ ಬಿಟ್ಟಿರಬೇಕು ; ಇಲ್ಲವೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಜರುಗಿದ ಈ ಸಂಗತಿ ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗದೆ ಹೋಗಿರಬೇಕು.

ಹರಿಹರ ರಾಘವಾಂಕರಿಗೆ ಕಲ್ಯಾಣದ ಆಂದೋಲನದ ನಿಕಟ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಸಂಭವನೀಯ. ಕಲ್ಯಾಣದ ಅನುಭವಗೋಷ್ಠಿಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದ ತಾತ್ವಿಕ ಚರ್ಚೆಯ ಮಹೋನ್ನತಿ ಸ್ವತಃ ಶರಣರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸುವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದ್ದರೂ ಆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಅವರು ಮೌನ ತಳೆದಿದ್ದಾರೆ ; ಇಲ್ಲವೆ ಒಂದೆರಡು ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ತೇಲಿಸಿ ಹೇಳಿ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಮಹಾಕವಿ ಹರಿಹರನು 'ಪ್ರಭುದೇವರ ರಗಳೆ'ಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಮತ್ತು ಬಸವಣ್ಣನವರ ಸಂದರ್ಶನವನ್ನು

“ಬರುತೆ ಬಸವಣ್ಣನಂ ಕಂಡು ಮಾತಾಡುತಂ
ಹರನ ನಿಲವಿನ ಪರಿಯನೊಲೈಯಿಂ ತೋಟುತಂ”^೧

ಎಂದು ಎರಡೇ ಎರಡು ಪಂಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ಮುಂದೆ ಸಾಗುತ್ತಾನೆ. 'ಬಸವರಾಜದೇವರ ರಗಳೆ'ಯಲ್ಲಿ ಇದೇ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು

“ಬಂದು ಬಸವಂಗೆ ಶಿವಲಿಂಗದನುವಂ ತೋಟು
ನಿಂದಿರದೆ ಹೋದನಾ ಕದಳಿಗೆ ಮನಂ ಮೀಟು”^೨

ಎಂದು ವೇಗದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಸಾಲು ಹೇಳಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಾನೆ. ಈ ವೇಗಭರದಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನವರನ್ನು ಕಂಡ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಬಳಿಕ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಗೆ ಹೋದನೆಂದು ಪ್ರಭುದೇವರ ರಗಳೆಯಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಕೂಡ ಮರೆತು, ಕಲ್ಯಾಣದಿಂದ ನೇರವಾಗಿ ಕದಳಿಗೆ ಹೋದನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ರಾಘವಾಂಕನು ಹರಿಹರನ ಪ್ರಭು ದೇವರ ರಗಳೆಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬುದು ಮೇಲಿನೋಟಕ್ಕೆ ವಿದಿತವಾಗುತ್ತದೆ; ಹರಿಹರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :

“ನಡೆತಂದು ಚೆನ್ನ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯ ಪುರಕೆ ಬಂದು
ಮೃಡಮೂರ್ತಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನನಿಡುಸುರುತಂದು
ಕಲಿಯುಗಂ ಪೊಲ್ಲೆಂದು ಬುದ್ಧಿಯಂ ಸಾಟುತುಂ
ಸಲೆ ಗುಹೆಗೆ ನಡೆವುದೆಂದಿಚ್ಛೆಯಂ ತೋಟುತುಂ
ಶ್ರೀ ಪರ್ವತಾಭಿಮುಖಿನಾದನಲ್ಲಮದೇವ.”^೩

೧. ಪ್ರ. ದೇ. ರಗಳೆ, ಪಂಕ್ತಿ, ೬೫-೬೬.

೨. ಬ. ದೇ. ರಗಳೆ, ಸ್ಥಲ. ೧೩.

೩. ಪ್ರಭುದೇವರ ರಗಳೆ, ಪಂಕ್ತಿ, ೩೬೭-೩೭೦.

ಪ್ರಭುದೇವರ ರಗಳೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಈ ವಿಚಾರ ಹಾಗೂ ಸನ್ನಿವೇಶದ ಅನುಪೂರ್ವಿಕೆಯನ್ನೇ ರಾಘವಾಂಕನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದಾನೆಂಬುದನ್ನು ಆತನ ಸಿದ್ಧರಾಮಚಾರಿತ್ರದ ಪ್ರಭು-ಸಿದ್ಧರಾಮ ಸಂದರ್ಶನದ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನೋದಿ ಮನಗಾಣಬಹುದು.

ಹರಿಹರ ರಾಘವಾಂಕರು ಶರಣರ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಥಮತಃ ಕಾವ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಜೀವನದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ವಿವರಗಳ ಕಡೆಗೆ ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾದ ಕುತೂಹಲದೃಷ್ಟಿ ಅವರಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಶಿವಶರಣರ ಜೀವನ ಆ ಯುಗದ ಮೇಲೆ ಬೀರಿದ ಪ್ರಭಾವವು ಪವಾಡಸದೃಶವಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯಜನ ಅವರನ್ನು ಪವಾಡಪುರುಷರೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿ ಅವರ ಜೀವನದ ಬಗೆಗೆ ಬೆರಗಿನ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಬೀರಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಸುತ್ತಲೂ ತಮ್ಮ ಬೆರಗಿನ ಕಲ್ಪನಾಪರಿವೇಶವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯಜನ ಸೃಜಿಸಿರಬೇಕು. ಹರಿಹರ ರಾಘವಾಂಕರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾದುದು ಸಾಮಾನ್ಯಜನರ ಕಲ್ಪನಾಪರಿವೇಷದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿನಿಂತ ಶರಣರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಮಹೋನ್ನತಿ! ಆದುದರಿಂದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ವಿವರಗಳನ್ನು ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅರಸಿಕೊಂಡು ಹೋದರೆ ತಪ್ಪನ್ನೇ ಕಾಣುವ ಸಂಭವ. ಹಾಗೆ ಹುಡುಕ ಹೋಗುವುದು ಇತಿಹಾಸ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾದ ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದಂತೆಯೇ ಎಂದು ನಮ್ಮ ಭಾವನೆ.

ಮಹಾಕವಿ ರಾಘವಾಂಕನು 'ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ'ದಲ್ಲಿ ಜನಮನದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿನಿಂತ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಮಾರುಹೋಗಿದ್ದಾನೆ. ಸಾಮಾನ್ಯಜನಗಳ ಮನೋಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಮೂರ್ತಿಚಿತ್ರವನ್ನು ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ರೂಢವಾದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಸವಾದಿಗಳ ವೀರಶೈವ ದರ್ಶನದ ಕ್ಷಚಿದ್ವರ್ತನ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ತತ್ವಮಥನ, ಅಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅಭಿಪ್ರೇ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಮಾನಕ್ಕೆ ಸದೃಶವಾದುದು. ಬಸವಾದಿಗಳು ಅಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ದರ್ಶನದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳಾದ ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ಪಟಾಸ್ಥಲಗಳ ಹೊಳಹನ್ನು ಕಂಡು ತಮ್ಮ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಿದರು. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಕೂಡ ಆ ವಿಚಾರಕ್ರಾಂತಿಯ ವಲಯಕ್ಕೆ ಆಕರ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಅಂದಿನ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಈ ಘಟನೆ ನಡೆದುದು ಅವನ ಜೀವನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ. ಆ ಯುಗದ ಸಾಮಾನ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಉತ್ತರಾರ್ಧಜೀವನದ ತೀಕ್ಷ್ಣ ದೃಷ್ಟಿ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಯುಗದೃಷ್ಟಿಯನ್ನೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾವ್ಯ ರಚಿಸಿದ ರಾಘವಾಂಕನಲ್ಲಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ದೃಷ್ಟಿ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿದೆಯೇ ಹೊರತು ಕಲ್ಯಾಣದ ಶರಣರ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ದೃಷ್ಟಿಯ ಘನತೆಯ ಅರಿವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿಲ್ಲ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಸುತ್ತಲೂ ಅವನು ಹೆಣೆದ ಪವಾಡಗಳ ಜಾಲವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಈ ಮಾತಿನ ಸತ್ಯತೆ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ.

ಹರಿಹರ ರಾಘವಾಂಕರ ಕಾಲದ ವೀರಶೈವಧರ್ಮ

ಕಲ್ಯಾಣದ ವೀರಶೈವ ಕ್ರಾಂತಿ ದುರ್ದೈವದಿಂದ ರಾಜಕೀಯ ರಕ್ತಕ್ರಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಪರ್ಯವಸಾನಗೊಂಡಿತು. ವೀರಶೈವ ದರ್ಶನದ ಮಹೋನ್ನತ ವಿಚಾರಗಳು ಜನಮನದಲ್ಲಿ ಸಾಕಾರ ಪಡೆಯಲು ಇನ್ನೂ ಕಾಲಾವಧಿ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಬಿಜ್ಜಳನ ಕೊಲೆಯಾಗಿ ಹಠಾತ್ತಾಗಿ

ರಕ್ತಕಾಂತಿ ಸಂಭವಿಸಿದುದರಿಂದ ಕೂಡಲೆ ಜನಮನೋಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಶಿವಶರಣರ ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ಹಾಗೂ ಷಟ್ ಸ್ಥಲದರ್ಶನಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಸಮರಸಗೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರು ತ್ತದೆ. ಶೈವ ಪಂಗಡಗಳಲ್ಲಿಯ ಸಾರಭೂತವಾದ ಅಂಶಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ಬಸವಣ್ಣನವರು ವೀರ ಶೈವದರ್ಶನಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಟ್ಟಿರಬುದೇನೋ ನಿಜ. ಶೈವ ಪಂಗಡಗಳಲ್ಲಿ ಅಂದು ಪ್ರಚಾರ ದಲ್ಲಿದ್ದ ಸ್ಥಾವರ ಲಿಂಗಪೂಜೆಯನ್ನು ಕಿತ್ತಿಹಾಕಿ ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ಪೂಜೆಯತ್ತ ವೀರಶೈವಧರ್ಮ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕುತ್ತಲಿತ್ತು. ಬಸವಾದಿಗಳು ಕೂಡ ಪ್ರಾರಂಭದ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಆರಾಧ್ಯ ದೇವತೆಗಳ ಸ್ಥಾವರಲಿಂಗ ಸೂಚಕವಾದ ಅಂಕಿತಗಳನ್ನು ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡುದು ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಅರವತ್ತುಮೂರು ಪುರಾತನರಲ್ಲಿ ಅವರು ಅಪಾರವಾದ ಭಕ್ತಿಗೌರವಗಳನ್ನು ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಅಂಶವು ಅಂದು ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮವು ಶೈವದರ್ಶನದಿಂದ ವ್ಯುತ್ಪಾಂತಿಹೊಂದಿ ಕ್ರಮೇಣ ವಿಕಾಸಪಥದಲ್ಲಿ ಸಾಗಿತ್ತು ಎನ್ನು ವುದರ ಸಂಕೇತವೆಂದು ನಮಗನಿಸುತ್ತದೆ. ಬಸವರಾಜದೇವರ ರಗಳೆಯಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಸಂಗಮ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಂಗಮನಾಥನ ಸ್ಥಾವರಲಿಂಗದ ಪೂಜೆಗೈದುದನ್ನು ಹರಿಹರನು ತನ್ಮಯತೆಯಿಂದ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ.^೧ ಅದೇ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಮುಂದಿನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅವರು ಇಷ್ಟಲಿಂಗದ ಪೂಜೆಮಾಡಿದ ಅಂಶವೂ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ. ಆ ಯುಗದ್ಯುಷ್ಟಿಗೆ ಸ್ಥಾವರಲಿಂಗ ಪೂಜೆ ಹಾಗೂ ಇಷ್ಟಲಿಂಗಪೂಜೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯ ಯುಗದ ವೀರಶೈವ ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಕಲ್ಯಾಣದ ಅನುಭವ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾದ ತೀಕ್ಷ್ಣ ವಿರೋಧವು ಕಂಡುಬಂದಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಕಟ್ಟಿದ ಲಿಂಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟದ ಲಿಂಗದ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಕೂಡದು ಎಂಬುದು ಅನುಭವ ಮಂಟಪದ ತತ್ವಮಾಥನದಿಂದ ಹೊರಟ ವಿಚಾರವಾದರೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನತೆ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾವರಲಿಂಗ ಹಾಗೂ ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ಎರಡರಲ್ಲಿಯೂ ನಿಷ್ಠೆಯಿಟ್ಟು ಪೂಜಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಅಸಂಭವವೇನಲ್ಲ. ಇದೇ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹರಿಹರ ರಾಘವಾಂಕರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಅವರು ಶೈವರಾಗಿದ್ದರೂ ವೀರ ಶೈವರಾಗಿದ್ದರೂ ಎನ್ನುವುದರ ಬಗೆಗೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಸಂದೇಹವುಂಟಾಗುವುದು ಸಹಜವಾಗಿದೆ. ಕೆಲವು ವಿಮರ್ಶಕರು ಇಂತಹ ಸಂದೇಹವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮೇಲಣ ಅಂಶವನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ರಾಘವಾಂಕನ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾದ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನದ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ತೊಡಗಬೇಕು. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾವರಲಿಂಗನಿಷ್ಠೆ ಹಾಗೂ ಕರ್ಮಯೋಗದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಂಡುಬರುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಅವನ ವೀರಶೈವತ್ವ ಸೂಚಕವಾದ ಅಂಶಗಳೂ ಕಾಣಿಸಿಕ್ಕುತ್ತವೆ. ಇವು ಇಂದು ನಾವು ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಸಂಗತಿಗಳೆಂದೆನಿಸಿದರೂ ಅಂದಿನ ಯುಗದ್ಯುಷ್ಟಿ ಯನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ ವಿರೋಧ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಸಮನ್ವಯ ಸೂತ್ರವು ಅಲ್ಲಿ ಗೋಚರ ವಾಗುತ್ತದೆ.

ಮೇಲೆ ವಿವರಿಸಿದಂತೆ ವೀರಶೈವಧರ್ಮದ ಸಂಕ್ರಮಣಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದು ಕೊಂಡು ಶರಣರನ್ನು ಕುರಿತು ಕಾವ್ಯಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಹರಿಹರ ರಾಘವಾಂಕರ ಹೇಳಿಕೆಗಳನ್ನೇ ಇತಿಹಾಸವೆಂದು ಗ್ರಹಿಸುವುದು ಅಷ್ಟು ಸಮಂಜಸವಾಗಲಾರದು. ಶಿವಶರಣರ ಕೆಲವೊಂದು ವಚನಗಳನ್ನು

ಆ ಕವಿಗಳು ಓದಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾದರೂ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾದ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ವೀರಶೈವ ದರ್ಶನದ ಹೊಳಹು ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ನಿಂತಿಲ್ಲವೆಂಬ ಮಾತು ಸತ್ಯ.

ಶ್ರೀಮಾ ಡಿ. ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರು ಇತರ ವೀರಶೈವ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ದೊರೆಯುವ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ವೀರಶೈವತ್ವವನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವೇಚಿಸುವಾಗ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಡಬೇಕು ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿದುದನ್ನು ಮೇಲೆಯೇ ನೋಡಿದ್ದೇವೆ. ಅವರ ಈ ಸೂಚನೆ ಸಮಗ್ರ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಆಧಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಇತ್ಯರ್ಥ ವಾಗಬೇಕೆಂದು ಸಂಕೇತಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ಅವರು ಆಧರಿಸಿದ 'ಇತರ ವೀರಶೈವ ಕೃತಿ'ಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳು ಹಾಗೂ ಸಮಕಾಲೀನ ಶರಣರ ವಚನಗಳು ಸೇರಿಲ್ಲವೆಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ನಾವಿಲ್ಲಿ ಮರೆವಂತಿಲ್ಲ.

ಶ್ರೀಮಾ ಉತ್ತಂಗಿ ಚನ್ನಪ್ಪನವರು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಇಬ್ಬರೂ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಿ, ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಇತ್ಯರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ಹೊಸ ಆಧಾರಗಳನ್ನು ನೆಮ್ಮಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕು, ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವೀರಶೈವತ್ವಕ್ಕೆ ಅವನ ಕೃತಿಗಳೇ ಒರೆಗಳು; ಸಿದ್ಧರಾಮನ ತ್ರಿವಿಧಗಳು ಹಾಗೂ ವಚನಗಳು ಅನ್ಯಕೃತಗಳೆಂದು ನಿರ್ಣಯವಾಗುವವರೆಗೆ ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಅನ್ಯ ಆಧಾರಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ತೀರ್ಮಾನವಿತ್ತರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ವಿವೇಚನೆಯನ್ನು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷದವರ ಆಕ್ಷೇಪಗಳು ಹಾಗೂ ಉತ್ತರಪಕ್ಷದ ಸಮಾಧಾನ ಗಳು ಎಂದು ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪೂರ್ವಪಕ್ಷದವರ ಆಕ್ಷೇಪಗಳು ಎಂಬಲ್ಲಿ ನಾವಿಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿ, ಅವರು ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನಿಂದ ದೀಕ್ಷೆಯಾದ ವಿಷಯವನ್ನು ಪರ್ಯಾಯದಿಂದ ತ್ಯಜಿಸಿ ಬಿಟ್ಟು ಅದು ಮಿಥ್ಯವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪವನ್ನು ಎತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀ ಡಿ. ಎಲ್. ಎನ್. ಅವರ ವಾದವನ್ನು "ಇದು ರಾಘವಾಂಕನ ಮೌನದ ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಿದ ನಿಷೇಧಾತ್ಮಕವಾದ ಅರ್ಥಾಪತ್ತಿಯಾಗಿದೆಯೆಂದು ನಾವು ಸದ್ಯದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕೊಡಬಹುದಾದ ಸೂಚನೆ" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಗೆ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನಿಂದ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯಾದ ವಿಷಯವನ್ನು ಮೊತ್ತ ಮೊದಲಿಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದವರು ಯಾರು? ಶ್ರೀ ಡಿ. ಎಲ್. ಎನ್. ಅವರು ಹೇಳಿದಂತೆ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಕಾರರೇ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಬಗೆಗೆ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಉತ್ತಂಗಿಯವರ ಸಂಶೋಧನೆ ಹೊಸ ಬೆಳಕನ್ನು ಚೆಲ್ಲಿದೆ. ಕಲ್ಲಮಠದ ಪ್ರಭುದೇವನ 'ಲಿಂಗಲೀಲಾವಿಲಾಸ ಚಾರಿತ್ರ'ದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಗುರುಕರುಣ ಸ್ಥಲವೆಂಬಲ್ಲಿ ಮೊತ್ತ ಮೊದಲು ಈ ವಿಷಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿತವಾಗಿದೆಯೆಂಬ ಹೊಸ ಅಂಶವನ್ನು ಸಂಶೋಧಿಸಿ ಅದರ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀ ಡಿ. ಎಲ್. ಎನ್. ಅವರ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ವಾದದ ಮೂಲಕ್ಕೆ ಏಟು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಕಲ್ಲಮಠದ ಪ್ರಭುದೇವನ ಕಾಲ ಚಾಮರಸ ಹಾಗೂ ಪ್ರಥಮ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯ ಕರ್ತೃ ಶಿವಗಣ ಪ್ರಸಾದಿ ಮಹಾದೇವಯ್ಯನ ಕಾಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂಚಿನದಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುತ್ತಾರೆ. ಲಿಂಗಲೀಲಾವಿಲಾಸ ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ೭೨ ವಚನಗಳನ್ನು

೧. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗ್ರಹ, ಪು. ೫೭.

ಎತ್ತಿ ಹೇಳಿ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ೬೭ ವಚನಗಳು ಡಿ. ಎಲ್. ಎನ್. ಅವರು ಹೇಳುವಂತೆ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತವೆಂದು ಒಂದು ವೇಳೆ ತೀರ್ಮಾನವಾದರೂ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ 'ಯೋಗಿನಾಥ' ಎಂಬ ಅಂಕಿತವುಳ್ಳ ೧೫ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಬಂದ ೫ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳು ಕೃತಕವಲ್ಲವೆಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತವಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಅವು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳಿಂದ ಎತ್ತಿದ ಯಥೋಕ್ತಗಳಾಗಿವೆ ಎಂಬ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಸಾಧಾರವಾದುದೆಂಬ ಮಾತು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಕಥೆಯ ಮೂಲ ಹಾಗೂ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವೇಚನೆ ಮಾಡುತ್ತ, ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪ್ರಭು ಸಿದ್ಧರಾಮರ ಸಂದರ್ಶನದ ಸನ್ನಿವೇಶದ ನಾಟಕೀಯತೆಯ ಮೂಲಬೀಜ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ, ಎಂದು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀ ಡಿ. ಎಲ್. ಎನ್. ಅವರು (ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ) "ಅಲ್ಲಮನು ಸಿದ್ಧನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸಮ್ಮತಿಸಿ ಹೊಗಳಿ ಹೋದನೆಂದು ರಾಘವಾಂಕನು ಹೇಳಿದರೆ ಚಾಮರಸನೇ ಮುಂತಾದವರು ಅಲ್ಲಮನು ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇ ಸರಿಯೆಂದು ತೋರಿಸಿ ಸಿದ್ಧನು ಒಪ್ಪುವಂತೆ ಮಾಡಿದನೆಂದು ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ವಿಷಯ."^೧ ಎಂದು ಹೇಳಿದುದನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೆರೆಯ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿದ್ದ ಸಿದ್ಧರಾಮನಲ್ಲಿಗೆ ಪ್ರಭು ಒಂದು 'ಕರೆಯೊ ಒಡ್ಡರೆರೆಯನ' ಎಂದು ವ್ಯಂಗ್ಯಭರಿತವಾಗಿ ಹಾಸ್ಯಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನನ್ನು ಹಾಸ್ಯಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಎಂದರಿತ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಆತನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಷ್ಟೇ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಉತ್ತಮಾಂಗದ 'ಶೈತ್ಯಪ್ರಜ್ವಲಿತ ಕಾಂತಿ' ಯಿಂದೆಸೆವ ಜ್ಯೋತಿರ್ಲಿಂಗವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದು ರಾಘವಾಂಕನು ಚಿತ್ರಿಸಿದ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಚಿತ್ರವಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀ ಉತ್ತಂಗಿ ಚನ್ನಪ್ಪನವರು ಈ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತ, "ಇಲ್ಲಿ ಬಿಸಿಮಾತು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ, ಅಹಂಕಾರದ ಹಾಸ್ಯವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಹೆಣೆಗಣ್ಣಿಗೂ ನಿರಹಂಕಾರಯುಕ್ತವಾದ ಅಲ್ಲಮನ ಅಂಗಾಲಕಣ್ಣಿಗೂ ತಿಕ್ಕಾಟವುಂಟಾಗಿ ತತ್ಪೋಷದೇಶವು ಹೊರಬಿದ್ದಿದೆ."^೨ ಅನ್ಯರು ತನ್ನ ತಪ್ಪನ್ನು ಎತ್ತಿ ಅಡಿದರೆ ರೌದ್ರಾವತಾರವನ್ನು ತಾಳುತ್ತಾನೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ ಚಾಮರಸನ ಚಿತ್ರ. "ಈ ಉಭಯ ಚಿತ್ರಗಳು ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧವಾದವುಗಳೆಂದು ತೋರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಒಂದೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಎರಡು ಮುಖಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ಪೋಷಕವಾಗಿವೆ" ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ.

ಚಾಮರಸನಿಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ದೀಕ್ಷೆಯ ವಿಷಯವು ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ ಅವನನ್ನು ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದು ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯಾದ ವಿಷಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟದ್ದೇಕೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ತಾವೇ ಎತ್ತಿ ಉತ್ತರವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. "ಚಾಮರಸನು ಪ್ರಭುವಿನ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಹೊರಟ ಕವಿ. ತನ್ನ ಕಥಾನಾಯಕನ ಕಕ್ಷೆಗೆ ಒಳಪಡುವ ವಿಷಯದ ಕಡೆಗೆ ಅವನ ಸಂತತ ದೃಷ್ಟಿಯಿದೆ. ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ದೀಕ್ಷೆಯಾದ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುವುದೆಂದರೆ ವಿಷಯಾಂತರವಾದೀತೆಂಬ ಭಯ ಅವನಿಗಿದ್ದಿರಬೇಕು ; ಅದು ಚೆನ್ನಬಸವ ಪುರಾಣದ ವಿಷಯವಾದುದರಿಂದ ಕೈಬಿಟ್ಟಿರಬೇಕು."^೩

೧. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ, ಪೀಠಿಕೆ x v.

೨. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗ್ರಹ, ಪು. ೫೭.

೩. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗ್ರಹ, ಪು. ೫೭.

ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯ ಪರಿಷ್ಕರಣಗಳಿಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರ ವಿವೇಚನೆ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ. ಶಿವಗಣ ಪ್ರಸಾದಿ ಮಹಾದೇವಯ್ಯಗಳು ತಮ್ಮ ಸಂಕಲನಕ್ಕೆ 'ಪ್ರಭುದೇವರ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ' ಎಂದು ಕರೆದುದು ಔಚಿತ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆಯೆಂದೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯ ಇತರ ಸಂಕಲನಗಳೆಲ್ಲ ಕೇವಲ 'ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ' ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆದಿವೆ. ಮೊದಲನೆಯ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ ಚಾಮರಸನ ಪ್ರಭುಲಿಂಗಲೀಲೆಯಂತೆ ಪ್ರಭುವಿನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕೇಂದ್ರ ವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡು 'ಪ್ರಭುದೇವರ ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆ'ಯಾಗಿದೆ. ಈ ಮಾತು ಅವರಡೂ ಕೃತಿಗಳ ತುಲನಾತ್ಮಕ ವಿವೇಚನೆಯಿಂದ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾದರೆ ಕೆಂಚವೀರಣ್ಣೊಡೆಯ, ಗುಮ್ಮಳಾಪುರದ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯತಿ, ಗೊಳೂರ ಸಿದ್ಧವೀರಣ್ಣೊಡೆಯರ ಸಂಕಲನಗಳು ಹುಟ್ಟಿ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಏಳುತ್ತದೆ. ಇದರ ವಿವೇಚನೆ ಮುಂದೆ ಬರಲಿದೆ.

ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಉತ್ತಂಗಿ ಚನ್ನಪ್ಪನವರು ಎತ್ತಿ ಹೇಳಿರುವ ಇನ್ನೊಂದು ಮಾರ್ಮಿಕವಾದ ಅಂಶವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಬಹುದು. ಗೊಳೂರ ಸಿದ್ಧವೀರಣ್ಣೊಡೆಯರ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ,

“ಶಿವಗಣಪ್ರಸಾದಿ ಮಹಾದೇವಯ್ಯಗಳು ಪ್ರಭುದೇವರ ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯ ಮಹಾಪ್ರಸಂಗಮಂ ಬಸವರಾಜದೇವರು, ಚೆನ್ನಬಸವರಾಜದೇವರು ಮುಖ್ಯವಾದ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಮಹಾಗಣಗಳ ವಚನಗಳಿಂದ ಕಥಾಸಾಂಗತ್ಯವಾಗಿ ಶಿವಾನುಭಾವ ವನು ಮುಖಕ್ಕೆ ನಿರ್ಮಳ ದರ್ಪಣವೆನೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದರು. ಇಲ್ಲಿ ವಚನಕ್ರಮ ತಪ್ಪಿ ದಡೆ ಪರಿಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನದಿಂದ ತಿದ್ದಿಕೊಂಬುದೆಂದು ಎನಲಾಗಿ, ಆ ವಾಕ್ಯವಿಡಿದು ಗುಮ್ಮಳಾಪುರದ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗದೇವರು ಅಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯದೇವರಿಗೆ ದೀಕ್ಷಾಕ್ರಮ ವಿಲ್ಲದಿರಲು ಬಸವಾದಿ ಪ್ರಮಥರ ವಚನಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಸೇರಿಸಿದರು”^೧

ಎಂಬ ಮೇಲಿನ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ 'ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯದೇವರಿಗೆ ದೀಕ್ಷಾಕ್ರಮವಿಲ್ಲದಿರಲು' ಮಾತನ್ನು ಶ್ರೀ ಎಂ. ಆರ್. ಶ್ರೀಗಳು ಹಾಗೂ ಡಿ. ಎಲ್. ಎನ್. ಇಬ್ಬರೂ ತಪ್ಪಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುವ ಶ್ರೀ ಉತ್ತಂಗಿಯವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಸೂಕ್ತವಾಗಿದೆ. 'ಅಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯ ದೇವರಿಗೆ ದೀಕ್ಷಾಕ್ರಮವಿಲ್ಲದಿರಲು' ಎಂದರೆ 'ಶಿವಗಣಪ್ರಸಾದಿ ಮಹಾದೇವಯ್ಯಗಳ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ದೀಕ್ಷಾಕ್ರಮವಿಲ್ಲದಿರಲು' ಎಂದು ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಮೊದಲು ಭವಿ ಯಾಗಿರಬಹುದಾದ ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಅನಂತರ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯಾಯಿತೆಂದು ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ತರುವಾಯದ ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಕಾರರು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ದೀಕ್ಷೆಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತವಚನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರಬೇಕೆಂಬ ಶ್ರೀ ಡಿ. ಎಲ್. ಎನ್. ಅವರ ವಾದದಲ್ಲಿ ಹುರುಳಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿ ತಮ್ಮ ಸುದೀರ್ಘವಾದ ವಿವೇಚನೆಯನ್ನು ಉತ್ತಂಗಿಯವರು ಕೊನೆಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಶ್ರೀಮಾನ್ ಉತ್ತಂಗಿ ಚನ್ನಪ್ಪನವರ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ವೀರಶೈವತ್ವದ ಬಗೆಗಿನ ಸುದೀರ್ಘವಾದ, ಸತ್ಯನಿಷ್ಠವಾದ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿವೇಚನೆ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಚಾಳಿಸಿತು.

ಜನಮನದಲ್ಲಿ ಎದ್ದ ಸಂಶಯದ ಧೂಳಿಯನ್ನು ಹಾರಿಸಿ ಆರೋಗ್ಯ ಪೂರ್ಣವಾದ ವಾತಾವರಣ ವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿತು. ಅವರ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಮರಳಿ ಬೆದಕುವವರಿಗೆ ಎಂಟರ್ಡ್ ಬೇಕೆನ್ನು ವಂತಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಾಗದು.

ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿ ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಶ್ರೀ ಎಂ. ಚಿದಾನಂದ ಮೂರ್ತಿಯವರು 'ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆ ಯನ್ನು ಕುರಿತು' ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಮರಳಿ ಎತ್ತಿದರು. ಅವರ ವಿಚಾರ ಗಳೆಲ್ಲ ಶ್ರೀ ಡಿ. ಎಲ್. ಎನ್. ಅವರ ವಿಚಾರಗಳ ಪುನರುಚ್ಚರಣೆಯಾಗಿವೆ. ಮಾನ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರು ೧೯೪೧ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೇ ಇವರು ನಿಷ್ಕೆಯಿಂದ ತೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀ ಉತ್ತಂಗಿ ಚನ್ನಪ್ಪನವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸುಳ್ಳುಗೈವ ಒಂದಾದರೂ ಹೊಸ ಅಂಶವು ಅವರ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ಇಲ್ಲ. ಅವರ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಬಹುದು:

"..... ಸಿದ್ಧರಾಮ ಆರಂಭದಲ್ಲಾದರೂ ಶೈವನಾಗಿದ್ದನೆಂದೂ, ಲಾಕುಳಶೈವ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದನೆಂದೂ ಸ್ಪಷ್ಟ. ಇವನು ವಚನಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವುದು (ವೀರಶೈವರಲ್ಲದವರಾರೂ ವಚನಗಳನ್ನು ಬರೆದಿಲ್ಲ), ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಬಂದು ಕಂಡು ಮಾತನಾಡಿ ಬೋಧಿಸಿದ್ದು (ಈ ಅಂಶವನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ). ಇವೆಲ್ಲವೂ ಕೊನೆ ಕೊನೆಗೆ ಅವನ ಮೇಲೆ ಆದ ವೀರಶೈವಧರ್ಮದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತವೆ. ಆದರೂ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ವೀರಶೈವನಾದನೇ ಇಲ್ಲವೇ ಎಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಸಂದೇಹವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು."^೧

ಮೇಲಿನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಶ್ರೀ ಚಿದಾನಂದ ಮೂರ್ತಿಗಳಿಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವೀರಶೈವತ್ವದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಂದ ವಚನರಚನೆಯಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಅಂಶವನ್ನೂ ಅವರು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನಿಂದ ದೀಕ್ಷೆಯಾದ ವಿಷಯವು ಅವನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದರ ಕಡೆ ಇವರ ದೃಷ್ಟಿ ಹರಿದಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ "ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ವೀರಶೈವನಾದನೇ ಇಲ್ಲವೇ ಎಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು" ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ವಚನಗಳನ್ನು ಓದಿದರೆ ಅವರು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡ ಸಂದೇಹಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರ ದೊರೆತೀತು ಎಂದು ನಾವಿಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಬಹುದು.

ಶ್ರೀ ಎಂ. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿಯವರ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ತಡವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಡಾ. ಎಚ್. ತಿಪ್ಪೇರುದ್ರಸ್ವಾಮಿಯವರು 'ಶೂನ್ಯತತ್ವ ವಿಕಾಸ ಮತ್ತು ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ' ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮೇಲಣ ಲೇಖಕರ ವಿವಾದಾತ್ಮಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ವಚನಗಳು ಹಾಗೂ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳು ಕಣ್ಣೆದುರಿಗಿರುವಾಗಲೂ ಹಳೆಯ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೇ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಹೇಳುವ ಏಕಗ್ರಾಹಿತ್ವವು ಸಂಶೋಧನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಗೌರವ ತರುವಂತಹದಲ್ಲವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯ ಸಂಕಲನಗಳು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಆಗುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವೆಂಬ ಎಂ. ಆರ್. ಶ್ರೀ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು, ಅದನ್ನೇ ತಮ್ಮ

೧. ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಪು. ೪೮.

ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪಡೆನುಡಿದಿರುವ ಶ್ರೀ ಎಂ. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿಯವರ ವಿಚಾರವನ್ನು ಡಾ. ಎಚ್. ತಿಪ್ಪೇರುದ್ರಸ್ವಾಮಿಯವರು ಪ್ರತಿಭಟಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶಿವಗಣಪ್ರಸಾದಿ ಮಹಾದೇವಯ್ಯಗಳ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯಾದ ಪ್ರಸಂಗವಿಲ್ಲದುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ ಕೆಂಚವೀರಣ್ಣೊಡೆಯನು ತನ್ನ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಣೆದಿದ್ದಾನೆ. ಆತನು ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಆ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರೂಪಿಸಿರಬಹುದೆನ್ನುವ. ಆದರೆ ಗುಮ್ಮಳಾಪುರದ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯತಿ ಹಾಗೂ ಗೂಳೂರ ಸಿದ್ಧವೀರಣ್ಣೊಡೆಯರ ಸಂಕಲನಗಳಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಅದೇ ವಿಷಯವು ಕಾರಣವಾಗಿರಲೇಬೇಕೆನ್ನುವುದು ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದವಾಗುತ್ತದೆ. “ಹಿಂದಿನವರು ಹೇಳದೆ ಬಿಟ್ಟ ಹೊಸ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಷ್ಕಾರ ಗೊಳಿಸುವುದು ಈ ಮೂರನೆಯ ಹಾಗೂ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಗಳಿಗೆ ಜನ್ಮಕಾರಣಗಳೇ ಹೊರತು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ದೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.”^೧ ಎಂಬ ಡಾ. ತಿಪ್ಪೇರುದ್ರಸ್ವಾಮಿಯವರ ಮಾತು ಗಮನಾರ್ಹವಾದುದು. ಶಿವಗಣಪ್ರಸಾದಿ ಮಹಾದೇವಯ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ‘ಪ್ರಭುದೇವರ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ’ ಯಾಗಿದ್ದುದು ಅನೇಕ ಹೊಸ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು, ಮುಂಬಂದ ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಕಾರರ ಪರಿಷ್ಕಾರಕ ದೃಷ್ಟಿ, ಔಚಿತ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆ ಹಾಗೂ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ತಾತ್ವಿಕ ಮನೋಭಾವಗಳ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರಮೇಣ ವಿಕಾಸ ಹೊಂದಿ ವೀರಶೈವ ದರ್ಶನದ ವೈಶಾಲ್ಯವನ್ನು ಬಿತ್ತರಿಸುವ ‘ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆ’ಯಾಗಿ ಬೆಳೆದು ನಿಂತಿದೆ ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಯಾರೂ ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲಾರರು.

ಇನ್ನು ಹೊಸ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುವಾಗ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಕಾರರು ತಮ್ಮ ಕಲ್ಪನೆಯ ಕೈವಾಡವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿದರೇ ? ತಾವು ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಮಾತನ್ನು ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೊಸ ವಚನಗಳನ್ನು ಹೊಸದು ಸೇರಿಸಿದ್ದಾರೆಯೇ ? ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆ ಕಾರರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಆರೋಪವನ್ನು ಹೊರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಈ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಪಟ್ಟ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ನಿರ್ದುಷ್ಟ ಸತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, “ಅಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯ ದೇವರಿಗೆ ಉಪದೇಶಕ್ರಮವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಗುಮ್ಮಳಾಪುರದ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗದೇವರು ಸಮಸ್ತ ಪುರಾತನ ವಚನ ಸಮ್ಮತದಿಂ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು, ಆ ಕ್ರಮವಿಡಿದು ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯ ಸೇರಿಸಿ ಶಿವಗಣಂಗಳಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದವು.” ಎನ್ನುವ ಗೂಳೂರ ಸಿದ್ಧವೀರಣ್ಣೊಡೆಯರ ಮಾತು ಸಮಸ್ತ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಕಾರರ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಯ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿದೆಯೆಂದು ನಾವು ಭಾವಿಸುತ್ತೇವೆ. ಅವರ ಸಂಗ್ರಹಗಳೆಲ್ಲ ಸಮಸ್ತರ ವಚನ ಸಮ್ಮತವಾಗಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿವೆ ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಮನದಂದರೆ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಡಿ. ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತವಾದಕ್ಕೆ ನೆಲೆಯೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಅಂಶ ಇನ್ನೂ ದೃಢವಾಗುತ್ತದೆ.

ಡಾ. ತಿಪ್ಪೇರುದ್ರಸ್ವಾಮಿಯವರು ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಕಾರರ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಯ ಬೆಲೆ ಕಟ್ಟಲು ಒರೆಗಲ್ಲಾಗಿ ನಿಲ್ಲಬಲ್ಲ ಇನ್ನೊಂದು ಅಂಶವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದಿದ್ದಾರೆ: ಸಂಭಾಷಣೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಆದ್ಯರ ವಚನಗಳನ್ನು ನಿಯೋಜಿಸುವಾಗ ಆಯಾ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾದ ಶರಣರ ವಚನವು ತಮಗೆ ಸಿಕ್ಕದೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ‘ಸಮಯದ ವಾಕ್ಯ’ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಯಾರ ಅಂಕಿತವೂ ಇಲ್ಲದ ವಚನಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದುದನ್ನು ಗೂಳೂರ ಸಿದ್ಧವೀರಣ್ಣೊಡೆಯರ ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆ

೧. ಶೂನ್ಯತತ್ವವಿಕಾಸ ಮತ್ತು ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆ, ಪು. ೭೭.

ಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಮೋಸಮಾಡುವ ಭಾವನೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಇದ್ದುದೇ ಆಗಿದ್ದರೆ ಇಂತಹ ಅನಂಕಿತ ವಚನಗಳಿಗೆ ಯಾವೊಬ್ಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಶರಣನ ಅಥವಾ ಶರಣೆಯ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಜೋಡಿಸ ಬಹುದಾಗಿದ್ದಿತು. ಹಾಗೆ ಮಾಡದೆ ಇದ್ದುದು ಅವರ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಯ ಜ್ವಲಂತ ನಿದರ್ಶನ ವೆಂದು ನಾವು ಒಪ್ಪಲೇಬೇಕು.

ಇದುವರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಸಮಾಲೋಚನೆಯಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ವೀರಶೈವತ್ವದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಖ್ಯಾತ ಪಂಡಿತರ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳ ಸುಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕು ಸುಮಾರು ಎರಡು ದಶಕಗಳ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕುದಿಯುವ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿದ್ದಿತೆಂಬುದು ವಿವಿಧವಾಗಿರಲು ಸಾಕು. ವಾದ ಪ್ರತಿವಾದಗಳ ಘರ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಪಂಡಿತವರ್ಗದ ಬೌದ್ಧಿಕಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಜಾಗೃತಿಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಎನ್ನುವುದು ಹೆಮ್ಮೆಯ ವಿಷಯ.

ಈ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಕಂಡುಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ನಾವು ಹೇಳಿದಂತೆ ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಮುಖ ಆಧಾರವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸ ಬೇಕಾದುದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಎತ್ತಿದ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಡಿ. ಎಲ್. ಎನ್. ಕೂಡ ಇಂತಹ ಒಂದು ವಚನದ ಆಧಾರ ತಮ್ಮ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಕೂಡಲೆ ತಮ್ಮ ಮುಂಚಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯದ ಪುನರವಲೋಕನ ಮಾಡಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವಿಲ್ಲವೆಂದು ಸಾರಿದರು.^೧ ಬಸವಾದಿಗಳ ಸಮಕಾಲೀನನಾದ ಸಕಳೇಶ ಮಾದರಸನ ಒಂದು ವಚನ ಕೈವಶವಾದುದೇ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ ವಚನಗಳೆಲ್ಲ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತ ವಾದವುಗಳಲ್ಲ ಎಂಬ ಮಾತು ಈಗ ಇನ್ನೂ ದೃಢಪಟ್ಟಂತಾಯಿತೆಂದು ನಾವು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳ ಬಹುದು.

ಡಾ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ ಅವರು ಷಟ್ಸ್ಥಲಪ್ರಭೆ ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ವೀರಶೈವತ್ವದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯನ್ನು ಇನ್ನೂ ವಿಶಾಲ ಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಚಾಮರಸನು ರಾಘವಾಂಕನ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯನ ಕಲ್ಯಾಣ ಸಂದರ್ಶನದ ವಿಷಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿ, ಅವನಿಗೆ ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ದೀಕ್ಷೆಯಾದುದರ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಕೂಡ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲವೆನ್ನುವುದು ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿತ್ತು. “ಚಾಮರಸನು ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ಕಲ್ಯಾಣದ ಅನುಭವಮಂಟಪಕ್ಕೆ ತಂದಿರುವನು ಎಂದು ತೇಲಿಸಿ ಹೇಳುವಷ್ಟು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಕಲ್ಯಾಣ ಸಂದರ್ಶನವಿಲ್ಲ. ಆತನು ಅಲ್ಲಿ ಶರಣರೊಡನೆ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿ ಬೆರೆತಿದ್ದಾನೆ ; ಮಹತ್ವದ ಘಟನೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದಾನೆ.”^೨ “ನಿಷ್ಕೆಯ ವೀರಶೈವನಾದ ಚಾಮರಸನು ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲದವರಿಗೆ ಶರಣಾರ್ಥಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.”^೩ ಎಂದು ಡಾ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠರು ಎನ್ನುವಮಾತು ಮನ ನೀಯವಾದುದು. ಚಾಮರಸನು ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ತನ್ನ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗತಿಯನ್ನು ಮೀಸಲಾಗಿರಿಸಿದುದೇಸಾಕು, ಅವನ ವೀರಶೈವತ್ವ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗೆ. ಕಾವ್ಯಾರಂಭದಲ್ಲಿ

೧. ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕ, ಸಂಪುಟ ೪೫, ಸಂಚಿಕೆ ೩, ಪು ೧೩೮.

೨. ಷಟ್ಸ್ಥಲ ಪ್ರಭೆ, ಪು. ೮೩-೮೪.

೩. ಷಟ್ಸ್ಥಲ ಪ್ರಭೆ, ಪು. ೮೨.

'ಪೂರ್ವಾರ್ಚನಾ ಸಂಗನಬಸವ', 'ಷಡ್‌ಸ್ಥಲವನುದ್ಧರಿಸಿದ ಗುರು ಚನ್ನಬಸವ'ರೊಂದಿಗೆ 'ಮಹಂತನೆನಿಸಿದ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯ'ನಿಗೆ ಶರಣಾರ್ಥಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅವನಿಂದ ಶರಣಾರ್ಥಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವಂತಹ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ವೀರಶೈವನಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯನಲ್ಲ. ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ 'ಎನ್ನಂಗವೆ ನೀನು ಜಂಗಮವೆನೆಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯ' ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿದುದು, ಸ್ವತಃ ಸಿದ್ಧರಾಮನು 'ಘನಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವ'^೧ ಎಂದು ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನನ್ನು ತನ್ನ ಗುರುವೆಂದು ಹೇಳಿದುದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣವಾದವುಗಳು. ಇವುಗಳಿಂದ ಚಾಮರಸನಿಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವೀರಶೈವತ್ವದ ಬಗೆಗೆ ಸಂದೇಹವಿರಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಸೂರ್ಯಪ್ರಕಾಶದಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟವೆಂಬ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಸಮರ್ಥವಾದುದು.

ಇಷ್ಟೊಂದು ಚರ್ಚೆಯ ಅನಂತರ ಸತ್ಯದರ್ಶನವಾಗಿ ವಿಷಯದ ನಿಷ್ಕರ್ಷೆಯಾಗಿದೆ ಎಂದೆನಿಸಿದರೂ ಇನ್ನೊಂದು ಅಂಶವು ನಮ್ಮ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹದ ನೆರಳನ್ನು ಸುಳಿಸುತ್ತದೆ. ಹಿಂದೆ ಒಂದೆರಡು ಕಡೆ ನಾವು ಈ ವಿಷಯದ ಸಂದೇಹವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಕಲ್ಯಾಣದ ನೂತನ ಪುರಾತನರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಸಾಮಾನ್ಯರಾದವರನ್ನು ಕುರಿತು ರಗಳೆಗಳನ್ನು ಬರೆದ ಮಹಾಕವಿ ಹರಿಹರನು ಅಂದಿನ ಐದು ಜನ ಮಹಾಚೇತನರ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಬಲ್ಲ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ಹಾಗೂ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ರಗಳೆಗಳನ್ನು ಬರೆಯದೆ ಇರಲು ಕಾರಣವೇನು? ಅವನಿಗೆ ಇವರ ಪರಿಚಯವಿರಲಿಲ್ಲವೆ? ಹಾಗೆಂದು ಹೇಳಬರುವಂತಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಇತರ ಶರಣರ ರಗಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಹರನು ಇವರನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಮಾನವ ಕಲ್ಯಾಣದ ಭವ್ಯಸ್ವಪ್ನವನ್ನು ಅನುಭವಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ನನಸಾಗಿಸಿದ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಯಾಗಿರುವ 'ಬಸವರಾಜದೇವರರಗಳೆ'ಯಲ್ಲಿ ಆ ಯುಗದ ಮಹಾಜ್ಞಾನಿ 'ಷಟ್ ಸ್ಥಲ ಚಕ್ರವರ್ತಿ' ಎಂದು ಖ್ಯಾತಿವೆತ್ತು, ಬಸವಣ್ಣನವರ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಬೆನ್ನೆಲುವಾಗಿದ್ದ, ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನವರ ಹೆಸರು ಕೂಡ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಾರದೆ? ಅನುಭವ ಮಂಟಪದ ಹಿರಿಮೆಯ ವೀರಶೈವ ಸಂಘಟನೆಯ ವಿಜಯದ್ಯೋತಕವಾದ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವೀರಶೈವ ದೀಕ್ಷೆಯಂತಹ ಮಹಾಘಟನೆಯ ಉಲ್ಲೇಖವು ಅಲ್ಲಿ ಬರಬಾರದೇ? ಕಳಿಂಗದೇಶದ ಮಹಾದೇವಸೆಟ್ಟಿಯ ಕಲ್ಯಾಣ ಸಂದರ್ಶನದ ವರ್ಣನೆಗೆ ತನ್ನ ರಗಳೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಪುಟಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಾಗಿರಿಸಿದ ಹರಿಹರನು ಶೂನ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಪೀಠವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದ ಮಹೋನ್ನತವ್ಯಕ್ತಿ ಅಲ್ಲವು ಪ್ರಭುವಿನ ಸಂದರ್ಶನವನ್ನು ಮೂರೇ ಮೂರು ಪಂಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸುವಷ್ಟಕ್ಕೆ ಕೈಸೋಲಬೇಕೇ? ಕಲ್ಯಾಣದ ವಾತಾವರಣವನ್ನೇ ಕಲಕಿರಬಹುದಾದ ಬಿಜ್ಜಳನ ಕೊಲೆಯ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಒಂದೇ ಒಂದು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದು ಸಾಧ್ಯವೇ?

ಮೇಲಿನ ಅತ್ಯಪ್ರಪಂಚರಗಳೆ ಈಗ ಉಪಲಬ್ಧವಿರುವ 'ಬಸವರಾಜದೇವರ ರಗಳೆ'ಯ ಅಪೂರ್ಣತೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ ಎಂದೆನ್ನಬಹುದು. 'ಬಸವರಾಜದೇವರ ರಗಳೆ' ಈಗಿದ್ದಂತೆ ಹದಿಮೂರು ಸ್ಥಲಗಳಿಗೇ ನಿಂತಿರದೆ ಇನ್ನೂ ಮುಂದುವರಿದಿರಬೇಕು. ಸಿದ್ಧನಂಜೇಶನ 'ರಾಘವಾಂಕ ಚರಿತೆ'ಯಲ್ಲಿಯೂ "ಬಸವನಿಷ್ಟತ್ವೈದು ಸ್ಥಲದ ರಗಳೆಯ ಮಾಡಿ ನಲಿವುತ್ತ" ಎಂಬ

೧. ಪ್ರ. ಲೀ. , ಗತಿ, ೧೭, ಪ. ೧೪.

೨. ಪ್ರ. ಲೀ., ಪು. ೨೦೮, ಸಾಧಕಾಂಗದ ಗತಿ, ಪ. ೧೦.

ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಆರೈದರೆ ಹರಿಹರನ 'ಬಸವರಾಜದೇವರ ರಗಳೆ' ಇಷ್ಟತ್ವದು ಸ್ಥಲಗಳವರೆಗೆ ಹಬ್ಬಿರಬೇಕು ಎಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಯಾರೋ ಕುಹಕಗಳು ಮುಂದಣ ಭಾಗವನ್ನು ನಾಶಗೈದಿರಬೇಕೆ? ಹರಿಹರನು ರಚಿಸಿರಬಹುದಾದ 'ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ರಗಳೆ' ಹಾಗೂ ಚೆನ್ನಬಸವೇಶ್ವರ ರಗಳೆಗಳೂ ಅದೇ ಗತಿಯನ್ನು ಕಂಡಿರಬಹುದೇ? ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದವರು ಸಿದ್ಧರಾಮಶಿವಯೋಗಿಗೆ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನಿಂದ ದೀಕ್ಷೆಯಾದ ಘಟನೆ ಸೇರದ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಶಿಷ್ಯ ಮಂಡಳಿಯವರಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಡಾ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ ಅವರು ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ.^೧ ಈ ಊಹೆ ಅಸಂಭವನೀಯವೆಂದು ನಮಗಿನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಜಗದ್ಗುರುವೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗಿರುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಚಿಕ್ಕವನಾದ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನಿಂದ ದೀಕ್ಷೆಯಾದುದು ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ, ಆ ಮಹಾಗುರುವಿನ ಶಿಷ್ಯರೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ತಮಗೆ ಕುಂದು ಎಂದು ಒಗೆಯುವ ಜನ ಈಗ ೨೦ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಸೊಲ್ಲಾಪುರದ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ ಗ್ರಂಥಪ್ರಕಾಶನದವರು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ 'ಪ್ರಭುದೇವರ ರಗಳೆ' ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷ್ಯ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಮಹಾಕವಿ ಹರಿಹರ ಕೃತ ಪ್ರಭುದೇವರ ರಗಳೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಬೇಕೆಂತಲೇ ಮಾಡಿದ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಯಾಗುವಂತಿದೆ. ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವಿಗೆ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವನ್ನು ಕೊಟ್ಟವನು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅಂದು 'ಅನಿಮಿಷಯೋಗಿ' ಎಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾದ ಸಿದ್ಧರಾಮನೇ ಅಂತೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಂದ ದೀಕ್ಷೆಪಡೆದು ಪ್ರಭು ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಎಂಟು ವರ್ಷದ ಚಿಕ್ಕಮಗುವಾದ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಂದ ದೀಕ್ಷೆ ಕೊಡಿಸಿದನಂತೆ. ಕಲ್ಯಾಣದ ಕ್ರಾಂತಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಶರಣರು ಓಡಿಬಂದು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆದರಂತೆ. ಅತ್ಯಂತ ಜೀರ್ಣವಾದ ತಾಳೆಯೋಲೆಯ ಕೆಲವು ಪ್ರತಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕೈಸೇರಿವೆ, ಅವುಗಳ ಆಧಾರದಮೇಲೆ ಇದನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದೇವೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಯ ಭದ್ರವೇಷದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಹೇಯ ಕೃತ್ಯಕ್ಕೆ ಅವರು ಕೈಹಾಕಿದುದು ಮತಾಂಧತೆ; ಖಂಡನೀಯವಾಗಿದೆ.

ರಾಘವಾಂಕನ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರವೂ ಗುಡ್ಡರ ಕೈಗತ್ತರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕು ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತಗೊಂಡಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಡಾ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ ಅವರು. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಎಲ್ಲ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳ ಸಾರವತ್ತಾದ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಅದೇ ಅನುಪೂರ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಸಿದ್ಧನಂಜೇಶನ ರಾಘವಾಂಕ ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಅಮುಗಿದೇವಯ್ಯಗಳ ಪ್ರಸಂಗ, ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನಿಂದ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದ ಪ್ರಸಂಗ, ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಹರಳಯ್ಯ ಮಧುವಯ್ಯಗಳ ಪ್ರಸಂಗ ಇವೆಲ್ಲ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರದಿಂದ ಯಾರೋ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ನಾಶ ಗೈದಿರಬೇಕೆಂದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರದ ಎಂಟನೆಯ ಸಂಧಿಯ ಸೂಚನಾ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಗೊಳ್ಳುವ "ಭೂಪ ಬಿಜ್ಜಳನಳಿದಂ ವೀರ ಜಗದೇವನಿಂ ಸಿದ್ಧ ಸಂಕೇತದಂತೆ" ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವು ಆ ಅಧ್ಯಾಯದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಾಪರ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ ಬಂದಿದೆ. ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಸಂಧಿಯ ಸೂಚನಾ ಪದ್ಯವು ಭಂದೋದೋಷದಿಂದ ಕೂಡಿದೆಯಲ್ಲದೆ, ಆ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟತ್ತು ಪದ್ಯಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ಕರ್ಣದೇವನ ವೃತ್ತಾಂತಕ್ಕೆ ಸೂಚನಾಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನವೇ ಇಲ್ಲವಾಗಿದೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ: ಕಾವ್ಯದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಗೊಪೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ತನ್ನ ಪವಿತ್ರ ಜೀವನವನ್ನು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸಿದ ಸನ್ನಿವೇಶದ ಸೂಚನೆ ಸೂಚನಾ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವುದು ಅವರು ಹೇಳುವಂತೆ ವಿಮರ್ಶಕರ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಕೆರಳಿಸುವುದು ನಿಜ.

೩. ಷಟ್ಸ್ಥಲ ಪ್ರಭೆ, ಪು. ೭೦.

ಅದರ ಈ ಉಹೆ ಬಲಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಇನ್ನೂ ಸಬಲವಾದ ಅನ್ಯ ಆಧಾರಗಳು ಬೇಕು ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧನಂಜೇಶನ ಸಾರಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಪುರಾಣದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳ ಅನುಪೂರ್ವ ಹಾಗೂ ಕೆಲವು ಸಾದೃಶ್ಯಗಳು ಬಂದಿವೆ ಎನ್ನುವುದು ನಿಜವಾದರೂ ಅವನು ಮೂಲಕಾವ್ಯವನ್ನು ಯಥಾಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಅನುಸರಿಸಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಹಿಂಜರಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವನೇ ಕೊಟ್ಟ ಸೋಮನಾಥ ಚರಿತೆಯ ಸಾರಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಮೇಲಣ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾದ ಅಂಶಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

೧. ರಾಘವಾಂಕನ ಸೋಮನಾಥ ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಆದಯ್ಯನು ಪದ್ಮಾವತಿಯೊಂದಿಗೆ ಒಂದೆರಡು ತಿಂಗಳು ಪ್ರಣಯಸುಖದಲ್ಲಿದ್ದು ಎಚ್ಚತ್ತಮೇಲೆ ಅವಳ ಕುಲಸಮಯಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅವಳು ಜೈನಳೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗಲು, 'ನರಕಕ್ಕೆ ನಾಚದೀ ದೇಹಮೋಹದ ಭವಿಯ ಬೆರಸಿದನು'^೧ ಎಂದು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಇದೇ ಸನ್ನಿವೇಶವು ಸಿದ್ಧನಂಜೇಶನ 'ರಾಘವಾಂಕ ಚಾರಿತ್ರ'ದಲ್ಲಿ.

“ಕಂಡುಮವಳೊರ್ಮೆ ಮಿದುವಾಸಿನೊಳು ಮರೆದೊರಗಿ
ಕೊಂಡಿರ್ಪ ಸಮಯದೊಳು ತನುವಿನೊಳು ತೊಳಗುತಿಹ
ಖಂಡೇಂದುಧರಲಿಂಗವಿಲ್ಲದುದನಾಕ್ಷಣದಿ ಕಂಡು ಹೇಸುತ ಮನದೊಳು ||”^೨

ಎಂದು ಅವಳಿಗದ ಮೇಲೆ ಶಿವಲಿಂಗವಿಲ್ಲದುದನ್ನು ಕಂಡು, ಅವಳು ವೀರಶೈವಳಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನರಿದು, ತನ್ನ ನಡತೆಗಾಗಿ ಹೇಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಸಿದ್ಧನಂಜೇಶ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಆಕೆ ಆದಯ್ಯನಿಗೆ “ಶರೀರದೊಳು ನೆಲೆಗೊಳಿಸು ಲಿಂಗಮಂ”^೩ ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾಳೆ. “ಲಿಂಗದೊಳು ನಟ್ಟ ನೋಟವೆ ನೇತ್ರನಾದಯ್ಯ”^೪ ಎಂದು ಆದಯ್ಯನನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮೇಲಿನ ಎರಡೂ ಮಾತುಗಳು ಮೂಲಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಆದಯ್ಯನು ವೀರಶೈವನೆಂದು ಮೂಲಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿರದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಸಿದ್ಧನಂಜೇಶನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

೨. ಸೋಮನಾಥ ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಆದಯ್ಯ ಹಾಗೂ ಪಶುಪತಿಯತೀಂದ್ರರ ಚರ್ಚೆ ಕಾವ್ಯ ಹಾಗೂ ತತ್ವ ಇವೆರಡೂ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವೋಘವಾದುದು ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಸಿದ್ಧನಂಜೇಶನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಈ ಸನ್ನಿವೇಶ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕೈಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿದೆ.

೩. ಸೋಮನಾಥ ಚಾರಿತ್ರದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೋಮನಾಥನು ಆದಯ್ಯನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ನಡೆ ಎಂದಾಗ “. . . . ಶಿವ ಶಿವ ಯಿದಂ ನುಡಿವರೇ ದೇವ ನೀನೊಲಿದು ನೆಲಸಿದಡೆಯೆನಗೆ ಕೈಲಾಸವಲ್ತೆ ?”^೫ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆಯೇ ಇರಬೇಕೆಂಬ

೧. ಸೋಮನಾಥ ಚಾರಿತ್ರ, ಸಂ. ೨, ಪ. ೫೭.

೨. ರಾಘವಾಂಕ ಚಾರಿತ್ರ, ಸಂ. ೧೩, ಪ. ೨೬.

೩. “ ” ” ” ಸಂ. ೧೩, ಪ. ೩೬.

೪. “ ” ” ” ಪ. ೪೪.

೫. ಸೋಮನಾಥ ಚಾರಿತ್ರ ಸಂ. ೫, ಪ. ೭೩.

ತನ್ನ ಒತ್ತಾಸೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಸಿದ್ಧನಂಜೇಶನು "ಸೋಮನಾಥಂ ಪ್ರಮಥಪಟ್ಟಮಂ ಕೊಡುವೆನೆಂದುಸುರೆ ಸಂತಸದೊಳು..." ಎಂದು ತನ್ನ ಅರಸಿ ಪದ್ಮಾ ವತಿ ಸಹಿತ ಶಿವನ ಗರ್ಭವನ್ನು ಹೊಕ್ಕನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ರಾಘವಾಂಕನು ಸೋಮನಾಥ ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಸೋಮನಾಥನ ಬಲಭಾಗದ ಕಂಬದಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಎರಡು ಹೇಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಬೇಕು.

ಮೇಲಿನ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧನಂಜೇಶನ ರಾಘವಾಂಕ ಚರಿತೆಯ ಆಧಾರವನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಸತ್ಯವೆಂದು ನಂಬಲಿಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾರಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಮೂಲಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕೆಲವು ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟಿರುವುದು, ಕೆಲವು ಕಡೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಸೇರಿಸಿರುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಅಮುಗಿದೇವಯ್ಯನ ಪ್ರಸಂಗ ಹಾಗೂ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಕಲ್ಯಾಣಗಮನ ಮತ್ತು ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಗ್ರಂಥಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಕಥೆಗೆ ಜೋಡಿಸಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಹೆಚ್ಚು ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧನಂಜೇಶನ ಇತಿಹಾಸದೃಷ್ಟಿ ಸಂಶಯಾಸ್ಪದವೆನ್ನಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಸಬಲವಾದ ಆಧಾರವಿದೆ. ೧೩ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಹರಿಹರ ರಾಘವಾಂಕರು ೧೪ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಭೀಮಕವಿ ಹಾಗೂ ೧೫ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಇವರಲ್ಲರೂ ಸಮಕಾಲೀನರಾಗಿದ್ದರೊಬ್ಬ ಅವನ ಗ್ರಹಿಕೆ ಇತಿಹಾಸ ದೃಷ್ಟಿಯ ಅಭಾಸವನ್ನಿಸುವಂತಿದೆ.

ನಾವು ಈಗಾಗಲೇ ಹೇಳಿದಂತೆ ಹರಿಹರ ರಾಘವಾಂಕರ ಇತಿಹಾಸ ದೃಷ್ಟಿಕೊಂಡ ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟದ್ದಾಗಿಲ್ಲ. ಕಲ್ಯಾಣದ ಅಂದೋಲನದ ಭವ್ಯ ಚಿತ್ರದ, ಅಲ್ಲಿ ಜರುಗಿದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಘಟನೆಗಳ ನಿಕಟವಾದ ಪರಿಚಯವು ಅವರಿಗೆ ಇರದೆ ಇರುವ ಸಂಭವವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲ. ರಾಘವಾಂಕನ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭು ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನ ಸಂದರ್ಶನವನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಗೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿಂದ ನೇರವಾಗಿ ಕದಳಿಯ ಬಟ್ಟೆಗೊಂಡನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಹರಿಹರನ 'ಪ್ರಭುದೇವರ ರಗಳೆ'ಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಇದೇ ಅನುಪೂರ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಘಟನೆಗಳ ಉಲ್ಲೇಖ ಬರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.^೧ ರಾಘವಾಂಕನು ಹರಿಹರನ ಹೇಳಿಕೆ ಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿರಬೇಕು. ಹರಿಹರನು 'ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯ ರಗಳೆ'ಯಲ್ಲಿ ಅವಳ ಕಲ್ಯಾಣ ಗಮನದ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟು, ರಾಘವಾಂಕನು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಕಲ್ಯಾಣ ಸಂದರ್ಶನ ಹಾಗೂ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿರುವುದು ಇವೆಲ್ಲ ಅವರಿಗೆ ಇತಿಹಾಸದ ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನದ ಕೊರತೆಯಿದ್ದುದರಿಂದಲೇ ಆಗಿರಬೇಕು, ಎಂದು ಈಗಿನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಗ್ರಹಿಸಿದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭು ಸಿದ್ಧ ರಾಮರ ಸಂದರ್ಶನದ ವರ್ಣನೆ ಕೇವಲ ಒಂಬತ್ತು ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಕಾವ್ಯ ಹಾಗೂ ತತ್ವದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಹೋನ್ನತವಾಗಿದೆಯೆನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ತಾತ್ವಿಕ ಚರ್ಚೆ ಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಸಮ್ಮತಿ ಸೂಚಿಸಿದುದರಿಂದ ಅವನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸದೃಶವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಬೆಳಗಿಲ್ಲವೆಂಬ ಶ್ರೀ ಡಿ. ಎಲ್. ಎನ್. ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಎಂ. ಆರ್. ಶ್ರೀ ಅವರ 'ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರದ ಅಲ್ಲಮ' ಎಂಬ ಲೇಖನವನ್ನು ನಾವು ನೋಡಬಹುದು.^೨

೧. ರಾಘವಾಂಕ ಚಾರಿತ್ರ, ಸಂ. ೧೩, ಪ. ೭೨.

೨. ಪ್ರಭುದೇವರ ರಗಳೆ, ಪಂಕ್ತಿ ೩೭೫-೭೦.

೩. ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ ಪತ್ರಿಕೆ, ಸಂಪುಟ, ೨೭, ಸಂಚಿಕೆ ೨, ಪು. ೧೪೨.

ವಚನಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಾಕ್ಷಿ

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ವಚನಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ. ಅವನ ವೀರಶೈವತ್ವದ ಬಗೆಗೆ ನಮಗೆ ಬಡಿದುಕೊಂಡ ಸಂದೇಹ ಭ್ರಮೆಗಳ ನಿರಸನ ಕೂಡಲೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಸಂಕೀರ್ಣತೆಯಲ್ಲಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿದ್ದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಕಲ್ಯಾಣದ ಆಂದೋಲನಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ತಡವಾಗಿ ಬಂದುದರಿಂದಲೋ ಏನೋ ಅಲ್ಲಿ ಆ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಹೊಸ ರೂಪವೊಂದು ಬರುತ್ತದೆ. ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಸಾಧಿತವಾದ ದರ್ಶನವೈಭವ ಹಾಗೂ ಅಲ್ಲಿನ ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಸಾಧಿಸಿದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಮಹೋನ್ನತಿಗಳನ್ನು ಕಂಡುದರಿಂದ ಅದು ತನ್ನ ಕೈಸಾರಿದ ಧನ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ, ಅನನ್ಯತೆಯಿಂದ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಒಡಮೂಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಚನಕ್ಕೆ ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಪಡಿಯಚ್ಚು ಇದೆ; ಸಿದ್ಧರಾಮ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಮನೋಭಾವವಿದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಅವು ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತವೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಧಾಷ್ಟ್ಯವಾದೀತೆಂದು ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಕೊಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಬಂದ ಕೂಡಲೇ ಸಾರಿದ ಧನ್ಯತೆಯಿಂದ ಉತ್ಕಂಠಿತನಾಗಿ ನುಡಿಯುತ್ತಾನೆ. ಇದಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆಯೇ ಕಲ್ಯಾಣದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಬರಬೇಕೆತ್ತು ಎಂಬ ಆತುರತೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಎಲೆ ಎಲೆ ಲಿಂಗವೆ, ನಾನಂದೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ !
ಎಲೆ ಎಲೆ ಲಿಂಗವೆ, ನಾನಂದೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ !
ಎಲೆ ಎಲೆ ಲಿಂಗವೆ, ನಾನಂದೆ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನಾಗಲಿಲ್ಲ
ಲಿಂಗವೇ ಲಿಂಗವೇ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.

೧೬೧*

. . . ನಿಮ್ಮ ಸಂಗನಬಸವಣ್ಣ ಬಂದು ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಮನೆಯ ಕಟ್ಟಿದನಾಗಿ,
ಮರ್ತ್ಯಲೋಕವೆಲ್ಲವು ಭಕ್ತಿಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಾಯಿತ್ತು.
ಆ ಮನೆಗೆ ತಲೆವಾಗಿ ಹೋದವರೆಲ್ಲರು ನಿಜಲಿಂಗ ಫಲವ ಪಡೆದರು.
ಆ ಗೃಹವ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಹಲವು ಕಾಲ ತಪಿಸಿದೆನು.
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿನಾಥಾ, ನಿಮ್ಮ ಶರಣ ಸಂಗನ ಬಸವಣ್ಣನ
ಮಹಾಮನೆಗೆ ನಮೋ ನಮೋ ಎಂದು ಬದುಕಿದೆನು.

೨೪೧

ಮನೆ ನೋಡಿ ಮರೆದೆನಯ್ಯ ಮಹತ್ವಂಗಳ.
ಮನೆ ನೋಡಿ ಮರೆದೆನಯ್ಯ ನನ್ನ ಮನೆ.
ಮನೆ ನೋಡಿ ಮರೆದೆನಯ್ಯ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ,
ನಡೆಸಿದ ಹೋಮ ನೇಮ ಕೆರೆದೋಟ ಕೆಲಸಂಗಳನು.

೨೪೩

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಬಂದಕೂಡಲೆ ತನಗೆ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯಾಗಬೇಕೆಂದು ಹಂಬಲಿಸುವನು. ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನು ಗುರುವಾಗಿ ನಿಂತು ಅವನಿಗೆ ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನೀಯುತ್ತಾನೆ. ತನಗೆ ದೀಕ್ಷೆಯಾದ ವಿಷಯವನ್ನು ಅವನು ಅಸಂಖ್ಯ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

*ಇನ್ನು ಮುಂದಿನ ವಚನಗಳಿಗೆ ಸೂಚಿಸಲಾದ ಅಂಕಗಳು 'ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರದೇವರು ನಿರೂಪಿಸಿದ ಪಟ್ಟಲ ವಚನಗಳು' ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿಯ ವಚನಕ್ರಮಾಂಕಗಳು.

ನಾನು ಕರಣಾದಿಗಳ ಕೊಟ್ಟು
ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ಪ್ರಸಾದವ ಪಡೆದು
ಭವ ವಿರಹಿತನಾದೆನು ನೋಡಾ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿನಾಥಾ. ೪೫

ಚೆನ್ನಬಸವೇಶ್ವರ ಗುರುವಿನ ಬೋಧೆಯಿಂದ ಮಾಡಿಸಹೋದರೆ
ಮಾಡುವ ರೂಪು ಇಲ್ಲದಂತಾಯಿತ್ತಯ್ಯಾ ೫೧

. . . . ಭಾವಲಿಂಗದಿಂದ ತ್ರಿವಿಧವನರಿದಿಹೆನೆಂದರೆ
ಭಾವಲಿಂಗವೆ ಮಹಾಲಿಂಗವಾಗಿ ಅಳವಡಿಸಿದನು,
ಎನ್ನ ಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನು. ೫೨

. ಭೋ ಗುರುಗಳೆ,
ನಮ್ಮ ಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನಂತಾಗಬೇಕು, ... ೭೭

ಈ ಎರಡರ ಬೋಧೋದ್ಗಾರಕೆ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನ
ಘನಗುರು, ಘನಲಿಂಗ, ಜಂಗಮವೆಂದು ನಂಬಿದನಯ್ಯಾ, ೧೧೫

ನಾ ಯೋಗಿಯಾದರೇನು,
ಮನವೊಲಿದು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಲಿಂಗವ ಕೊಡದನ್ನಕ್ಕೆ ? ೧೨೦

ಗುರುವೆ, ಸುರತರುವೆ, ಎನ್ನ ಕಾಮಧೇನುವೆ,
ಕೈಲಾಸದ ಮಹಾಲಿಂಗಮೂರ್ತಿಯೆ,
ಈ ಲೋಕದ ಜ್ಞಾನಮೂರ್ತಿಯೆ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲೇಶನೆ, ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನೆ ! ೧೨೩

ಮಹಾಲೋಕದಲ್ಲಿಷ್ಟೆ ಅದ್ಭುತದ್ವಯವ ಭೇದಿಸಿತಂದು ಕರಸ್ಥಲದಲ್ಲಿರಿಸಿ
ಇದು ಉರುತರ ಪದವೆಂದು ತೋರಿಕೊಟ್ಟಿ,
ಎನ್ನ ತನ್ನಂತೆ ಮಾಡಿದ ಗುರುವೆ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ.
ಆನು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಅಭ್ಯಾಸಯೋಗವನತಿಗಳೆದು.
ಶಿವಯೋಗದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯನಾಗಿ,
ಭಕ್ತ ಮಹೇಶ ಪ್ರಸಾದಿ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಿ ಶರಣ ಐಕ್ಯನೆಂಬ
ಷಟ್ಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿಯಾದೆ. ೧೨೭

ಎನ್ನ ಕರಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ಶ್ರಿಯಾಲಿಂಗವ ಕೊಟ್ಟು,
ಶ್ರೀಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಹೆಸರಿಟ್ಟ
ಲಿಂಗದ ಹೆಸರ ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳಯ್ಯಾ. ೧೨೮

ಅನಾದಿಸಂಸಿದ್ಧನ ಅಗುಮಾಡಿ ಹೆಸರಿಟ್ಟು
ಕರಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಟ್ಟ ಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ. ೧೨೯

. . . . ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಗುರುವಾಗಿ ಬಂದು
ಎನ್ನ ಜನ್ಮಕರ್ಮವ ನಿವೃತ್ತಿಯ ಮಾಡಿದನು ೧೩೧

ಲಿಂಗತ್ರಯವ ತಂದು ಅವರವರ ಕರದಲ್ಲಿ ದೀಕ್ಷೆಯ ಮಾಡಿದ
ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ ೧೩೨

. . . . ಪರಮ ಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ಶ್ರೀಪಾದಾರವಿಂದವನರಿದು,
ಅವರ ಕೃಪಾವಲೋಕನದಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಶ್ರೀಪಾದವನಜಿಡೆ . . . ೧೩೩

ಕೂಡಬೇಕು ಕೂಡಬೇಕು ಕಟಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ
ಎನ್ನ ಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಕೊಟ್ಟ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ೨೭೪

ಗುರುವಿನ ಪೂಜಿಸಹೋದಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ ನಾದೆನು. ೧೯೪

ನಮ್ಮ ಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ ನೊಂದು ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ
ಎಲ್ಲ ಒಂದೇ ಆಯಿತ್ತು. ೨೮೯

" ಚೆನ್ನಬಸವತಂದೆ ಯೋಗಮೂರುತಿ
ನೀನೆನ್ನ ಗುರುವಾಗಿ ಶಿವಯೋಗಿಯಾನಾದೆನಯ್ಯಾ. ೨೯೬

"ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣಗೆ ನನಗೆ ಭೇದವುಂಟೆ ?" ೩೦೯

"ಎನ್ನ ಸ್ಥೂಲದೇಹದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವಾಗಿ ಬಂದ ಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ
ಎನ್ನ ಸೂಕ್ಷ್ಮದೇಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗವಾಗಿ ಬಂದ ಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ
ಎನ್ನ ಕಾರಣದೇಹದಲ್ಲಿ ಭಾವಲಿಂಗವಾಗಿ ಬಂದ ಗುರು ಬಸವಣ್ಣ." ೨೦೨

"ಶಿಷ್ಯನೆಂಬ ನನಗೆ
ಪ್ರಕೃಷ್ಟ ಪ್ರಮಥ ಚಿಂತಾಮಣಿ ಚೆನ್ನಬಸವ ಗುರುವು , . . . ೭೯೧

"ಸಂಕರಣಾಳಿಗಳೆಲ್ಲ ಜ್ಞಾನಾಗ್ನಿಯಿಂದ ದಹಿಸಿ,
ಮುಕ್ತಿಯ ಹಂಗೆಂಬುವ ಅರುಹಿನ ಬಂಧನದಲ್ಲಿರಿಸಿದ
ಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೊರ್ವನ ಕಾಣೆ !" ೮೧೫

"ಎನ್ನ ಸರ್ವಾಂಗದಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಪ್ರಣವ ರೂಪಾಗಿರ್ಪಾತ
ಗುರುವಿನ ಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವ" ೮೪೮

ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದ, ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ಸಾಧನೆಯ ಮಾಡಿ
ಐಕ್ಯಸ್ಥಲದ ನಿಲವಿಗೆ ಏರಿದ್ದಾನೆ :

"ನಮ್ಮಿಷ್ಟಲಿಂಗ ಮೂರ್ತಿಯ ಪೂಜಿಸಿ ಲಿಂಗವಾಗಿ ಸರ್ವವಳಿವುದ ಬಲ್ಲೆ" ೨೫೪

"ಕೂಡವೆನಯ್ಯಾ ಕಟಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದಲ್ಲಿ" ೨೭೫

“ವರ್ಷದಲ್ಲಾದರೂ ಒಂದು ದಿವಸ ಶಿವರಾತ್ರಿಯ ಮಾಡು ಮನವೇ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲೇಶನೆಂಬ ಇಷ್ಟಲಿಂಗಕ್ಕೆ” ೨೭೭

“ಎನ್ನ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲೇಶನೆಂಬ ಇಷ್ಟಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಮೈಗೊಡದೆ
ಭವಕ್ಕೀಡಾಗದಿರು” ೨೭೭

“ಎಲೆ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನೆಂಬ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವೆ” ೩೧೪

“ಧರಿಸಿದ ಲಿಂಗವ ವರಿಸಬಲ್ಲಡೆ ಗಿರಿಜೆಯ ಅರಸನೆಂಬೆ” ೩೮೯

“ ಎಲ್ಲ ಪುರಾತರು ಲಿಂಗವ ಧರಿಸುತ್ತಿರಲಾನೇನು ಒಲ್ಲೆನೆಂಬುದದು
ಕರ್ಮದ ಬಲೆಯೋ, ಮಾಯದ ಬಲೆಯೋ ?
ಎಲೆ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಯ್ಯಾ, ನಾ ಧರಿಸಿಕೊಂಬುವ ಲಿಂಗವ ;
ನೀ ಕರಿಸಿಕೊಂಬವನಾಗು ಮತ್ತೊರ್ವನ ನಿನ್ನ ಪೂಜೆಗೆ ;
ನಾ ನಿನ್ನವನಲ್ಲೆ ದೇವಾ ! ” ೧೧೬

“ಮನದಲ್ಲಿ ಘನಲಿಂಗವಾಯಿತ್ತು ; ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಭಾವಲಿಂಗವಾಯಿತ್ತು ;
ನೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಶಿವಲಿಂಗವಾಯಿತ್ತು ; ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮಹಾಲಿಂಗವಾಯಿತ್ತು ;
ಎನ್ನ ಕರದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವಾಗಿ ಅಳವಟ್ಟಿತ್ತು; ಎಲೆ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ
ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೆ ಪರಾತ್ಪರ ವಸ್ತುವಾಗಿ. ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನಾಗಿ
ನಾನು ಮರೆದೆನಯ್ಯಾ ನಿನ್ನ ನಾಮವ” ೧೨೧

“ಆ ಶರಣರ ಅನುಮತದನುವಿನ ಉಪದೇಶವ ಕೇಳಿ
ಎನಗಿನ್ನಾವುದು ಹದನವಯ್ಯಾ ಎಂಬ ಚಿಂತೆಯ ಬಿಟ್ಟು
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಯ್ಯನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದನು.” ೧೨೮

“ಗುರುವಿನ ಕರುಣದಿಂದ
ಎನ್ನ ಕರದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ಒಳಗಾದೆ” ೧೩೯

“ಗುರುವೆ ಎನ್ನ ತನುವಿಗೆ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯ ಮಾಡಿ,
ಎನ್ನ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸ್ವಾನುಭವದೀಕ್ಷೆಯ ಮಾಡಿ,
ಎನ್ನ ತನು ಮನ ಧನದಲ್ಲಿ ವಂಚನೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡಲೆಂದು ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯಮಾಡಿ
ಎನ್ನ ಸರ್ವಾಂಗವು ನಿನ್ನ ವಿಶ್ವಾಮಸ್ಥಾನ ಶುದ್ಧಿಮಂಟಪವಾದ ಕಾರಣ
ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನರಿದೆ.” ೧೬೧

“ಕರ ಒಂದು ತಾಯಾಯಿತ್ತು, ಮತ್ತೊಂದು ಕರ ತಂದೆಯಾಯಿತ್ತು,
ಅವರವರು ಕೂಡಿದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಯಬ್ದವೆಂಬ ಕೂಸು ಹುಟ್ಟಿತ್ತು,
ಆ ಕೂಸು ಎನನಟ್ಟಿ ಬಿಟ್ಟಿ ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು” ೧೮೮

“ಲಿಂಗವ ಪೂಜಿಸಹೋದರೆ ಲಿಂಗರೂಪಾದೆನು.
ಜಂಗಮವ ಪೂಜಿಸಹೋದರೆ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನಾದೆನು.
ಎನಗಾಜ್ಞೆಯಾದರೆ ಬರಿಯ ಸಿದ್ಧರಾಮನಾಗಿ ನಿಂದೆನು”

೧೯೪

“ಎನ್ನ ದೇಹದ ಸುಖ ಲಿಂಗ ಭೋಗಿಸುವದಾಗಿ
ಶರಣ ಸತಿ ಲಿಂಗ ಪತಿ ಎಂಬ ಭಾವ ಅಳವಟ್ಟಿತ್ತಯ್ಯಾ.”

೨೬೭

“ಲಿಂಗ ಹೋಯಿತ್ತೆಂದು ಅಂಗವ ಬಿಡುವವನ ನೋಡಿ
ಎನ್ನಂಗ ನಡುಗಿತ್ತಯ್ಯಾ.
ಲಿಂಗ ಹೋದರೆ ನಿನ್ನ ಪ್ರಾಣಿಗಳುಳಿವವೆ ?
ಲಿಂಗ ಪ್ರಾಣ, ಪ್ರಾಣ ಲಿಂಗ ಎಂಬುದದು ಹುಸಿಯೆ ? ”

೩೭೬

ಮೇಲೆ ಉದಾಹರಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿಯ ಅವತರಣಿಕೆಗಳ ಸಮೀಕ್ಷಣೆ ಯಿಂದ ಆತನು ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ಏಣಿಯನ್ನೇರಿ, ನಿಜಾನಂದ ನಿರಾಳತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದ ನೆಂಬುದು ಸೂರ್ಯಪ್ರಕಾಶದಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನವರಂತೆ ಬಸವಣ್ಣ, ಪ್ರಭು, ಮರುಳಶಂಕರದೇವ, ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ, ಮೋಳಿಗೆಯ ಮಾರಯ್ಯ, ಘಟ್ಟಿವಾಳಯ್ಯ ಹೀಗೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಶರಣ ಶರಣೆಯರನ್ನು ಸೋತ್ಯಂತೆಯಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿರುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳೆಲ್ಲ ಒಂದು ಉಜ್ವಲ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನೇ ನಿರ್ಮಿಸಿವೆ.

ಇನ್ನು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮಶಿವಯೋಗಿಯ ಸಮಕಾಲೀನರಾದ ಇತರ ಶಿವಶರಣ-ಶರಣೆಯರ ಹೇಳಿಕೆಗಳನ್ನಷ್ಟು ಅವಲೋಕಿಸಬೇಕು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವೀರಶೈವತ್ವವನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ಮಾತುಗಳು, ಪ್ರಮಾಣಭೂತವಾದ ಹೇಳಿಕೆಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ, ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು, ಬಸವಣ್ಣ, ಮೋಳಿಗೆಯ್ಯ, ಮೆರೆಮಿಂಡದೇವ, ರಾಯಸದ ಮಂಚಣ್ಣ, ಡಕ್ಕೆಯ ಬೊಮ್ಮಣ್ಣ, ಅಮುಗಿ ದೇವಯ್ಯ, ಶಿವನಾಗಯ್ಯ, ತೆಲುಗು ಬೊಮ್ಮಣ್ಣ ಮೊದಲಾದ ಶರಣರ ವಚನಗಳು ಸಂಕಲಿತವಾಗಿವೆ. ಅವು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಗುರುಕರುಣಸ್ಥಲವನ್ನು ಕುರಿತು ಸಾಕ್ಷ್ಯ ನುಡಿಯುತ್ತಿವೆ. ಈ ಸನ್ನಿವೇಶವಾಗಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದ ಶರಣರ ವಚನಗಳಾಗಲಿ ಕೃತಕ ಸೃಷ್ಟಿಯವಾಗಿರ ಲಾರವು. ಪ್ರಥಮ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಸನ್ನಿವೇಶವಿದೆ. “ಅಯ್ಯಾ, ಕಾಯ ಲಿಂಗವೊ, ಕಾಯದಲ್ಲಿ ಸಾರಿಪ್ಪ ಲಿಂಗ ಲಿಂಗವೊ ?” “ಬೆಳಗು ಬೆಳಗು ಹಳಚುವಲ್ಲಿ ಕತ್ತಲೆ ಉಳಿಯಬಲ್ಲದೆ ಅಯ್ಯಾ ?” ಇಂತು ಮೊದಲಾದ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದ ಅನುವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ವಚನಗಳಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಬೇಕು.

ಸಾ ಹಿ ತ್ತ

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

ಸಾ ಹಿ ತ್ಯ

ಹಿನ್ನೆಲೆ

‘ಬೆಳಗುವೆನಲ್ಲಿ ಲೌಕಿಕಮನಲ್ಲಿ ಜಿನಾಗಮಮ್’ ಎಂದು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಆದಿಮಹಾಕವಿ ಪಂಪನು ಜೀವನದ ಸಮಷ್ಟಿದರ್ಶನವನ್ನು ತನ್ನ ಭಾರತ ಹಾಗೂ ಆದಿಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡರಿಸಿ ಧನ್ಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಪಂಪನ ಈ ನೋಟ ಜೀವನದ ಬಲ್ಲೋಟವಾಗಿದೆ. ಇಂದ್ರಿಯಗಮ್ಯವಾದ ಲೌಕಿಕಪ್ರಪಂಚದ ಅನುಭವಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಮಿತಿಯಿದೆ. ಅನುಭವದ ಈ ಪರಿಮಿತ ವಲಯವನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ಅನಂತದ ಕಡೆಗೆ ದೃಷ್ಟಿ ಬೀರಿದರೆ ದೈವೀ ಸೌಂದರ್ಯದ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಸ್ತಾರ ವಿದೆಯನ್ನುವುದು ಒಳಗಣ್ಣಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ. ಮರ್ತ್ಯ-ಅಮರ್ತ್ಯ, ಲೌಕಿಕ-ಅಗಮಿಕ, ಸಾಂತ-ಅನಂತ, ವ್ಯಷ್ಟಿ-ಸಮಷ್ಟಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಕ್ಕದ್ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಿದೆ ಎಂದೆನಿಸಿದರೂ ವಿಶಾಲ ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಈ ವಿರೋಧವು ಆಭಾಸಮಾತ್ರವೆಂದು ತೋರುವುದು. ಒಂದೇ ಸತ್ಯದ ಎರಡು ಮುಖಗಳಿವು. ಬೆಳೆಯುವ ಚೇತನ ಇವೆರಡನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮಹಾಕವಿ ಪಂಪನು ಇದನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಪಂಪನು ಬಾಳಿದ ೧೦ನೆಯ ಶತಮಾನವು ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಪರಿಪಕ್ವ ಸ್ಥಿತಿಗೇರಿದ ಕಾಲವಾಗಿದೆ. ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ, ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ, ವಡ್ಡಾ ರಾಧನೆಗಳಂತಹ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದ ಭಾಷೆ ಪರಿಣತಿಯ ಚರಮಸೀಮೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅವನ ಕೈಸೇರಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಪಂಪಪೂರ್ವಯುಗದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ಮಿತಿಯ ಇತಿಹಾಸವು ನಮ್ಮ ಕೈವಶವಾಗಿರದಿದ್ದರೂ ಈ ಮಾತನ್ನು ನಾವು ಊಹಿಸಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಪಂಪನು ಉಸಿರಾಡಿಸಿದ ಲೌಕಿಕದ ಪರಿಸರ ಜೀವವಂತವಾಗಿದ್ದಿತು. ಮಳೆಬೀಡದ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಕನ್ನಡದ ಮಹಾಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲೊಂದಾಗಿ ಅಂದಿನ ಲೌಕಿಕ ಜೀವನದ ಎದುರಿಗೆ ಶೌರ್ಯಸಾಹಸಗಳ ಆದರ್ಶವನ್ನು ನೆಟ್ಟು, ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಜೀವನಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ಕುದುರಿಸಿತ್ತು. ಅಂದಿನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ವೀರವು ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವನ್ನಾಡಿತು. ಪಂಪನ ಲೌಕಿಕ ಕಾವ್ಯನಿರ್ಮಿತಿಗೆ ಪ್ರೇರಕವಾಗಿದ್ದುದು ಇಂತಹ ವೀರಸ್ಥಾಯಿಯಾದ ಸಮೃದ್ಧ ಜೀವನ. ಪಂಪನಲ್ಲಿಯ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿಪ್ರೇರಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವನನ್ನು ಚಿಂತನ

ಶೀಲತೆಯತ್ತ ಮುನ್ನಡೆಯಿಸಿದುದು ಅಂದು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಜೀವಂತವಾಗಿಸಿದ್ದ ಜಿನಾಗಮವಾಗಿದೆ. ವೀರಪ್ರಧಾನ ಸಮೃದ್ಧಜೀವನ, ಜೀವಂತವಾದ ಜೈನ ದರ್ಶನ ಹಾಗೂ ಪಕ್ಷ ಸ್ಥಿತಿಗೇರಿದ ಭಾಷೆ ಈ ಮುಪ್ಪುರಿ ಮಹಾಕವಿ ಪಂಪನ ಕಾವ್ಯ ನಿರ್ಮಿತಿಗೆ, ಕಾವ್ಯಪರಿಣತಿಗೆ ಪ್ರೇರಕ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಮಹಾಕವಿಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಏರಿಸಿತು.

ಮಹಾಕವಿ ಪಂಪನು ಗದ್ಯಪದ್ಯಮಿಶ್ರಿತವಾದ 'ಚಂಪೂ' ಕಾವ್ಯಪ್ರಭೇದವನ್ನು ತನ್ನ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನಾಗಿ ಆರಿಸಿಕೊಂಡುದು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಜೀವನಾನುಭವ ದಲ್ಲಿಯೆ ವೈವಿಧ್ಯ ಸಂಕೀರ್ಣತೆಗಳಿರುವಾಗ ಅವುಗಳ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ತಕ್ಕ ಮಾಧ್ಯಮ ಬೇಕು. 'ಚಂಪೂ' ಪಂಪನ ಕಾವ್ಯರೂಪದ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ನೀಗಿಸಿದೆ. ಅವನ ಕಾವ್ಯೋದ್ದೇಶದ ಸಾಫಲ್ಯಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲ ವಿಧದಿಂದಲೂ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಮಾಧ್ಯಮವಿದು. 'ಚಂಪೂ' ಪಂಪನಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಗೊಂಡ ಕಾವ್ಯಪ್ರಭೇದವಲ್ಲ, ಅವನಿಂದ ಪರಿಪುಷ್ಟಿಗೊಂಡಂತಹದು. ಅವನಿಗಿಂತ ಹಿಂದೆ ಬಾಳಿರಬಹುದಾದ ೧ನೆಯ ಗುಣವರ್ಮನ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಂಪೂವಿನ ಬಳಕೆ ಇತ್ತೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಸೂಚನೆಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಕಣ್ಣು ಕೋರೈಸುವಷ್ಟು ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸಿ ಅಪೂರ್ವವಾದ ಧ್ವನಿಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ವಾಹನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಪಂಪನಿಗೇ ಸಲ್ಲಬೇಕು.

ಲೌಕಿಕ-ಆಗಮಿಕಗಳಾಗಿ ವ್ಯವಹರಿಸಿದ ಪಂಪನ ಕಾವ್ಯದೃಷ್ಟಿ, ಚಂಪೂವಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕಾವ್ಯಸೃಷ್ಟಿ—ಇವೆರಡೂ ಆ ಯುಗದ ಸಂವೇದನಾಶಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಭಾಷೆಯ ಧ್ವನಿಶಕ್ತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೀರಿಕೊಂಡು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅವನದೇ ಆದ ಒಂದು ಕಾವ್ಯಮಾರ್ಗದ ಅನಿಷ್ಟಾರವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದವು. ಉಜ್ವಲ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಯಾದ ಅವನು ಚಂಪೂಮಾರ್ಗದ ಪ್ರವರ್ತಕನೆಂದು ಖ್ಯಾತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಪಂಪನ ಪ್ರಭಾವ ಮುಂದಿನ ಯುಗಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೇಲೆ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಮೂಡಿನಿಂತಿತು. ಅನಂತರ ಬಂದ ಕವಿಗಳೆಲ್ಲ ಅವನು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟ ಮಾರ್ಗ ದಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಕಂಡುಬಂದುದಕ್ಕೆ ಅಚ್ಚರಿಪಡಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ.

ಪಂಪನ ಕಾವ್ಯ ಪಂಡಿತಗಮ್ಯವಾದುದು. ಹೀಗೆಂದು ಅವನು ನೈಜಜೀವನದ ಅನು ಭವದಿಂದ, ಜೀವಂತ ಭಾಷೆಯಿಂದ ದೂರ ಸಿಡಿದು ನಿಂತಿದ್ದಾನೆಂದಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಡೆಯುವವನು ಎಂದಿಗೂ ಮಹಾಕವಿಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಅರ್ಹನಾಗಲಾರನು. ತನ್ನ ಭಾಷೆ ಪ್ರಲಿಂಗರೆಯ ಸಾಜದ ತಿರುಳ್ಗನ್ನಡವೆಂದು ಅವನೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಹಳಗನ್ನಡ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ದೇಸಿಯನ್ನು ಪಂಪನಷ್ಟು ಸಹಜವಾಗಿ, ಪ್ರಭೂತವಾಗಿ ಬಳಸಿದವರು ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಲ್ಲ. ಪಂಪನ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗ—ದೇಶಿ ಇವುಗಳ ಅಪೂರ್ವ ಸಮನ್ವಯವನ್ನು ಅವನ ಔಚಿತ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಸಾಧಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಅವನು ತನ್ನ ಆಶ್ರಯದಾತನಾದ ಅರಸನನ್ನು ಹಾಗೂ ಅವನ ಆಸ್ಥಾನದ ಪಂಡಿತವರ್ಗವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕಾವ್ಯರಚನೆಗೈದಿದ್ದಾನೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ.

ಮಹಾಕವಿ ಪಂಪನು ಸಾಧಿಸಿದ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ರಾಂತಿಯ ಪ್ರಭಾವವು ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಅಚ್ಚಳಿಯದೆ ಮೂಡಿನಿಂತಿತು. ೯ನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯದವರೆಗಿನ ಕಾಲವನ್ನು ಪಂಪಯುಗವೆಂದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರಕಾರರು

ಕೈವಾರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯನಿರ್ಮಿತಿಯನ್ನು ಗೃಹ ರನ್ನ ಪೊನ್ನ ನಾಗಚಂದ್ರ ರಂತಹ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಗಳಾದ ಕವಿಗಳು ಕೂಡ ಪಂಪನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ದೂರುಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಪಂಪನಿಂದ ರೂಢವಾದ ಚಂಪೂ ಕಾವ್ಯಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ಇವರು ಕೃತಿ ರಚನೆಗೈದು ತೃಪ್ತಿಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. ರನ್ನ ಹಾಗೂ ನಾಗಚಂದ್ರರು ಪಂಪನಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗಿದ್ದರೂ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಮೆರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ದರ್ಜೆಯ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಪನ ಅನುಕರಣೆ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಯಿತು. ಈ ಅನುಕರಣಶೀಲತೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಅವನತಿಯ ಹಾದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯಿತು. ಬರಬರುತ್ತ ಪ್ರತಿಭೆ ಗಿಂತಲೂ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಷೇಕೆಯೇ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತ ಬಂದಿತು. ಭಾಷೆ ಧ್ವನಿಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಳೆದು ಕೊಂಡು ನಿರ್ಜೀವವಾಗುತ್ತ ಬಂದಿತು.

೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯದ ಸುಮಾರಿಗೆ ಪಂಪನ ಕಾವ್ಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಕವಾಗಿದ್ದ ಜೀವನ ಹಾಗೂ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳಾದುವು. ಪಂಪನಿಗೆ ಕ್ಷಾತ್ರ ತೇಜಸ್ಸಿನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಆಳಿದುಹೋಗಿ ಕಲ್ಯಾಣಿಯ ಚಾಲುಕ್ಯರು ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜಕೀಯ ರಂಗದ ಮೇಲೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಈ ವಂಶದಲ್ಲಿ ೬ನೆಯ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನೊಬ್ಬನನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಪ್ರಭಾವಿಯಾದ ಅರಸರ ಪರಂಪರೆ ಕಂಡುಬಾರದೆ ಇದ್ದದ ರಿಂದ ರಾಜಕೀಯ ಜೀವನವು ವಿಕ್ಷಿಪ್ತವಾಯಿತು. ಮಂಗಳವಾಡ ಹಾಗೂ ತರ್ದೇವಾಡಿ ನಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣಿಯ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಮಾಂಡಲಿಕರಾಗಿ ಆಳಿದ ಕಲಚೂರಿ ವಂಶದ ಪರ್ಮಾಡಿ ಹಾಗೂ ಅವನ ಮಗನಾದ ಬಿಜ್ಜಳ ಇವರು ಸಮ್ರಾಟರಾಗುವ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದ ಕ್ರಮೇಣ, ಚಾಲುಕ್ಯ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಮುಳುಗಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಫಲರಾದರು. ಅಂದಿನ ರಾಜ ಕೀಯ ಅಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹೇಳಲು ಇದೊಂದೇ ಘಟನೆ ಸಾಕು. ಸಾಲದೆಂಬಂತೆ ಹೊಯ್ಸಳರು, ಯಾದವರು ಕೂಡ ಕಲ್ಯಾಣಿಯ ಚಾಲುಕ್ಯ ಚಕ್ರಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಕಣಕಿ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ರಣಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ತೋರಿದ ಈ ವಿಕ್ಷಿಪ್ತತೆಗಿಂತಲೂ ಅಂದು ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ತೋರಿದ ಅನವಸ್ಥೆ ಹೆಚ್ಚು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿತ್ತು. ಹೊಯ್ಸಳ ಬಿಟ್ಟದೇವನು ರಾಮಾನುಜಾ ಚಾರ್ಯರಿಂದ ವೈಷ್ಣವಧರ್ಮದ ದೀಕ್ಷೆಪಡೆದುದು ಜೈನಧರ್ಮದ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗೆ ವಜ್ರಾಘಾತ ವಾದಂತಾಯಿತು. ರಾಮಾನುಜರು ತಂದ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿ ಪ್ರವಾಹವು ಜನಜೀವನವನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿ, ಜೈನಧರ್ಮದ ಪ್ರಸಾರಕ್ಕೆ ಬಲವಾದ ಪ್ರತಿರೋಧವನ್ನೊಡ್ಡಿತು. ಒಂದು ಕಾಲ ದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೇ ಹೆಚ್ಚು ಸತ್ಪಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದ ಜೈನಧರ್ಮವು ಈಗ ತನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಒಂದೇ ಸವನೆ ಹೋರಾಟ ನಡೆಸಬೇಕಾಯಿತು. ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಜೈನಧರ್ಮದ ಅಭೇದ್ಯಕೋಟಿಯೆನಿಸಿದ ತಳಕಾಡಿನ ಗಂಗರ ಮನೆತನ ಶೈವರಾದ ಚೋಳರಿಂದ ನುಚ್ಚು ನೂರಾಯಿತು. ಚೋಳರು ಕರ್ನಾಟಕದ ಬೆಳವಲ ನಾಡಿನವರೆಗೂ ಏರಿಬಂದು ಜೈನ ಕೇಂದ್ರ ವಾಗಿದ್ದ ಹುಲಿಗರೆಯಂತಹ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಹಾಳುಗಡವಿದುದು ಜೈನರಲ್ಲಿ ಭೀತಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿರಬೇಕು. ಪಂಪಯುಗದ ಕೊನೆಯ ಮಿನುಕುದೀಪಗಳಂತಿದ್ದ ನಯಸೇನ, ಬ್ರಹ್ಮಶಿವ ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಜೈನಮತೀಯತೆ ಹಾಗೂ ಅನ್ಯಮತದ ವಿಡಂಬನೆಗಳು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ತಲೆದೋರಿದವು. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅಂದು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಪಾಶುಪತ, ಕಾಕಾಮುಖಿ, ಕೌಲ, ಲಾಕುಳ, ಭೈರವ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಶೈವಪಂಗಡಗಳೆಲ್ಲ ತಾತ್ವಿಕ ಭೂಮಿಕೆಯಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿದು

ನರ್ಜೀವವಾದ ಡಂಭಾಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಬಲಗುಂದತೊಡಗಿದ್ದವು. ಮಾನವ ಕೋಟಿಯ ಉದ್ಧಾರದ ಏಕೈಕ ಆಲಂಬನವಾದ ಧರ್ಮದ ಅವನತಿ ಅಂದಿನ ಜೀವನದ ಮೇಲೆ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿರಲು ಸಾಕು. ಒಡೆದುಹೋದ ಜೀವನವನ್ನು ಎಲ್ಲ ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಇಡೀಗೊಳಿಸಿ ಜನರಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕುದುರಿಸಿ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಗ್ರತೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಡಬಲ್ಲ ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿಯೋರ್ವನ ಉದಯಕ್ಕೆ ಇದು ತಕ್ಕ ಸಮಯವಾಯಿತು.

ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಪುಣ್ಯವೆನ್ನಬೇಕು : ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಬಂಜರಾಗಿದ್ದ ಈ ನೆಲದಲ್ಲಿಯೇ ಕೆಲವು ದೇವಬೀಜಗಳು ಮೊಳೆತು ನೋಡು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಗಗನೋನ್ನತವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ನಿಂತವು. ಕಂಗಡಿಸಿದ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಅನಂತಕೋಟಿ ಸೂರ್ಯರ ಪ್ರಭೆಯನ್ನು ಬೀರುವ ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಜ್ಯೋತಿಃಪುಂಜವೊಂದು ಬೆಳೆಗಿತು. ಮರ್ತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹವ ಬೆಳಗಬಲ್ಲ ನವೀನ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯುಳ್ಳ ಬಸವಣ್ಣ, ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು, ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣ, ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ, ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯರಂತಹ ಮಹಾ ಚೇತನರ ಪಾದಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಜೀವನ್ಮುತವಾಗಿದ್ದ ಕನ್ನಡದ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಸಂಚಾರವಾಯಿತು.

“ಕಲ್ಯಾಣವೆಂಬ ಪ್ರಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿರಸವೆಂಬ ತೈಲವನೆಹೀಡು
ಆಚಾರವೆಂಬ ಬತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನೆಂಬ ಜ್ಯೋತಿಯ ಮುಟ್ಟಿಸಲು
ತೋಳಿಗೆ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದರದಯ್ಯಾ ಶಿವನ ಪ್ರಕಾಶ.
ಆ ಬೆಳಗಿನೊಳಗೊಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದರದಯ್ಯಾ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಭಕ್ತಮಹಾಗಣಗಳು
ಶಿವಭಕ್ತರಿರ್ದಕ್ಷೇತ್ರ ಅವಿಮುಕ್ತಕ್ಷೇತ್ರವೆಂಬುದು ಹುಸಿಯೆ ?
ಶಿವಭಕ್ತರಿರ್ದ ದೇಶವು ಪಾವನವೆಂಬುದು ಹುಸಿಯೆ ?
ಗುಹೇಶ್ವರ ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಎನ್ನ ಪರಮಾರಾಧ್ಯ ಸಂಗನಬಸವಣ್ಣನ ಕಂಡು
ಬದುಕಿದ ಕಾಣಾ, ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯಾ !”^೧

ಬಸವಕೃಾಂತಿ ಸಾರಿಬಂದುದು ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ. ಕಲ್ಯಾಣವೆಂಬುದೊಂದು ಪ್ರಾಣಿ, ಭಕ್ತಿರಸವೆಂಬ ತೈಲ, ಆಚಾರವೆಂಬ ಬತ್ತಿ, ಬಸವಣ್ಣನೆಂಬ ಜ್ಯೋತಿ ಅದಕ್ಕೆ ತಾಗಿ ಶಿವನ ಪ್ರಕಾಶ ತೋಳಿಗೆ ಬೆಳೆಗಿತು. ರೂಪಕದಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಈ ಅಲ್ಲಮವಾಣಿ ಸಾರ್ಥಕವಾಯಿತು. ನಂದಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಧರ್ಮಜ್ಯೋತಿಯನ್ನು ಮರಳಿ ಬೆಳೆಗಿಸಲು ಬಸವಣ್ಣನಂತಹರ ಬರವು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿತ್ತು. ಆಗ ಬಂದು ಬಸವಣ್ಣನವರು ವಿಕ್ಷಿಪ್ತಗೊಂಡಿದ್ದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಬೆಳೆಗಿದರು.

ಬಸವಣ್ಣನವರು ಕಲ್ಯಾಣಕೃಾಂತಿಯ ಅಧ್ಯಯುಗಗಳು. ಇಂಗಳೇಶ್ವರ ಬಾಗೇವಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಜನ್ಮತಾಳಿದ ಬಸವಣ್ಣನವರಲ್ಲಿ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಕೃಾಂತದೃಷ್ಟಿ ಸಮನಿಸಿತು. “ಕರ್ಮಲತೆಯಂತಿರ್ದ ಜನ್ನಿವಾರಮಂ ಕಳೆದು ಬಿಸುಟು ಪೋಂತಿನ ಗಂಟಲಂ ಬಿಗಿವಂತಿರ್ದ ಮೌಂಜಿಯಂ ಪಣ್ಣಿದು ಬಿಸುಟು”^೨ ನೀರಸವಾದ ಮೊಢ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಅಷ್ಟು ಚೆಕ್ಕವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ ನಿಲ್ಲುವ ಅಲೌಕಿಕವಾದ ಕೆಚ್ಚನ್ನು ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಮೈಯ್ಯೂಡಿಸಿ

೧. ಅಲ್ಲಮನ ವಚನ ಚಂದ್ರಿಕೆ, ಪು. ೨೭೩೦, ವಚನ.

೨. ಬಸವರಾಜದೇವರ ರಗಳೆ ಸ್ತ. ೨. ಪು. ೧೧.

ಕೊಂಡಿತು. ಮುಂದೆ ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು, ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ, ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ, ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಮೊದಲಾದ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಶಿವಶರಣ-ಶರಣೆಯರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾನವ್ಯದ ಮಹಾ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಅನ್ವೇಷಣೆ ನಡೆಸಿದರು. ಒಡೆದ ಕನ್ನಡಿಯಂತಿದ್ದ ಕರ್ಣಾಟಕದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಜೀವನವನ್ನು ಇಡೀಗೊಳಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯದ ಕನಸನ್ನು ಸಾಕಾರಗೊಳಿಸಿದರು. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಹಾಗೂ ಇತರ ಶಿವಶರಣರ ದೃಷ್ಟಿ ನವದರ್ಶನವೊಂದನ್ನು ಅವಿಷ್ಕಾರಗೊಳಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಬಹಳಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿದರೂ ಅವರಿಂದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಜ್ವಲವಾದ ಕ್ರಾಂತಿ ಸಮನಿಸಿತು. ಸಾಹಿತ್ಯದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ನಾವಿಲ್ಲಿ ವಿವೇಚಿಸಬಹುದು.

ಬಸವಣ್ಣನವರಿಂದ ಒದಗಿಬಂದ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಕ್ರಾಂತಿ ಪಂಪನ ಸಾಧನೆಗಿಂತಲೂ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿದೆ ; ಉಜ್ವಲವಾಗಿದೆ. ಪಂಪನ ಕಣ್ಣೆದುರಲ್ಲಿ ಜೀವನ ಹಾಗೂ ಜಿನಾಗಮ ಎರಡೂ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿದ್ದವು. ಆದಿಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಅವನು ವಿವರಿಸಿದ ಜೈನ ದರ್ಶನವು ಜಿನಸೇನ, ಗುಣಭದ್ರರಂತಹ ಜೈನಮುನಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಣೀತವಾದುದು. ಆಗಮದಲ್ಲಿ ಅವನ ಸಾಧನೆ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದರ ಪುನಃ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿದೆ. ಧರ್ಮ ಹಾಗೂ ಕಾವ್ಯಧರ್ಮಗಳ ಸಮನ್ವಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಅವನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ ; ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಕೃತಕೃತ್ಯನೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಕಾರ್ಯ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ವಿಕ್ಷಿಪ್ತಗೊಂಡಿದ್ದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೆಕ್ಕಿನೋಡಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ನವದರ್ಶನದ ಪಡಿಯಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಇವರು ಎರಕಹೊಯ್ಯಬೇಕಾಯಿತು. ಪಂಪನ ಕಾವ್ಯಸೃಷ್ಟಿಗೆ ನಿಶ್ಚಿತವಾದ ಉದ್ದೇಶವಿದೆ. ಅವನದು ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾದ ಕಾವ್ಯಸೃಷ್ಟಿ. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಆತ್ಮವಿಹಗವು ಅನುಭಾವದ ಗಗನದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸಿ ತಾನು ಕಂಡ ಸತ್ಯದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಸಾಧಿಸಿದೆ. ಅನುಭಾವದ ಅನನ್ಯತೆಯ ಅನಿವಾರ್ಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದೆ ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನಸೃಷ್ಟಿ !

ಪಂಪ-ಬಸವರ ಈ ತುಲನೆ ವಿಮರ್ಶಕರಿಗೆ ಅಚ್ಚರಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಬಹುದು. ಬಸವಣ್ಣನವರು, ಇತರ ಶಿವಶರಣರು ಬರೆದುದೆಲ್ಲ ಕೇವಲ ಮತಪ್ರಚಾರಕ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂಬ ಕುಶ್ಲಿತ ಮನೋಭಾವಪ್ರೇರಿತವಾದ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ತಡೆಹಾಕಿ, ಅವರ ಕವಿತ್ವದಿಂದ ಬೃಹದ್ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವ ಸೃಷ್ಟಾತ್ಮಕ ವಿಮರ್ಶೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರಬೇಕಾಗಿದೆ. ಬಸವಣ್ಣನವರ ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಸಹಜೋಜ್ವಲವಾದ ಕವಿತ್ವದ ಅಭಿವಿವೇಶವಾದುದನ್ನು ಕಂಡರಿಯದ ವಿಮರ್ಶೆ ನಿಜವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆಯಾಗಲಾರದು ಎಂದು ನಮ್ಮ ನಂಬುಗೆ. ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂದರೆ ಅನುಭವದ, ಪ್ರಖರವಾದ ಭಾವನೆಗಳ ಸಹಜವಾದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ, "Poetry is the spontaneous overflow of powerful feelings" ಎಂಬ ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ಥನ ಸೂತ್ರವನ್ನು ಮನದಂದರೆ, ಇಂತಹ ಸಹಜವಾದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಕನ್ನಡದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ, ಬಸವಣ್ಣನವರಷ್ಟು, ಅವರ ಸಮಕಾಲೀನರಾದ ಇತರ ಶರಣರಷ್ಟು ಮತ್ತೆ ಯಾರಿಂದಲೂ ಸಾಧಿತವಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಧೈರ್ಯದಿಂದ ನುಡಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ. ಅನುಭವವು ಇಂದ್ರಿಯಗಮ್ಯವಾದ ಲೋಕಾನುಭವವಾಗಿರಲಿ, ಇಲ್ಲವೆ ಆತೀಂದ್ರಿಯವಾದ ಅನುಭಾವವೇ ಆಗಿರಲಿ-ಸುಂದರವಾದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಉಕ್ಕಿ ಹರಿದರೆ ಅದು ಸಾಹಿತ್ಯವೇ ; ಗದ್ಯವಾಗಿರಲಿ ವಚನವಾಗಿರಲಿ ಅದು ಕಾವ್ಯವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದೇ. ಅನನ್ಯತೆಯೊಂದಿದ್ದರೆ ಸಾಕು, ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಲೌಕಿಕ ಅಲೌಕಿಕವೆಂಬ ಅನುಭವದ ಕೃತ್ರಿಮ ವಿಂಗಡನೆ ಬೇಕಾಗಲಾರದು.

ಶಿವಶರಣರು ಕಂಡ ನವದರ್ಶನವು ಜನಜೀವನದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅಚ್ಚಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಪಡೆಯಿತು. ಮಾತನಾಡುವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಲಯವಿದೆ ; ನಾದಮಾಧುರ್ಯವಿದೆ. ಪಂಪನು ದೇಶಿಯೆಂದು ಕರೆದುದು ಇಂತಹ ಭಾಷೆಯನ್ನೇ ! ಜನವಾಣಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಅವನು ಅರಿತವನಾಗಿದ್ದರೂ ಅವನ ಕಾವ್ಯ ಪೌಂಡರ್ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದುದರಿಂದ 'ದೇಸಿ'ಯ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಯೋಗ ಅವನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಶಿವಶರಣರು ಮಾತ್ರ ಭಾಷೆಗೆ ಕೃತಕವಾದ ಪೌಂಡರ್ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸುವ ಗೊಡವೆಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಯುಗ ಯುಗಗಳಿಂದ ಜನತೆಯ ಜೀವನಾಡಿಯಾಗಿದ್ದ ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸತ್ವವನ್ನು ಹೊತ್ತುತಂದ ಜೀವಂತಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ಉಚ್ಚತಮವಾದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕೂಡ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದೆ ಎಂದು ಅರಿತು ಕೊಂಡರು. ಅಧ್ಯಾತ್ಮದ ಉನ್ನತ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ದೇವವಾಣಿಯಾದ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೇ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಬೇಕೆಂಬ ಗೀಳು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಿವಶರಣರ ಈ ಧೀರ ಸಾಹಸ ಅಶ್ಚರ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡದೆ ಇರಲಾರದು. "ದೇವವಾಣಿಗೆ ಜನವಾಣಿಯಾಗುವುದು ಅಶಕ್ಯವಾಗಿರುವಾಗ, ಜನವಾಣಿಯನ್ನೇ ದೇವವಾಣಿಯ ಮಟ್ಟಕ್ಕೇರಿಸಿದ ಪವಾಡ ವೀರಶೈವ ವಚನ ಕಾರರದು"^೧ ಎಂಬ ಮಾತು ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಗೊಂಡ ಭಾಷೆಯ ಹಿರಿಮೆಯ ಕೇತನವಾಗಿದೆ. "ಉಸಿರು ಪರಿಮಳವಾಗಿ ಬೆಲೆಗೊಂಬ ಹೂವೇಕೆ ?" ನಮ್ಮ ವಾಣಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಅನಂತಶಕ್ತಿಯಿರುವಾಗ ಅನ್ಯಭಾಷೆಯ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಕೈಯಾನುವುದೇಕೆ ? ಹಾಗೆ ಎರವಲಾಗಿ ತಂದ ಭಾಷೆ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೇಶವಾದೀತೇ ಹೊರತು ಸಹಜವಾದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಲಾರದು.

ವಚನಕಾರರ ನಾಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಭಾಷೆ ತನ್ನ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ನೂರು ಮಡಿ ಸಾಸಿರಮಡಿಯಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡಿತು ; ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಪಡೆಯಿತು, ಉಜ್ವಲವಾಯಿತು : 'ಮಾತೆಂಬುದು ಜ್ಯೋತೀರ್ತಿಂಗ'ವಾಯಿತು. "ವಚನಕಾರರು ಸಂಸ್ಕೃತದ ಆಚಾರ್ಯರಲ್ಲ, ಅಚ್ಚಗನ್ನಡದ ಬೇಸಾಯಗಾರರು"^೨ ಎಂಬ ಮಾತು ಸತ್ಯ. ಬಸವಾದಿಗಳು ಕನ್ನಡ ನುಡಿಯ ಬೇಸಾಯಗಾರರಾಗಿ ವಚನದ ಮುತ್ತಿನನ್ನು ಬೆಳೆದರು.

ವಚನಕಾರರು 'ವಚನ' ವೆಂಬ ನವೀನ ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರಕಾರವನ್ನೇ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಿ ಪ್ರಚುರಪಡಿಸಿದರು. ಚಂಪೂ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ, ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯಂತಹ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾದ 'ಗದ್ಯ'ವನ್ನು 'ವಚನ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿರುವ ಗದ್ಯಕ್ಕೂ ಈ ವಚನಗಳ ಗದ್ಯಕ್ಕೂ ನಾಮಮಾತ್ರ ಸಾಮ್ಯವುಂಟೇ ಹೊರತು ಅಂತಃಸತ್ವದಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಹಳಗನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾದ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ದುರೂಹತೆ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಭೂಯಿಷ್ಠತೆ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೇಶಗಳು ಅದರ ವಿಶೇಷ ಲಕ್ಷಣಗಳಾಗಿ ತಪ್ಪದೆ ಕಂಡುಬಂದಿವೆ. ಹಳಗನ್ನಡ ಗದ್ಯ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಪದ್ಯಗಳ ಸಾಹಚರ್ಯದಿಂದ 'ಛಂದೋಗಂಧಿ'ಯಾದುದೂ ಉಂಟು. ಆದರೆ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಚೌಕಟ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿರದಿದ್ದರೂ ಮಾತಿನ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮಲಯ ಇದೆ ಎನ್ನುವುದು ಕರ್ಣಮನೋಹರವಾಗಿ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. "ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ

೧. ಶಿ.ಶಿ. ಬಸವನಾಳ, ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲ ವಚನಗಳು, ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ ii.

೨. ಎಂ. ಆರ್. ಶ್ರೀ. ವಚನ ಧರ್ಮಸಾರ, ಪು. ೧೦.

ವಿಚಾರಿಸಿದರೆ ವಚನಗಳು ಗದ್ಯ ಪದ್ಯದ ನಡುವಿನ ಒಂದುಮಾದರಿಯಿಂದೇ ಹೇಳಬೇಕಾಗುವುದು. ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಗದ್ಯದ ನಿರರ್ಗಳತೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅದರ ಸರಳತೆಯಿದೆ : ಪದ್ಯದ ಕ್ರಮಬದ್ಧ ಭಂದೋಗತಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅದರ ಲಯವಿದೆ. ಕೆಲವು ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಲಯ ಭಂದೋಗತಿಗೆ ಅತಿ ಸಮೀಪವರ್ತಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅಂತಹ ವಚನಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಮಾಡದೆ ಹಾಡಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವುದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ.^೧ ಎಂದು ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಲಯದ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿದ ಶಿ. ಶಿ. ಬಸವನಾಳರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ತರ್ಕವಿವೇಚನೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಮೊನಚುತನ ಕಂಡುಬರುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ಆದರೆ ಅನುಭವದ ಹೊಚ್ಚ ಹೊಸ ಮಗ್ಗುಲಾದ ಅನುಭಾವದ ತೀವ್ರತೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವಾಗ ಭಾಷೆ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಲಯ ಹಾಗೂ ಭಂದಸ್ಸಿನ ಕಡೆಗೆ ಒಲೆಯುವುದೂ ಅಷ್ಟೇ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಗದ್ಯದ ನಿರರ್ಗಳತೆ, ಪದ್ಯದ ಲಯಗಳು ಕಂಡು ಬಂದಿದೆ ಎನ್ನುವುದು ತೂಕಬದ್ಧವಾದ ವಿಮರ್ಶೆ. ಸಂಸಾರದ ಅಸಾರತೆ, ಮನಸ್ಸಿನ ಚಂಚಲತೆ, ವೈರಾಗ್ಯದ ತೀವ್ರತೆಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವಂತಹ ಅನೇಕ ವಚನಗಳು ರಮ್ಯವಾದ ಭಾವಗೀತೆಗಳಾಗಿವೆ.

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶಿವಶರಣರಿಗೆ ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ಹಾಗೂ ಷಟ್ಸ್ಥಲಗಳು ಕೇವಲ ಬೌದ್ಧಿಕ ವಿವೇಚನೆಯ ತತ್ತ್ವ ವಿಷಯಗಳಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಅಂತರಂಗದ ಅನುಭವಗಳೂ ಆಗಿವೆ. ಅನುಭಾವ ಅವರಿಗೆ ಜೀವಂತ ಅನುಭವವಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅನುಭಾವದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾದ ವಚನಗಳನ್ನು ಶರಣರ 'ಅನುಭಾವ ಗೀತ'ಗಳೆಂದು ಕರೆದರೆ ಯಥಾಯೋಗ್ಯವಾಗುವುದೆಂದು ನಮಗನಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಶರಣರಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ವಚನಗಳನ್ನಲ್ಲದೆ, ಸ್ತೋತ್ರ, ತ್ರಿವಿಧಿ, ಗೀತೆ ಮೊದಲಾದ ರಾಗ ತಾಳಬದ್ಧವಾದ ಹಾಡುಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾದ ಭಾವಗಳಿಗೂ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾದ ಭಾವಗಳಿಗೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇ ಇಲ್ಲ. ವಚನಗಳಿಗೆ ಇಲ್ಲದ ರಾಗಗಳ ಸೂಚಿಕೆ ಇವುಗಳಿಗೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಇವುಗಳನ್ನು 'ಅನುಭಾವ ಗೀತಗಳು' ಎಂದು ಕರೆದು ಉಳಿದ ರಚನೆಯನ್ನು 'ವಚನ' ಎಂದು ಹೆಸರಿಸಿದರೂ ತಪ್ಪೆನಿಸಲಾರದು. ಶಿವಶರಣರ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು, ಗೀತೆ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳನ್ನು ಒಂದೆಡೆಗೆ ಕಲೆಹಾಕಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗೆ ಡಾ. ಎಲ್. ಬಸವರಾಜು ಅವರು 'ಶಿವದಾಸ ಗೀತಾಂಜಲಿ' ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. 'ಶಿವದಾಸ' ಎಂಬ ಪದವು ವೀರಶೈವ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರಲಾರದೇನೋ ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ಸಾಧನೆ ನಡೆಸಿದ ಭಕ್ತನು ತನ್ನನ್ನು ಶಿವದಾಸನೆಂದು ಕರೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಸ್ವಾಮಿ ಭೃತ್ಯಭಾವ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ತಲೆದೋರಬಹುದಾದರೂ ವೀರಶೈವ ಷಟ್ಸ್ಥಲಸಿದ್ಧಾಂತವು ಕೊನೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಅದ್ವೈತದಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನ ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಮಾಧ್ವ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವ ಮತಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವೈತಭಾವ ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಉಳಿಯುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿಭೃತ್ಯಭಾವಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಅರ್ಥವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಶಿವಶರಣರ ಗೀತೆಗಳಿಗೆ ಇಟ್ಟ 'ಶಿವದಾಸ ಗೀತಾಂಜಲಿ' ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ನಾವು ಪ್ರಶ್ನಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

೧. ಶಿ.ಶಿ. ಬಸವನಾಳ, ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲ ವಚನಗಳು, ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ, xxvi.

“ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಕನ್ನಡ ನುಡಿ ವಿಶ್ವಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟ ಅಪೂರ್ವ ಕಾಣಿಕೆಯೆಂದು ಕನ್ನಡಿಗರು ಹೆಮ್ಮೆಪಡಬಹುದಾಗಿದೆ”^೧ ಎಂದು ವಿಮರ್ಶಕರು ಕೈವಾರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಮಾತಿನ ಸತ್ಯತೆಯನ್ನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ತಿಳಿಯಪಡಿಸಲು ಕನ್ನಡಿಗರು ಹೆಣಗಬೇಕಾದ ಕಾಲವೀಗ ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿದೆ. ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಕಡೆ ನಡೆದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಶುಭಸೂಚನೆಗಳೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ರೂಪ ಪಡೆದ ದರ್ಶನದ ಮಾತಂತಿರಲಿ, ಅವುಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಮೌಲ್ಯ ಕೂಡ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕರಗತವಾಗಿಲ್ಲ. ವ್ಯಾಸಂಗ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ನಾವು ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಪಡೆದು ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತರಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ.

ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ನ್ಯಾಸ್ತಿ ನೈಪುಲ್ಯಗಳು

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಬಸವಯುಗದ ಕ್ರಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗೊಂಡು ಅದನ್ನು ಸಫಲಗೊಳಿಸಿದ ಪ್ರಭಾವೀ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಕ್ರಾಂತಿ ಪ್ರಥಮತಃ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ರಾಂತಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಆತ್ಮ ಆತ್ಮ ಮಥನಿಸಿ ನಡೆದ ಅನುಭಾವದ ನಿರ್ಭೀತವಾದ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ‘ವಚನ’ದ ದಿವ್ಯ ಸ್ಫುಲಿಂಗಗಳು ಹಾರಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಉಜ್ವಲವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ರಾಂತಿ ಸಮನಿಸಿತು. ‘ವಚನ’ವೆಂಬ ಅನನ್ಯವಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಶರಣರ ಅನುಭಾವದ, ಅವರು ಕಂಡ ದಿವ್ಯದರ್ಶನದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ನಡೆಯಿತು. ಈ ಯುಗದ ವಚನಕಾರರಿಗೆ ಅನುಭಾವದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಉಸಿರಾಡಿಸಿದಷ್ಟು ಸಹಜ, ಸುಲಭವಾಗಿದೆ. ವಿಶೇಷವಾದ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಹಾಗೂ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅರ್ಹತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯದಿದ್ದರೂ ಜೀವನರಂಗದಲ್ಲಿ ತೀರ ಸಾಮಾನ್ಯ ದರ್ಜೆಯಲ್ಲಿದ್ದವರಾದರೂ ಕಲ್ಯಾಣದ ಶರಣ ಸಂದೋಹದಲ್ಲಿ ಸುಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ಸಂವೇದನಾಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಅನುಭಾವದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದತ್ತ ಹರಿಯಿಸಿದ ಬಸವಾದಿಗಳ ಸಾಹಸವು ಅಪೂರ್ವವಾದುದೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಬಸವಣ್ಣ, ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು, ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ, ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣರಂತಹ ಸುವಿದ್ಯರಾದವರು ವಚನ ರಚನೆಗೈದುದು ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಮಾತಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮೋಳಿಗೆಯ ಕಾಯಕದ ಮಾರಯ್ಯ, ನೆಯ್ಗೆ ಕಾಯಕದ ದೇವರ ದಾಸಿಮಯ್ಯ, ಹಡಪದ ಕಾಯಕದ ಅಪ್ಪಣ್ಣ, ನುಲಿಯ ಕಾಯಕದ ಚಂದಯ್ಯ, ತುರುಕಾಯುವ ಕಾಯಕದ ರಾಮಣ್ಣರಂತಹ ಯತ್ನಾಮಾನ್ಯ ಉದ್ಯಮದಲ್ಲಿದ್ದ ಅಸಂಖ್ಯ ಶರಣರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಮಾದರ ಚೆನ್ನಯ್ಯ ಡೋಹರ ಕಕ್ಕಯ್ಯಗಳಂತಹ ನಿಮ್ಮ ವರ್ಗದವರು ಕೂಡ ಅನುಭಾವದ ಉನ್ನತವಾದ ನಿಲುವಿಗೆ ಏರಿ ಕಂಡ ದರ್ಶನವನ್ನು ಅಚ್ಚಗನ್ನಡದ ಪಡಿಯಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಎರಕಹೊಯ್ದ ವಚನಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅದು ಒಂದು ಪವಾಡವೇ ಎಂದು ತೋರದಿರಲಾರದು. ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪೌಢಿಮಗಳ ಬೆನ್ನುಹತ್ತಿ ನಿರ್ಜೀವವಾದ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ವಚನ ಕಾರರ ಅಂತಃಸ್ಫೂರ್ತವಾದ ವಾಣಿಯಿಂದ ಜೀವದಾನವಾಗಿ ಹೊಸ ಚೈತನ್ಯ ಕಂಗೊಳಿಸಿತು. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅನ್ವೇಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ ಮೈತ್ರೇಯಿ, ಗಾರ್ಗಿಯರ ಯುಗ ಎಂದೋ ಕೊನೆಗೊಂಡು ‘ನ ಸ್ತ್ರೀಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಮರ್ಹತಿ’ ಎಂಬ ಹಳೆಯ ಹಾದಿಗೆ, ಕುರುಡು ನಂಬಿಗೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಮುರಿವಿನ ದಾರಿಗೆ ಸಮಾಜ ಬಂದು ನಿಂತು ಮಲೆತಿತ್ತು. ಅಂತಹ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಸವಾದಿ ಪ್ರಮಥರ ಸ್ತ್ರೀಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಜಯಭೇರಿ ಮೊಳಗಿತು.

ಮೊಲೆ ಮೂಡಿ ಬಂದರೆ ಹೆಣ್ಣೆಂಬರು,

ಗಡ್ಡೆಮೀಸೆ ಬಂದರೆ ಗಂಡೆಂಬರು

ಒಳಗೆ ಸುಳಿಯುವ ಆತ್ಮ ಹೆಣ್ಣೂ ಅಲ್ಲ, ಗಂಡೂ ಅಲ್ಲ...”

೧. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ವಚನಗಳು, ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ I.

ಎಂಬ ಮನೋವೈಶಾಲ್ಯದಿಂದ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಜೀವನ ದಿವ್ಯತೆಗೇರಿ ಅವರ ಉಸಿರೂ 'ವಚನ'ವಾಯಿತು. ಅನೇಕ ಜನ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಕಲ್ಯಾಣದ ಅನುಭವಗೋಷ್ಠಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗ ವಹಿಸಿದರು ; ಆಧ್ಯಾತ್ಮಸಾಧಕರಾಗಿ ಅಂದಂದಿನ ತಮ್ಮ ಸಾಧನೆಯ ಓರಕೋರಗಳನ್ನು, ಪಡೆದ ಆನಂದಾನುಭವವನ್ನು ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡಿದರು. ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಸಾಹಿತ್ಯರಂಗಕ್ಕೆ ಅಡಿ ಯಿಟ್ಟುದು ಕನ್ನಡಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಭೂತಪೂರ್ವವಾದ ಅಧ್ಯಾಯ. ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡುಗಳಲ್ಲಿ ದೇಹರಚನೆಯಲ್ಲಿ, ಹೊರರೂಪಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಕಂಡುಬಂದರೂ ಆ ಇಬ್ಬರ ಆಂತರ್ಯದ ಒಳಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯುವ ಆತ್ಮ ಮಾತ್ರ ಒಂದೇ ಎಂಬ ಅದ್ವೈತದರ್ಶನ ಅಂದಿನ ಸ್ತ್ರೀಸಮಾಜದ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯ ಚಲುಮೆಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ, ನೀಲಲೋಚನೆ, ಅಕ್ಕನಾಗಮ್ಮ, ಮೋಳಿಗೆಯ ಮಹಾದೇವಿ, ಆಯ್ದಕ್ಕಿಯ ಲಕ್ಕಮ್ಮ, ಬೊಂತಾದೇವಿ ಮುಂತಾದ ಹಲವಾರು ಸ್ತ್ರೀಯರು ಆತ್ಮಕಲ್ಯಾಣ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಸಾಧಿಸಿದ ನಿಲವು, ನುಡಿದು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ವಚನಸಾಹಿತ್ಯ ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಜಗತ್ತಿಗೆ ನೀಡಿದ ಉಜ್ವಲ ಕಾಣಿಕೆ ಎಂದು ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ವಚನಸೃಷ್ಟಿಗೈದ ವಚನಕಾರರ ಸಂಖ್ಯೆ ಇಷ್ಟೆಂದಾಗಲಿ. ವಚನಗಳ ರಾಶಿ ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದೆಂದಾಗಲಿ ಇಂದು ನಮಗೆ ಪೂರ್ಣ ಲೆಕ್ಕ ಹತ್ತದೆ ಇರುವದರಿಂದ ವಚನಸಾಹಿತ್ಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ವೈಪುಲ್ಯಗಳ ಇತಿಮಿತಿಯನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ವಿಪುಲ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ವಚನ ರಚನೆಯಾಯಿತೆಂದು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಊಹಿಸಿ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ. ನಾವು ಈಗಾಗಲೇ ನೋಡಿದಂತೆ ಕಲ್ಯಾಣದ ವೀರಶೈವಕ್ರಾಂತಿ ರಕ್ತಕ್ರಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಪರ್ಯವಸಾನಹೊಂದಿ, ಆ ಗೊಂದಲದ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಅಮಿತ ವಚನಗಳು ನಾಶಗೊಂಡಿರಬೇಕು. ಮುಂದೆ ಮಹಮ್ಮದೀಯ ಅಭಿಯೋಗಗಳಿಂದಲೂ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕೆ ತಗಲಿತು. ಹೀಗಾಗಿ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಳಿದು ಬಂದ ಭಾಗಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಳಿದುಹೋದ ಭಾಗವೇ ದೊಡ್ಡ ದಿರಬೇಕೇನೋ ಎಂಬ ಸಂದೇಹ ತಲೆದೋರುವಂತಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಕೆಲವು ವಚನಕಾರರು ತಾವು ರಚಿಸಿದ ವಚನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ತಾವೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡ ವಚನಗಳು ಉಪಲಬ್ಧವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಸಂದೇಹವು ಧೃಢಪಡುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ತನ್ನೊಂದು ವಚನದಲ್ಲಿ ಆಗಿನ ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾದ ಕೆಲವು ವಚನಕಾರರ ವಚನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಇಂತು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ :

“ಅಲ್ಲಯ್ಯಗಳ ವಚನ ಎರಡೆಂಭತ್ತುಕೋಟಿ ;
 ಅಪ್ಪಯ್ಯಗಳ ವಚನ ನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷದ ಮೂವತ್ತಾರು ಸಾಸಿರ ;
 ಎಮ್ಮಯ್ಯಗಳ ವಚನ ವಚನಕ್ಕೊಂದು (?) ;
 ನೀಲಮ್ಮನ ವಚನ ಲಕ್ಷದ ಹನ್ನೊಂದು ಸಾಸಿರ ;
 ಗಂಗಾಂಬಿಕೆ ವಚನ ಲಕ್ಷದ ಎಂಟು ಸಾಸಿರ ;
 ಎಮ್ಮಕ್ಕನಾಗಾಯಿಯ ವಚನ ಮೂರು ಲಕ್ಷದ ತೊಂಬತ್ತಾರುಸಾಸಿರ ;
 ಮಡಿವಾಳಣ್ಣನ ವಚನ ಮೂರು ಕೋಟಿ ಮುನ್ನೂರು ;
 ಹಡಪದಪ್ಪಯ್ಯಗಳ ವಚನ ಹನ್ನೊಂದು ಸಾಸಿರ ;
 ಮರುಳಸಿದ್ಧನ ವಚನ ಅರವತ್ತೆಂಟು ಸಾಸಿರ :

ಇಂತಪ್ಪ ವಚನ ರಚನೆಯ ಬಿಟ್ಟು ಕುತ್ಸಿತ ಕಾವ್ಯಾಲಂಕಾರ ನೋಡುವರನೋಡಿ. ಹುಡಿಮಣ್ಣು ಹೊಯ್ಯದೆ ಮಾಬನೆ, ಮಹಾದೇವ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ!"^೧ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೇವಲ ಹತ್ತುಜನ ವಚನಕಾರರ ವಚನಗಳೇ— ಈ ಮಾತು ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಾಗಿರದಿದ್ದರೆ—ಕೋಟಿ ಕೋಟಿ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಮೀರುತ್ತದೆ. ಎಂದಮೇಲೆ ಆ ಯುಗದಲ್ಲಿ ವಚನ ರಚನೆಗೈದ ಸುಮಾರು ೨೩೦ ವಚನಕಾರ ವಚನಕಾರ್ತಿಯ ರಲ್ಲರ (ಈಗ ತಿಳಿದ ಮಟ್ಟಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಿದು) ವಚನಗಳನ್ನು ಎಣಿಸಿ ಹೇಳುವ ಸಾಹಸ ಗಗನ ದಲ್ಲಿಯ ತಾರೆಗಳನ್ನು ಎಣಿಸುವ ಸಾಹಸವಾಗಿ ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಗೊಳಿಸಿತು. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಮೇಲಣ ಹೇಳಿಕೆ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸತ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವು ವಚನಗಳ ಅಳಿವಿನಿಂದ ತನ್ನ ಅಮೌಲ್ಯ ಮತ್ತು ಅಪಾರ ಸೊತ್ತನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡುದಕ್ಕೆ ಕಣ್ಣೀರು ಮಿಡಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈಗಾಗಲೇ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಎಲ್ಲ ಪುರಾತನರ ವಚನಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿದರೂ ಕೂಡ ಆ ಸಂಖ್ಯೆ ಇಪ್ಪತ್ತು ಸಾವಿರದ ಎಲ್ಲೆಯನ್ನು ದಾಟುವಂತಿಲ್ಲ. ಅಂದು ಸೃಷ್ಟವಾದ ವಚನಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕುಡಿತೆಯಷ್ಟೂ ನಮ್ಮ ಪಾಲಿಗೆ ಇಲ್ಲವೆಂದರೆ ಅದ ನಷ್ಟದ ಭೀಕರತೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟೀತು !

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಹತ್ತುಜನ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ವಚನಕಾರರ ವಚನ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಹೇಳಿರಬೇಕೆ ? ಇಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕೋಟಿ ಲಕ್ಷ ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳು ಅವರವರ ವಚನ ಸೃಷ್ಟಿಯ ವೈಪುಲ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಾಗಿರಲಾರದೇಕೆ ? ಎಂದು ನಾವು ಪ್ರಶ್ನಿಸಬಹುದು. ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಸ್ವತಃ ತನ್ನ ಒಂದು ವಚನದಲ್ಲಿ

“ಎರಡೆಂಬತ್ತುಕೋಟಿ ವಚನವ ಹಾಡಿ, ಹಲವ ಹಂಬಲಿಸಿತೆನ್ನ ಮನವು
ಮನ ಘನವರಿಯದು, ಘನ ಮನವರಿಯದು
ಗುಹೇಶ್ವರನೆಂಬ ಲಿಂಗವನರಿದ ಬಳಿಕ ಗೀತವೆಲ್ಲಾ ಒಂದು ಮಾತಿನೊಳಗು”^೨

ಎಂದು ತಾನು ರಚಿಸಿದ ವಚನಗಳು ‘ಎರಡೆಂಬತ್ತು ಕೋಟಿ’ ಎಂದು ಹೇಳುವದರ ಅರ್ಥ ವೇನು ? ಈ ಮಾತಿನ ನಿಷ್ಕರ್ಷೆಗೆ ನಮ್ಮ ಸಂಶೋಧನೆ ಇನ್ನೂ ಸಮರ್ಥವಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಕೈಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವದೊಂದೇ ನಮಗಿರುವ ಮಾರ್ಗವೆಂದು ಹೇಳದೆ ಗತಂತರವಿಲ್ಲ.

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ತಾನು ಅರವತ್ತೆಂಟು ಸಹಸ್ರ ವಚನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

“ಅರವತ್ತೆಂಟು ಸಹಸ್ರ ವಚನಗಳ ಹಾಡಿ ಹಾಡಿ
ಸೋತಿತೆನ್ನ ಮನ ನೋಡಯ್ಯಾ
ಹಾಡುವುದೊಂದೆ ವಚನ, ನೋಡುವುದೊಂದೇ ವಚನ,
ವಿಷಯ ಬಿಟ್ಟು ನಿರ್ವಿಷಯನಾಗುವುದೊಂದೆ ವಚನ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲೇಶನಲ್ಲಿ.”^೩

೧. ಸಿ. ಪ. ವ. ೪೫೯.

೨. ಅಲ್ಲಮನ ವಚನ ಚಂದ್ರಿಕೆ, ಪು. ೧೩೭, ವ. ೭೨೭.

೩. ಸಿ. ಪ. ವ. ಪು. ೧೧, ವ. ೭೭.

ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು, ಬಸವಣ್ಣ, ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಮೊದಲಾದವರಂತೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಅಗಣಿತ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ವಚನರಚನೆಗೈದಿದ್ದಾನೆ ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಸತ್ವ ಹಾಗೂ ಮೊತ್ತ ಎರಡು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಚನಕಾರರ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಾನೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ. ತನ್ನ ವಚನಗಳ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಒಂದು ವಚನದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಆತನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ.

“ಎಮ್ಮ ವಚನದೊಂದು ಪಾರಾಯಣಕ್ಕೆ
ವ್ಯಾಸನದೊಂದು ಪುರಾಣ ಸಮಬಾರದಯ್ಯಾ !
ನಮ್ಮ ವಚನದ ನೂರೊಂಟರಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ
ಶತರುದ್ರಿಯಾಗಿ (ಗ?) ಸಮಬಾರದಯ್ಯಾ !
ಎಮ್ಮ ವಚನದ ಸಾಸಿರ ಪಾರಾಯಣಕ್ಕೆ
ಗಾಯತ್ರಿ ಲಕ್ಷ ಜಪ ಸಮಬಾರದಯ್ಯಾ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ !”
“....., ಎಮ್ಮ ನುಡಿ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಮಹಾಲಿಂಗದ ಹೃದಯದೊಳು ಗ್ರಂಥವಾಗಲಿ !”^೧

ಮಹಾಕವಿ ರಾಘವಾಂಕನ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ವಚನಗಳನ್ನೂ ಗೀತೆಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಹೇರಳವಾದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ; ಶ್ರೀಶೈಲ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ; ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಂದೆ ತಾಯಿ ಮನೆದೈವವಾದ ಧೂಳಿಮಾಕಾಳನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಹವಣಿಕೆಯಲ್ಲಿರಲು ಅವನು ಅದನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸುತ್ತಾನೆ; ಮನೆಯನ್ನು ತೊರೆದು ಹೊರಟು ಹೋಗಲು ಅಣಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ,

“ಗತಿಗೆಟ್ಟು ಬೇಟಿನ್ನು ದೈವವೆಂದೆನ್ನದಿರಿ
ಧೃತಿಗೆಟ್ಟು ಬೇಟಿನ್ನು ದೈವವೆಂದೆನ್ನದಿರಿ
ಆತನುಹರ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನೀವನೆಂದು ಹಾಡಿದನೊಂದು ಗುರುವಚನವ”^೨

ಎಂಬುದಾಗಿ ಒಂದು ಗುರುವಚನವನ್ನು ಹಾಡಿದನೆಂದು ರಾಘವಾಂಕನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಒಂದು ದಿನ ಬೆಳುದಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಭಾವಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿರಲು ಎರಳೆಯೊಂದು ಬಂದು ಅವನ ಅಂಗವನ್ನು ಕೋಡಿನಿಂದ ತಿಕ್ಕುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಅವನ ಸಮಾಧಿ ಭಗ್ನವಾಗುತ್ತದೆ.

“..... ಭಾವದೇಕ್ಷೆಳಿದು ಬಗೆ
ಸೂಸಲು ಸಮಾಧಿ ಸಂಚಲಿಸಿ ಕಣ್ಣೆಣ್ಣಿಯುತಾಗಳು ಹಾಡಿದಂ ಗೀತವ”^೩

೧. ಸಿ. ಪ. ಪು. ೭೯, ಪ. ೪೬೦.

೨. “ ” ವ. ೪೬೧.

೩. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ, ಸಂಧಿ ೩, ಪ. ೩೬.

೪. “ ” ಸಂಧಿ ೪, ಪ. ೨೮.

ಹರಿಣ ಬಂದೆನ್ನ ಮೇಲುವಾಯ್ದೆ ಬಳಿಕ
ತರಹರಿಸಿ ನಾನಂತು ನಿಲುವೆ ಹೇಳೈ ತಂದೆ
ಹರ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಯ್ಯಯ್ಯ ಎಂದು ಹಾಡಿದನು ನೊಟ್ಟಾಳದನು"^೧

‘ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ’ ಎಂಬುದು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಅಂಕಿತವಾಗಿದ್ದು, ರಾಘವಾಂಕನು ಅಂಕಿತಸಹಿತವಾಗಿ ಆತನ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ವಚನದ ಭಾವವನ್ನು ಮೇಲಣ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವನೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ.

ಕಾಮನು ತನ್ನ ಮೋಹನದ ತಿರುಳಿನಿಂದ ರೂಪಿಸಿದ ಸುಂದರಿಯೊರ್ವಳನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಎದುರಿಗೆ ತಂದು ಅವನ ಸತ್ವಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿದಾಗ, ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸತಿಯ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಸೋಲದೆ ‘ಸತಿಗೆ ಸತಿ ಸೋಲ್ತುಕೂಡಿದ ಕಾಲವುಂಟೆ?’ ಎಂದು ‘ಶರಣ ಸತಿ ಲಿಂಗ ಪತಿ’ ಭಾವವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ, ಕಾಮನನ್ನೂ ಅವನ ಊಳಿಗದವರನ್ನೂ ಕ್ಷಮಿಸಿ ಕಳಿಸುವನು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಸಿದ್ಧರಾಮನು “ಆತನು ಕಳಿಪಿ ಗುರುವಚನವು ಹಾಡುತೀರಲು”^೨ ಎಂದು ರಾಘವಾಂಕನು ನುಡಿದಿದ್ದಾನೆ.

ಹಿರಿದೆನಿಪ ಘೋರ ಸಂಸಾರದಾರಣ್ಯದೊಳು
ಹರವರಿಯ ಕಾಮನೆಂದೆಂಬ ಬೇಟೆಯ ಬೇಡ
ನುರವಣೆಯನನ್ಯಾಯ ಮಾಣಿಸೈ ಎಂಬ ಗೀತವ ಹಾಡಿ ಸುಖದೊಳಿರಲು”^೩

ಅಧೋದೈತ್ಯ ಎಂಬ ಕಾಳರಕ್ಕು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ದಿವ್ಯಾಂಗದೊಳಗಿನ ರುಧಿರ ಸುಧೆಯನ್ನು ಕುಡಿಯಲು ಹಾರೈಸಿ ಬಂದು ಆತನ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಆಗ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ,

“ಕಯ್ಯ ಲಾಕುಳವನಂದಲಗುತ್ತ ಹಾಡುತ್ತ
ಲೋಯ್ಯನೀ ಕಾಯವವಳಿಗೆ ಜೀವನಿಮಗೇದಂ
ಸಯ್ಯಮಿತ ವೃತನಿರತ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮನಾಥಂ ಹಾಡಿದಂ ಗೀತವ ||”^೪

ಆದಿಲಿಂಗವನ್ನು ತರುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಬಂಡಿಗೆ ಹೂಡಿದ ಎತ್ತುಗಳು ಅಸು ನೀಗುತ್ತವೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಅವುಗಳ ಜೀವವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಒಂದು ಗೀತವನ್ನು ಹಾಡಿದನೆಂದು ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ :

“ಕಂಡು ಸಿದ್ಧರದೇವನಾ ಜೀವವಂ ಹಿಡಿದು
ಕೊಂಡು ಜೀವದ ಹೋಹ ಬಹ ಗೀತಮಂ ಬಿನ್ನಹಂ ಮಾಡಿ ನಡೆತಂದನು”^೫

-
೧. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ, ಸಂ. ೪, ಪ. ೨೯.
೨. " " " ೪, ಪ. ೭೩.
೩. " " " ೪, ಪ. ೭೫.
೪. " " " ೬, ಪ. ೬.
೫. " " " ೬, ಪ. ೨೮.

ಆದಿಲಿಂಗಕ್ಕೆ ತುಪ್ಪದ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡುವ ಇನ್ನೊಂದು ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಭಕ್ತಜನರು ಗುರುನಿರೂಪಿತವಾದ ವಚನಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದರೆಂದು ರಾಘವಾಂಕನ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. “ಹಾಡುತಿಹ ಗುರುನಿರೂಪಿತದ ವಚನಗಳಿಂ”^೧ ಭಕ್ತಿಯ ಸಂಭ್ರಮ, ಕೇಳಿಕೆಗಳು ನಡೆದಿರಲು ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಭಕ್ತಜನರು ತಲ್ಲೀನತೆ ಹೊಂದಿದರು.

ಬಿಜ್ಜಳನ ತಮ್ಮ ಕರ್ಣದೇವನು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಶ್ರೀ ಹಸ್ತದಿಂದ ಪಟ್ಟಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಸೊಡ್ಡಳ ಬಾಚರಸರನ್ನೂ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯೆಡೆಗೆ ಕರೆಕಳುಹಿಸುವನು. ಸೊಡ್ಡಳ ಬಾಚರಸನು ‘ವಾರಣಾಸಿಯಂ ಬಿಟ್ಟಿವೋದಂತಾಯಿತೆಂ’ದು ಅತ್ಯಂತ ಹರುಷದಿಂದ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ,

“ಹರ ಮುನ್ನ ಹರಸಿ ಕಟ್ಟಿದ ಲಿಖಿತ ಪಟ್ಟಮಂ
ಪರಿಹರಿಸಿ ಮತ್ತೊಂದು ಮಾಡುವೀ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ
ಹರಿಯಜರಿಗಾಗದೆನೆ ಸುರನರರಿಗಳೆ ಮಲ್ಲಯ್ಯನೇ ಬಲ್ಲನೆಂಬ
ಗುರುವಚನಮಂ ಕೊಂಡು ಮರಳಿಯವರ್ಗಾಪಿ ಬಾ
ಚರಸ ಸೊಡ್ಡಳ ಲಿಂಗದೊಳು ಸಂದನೆಂಬುದಂ
ನಿರುಪಮನು ಕಂಡು ಮತ್ತೊಂದು ವಚನವ ಹಾಡಿ”^೨

ಇಲ್ಲಿ ‘ಗುರುವಚನವಂ ಕೊಂಡು’ ‘ಮತ್ತೊಂದು ವಚನವ ಹಾಡಿ’ ಎಂದು ಒಂದೇ ಸನ್ನಿವೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಎರಡು ವಚನಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸತ್ತ ಕಾಳವ್ವಗೆ ಕರುಣಿಸಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಜೀವದಾನಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಜನರು ಗುಂಪು ಗುಂಪಾಗಿ ನೆರೆದು “ಗುರುವಚನ ಹಾಡಿ ಹರಸುತ್ತಿದ್ದರು.” “ಇಂತು ಪುಣ್ಯಖ್ಯಾತಿ ಯನು ಕೊಂಡು ವಚನವ ದಿಗಂತದೊಳು ಹಾಡುತಿರೆ ಕೇಳಿ”^೩ ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.

“ರಂಗು ರೀತಿಯನೆಸೆವ ವಚನದಿಂ ತ್ರೈಜಗವ ಭಂಗಿಸುತ” ಅಲ್ಲಮನು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಗೆ ಚಿತ್ತೈಸುವನು. ಪ್ರಭು ಸಿದ್ಧರಾಮರ ನಡುವೆ ಉಚ್ಚ ಮಟ್ಟದತಾತ್ವಿಕ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಯುವುದು. ಆಗ ಸಿದ್ಧರಾಮನು

“. . . . ಮೃಡ ಮೂರ್ತಿಗಳನೆಂದೆನುತ ಹಾಡಿದನು ಗುರುವಚನವನಲ್ಲಮ
ಮೆಚ್ಚಲು”^೪

ಹೀಗೆ ರಾಘವಾಂಕನ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿವೇಶ ಸನ್ನಿವೇಶಕ್ಕೂ ಎಂಬಂತೆ ಬರುವ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಂದ ವಚನ ಸೃಷ್ಟಿ, ಗೀತ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿದೆ—ವಿಪುಲವಾಗಿಯೇ ಆಗಿದೆ ಎಂಬ ಮಾತು ಖಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು, ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ, ಬಸವಣ್ಣ, ಚನ್ನ ಬಸವಣ್ಣ ಮೊದಲಾದವರು ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ವಚನಗಳನ್ನು ನುಡಿದಿದ್ದಾರೆ. ರಾಗಲಯ

-
೧. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ ಸಂ. ೮, ಪ. ೭೯.
೨. " " ಸಂ. ೯, ಪ. ೨೦.
೩. " " ಸಂ. ೯, ಪ. ೨೭.
೪. " " ಸಂ. ೯, ಪ. ೪೨.

ಬದ್ಧವಾದ ಅನುಭಾವಗೀತಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಕೂಡ ವಚನ. ಗೀತ ಎಂಬಿಬ್ಬಗೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದನೆಂದು ರಾಘವಾಂಕನು ಸೂಚಿಸಿರಬೇಕಲ್ಲವೇ ? 'ಹಾಡಿದನೊಂದು ಗುರು ವಚನವ', 'ಹಾಡಿದನೊಂದು ಗುರು ಗೀತವ' ಎಂಬ ಮಾತುಗಳು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನ-ಗೀತ ಎಂಬ ಭಿನ್ನವಾದ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರಗಳ ಸಂಕೇತಗಳಾಗಿವೆಯೆಂಬುದು ನಮ್ಮ ದೃಢವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ನಾವು ಈಗಾಗಲೇ ನೋಡಿರುವ ಗೀತಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದ್ದು, ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಹಾಡಲಿಕ್ಕಾದೇ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಗೀತಗಳಿವು. ಅಲ್ಪ ವ್ಯತ್ಯಾಸದೊಂದಿಗೆ 'ವಚನ'ಗಳನ್ನು ಗೀತಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಹಾಡಲು ಬರುತ್ತದೆನ್ನುವ ಮಾತಂತೂ ಸ್ಪಷ್ಟ. ಈಗ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಂತೆ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ 'ವಚನ ಗಾಯನ' ನಡೆಯುತ್ತಿರಬೇಕು. ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯ ಒಂದು ವಚನಕ್ಕೆ ಕಾಂಬೋದಿ ರಾಗದ ಸೂಚಿಕೆಯಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತೀ. ನಂ. ಶ್ರೀ. ಸಂಶೋಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಹಾಡುವುದು ವಚನಗಳನ್ನು ಹಾಡುವುದು ಎರಡೂ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬೇಕು ಎಂದು ಊಹಿಸಲು ಎಡೆ ಇದೆ.

“ಅತನುಹರ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನೀತನೆಂದು ಹಾಡಿದನೊಂದು ಗುರುವಚನವ” “ಹರ ಕಪಿಲ ಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಯ್ಯ ಎಂದು ಹಾಡಿದನು” ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ 'ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ' 'ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಯ್ಯ' ಎಂಬ ಪದಗಳು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳ ಕೊನೆಗೆ ಬರುವ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ 'ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ', 'ಕಪಿಲ ಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿನಾಥ' ಇಲ್ಲವೆ 'ಕಪಿಲ ಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಯ್ಯ' ಎಂಬ ಅಂಕಿತವು ತಪ್ಪದೆ ಬರುತ್ತದೆ. ರಾಘವಾಂಕನು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಕೆಲವು ವಚನಗಳನ್ನು ಓದಿರಬೇಕು ಆ ವಚನಗಳ ಭಾವವನ್ನು ಅಂಕಿತ ಸಹಿತವಾಗಿ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವನು ಬಳಸಿಕೊಂಡಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಅರವತ್ತೆಂಟು ಸಹಸ್ರ ವಚನಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದ್ದೇನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡುದನ್ನು ನಾವೀಗಾಗಲೇ ನೋಡಿದ್ದೇವೆ. ಆದರೆ ಈಗ ನಮಗೆ ಸಿಕ್ಕ ವಚನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ತೀರ ಚಿಕ್ಕದು. ಶ್ರೀಮಾನ್ ಪಿ. ಜಿ. ಹಳಕಟ್ಟಿಯವರು ಲಿಖಿರಿ ವಚನಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಮುದ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ವಚನ ವಾಚ್ಛಿಯ ಸಂಶೋಧನ ಸಂಸ್ಥೆಯವರು ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳ ಸಂಕಲನಕ್ಕೆ ಸುಮಾರು ೧೫೦೦ ವಚನಗಳು ದೊರೆತಿವೆ. ಆತನ ಹೊಸ ವಚನಗಳು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುವ ಸಂಭವವಿಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲ.

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಅಂಕಿತಗಳು

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ವಚನಸೃಷ್ಟಿ ಅವ್ಯಾಹತವಾಗಿ ಸಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಛಂದತೆ ವೈವಿಧ್ಯಗಳು ತಲೆದೋರಿದರೂ ಬಾಹ್ಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ನೇರ್ಪಟ್ಟುದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ವಚನಕಾರರು ಆರಿಸಿಕೊಂಡ ಅಂಕಿತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವಚನಕಾರ ಅಥವಾ ವಚನಕಾರ್ತಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಅಂಕಿತದಿಂದ ವಚನವನ್ನು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸುವುದು

ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಅಂಕಿತಗಳು ಪ್ರತಿ ವಚನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ಕೊನೆಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ಯಾವ ಇಬ್ಬರು ವಚನಕಾರರ ಅಂಕಿತಗಳು ಒಂದೇ ತೆರನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂಕಿತಗಳ ಮೇಲಿಂದ ಯಾವ ವಚನ ಯಾರದು ಎಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸುವುದು ಸುಲಭ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ.

ವಚನಕಾರರ ಅಂಕಿತಗಳ ಆಯ್ಕೆ ಕೂಡ ಕೆಲವು ವಿಶಿಷ್ಟ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿಯ ಒಂದು ಸಾಮಾನ್ಯ ನಿಯಮವೆಂದರೆ ತಮ್ಮ ಆರಾಧ್ಯದೈವತದ ಹೆಸರನ್ನೇ ವಚನಾಂಕಿತವಾಗಿ ಇರಿಸಿಕೊಂಡುದು. ಕೂಡಲಸಂಗಮದ ಸಂಗಮನಾಥನು ಬಸವಣ್ಣನವರ ಆರಾಧ್ಯದೈವ. ಹರಿಹರನ 'ಬಸವರಾಜ ದೇವರರಗಳೆ' ಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಇತರ ವೀರಶೈವ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ಒಮ್ಮತವಿದ್ದುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಆ ದೈವದ ಹೆಸರು 'ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವ' ಎಂಬುದೇ ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನಗಳಿಗೆ ಅಂಕಿತವಾಯಿತು. ಬಳ್ಳಿಗಾವಿಯ 'ಗುಹೇಶ್ವರ'ಲಿಂಗದ ಹೆಸರನ್ನು ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ತನ್ನ ವಚನಾಂಕಿತವನ್ನಾಗಿ ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಶ್ರೀಶೈಲದ ಚನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಲಿಂಗದ ಹೆಸರನ್ನು ಅಂಕಿತ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ. 'ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ ಸೋಮನಾಥ' ಹಾಗೂ 'ಸಿಮ್ಮಲಗಿಯ ಚನ್ನ ರಾಮ'—ಇಂತಹ ಅಂಕಿತಗಳಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಂಡ ವಚನಕಾರರ ಜನ್ಮಸ್ಥಳ ಹಾಗೂ ಅಲ್ಲಿಯ ಸ್ಥಾವರಲಿಂಗಗಳ ಬಗೆಗೆ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂಗತಿಗಳು ಅಡಗಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ವಚನಕಾರರು ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟದೈವದ ಸ್ಥಾವರಲಿಂಗ ಸೂಚಕವಾದ ಹೆಸರುಗಳನ್ನೇ ಅಂಕಿತಗಳನ್ನಾಗಿ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಕಂಡು ಬಂದರೂ ನಾವಿಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ಥಾವರಲಿಂಗ ಸೂಚಕವಾದ ಅಂಕಿತಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡುದರಿಂದ ವಚನಕಾರರೆಲ್ಲರೂ ಸ್ಥಾವರಲಿಂಗ ಪೂಜಕರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಡದು. ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾವರಲಿಂಗ ಪೂಜೆಯನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸ್ಥಾವರಲಿಂಗದ ಹೆಸರು ಆಯಾ ವಚನಕಾರರ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದ ಸಂಕೇತಮಾತ್ರವಾಗಿದೆಯೆಂದೇ ನಾವು ಅರ್ಥೈಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ವೀರಶೈವರಿಗೆ 'ದೇವನೊಬ್ಬ, ನಾಮ ಹಲವು' ಎನ್ನುವ ದರ್ಶನ ವೈಶಾಲ್ಯವಿದೆ. ಅಂಕಿತಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ನಾಮಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಒಬ್ಬ ವಚನಕಾರನ ವಚನಗಳನ್ನು ಇನ್ನೊಬ್ಬನ ವಚನಗಳಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸುವುದೇ ಆಗಿರಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಕರಸ್ಥಲದ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೆಂಬ ವಿಶಾಲವಾದ ಮನೋವೃತ್ತಿ ವಚನಕಾರರಲ್ಲಿದೆ. ವ್ಯಕ್ತಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮದ ಸಂಕೇತವಾದ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದ ಆರಾಧನೆಯಿಂದ ಆ ಲಿಂಗವನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡು ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ಸೋಪಾನಗಳನ್ನು ಕ್ರಮೇಣ ಏರುತ್ತ ಸಾಗಿ, ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಆ ಲಿಂಗವಾಗಬೇಕು—ಇದು ವೀರಶೈವ ದರ್ಶನದ ಸಾರ. ವಚನ ಕಾರರೆಲ್ಲ ಇಂತಹ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಮನೋಭಾವವುಳ್ಳವರೇ ಆಗಿದ್ದರಾದುದರಿಂದ ಅಂಕಿತಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾವರ ಲಿಂಗಪೂಜೆಯ ಸಂಕೇತವಿದೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸುವುದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ.

ಕೆಲವು ವಚನಕಾರರು ತಮ್ಮ ಸಮಕಾಲೀನ ಪ್ರಖ್ಯಾತವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾದ ಬಸವಣ್ಣ, ಚನ್ನ ಬಸವಣ್ಣ ಮೊದಲಾದವರ ಹೆಸರುಗಳೊಂದಿಗೆ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟದೈವದ ಹೆಸರನ್ನು ಜೋಡಿಸಿದ ಒಟ್ಟು ರೂಪವನ್ನು ಅಂಕಿತವನ್ನಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. 'ಚನ್ನಬಸವ ಪ್ರಿಯ ಚಂದೇಶ್ವರ' 'ಬಸವಪ್ರಿಯ ನಿಃಕಳಂಕ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ' ಎಂಬ ಅಂಕಿತಗಳನ್ನು ನೋಡ ಬೇಕು. ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕನು ತನ್ನ ಅಣ್ಣನೂ ಗುರುವೂ ಆದ ಅಜಗಣ್ಣನ ಹೆಸರನ್ನೇ ತನ್ನ ವಚನಗಳಿಗೆ ಅಂಕಿತವಾಗಿ ಬಳಸಿದ್ದಾಳೆ.

ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಪತಿಯ ಹಾಗೂ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದ ಹೆಸರುಗಳ ಸಂಯುಕ್ತರೂಪವನ್ನು ಅಂಕಿತವಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆಯ್ದಕ್ಕಿಯ ಮಾರಯ್ಯನ ಹೆಂಡತಿ 'ಮಾರಯ್ಯ ಪ್ರಿಯ ಆಮಳೇಶ್ವರಲಿಂಗ', ಬಸವಣ್ಣನ ಹೆಂಡತಿ ನೀಲಲೋಚನೆ 'ಬಸವಪ್ರಿಯ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವ (?)' ಎಂಬ ಅಂಕಿತಗಳನ್ನು ಬಳಸಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಮೇಲಿನ ಮಾತಿನ ಸತ್ಯತೆ ವಿದಿತವಾಗುವುದು. ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಬಗೆಯ ಅನೇಕ ಅಂಕಿತಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಜನ ವಚನಕಾರರು ತಾವು ಅನುಸರಿಸಿದ ಕಾಯಕದ ಹೆಸರನ್ನು ಅಂಕಿತ ದಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಕದಿರ ಕಾಯಕದ ರೆಮ್ಮವ್ವ 'ಕದಿರ ರೆಮ್ಮಯೋಡೆಯ ಗುಮ್ಮೇಶ್ವರ' ಎಂಬುದಾಗಿ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ. ಅಂಬಿಗನಾದ ಚೌಡಯ್ಯನ ಅಂಕಿತ 'ಅಂಬಿಗರ ಚೌಡಯ್ಯ' ಎಂಬುದಾಗಿದೆ.

ಎಲ್ಲ ವಚನಕಾರರ ಅಂಕಿತಗಳನ್ನು ಒಂದೆಡೆಗೆ ಕಲೆಹಾಕಿ ಅವುಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರೆ, ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರವಾದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂಗತಿಗಳು ತಿಳಿದುಬರುವ ಸಂಭವ ವಿದೆ. ವಚನಾಂಕಿತಗಳು ವಚನ ಕರ್ತೃಗಳ ಕಾವ್ಯನಾಮಗಳಂತೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿವೆ. ಅವರು ಹೀಗೆ ವ್ಯಕ್ತಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಅಂಕಿತಗಳನ್ನು ಬಳಸದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ, ಈ ವಚನ ಈತನದು ಎಂದು ಗುರುತಿಸುವುದೇ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿ ವಚನಸಾಹಿತ್ಯೇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಅವ್ಯವಸ್ಥೆ ತಲೆದೋರಬಹು ದಾಗಿದ್ದಿತು. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ವಚನಕಾರರು ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಅಂಕಿತ ಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು.

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ತನ್ನ ವಚನಗಳಿಗೆ 'ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ' ಎಂದು ತನ್ನ ಅಧಿದೈವದ ಹೆಸರಿನ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ರಾಘವಾಂಕನ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಮಾತಿಗೆ ಪುಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕೊಡುವ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಮಾತು ಖಚಿತಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. 'ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ', 'ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿನಾಥ'—ಹೀಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯತ್ಯಾಸದೊಂದಿಗೆ ಈ ಅಂಕಿತವು ಅವನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ. ಕೆಲವು ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಇದೇ ಅಂಕಿತವು ರೂಪಾಂತರಹೊಂದಿದೆ. ಶ್ರೀ ಹಳಕಟ್ಟೆಯವರು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ 'ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಷಟ್ಸ್ಥಲ ವಚನ'ಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ರೂಪಾಂತರಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಬೇಕು.

೧. ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಯ್ಯ	ವ. ೧೦
೨. ಕಪಿಲ ಸಿದ್ಧ	ವ. ೧೩
೩. ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಪ್ರಭುವೆ	ವ. ೨೩೯, ೨೪೦
೪. ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲೇಶ್ವರಯ್ಯ	ವ. ೨೯೮
೫. ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲ	ವ. ೩೨೯
೬. ಚೈತನ್ಯ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ (?)	ವ. ೫೩೭
೭. ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲೇಶ, ವ. ಶಾ. ಸಾ. ಭಾಗ ೨, ಪು. ೭೦	ವ. ೬೯, ೭೦
೮. ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲೇಂದ್ರ " " ಪು. ೪೨	ವ. ೧೯೪
೯. ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಲಿಂಗ " ಪು. ೧೪೨	ವ. ೫೨

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ವಚನಗಳನ್ನಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ಹಾಡುಗಳನ್ನು 'ಬಸವ ಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿ', 'ಮಿಶ್ರ ಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿ' ಹಾಗೂ 'ಅಷ್ಟಾವರಣ ಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿ'ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ತ್ರಿವಿಧಿಗಳಿಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು 'ಯೋಗಿನಾಥ' ಎಂಬ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಇಟ್ಟು ಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಒಬ್ಬನೇ ಶರಣನು ಎರಡು ವಿಧವಾದ ಅಂಕಿತಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವ ಪದ್ಧತಿ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವವೆಂದು ತೋರಿಬಂದರೂ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದು ಅಸಂಭವ ನೀಯವೆಂದಾಗಲಿ, ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದಾಗಲಿ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಯೋಗಿನಾಥ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವು ಸಿದ್ಧರಾಮನದೆ ?

ಈ ಅಂಕಿತವು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯದೇ ಆಗಿದ್ದು, ಇದನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ರಚಿತವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಲ್ಲ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂಬ ಬಲವಾದ ಐತಿಹ್ಯವಿದೆ. ವಿರೋಧವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಅನ್ಯಾಧಾರಗಳು ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವಾಗ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಂದ ತಿಳಿವಳಿಕೆಗೆ, ಐತಿಹ್ಯಕ್ಕೆ ನಾವು ಬೆಲೆ ಕೊಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ತ್ರಿವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ತಪ್ಪದೆ ಬರುವ 'ಯೋಗಿನಾಥ' ಎಂಬ ಅಂಕಿತವು ಕೆಲವು ವಚನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬಳಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ತ್ರಿವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಗೊಂಡ ಈ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನೇ ಕೆಲವು ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಇಲ್ಲವೆ ಮುಂದೆ ಪ್ರತಿ ಮಾಡಿದವರು ಕೆಲವೊಂದು ವಚನಗಳಿಗೆ ಇದನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸಿರುವುದೂ ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಹಾಗೆ ಒಂದು ವೇಳೆ ಆದುದಿದ್ದರೆ ಈ ಅಂಕಿತವು ಸಿದ್ಧರಾಮನದೇ ಎಂಬ ಬಲವಾದ ನಂಬುಗೆ ಆ ಕಾಲದವರಲ್ಲಿ ಇರಲೇಬೇಕು ಎಂಬ ನಿಶ್ಚಿತವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಹೊರಡುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ.ಸು. ೧೪೩೦ರಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲುಮಠದ ಪ್ರಭುದೇವರ 'ಲಿಂಗಲೀಲಾವಿಲಾಸ ಚಾರಿತ್ರ'ದಲ್ಲಿ 'ಸಿದ್ಧರಾಮದೇವರ ಗುರುಕರುಣಸ್ಥಲದ ವಚನ' ಎಂಬ ಉಪಸ್ಥಲವಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ನಾವು ಹೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ 'ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ' ಎಂಬ ಅಂಕಿತವುಳ್ಳ ೧೫ ವಚನಗಳ ಜೊತೆಗೆ 'ಯೋಗಿನಾಥ' ಎಂಬಂಕಿತವುಳ್ಳ ಆರು ತ್ರಿವಿಧಿಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮಕೃತಗಳೆಂದು ಕಲ್ಲುಮಠದ ಪ್ರಭುದೇವರು ಯಾವ ಸಂಶಯವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಎಂದರೆ 'ಯೋಗಿನಾಥ' ಎಂಬ ಅಂಕಿತದ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳೆಲ್ಲ ಸಿದ್ಧರಾಮವಿರಚಿತಗಳೆಂದು ಕಲ್ಲುಮಠದ ಪ್ರಭುದೇವರಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೊತ್ತಿದ್ದಿತೆಂದೇ ಆವರು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆಂದು ನಾವು ಭಾವಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡ ಎರಡು ಅಂಕಿತಗಳಲ್ಲಿ 'ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ' ಎನ್ನುವುದು ಅವನ ಅಧಿದೈವದ ಸಂಕೇತವಾಗಿರುವುದನ್ನುವುದು ನಿಸ್ಸಂದೇಹ. ಆದರೆ 'ಯೋಗಿನಾಥ' ಎನ್ನುವುದು ಯಾವುದರ ಸಂಕೇತವಾಗಿರಬೇಕು ? ಕೆಲವು ತ್ರಿವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವುದೆಂದು ಕಂಡುಬರುವುದರಿಂದ 'ಯೋಗಿನಾಥ' ಎಂದರೆ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನೇ ಎಂದು ಕೆಲವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಾಂಶ ಕಡಿಮೆ ಎಂದು ನಮಗೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಎಲ್ಲ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಅಂಕಿತವೇ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದ್ದು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸ್ತುತಿಸಿದ ಬಸವಣ್ಣ, ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಮುಂತಾದವರಿಗೂ ಇದು ಅನ್ವಯಿಸುವುದೆಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮ 'ಶಿವಯೋಗಿ' ಸಿದ್ಧರಾಮನೆಂದು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಶಿವಯೋಗಕ್ಕೂ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಹೆಸರಿಗೂ ಅಭೇದಸಂಬಂಧ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಹೀಗಿದ್ದಾಗ

‘ಯೋಗಿನಾಥ’ ಎನ್ನುವುದು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಶಿವಯೋಗಪರವಾದ ಪರ್ಯಾಯನಾಮವಾಗಿರಬಹುದೇ ? ಎಂಬ ಊಹೆ ತಲೆದೋರುತ್ತದೆ. ಈ ಊಹೆಗೆ ಕೆಲವು ಸಬಲ ಆಧಾರಗಳೂ ಇವೆ. ಕೆಳಗಿನ ನಾಲ್ಕು ಅಂಶಗಳ ಪರಿಶೀಲನೆ ಮಾಡಿದರೆ ಸಮಸ್ಯೆ ಪರಿಹಾರವಾಗುವಂತಿದೆ.

೧. ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯಲ್ಲಿರುವ ಯೋಗಿನಾಥನ ಗದ್ದುಗೆ
೨. ರಾಘವಾಂಕನ ಸಿದ್ಧರಾಮಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಮಾಣಭೂತ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು
೩. ಶಿವಶರಣರ ಹೇಳಿಕೆಗಳು
೪. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನ ತ್ರಿವಿಧಗಳಲ್ಲಿಯ ಆಧಾರಗಳು

೧. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ನಿರ್ವಯಲಾದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗದ್ದುಗೆಯಿದೆ. ಸೊಲ್ಲಾಪುರದ ಜನ ಅದನ್ನು ‘ಯೋಗಿನಾಥ ಗದ್ದುಗೆ’ಯೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಯೋಗಿನಾಥನೆಂದರೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯೆ ಎಂಬ ಬಲವಾದ ಐತಿಹ್ಯವಿದೆ. ಕಳೆದ ಎಂಟುನೂರು ವರುಷಗಳಿಂದ ನಂಬಿಕೊಂಡುಬಂದ ಪರಂಪರೆಯ ಗೃಹಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಾಂಶವಿರಲೇಬೇಕೆಂದು ನಾವು ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

೨. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಮತ್ತು ಯೋಗಿನಾಥ ಅಭಿನ್ನವೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವಂತ ರಾಘವಾಂಕನ ಸಿದ್ಧರಾಮಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ‘ಯೋಗಿನಾಥ’ ಹಾಗೂ ಅದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುವ ಪರ್ಯಾಯ ಪದಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪರಾಮರ್ಶಿಸೋಣ.

ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಹಾಗೂ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಸಂದರ್ಶನವು ಫಟಿಸಿದಮೇಲೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಚಿತ್ರವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ, ಅವನ ಜೀವನದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಯಿತು. ‘ಮಾನವರ ನಡುವಿರಲುಬೇಡ ಸಿದ್ಧೇಂದ್ರ’ ಎಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿ ಪ್ರಭು ಅವನಿಗೆ ಏಕಾಂತ ಜೀವನವನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುವನು. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಕರೆಯ ಮಧ್ಯದ ಯೋಗಿನಾಥನ ಗೃಹಾಂತರದಲ್ಲಿ ಗೊಪೆಯೊಂದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಿಸ್ಥನಾಗಲು ಬಯಸುವನು. ಅಲ್ಲಿನ ಯೋಗಿನಾಥನ ಗೃಹ ಸಿದ್ಧರಾಮನದೇ ಆಗಿರಬೇಕು. ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ‘ಯೋಗಿನಾಥ’ ಎಂಬ ಅಭಿಧಾನವಿದ್ದಿರಬಹುದಾದ ಸಂಭವವಿದ್ದುದರಿಂದ ಮುಂದೆ ಜನ ಅಲ್ಲಿ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಗದ್ದುಗೆಗೆ ‘ಯೋಗಿನಾಥ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಗದ್ದುಗೆ’ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಭಾವಿಬಸಹುದು.

“ಸಂತರನುಭವ ಸ್ವಾನುಭವವಾಗಿ ಮನದೊಳಗೆ
ಚಿಂತಿಸಿದ ಕೆಱಿಯ ಮಧ್ಯದ ಯೋಗಿನಾಥನ
ಗೃಹಾಂತರದೊಳೊಂದು ಗೊಪೆಯಂ ಮಾಡಿ.” ೧

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯನ್ನು ‘ಸಿದ್ಧರಾಮನಾಥ’ ಎಂದು ಒಂದೆಡೆ ರಾಘವಾಂಕನು ಕರೆದಿದ್ದಾನೆ. “ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮನಾಥಂ ಹಾಡಿದಂ ಗೀತವಂ”^೨ ‘ನಾಥ’ ಹಾಗೂ ‘ಸಿದ್ಧ’ ಎಂಬ

೧. ಸಿ. ರಾ. ಚ. ಸಂ. ೯, ಪ. ೪೬.

೨. ,, ಸಂ. ೬, ಪ. ೬.

ಪದಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟೋಸಲ ಒಂದೇ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. 'ನಾಥ' ಎಂದರೆ ಅಧಿಪತಿ ಅಥವಾ ಒಡೆಯ ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಬಲ್ಲಿದನಾದುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ 'ಯೋಗಿನಾಥ' ಎಂಬ ಅಭಿದಾನವಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದು.

ಸಿದ್ಧರಾಮಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ "ಯೋಗಿಗಳ ಬಲ್ಲಹಂ ಸಿದ್ಧಪತಿ ಶೈವಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಸುಖದಿಂದಿರಲು"^೧ ಎಂಬ ಮಾತು ಬರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ 'ಯೋಗಿಗಳ ಬಲ್ಲಹ' 'ಸಿದ್ಧಪತಿ' ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಬೇಕು. ಬಲ್ಲಹ ಎಂದರೆ ವಲ್ಲಭ, ಒಡೆಯ, ನಾಥ. ಯೋಗಿಗಳ ಬಲ್ಲಹ ಎಂದರೆ 'ಯೋಗಿನಾಥನೇ' ಎಂಬುದು ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿಯೇ ತೋರುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧಪತಿ ಎನ್ನುವುದು ಕೂಡ ಯೋಗಿನಾಥ ಎಂಬುದರ ಪರ್ಯಾಯ ಪದವೇ ಎಂದೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವಂತಿದೆ.

ರೇವಣಸಿದ್ಧನು ಸುಗ್ಗವೈಯ ಗರ್ಭವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ, ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಜನನದ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. "ಅಪ್ರತಿಮ ಶಿವಯೋಗಿಯುತ ನಿಮಗೆ ಪುತ್ರ ನಾದಪಂ"^೨ ಎಂದು ಅವನು ನುಡಿದ ಮಾತು ಮಾರ್ಮಿಕವಾದುದಾಗಿದೆ. ಮಾತೃಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾಗಲೇ ಶಿವಯೋಗಿ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ರೂಢವಾದುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. "ಯೋಗಿಪತಿ ಗರ್ಭದೋಳ್ ಮೊಳೆಯೆ"^೩ ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಬೇಕು.

ದೊಡ್ಡವನಾದಮೇಲೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಯೋಗಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಪಟುತ್ವವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ ನೆಂದು ರಾಘವಾಂಕನು ಪದೇ ಪದೇ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯನ್ನು ಆತನು 'ಯೋಗರಮಣೀಯ ಸುಕ್ಷೇತ್ರ'ವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಕರ್ಮಯೋಗವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ 'ಯೋಗಲಿಂಗ'ಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕುಟಿಲ ಕರ್ಪರ ನನ್ನು ತನ್ನ ಯೋಗಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಜಯಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇವೆಲ್ಲ ಮಾತುಗಳು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅಳವಡು, ಯೋಗಬಲದ ಅಧಿಕೃತವನ್ನು ಸಾರಿ ಹೇಳುತ್ತವೆ: ಅವನು ಯೋಗಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ, ಅರ್ಥಾತ್ 'ಯೋಗಿನಾಥ' ನಾಗಿದ್ದನೆಂಬುದನ್ನು ಬಲಪಡಿಸುತ್ತವೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ 'ಯೋಗಿನಾಥ' ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಅನೇಕ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ರಾಘವಾಂಕನು ಬಳಸಿರುವುದನ್ನು ಕೆಳಗಣ ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದ ಖಚಿತಪಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಶಿವಸಿದ್ಧವಲ್ಲಭ	(ಸಂ.೧.ಪ.೫)	ಸಿದ್ಧವಲ್ಲಭ	(೪-೩೬)
ಸಿದ್ಧಕುಲಕಮಲರವಿ	(೧-೯)	ಸಿದ್ಧಪತಿ	(೪-೩೭)
ಸಿದ್ಧಕುಲ ಚಕ್ರೇಶ	(೧-೩೪)	ಸಿದ್ಧರ ಬಲ್ಲಹ	(೬-೨೨)
ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ	(೨-೧೮)	ಸಿದ್ಧವರಣ್ಯ	(೬-೩೫)
ಸಿದ್ಧೇಂದ್ರ	(೨-೨೩)	ಸಿದ್ಧರದೇವ	(೬-೩೬)
ಸಿದ್ಧಕುಲ ತಿಲಕ	(೪-೩೭)	ಜೋಗಿವೊಡೆಯ	(೭-೩೨)

೧. ಸಿ. ರಾ. ಚ. ಸಂ. ೭, ಪ. ೫೫.

೨. .. ಸಂ. ೧, ಪ. ೪೦.

೩. .. ಸಂ. ೧, ಪ. ೪೮.

೩. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಸಮಕಾಲೀನ ಶರಣರು ಅವನನ್ನು ಅಪ್ರತಿಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಎಂದು ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಶಿವಯೋಗದ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಆ ಕಾಲದ ಎಲ್ಲ ಶರಣರಿಗಿಂತ ಮುಂದುವರಿದವನಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಮಾತು ಇದರಿಂದ ದೃಢಪಡುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ ಕೆಲವು ಜನ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಶರಣರ ಹೇಳಿಕೆಗಳನ್ನು ನಾವಿಲ್ಲಿ ಉದ್ಧರಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

“.....ಗುಹೇಶ್ವರಾ, ನಿಮ್ಮ ಶರಣ ಶಿವಯೋಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯನನಪ್ಪಿ ಸೊಪ್ಪಳಿದು ನವೋ ನವೋ ಎನುತಿದೆನು.”^೧

“ಬ್ರಹ್ಮರಂಧ್ರದಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದ ಶಿವಯೋಗಿ ಗುಹೇಶ್ವರ ಶರಣ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯನನ್ನ ಕಂಡೆನ್ನ ಭವಂ ನಾಸ್ತಿಯಾಯಿತ್ತು.”^೨

“ಲಿಂಗವೇ ತಾನು, ತಾನೆಲಿಂಗವಾಗಿರಬಲ್ಲ ಸಮಯೋಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯದೇವರ ಶ್ರೀಪಾದದಲ್ಲಿ ಎಂದಿಪ್ಪೆ ಹೇಳಾ ಪ್ರಭುವೇ ಕೂಡಲ ಚೆನ್ನ ಸಂಗಮದೇವಾ”^೩

“ಕೂಡಲ ಚೆನ್ನಸಂಗಯ್ಯನಲ್ಲಿ ಸಮಯೋಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯದೇವರು ಒಬ್ಬರೇ ತಾವಾದರು”^೪

“ಪರಶಿವಯೋಗಿಶ್ವರನಪ್ಪ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯದೇವರು ಪ್ರಭುದೇವರ ಕೂಡೆ.”^೫

ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ‘ಶಿವಯೋಗಿ’, ‘ಸಮಯೋಗಿ’, ‘ಪರಶಿವಯೋಗೀಶ್ವರ’ ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಶರಣರು ವಿಶೇಷಿಸಿ ಸಂಭೋಧಿಸಿರುವುದು ಮಾಮೂಲಕವಾಗಿದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಏಕೆ ? ಸ್ವತಃ ಸಿದ್ಧರಾಮನೇ ತನ್ನನ್ನು ‘ಯೋಗಿ’ಎಂದು ಅತ್ಯಂತ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಕರೆದುಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಅವನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕೆಳಗಣ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಈ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದವಾಗಿವೆ :

“ಭಕ್ತನಾದರೆ ಬಸವಣ್ಣನಂತಾಗಬೇಕು.

ಜಂಗಮವಾದರೆ ಪ್ರಭುವಿನಂತಾಗಬೇಕು

ಯೋಗಿಯಾದರೆ ನನ್ನಂತಾಗಬೇಕು ನೋಡಯ್ಯ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ”^೬

ಭಕ್ತಿಯ ಶಕ್ತಿ ಬಸವಣ್ಣಂಗಾಯಿತ್ತು

ಜ್ಞಾನದ ಶಕ್ತಿ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣಂಗಾಯಿತ್ತು.

ಯೋಗದ ಸಿದ್ಧಿ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯಂಗಾಯಿತ್ತು”^೭

೧. ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆ, ಸಂ. ಭೂಸನೂರಮಠ, ಪು. ೫೮, ವ. ೫೨.

೨. “ “ “ ಪು. ೫೮, ವ. ೬೩.

೩. “ “ “ ಪು. ೨೨೮, ವ. ೬೧.

೪. “ “ “ ಪು. ೨೨೯, ವ. ೬೩.

೫. “ “ “ ಪು. ೨೦೯, ಗದ್ಯ.

೬. ಸಿ. ಪ. ವಚನ ೭೭.

೭. “ “ “ ೮೪.

“...ಎಲೆ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ
ನಾ ಯೋಗಿಯಾದರೇನು,
ಮನವೊಲಿದು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಲಿಂಗಕೊಡದನ್ನಕ್ಕ ?”^೧

“ಚೆನ್ನಬಸವ ತಂದೆ, ಯೋಗಮೂರುತಿ,
ನೀನೆನ್ನ ಗುರುವಾಗಿ ಶಿವಯೋಗಿಯಾದೆಯ್ಯಾ,....”^೨

“...ಯೋಗವ ಪೂಜಿಸಿದ ಫಲ
ಶಿವಯೋಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮಂಗಾಯಿತ್ತು ನೋಡಾ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ”^೩

“...ಶಿವಯೋಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನೆಂಬ ಬಾಲಕನ ಲಕ್ಷ
ಲಿಂಗಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡಾ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಲಿಂಗವೆ.”^೪

“... ಯೋಗವ ಸಾಧಿಸಿದೆ ನಾನೊಬ್ಬ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನಲ್ಲಿ ಕೂಡುವ ಯೋಗವೆ”^೫

“...ಯೋಗಿನಾಥನ ಮಹಿಮೆ
ಯೋಗಿಯಾದವಂಗಲ್ಲದೆ ಭೋಗಿಯಾದಾತಗಿನ್ನೆಲ್ಲಿಹುದಯ್ಯಾ”^೬

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ತನ್ನ ವಚನಗಳಿಗೆ ‘ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ’ ಎಂಬ
ಅಂಕಿತವನ್ನೂ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳಿಗೆ ತನ್ನ ಪರ್ಯಾಯನಾಮವಾದ— ಅದು ಅನ್ವರ್ಥಕವೂ ಹೌದು—
‘ಯೋಗಿನಾಥ’ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವನ್ನೂ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಂತಿದೆ. ಕೆಲವು ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಎರಡೂ
ಅಂಕಿತಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಯೇ ಬಳಸಿದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ :

“...ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಕೂಡುವುದಕ್ಕೆ
ಯೋಗ ನೋಡಾ, ಯೋಗಿನಾಥಾ.”^೭

“...ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಕುರುಹುನಾನೆಂದು
ತಿಳಿಯಬುತ್ತಯ್ಯಾ ಯೋಗಿನಾಥಾ.”^೮

“...ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಯೋಗಿನಾಥಾ.”^೯

೧.	ಸಿ.	ಷ.	ವಚನ, ೧೨೦.
೨.	..	..	೨೯೭.
೩.	..	..	೫೬೦.
೪.	..	..	೬೨೯.
೫.	..	..	೭೨೯.
೬.	..	..	೪೭೪.
೭.	..	..	೫೦೨.
೮.	..	..	೪೭೩.
೯.	..	..	೪೭೪.

“....ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ, ಯೋಗಿನಾಥಾ”^೧

“....ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಮಹದೇವಿಯ
ಸಂಗದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವರು ಕಾಣಾ ಯೋಗಿನಾಥಾ.”^೨

“....ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಯೋಗಿನಾಥ.”^೩

ಇದುವರೆಗೆ ಉದಾಹರಿಸಿದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ‘ಯೋಗಿನಾಥ’ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯದೇ ಆಗಿದೆಯೆಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತ ಹೊರಡುತ್ತದೆ. ತ್ರಿವಿಧಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ‘ಕಪಿಲಮಲ್ಲೇಶ್ವರನು ಯೋಗಿನಾಥ’ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಬಳಸಿರುವುದೂ ನಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಪೋಷಕವಾಗಿದೆ.^೪ ಹೀಗಿದ್ದುದರಿಂದ ‘ಯೋಗಿನಾಥ’ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯದಲ್ಲವೆಂದೂ ಆ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಗೊಂಡ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಲ್ಲ ಅನ್ಯರಿಂದ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಹೆಸರಿಗೆ ಆರೋಪಿತವಾಗಿರಬಹುದೆಂದೂ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತವಾದವನ್ನು ಹೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಆಧಾರಗಳೂ ಇಲ್ಲ. ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ, ರಾಘವಾಂಕನ ಸಿದ್ಧರಾಮಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ, ಲಿಂಗಲೀಲಾವಿಲಾಸಚಾರಿತ್ರದಂತಹ ಸಂಕಲನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಅಂಕಿತವು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯದೇ ಎಂಬ ಗ್ರಹಿಕೆ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆಯೆನ್ನುವ ಮಾತನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಡಬೇಕು.

ಅಂತಿಮ ಬಗೆಗೆ ಕೊನೆಯದಾಗಿ ಇನ್ನೊಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿ ಈ ವಿವೇಚನೆಯನ್ನು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸುತ್ತೇವೆ. ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಡಿದ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಹೃದಯದ ಆರ್ತವಾಣಿ ಒಂದೇ ಬಗೆಯದಾಗಿದೆ. ವಚನಕಾರರಲ್ಲಿಯೇ ಅತ್ಯಂತ ಸರಳವಾದ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಶೈಲಿಯ ಮುದ್ರೆ ತ್ರಿವಿಧಿ ಹಾಗೂ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಬಗೆಯಿಂದ ಮೂಡಿ ನಿಂತಿದೆ ಎನ್ನುವುದು ಅವುಗಳ ತುಲನಾತ್ಮಕವಾದ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ‘ಶೈಲಿ’ಯು ಈ ಆಧಾರವು ಅಂತರಿಕವಾದುದಾದರೂ ಸಬಲವಾದುದೆಂದು ನಾವು ಬಗೆಯುತ್ತೇವೆ.

ತ್ರಿವಿಧಿಗಳ ಛಂದಸ್ಸು

ಭಾಷೆಯ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಅದ್ಭುತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ ವಚನಕಾರರ ವಚನಗಳು ಹಾಗೂ ಅನುಭಾವ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೈವೆತ್ತುಬಂದ ಛಂದಃ ಪ್ರಭೇದಗಳಾವವು ಎಂಬುದು ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವೇಚನೆ ಮಾಡಿದ ವಿಮರ್ಶಕರು ವಿವಾದಾತ್ಮಕವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಅದರ ಪುನರ್‌ವಿಮರ್ಶೆಯಾಗಬೇಕಾದುದು ಸೂಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ವಚನಗಳು ನಿಶ್ಚಿತವಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಗದ್ಯವೂ ಅಲ್ಲ; ಪದ್ಯವೂ ಅಲ್ಲ, ಗದ್ಯದ ನಿರರ್ಗಳತೆ ಹಾಗೂ ಪದ್ಯದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಲಯ ಈ ಎರಡೂ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಸಂಯೋಗಗೊಂಡ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಸಮ್ಮಿಲಿತರೂಪ, ಗದ್ಯ-ಪದ್ಯಗಳ ನಡುವಿನ ಮಾದರಿಯೆಂದು ಶ್ರೀ. ಶಿ.ಶಿ. ಬಸವನಾಳರು

೧. ಸಿ. ಪ. ವಚನ, ೪೭೯.

೨. “ ” ೪೮೪.

೩. “ ” ೪೯೦.

೪. ಅಪ್ಪಾವರಣ ಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿ, ಪ. ೧೧೮.

ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಈ ವಿಷಯದ ವಿವೇಚನೆ ಹಿಂದೆಯೇ ಬಂದಿದೆ. ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಗೊಂಡ ಗದ್ಯ 'ಅನುಭಾವ ಗದ್ಯ' ಎಂದು ಕೆಲವು ವಿಮರ್ಶಕರು ಕೈವಾರಿಸಿದ್ದಾರೆ. "ಇವು ಶಿವಶರಣ ಹೃದಯ ವಿದ್ರಾವಕಗೀತಗಳು"^೧ ಎಂದು ಶ್ರೀ. ಡಿ. ಎಲ್. ಎನ್. ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಅಂತೂ ಕನ್ನಡದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ ವಚನಗಳ ಶೈಲಿ ಅತ್ಯಪೂರ್ವ ಶೈಲಿ. ಈ ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ಮೂಲಪ್ರೇರಣೆ ಎಲ್ಲಿಂದ ದೊರೆತಿರಬೇಕು ? ಇದನ್ನು ಕುರಿತು ಶೋಧನೆ, ವಿವೇಚನೆ ನಡೆದಿದೆ. "ಸಾಮಾನ್ಯಜನರು ತಂಡೋಪತಂಡವಾಗಿ ವೀರಶೈವಧರ್ಮಾನುಯಾಯಿಗಳಾದ್ದರಿಂದ ದೇಶೀಯ ಪದ್ಯಪ್ರಭೇದಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತಲೆದೋರಲು ಮೊದಲಾದವು. ಬಹುಶಃ ವಚನಗಳು ಹೀಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಬಸವಣ್ಣನವರ ಮತ್ತು ಅವರ ಅನುಯಾಯಿಗಳ ಸೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿರಬಹುದು. . . . ವಚನಗಳು ಶುದ್ಧ ದೇಶೀಯ ಶೈಲಿಯಿಂದ ಮಿಂಚಿರಬೇಕು."^೨ ಎಂಬೀ ಡಿ. ಎಲ್. ಎನ್. ಅವರ ವಿವೇಚನೆ ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿದೆ. 'ವಚನಗಳು ಶುದ್ಧ ದೇಶೀಯ ಶೈಲಿಯಿಂದ ಮಿಂಚಿರಬೇಕು' ಎನ್ನುವುದು ಸೂಕ್ತವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ. ಭಾವ, ಅನುಭಾವ ವಿಚಾರಗಳ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಾಗಿ ವಚನ ಕಾರರು ಕನ್ನಡ ಜನವಾಣಿಗೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವಿತ್ತುದು ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅಂತಃಸ್ಫೂರ್ತ ಭಾವ ವಿಚಾರಲಹರಿಗಳಿಗೆ ಜನವಾಣಿಯೇ ತಕ್ಕ ವಾಹಕವೆಂದು ಅವರು ಬಗೆದಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಹಿತ್ಯ ರೂಪಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕ್ಲೇಶಪಡಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ಮಾತು ಸೂರ್ಯಪ್ರಕಾಶದಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಡಿ. ಎಲ್. ಎನ್. ಅವರು ಇನ್ನೂ ಮುಂದುವರಿದು ವಚನಗಳಿಗೆ ಅನುಭಾವೀಯ ಸ್ಫೂರ್ತಿಪ್ರೇರಣೆಗಳೂ ದೊರೆತಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತಾರೆ. 'ಬಹುಕಾಲದಿಂದಲೂ ತಮಿಳು ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಾಡುಗಳೂ ಸ್ತೋತ್ರಗಳೂ ಬಹಳ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದ್ದವು. ಅವು ಗಹನವಾದ ತತ್ವವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದವು. ತಮಿಳರ ಇಂತಹ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗರು ಅನುಕರಿಸಿರಬಹುದು"^೩ ಎಂದು ವಚನ ರಚನೆಗೆ ಶರಣರು ತಮಿಳಿನ ಸ್ತೋತ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದ ಪ್ರೇರಣೆ ಪಡೆದಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹೆಯನ್ನು ಮಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯಿಂದ ಅಭ್ಯಾಸ ನಡೆಸಿದ ಡಾ. ಎಲ್. ಬಸವರಾಜು ಅವರು, ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಸ್ತೋತ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯವು ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದು ಅದು ಕೆಲವು ಸಲ ಮಾತ್ರಾಗಣಬದ್ಧವಾಗಿಯೂ ಇನ್ನು ಕೆಲವೆಡೆ ಮಾತ್ರಾಗಣಗಳ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಒಳಪಡದೆ ಕೇವಲ ಭಂದೋಗಂಧಿಯಾಗಿಯೂ ಇದೆ, ಎಂದು ಹೇಳಿ, "ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡ ವಚನಕಾರರು ಕೇವಲ ಬಾಹ್ಯರಚನೆಗೆ ಅಂಥ ಎರಡನೆಯ ಬಗೆಯನ್ನು ಮಾಡರಿಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕನ್ನಡ ಗದ್ಯ (ವಚನ)ವನ್ನು ಬರೆಯುವಾಗ ಭಾವತೀವ್ರತೆಯನ್ನು, ಭಾವಸರಳತೆಯನ್ನು ಅವಕ್ಕೆ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡು ಭಾವಗೀತೆಯ ಮೆರುಗನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ವಚನಗಳನ್ನು ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರಕಾರವೆನಿಸಿದರು. . . . ಶರಣರ ಈ ವಚನಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿರುವ 'ಸ್ತೋತ್ರಗದ್ಯಸಾಹಿತ್ಯ'ವೇ ಮೂಲವೂ ಪ್ರೇರಕವೂ ಆಗಿರಬಹುದು"^೪ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಮೇಲಿನ ಇಬ್ಬರೂ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ

೧. ಕೆಲವರು ವಚನಕಾರರು, ಪು. ೧೯-೧, ಪು. ೫.

೨. " " " " "

೩. " " " " ೧೯-೧, ಪು. ೬.

೪. ಅಲ್ಲಮನ ವಚನ ಚಂದ್ರಿಕೆ, ಪೀಠಿಕೆ, ೧೨.

ಗಳನ್ನು ಡಾ. ಎಮ್. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿಗಳು ವಿಮರ್ಶಿಸಿ, "... ವಚನಸಾಹಿತ್ಯವು ಸಂಸ್ಕೃತದ 'ಛಂದೋಗಂಧಿ' ರಚನೆಯಿಂದ ಪ್ರಚೋದನೆ ಪಡೆಯಿತು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತ ತಮಿಳಿನ ಸ್ತೋತ್ರ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಮಾದರಿಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಉದಯಪಾಯ್ತು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತ, ಅದು ಕನ್ನಡದ ದೇಶೀಯವಾದ ಪದ್ಯಜಾತಿಯಿಂದಲೇ ಮೂಡಿಬಂದಿತು ಎಂಬುದು ಹೆಚ್ಚು ಸಕಾರಣ ವಾದುದು"^೧ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತ ಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡ ಭಾವಸಮುದಾಯ ಹಾಗೂ ಅನುಭಾವದ ತೇಜಸ್ಸು ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವೀರಶೈವ ವಚನಕಾರರ ಅನನ್ಯವಾದ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ವಚನಕಾರರು ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಶೈವಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಗೌರವವನ್ನಿರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಅವರ ಭಕ್ತಿಯ ವಿಧಾನವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಲಿಲ್ಲ. ತಮಿಳು ನಾಡಿನ ಶೈವಭಕ್ತರ ಭಾವೋದ್ರೇಕದ ಮೂಢಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಉದಾತ್ತೀಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ, ಹೊಸದೊಂದು ತಾತ್ವಿಕನೆಲೆಗೆ ತಂದಿದ್ದಾರೆನ್ನುವ ಅಂಶವು ಗಮನಾರ್ಹವಾದುದು. ವೀರಶೈವ ದರ್ಶನವು ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಶೈವಸಮುದಾಯದಿಂದ ಮೂಲ ಸತ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ತಾತ್ವಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವು ಅತಿಶಯವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ವಚನಕಾರರಲ್ಲಿ ಅನ್ಯರ ಅನುಕರಣ-ಪ್ರೇರಣೆಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವಾಗ ಈ ಅಂಶವನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅತ್ಯಗತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಶೈವಭಕ್ತರು ಸುಲಭವಾದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಗೀತೆಗಳನ್ನೇನೂ ಹಾಡಿದು ದಂಟು. ಆದರೆ ಅವುಗಳ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದಲೇ ವಚನಕಾರರು ವಚನಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಕೈಹಾಕಿದರೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಸಾಧಾರ ಊಹೆಯಲ್ಲ.

ವಚನಕಾರರಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳ, ಆಗಮ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದರೆನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಅಂಧಾನು ಕರಣವನ್ನು ಅವರು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶಿವಶರಣರ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಉದ್ದೇಶ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಅವರಾಡುವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ತಿಳಿಸುವದೇ ಆಗಿದ್ದಿತು, "ದೇವವಾಣಿಗೆ ಜನವಾಣಿಯಾಗುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾದಾಗ, ಜನವಾಣಿಯನ್ನೇ ದೇವವಾಣಿಯ ಮಟ್ಟಕ್ಕೇರಿಸಿದ ಪವಾಡ ವೀರಶೈವವಚನಕಾರರದು"^೨ ಎಂಬ ಶ್ರೀ. ಶಿ. ಶಿ. ಬಸವನಾಳರ ಮಾತು ವಚನಕಾರರ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹೇಳುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಅನುಕರಣೆ ಪ್ರೇರಣೆ ಪ್ರಾಯಶಃ ಪಾಂಡಿತ್ಯಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಬುದಿವೆಯೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಡಾ. ಎಲ್. ಬಸವರಾಜು ಅವರು ವಚನಕಾರರು ಕೇವಲ ಬಾಹ್ಯರಚನೆಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಛಂದೋ ಗಂಧಿಯಾದ ಸ್ತೋತ್ರಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಅನುಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ" ಎನ್ನುವ ಮಾತು ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಹ ವಾದುದು. ವಚನಕಾರರ ಅನುಭಾವದ ಅನನ್ಯವಾದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯೆನಿಸಿದ 'ವಚನ'ವೆಂಬ ಸಾಹಿತ್ಯರೂಪವು ಕೇವಲ ಬಾಹ್ಯರಚನೆಗಾಗಿ ಅನ್ಯರಿಂದ ಅನುಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರಬಹುದೆ ? ವಚನ ಕಾರರು ಕಂಡ ನವೀನ ದರ್ಶನದ ಸಹಜವಾದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ವಚನಗಳಲ್ಲಿದೆ. ಅದುದರಿಂದ ವಚನಸಾಹಿತ್ಯರೂಪವನ್ನು ವಚನಕಾರರ ದರ್ಶನದಿಂದ ಬೇರ್ಪಡಿಸಲಿಕ್ಕಾಗದು. ವಚನಕಾರರ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯ ಸೆಲೆ ಬೇರೆ ಮೂಲದಲ್ಲಿದೆ. ತಾತ್ವಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಶೈವಾಗಮಗಳು ಅವರ ಸ್ಫೂರ್ತಿಕೇಂದ್ರಗಳು; ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ದೊರೆತುದು ಅಂಶಗಣರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿದ

೧. ವಚನಸಾಹಿತ್ಯದ ಉಗಮ, ಎಂ. ಚಿದಾನಂದ ಮೂರ್ತಿ, ಪ್ರ.ಕ. ೪೩-೨.ಪು.೧.

೨. ಶಿ.ಶಿ. ಬಸವನಾಳ, ಬಸವಣ್ಣನವರ ಪಟ್ಟಸಲ ವಚನಗಳು, ಪೀಠಿಕೆ. ೧.

ಕನ್ನಡದ ದೇಶೀಯ ಛಂದಃಪ್ರಭೇದಗಳಿಂದ; ನಿತ್ಯಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಜನವಾಣಿಯಿಂದ. ಅಂಶಗಣ ಯೋಜನೆ ದ್ರಾವಿಡ ಛಂದಸ್ಸಿನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಅದು ತಮಿಳಿನ ಭಕ್ತಿಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿರಬೇಕು. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಈ ದೇಶೀಯ ಛಂದಃಪ್ರಭೇದಗಳ ಚರಿತ್ರೆ ಬಹಳ ಸನಾತನವೂ ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣವೂ ಆಗಿದ್ದು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಾಗಿ ಜನವಾಣಿಯನ್ನೇ ಆಧರಿಸಿದ ವಚನಕಾರರಿಗೆ ಅವುಗಳಿಂದ ಸ್ಫೂರ್ತಿದೊರೆತಿರುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ;

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಈಗ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಎಂದರೆ ಯೋಗಿನಾಥನ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವೇಚಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಈ ತ್ರಿವಿಧಿ 'ತ್ರಿಪದಿ'ಯೇ ಆಗಿರಬೇಕೆಂದು ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಹೊಳೆಯುವಂತಿದೆ. ತ್ರಿಪದಿ ಅತಿ ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯರೂಪವಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ನೈಜವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದುದು ತ್ರಿಪದಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಎನ್ನುವುದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸತ್ಯವೆಂದುತೋರುತ್ತದೆ. ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹಿಂದೆ ರಚಿತವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನಮಗಿಂದು ಉಪಲಬ್ಧವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದಿಂದಲೂ ತ್ರಿಪದಿ ಸ್ಥಾನಪಡೆಯುತ್ತಾ ಬಂದಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ಸು. ೭೦೦ರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಒಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಮೂರು ತ್ರಿಪದಿ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಲಾಗಿದ್ದು, ತ್ರಿಪದಿ ಶೈಲಿಯ ಸೌಷ್ಟವವನ್ನು ಅರಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಅವುಗಳಲ್ಲೊಂದನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತೇವೆ ;

“ಸಾಧುಗೆ ಸಾಧು ಮಾಧುರ್ಯಂಗೆ ಮಾಧುರ್ಯಂ
ಬಾಧಿಪ್ಪ ಕಲಿಗೆ ಕಲಿಯುಗ ವಿಪರೀತನ್
ಮಾಧವನೀತನ್ನೆಣನಲ್ಲ”

ತ್ರಿಪದಿ ಕನ್ನಡ ಛಂದೋಗಂಗೆಯ ಗಂಗೆೋತ್ರಿ ಎಂದು ಛಂದಸ್ಸಿನ ವಿಶೇಷಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ನಡೆಸಿದ ಡಾ. ಡಿ. ಎಸ್. ಕರ್ಕಿಯವರು ಸಾಧಾರವಾಗಿ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.^೧ “ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ತ್ರಿಪದಿಯೇ ಮೂಲಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದೆ. . . . ತ್ರಿಪದಿಯೇ ಕನ್ನಡ ವೃತ್ತಗಳ ಗಾಯತ್ರಿ” ಎಂದು ಪ್ರೊ. ದ. ರಾ. ಬೇಂದ್ರೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.^೨ ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಜೀವನಾಡಿ ಮಿಡಿದುದು ಅಂಶಗಣಾನ್ವಿತವಾದ ತ್ರಿಪದಿಯ ಲಯದಲ್ಲಿಯೇ ಎನ್ನುವ ಮಾತು ಕೇವಲ ಊಹೆಯಲ್ಲ. ನಾಗವರ್ಮ ಹಾಗೂ ಜಯಕೀರ್ತಿ 'ಕರ್ಣಾಟ ವಿಷಯ ಜಾತಿ'ಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವಾಗ ತ್ರಿಪದಿಯನ್ನು ಮದನವತಿ, ಅಕ್ಕರ, ಚೌಪದಿ, ಗೀತಿಕೆ, ಏಳೆ, ಉತ್ತಾಹ, ಷಟ್ಪದಿ, ಅಕ್ಕರಿಕೆ, ಛಂದೋವತಂಸ ಮುಂತಾದ ಅಷ್ಟಕನ್ನಡ ಛಂದೋರೂಪಗಳ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಅಂಶಗಣದ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ

“ಕಂದಂಗಳ್ ಪಲವಾಗಿರೆ
ಸುಂದರ ವೃತ್ತಂಗಳಕ್ಕರಂ ಚೌಪದಿ ಮ
ತ್ತಂ ದಲ್ ಗೀತಿಕೆ ತ್ರಿಪದಿಗ
ಳಂದಂಚಿತ್ತೆಸೆಯೆ ಪೇಟೊಡದು ಚತ್ತಾಣಂ”^೩

೧. ಡಾ.ಡಿ.ಎಸ್. ಕರ್ಕಿ, ಕನ್ನಡ ಛಂದೋವಿಕಾಸ, ಪು. ೭೩೦.

೨. ದ. ರಾ. ಬೇಂದ್ರೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ವಿಮರ್ಶೆ, ಪು. ೧೦೪-೧೦೫.

೩. ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ, ಪರಿಚ್ಛೇದ ೧, ಪದ್ಯ ೩೫.

ತ್ರಿವಿಧಿ' ಮತ್ತು 'ಅಷ್ಟಾವರಣ ಸ್ತೋತ್ರತ್ರಿವಿಧಿ') ತ್ರಿವಿಧಿಗಳೆಂದೇ ಎನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ನಾಲ್ಕು ಸಾಲಿನ ಛಂದೋರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದಿವೆ. ಇದರಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಚರಣಗಳುಳ್ಳದಾಗಿ ಹಾಡುಗಟ್ಟುವಾದ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಬಗೆಯ 'ತ್ರಿವಿಧಿ' ಎಂಬ ಛಂದಃಪ್ರಕಾರವು ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದೇ ಎಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ನಾಗವರ್ಮನು ಹೇಳುವ ಚೌಪದಿಯ ಲಕ್ಷಣವಂತೂ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗುವಂತಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾದರೆ ನಾಲ್ಕು ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳು ನಾಗವರ್ಮನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗದೆ ಉಳಿದ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಛಂದಃಪ್ರಭೇದವಾಗಿದ್ದು ಅದು ಸೀಸವಾಗಲಿ, ಚೌಪದಿಯಾಗಲಿ, ಸಾಂಗತ್ಯವಾಗಲಿ ಆಗಿರಬೇಕು ಎಂಬ ಊಹೆ ತಲೆದೋರುತ್ತದೆ.

ಶ್ರೀ ಡಿ. ಎಲ್. ಎನ್. ಅವರು ಪ್ರಾಚೀನ ಯಕ್ಷಗಾನ, ಬಯಲಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸೀಸದ ಲಕ್ಷಣಗಳು 'ತ್ರಿವಿಧಿ'ಗಳಲ್ಲಿವೆ ಎಂದಿರುವುದು ವಾಸ್ತವವೇ. ನಾಗವರ್ಮನು 'ಛಂದೋಂ ಬುಧಿ'ಯಲ್ಲಿ ಸೀಸದ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಆ ಛಂದಃಪ್ರಕಾರವು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. 'ಛಂದೋಂಬುಧಿ'ಯ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ 'ಸೀಸ'ದ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳುವ ಒಂದು ಪದ್ಯವು ಸೇರಿದೆಯೆಂದು ಡಾ. ಡಿ. ಎಸ್. ಕರ್ಕಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸೀಸದ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಪದ್ಯ ಇದು :

“ಪುರಹೂತ ಗಣಗಳಾಟುಂ
ಸರಸಿಜಭವ ಗಣಗಳೆರಡು ಸಂಧಿಸಿ ಬಕ್ಕುಂ
ಚರಣಕ್ಕೆ ಸೀಸದಂತದೊ
ಳೊಟಗಿಂತಹ ಸರಳ ತನ್ನೊಳೊಪ್ಪುವ ತೆಟದಿಂ”

ಈ ಲಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಯವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ದೀರ್ಘಚರಣಗಳುಳ್ಳ, ಕೆಳಗೆ ತೋರಿಸಿದಂತೆ ಗಣಯೋಜನೆ ಯುಳ್ಳ ಒಂದು ಪದ್ಯವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಲಾಗಿದೆ :

ವಿ : ವಿ : ವಿ : ವಿ : ವಿ : ವಿ : ಬ್ರ : ಬ್ರ |
ವಿ : ವಿ : ವಿ : ವಿ : ವಿ : ವಿ : ಬ್ರ : ಬ್ರ ||
ವಿ : ವಿ : ವಿ : ವಿ : ವಿ : ವಿ : ಬ್ರ : ಬ್ರ |
ವಿ : ವಿ : ವಿ : ವಿ : ವಿ : ವಿ : ಬ್ರ : ಬ್ರ ||

ನಾಗವರ್ಮನ ಲಕ್ಷಣ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಂಗತ್ಯಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ಚರಣಗಳೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಸಹಜವಾದ ಸೀಸಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಗಣಯೋಜನೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಎಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ. ದೀರ್ಘವಾದ ಸೀಸಪದ್ಯದ ಎರಡು ಚರಣಗಳಿಂದ ಒಂದು ಪದ್ಯವು ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ವಿ : ವಿ : ವಿ : ವಿ |
ವಿ : ವಿ : ಬ್ರ : ಬ್ರ |
ವಿ : ವಿ : ವಿ : ವಿ |
ವಿ : ವಿ : ಬ್ರ : ಬ್ರ ||

ಇದೇ ಲಕ್ಷಣಗಳುಳ್ಳ ಸೀಸವು ಮಾತ್ರಾಗಣಕ್ಕೆ ತಿರುಗುವಾಗ,

ಶಿ : ಶಿ : ಶಿ : ಶಿ ।

ಶಿ ; ಶಿ ; ಶಿ : ಶಿ ।

ಶಿ : ಶಿ : ಶಿ : ಶಿ ।

ಶಿ : ಶಿ : ಶಿ : ಶಿ ॥

ಹೀಗೆ ಗಣಯೋಜನೆ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲಣ ಸೀಸಾರ್ಥದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿವೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

“ಬಸವ ಕಾ: ರಣ ಸತ್ಯ: ಬಸವಕಾ : ರಣ ನಿತ್ಯ ।

ಬಸವ ಕಾರ : ಣ ನಿಮ್ಮ : ಭಕ್ತಿ : ಯಯ್ಯ

ಬಸವನೇ : ತನುಮನ(ಕಿ): ಒಡೆಯ ತಾ : ನಾಗಿರ(ಲು) ।

ಬಸವಪ್ಪ : ಶರಣೆಂಬೆ : ಯೋಗಿ : ನಾಥ ॥”

ಮೇಲಣ ತ್ರಿವಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಶಗಣ ಯೋಜನೆ ಹೀಗಿದೆ :

ವಿ : ವಿ : ವಿ : ವಿ ।

ವಿ : ವಿ : ಬ್ರ : ಬ್ರ ॥

ವಿ : ವಿ : ವಿ : ವಿ ।

ವಿ : ವಿ : ಬ್ರ : ಬ್ರ ॥

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ, ಎಂದರೆ ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯದ ಸುಮಾರಿಗೆ ಎಲ್ಲ ದೇಶೀಯ ವೃತ್ತಗಳು ಅಂಶಗಣದಿಂದ ಮಾತ್ರಾಗಣಬಂಧಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವು. ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯ ‘ಯೋಗಾಂಗ ತ್ರಿವಿಧಿ’ಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಶಗಣಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಮಾತ್ರಾಗಣಯೋಜನೆ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

“ಉಟ್ಟ ಸೀ: ರೆಯ ಸೀಳಿ: ತೊಟ್ಟ ತೊಡು: ಗೆಯ ಮುಟ್ಟಿದು ।

ಬಿಟ್ಟಹೆನು: ನಾನು: ಬಿಡುಮುಡಿಯ: ನೆಲೆದೇವ ॥

ಕೊಟ್ಟಹೆನು: ಎನ್ನ: ತನುಮನವ ”೧

ಮಾತ್ರಾಗಣಗಳನ್ನು ಈ ತ್ರಿಪದಿಯಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿದಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ಅಂಶಗಣಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾರೆವು. ಎರಡನೆಯ ಚರಣದಲ್ಲಿಯ “ಬಿಡುಮುಡಿಯ” ಎಂಬ ಪದವು ಅಂಶಗಣದ ಪ್ರಕಾರ ‘ರುದ್ರ’ವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮವಿರಚಿತ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯ ಅಂಶಗಣ

೧. ಅಕ್ಕನ ವಚನಗಳು, ಡಾ. ಎಲ್. ಬಸವರಾಜು, ಪು. ೨೨೨, ಪ. ೪೦.

ವೈಪರೀತ್ಯಗಳು ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರಾಗಣಯೋಜನೆ ಮಾತ್ರ ಅತ್ಯಂತ ಸ್ಫುಟವಾಗಿ ಹಾಗೆಯೇ ಮನೋಹರವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ತಪ್ಪದೆ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಉದಾ :

* * * *
 ಆ ಬಸವ: ನಾನಂದ: ನಾ ಬಸವ: ನತ್ಯಂತ |
 * * * *
 ಆ ಬಸವ: ನೇ ಎನ್ನ: ಪರಮ: ಬಂದು |
 * * * *
 ಆ ಬಸವ: ಕೃಪೆಯಿಂದ: ಆದಿಯ: ಕ್ಷರವರಿದು |
 * * * *
 ಭೇದಿಸಿದ: ನಿಮ್ಮುವನು: ಯೋಗಿ: ನಾಥ "೧

ಮೇಲೆ ವಿವರಿಸಿದ ಚಿಕ್ಕ ಸೀಸವೂ ಕೂಡ ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರಾಗಣರೂಪಕ್ಕೆ ಪರಿವರ್ತನೆ ಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರಬೇಕು. ಮಾತ್ರಾಗಣಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿದ ಸೀಸದ ಲಕ್ಷಣಗಳೆಲ್ಲ ತ್ರಿವಿಧಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದರಿಂದ ತ್ರಿವಿಧಗಳು ಸೀಸಪದ್ಯಗಳೇ ಆಗಿರಬೇಕು. ನಾಗವರ್ಮನಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೀಸವು ಸ್ವತಂತ್ರ ಛಂದೋರೂಪವನ್ನು ತಳೆದು ಪ್ರಚುರಗೊಂಡಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನ್ನ ಹಾಡುಗಳಿಗೆ ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ತ್ರಿಪದಿಯ ಹೆಸರನ್ನೇ ಇಟ್ಟು ಕರೆದಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದು.

ಇನ್ನು ತ್ರಿವಿಧಗಳಲ್ಲಿ ಗೋಚರಿಸುವ ಸಾಂಗತ್ಯದ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದೆರಡು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಎಲ್ಲ ತ್ರಿವಿಧಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ-ಕೆಲವು ಅಪವಾದಗಳನ್ನು ಇದು-ಒಂದನೆಯ ಹಾಗೂ ಮೂರನೆಯ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ವಿಷ್ಟು ಗಣಗಳು ಅಥವಾ ಐದು ಮಾತ್ರಗಳ ನಾಲ್ಕು ಗಣಗಳು ಮತ್ತು ಎರಡನೆಯ ಹಾಗೂ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಷ್ಟು ಗಣಗಳು ಒಂದು ರುದ್ರಗಣ ಇಲ್ಲವೆ ಐದು ಮಾತ್ರಗಳ ಎರಡು ಗಣ ಹಾಗೂ ಆರು ಮಾತ್ರೆಯ ಒಂದು ಗಣವಿದ್ದುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಸಾಂಗತ್ಯದಲ್ಲಿ ಏಳನೆಯ ಮತ್ತು ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಗಣ ಇಲ್ಲವೆ ಮೂರು ಅಥವಾ ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರಗಳ ಗಣಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಈ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೊಂದನ್ನು ಇದರ 'ತ್ರಿವಿಧ'ಗಳು ಸಾಂಗತ್ಯಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಮೀಪವರ್ತಿಯಾಗಿವೆ. ಛಂದೋಂಬುಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಂಗತ್ಯದ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಾಂಗತ್ಯವು ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚುರವಾಗಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದು ಬಹುಕಾಲದಿಂದಲೂ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದ್ದಿರಬೇಕು. ೧೫ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ವಾಹಕವಾಗಿ ಬಳಕೆಗೆ ಬಂದಿತೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ತ್ರಿವಿಧಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಇದರ ಸಾಂಗತ್ಯದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಗೋಚರಕ್ಕೆ ಬರುವುದರಿಂದ 'ತ್ರಿವಿಧ'ಗಳ ಛಂದಸ್ಸು ಸಾಂಗತ್ಯವಾಗಿರುವುದೂ ಸಾಧ್ಯವಿದೆ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಸಾಂಗತ್ಯವು ಹೆಚ್ಚು ಗೇಯವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯರೂಪವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ರಾಗಾರಾಪದಲ್ಲಿ ೭ನೆಯ ಹಾಗೂ ೧೪ನೆಯ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿಯ ಬ್ರಹ್ಮಗಣಗಳು ಹಿಗ್ಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ವಿಷ್ಟು ಗಣದ, ಕೆಲವೊಂದು ಸಲ ರುದ್ರಗಣದ

೧. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗ್ರಹ, ಬಸವ ಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧ, ಪ. ೨೬.

ಅಥವಾ ಆರು ಮಾತ್ರಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಮನದಂದರೆ 'ತ್ರಿವಿಧಿ'ಗಳು 'ತ್ರಿಪದಿ'ಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಸಾಂಗತ್ಯದ ಅಥವಾ ಸೀಸದ ಭಂದಸ್ಸಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಮೀಪವರ್ತಿಯಾಗಿವೆ ಎನ್ನುವುದು ಸೂಕ್ತವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗುವುದೆಂದು ನಮಗೆ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ತ್ರಿಪದಿಯೊಂದೇ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಚಾರಪಡೆದ ಜನಪ್ರಿಯ ವೃತ್ತವಾದುದರಿಂದ, ಅದರಿಂದ ವಿಸ್ತಾರಗೊಂಡ ಸಾಂಗತ್ಯವನ್ನಾಗಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ಸೀಸವನ್ನಾಗಲಿ ಬಳಸಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಅದನ್ನು 'ತ್ರಿವಿಧಿ' ಎಂದು ಕರೆದಂತಿದೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಅದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ಪದಮಂತ್ರಗೋಷ್ಠ ಹಾಗೂ ಪ್ರಭುದೇವರ ಮಂತ್ರಗೋಷ್ಠಗಳಲ್ಲಿ ಭಂದೋರೂಪದ ಸಾಮ್ಯವಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳು ಒಂದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಭಂದೋರೂಪದ ಮೇಲಿಂದಲೂ ಹೇಳಲು ಬರುವಂತಿದೆ. ಈ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಸೀಸದ ಹಾಗೂ ಸಾಂಗತ್ಯದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿರುವುದಲ್ಲದೆ, ಕುಸುಮ ಷಟ್ಪದಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ 'ಬಸವಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿ'ಯ ಕೆಳಗಣ ಪದ್ಯವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಬಹುದು :

“ಒಲೆಯೊಳಗಣ ಕೂಳು
ತಲೆಯೊಳಗೆ ನಿಲಲಾಗಿ
ಒಲೆಕೂಳನೇಕವ ಮಾಡಿದನು
ತಲೆಕೂಳ ಸಂಭ್ರಮಕೆ
ನಲಿನಲಿದು ನಿಂದನು
ಚಿಲುವ ಗುರು ಬಸವಣ್ಣ ಯೋಗಿನಾಥ”^೧

ತ್ರಿವಿಧಿಗಳನ್ನು ಮೇಲಿನಂತೆ ಷಟ್ಪದಿಯ ಆರು ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ಹರಡುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ.

ತ್ರಿವಿಧಿಗಳು ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತವಾದವುಗಳೇ ?

ಶ್ರೀಮಾನ್ ಡಿ. ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರು ತ್ರಿವಿಧಿಗಳ ಕರ್ತೃ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಶಂಕಿಸಿದ್ದಾರೆ : “ಪದ್ಯಗಳ ಶಿಥಿಲಬಂಧ, ನ್ಯೂನಾಧಿಕ ಮಾತ್ರಾ ವಿನ್ಯಾಸ, ಟಕಾರ ರೇಫಗಳ ಮಿಶ್ರಪ್ರಾಸ, ಹಳೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯದ ಮತ್ತು ಈಚಿನ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಯೋಗವಾಗಿರುವ 'ಹುಡುಗ' ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಪ್ರಯೋಗ (ಮಿಶ್ರ ಸ್ತೋತ್ರ, ತ್ರಿವಿಧಿ ಪ. ೯೯) ಇವು ಮೇಲಣ ನಂಬಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹದ ನೆರಳನ್ನು ಸುಳಿಸುತ್ತವೆ. ಕನ್ನಡ ನುಡಿಯಲ್ಲೂ ನುಡಿಗಟ್ಟಿನಲ್ಲೂ ಮಿಗಿಲಾದ ಯಾಜಮಾನ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ವಚನಕಾರ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಈ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆದನೆಂದು ಒಮ್ಮೆಲೇ ನಂಬುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.”^೨ ಎಂದು ಅವರು ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಮಾನ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಸಂಶಯವು ನಿರಾಧಾರವಾದುದೆಂದು ಹೇಳದೆ ಗತಂತರವಿಲ್ಲ. ಬಂಧದ ಶೈಥಿಲ್ಯವೊಂದರ ಮೇಲಿಂದ ಇವು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲವೆಂದು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ವಚನಕಾರರ 'ಅನುಭಾವಗೀತೆ'ಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ಅವಲೋಕಿಸಿದರೆ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಛಂದಃ ಪ್ರಭೇದದ

೧. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಬಸವ ಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿ, ಪ. ೮೬.

೨. ಬಸವ ಸ್ತೋತ್ರ ಗೀತೆ, ಮುನ್ನುಡಿ, ಪು. ೪.

ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಕಾಣುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಭು, ಬಸವಣ್ಣ, ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನಂತಹರು ಬರೆದ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಂಧದ ಶೈಥಿಲ್ಯವಿದೆ. ಮಾತ್ರಾವಿನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ನ್ಯೂನಾಧಿಕ್ಯಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿವೆ. ಯಾವ ಭಂದೋಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆಯದ ಕೆಲವು ನವೀನ ಭಂದೋರೂಪಗಳ ಅವಿಷ್ಕಾರ ಇಲ್ಲಿದೆ. ಪ್ರಾಸದ ಕಟ್ಟನ್ನು ಕೂಡ ಅವರು ಕೆಲವೆಡೆ ಮೀರಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಮಾತಿಗೆ ವಿಪುಲವಾದ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಶಿವಶರಣರು ರಚಿಸಿದ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.^೧ ಇನ್ನು ರೇಫ ಟಿಕಾರಗಳ ಮಿಶ್ರಪ್ರಾಸಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಶರಣರ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ ಪ್ರಭುವಿನ ಕೆಳಗಣ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ರೇಫ ಟಿಕಾರಗಳ ಮಿಶ್ರಪ್ರಾಸವಿದ್ದುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

“ಉರಿ ಕರ್ಪುರವೊಡಗೂಡಿ ಎರಡೂ ಅಳಿದ ಬಳಿಕ
ಮರಳಿ ನೋಡಿದನೆಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮವಿಲ್ಲ ನೋಡಾ
ಅಱುವನಱಿದಹೆನೆಂಬ ಅಱುವಿನ ಮೂಲವಧರಿಸಿ
ಧರಿಸಿದ ಜ್ಞಾನ ಭಸ್ಮವೆಂಬುದಿಲ್ಲದ ಮಹಿಮಾ”^೨

ಪ್ರಭುದೇವನು ಮಂತ್ರಗೋಪ್ಯದೊಳಗಿನ ಕೆಳಗಿನ ಪದ್ಯದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸನಿಯಮವನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಿದ್ದಾನೆ.

“ಉದಯಾಸ್ತಮಾನವೆಂಬೆರಡಳಿದ ಶಿವಯೋಗಿ
ಸದಮಲದ ಬೆಳಗಿನ ಬೆಳಗಿನೊಳಗೆ
ಫಲಪದವನೊದೆದು ನಿಜದಲಿ ನಿರ್ವಯಲಾದ
ಚಿದ್ರೂಪ ಚಿನ್ಮಯನು ಚಿತ್ಪ್ರಕಾಶನು”^೩

ಶ್ರೀ ಡಿ. ಎಲ್. ಎನ್. ಅವರು ಹೇಳುವ ಬಂಧ ಶೈಥಿಲ್ಯ, ವಿಷಮ ಮಾತ್ರಾಯೋಜನೆ, ಶಿವಶರಣರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿಶೇಷ ಲಕ್ಷಣವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗೀತೆಗೂ ರಾಗ ನಿರ್ದೇಶನವಿದ್ದುದರಿಂದ ರಾಗಾಲಾಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯಶಃ ವಿಷಮ ಮಾತ್ರಾಯೋಜನೆ ಕೂಡ ಸರಿಹೋಗುತ್ತಿರಬೇಕು. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳೂ ಕೂಡ ರಾಗಯುಕ್ತವಾದ ಗೇಯ ಕೃತಿಗಳಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಇದರ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ನಾವು ರಾಘವಾಂಕನ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ವಿವೇಚಿಸಿದ್ದೇವೆ. ತ್ರಿವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣುವ ಗಣಯೋಜನೆಯುಳ್ಳ ಪ್ರಭುವಿನ ಗೀತವೊಂದಿದೆ.

“ಎಳೆಯ ಮು: ಣಕದಂತೆ: ಹೊಳೆವಜ್ಞಾ: ನದ ಜ್ಯೋತಿ: |

ನವನಾಳ: ದಲಿಪ್ರಾಣ: ಲಿಂಗಭರಿತ: ||

೧. ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆ, ಸಂ. ಭೂಸನೂರಮಠ, ಪು. ೧೩೦, ೧೬೯, ೧೮೫, ೨೪೫, ೩೧೯, ೩೮೨, ೪೦೫, ೪೩೨, ೪೬೬.

೨. ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆ, ಸಂ. ಭೂಸನೂರಮಠ, ಪು. ೪೩೨, ಪ. ೨.

೩. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಸಾಹಿತ್ಯಸಂಗ್ರಹ, ಪ್ರಭುದೇವರ ಮಂತ್ರಗೋಪ್ಯ, ೧೯.

ಽ ಽ ಽ ಽ
 ಪಿಂಡಬ್ರ: ಹ್ಯಾಂಡವನು: ಮೀಷತೋ: ರುವವಚನ:
 ಽ ಽ ಽ

ಗಗನದುದ: ಯದಮೇಲೆ: ಘನಕೆ ಗಮನ: ||^೧

ತ್ರಿವಿಧಿಯೊಂದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ ನೋಡಬಹುದು.

ಽ ಽ ಽ ಽ
 "ಲಿಂಗಾಂಗ: ಸಮರಸದ: ಸಂಗವನು: ಅರಿದೊಂದು: |
 ಽ ಽ ಽ

ಲಿಂಗಾಂಗ: ಭಾವವಂ: ತುಂಟು ಗುರುವೆ: ? ||

ಽ ಽ ಽ ಽ
 ಲಿಂಗವಾ: ರಕ್ಕಾರು: ಲಿಂಗವನು: ಕರುಣಿಪ್ಪದು: |
 ಽ ಽ ಽ

ಸಂಗಸಮು: ದಯಮೂರ್ತಿ: ಯೋಗಿನಾಥ: ||"^೨

ಮೇಲೆ ಉದಾಹರಿಸಿದ ಅಲ್ಲಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಗೀತಕ್ಕೆ 'ಮಧುಮಾಧವಿ' ರಾಗದ ನಿರ್ದೇಶವಿದೆ. ತ್ರಿವಿಧಿಯ ಗಣವಿನ್ಯಾಸಕ್ಕೂ ಪ್ರಭುವಿನ ಗೀತದ ಗಣವಿನ್ಯಾಸಕ್ಕೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇನೂ ಇಲ್ಲದುದರಿಂದ ಅಂತಹದೇ ರಾಗನಿರ್ದೇಶ ಈ ತ್ರಿವಿಧಿಗೂ ಇರಬೇಕೆಂಬ ಏನೋ ಎಂಬ ಸಂದೇಹವು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ತಲೆಯೆತ್ತುತ್ತದೆ.

ಶಿವಶರಣರ ಅನುಭಾವಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಬಂಧದ ಶೈಥಿಲ್ಯವು ರಾಗದ ಸಾಹಚರ್ಯದಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗಿರಬೇಕೆ ? ಸಂಗೀತಜ್ಞರು ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಶಿವಶರಣರ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ಸಂಗೀತ ವೈಭವದ ಸೂಚನೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಸಂಗೀತದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವುಗಳ ಅಭ್ಯಾಸವು ನಡೆದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯಕಾರಕವಾದ ಅಂಶಗಳು ಹೊರಬೀಳಬಹುದಾಗಿದ್ದು ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಕವಾದ ಉಜ್ವಲ ಸಂಗೀತ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಶಿವಶರಣರೇ ನಿರ್ಮಿಸಿದರೆಂಬ ಸತ್ಯಮೂಡಿ ನಿಲ್ಲಬಹುದು.

ಶ್ರೀ ಡಿ. ಎಲ್. ಎನ್. ಅವರು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಕೃತಿಗಳ ಕರ್ತೃತ್ವದ ಬಗೆಗೆ ಎತ್ತಿದ ಸಂಶಯವನ್ನೇ ಎಲ್ಲ 'ಅನುಭಾವ ಗೀತೆ'ಗಳ ಕರ್ತೃತ್ವವನ್ನು ಕುರಿತು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಮ್. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿಗಳು : "ಅಲ್ಲಿ (ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ) ಅನೇಕ ವಚನಕಾರರು ಅಲ್ಲಮನನ್ನು ಹೊಗಳಿರುವುದಲ್ಲದೆ, ಪದಗಳಿಂದಲೂ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಪದಗಳಿಗೆ ರಾಗಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಆಯಾ ವಚನಕಾರ ಹಾಡಿದ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಅವನ ಅಂಕಿತವಿರುತ್ತದೆ. ವಚನಗಳಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಈ ಪದಗಳು ವಚನಕಾರರೇ ಹಾಡಿದುವೋ ಅಥವಾ ಮುಂದಿನವರು ಅವರ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ ಹಾಡುಗಳೋ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆ

೧. ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ, ಸಂ. ಭೂಸನೂರಮಠ, ಪು. ೧೮೫, ಪ. ೧.

೨. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗ್ರಹ, ಉತ್ತರ, ಅಷ್ಟಾವರಣ ಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿ, ಪ. ೧೫.

೩. ಎಂ. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ, ವಚನಸಾಹಿತ್ಯದ ಉಗಮ, ಪು. ಕ. ೪೩-೨, ಪು. ೯೮.

ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ.”^೨ ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿಗಳು ತಮ್ಮ ಈ ಸಂಶಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೆ, ಅವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವೇಚನೆಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ವಚನಗಳಲ್ಲಿ, ಅನುಭಾವಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತಭಾಗವಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಈ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತತೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೆಷ್ಟು ? ಸಂಶಯಗ್ರಸ್ತವಾದ ಒಂದೆರಡು ವಚನ ಇಲ್ಲವೆ ಗೀತೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಕಾರಣವಾಗಿ ಸಂದೇಹ ವ್ಯಕ್ತ ಪಡಿಸಿ ಅದನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವುದು ಕೂಡ ದುಸ್ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವಾಗ, ಒಂದು ಯುಗದ ಇಡೀ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತವೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಸತ್ಯದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಹುದೂರವಾದ ಕುಕ್ಕಲ್ಪನೆ; ಕೇವಲ ಬಾಲಭಾಷೆ ಅದು. ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಾಳಿದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾದ ಶರಣ ಶರಣೆಯರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ಅಂಕಿತಗಳನ್ನೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅನ್ಯರು ಗೀತೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹಾಡುವುದು ಸಾಧ್ಯವೇ ? ಶ್ರೀ ಚಿದಾನಂದ ಮೂರ್ತಿಗಳು ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಕಾರರ ಮೇಲೆ ಈ ಆರೋಪವನ್ನು ಹೊರಿಸುವಂತಿದೆ. ಆದರೆ ನಾವು ಈಗಾಗಲೇ ಹೇಳಿದಂತೆ, ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಕಾರರು ಇಂತಹ ಆರೋಪಕ್ಕೆ ಪಕ್ಕಾಗಲಾರರು. ಅದ್ಯರ ಕೃತಿಗಳ ಸಮ್ಮತವಾಗಿ ಸಂಕಲಿಸಿದ್ದೇವೆ ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಸನ್ನಿವೇಶ ಪೋಷಣೆ ಗಾಗಿ ಅದ್ಯರ ವಚನ ದೊರೆಯದೆ ಇರಲು ತಾವು ಸೇರಿಸಿದಂತಹ ವಚನದ ಭಾಗವನ್ನು ‘ಸಮಯದ ವಾಕ್ಯ’ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ.^೩ ಸಮಯದ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಅಂಕಿತಗಳೇ ಇಲ್ಲ. ಶ್ರೀ ಎಂ. ಚಿದಾನಂದ ಮೂರ್ತಿಗಳ ವಾದವು ನಿಜವೆನ್ನುವುದಾದರೆ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಆಯಾ ವಚನಕಾರರ ಅಂಕಿತಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದ ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಕಾರರು ಈ ಸಮಯದ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೂ ಅಂಕಿತಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಶರಣರ ತಲೆಗೆ ಕಟ್ಟಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವರು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಈ ಸಂಗತಿ ಆ ಸಂಕಲನಕಾರರ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಯ ಸುಸ್ಪಷ್ಟದ್ಯೋತಕವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅಡಿಗಡೆಗೂ ಹೇಳಬೇಕೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟೇ ಏಕೆ ? ಒಂದು ವೇಳೆ ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಸನ್ನಿವೇಶಪುಷ್ಟಿಗಾಗಿ ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಕಾರರು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರೂ ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಉಕ್ತರಾದ ಮತ್ತು ಉಕ್ತರಾಗದೆ ಇದ್ದ ಶರಣರ ‘ಅನುಭಾವಗೀತೆ’ಗಳು ಅನ್ಯಮೂಲಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕರೆ, ಚಿದಾನಂದ ಮೂರ್ತಿಗಳ ವಾದವು ಮುಗ್ಧರಿಸಿ ಬೀಳದೆ ಇರಲಾರದು. ಡಾ. ಎಲ್. ಬಸವರಾಜು ಅವರು ‘ಶಿವದಾಸ ಗೀತಾಂಜಲಿ’ಯಲ್ಲಿ ಸಂಕಲಿಸಿದ ಶಿವಶರಣರ ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ, ವಿಪುಲವಾದ ಗೀತರಾಶಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಶ್ರೀ ಎಂ. ಚಿದಾನಂದ ಮೂರ್ತಿಯವರ ಸಂದೇಹವು ಸೂರ್ಯನ ಮುಂದಿನ ಮಂಜಿನಂತಾಗುವುದು ನಿಶ್ಚಿತ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ತ್ರಿವಿಧಿ ರಚನೆಯ ಕಾಲ

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಜೀವನವು ಅನೇಕ ಸಂಘರ್ಷಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕ್ರಾಂತಿ ಕಾರಿಯ ಮಹಾಜೀವನವಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿಕ್ರೂಲ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯೊಂದಿಗೆ ಹೋರುತ್ತ, ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕವಾದ ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ಅವನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅದ್ಭುತ ರಮ್ಯತೆಯಿದೆ; ವಿಭೂತಿ ಮಹತ್ವವಿದೆ. ಪೂರ್ವಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅವನು ಯೋಗಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತವಾಗಿ ಸೊನ್ನೆಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಯೋಗಿಯಾಗಿದ್ದನೆಂಬ ಮಾತು ಐತಿಹಾಸಿಕಸತ್ಯವೆಂದು ಈ ಹಿಂದೆಯೇ ಕಂಡುಕೊಂಡಾಗಿದೆ. ಕರ್ಮಯೋಗದ ಸಾಧನೆ ನಡೆದುದು ಅವನ ಜೀವನದ ಪೂರ್ವಭಾಗದಲ್ಲಿ. ಅಂದು ಅವನು ಕೈಕೊಂಡಿದ್ದ ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣದ ಕಾರ್ಯಗಳು ಅವನಿಗೆ ಅಪಾರವಾದ ಶೀರ್ಷಿ

೧. ಶ್ರೀ ಭೂಸನೂರಮಠ ಸಂಪಾದಿತ ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆ ನೋಡಿ.

ಯನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಟ್ಟವು. ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಭೂಕೈಲಾಸವನ್ನಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿದ ಸಿದ್ಧರಾಮನು 'ಜಗದ್ಗುರು'ವೆಂದು ಅನೇಕ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.

ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಲೋಕಯಾತ್ರಿಗೈಯುತ್ತ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಗೆ ಬಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ಕಲ್ಯಾಣದ ಅನುಭಾವದ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಕರೆದು ತರುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ವೀರಶೈವ ಪ್ರಭಾವಲಯದಲ್ಲಿ ಬಂದುದು ಆತನ ಜೀವನದ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಕ್ರಾಂತಿಬಿಂದುವಾಗಿದೆ; ಅತಿ ಮಹತ್ವದ ಘಟನೆಯಾಗಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಉತ್ತರ ಜೀವನದ ಆರಂಭ ಇಲ್ಲಿಂದಾಗುತ್ತದೆ. "ಇಷ್ಟೊಂದು ಮಹಿಮಾನ್ವಿತನಾದ ಯೋಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಕಲ್ಯಾಣದ ಶರಣರ ತತ್ವವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಶರಣ ಸಿದ್ಧರಾಮನಾದುದು ವೀರಶೈವ ಸಂಘಟನೆಯ ವಿಜಯ ಪತಾಕೆಯ ದ್ಯೋತಕ. ಈ ಸಂಘಟನೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಡೆಯದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ, ಪ್ರಾಯಶಃ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಹೊಂದಿ ಕೊಳ್ಳದ ಎರಡು ಸಮಾಂತರ ಶಾಖೆಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಉಳಿದು ಘರ್ಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗಬಹುದಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಶರಣರು ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ತಮ್ಮ ತಾತ್ವಿಕ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿಕೊಂಡುದರ ಮೂಲಕ ಈ ಘರ್ಷಣೆ ತಪ್ಪಿ, ಕಲ್ಯಾಣ-ಸೊನ್ನಲಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೆರೆಸಿ ಬೇರಿಲ್ಲದ ಸಾಮರಸ್ಯ ಉಂಟಾಯಿತು" ಎಂಬ ಡಾ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ ಅವರ ವಿವೇಚನೆ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ಶಿಷ್ಯಕೋಟಿಯನ್ನು ನೆರಹಿ ಲೋಕ ಕಲ್ಯಾಣಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಎಸಗುತ್ತ ಧರ್ಮಜಾಗ್ರತಿಯ ಮಹಾಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದನು; ಬಸವಣ್ಣನವರು ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಶೂನ್ಯಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ ಶಿವಾಚಾರದ ಧ್ವಜವನ್ನು ಗಗನಚುಂಬಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸುವ ಮಹಾಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರು. ಕಲ್ಯಾಣದ ಆಂದೋಲನಕ್ಕೆ ಸರಿಸಮಾನವಾದ, ಅಷ್ಟೇ ಪ್ರಭಾವಿಯಾಗಿದ್ದ ಇನ್ನೊಂದು ಆಂದೋಲನವನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹಮ್ಮಿದ್ದನು. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ನಡೆಸಿದ ಧರ್ಮ ಜಾಗ್ರತಿಯ ಕಾರ್ಯವು ವೀರಶೈವಧರ್ಮದಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಭಿನ್ನವಾಗಿರದಿದ್ದರೂ ಕಲ್ಯಾಣದ ಆಂದೋಲನದ ವಿಶ್ವ ವಿಶಾಲ ತತ್ವಗಳ ಅವಿಷ್ಕಾರವು ಅಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ಸನಾತನ ಶೈವಧರ್ಮದ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿದ್ದವು. ಕಲ್ಯಾಣದ ಅನುಭಾವಗೋಷ್ಠಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬಂದ ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ಷಟ್ಸ್ಥಲಗಳಂತಹ ವ್ಯಾಪಕ ವಿಚಾರಗಳ ಭೂಮಿಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಧರ್ಮಜಾಗ್ರತಿಯ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಒದಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಸವಣ್ಣನವರು ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಹಮ್ಮಿದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಭಿನಿವೇಶದ ಸಾಕಾರ ಮೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಗೆ ಚಿತ್ತೈಸುತ್ತಾನೆ; ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ಕಲ್ಯಾಣದ ಪಥಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವಿನೊಂದಿಗೆ ಅವನು ಕಲ್ಯಾಣದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿಯುತ್ತಾನೆ. ಕಲ್ಯಾಣದ ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವನು ಬಂದು ನಿಂತಾಗ ತನ್ನ ಸದ್ಭದ್ರ ಪರಿಮಿತವಲಯದ ಜೀವನದಿಂದ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಮಹಾವೈಶಾಲ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾರಿದ ಧನ್ಯತೆ ಅವನ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ವೈರಾಗ್ಯನಿಧಿ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು, ಭಕ್ತಿಭಂಡಾರಿ ಬಸವಣ್ಣ, ಜ್ಞಾನನಿಧಿ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣ, ಮೊದಲಾದ ಹಿಮಾಚಲೋನ್ನತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೆದುರು ತಾನು ತೀರ ಕುಳ್ಳಿ ನೆಂಬ ಭಾವನೆ ಅವನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಆ ಮಹಾಚೇತನರಿಗೆ ವಿನಮ್ರನಾಗಿ ಮಣಿಯುತ್ತಾನೆ, ಜಗದ್ಗುರು ಸಿದ್ಧರಾಮ. ಶರಣರು ತಮ್ಮ ತಾತ್ವಿಕವಲಯದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಅವನನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನು ಆತನಿಗೆ ಗುರುವಾಗಿ ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ದೀಕ್ಷೆ

ಯನ್ನಿತ್ತು, ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ಮಹಾಪಥದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದು ನಡೆಸುತ್ತಾನೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಪೂರ್ವ ಪರಿವರ್ತನೆ ಸಂಭವಿಸಿತು: ನವೀನ ಸತ್ಯದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಆತನಿಗಾಯಿತು. ಹೊಸ ಸತ್ಯದ ಆವಿಷ್ಕಾರದಿಂದ ಅವನ ಜೀವನವು ಅತ್ಯಂತ ಉತ್ಸಾಹಭರಿತವಾಯಿತು. ತನಗಾದ ಸತ್ಯದರ್ಶನವನ್ನು ಅವನ ವಾಣಿ ದಣಿವಿಲ್ಲದೆ ತಣಿವಿಲ್ಲದೆ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿಸತೊಡಗುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಜೀವನದ ಇಂತಹ ದಿವ್ಯ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಸಾಹಿತ್ಯವೇ ಈ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳು. ಅವನು ರಚಿಸಿದ ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯ ವಚನಗಳೆಲ್ಲ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ, ಕಲ್ಯಾಣದರ್ಶನದ ತರುವಾಯವೇ ರಚಿತವಾಗಿರಬೇಕು. ಆ ವಚನಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಮೇಲಿನ ಮಾತಿನ ಸತ್ಯತೆ ಒಡೆದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ವಚನ ಹಾಗೂ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಹೃದಯದ ಆದ್ರ್ವತೆ ಒಂದೇ ವಿಧವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಸಾಹಿತ್ಯರೂಪ ಬೇರೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಡಿಯುತ್ತಿರುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಚೇತನವೊಂದೇ; ಉಸಿರು ಒಂದೇ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಅಪೂರ್ವ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವು ಅವನು ಹಾಡಿದ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ, ನುಡಿದ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಉಜ್ವಲವಾಗಿ ಮಿನುಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಇನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಮೂರು (ಬಸವಸ್ತೋತ್ರ, ಮಿಶ್ರಸ್ತೋತ್ರ, ಅಷ್ಟಾವರಣ ಸ್ತೋತ್ರ) ತ್ರಿವಿಧಿಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸುವುದು ಪ್ರಕೃತ.

ಬಸವಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿ

ಬಸವಣ್ಣನು ವೀರಶೈವ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಸಂಘಟನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿ. ಲೌಕಿಕವಾಗಿ ಕಲ್ಯಾಣದ ಕಲಚುರಿ ಅರಸು ಬಿಜ್ಜಳನಲ್ಲಿ ಭಂಡಾರಿ. ಕಲ್ಯಾಣದ ಶಿವಶರಣಲೋಕದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಭಂಡಾರಿ. ಮಾನವ್ಯದಮೇಲೆ ಮಹದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ ಹಿರಿಯ ಚೇತನ. “ಎನಗಿಂತ ಕಿರಿಯಿರಲ್ಲಿ, ಶಿವಭಕ್ತರಿಗಿಂತ ಹಿರಿಯಿರಲ್ಲಿ” ಎನ್ನುವುದು ಅವನ ಭಾಷೆ. ಈ ಕಿರಿತನದ ಅರಿವೇ ಅವನನ್ನು ವಿಕಾಸಶೀಲವಾದ ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ನಿಲುವಿಗೆ ಏರಿಸಿತು. ಎನಗಿಂತ ಕಿರಿಯಿರಲ್ಲಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಬಸವಣ್ಣನು ಅವನಿಗಿಂತ ಹಿರಿಯಿರಲ್ಲಿ ಎಂಬಂತೆ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದನು. ಪ್ರಭು ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯರನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಅಂದು ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಬಂದ ಶಿವಶರಣ ಶರಣೆಯರಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನನ್ನು ಮುಕ್ತಕಂಠದಿಂದ ಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ; ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ವಚನ-ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಮನದರೆದು ಹಾಡಿ ಉಜ್ವಲವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನಷ್ಟು ಅವನ ಹೃದಯವನ್ನು ಸೋರೆಗೊಂಡವರು ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಲ್ಲ. ಬಸವಣ್ಣನ ಸರ್ವತೋಮುಖ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು, ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಿ ಮಹಾನುಭಾವತ್ವವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲು ಅವನು ಒಂದು ಸ್ವತಂತ್ರ ಕೃತಿಯನ್ನೇ ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅದರಲ್ಲಿ, ಬಸವಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ, ೧೨೫ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಆತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ಕೊಂಡಾಡಿ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯನ ಚಿತ್ತ ದಣಿದಿಲ್ಲ, ತಣಿದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ ಮಿಶ್ರಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿಯ ಬಹುಭಾಗವನ್ನು ಬಸವ ಸ್ತುತಿಗೆ ಮೀಸಲಾಗಿತ್ತಿದ್ದಾನೆ.

ಮೂರು ಬೆಟ್ಟವ ದಾಂಟಿ, ಮಂಕ್ತಿರಾಜ್ಯವ ಕೂಡಿ
ತೋರಿ ಶಿಖರಪುರ ಯೋಗದಂತೆ,

ಬಯಲು ಬಯಲಿಸಿ ಬೆರಸಿ ಬಯಲಾದ ಬಸವಣ್ಣನ
ನಿರ್ವಯಲ ಪದವೆನೆಗೆ ಯೋಗಿನಾಥ.

||೧೨೫||

ಮೂರಾರು ಭೇದವನು ಜಾರಿ ನಿಜದಲಿ ನಿಂದು
ಬೇರ ತೊಟ್ಟನೆ ಕಡಿದು ಖಂಡಿಸಿದನು
ನೀರ ನಿಃಪತಿಯಾದ ನಿರ್ಮಲ ಪದದಲ್ಲಿ
ಆರೂಢ ಬಸವನೈ ಯೋಗಿನಾಥ.

||೧೨೬||

ಉರಿ ಕರ್ಪುರಯೋಗದಂತೆ ಬಯಲ ಬೆರೆದು ಬಯಲಾದ ಬಸವಣ್ಣನ ದರ್ಶನದಿಂದ ಸಿದ್ಧ
ರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯಲ್ಲಿ ಬಯಲ ಬೆರೆಯುವ ಬಯಕೆ ಎಚ್ಚತ್ತಿದೆ, ಬಸವಣ್ಣನ ನಿರ್ವಯಲ
ಪದವು ತನಗೆ ದೊರಕಲಿ ಎಂದು ಅವನು ಹಾರೈಸಿದ್ದಾನೆ. ಬಸವಣ್ಣನು ಭವದ ಬೇರನ್ನೇ
ಕಿತ್ತುಹಾಕಿದ ಮಹಿಮೆ. ಮಲತ್ರಯವನ್ನು ಅರಿಷಡ್ವರ್ಗವನ್ನು ಗೆದ್ದ, ನಿಜದ ನಿಲವನ್ನು
ಸಾಧಿಸಿದ ಆರೂಢನಾತ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಪರಶಿವನು ಬೇರಲ್ಲ; ಬಸವಣ್ಣನು ಬೇರಲ್ಲ. ಸಾಕ್ಷಾತ್
ಪರಶಿವನ ಅವತಾರವೆಂದೇ ಅವನನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಾನೆ. ಪರತತ್ವವು ವೀರಶೈವ ಪರಿ
ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಅದಿಗೆ ಆದಿ, ಅನಾದಿಗೆ ಅನಾದಿ. ನಿಃಕಲ, ಶೂನ್ಯ ಸ್ವರೂಪಿ
ಬಸವನೆಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ :

ವಸುಧೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಮುನ್ನ ಬಸವಣ್ಣ ಹುಟ್ಟಿದನು
ಶಶಿಧರನು ಶಿವಮೂರ್ತಿ ವರದನಯ್ಯ
ಅಸಮಾಕ್ಷನವತಾರ ಮೂರ್ತಿ ತಾಳಿದ ಗುರು
ಬಸವಣ್ಣ ಬಸವಯ್ಯ ಯೋಗಿನಾಥ

||೩||

ಪ್ರಥಮಂತು ಬಸವಣ್ಣ ದ್ವಿತೀಯಂತು ಲಿಂಗವು
ತೃತೀಯಂತು ತತ್ವ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೆಲ್ಲ
ಅಕಳಂಕ ಗುಣನಿಧಿ ಚಿದಾನಂದ ಬಸವಂಗೆ
ಬಕುತನಾದೆನು ಗುರುವೆ ಯೋಗಿನಾಥ

||೧||

ಸರ್ವಶೂನ್ಯ ಲಿಂಗವು ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಆದಿ ಅಂತ್ಯ ಎಲ್ಲವೂ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣ
ಆ ಲಿಂಗಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪ್ರಥಮ. ಅವನಿಂದಲೇ ಲಿಂಗವಾಯಿತು; ಸಕಲ ತತ್ವ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೆಲ್ಲ
ರೂಪತಾಳಿತು; ಅಂತಹ ಮಹಿಮಾನ್ವಿತ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವುಳ್ಳ ಬಸವನಿಗೆ ಭಕ್ತನಾಗಿ ನಾನು ಬದುಕಿದೆ
ಎಂದು ಧನ್ಯತೆಯ ಉದ್ಗಾರ ತೆಗೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಬಸವಣ್ಣನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಜೀವನದ ಆದರ್ಶವನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಆದರ್ಶ
ಪಥದಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ಜೀವನವನ್ನು ಅವನು ರೂಪಿಸಬಯಸುತ್ತಾನೆ.

ಅರಿವಿನ ಗುಣಪಾಶಗಳ ತೊರೆದು ಭಕ್ತಿಯಲಿ
ನೆರೆ ಗಟ್ಟಿಗೊಂಡಿರ್ದ ಮುಕ್ತಿಪದವ
ಕರಿಗೊಳಿಸಿ ಮನ್ಮನದ ಅಜ್ಞಾನವ ಛೇದಿಸಿದ
ಗುರುಬಸವ ಶರಣಯ್ಯ ಯೋಗಿನಾಥ

||೧೮||

ಬಸವಕಾರಣ ಸತ್ಯ, ಬಸವ ಕಾರಣ ನಿತ್ಯ
 ಬಸವ ಕಾರಣ ನಿಮ್ಮ ಭಕ್ತಿಯಯ್ಯ
 ಬಸವನೇ ತನು ಮನಕೆ ಒಡೆಯ ತಾನಾಗಿರಲು
 ಬಸವಪ್ಪ ಶರಣೆಂಬೆ ಯೋಗಿನಾಥ

||೩೦||

ಇಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ 'ಬಸವಕಾರಣ ನಿಮ್ಮ ಭಕ್ತಿ' ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಬೇಕು. ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶಿವಶರಣರಿಗೆಲ್ಲ ಭಕ್ತಿ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣ ಅದ್ವಿತೀಯ. ಬಸವಣ್ಣನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವು ಅವನ ಭಕ್ತಿ ಜೀವನದ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿದೆ.

ತಾನು ಬಸವಣ್ಣನ ದರ್ಶನವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಮುನ್ನ ಕರ್ಮಯೋಗಿಯಾಗಿದ್ದ ಸ್ಥಿತಿ ಯನ್ನು ನೆನಪಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ, ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ. ತಾನು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಕರ್ಮಯೋಗ ದಿಂದ ಆತ್ಮಸ್ಥಿತಿಯ ಅರಿವು ಉಂಟಾಗದೆ ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ತನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದ ಮಹಾತ್ಮ ಬಸವಣ್ಣನೇ ಎಂದು ಅವನ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಹಸುಳೆಯಾಗಿಯು ನಾನು ಕೆರೆಭಾವಿ ವಿರ
 ಚಿಸಿ ಭವಕ್ಕೆ ಬಂದು ಫಲವನುಂಡು
 ನರಕಕ್ಕೆ ಬೀಳುವನ ಕರುಣಕರದಿಂದೆತ್ತಿ
 ಹೊರೆಯೊಳಿರಿಸಿದೆ ಬಸವ ಯೋಗಿನಾಥ

||೨೨||

ಮೇಲಿನ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ, ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಜೀವನದ ಒಂದು ಅವಸ್ಥೆಯಾಗಿದ್ದ ಕರ್ಮಯೋಗದ ಅವಹೇಳನೆಯಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಹೊರಬಿದ್ದ ಮಾತುಗಳಿವು. ತ್ರಿವಿಧಿಗಳು ಸಿದ್ಧರಾಮನವಲ್ಲವೆಂದು ವಾದಿಸುವವರು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸತ್ಯವನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮಾತುಗಳ ಹಿಂದೆ ಸಿದ್ಧ ರಾಮನ ಹೃದಯದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಂವೇದನೆಯಿದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಕರ್ಮಯೋಗದವರ ಕಡಿದು ಖಂಡಿಸಿದನು,
 ನಿರ್ಮಲ ನಿರ್ವಂಚಕನು ಬಸವಲಿಂಗ
 ನಿರ್ಮಲ ರೂಪನು ಬಸವಲಿಂಗಕ್ಕಂಜಿ
 ಕರ್ಮ ಕಾಡುತ್ತಿನ್ನ ಯೋಗಿನಾಥ

||೨೩||

ಬಸವಣ್ಣನನ್ನು ಕಂಡಮೇಲೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಗೆ ಕರ್ಮಯೋಗದಲ್ಲಿ ಹುರುಳಿಲ್ಲವೆಂಬ ಅರಿವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ; ಅವನಿಗೆ ಶಿವಯೋಗದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಗುತ್ತದೆ. "ಭಕ್ತ ಬಸವಣ್ಣ ನಲಿ ಮುಕ್ತಿಯಡಗಿದ ಮೇಲೆ ಮುಕ್ತಿಯೋಗಗಳೇಕೆ ?" ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಬಸವಣ್ಣನು ಕರ್ಮವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದ ಶಿವಯೋಗಿ. ಅವನನ್ನು ಕರ್ಮ ಹೊದ್ದಲಾರದು. ಲಿಂಗಸ್ವರೂಪನಾದ ಬಸವಣ್ಣನಿಗೆ ಕರ್ಮ ಅಂಜುತ್ತದೆ. ಅವನನ್ನು ಹೊದ್ದುವುದು ಸಾಧ್ಯ ವಾಗದೆ ಇದ್ದಾಗ ಕರ್ಮ ತನ್ನನ್ನು ಸುಮ್ಮ ಸುಮ್ಮನೆ ಕಾಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ದುಃಖಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಸಕಲ ನೀಕಲಕ್ಕೆ ಬಸವನಾಮಾಕ್ಷರದ
 ದೆಸೆ ತಾನು ತ್ರೈಲಿಂಗ ಮೂಲವಾಗಿ

ಬಸವನನುಮಿಷಗಂದು ಗುರುವಾದ ಸಂಬಂಧ
ದಸೆಯನೆಗೆ ಆಯಿತ್ಯ ಯೋಗಿನಾಥ

||೫೧||

ಬಸವಾಕ್ಷರ ತ್ರಯದಿ ಮನವಿಟ್ಟು ನಾನೀಗ
ಅಸುವಳಿದ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯನಾದೆ.
ಬಸವ ಶಿವಯೋಗದಲಿ ನಿತ್ಯಪದವನು ಕಂಡು
ಬಸವ ನೀ ನಾನಾದೆ ಯೋಗಿನಾಥ

||೫೨||

ಬಸವಾಕ್ಷರ ತ್ರಯದ ಉಚ್ಚಾರ ಮಾತ್ರದಿಂದ ನಿತ್ಯಪದವಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ, ಎಂದು ಹೇಳು
ತ್ತಾನೆ. 'ಬಸವನ ಹೆಸರೊಂದು ದಿವ್ಯಮಂತ್ರ'. ಮೂರು ಅಕ್ಷರಗಳು ಸಕಲ, ಸಕಲ ನೀಕಲ,
ನೀಕಲ ಈ ತ್ರಿವಿಧಕ್ಕೆ ಸಂಕೇತ. ಬಸವ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಾನು ಮನವಿಟ್ಟು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ನಿತ್ಯನಾಗಿ
ದ್ದೇನೆ. ಶಿವಯೋಗದ ನಿತ್ಯಪದವನು ಕಂಡು ಬಸವನೇ ನಾನಾಗಿದ್ದೇನೆಂದು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ
ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಭಕ್ತಿ ಸ್ತೋತ್ರಗೀತಗಳ ಜೀವಜೀವಾಳವಾಗಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಗೆ ಬಸವಣ್ಣನಲ್ಲಿ
ಭಕ್ತಿ ನಿಸ್ಸೀಮ. ಭಕ್ತನಾದವನಿಗೆ ತನ್ನ ಇಷ್ಟದೈವದ ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯೊಂದೇ ಸಾಕು. ಒಂದೇ
ನಾಮವನ್ನು ಅನಂತಕಾಲದವರೆಗೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಜಪಿಸಿದರೂ ಅವನಿಗೆ ಸಂತೃಪ್ತಿಯಾಗದು.
ಭಕ್ತಿಯ ಮಹಾಪೂರ ಉಕ್ಕಂದವಾಗಿ ಹರಿಯ ತೊಡಗಿದರೆ, ಅವನು ನುಡಿದುದೆಲ್ಲವೂ ಭಕ್ತಿ
ರಸಾದ್ರವವಾದ ದಿವ್ಯವಾಣಿಯೇ ಆಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತದೆ. ಸ್ತೋತ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಂದ
ಮಾತು, ವಿಷಯಗಳೇ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಮರುಕಳಿಸುವುದುಂಟು. ಆದರೆ ಹೀಗೆ ಮರುಕಳಿಸಿ
ಬರುವ ಮಾತುಗಳು ಭಕ್ತಿಯ ಸಂಸ್ಕರ್ಶದಿಂದ ಜೀವತುಂಬಿ ಹರಿಯುವುದರಿಂದ ಪುನರುಕ್ತಿ
ದೋಷವೆಂದು ಎನ್ನಿಸಲಾರದು; ಬಸವ ಸ್ತೋತ್ರ ಗೀತೆಯ ಬಹುಭಾಗವೆಲ್ಲ ನಾಮಸ್ಮರಣೆ
ಯಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸಿದೆ.

ಬಸವಣ್ಣ ಶರಣಯ್ಯ, ಬಸವೇಶ ಶರಣಯ್ಯ
ಬಸವರಸ ಬಸವದಂಡೇಶ ಶರಣ
ಬಸವಣ್ಣ ಬಸವಯ್ಯ ಬಸವ ಗತಿ ಮತಿಯನೆಗೆ
ಬಸವಗುರು ಶರಣ ಯೋಗಿನಾಥ

||೪೨||

ಬಸವ ಬಸವಾ ಬಸವ ಬಸವೇಶ ಬಸವರಸ
ಬಸವಯ್ಯ ನಿಮ್ಮಡಿಗ ಶರಣ ಶರಣ
ಬಸವ ಬಸವಲಿಂಗ ಬಸವಪ್ಪ ಬಸವೇಶ
ಬಸವಯ್ಯ ಶರಣೆಂಬೆ ಯೋಗಿನಾಥ

||೪೩||

ಬಸವ ಬಸವಾ ಬಸವ ಬಸವನೆಂದೆನುತಿದೆ
ಬಸವಲಿಂಗವೇ ಭಕ್ತಿಮೂಲವಾಗಿ
ಬಸವಣ್ಣ ಬಸವಯ್ಯ ಎಂದೆನಲೆನ್ನ ಭಕ್ತಿ
ಹೆಸನಾಯಿತ್ಯ ಗುರುವೆ ಯೋಗಿನಾಥ

||೪೪||

ಹೀಗೆ ಒಂದೇ ಸವನೆ ಬಸವನಾಮಾಕ್ಷರದ ಪ್ರವಾಹ ಉಕ್ಕಂದವಾಗಿ ಹರಿದಿದೆ. ಸಿದ್ಧನ ಚೇತನ ಭಕ್ತಿಯ ಅನನ್ಯತೆಯ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನುಡಿದ ಮಾತುಗಳು ಸ್ತೋತ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಮಾದರಿಯಾಗಿದೆ. “ಜಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ಅಂಗವೆಲ್ಲಾ ಜಿಹ್ವೆಯಾಗಿ ಬಸವ ಬಸವ ಬಸವಾ ಎಂದು ಹೃದಯ ತುಂಬಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಮನವೆಲ್ಲಾ ಬಾಯಾಗಿ ಬಸವ ಬಸವಾ ಬಸವಾ ಎಂದು ಹಂಬಲಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಸುಷುಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಣವಾಗಿ ಬಸವಾ ಬಸವಾ ಬಸವಾ ಎಂದು ಆನಂದಿಸಿದ್ದಾನೆ”^೧ ಎಂದು ಶ್ರೀ ಶಿವಬಸವಸ್ವಾಮಿಗಳು ಹೇಳಿದ ಮಾತು ಸತ್ಯಸ್ಯಸತ್ಯ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಭಕ್ತಿಯ ಸಂವೇದನೆಯೆಲ್ಲ ಈ ಮುಕ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಾಗಲಾರದು.

ಮಿಶ್ರಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿ

ಮಿಶ್ರಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಇಪ್ಪತ್ತು ಪದ್ಯಗಳು ಬಸವಸ್ತೋತ್ರಕ್ಕೇ ಮೀಸಲಾಗಿವೆ. ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕಾಲ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಮನವು ಬಸವಮಯವಾಗಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಈ ಸಂಗತಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಬಸವಣ್ಣನೆಂದರೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ವೀರಶೈವದರ್ಶನದ ಸಾಕಾರಮೂರ್ತಿಯೆಂಬ ಅಪೂರ್ವ ಗೌರವಭಾವವಿದೆ.

‘ಮಿಶ್ರಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿ’ಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತರಾದ ಅನೇಕ ಜನ ಶಿವಶರಣರಲ್ಲಿ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಮ ಪ್ರಭು ಹಿರಿಯಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಗೆ ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕರುಣಿಸಿದ ಮಹಿಮೆ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನೇ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಆ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ತನಗಿತ್ತು ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನು ತನ್ನನ್ನು ಷಟ್ಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನೆಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಅನೇಕ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಉಸುರಿದ್ದಾನೆ. ತ್ರಿವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ‘ಗುರು’ ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಬಸವಣ್ಣ, ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಮ ಪ್ರಭು ಈ ಮೂವರು ಮಹಾತ್ಮರಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸಿದ್ದರೂ ವೀರಶೈವದ ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಗುರು ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನೇ. ಇದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದ್ದು ವೀರಶೈವ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅನೇಕ ಮಹಾಕೃತಿಗಳು ಈ ಮಾತಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿನೀಡುತ್ತಿವೆಯೆನ್ನುವುದನ್ನು ಈ ಹಿಂದೆಯೇ ನೋಡಿದ್ದೇವೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳು ಕೂಡ ಈ ಮಾತನ್ನು ಘಂಟಾಘೋಷವಾಗಿ ಸಾರುತ್ತವೆ.

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನ ವೈರಾಗ್ಯಗಳ ಮುಪ್ಪುರಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ವೀರಶೈವದರ್ಶನವನ್ನು ವ್ಯಾಪಕಗೊಳಿಸಿದವರು ಬಸವಣ್ಣ, ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಹಾಗೂ ಅಲ್ಲಮ ಪ್ರಭುದೇವರು. ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನು ಆ ಯುಗದ ಮಹಾಜ್ಞಾನಿ. ಕಲ್ಯಾಣದ ಅನುಭವ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಅವನು ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಕಿರಿಯನಾಗಿದ್ದರೂ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಂಗಿಶಿಖರವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಷಟ್ಸ್ಥಲ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಅಧಿಕಾರವಾಣಿಯಿಂದ ಬೋಧಿಸಿದವನಾದ ಇವನು ‘ಷಟ್ಸ್ಥಲ ಚಕ್ರಿ’ ಎಂದು ಶಿವಶರಣರಿಂದ ಹೊಗಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಅಂಗದ ಮೇಲೆ ಲಿಂಗವುಳ್ಳುದೆಲ್ಲವೂ ಸಂಗಮನಾಥನೆಂಬ ಬಸವಣ್ಣನ ಭಕ್ತಿಯ ಉನ್ನಾದ ಇವನಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಯ ಮಿಂಡಿತವಾಣಿ ಇವನ ಎಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಮೂಡಿನಿಂತುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

೧. ಶ್ರೀ ಶಿವಬಸವಸ್ವಾಮಿಗಳು, ಬಸವಸ್ತೋತ್ರಗೀತೆ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ, ಪು. ೨೧.

ಲಿಂಗ ನಿಜಭಾವದ ಹಂಗೆನಗೆ ಉಂಟಯ್ಯ
ಮಂಗಳ ಮಯದರ್ಪಿತ ಸುಖವು ಬೇಕು
ಅಂಗದೊಳು ಶಿವಲಿಂಗ ಬೀಜವನು ಬಿತ್ತಯ್ಯ
ಲಿಂಗ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಯೋಗಿನಾಥ

||೩.೧||

ಇಲ್ಲಿ “ಲಿಂಗ ನಿಜಭಾವದ ಹಂಗೆನಗೆ ಉಂಟಯ್ಯ” ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಕಲ್ಯಾಣದ ಶರಣಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಅಂಗದ ಮೇಲೆ ಲಿಂಗವಿಲ್ಲದುದಕ್ಕೆ ಆಕ್ಷೇಪಿಸುತ್ತಾರೆ ಶರಣರು. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಬರುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಬಲು ದೊಡ್ಡ ಎತ್ತರವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಲಿಂಗ ನಿಜಭಾವ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿದ್ದ, ತಾನು ಪ್ರಾಣ ಲಿಂಗ ಸಂಬಂಧಿಯ, ತನಗೇಕೆ ಬೇಕು ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ಸಂಬಂಧ ? ಎಂದು ಅಹಮಿಕೆಯಿಂದ ನುಡಿಯುತ್ತಾನೆ.

“ಗುಹೇಶ್ವರಲಿಂಗವು ಪ್ರಾಣವಾಗಿವೆ, ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯಂಗೆ
ಕುಟುಹು ಮುನ್ನೇಕೊ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ ?”^೧

ಎಂದು ಪ್ರಭು ಕೂಡ ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ಮೇಲಣ ತ್ರಿವಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಹೇಳುವ ‘ಲಿಂಗ ನಿಜಭಾವ’ ಎಂದರೆ ನಾನೇ ಲಿಂಗ ಸ್ವರೂಪಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ, ಪ್ರಾಣಲಿಂಗ ಸಂಬಂಧಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬ ಹಂಗು (ಅಹಂಭಾವ) ಅವನಿಗೆ ಇದೆ. ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನು ಅಂಗದಲ್ಲಿ ಶಿವಲಿಂಗ ಬೀಜವನ್ನು ಬಿತ್ತಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಈ ಅಹಂಭಾವವನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಾನೆ.

ನಿನ್ನೊಲುಮೆಯೆಂಬುವದು ನಿನ್ನವರು ಬಲ್ಲರೈ
ಎನ್ನ ಕರದೊಳಗೆ ನೀವಿಲ್ಲವಾಗಿ
ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಗುರುವನಗೆ ಪಾಲಿಸಲಾಗಿ
ನಿನ್ನವರಿಗಾಳಾದೆ ಯೋಗಿನಾಥ

||೩.೨||

ಪರತತ್ವ ಪ್ರಸಾದವಿರದೆನ್ನ ಕರದಲ್ಲಿ
ವರಲಿಂಗ ರೂಪಾಗಿ ಚೆನ್ನಬಸವ
ಶರೀರ ಮನಭಾವದೊಳು ಬೆರೆದಂಡು ಪ್ರಸಾದವ
ಕರುಣಿಸಿದ ಚೆನ್ನಬಸವ ಯೋಗಿನಾಥ

||೪||

‘ಕುಟುಹುವಿಡಿದು ಕುಟುಹುಗೆಡಬೇಕು’ ಎನ್ನುವುದು ವೀರಶೈವ ಸಾಧನೆಯ ರಹಸ್ಯವಾಗಿದೆ. ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನಿಂದ ಪಟೌಸ್ಥಲ ಸಾಧನೆಯ ಅರಿವು ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಕರದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವಿಲ್ಲದುದು ದೊಡ್ಡ ಕೊರತೆ ಎಂದೆನಿಸಿ ಗುರುಕೃಪೆಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಕರಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ಬಿಜಯಂಗೈಸಿಕೊಂಡು ಅವನು ಧನ್ಯತೆ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನು ಗುರುವಾಗಿ ನಿಂತು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಗೆ ತ್ರಿವಿಧ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಪಡ್ವಿಧ ಭಕ್ತಿಯ ಅನುವನ್ನು, ಪಟೌಸ್ಥಲದ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಅರುಹುತ್ತಾನೆ. ಅದನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಮುಖದಿಂದಲೇ ಕೇಳಬಹುದು.

೧. ಗೊ. ಸಿ. ತೂ. ಸಂ. ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ಗುರುಕರುಣ, ಪು. ೨೧೨.

ಮೂರು ದೀಕ್ಷೆಗೆ ಮೂಲಸ್ಥಾನ ನೀನ್ಯ ತಂದೆ
ಆರುಭಕ್ತಿಯು ನಿನ್ನ ಶಾಖೆಯಾಗಿ
ಕಾರುಣ್ಯಕರ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಭಕ್ತಿಯನು
ತೋರಿದನು ಎನಗಯ್ಯ ಯೋಗಿನಾಥ.

||೪೨||

ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಗೆ 'ನಿಜಯೋಗ'ದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರುತ್ತಾನೆ. ಆ ಶಿವಯೋಗ ಸಾಧನೆಯಿಂದ 'ಚೆನ್ನಬಸವ ನಾನಾದೆ' ಎಂದು ಅತ್ಯಂತ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ.

ಬಿಂದು ತಾನೆಯಾಗಿ ಸಂದಳಿದ ನಿಜಯೋಗ
ತಂದೆ ತೋರಿದನೆನಗೆ ಚೆನ್ನಬಸವ
ಮನ್ನಣೆಯಿಂದದನು ಚೆನ್ನಬಸವನ ನೆನೆದು
ನಿನ್ನ ರೂಪಾದೆನ್ನೆ ಯೋಗಿನಾಥ

||೪೩||

ಚೆನ್ನಬಸವನೇ ತಾನಾದ ಬಳಿಕ ಭಕ್ತಿ, ಇಹಪರದ ಹಂಬಲ, ಮಾಟಕೂಟದ ಗೊಡವೆ ಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸಾರುತ್ತಾನೆ. ತಾನೇ ನಿರ್ವಯಲಾದ ಬಳಿಕ ಮುಕ್ತಿಗಿತ್ತಿಯ ಮಾತೆಲ್ಲಿ ?

ಇನ್ನೇಕೆ ಭಕ್ತಿಯ ಗೊಡವೆ ? ನಮಗೇಕಯ್ಯ ಫಲಪದಂಗಳು ?
ಇನ್ನೇಕೆ ಇಹಪರದ ಸುದ್ದಿಯಯ್ಯಾ ?
ಇನ್ನೇಕೆ ಚರಗುರು ಮಾಟಕೂಟದ ಗೊಡವೆ
ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನಾದೆ ಯೋಗಿನಾಥ

||೪೪||

ಇನ್ನೇಕೆ ಸಾಲೋಕ್ಕವಿನ್ನೇಕೆ ಸಾಯುಜ್ಯ
ಇನ್ನೇತಕೆಮಗೆ ಫಲಪದಗೊಡವೆ ?
ಇನ್ನೇಕೆ ನಿಮ್ಮ ಪಾದ ಧ್ಯಾನ ಮೂರ್ತಿಯು
ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನಾದೆ ಯೋಗಿನಾಥ

||೪೫||

ಅಲ್ಲಮ ಪ್ರಭು ಕಲ್ಯಾಣದ ಅನುಭಾವ ಚರ್ಚೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಾಯಕ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಶೂನ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನವನು. ಜ್ಞಾನ ವೈರಾಗ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಣತಪ್ರಜ್ಞನಾದ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮಹಾಜಂಗಮನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಕಾಲದ ಸಾಧಕರನ್ನೆಲ್ಲ ಕಂಡು ಅವರವರ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿನ ಕೊರತೆಯನ್ನು ನೀಗಿಸಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ ಅವನ ಲೋಕ ಕಲ್ಯಾಣಯಾತ್ರೆ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಯೋಗ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿದ್ದ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯನ್ನು ಕಲ್ಯಾಣಪಥದಲ್ಲಿ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುತ್ತದೆ. 'ವ್ಯೋಮಕಾಯ', 'ಮಾಯಾ ಕೋಲಾಹಲ' ಎಂದು ಬಸವಣ್ಣ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಶಿವಶರಣ ಶರಣೆಯರೆಲ್ಲ ಅವನ ಅನೂನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಭುದೇವರ ಸ್ತೋತ್ರಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿವೆ.

ಮಂಗಳವಾಡದಲ್ಲಿಪ್ಪ ಲಿಂಗವಂತರಿಗೆಲ್ಲ
ಹಿಂಗದೆ ಮೆಲ್ಲಡಿಯ ಪ್ರಭುಲಿಂಗ ತೋರಿ
ಲಿಂಗಾಂಗ ಪಟ್ ಸ್ಥಲದ ಸಂಗವ ಬೋಧಿಸಿ ಮೆರೆದ
ಮಂಗಳ ಪ್ರಭುರಾಯ ಯೋಗಿನಾಥ

॥೫೧॥

ಅಲ್ಲಮ ಪ್ರಭು ಕಲ್ಯಾಣದ ಶಿವಶರಣರಿಗೆಲ್ಲ ಇಷ್ಟಲಿಂಗೋಪದೇಶ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಪಟ್ ಸ್ಥಲದ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರಭುವಿನ ಬೋಧೆಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಶರಣಸಂಕುಲದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಕೂಡ ಒಬ್ಬನಾಗಿದ್ದನು.

ವೀರಶೈವ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು 'ಮಾಯಾಕೋಲಾಹಲ' ನೆಂದು ಸುವಿಖ್ಯಾತ ನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಪ್ರಭು ತನ್ನ ಪ್ರಾರಂಭದ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಕಾಮಲತೆಯ ವ್ಯಾಮೋಹಕ್ಕೆ ಪಕ್ಕಾಗಿ, ಅವಳು ಗತಿಸಿಹೋದಮೇಲೆ ವೈರಾಗ್ಯಪೂರ್ಣನಾಗಿ ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಯಾದನೆಂದು ಹರಿಹರನು ಕೊಟ್ಟಿ ಅವನ ಜೀವನಚಿತ್ರಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಭುವಿನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಆಧಾರ ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಮ ಪ್ರಭುವಿನ ವಚನಗಳಿಂದಲೇ ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕಂಡ ಚಾಮರಸಾದಿಗಳಿಗೆ ಹರಿಹರನ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ವೃತ್ತಾಂತದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸ ಹುಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಹರಿಹರನ ಕಥನವನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ, 'ಅವನು ಮಾಯಾಕೋಲಾಹಲನಾಗಿದ್ದಾನೆ' ಎಂದು ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತಹ ಪ್ರಭುವಿನ ಕರುಣೆಯಿಂದ ತನಗೂ ಮಾಯೆಯನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವ ಶಕ್ತಿ ಸಮನಿಸಲಿ ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಹಾರೈಸುತ್ತಾನೆ. ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂಬ ಕುನ್ನಿಗಳು ನನ್ನನ್ನು ಗ್ರಹಿಸದ ಮುನ್ನವೇ ಕೃಪೆದೋರು ಪ್ರಭುವೇ ಎಂದು ಅಲ್ಪರಿದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಚೆನ್ನೆಯರ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಎನ್ನನಿರಿಸಿದೆ ಪ್ರಭುವೆ
ಇನ್ನಿದಕೆ ಭಾವಜನು ಬೇಟೆಗಾರ
ಕುನ್ನಿಗಳು ತಾವೈದು ಎನ್ನ ಗ್ರಹಿಸದ ಮುನ್ನ
ಚಿನ್ನಯ ಪ್ರಭು ಸಲಹೊ ಯೋಗಿನಾಥ

॥೫೪॥

ಕರ್ಮಯೋಗದವರ ನಿರ್ಮೂಲ ಮಾಡಿತ್ತು
ಹಮ್ಮನೇ ಮುರಿಯಿತ್ತು ಯೋಗಿಗಳ
ಚೆನ್ನ ಪ್ರಭುರಾಯಂಗಿ ಅಂಜಿ ಬಂದಿಹ ಮಾಯೆ
ಎನ್ನ ಕಾಡಿತು ಗುರುವೆ ಯೋಗಿನಾಥ

॥೫೫॥

ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಶರೀರಸಿದ್ಧಿಯೋಗದೊಳಗೆ ತಲ್ಲೀನನಾಗಿದ್ದ ಗೋರಕ್ಷನಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವನಿಗೆ ನಿಜವಾದ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪ ಸಿದ್ಧಿಯ, ಶಿವಯೋಗ ಸಿದ್ಧಿಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದನೆಂದು ಚಾಮರಸ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :

“ಕಾಯ ಬಲಿದರೆ ಮಾಯೆ ಬಲಿವುದು
ಮಾಯೆ ಬಲಿದರೆ ಛಾಯೆ ಬಲಿವುದು
ಕಾಯ ಮಾಯಾ ಛಾಯೆ ಬಲಿದರೆ ಸಿದ್ಧನವನಲ್ಲ”

ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸಾಧಿಸಿದ ಯೋಗಸಿದ್ಧಿ ಗೋರಕ್ಷನ ಕಾಯಸಿದ್ಧಿಗಿಂತ ವ್ಯಾಪಕವಾದುದಾಗಿತ್ತು. ಇಷ್ಟಿದ್ದರೂ ಅಲ್ಲಮ ಪ್ರಭುವಿನ ದೃಷ್ಟಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಕುಂದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತದೆ; ಅವನಲ್ಲಿ ಮರುಕವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅವನು ಕರುಣೆಯಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ಶಿವಯೋಗದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೆಳಗಣ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ನೆನೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ :

ಸಿದ್ಧಯೋಗದ ಪದದಿ ಸಿದ್ಧರೆಂಬರು ತಾವು

ಸಿದ್ಧ ಗೋರಕ ಸಿದ್ಧ ಪ್ರಭುವಿನಿಂದ

ಸಿದ್ಧ ವಟುವಿಗೆ ನಿಜಸಿದ್ಧಿಯದರಿಂದಲಿ

ಸಿದ್ಧ ನಿಜ ನಾನಾದ ಯೋಗಿನಾಥ

||೧೬೧||

ಪ್ರಭುವಿನ ಜ್ಞಾನದ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಶಿಖರದಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿ ಬಂದ ವಾಣಿ ಬೆಡಗಿನ ವಾಣಿಯಾದುದನ್ನು ಅವನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಅನಿರ್ವಚನೀಯ ವಸ್ತು-ವಿಷಯಗಳನ್ನು ವಚಿಸಿ ವರ್ಣಿಸುವುದು ಕಷ್ಟಕರವಾದ ಕಾರ್ಯ. ವಾಚ್ಯನಕ್ಕೆ ಮೀರಿದಂಥ ಘನವನ್ನು ಲೌಕಿಕ ಸಂಕೇತಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಸಿದ್ದಾನೆ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಪ್ರಭುವಿನ ಇಂತಹ ನಿಬ್ಬೆರಗಿನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಾಗ ಅವನ ವಾಣಿ ಕೂಡ ಬೆಡಗನ್ನು ಸೂಸುತ್ತಿದೆ :

ಆಡು ತೋಳನ ಮುರಿದು ಕೂಡ ಮೊಲ ನಾಯ್ ಕಚ್ಚಿ

ನೋಡಿ ಹದ್ದೆದ್ದಿತ್ತು ಗಗನಕಯ್ಯಾ

ನೋಡಬಾರದ ಭೋಗಿ ಗಾಡ ಹದ್ದನು ನುಂಗಿ

ಅರೂಢ ಪ್ರಭುವಾದ ಯೋಗಿನಾಥ

||೬೩||

ಒಟ್ಟೆಯ ಮರಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿರುಹೆ ನುಂಗಲೈ

ಪಟ್ಟಣವು ಬೆದರಿ ಮೂರರಸುಗಳು

ಕೆಟ್ಟು ಮುರಿದೋಡಿ ಪ್ರಭು ಸೆಟ್ಟೆಯ ಮರೆಹೊಗಲು

ಪಟ್ಟಣ ಹಾಳಾಯಿತೈ ಯೋಗಿನಾಥ

||೬೪||

ಮಿಶ್ರ ಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಹೆಸರಾಂತ ಶಿವಶರಣ ಶರಣೆಯರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅಲ್ಲಿ ಬಂದ ಅವರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಅವರ ಕಾಲ ಹಾಗೂ ವಚನಗಳ ಅಂಶಗಳ ಬಗೆಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಕವಿ ಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುವ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಅವರವರ ಹೆಸರಿನ ಮುಂದೆ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಶಿವಶರಣರು :

ಹೆಸರು	ಕಾಲ	ಅಂಶತ
೧ ಸೊಡ್ಡಳ ಬಾಚರಸ	ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧೬೦ ಸೊಡ್ಡಳ	
೨ ನಿರ್ಲಜ್ಜ ಶಾಂತಗುರು	—	—

ಹೆಸರು	ಕಾಲ	ಅಂಕಿತ
೩ ಸಗರದ ಬ್ರಹ್ಮಯ್ಯ	ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧೬೦ ಸಗರದ ಬೊಮ್ಮನೊಡೆಯ ಸಂಗಮೇಶ್ವರ (೮೫ ವಚನಗಳು ದೊರೆತಿವೆ)	
೪ ನಿಗಮದ ಬ್ರಹ್ಮಯ್ಯ	—	—
೫ ಬಹುರೂಪಿ ಚೌಡಯ್ಯ	ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧೬೦ ರೇಕಣ್ಣಪ್ರಿಯ ನಾಗಿನಾಥ (೩೮ ವಚನಗಳು ಸಿಕ್ಕಿವೆ)	
೬ ಕಲಿಕೇತ ಬ್ರಹ್ಮಯ್ಯ	" ಮೋಬಲೇಶ್ವರಲಿಂಗ	
೭ ಜೋದರ ಮಾಯಣ್ಣ	" ಶಂಭು ಸೋಮನಾಥಲಿಂಗ	
೮ ತ್ರಿಣಯನ ದಾಸಯ್ಯ	—	—
೯ ಮೊರನ ವೇಮಯ್ಯ	—	—
೧೦ ವಾರುಧಿ ಬ್ರಹ್ಮಯ್ಯ	—	—
೧೧ ಕಕ್ಕಯ್ಯ	—	—
೧೨ ಮಡಿವಾಳ ಮಾಚಯ್ಯ	ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧೬೦ ಕಲಿದೇವರ ದೇವ	
೧೩ ಚಿಕ್ಕಯ್ಯ	" ಉಳಿಯುಮೇಶ್ವರ	
೧೪ ಬೊಕ್ಕಸದ ಚಿಕ್ಕಯ್ಯ	" ಬಸವಣ್ಣಪ್ರಿಯ ನಾಗೇಶ್ವರಲಿಂಗ	
೧೫ ನುಲಿಯ ಚಂದಯ್ಯ	" ಚಂದೇಶ್ವರ ಲಿಂಗ (೪೯ ವಚನಗಳು ಸಿಕ್ಕಿವೆ)	
೧೬ ಒಕ್ಕಲು ಮುದ್ದಯ್ಯ	" ಕಾಮಭೀಮ ಜೀವನದೊಡೆಯ	
೧೭ ರಕ್ಕಸದ ಬ್ರಹ್ಮಯ್ಯ	" ರಕ್ಕಸನೊಡೆಯ	
೧೮ ಚಿಕ್ಕಮಾದಣ್ಣ	—	—
೧೯ ಅಜಗಣ್ಣ	ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧೬೦	—
೨೦ ಮೋಳಿಗಯ್ಯ (ಮಾರಯ್ಯ)	" ನಿಃಕಳಂಕ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ (ದೊರೆತ ವಚನ ೨೩೦)	
೨೧ ಘಟ್ಟಿವಾಳಯ್ಯ	" ಚಿಕ್ಕಯ್ಯಪ್ರಿಯ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗ (ದೊರೆತ ವಚನ ೫೬)	
೨೨ ಅಪ್ಪಣ್ಣ (ಹಡಪದ ?)	" ಬಸವಪ್ರಿಯ ಕೂಡಲ ಚನ್ನ ಸಂಗಮ ದೇವ	
೨೩ ಮರುಳ ಶಂಕರಯ್ಯ	" ಶುದ್ಧ ಸಿದ್ಧ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪ್ರಸನ್ನ ಪ್ರಭು	
೨೪ ಸತ್ಯಣ್ಣ	—	—
೨೫ ಮುಗ್ಧ ಸಂಗಯ್ಯ	—	—

ಶಿವಶರಣೆಯರು :

ಹೆಸರು	ಕಾಲ	ಅಂಕಿತ
೧ ಅಕ್ಕ ಮಹಾದೇವಿ	ಕಿ. ಶ. ೧೧೬೦ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ	
೨ ಮಹಾದೇವಿ (ಮೋಳಿಗೆಯ)	" ಇಮ್ಮಡಿ ನಿಕಳಂಕ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ	
೩ ನೀಲಮ್ಮ	" ಬಸವಪ್ರಿಯ ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವ	
೪ ವೀರ ಸಂಗವ್ವೆ	—	—
೫ ಚಂಗಳೆ	—	—
೬ ಗುಡ್ಡವ್ವೆ	—	—
೭ ಸೋಮವ್ವೆ	—	—
೮ ಕಮಳವ್ವೆ	—	—
೯ ಚೋಳಿಯಕ್ಕ	—	—
೧೦ ಅಕ್ಕನಾಗಲೆ	—	—
೧೧ ನಂಬಿಯಕ್ಕ	—	—
೧೨ ದುಗ್ಗಲೆ	—	—
೧೩ ಸುಗ್ಗಲವ್ವೆ	—	—
೧೪ ಮುಕ್ಕಾಯಕ್ಕ	ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧೬೦ ಅಜಗಣ್ಣ ತಂದೆ	

ಅಷ್ಟಾವರಣ ಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಆಚಾರ ಧರ್ಮ

ಜ್ಞಾನಕ್ರಿಯೆಗಳ ಸಮನ್ವಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದು ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ವೀರ ಶೈವ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಪರಮಧ್ಯೇಯವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಧ್ಯೇಯಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಬಸವಾದಿಗಳು ಬಹಳ ಹಣಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ತಾತ್ವಿಕ ಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಲಿಂಗ, ಷಟ್ಸ್ಥಲಗಳಂತಹ ಉದಾತ್ತ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಶಿವಶರಣರು ಕಂಡುಕೊಂಡರು. ಷಟ್ಸ್ಥಲ ಸಾಧನೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗಬೇಕೆಂಬುದು ಅವರ ಹಿರಿಯ ಹಂಬಲವಾಗಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಆಚಾರ ಧರ್ಮವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವಕೊಟ್ಟು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವುದು ಅಗತ್ಯವಾಯಿತು. ಅಷ್ಟಾವರಣಗಳು ವೀರಶೈವ ಸಂಘಟನೆಯ ಸೂತ್ರಗಳಾದವು. ಸಾಧಕನಾದವನು ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ವೈತ್ಯಾಂತಿ ಪಥದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಅಷ್ಟಾವರಣಗಳ ಅವರಣದಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಗಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವನ್ನು ಹಾಕಲಾಯಿತು. ಗುರುಲಿಂಗ ಜಂಗಮ ಪ್ರಸಾದ ಪಾದೋದಕ ವಿಭೂತಿ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ ಮಂತ್ರ—ಇವೇ ಆ ಅಷ್ಟಾವರಣಗಳು. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ತನ್ನ 'ಅಷ್ಟಾವರಣ ತ್ರಿವಿಧಿ'ಯಲ್ಲಿ ಇವುಗಳ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾನೆ.

ಅಷ್ಟಾವರಣಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುವಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಗುರು ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಸ್ವರೂಪಿ, ಜೀವನ 'ಭವಿತನ'ವನ್ನು ನೀಗಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ವಿಕಾಸಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮುನ್ನಡೆಯಿಸುವ ಗುರುತರ ಪ್ರೇರಕಶಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ ಗುರು. ಗುರುಕರುಣವಾದ ಕ್ಷಣವೇ

ಜೀವನ ದಿವ್ಯಕ್ಷಣ. ಶಿಷ್ಯನ ಕಾಯದಲ್ಲಿಯೆ ಅವ್ಯಕ್ತವಾದ ಚಿತ್ಕಳೆಯನ್ನು ಗುರು ತನ್ನ ನೋಟದಿಂದ ಹೀರಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದ ರೂಪಕೊಟ್ಟು ಅವನ ಕರಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ಬಿಜಯಂಗೈಸುತ್ತಾನೆ; ಇಷ್ಟಲಿಂಗೋಪಾಸನೆಯ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಅರುಹುತ್ತಾನೆ. ಗುರುಕರುಣೆಯಿಂದ ಶಿಷ್ಯನ ಅಂಗಾಶ್ರಯವಳಿದುಹೋಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಅವನ ಅಂಗಕ್ರೀಗಳೆಲ್ಲ ಲಿಂಗಕ್ರೀಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡುತ್ತವೆ.

ಇಂತಹ ಗುರುವಿನ ಕರುಣೆಗಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಹಂಬಲಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಸಂಸಾರ ಪಾಶವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ, ಅಜ್ಞಾನ ಕ್ಷಿತಿಜದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನದ ಜ್ಯೋತಿ ಬೆಳಗಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಗುರುವಿನ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿದೆ.

ಸಂಸಾರ ಸಾಗರಕೆ ಹಡಗು ನೀನೇ ಗುರುವೆ
ತಡಿಗೆ ಚಾಚ್ಚಿ ತಂದೆ ನೀಕಲದಲ್ಲಿ
ಕರುಣ ಕಾನನದೊಳಗೆ ಈಡಾಡದಿದರ್ಡೆ
ಕೊರತೆ ನಿನಿಗಕ್ಕಯ್ಯ ಯೋಗಿನಾಥ

||೧೧||

ಸಂಸಾರ ಸಾಗರದ ಆಚೆಗೆ ನೀಕಲದ, ಪರಬ್ರಹ್ಮದ ತೀರವಿದೆ. ಜೀವನು ಕಡಲನ್ನು ದಾಟಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ತಲುಪಬೇಕು. ಶ್ರೀ ಗುರು ಹಡಗಾಗಿ ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ತೇಲಿಸಿ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಬೇಕು, ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಆ ನೀಕಲ ತೀರವನ್ನು ಸೇರುವ ಹಂಬಲ ಹಿರಿದಾಗಿದೆ.

ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಾಮರಸ್ಯದ ಸಂಗವನು ಅರಿದೊಂದು
ಲಿಂಗಾಂಗಭಾವವೆಂತುಂಟು ಗುರುವೆ
ಅಂಗವಾರಕ್ಕಾರು ಲಿಂಗವನು ಕರುಣಪ್ರದ
ಸಂಗ ಸಮುದಯ ಮೂರ್ತಿ ಯೋಗಿನಾಥ

||೧೨||

ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಾಮರಸ್ಯದ ಇಂಗಿತವನ್ನರಿಯಲು ಆತುರಗೊಂಡಿದೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಚೇತನ. ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಾಮರಸ್ಯದ ಜ್ಞಾನವು ಸ್ವಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಶಿಷ್ಯನ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳು ಲಿಂಗಸ್ವರೂಪವನ್ನೇ ತಳೆದು ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಅವನ ಫಾಣೇಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ ಆಚಾರಲಿಂಗ, ರಸನೇಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ ಗುರುಲಿಂಗ, ನೇತ್ರೇಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ ಶಿವಲಿಂಗ, ತ್ವಗಿಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ ಜಂಗಮಲಿಂಗ, ಶ್ರೋತ್ರೇಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾದಲಿಂಗ ಮತ್ತು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮಹಾಲಿಂಗ ಅಳವಡು. ಅಂಗವೆಲ್ಲ ಲಿಂಗಮಯವಾಗುವಂತೆ ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಾಮರಸ್ಯದ ಮಹಾನಂದದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಹೋಗುವಂತೆ ಕರುಣಿಸೆಂದು ಬೇಡುತ್ತಾನೆ.

ತನುವೇಳು ಸೀಮೆಯಿಂದನುಮತವು ಆಗಿರ್ಪ
ತನುವೇಳು ಸೀಮೆಯನುಮತವದಹಿಶಿ
ಘನಲಿಂಗ ಸ್ಥಾಪ್ಯವನು ತನುತ್ರಯದೊಳಗಿರಿಸಿ
ಮನವ ಬೆಳಗುವೆ ಗುರುವೆ ಯೋಗಿನಾಥ

||೨೬||

ಗುರುವಿಡಿದು ತ್ರೈಮಲವು ಹರಿದು ಹೋಯಿತು ಶಿವನೆ
ಪರವಸ್ತು ಎನ್ನ ಕರತಳಕೆ ಬಂದು

ಪರಮ ಪ್ರಸಾದದ ಗಿರಿಯು ಕೈವಶವಾಗಿ
ಗುರುವೆ ನಾ ನೀನಾದೆ ಯೋಗಿನಾಥ

||೩೫||

ಅಂಗಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಯದ ಸಂಚು ಸೀಮೆಗಳಿವೆ. ಮೊದಲು ಅವುಗಳ ನಿರಸನವಾಗಬೇಕು. ಗುರುವಿನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಅದು ಸಾಧ್ಯ. ಪೂರ್ವಾಶ್ರಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಪವಿತ್ರವಾದ ದೇಹ ಘನಲಿಂಗ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಯೋಗ್ಯಭೂಮಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಗುರುವಾದವನು ಇಷ್ಟಲಿಂಗ, ಪ್ರಾಣಲಿಂಗ, ಭಾವಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಸ್ಥೂಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಕಾರಣ ದೇಹಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ ಗೈದು ಅಂಗವನ್ನು ಲಿಂಗದ ನೆಲೆವೀಡನ್ನಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸುವನು.

ಜವನಿಕೆಯ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ನೆಳಲು ಕುಣಿಯುತ್ತಿದೆ
ನೆಳಲ ಸ್ವೀಕರಿಸುವವರೊಬ್ಬರಿಲ್ಲ
ಕರುಣಾಕರನೆ ಗುರುವೆ ನೆಳಲ ಬೊಮ್ಮವೆ ನೀನು
ಅರಿದರಿಯೆ ಅನುಳಿದೆ ಯೋಗಿನಾಥ

||೪೦||

ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಸಂಕೇತವೆ ಗುರುವೆಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಕಾವ್ಯಮಯವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಸಂಸಾರದ ಮಾಯಾಪಟಲದ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪನಾದ ಶ್ರೀಗುರುವಿನ ನೆಳಲು ಕುಣಿದಾಡುತ್ತದೆ. ಆ ನೆಳಲ ಬೊಮ್ಮವೆ ಶ್ರೀ ಗುರುವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಈ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಅರಿತು ಆ ನೆಳಲನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವವರು ಇಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಅರಿತುದರಿಂದ 'ನಾನು ಉಳಿದೆ' ಎಂದಂ ಧನ್ಯತೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ.

ಹದಿನಾಲ್ಕು ಲೋಕವನು ಭರದಿಂದ ಹೆತ್ತಾತ
ಘನತರವ ಕಿರಿಮಾಡಿ ಕರೆದು ಎನ್ನ
ಕರನಲೆಯ ಮನೆಮಾಡಿ ಕರುಣದಿಂ ನೋಡಿದ
ಗುರುಮಹಾತ್ಮಗೆ ಸರಿಯೆ ಯೋಗಿನಾಥ

||೪೯||

ಅಖಿಲ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯಾದುದು ಪರಬ್ರಹ್ಮದಿಂದ. ಘನತರ ವಸ್ತು ಅದು; ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಿ ವಸ್ತು ಅದು. ಅಂತಹ ಮಹಾಘನ ಪರಾತ್ಪರ ಪರಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಕಿರಿದು ಮಾಡಿ ಇಷ್ಟಲಿಂಗರೂಪದಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯನ ಕರಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವಾತ ಗುರು. ಈ ಗುರು ಮಹಾತ್ಮನಿಗೆ ಸರಿದೂರೆಯಾದವನು ಬೇರಾರು ? ಎಂದು ಗುರುಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಕೊಂಡುಕೊನೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಗುರು ಶಿಷ್ಯ ಸಂಬಂಧ ಅರಿಯಬಾರದು ನೋಡ
ಜನಿತವಿಲ್ಲದ ವಿಜಯ ರೂಪಕರನ
ಜನಿಸೆಂದಡಾನತದ ಗುರುಕರದಿ ಜನಿಸಿದ
ಪರಲಿಂಗ ಪರತರನು ಯೋಗಿನಾಥ

||೫೦||

ಗುರು ಶಿಷ್ಯ ಸಂಬಂಧ ಅಭೇದ್ಯವಾದುದು. ಅದನ್ನು ಅರಿಯುವುದು ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಗುರುವೆಂದರೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮದ, ನಿಃಕಲ ತತ್ವದ ಸಮಷ್ಟಿಸ್ವರೂಪ. ಶಿಷ್ಯನೆಂದರೆ ಅದೇ ತತ್ವದ ವ್ಯಷ್ಟಿರೂಪ. ತಾತ್ವಿಕ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಗುರುಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಭೇದವೆಂಬುದೇ ಇಲ್ಲ. ಬಾಹ್ಯದೃಷ್ಟಿಗೆ

ಮಾತ್ರ ಗುರು-ಶಿಷ್ಯ ಎಂಬ ಭೇದ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಭುವಿನ ವಚನವೊಂದು ಗುರು ಶಿಷ್ಯ ಸಂಬಂಧದ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಸಾರುತ್ತಿದೆ :

“ಒಂದೆಂಬೆನೆ ? ಎರಡಾಗಿದೆ, ಎರಡೆಂಬನೆ ? ಒಂದಾಗಿದೆ
ಒಂದೆರಡೆಂಬ ಸಂದೇಹವಿದೇನೊ ?
ಅಗಲಲಿಲ್ಲದ ಕೂಟಕ್ಕೆ ಬಿಚ್ಚಿಬೇಟಾಗದ ಉಪದೇಶ
ಗುರುಶಿಷ್ಯರೆಂಬ ಭಾವಕ್ಕೆ ಭೇದವುಂಟೆ, ಗೊಹೇಶ್ವರಾ ?”

ವೀರಶೈವ ತತ್ವಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಬಹು ವ್ಯಾಪಕ ಅರ್ಥವಿದೆ. ಲಿಂಗವೆಂದರೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮ, ಪರಂಜ್ಯೋತಿ. ಪರಬ್ರಹ್ಮದ ಅನಂತ ಚೈತನ್ಯವೇ ಗಟ್ಟಿಗೊಂಡು ಗೋಳಾಕಾರ ತಾಳಿ ಭಕ್ತನ ಕರಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಸ್ಥೂಲಶರೀರದಲ್ಲಿ ಆಯತವಾಗಿ, ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಯತವಾಗಿ, ಕಾರಣ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುವ ಇಷ್ಟ ಪ್ರಾಣ ಭಾವ ಲಿಂಗಗಳು ಒಂದೇ ಪರತರ ತತ್ವದ ಪ್ರತೀಕಗಳಾಗಿವೆ.

ಲಿಂಗ ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಿ, ಲಿಂಗ ವಿಶ್ವತೋಚಕ್ಷುಃ,
ಲಿಂಗ ವಿಶ್ವತೋಮುಖಿ, ವಿಶ್ವಬಾಹು,
ಲಿಂಗ ವಿಶ್ವತೋ ಪಾದ, ಲಿಂಗ ವಿಶ್ವಾತ್ಮಕನು,
ಲಿಂಗ ಜಗಜನ್ಮಸ್ಥಲ, ಯೋಗಿನಾಥ

॥೫೨॥

ಇಲ್ಲಿ ‘ಲಿಂಗ ಜಗಜನ್ಮಸ್ಥಲ’ ಎಂಬ ಮಾತು ಮಾರ್ಮಿಕವಾದುದು. ವಿಶ್ವವೆಲ್ಲ ಲಿಂಗದಲ್ಲಿಯೇ ತೋರುತ್ತದೆ; ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಲಯವನ್ನೈದುತ್ತದೆ. ‘ಲಿಂಗಮಧ್ಯೇ ಜಗತ್ಸರ್ವಂ’ ಎಂಬ ಆಗಮೋಕ್ತಿಯಂತೆ ಉತ್ಪತ್ತಿ, ಸ್ಥಿತಿ ಲಯಗಳೆಲ್ಲ ಲಿಂಗಗರ್ಭದಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆಯುತ್ತವೆ.

ಕೋಟಿ ವಿದ್ಯುತ್ ಪ್ರಭೆಗೆ ಸಾಟಿ ಕಾಲಾಗ್ನಿ
ಮೀಟಿನಿಪ ಜ್ವಾಲೆಯ ಪರಮ ಪ್ರಭೆಗೆ
ಸಾಟಿಯೆನಿಸುವ ಶಶಿಕೂಟ [ಪರ]ಶಿವಲಿಂಗ
ಪೀಠದೊಳು ಜನಿತವೈ ಯೋಗಿನಾಥ

॥೫೩॥

ಲಿಂಗವು ಪರಂಜ್ಯೋತಿಸ್ವರೂಪ. ಕೋಟಿ ವಿದ್ಯುತ್ ಪ್ರಭೆಯನ್ನು ಮೀರಿದ ಕಾಲಾಗ್ನಿ ಜ್ವಾಲೆಯ ತೇಜವನ್ನು ಮೀರಿದ ದಿವ್ಯ ಬೆಳಗು ಅದರದು. ನೋಡಿ ಉಪಮಿಸಬಾರದ ಘನ. ಇಂತಹ ಅಪೂರ್ವ ವಸ್ತು ಕರಪೀಠದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವಾಗಿ ಜನಿಸುವುದು ಚೋದ್ಯವೇ ಸರಿ. “ಭಕ್ತಿ ಕಾರಣ ನೀನು ಚುಳುಕನಾದೆ” ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಹೇಳುವ ಮಾತು ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿದೆ. ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪ್ತಿ ಲಿಂಗವು ಚುಳುಕಾಗಿ ಕರಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಭಕ್ತಿಯೇ ಕಾರಣ. ಶಕ್ತಿ (ಲಿಂಗ) ಭಕ್ತಿ ಕಾರಣವಾಗಿ ಅಧೋಮುಖಿಯಾಗಿ ಕರಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ, ಭಕ್ತಿಯು ಅದನ್ನು ಇದಿರಿಟ್ಟು ಪೂಜಿಸಿ ಊರ್ಧ್ವಮುಖಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಇಷ್ಟಲಿಂಗವೆ ಪ್ರಾಣ, ಪ್ರಾಣಲಿಂಗವೇ ಇಷ್ಟ
ದೃಷ್ಟಿಬಲಿಯಲು ಉಭಯವೊಂದಾದುದೈ
ಇಷ್ಟವನು ನೋಡು ನೋಡಲು ಸಕಲ ಸಂಧಾನವು
ನಿಷ್ಕಲದ ಹೊಲನಯ್ಯ ಯೋಗಿನಾಥ

॥೫೪॥

ಇಷ್ಟಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತನು ಇಟ್ಟ ದೃಷ್ಟಿ ಬಲಿಯಲು ಅಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಣಲಿಂಗದಲ್ಲಿರಿಸಿದ ನೋಟ ಬಲೋಟವಾದಾಗ ಭಾವಲಿಂಗ ಸುಳುಹು ದೋರುತ್ತದೆ. ನೋಟವು ವಿಕಾಸಪದದಲ್ಲಿ ಸಾಗುತ್ತ ಸಾಗುತ್ತ, ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಪರೈವಸಾನ ಹೊಂದುವ ಬಗೆ ಇದು.

ಜಂಗಮವು ವೀರಶೈವದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಮಹಾ ತತ್ವವಾಗಿದೆ. ತಾತ್ವಿಕವಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಗುರುಲಿಂಗ ಜಂಗಮದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೆಂಬುದೇ ಇಲ್ಲ. ಒಂದೇ ಪರಾತ್ಪರ ವಸ್ತು ಈ ತ್ರಿವಿಧದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹರಿಸುವುದು ಗುರು ಜ್ಞಾನ ಸ್ವರೂಪ. ಅಲ್ಲಮನ ಹೇಳಿಕೆಯಂತೆ ಅವನದು "ಕಾಣಬಾರದ ಕಾಯ, ನೋಡಬಾರದ ತೇಜ, ಉಪಮಿಸಬಾರದ ನಿಲವು."^೧ ಲಿಂಗವು ಆ ಜ್ಞಾನದ ಆಕಾರ. ಅದೇ ಲಿಂಗದ ಸಾಕಾರ ಮೂರ್ತಿ ಜಂಗಮ. ಜಂಗಮನ ಕಾರ್ಯ ಜ್ಞಾನ ಪ್ರಸಾರ. 'ಜ್ಞಾನಮೂರ್ತಿಯಾದ ಗುರು ಲಿಂಗವಾದರೆ, ಜ್ಞಾನ ಪ್ರಸಾರ ಮೂರ್ತಿ ಜಂಗಮ'. ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಗುರು ತತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರೆ, ಜಂಗಮ ಆ ತತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೀಕರಿಸುತ್ತಾನೆ.^೨

ಮಾಟಕೂಟದ ಭಕ್ತಿ ನೆಲೆಗೊಂಡು ಲಿಂಗದ
ಬೇಟವನು ಮರೆಯೆ ಮಾಟ ನಾಸ್ತಿ
ಮಾಟಕೂಟಕ್ಕೆ ಶಶಿಜೂಟ ಜಂಗಮವರೆಯೆ
ಮಾಟಪದ ನಿಜ ನಿಷ್ಠೆ ಯೋಗಿನಾಥ

||೮೭||

ಭಕ್ತನಿಗೆ ಮಾಟಕೂಟದ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟು, ಭಕ್ತಿಪಥದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಲು ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನೀಯುವುದು, ಭಕ್ತನಲ್ಲಿಯ ಮರವೆಯ ಪರೆಯನ್ನೂ ಹರಿದು ಸದಾ ಅವನನ್ನು ಲಿಂಗ ಜಾಗೃತಿ ಯಲ್ಲಿಡುವುದು. ಇದೇ ಜಂಗಮನ ಕಾರ್ಯವೆಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಅಂಗ ಮಾಟವನಳಿದು ಲಿಂಗಮಾಟವ ತಿಳಿದು
ಜಂಗಮ ಸುಖದಲ್ಲಿ ಒಂದುಗೂಡಿ
ಮಂಗಳಮಯ ತನುವರಿದು ಅಪ್ಪಲ್ಕಿಗೆ
ಲಿಂಗ ಜಂಗಮವಾದ ಯೋಗಿನಾಥ.

||೯೦||

ಅಂಗದ ಕಳಿಗುಣವು ಜಂಗಮದಲಡಗಿತ್ತು
ಮಂಗಳಮಯ ತತ್ವ ಚರಭಾವದಿ
ಜಂಗಮ ಪ್ರಸಾದ ಉಭಯವೇಕಾಗಿರಲು
ಲಿಂಗ ಜಂಗಮವಾದ ಯೋಗಿನಾಥ

||೯೧||

ಭಕ್ತಿಯ ಮಾಟವನ್ನಳಿದು, ಲಿಂಗದ ಕೂಟವನ್ನು ತಿಳಿದು, ಜಂಗಮದ ಸುಖದಲ್ಲಿ ಒಂದುಗೂಡಿ 'ನಾನೆ ಜಂಗಮವಾದೆ' ಎಂಬ ನಿಲುವಿಗೆ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುತ್ತಾನೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ.

ಗುರು ಲಿಂಗ ಜಂಗಮದ ಕರುಣೆಯ ಪ್ರಸಾದ. ಭುಕ್ತಶೇಷವು ಪ್ರಸಾದವೆಂದು ತಿಳಿಯುವವರು ವೀರಶೈವರಲ್ಲದವರು. ವೀರಶೈವರಲ್ಲಿ 'ಪ್ರಸಾದ'ವೆಂದರೆ ವಿಶೇಷವಾದ

೧. ಅಲ್ಲಮನ ವಚನ ಚಂದ್ರಿಕೆ, ಪು. ೨೦೭, ಪ. ೯೩.

೨. ಷಟ್ಸ್ಥಲ ಪ್ರಭೆ, ಡಾ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ, ಪು. ೧೪೧.

ಅರ್ಥವಿದೆ. ತನು ಮನ ಧನಗಳನ್ನು ಗುರು ಲಿಂಗ ಜಂಗಮಕ್ಕೆ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು, ಅರ್ಪಿತವಲ್ಲದ ವಸ್ತು ಕೇವಲ ಕಿಲ್ಮಿಷವೆಂಬ ಭಾವನೆ. ಭಕ್ತನು ತಾನು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮೊದಲು ಶಿವಾರ್ಪಣಾಗೈಯಬೇಕು. ಭಕ್ತನ ಉಪಭೋಗಕ್ಕೆ ಬಂದ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲ, ನಿಜವಾಗಿ ಪರ ಬ್ರಹ್ಮದ ಪ್ರಸಾದವೇ. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ಅರ್ಪಿತವ ಸಾಧಿಸಿ ಲಿಂಗಭೋಗೋಪಭೋಗಿ ಯಾಗಬೇಕು. ಪ್ರಸಾದ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಜೀವನ ಪವಿತ್ರವಾಗುವುದು.

ಹವಣಿಸುವ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಹವಣನರಿವಾ ಯೋಗಿ
ವಿಮಲ ದೇಹವ ಮಾಳ್ವ ಪ್ರಸಾದವು
ಕಮನೀಯ ರೂಪದ ತೆರಹುಗೆಟ್ಟಾಕುರುಹು
ವಿಮಲ ದೇಹವೆ ಆಕ್ಕು ಯೋಗಿನಾಥ

॥೧೦೦॥

ಪ್ರಸಾದವು ದೇಹವನ್ನು ನಿರ್ಮಲಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. 'ವಿಮಲ ದೇಹವ ಮಾಳ್ವ ಪ್ರಸಾದವು' ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಪ್ರಸಾದದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೊಂದು ವಿಧಗಳಿವೆಯೆಂದು ಸಿದ್ಧ ರಾಮನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಶುದ್ಧ ಪ್ರಸಾದ ಮೂರಂಚ್ಚ ಪ್ರಸಾದ ಮೂ
ರುತ್ತಮ ಪ್ರಸಾದ ವೈದು ಭವಿಸಿ
ಇಂತು ಹನ್ನೊಂದೈವತ್ತ ತಾ ಗ್ರಹಿಸಿ ನಿ
ಶ್ಚಿಂತಮಯನಕ್ಕು ಯೋಗಿನಾಥ

॥೯೩॥

ಗುರು ಲಿಂಗ ಜಂಗಮದ ಅಂಚುಗಳನ್ನು ತೊಳೆದ ಪವಿತ್ರವಾದ ನೀರು ಪಾದೋದಕ. ಭಕ್ತನಾದವನು ನಿತ್ಯ ಪಾದೋದಕ ಸೇವಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಪಾದೋದಕದ ಕ್ರಮವನ್ನು ಅರಿದವನು ನಿತ್ಯಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ನದಿಯ ಮೀರಿದ ನೀಲಗಳನ ಮಸ್ತಕದಲ್ಲಿ
ಒದವಿ ಪಾದೋದಕವು ಹತ್ತು ಮತ್ತೆ
ಇತ್ತೆರದಿ ಭವಿಸಿದ್ ಕ್ರಮವನರಿದಾತನು
ನಿತ್ಯಮುಕ್ತನು ಆಕ್ಕು ಯೋಗಿನಾಥ

॥೧೦೪॥

ಅತಿಶಯದ ಪಾದೋದಕವನರಿದ ಮಹಾತ್ಮನು
ನಿಗಮಕ್ಕಭೇದ್ಯನೈ ಯೋಗಿನಾಥ ॥

ಅಷ್ಟಾವರಣಗಳಲ್ಲಿ ಭಸಿತದ ಮಹಿಮೆಯೂ ಅಧಿಕವಾಗಿದೆ. ವೀರಶೈವರಾದವರು ನಿಷ್ಕೆಯಿಂದ ಭಸಿತವನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಭಸಿತಧಾರಣದಿಂದ ಭವಬಾಧೆ ಹಿಂಗುವುದೆಂದು ವೀರಶೈವರು ಬಗೆಯುತ್ತಾರೆ. ಭಸಿತದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ :

ಆದಿಯನಾದಿಯಿಂದತ್ತತ್ತಲಿಂ ಮುನ್ನ
ಆದ ಚಿದ್ಭಸಿತವನು ಧರಿಸಿ ಭವದ

ಬಾಧೆಯನು ನೀಗಿ ಶ್ರೀ ಗುರುವಿನಪಾದಕ್ಕೆ
ನಾ ಧನ್ಯನಾದೆನ್ನೆ ಯೋಗಿನಾಥ

||೧೦೯||

ಆದಿ ಅನಾದಿಯಿಂದತ್ತತ್ತ ಚಿದ್ಭಸಿತದ ಹುಟ್ಟು. ಅದರ ಮಹಿಮೆ ಅಪಾರ.

ಚೆನ್ನಾದ ಚಿದ್ವಿಂದು ಚಿಜ್ಞೋತಿ ಕೂಡಲ್ವೆ
ಚಿದ್ಭಸಿತವಾಯಿತ್ತೆ ಮಂತ್ರವಿಡಿದು
ಚಿದ್ರೂಪ ಚೆನ್ನಬಸವನ ಕೃಪೆಯಿಂದ
ಚಿದ್ಭಸಿತವ ಕಂಡೆನ್ನೆ ಯೋಗಿನಾಥ

||೧೧೦||

ಚೆನ್ನಾದ ಚಿದ್ವಿಂದು ಚಿಜ್ಞೋತಿಗಳು ಕೂಡಿ ಆವಿರ್ಭವಿಸಿದ ಭಸಿತದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನ
ಬಸವನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ತಾನರಿದನೆಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಚೆನ್ನ ಬಸವನು
ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ದೀಕ್ಷೆಯಿತ್ತುದರ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿಯೇ ಈ ಮಾತು ಆತನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹೊರಟಿದೆ
ಯೆನ್ನುವುದನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಡಬೇಕು.

“ಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಕರದಲ್ಲಿ ಪಿಡಿದೆನ್ನ
ಶಿರದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದನು.”

(ಪ. ೧೧೩)

ಎಂದು ಆತನು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ ಧರಿಸುವುದರಿಂದ ದೇಹಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪಾವಿತ್ರ ಸಮನಿಸುತ್ತದೆ. ರುದ್ರನ
ಭಾಳಾಕ್ಷದಿಂದ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಗಳು ಜನಿಸಿವೆಯೆಂಬ, ಅದಕ್ಕೇ ಈ ಸಾರ್ಥಕವಾದ ಹೆಸರೊಬ ಭಾವನೆ
ವೀರಶೈವರಲ್ಲಿದೆ.

ಚಿದ್ರಮಣ ನಿನ್ನ ಭಾಳಾಕ್ಷಿಯಿಂದಾದ
ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಗಳನೊಲಿದು ಧರಿಸಿ ನಾನು
ಚಿದ್ರೂಪ ಲಿಂಗವನು ಹೊದ್ದಿ ಪರ ಭೂ
ರುದ್ರ ನಾನಾದೆ ಯೋಗಿನಾಥ

||೧೧೫||

ಪಂಚಾಕ್ಷರೀ ಮಂತ್ರವು ವೀರಶೈವರಿಗೆ ಪಂಚಪ್ರಾಣ. ಶಿವಭಕ್ತನಾದವನು ಆ ಮಂತ್ರ
ವನ್ನು ನಿತ್ಯ ಜಪಿಸಬೇಕು. ‘ಓಂ’ ಎಂಬ ಏಕಾಕ್ಷರೀ ಮಂತ್ರದಿಂದಲೇ ಸಕಲ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿದೆ.
ನಾದ ಬಿಂದು ಕಲೆಗಳಿಗೆ ಒಂಕಾರ ಪ್ರಣವ ಮೂಲವಾಗಿದೆ. ಮಂತ್ರದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು
ಅರಿಯುವುದು ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವೆಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ವೇದ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷರವು ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧ
ನಾದ ಬಿಂದುಗಳಿಗೆ ಮೂಲ ತಾನೆ
ಆದಿಯಾಧಾರಕ್ಕೆ [ಪ್ರಣವ] ಪಂಚಾಕ್ಷರಿಯು
ಭೇದಿಪೋಡೆ ಎನ್ನಳವೆ ಯೋಗಿನಾಥ ?

ಮಂತ್ರೋಚ್ಚಾರದಿಂದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅಪೂರ್ವ ಶಾಂತಿ ಲಭಿಸುತ್ತದೆಯೆಂದೂ ಅದರಿಂದ
ತಾನು ಮರಣವನ್ನು ಗೆಲಿದನೆಂದೂ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಅನುಭವವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಮಂತ್ರಮನವಾವರಿಸೆ ಭ್ರಾಂತು ಗೆಟ್ಟುದು ನೋಡ
ಶಾಂತಿ ಸಲಿಲದಿ ಎನ್ನ ಮೈ ನೆನೆದುದು
ಕಂತು ಕಾಲರನೊಡೆದು ಮಹಮರಣವನು ಗೆಲಿದು ನಿ
ಶ್ಶಿಂತ ಸುಖಿಯಾದೆನ್ನೆ ಯೋಗಿನಾಥ

॥೧೪೪॥

ಅಷ್ಟಾವರಣಗಳು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಷಟ್ಸ್ಥಲ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮುನ್ನಡೆಯುವ ಭಕ್ತನನ್ನು ಪರಿರಕ್ಷಿಸುವ ರಕ್ಷಾಕವಚಗಳು. ಅನ್ಯಮತಗಳಿಂದ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮವು ಭಿನ್ನವಾದುದೆಂದು ತೋರುವುದು ಮಾತ್ರವೇ ಅಷ್ಟಾವರಣಗಳ ಕಾರ್ಯವೆನ್ನುವುದು ತಪ್ಪು. ಅಷ್ಟಾವರಣಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪಕವಾದ, ತಾತ್ವಿಕ ಸುಭದ್ರ ನೆಲೆಯಿದೆ.

ಕೊನೆಯದಾಗಿ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಪಡೆದ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಾಣಿ ದಿಟವಾಗಿಯೂ ಸಿದ್ಧವಾಣಿಯಾಗಿದೆ. ಅನನ್ಯವಾದ ಭಕ್ತಿರಸದಲ್ಲಿ ಅದ್ವಿ ತೊಳೆದು ಹೊರಬಂದ ಮುಕ್ತಕಗಳೇ ಇವು. ನುಡಿಗೆ ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಕ್ಲೇಶವಂಟಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟಾವರಣಗಳಂತಹ ವಿಷಯವನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಉಸುರುವಾಗ ಕೂಡ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಶುಷ್ಕ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಲ್ಲ. ಅವನ ವಚನ ಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ನಿರರ್ಗಳತೆ ಇಲ್ಲಿ ತಾನೇತಾನಾಗಿ ಚಿಲ್ಲವರಿದಿದೆ. ಅಂತರಂಗದ ಶುದ್ಧ ಭಾವಲಹರಿಗಳಿಂದ ನಿನದಿಸುತ್ತ ರಸವಾಣಿ ಹರಿದಂತೆ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆ ಗಾಗಿ ಸಹಜವಾಗಿ ಒಂದು ಪದ್ಯವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಬಹುದು :

ಚೆನ್ನೆಯರ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಎನ್ನನಿರಿಸಿದೆ ಪ್ರಭುವೆ
ಇನ್ನಿದಕೆ ಭಾವಜನು ಬೇಂಟೆಗಾರ
ಕುನ್ನಿಗಳು ತಾವೈದು ಎನ್ನ ಗ್ರಹಿಸದ ಮುನ್ನ
ಚೆನ್ನೆಯ ಪ್ರಭು ಸಲಹೊ ಯೋಗಿನಾಥ ॥

ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೊಮ್ಮಿಬಂದ ನಾದಮಾಧುರ್ಯವು ಉಚ್ಚಪ್ರತಿಯದಾಗಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಹೃದಯಸ್ಪಂದನ ಕೇಳಿಸುವಂತಿದೆ.

ಕಲ್ಯಾಣದ ಶರಣಸಂಘದ ಸಂಗದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಹೊಸತರಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಈ ತ್ರಿವಿಧಿ ಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ ಎನ್ನುವ ದಟ್ಟ ಭಾವನೆ ಇವನ್ನು ಓದಿದ ಮೇಲೆ ಮೂಡಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ತ್ರಿವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವ ಅನನ್ಯ ಭಕ್ತಿಭಾವನೆ, ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಅಂದಿನ ಮನಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸಹಜೋಜ್ವಲವಾಗಿ ಪಡೆಮೂಡಿಸಿದೆ. ಹೀಗಿದ್ದಾಗ, ಅನ್ಯರು ರಚಿಸಿ ಈ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ತಲೆಗೆ ಕಟ್ಟಿರಬೇಕೆಂಬ ವಾದದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯದ ಲವಲೇತವೂ ತೋರಲಾರದು. ಛಂದಸ್ಸು ಹಾಗೂ ಭಾಷೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳ ಕರ್ತೃತ್ವವನ್ನು "ಕನ್ನಡ ನುಡಿಯಲ್ಲೂ ನುಡಿಗಟ್ಟಿನಲ್ಲೂ ಮಿಗಿಲಾದ ಯಾಜಮಾನ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ವಚನಕಾರ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಈ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆದನೆಂದು ಒಮ್ಮೆಲೆ ನಂಬುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ."^೧ ಎಂದು ಸಂದೇಹ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದ ಮಾನ್ಯ ಶ್ರೀ ಡಿ. ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರೇ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತ ವಾದ ಕಾವ್ಯಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾರೆ. "ಅವನ ಭಕ್ತಿ, ದೈನ್ಯ, ಆತ್ಮಾರ್ಪಣ,

೧. ಬಸವಸ್ತೋತ್ರ ಗೀತೆ, ಮುನ್ನುಡಿ, ಪು. ೧೦.

ಕೈಂಕರ್ಯಭಾವಗಳು ಉಂಡೆ ಉಂಡೆಯಾಗಿ ಈ ಪದ್ಯಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಳಚಿಕೊಂಡು ಬಿದ್ದಿವೆ. ಅವನ ಮನದ ಸರಳತೆಯಿಂದ ಅವು ಮುದ್ರಿತವಾಗಿವೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯದ ಸುರೇಖೆಗಳು ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿವೆ. ಇವು ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಸ್ತೋತ್ರಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಿದ್ಧ ರಾಮನ ಆತ್ಮಾನುಭೂತಿಯ ಪ್ರತೀಕಗಳು ಇವು. ಅವನ ಭಕ್ತಿರಸದ ಮಡುವಿನಲ್ಲಿ ಈ ಪದ್ಯಗಳು ಮುಂದು ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಎಂದೂ ಆರದ ಆದ್ವೈತಯ ಲೇಪವಿದೆ. ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಕಾವ್ಯದ ಉನ್ನತಿಗೆ ಏರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸಿದ್ಧವಾಣಿಯಾಗಿರುವನು.”^೧ ಶ್ರೀ ಡಿ. ಎಲ್. ಎನ್. ಅವರ ಈ ಎರಡೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧವುಳ್ಳುದಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶಿವಶರಣರ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ರಾಂತಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನರಿತವರಿಗೆ ಈ ವಿರೋಧವು ಅಭಾಸಮಾತ್ರವೆಂದು ಕಂಡುಬಾರದಿರದು. ‘ಹುಡುಗ’ ಎಂಬ ಪದಪ್ರಯೋಗವು ತ್ರಿವಿಧಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯ ಬಗೆಗೆ ಸಂಶಯ ತಾಳುವುದು ಅಷ್ಟು ಸಮಂಜಸವೆನಿಸದು. ವಚನಕಾರರ ಭಾವಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಅಡುಮಾತಿನ ಸತ್ವವನ್ನೇ ಹೀರಿ ಕೊಂಡು ಪುಷ್ಪವಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ನಡುಗನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಭಾಷೆಗೂ, ವಚನಗಳ ಭಾಷೆಗೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಬೇಕಾದಷ್ಟಿದೆ. ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಗನ್ನಡದ ಪದಗಳೂ ವ್ಯಾಕರಣ ಪ್ರಯೋಗಗಳೂ ಹೇರಳವಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದಿದ್ದು, ಇದು ಅವರಿಂದಾದ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ರಾಂತಿಯ ವ್ಯಾಪಕತೆಯ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಭಾಷೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ತ್ರಿವಿಧಗಳಲ್ಲಿ ವಿಸಂಗತಿಯೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಅವುಗಳ ಕರ್ತೃತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವಂತಿಲ್ಲ.

ವಚನ ಸುಧೆ

ವಚನಾನುಭವ ವಾಗ್ರಚನೆಯಲ್ಲ ಮನವೆ,
ವಚನಾನುಭವ ವಾಗ್ರಚನೆಯಲ್ಲ ಮನವೆ.
ವಚನಾನುಭವ ‘ವಚೋನ’ ಎಂಬುದದು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ನೋಡಾ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾಃ^೨

ಅರವತ್ತೆಂಟು ಸಹಸ್ರ ವಚನಗಳ ಹಾಡಿ ಹಾಡಿ,
ಸೋತಿತೆನ್ನ ಮನ ನೋಡಯ್ಯ.
ಹಾಡುವದೊಂದೆ ವಚನ, ನೋಡುವದೊಂದೆ ವಚನ,
ವಿಷಯ ಬಿಟ್ಟು ನಿರ್ವಿಷಯವಾಗುವದೊಂದೆ ವಚನ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.^೩

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನವೊಂದು ಪರ್ವಕಾಲ. ಮರ್ತ್ಯಾನುಭವದ ಪರಿಮಿತವಲಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಕನ್ನಡದ ಚೇತನಕ್ಕೆ ಅನಂತದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಕುದುರಿದ ದಿವ್ಯಕ್ಷಣವದು. ಶಿವಶರಣರ ದಿವ್ಯ ಚೇತನಗಳು ಅನುಭಾವದ ಗಗನದಲ್ಲಿ ಗೋಚರಿಸಿದ ಶೂನ್ಯದ ದರ್ಶನದಿಂದ ಪರಮಾನಂದಾವಸ್ಥೆಯನ್ನೈದಿ, ಅಂದು ತೆಗೆದ ಉದ್ಗಾರಗಳೇ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ. ‘ಯತ್ರ

೧. ಬಸವಸ್ತೋತ್ರಗೀತೆ, ಮುನ್ನುಡಿ, ಪು. ೧೦.

೨. ಸಿ. ಪ. ವ. ೪೪೩.

೩. ,, ೪೬೬.

ವಾಚೋ ನಿವರ್ತಂತೇ ಅಪ್ರಾಪ್ಯ ಮನಸಾ ಸಹ" ಎಂದು ಉಪನಿಷತ್ಕಾಲದ ಋಷಿವರ್ಯರು ಸಾರಿದ, ವಾಚ್ಯನೋತೀತಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ವಚನಾನುಭವದ ಕಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಶಿವಶರಣರ ಧೀರಸಾಹಸ ವಿಶ್ವಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ವಿನೂತನವಾದುದು; ಅನನ್ಯವಾದುದು.

'ವಚನಾನುಭವ ವಾಗ್ರಚನೆಯಲ್ಲ; ವಚನಾನುಭವ ವಚೋ ನ' ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಈ ಮಾತು ವಚನಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಮೂಲತತ್ವವಾಗಬಲ್ಲದು. ನಾವು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ, ವಚನಸಾಹಿತ್ಯ ಶಿವಶರಣರ ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲ; ಶಿವದೃಷ್ಟಿ ಅವರರಿಯದಂತೆಯೆ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸಾಕಾರವಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ವಾಗ್ರಚನೆಯ ಇತರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳಿಂದ ವಚನಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ನೋಡಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿದೆ. ಅಷ್ಟಾದಶ ವರ್ಣನೆಗಳು, ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸಗಳಿಂದತ್ತಿದ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ವಸ್ತು, ಪೌಢ ಕಾವ್ಯದ ಶೈಲಿ ಮತ್ತು ಉಕ್ಕಿನ ಕಡಲೆಯಂತಹ ಭಾಷೆ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಬಂದ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳು ಬೇರೆ, ಸಹಜ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂದ ಉಕ್ಕಿಬಂದ ಸ್ವಾನುಭಾವದ ವಚನಗಳು ಬೇರೆ. ವಚನ ರಚನೆ ವಾಗ್ರಚನೆಯಲ್ಲ, ಆತ್ಮವಾಣಿಯ ಸ್ಫುರಣೆ; ಅಲ್ಲಿ ಮಾತೆಂಬುದು ಜ್ಯೋತಿರ್ಲಿಂಗ.

"ಹಾಡುವದೊಂದೆ ವಚನ, ನೋಡುವದೊಂದೆ ವಚನ,
ವಿಷಯ ಬಿಟ್ಟು ನಿರ್ವಿಷಯವಾಗುವದೊಂದೆ ವಚನ."

ಇದು ವಚನವಾಚ್ಯಯದ ಗುರಿಗಮ್ಮಗಳ ಸೂಚಿಕೆ. ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಷಯಾನುಭವದಿಂದ ಮಾನವನನ್ನು ಇಂದ್ರಿಯಾತೀತ ನಿರ್ವಿಷಯದ ಸೀಮೆಗೆ ಮೇಲೆತ್ತುವದೇ ವಚನಕಾರರ ಕಣ್ಣುಂಡಿರುವ ಗುರಿ. ಈ ಉದಾತ್ತ ಧೈಯಸಾಧನೆಗಾಗಿ ವಚನ ಸೃಷ್ಟಿ.

ಊರಲ್ಲಿರುವ ವಸ್ತು ಅದೆ ನೋಡಯ್ಯ
ವನದಲ್ಲಿರುವ ವಸ್ತು ಅದೆ ನೋಡಯ್ಯ.
ಚರಿಸಿ ಚರಿಸಿ ಜಗವನ್ನುದ್ದರಿಸುವ ವಸ್ತು ಅದೇ ನೋಡಯ್ಯ.
ಮೂಲೋಕದರೆಯ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನೆಂಬ
ಪರವಸ್ತು ಅದೆ ನೋಡಯ್ಯ ಕೇದರಾರಾಧ್ಯನೇ"^೧

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಎತ್ತ ಕಣ್ಣು ಹರಿದರೆ ಅತ್ತ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಪರ ವಸ್ತುವನ್ನೇ ಕಾಣುವ ದಿವ್ಯದೃಷ್ಟಿ ಶಿವಶರಣರದು. ಆದುದರಿಂದ ಪರವಸ್ತುವೇ ವಚನ ಕಾರರ ಕಾವ್ಯವಸ್ತು. ಪರವಸ್ತು ಇಹದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದುದಲ್ಲ. ಅದು ಸಚರಾಚರ ಜಗತ್ತನ್ನೆಲ್ಲ ಒಳಗೊಂಡಿದೆ; ಅದನ್ನು ಮೀರಿ ಮುಂದೆ ಚಾಚಿದೆ; ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿ ವಿಶ್ವಾತೀತವಾಗಿದೆ.

"ಆಕಾರದ ಮೂರ್ತಿ ವರ್ಣಿಸಿಹೆನೆಂದರೆ ತೀರದು.
ನಿರಾಕಾರದ ಮೂರ್ತಿ ವರ್ಣಿಸಿಹೆನೆಂದರೆ ತೀರದು.
ತೀರದು ಎದು ಶಬ್ದಮುಗ್ಧವಾಗಿರಬಾರದು.
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಎನಬಹುದು ಮನವೆ"^೨

೧. ಸಿ. ಪ. ಪ. ೪೧೦.

೨. ,, ೮೦೩.

ಶೂನ್ಯದ ಅನುಭವವನ್ನು ವಚನಾನುಭವವನ್ನಾಗಿ, ಕಾವ್ಯಾನುಭವವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದೆಂದರೆ ಸಾಗರವನ್ನು ಅಳೆಯಹೊರಟಂತೆ, ಕೊನೆಯಿಲ್ಲದ ನಿಲವು ಅದಕ್ಕಿದೆ. ವರ್ಣಿಸುವೆನೆಂದರೆ ಎಂದಿಗೂ ಮುಗಿಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ. ಆದರೆ “ತೀರದು ಎಂದು ಶಬ್ದಮುಗ್ದವಾಗಿರಬಾರದು; ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಎನಬಹುದು” — ಇದು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ವಚನ ಸೃಷ್ಟಿಯ ರಹಸ್ಯ. ನೀಶಬ್ದದ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಶಬ್ದಮುಗ್ದನಾಗಿಯೂ ‘ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ’ ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಾನೆ. ಅದರ ಪರಿಣಾಮ ಅವನೇ ಹೇಳುವಂತೆ ಅರುವತ್ತೆಂಟುಸಾವಿರ ವಚನಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ.

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ವಚನ ರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿದುದು ತನಗೆ ಕಲ್ಯಾಣಸಂದರ್ಶನವು ಒದಗಿಬಂದ ಮೇಲೆಯೆ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಗಲೇ ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಅಸಂಖ್ಯಾತರು ವಿಪುಲವಾಗಿ ವಚನಸೃಷ್ಟಿಗೈದಿದ್ದರು. ಆ ಅಸಂಖ್ಯಾತರಿಗೆ ಆದ್ಯರ ವಚನಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿತ್ತು. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಆದ್ಯರ ಹಾಗೂ ನೂತನರ ವಚನಗಳ ಮೇಲ್ಮೈಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾನೆ :

ವಾಗ್ರಚನೆಯೆಂಬುದು ಕರ್ಕಾಟವಯ್ಯಾ.
ಆದ್ಯರಾಜ್ಞೆಯೆಂಬುದು ಈಶ್ವರಗೆ ಜ್ಯೋತಿಯಯ್ಯಾ.
ಅಗಿದು ಅಗಿದು ನೋಡುವದದು ಶುಕ ತೆಂಗು ತಿಂದಂತೆ ನೋಡಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.^೧

ಆದ್ಯರ ನುಡಿ ಆದ್ಯರಿಗಲ್ಲದೆ ವೇದ್ಯರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆಂಬ ನುಡಿ ಹೊಲ್ಲ.
ಈತ ಆದ್ಯನೊ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಂದ ಬಂದಾತನೊ ಆಯ್ಯಾ ?
ತಿಳಿದು ನೋಡುವಡೆ ಸ್ವಯಂ ವೇದ್ಯ ನೋಡಾ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.^೨

“ಶಾಸ್ತ್ರವೆಂಬುದು ಮನ್ಮಥ ಶಾಸ್ತ್ರವಯ್ಯಾ.
ವೇದಾಂತವೆಂಬುದು ಮೂಲ ಮನೋವ್ಯಾಧಿಯಯ್ಯಾ.
ಪುರಾಣವೆಂಬುದು ಮೃತರಾದವರ ಗಿರಾಣವಯ್ಯಾ.
ತರ್ಕವೆಂಬುದು ಮರ್ಕಟಾಟವಯ್ಯಾ.
ಆಗಮವೆಂಬುದು ಯೋಗದ ಘೋರವಯ್ಯಾ
ಇತಿಹಾಸವೆಂಬುದು ರಾಜರ ಕಥಾಭಾಗವಯ್ಯಾ
ಸ್ಮೃತಿಯೆಂಬುದು ಪಾಪಪುಣ್ಯ ವಿಚಾರವಯ್ಯಾ
ಆದ್ಯರ ವಚನವೆಂಬುದು ಬಹುವೇದ್ಯವಯ್ಯಾ
ನಮ್ಮ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ತಿಳಿಯಲಿಕ್ಕೆ.”^೩

“ಪುರಾಣವ ಹೇಳಿದವರೆಲ್ಲ ಪುರಾಣಿಕರು ನೋಡಾ.
ಭವಭವದ ಶಾಸ್ತ್ರವ ಹೇಳಿದವರೆಲ್ಲ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ನೋಡಾ.

೧. ಸಿ. ಪ. ವ. ೪೨೮.

೨. ,, ೪೨೭.

೩. ,, ೩೮೭.

ವೇದಾಂತವ ಹೇಳಿದವರೆಲ್ಲ ವೇದಾಂತಿಗಳು ನೋಡಾ.
ಭವಭವದಲ್ಲಿ ಅದ್ಭುರ ವಚನವ ಹೇಳಿದವರೆಲ್ಲ 'ಪುರಾತರು' ನೋಡಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ."^೧

ಅದ್ಭುರ ವಚನ ಸ್ವಯಂ ವೇದ್ಯವಾದುದು, ಬಹು ವೇದ್ಯವಾದುದು. ವೇದಾಂತ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಪುರಾಣ, ಆಗಮ, ಇತಿಹಾಸ, ತರ್ಕ, ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಉದಾತ್ತವಾದುದು. ಅದ್ಭುರ ಆಜ್ಞೆಯೊಂದು ಜ್ಯೋತಿ, ವಿವೇಚಿಸಿ ನೋಡಿದಷ್ಟೂ ಅದರ ಆನಂದಪ್ರಭೆ ಹಬ್ಬುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ. 'ಶುಕ ತಂಗು ತಿಂದಂತೆ' ಅದರ ರಸಾನುಭೂತಿ ಕರಕಷ್ಟ. ಇಂತಹ ಅದ್ಭುರ ವಚನಗಳನ್ನು ಹೇಳುವವರು 'ಪುರಾತರು' ಎಂಬ ಪದವಿಗೆ ಅರ್ಹರು ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ತನ್ನ ಅಭಿಮತವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಗೌರವದಿಂದ ನುಡಿದಿದ್ದಾನೆ. ನೂತನರ ವಚನ ರಚನೆ ಇನ್ನೂ ಉಜ್ವಲವಾಗಿದೆ; ಪ್ರಭೂತವಾಗಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಗೆ ಪುರಾತನರ ನೂತನರ ವಚನಸೃಷ್ಟಿಯ ಅನುಭವಾನ ಪರಂಪರೆ ಪ್ರೇರಕವಾಗಿದೆ. ನೂತನರ ವಚನ ಸೃಷ್ಟಿಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ವಚನವೊಂದಿದೆ :

ಅಲ್ಲಯ್ಯಗಳ ವಚನ ಎರಡೆಂಬತ್ತುಕೋಟಿ,
ಅಪ್ಪಯ್ಯಗಳ ವಚನ ನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷದ ಮೂವತ್ತಾರು ಸಾಸಿರ,
ಎಮ್ಮಯ್ಯನ ವಚನಕ್ಕೊಂದು (?)
ನೀಲಮ್ಮನ ವಚನ ಲಕ್ಷದ ಹನ್ನೊಂದು ಸಾಸಿರ,
ಗಂಗಾಂಬಿಕೆ ವಚನ ಲಕ್ಷದ ಎಂಟು ಸಾಸಿರ,
ಎಮ್ಮಕ್ಕ ನಾಗಾಯಿಯ ವಚನ ಮೂರು ಲಕ್ಷದ ತೊಂಬತ್ತಾರು ಸಾಸಿರ,
ಮಡಿವಾಳಯ್ಯನ ವಚನ ಮೂರು ಕೋಟಿ ಮುನ್ನೂರು,
ಹಡಪದಯ್ಯಗಳ ವಚನ ಹನ್ನೊಂದು ಸಾಸಿರ,
ಮರುಳ ಸಿದ್ಧನ ವಚನ ಅರವತ್ತೆಂಟು ಸಾಸಿರ,
ಇಂತಪ್ಪ ವಚನರಚನೆಯ ಬಿಟ್ಟು,
ಕುತ್ಸಿತ ಕಾವ್ಯಾಲಂಕಾರ ನೋಡುವರ ನೋಡಿ,
ಹುಡಿಮಣ್ಣು ಹೊಯ್ಯದೆ ಮಾಬನೆ, ಮಹಾದೇವ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ."^೨

ಆತ್ಮೋದ್ಧಾರಕವಾದ ಇಂತಹ ಪ್ರಭೂತ ವಚನರಚನೆ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗಿರುವಾಗ ಕುತ್ಸಿತ ಕಾವ್ಯಾಲಂಕಾರರಚನೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಮೆಚ್ಚುವಂತಹ ಅವಿವೇಕಿಗಳನ್ನು ಕಂಡರೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಗೆ ಕೋಪ. ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದೇವರು ಅಂತಹರ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹುಡಿ ಮಣ್ಣನ್ನು ಹೊಯ್ಯದೆ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಆತನು ಸಾರುತ್ತಾನೆ.

ನಾವು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ, ಬಸವಣ್ಣನವರು ಕಂಡ ವೀರಶೈವದರ್ಶನವು ಕೇವಲ ತಾತ್ವಿಕ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಆ ಯುಗದ ತೀವ್ರ

೧. ಸಿ. ಪ. ವ. ೪೫೮.

೨. ,, ೪೫೯.

ಸಂವೇದನೆಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡಿತು. ವ್ಯಕ್ತಿಪ್ರಜ್ಞೆ ಪಟೌಸ್ಥಲದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕ್ರಮೇಣ ವಿಕಾಸಗೊಂಡು ವಿಶ್ವಪ್ರಜ್ಞೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆದು ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಅನೇಕ ಜನ ಶಿವಶರಣರಂತೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಜೀತನವೂ ಪಟೌಸ್ಥಲದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸಿದ, ಐಕ್ಯಸ್ಥಲದ ಬಯಲ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಉರಿಕರ್ಪುರಯೋಗವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ವಿವಿಧ ಸ್ಥಲಗಳ ನಿಲವಿನಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವವಾದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನೊಬ್ಬ ಅನಂತದ ಯಾತ್ರಿಕ. ಅನಂತದ ಅಭಿಷ್ಠೆಯ ಅವನ ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ವಸ್ತು. ಪಟೌಸ್ಥಲಗಳೆ ಅವನ ಕಾವ್ಯಸ್ಥಾಯಿಗಳು. ಪರಬ್ರಹ್ಮದ ಅನುಭವದ ಆನಂದವೆ ಅವನ ಕಾವ್ಯದಿಂದ ನಮಗೆ ದೊರೆತ ರಸಾನುಭವ. ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಾಕವಿಯಾದವನು ರಸಾನುಭವದ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಹೊಸ ಸತ್ಯದ ಆವಿಷ್ಕಾರವನ್ನು ನಂಬುವನು. ನಮ್ಮ ಸಂವೇದನಾಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿ, ಪ್ರಜ್ಞಾವಲಯವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಆಂಗ್ಲ ವಿಮರ್ಶಕ ಟಿ. ಎಸ್. ಎಲಿಯಟ್ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :

“ . . . There is (in poetry) always the communication of some new experience or some fresh understanding of the familiar, the expression of something we have experienced but no words for, which enlarges our consciousness or refines our sensibility.”^೧ ಟಿ. ಎಸ್. ಎಲಿಯಟ್ನ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಮಹಾ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಹೊಸ ಬೆಳಕನ್ನು ಬೀರಬಲ್ಲದಾಗಿದೆ.

ಧರ್ಮಪರಿವರ್ತನೆ ಮಾನವನ ಜೀವನದೃಷ್ಟಿಯನ್ನೇ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ, ಅವನಿಗೆ ಅಪೂರ್ವ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ತಂದುಕೊಡುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಸಂಕ್ರಮಣಾವಸ್ಥೆ ಅವನನ್ನು ವಿಚಿತ್ರ ಒಳತೋಟಿಗೆ, ಭಾವನೆಗಳ ತಿರುಗಣೆಗೆ ಈಡುಮಾಡುತ್ತದೆ. ತಾನು ಹಿಂದೆ ನಂಬಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಹಳಿದು, ಹೊಸದನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ನವೀನ ಸಾಹಸಬುದ್ಧಿ ಅವನಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವವಾಗುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದಿ ಮಹಾಕವಿ ಪಂಪನು ವೈದಿಕಧರ್ಮದಿಂದ ಜೈನಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡಾಗ ಇಂತಹ ಸಂಕ್ರಮಣಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಎದುರುಗೊಂಡಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಅವನ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಗೆ ಒಮ್ಮೆಯಲ್ಲ, ಎರಡುಕಲ ಕ್ರಾಂತದೃಷ್ಟಿ ಸಮನಿಸಿದೆ. ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಗ್ಧತೆಯ ಅವರಣದಲ್ಲಿ ಅವನ ಭಕ್ತಿ ಬೆಳೆಯತೊಡಗಿದಾಗ, ತಂದೆತಾಯಿಗಳು ಧೂಳಿಮಾಕಾಳನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಅಂಧಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಿಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಿದ್ಧನು ಅದನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದು ಬೇರೊಂದು ವೈಶಾಲ್ಯಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಯೋಗಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ, ಭೂತಾನುಕಂಪೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ದೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿರವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವನು ಕರ್ಮಯೋಗಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ‘ಜಗದ ಜೀವರ ಪುಣ್ಯದೊಡವಿಂಗೆ ಕೈಕೊಂಡ ಮೂರ್ತಿ ತಾನು’ ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾನೆ. ‘ಸಾಕಾರ ನಿಷ್ಠೆ ಭೂತಂಗಳೊಳನುಕಂಪೆ ತಾನೆ ಪರಬೊಮ್ಮ’ ಎಂಬ ನಿಲುಗಡೆಗೆ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಗೆ ಬಂದು ಕಲ್ಯಾಣದ ನಿರ್ವಯಲಿನ ವೈಶಾಲ್ಯಕ್ಕೆ ಅವನನ್ನು ಅಮಂತ್ರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ತನ್ನ ಮತನಿಲಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವನದ ಒಂದು ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ತಾನು ನಂಬಿದ್ದ ವಿಕಾರಗಳ ಅವಹೇಳನೆ ಖಂಡನೆ ಮಾಡಿರುವದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

೧. T. S. Eliot, On poetry and poets, p. 18.

ಹಿಂದೆ ಬಯಸಿದೆ ಕಾಳುತನದಲ್ಲಿ ಎನ್ನ ಮಂದಮತಿಯ ನೋಡಯ್ಯ,
ಕೆರೆ ಬಾವಿ ಹೂದೋಟ ಚೌಕ ಭತ್ತಂಗಳ ಮಾಡಿ ದೈವಂಗಳ ಮೇಲೆ
ಕೃಪೆಯುಂಟೆಂದು,

ಅನ್ನದಾನಿಯೆಂಬರು ನಾನು ದಾನಿಯಲ್ಲವಯ್ಯ,
ನೀ ಹೇಳಿದಂತೆ ನಾ ಮಾಡಿದೆನು,
ನೀ ಬರಹೇಳಿದಲ್ಲಿ ನಾ ಬಂದೆನು, ನೀ ಇರಿಸಿದಂತೆ ಇದ್ದೇನೆ,
ಇಚ್ಛಾಮಾತ್ರ ಮೀರಿದೆನಾಯಿತಾದಡೆ ನಿಮ್ಮಾಣೆ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಯ್ಯಾ, ಭವಕ್ಕೆ ಬರಿಸದಿರಯ್ಯಾ.^೧

..... ಆನು ಚೆನ್ನ ಬಸವಣ್ಣನ ಕರುಣದಿಂದ
ಅಭ್ಯಾಸಯೋಗವನತಿಗಳೆದು ಶಿವಯೋಗದಲಿ ನಿತ್ಯನಾಗಿ,
ಭಕ್ತ ಮಹೇಶ ಪ್ರಸಾದಿ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಿ ಶರಣ ಐಕ್ಯನೆಂಬ
ಷಟ್ಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿಯಾದೆ^೨

ಸಕಲ ಲಿಂಗವ ಹಿಡಿದು ಅಗಲದೆ ನಡೆಯೆಂದಿರಾಗಿ ನಡೆವುತ್ತಿದ್ದೆನು.
ಲಿಂಗಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ಮಾಡೆಂದು ಎನಗೆ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಾರಣ
ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆನಲ್ಲದೇ ಎನಗೆ ಬೇರೆ ಸ್ವತಂತ್ರವುಂಟೆ ?
ಹಿಂದೆ ನೀವು ಕೊಟ್ಟ ನಿರೂಪು ಹುಸಿಯಾದರೆ,
ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಸ್ವಯವಪ್ಪಂತೆ ನಡೆಸಾ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.^೩

ಮುನ್ನ ಮಾಡಿದ್ದೆ ಮಾಡಿದೆ,
ಹೋಮವನನ್ನು ಮಾಡಿದಡೆ ತಲೆದಂಡ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.^೪

ಮನೆ ನೋಡಿ ಮರೆದೆನಯ್ಯಾ ಮಹತ್ವಗಳ,
ಮನೆ ನೋಡಿ ಮರೆದೆನಯ್ಯಾ ಎನ್ನ ಮನೆ,
ಮನೆ ನೋಡಿ ಮರೆದೆನಯ್ಯಾ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ,
ನಡೆಸಿದ ಹೋಮ ನೇಮ ಕೆರೆದೋಟ ಕೆಲಸಗಳನು.^೫

ಎಲೆ ಎಲೆ ಲಿಂಗವೆ, ನಾನಂದೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ,
ಎಲೆ ಎಲೆ ಲಿಂಗವೆ, ನಾನಂದೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ,
ಎಲೆ ಎಲೆ ಲಿಂಗವೆ, ನಾನಂದೆ ಚೆನ್ನ ಬಸವಣ್ಣನಾಗಲಿಲ್ಲ,
ಎಲೆ ಲಿಂಗವೆ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.^೬

೧. ಸಿ. ಪ. ವ. ೧೧೦.

೨. ,, ೧೨೭.

೩. ,, ೨೦೦.

೪. ,, ೨೪೦.

೫. ,, ೨೪೩.

೬. ,, ೧೬೦.

ಮೇಲಣ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾದ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಆತ್ಮವಿಮರ್ಶೆ ಮುಂದೆ ಬೆಳೆಯಲಿರುವ ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಉಜ್ವಲ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದೆ. ಕರ್ಮಯೋಗದಲ್ಲಿ ತಾನು ಗೈದ ಕಾಳುತನ ಹಾಗೂ ತೋರಿದ ಮಂದಮತಿತ್ವಗಳನ್ನು ಈಗ ವಿವೇಕದ ಒರೆಗಲ್ಲಿಗೆ ಒರೆದು ನೋಡಿದ್ದಾನೆ. ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ಸಾರಿದ ಧನ್ಯತೆಯಿಂದ ಸೋತ್ಯಂತಿಕನಾಗಿ ನುಡಿಯುತ್ತಾನೆ : 'ಎಲೆ ಎಲೆ ಲಿಂಗವೆ ನಾನಂದೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ' ಎಂದು ! ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಮಹಾಮನೆಯ ಸಂದರ್ಶನದಿಂದ ಪಡೆದ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಹಿಂದಣ ಹೋಮ ನೇಮ ಕೆರೆ ತೋಟದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮರೆತೆನೆಂದು ಉದ್ಗಾರ ತೆಗೆಯುತ್ತಾನೆ. ಈ ಉದ್ಗಾರವು ಸತ್ವಯುತವಾದ ಭಾವಗೀತವೆ ಆಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡಬೇಕು.

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಕಲ್ಯಾಣದ ಶಿವಶರಣರ ತಾತ್ವಿಕ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಮುನ್ನವೇ ಶಿವಯೋಗಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಎತ್ತರವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಹಿಂದಣ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರದ ಅಸಾರತೆಯ ಕುರಿತು ತೀವ್ರವಾದ ವೈರಾಗ್ಯ ಭಾವ, ಇಂದ್ರಿಯ ಚಾಂಚಲ್ಯ, ಕರ್ಮಜೀವನದ ತೊಡಕು, ನಿರಾಶೆ, ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಭಾವಗಳ ಒಳತೋಟಿ ನಡೆದಿರಬೇಕು.

ದೇಹ ಕಂದಿದರೇನು ? ದೇಹ ಇಂದುವಿನಂತಾದರೇನು ?

ದೇಹ ಬಾತು ಬಿದ್ದರೇನು ? ದೇಹ ಇದ್ದ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ಮೈಗೊಟ್ಟರೇನಯ್ಯಾ ?

ಅಂತರಂಗಶುದ್ಧಿಯಾದ ಬಳಿಕ ಹೇಗಿದ್ದರೇನಯ್ಯಾ,

ಎಲೆ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ ? '೧

ವೈರಾಗ್ಯಭಾವದ ತೀವ್ರತೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುವ ಒಂದೆರಡು ವಚನಗಳು ಮಾತ್ರ ಅವನಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಬಸವಣ್ಣ, ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ, ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣ, ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಮುಂತಾದ ಶರಣಶರಣೆಯರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿಯ ಸಂಸಾರಹೇಯಸ್ಥಲದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಮಾತ್ರ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಇಲ್ಲ. ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಬರುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅವನು ವಚನ ರಚನೆಗೆ ಕೈಯಿಕ್ಕಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆ ? ಎಂಬ ಸಂಶಯವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ, ಶಿವಶರಣರ ವಚನಗಳು ಇನ್ನೂ ವಿಪುಲವಾಗಿ ದೊರೆಯುವ ಸಂಭವವಿದ್ದುದರಿಂದ ಈಗಲೇ ಈ ಸಂದೇಹಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲು ಬರುವಂತಿಲ್ಲ.

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಭಾವದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಉಜ್ವಲವಾಗಿದೆ. ಕಲ್ಯಾಣದ ಶರಣರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತಾಗ, ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನ ವೈರಾಗ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಣತ ಪ್ರಜ್ಞರಾದ ಅವರೆದುರಿನಲ್ಲಿ ಅನನ್ಯಭಾವದಿಂದ ಮಣಿಯುತ್ತಾನೆ. ಶರಣರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಘನತೆ ತನಗೆ ಕೈಸಾರಲಿ ಎಂದು ಅವನು ಹಾರೈಸುತ್ತಾನೆ. ಗುರುಕರುಣೆಗಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸಿ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನಿಂದ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪಟ್ಸಫಲ ಸಾಧನೆಯ ಪ್ರಥಮ ಸೋಪಾನ ವನ್ನೇರುತ್ತಾನೆ.

ನುಡಿದೆಹನೆಂಬೆ : ಉಲುಹಿನ ಗಲಭೆಯ ತೋಟ ಬಿಡದು
ಉತ್ತಮ ಮಧ್ಯಮ ಕನಿಷ್ಠ ತಿರುಗಿ ಕಂಡಿಹನೆಂಬ ಕಾಲನ ಎಡೆಯಾಟ ಬಿಡದು.
ಎನಗೆ ಗರ್ವ ಮೊದಲಾದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮ ವೆಗ್ಗಳವಾಯಿತ್ತು.
ಉಭಯದ ತೋಟಯನಾ ಇನ್ನಾರಿಗೆ ಹೇಳುವೆ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ ?^೧

ಕೈಗಳ ಬಿಚ್ಚಿ ಬಿಸಾಟರೆ ಬಿಡೆನು.
ಮೈಗಳ ಕಡಿದು ಹರಹಿದಡೆ ಬಿಡೆ ಬಿಡೆನು ನಿಮ್ಮ ಚರಣಾ
ನೀನು ಎನ್ನ ತನುವಳಿದರೆ
ನಿಮ್ಮ ಜ್ಞಾನತನುವಿನಿಂದ ಹೊದ್ದುವೆನು ಕಾಣಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.^೨

ಭಕ್ತಿಯೊಂದು ತೀವ್ರತರವಾದ ಸಂವೇದನೆ; ಅಷ್ಟೇ ಕಠಿಣತರವಾದ ಸಾಧನೆ. “ನುಡಿಯ ಬಹುದದ್ದೆ ತವನೊಂದು ಕೋಟಿ ವೇಳೆ; ನಡೆಯಬಹುದೆ ಒಮ್ಮೆ ನಿರ್ಧರವಾಗಿ? ನಡೆಯಬಹುದೆ ಸದ್ಭಕ್ತಿ ಸದಾಚಾರವ ?”^೩ ಮನದೊಳಗಿನ ‘ಉಭಯದ ತೋಟ’ಯನ್ನು ನೀಗಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅನನ್ಯತೆಯಿಂದ ಕಿಂಕಿಲವಾಗಿ ಗುರುವಿನಡಿಗಳಿಗೆ ಮಣಿಯಬೇಕು. ‘ಮೈಗಳ ಕಡಿದು ಹರಹಿದಡೆ ಬಿಡೆ’ನೆಂಬ ನಿಷ್ಠೆ ಬೇಕು. ಈ ಬಗೆಯ ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ ಅನೇಕ ವಚನಗಳು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸಾಹಿತ್ಯರಾಶಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಅನನ್ಯವಾದ ನಿಷ್ಠೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಹೃದಯದ ಭಕ್ತಿಭಾವ ಅನಂತಮುಖವಾಗಿ ಪುಟ ನೆಗೆದು ಉತ್ತಮ ಕಾವ್ಯದ ರೂಪವನ್ನು ತಳೆಯುತ್ತದೆ.

ಹೊರಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ, ಒಳಕಣ್ಣು ತೆರೆದು,
ಮನದೊಡೆಯ ಬಂದಾನೆಂದು ಕಿವಿಯೊಡ್ಡಿ ಕೇಳಿದೆಯ್ಯಾ,
ಎತ್ತಣಿಂದ ಬಂದು ನಿಜರೂಪು ಸುಳಿಯುತ್ತೆಂದರಿಯೆ,
ಪರಮನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ಹೊಳೆದೊಡೆ,
ಕಣ್ಣು ತುಂಬ ಕಂಡು. ಕರತುಂಬ ಹಿಡಿದು, ಮನಮುಟ್ಟಿ ನೆರೆದೆನು ಕಾಣಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.^೪

ಸಾಧನೆಯ ಒಂದು ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತನಾದವನು ತಾನು ಶಿವನ ಸತಿ, ಶಿವನ ತನ್ನ ಪತಿ ಎಂಬ ಭಾವವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ವೀರಶೈವ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ‘ಸತಿ ಪತಿ ಭಾವದ ಭಕ್ತಿ’ ಎನ್ನುವರು. ಸತಿಯಾದವಳು ತನ್ನ ಪತಿಯ ಬರವಿಗಾಗಿ ಆತುರ ಕಾತರಗಳಿಂದ ಪ್ರತೀಕ್ಷೆ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಅದು ಫಲಿಸಲು ಅವಳಿಗಾಗುವ ಅನಂದ ಹೇಳಲಸದಳ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಆತ್ಮ ಇಲ್ಲಿ ಪರಮನ ಬರವಿಗಾಗಿ ಕಾತರಗೊಂಡಿದೆ. ಅವನು ಬಂದಾಗ ‘ಕಣ್ಣು

-
೧. ಸಿ. ಪ. ವ. ೨೧೪.
೨. " ೯೪.
೩. " ೧೧೨.
೪. " ೬೨೩.

ತುಂಬ ಕಂಡು, ಕರತುಂಬ ಹಿಡಿದು, ಮನಮುಟ್ಟಿ ನೆರೆದೆನು.' ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ. ಎಂತಹ ಆತ್ಮಸುಖದ ಸುಗ್ಗಿ ! ಇಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಕಾವ್ಯ ಸುಳುಹುದೋರಿದೆ.

“ಅನಂತಕೋಟಿ ದೇವರೆಲ್ಲರು ತಂಡ ತಂಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಣಾಮಂ ಗೈಯಲು,
ಅವರ ಮಕುಟ ಸಂಘಟ್ಟ ರಜವುದರಲಿಕ್ಕೆ
ಅಲ್ಲಿ ರಜತಗಿರಿಗಳಾದವು, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ, ನಿಮ್ಮ ಮುಂದೆ !”^೧

ಈ ವಚನದಲ್ಲಿ ಅನುಪಮ ಅನನ್ಯಭಕ್ತಿ, ಸರ್ವವಂದ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮನ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಭವ್ಯ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಕಲ್ಪಕತೆಗಳಿಂದ ಚಿತ್ರಿಸಿದೆ. ಈ ಚಿತ್ರಣದಿಂದ ವಚನಕ್ಕೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕಾವ್ಯದ ಕಳೆ ಕಟ್ಟಿದೆ.

“ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯ ಮೇಘದಂತೆ;
ಜಲದಲ್ಲಿಯ ತೆರೆಯಂತೆ ಬರುತ್ತದೆ ನೋಡಾ !
ಈ ಘಟ ಬಂದದ್ದರಿಯೆ, ಹೋದದ್ದರಿಯೆ,
ನಿಂದ ವಸ್ತುವನು ನಿಜವೆಂದರಿದೆ ನೋಡಾ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ !”^೨

“ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಬಯಲು, ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಯಲು,
ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ತೋರಿ ಕೆಡುವದದು ನೋಡಾ.
ಈ ಘಟ ತೋರಿ ತೋರಿ ಕೆಡುವುದಕ್ಕೆ
ಈ ಜಗದಲ್ಲಿ ಇದೆ ದೃಷ್ಟ ನೋಡಾ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ !”^೩

ನಿರಾಕಾರವೇ ಪರವಸ್ತುವಿನ ಸ್ವರೂಪ. ಸಕಲ ಜಗತ್ತು ಶೂನ್ಯದಲ್ಲಿಯೆ ತೋರಿ ಅದರಲ್ಲಿಯೆ ಲಯವನ್ನೈದುತ್ತದೆ. ಕಣ್ಣಿಗೆ ‘ತೋರಿ ಕೆಡುವುದೆಲ್ಲವು ಮಾಯಾತ್ಮಕವು. ತೋರಿ ತೋರು ವುದದು ನಿರುಪಾಧಿಕ ನಿಜಾನಂದ’.^೪ ಅನಂತ ದೇಹಗಳ ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣ ಜಗತ್ತಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಸಚ್ಚರಾಚರ ಸೃಷ್ಟಿ ಕೇವಲ ತೋರಿಕೆ, ಸಕಲ ತೋರಿಕೆಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ‘ಪರಬ್ರಹ್ಮವೊಂದೆ ಸತ್ಯ, ಶಾಶ್ವತವಾದ ವಸ್ತು’ ಎಂಬ ತಾತ್ವಿಕ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕಾವ್ಯವನ್ನಾಗಿಸಿ ದ್ದಾನೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ. ಈ ಘಟ ಬಂದು ಹೋಗುವುದು ‘ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯ ಮೇಘ ದಂತೆ, ಜಲದಲ್ಲಿಯ ತೆರೆಯಂತೆ’. ದೇಹ ಕ್ಷಣಿಕವೆಂಬುದನ್ನು ಮನದಟ್ಟಿಸಲು ಎಷ್ಟು ಪ್ರಭಾವಿ ಯಾಗಿವೆ ಈ ಉಪಮೆಗಳು ! ಗಡುಜಾದ ವಿಷಯವನ್ನು ಸೊಗಸಾಗಿ ಬಿಂಬಿಸುವ ಅದ್ಭುತವಾದ ಕವಿಪ್ರತಿಭೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿದೆ.

ಗುರು ಲಿಂಗ ಜಂಗಮ ಒಂದೇ ಸತ್ಯದ ತ್ರಿವಿಧ ರೂಪಗಳು. ವೀರಶೈವ ದರ್ಶನದ ಸಾರಸಾರಾಯ ಈ ಮುಪ್ಪುರಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಸೆದಿದೆ. ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು

೧.	ಸಿ. ಪ. ವ.	೯೩.
೨.	..	೬೬೨.
೩.	..	೬೬೩.
೪.	..	೩೬೨.

ಭಕ್ತನ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಕಾರವಾಗುತ್ತಾನೆ; ಗುರುವಾಗಿ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕರುಣಿಸುತ್ತಾನೆ, ಇಷ್ಟಲಿಂಗವಾಗಿ ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ, ಜಂಗಮವಾಗಿ ಚರಿಸಿ ಜ್ಞಾನದ ನೆಲೆಯನ್ನರುಹುತ್ತಾನೆ.

“ಚರಿಸಿ ಜಂಗಮವೆನಿಸಿತ್ತಯ್ಯಾ, ಲಿಂಗವು;

ನೆಲಿಸಿ ಲಿಂಗವೆನಿಸಿತ್ತಯ್ಯಾ, ಲಿಂಗವು;

ಇದರಿರವ ಅರುಹಿದಲ್ಲಿ ಗುರುವೆನಿಸಿತ್ತಯ್ಯಾ, ಲಿಂಗವು.

ಗುರು ಲಿಂಗ ಜಂಗಮಕ್ಕೆ ತಿಲಾಂಶ ಭೇದವಿಲ್ಲ ನೋಡಾ.

ಎಲೆ ದೇವಾ, ಭೇದಿಸಿದವರಿಗೆ ಭವಬಾಧೆ ತಪ್ಪುವುದೆ, ದೇವರ ದೇವ

ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ ?”^೧

ಹೇಳುವದನ್ನೆಲ್ಲ ಸೂತ್ರರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಹಿರಿದಾದ ಕಲೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಶೈಲಿಗೆ ಅಳವಡಿದೆ. ‘ಚರಿಸಿ ಜಂಗಮವೆನಿಸಿತ್ತು, ನೆಲಿಸಿ ಲಿಂಗವೆನಿಸಿತ್ತು, ಅರುಹಿ ಗುರುವೆನಿಸಿತ್ತು’ ಎಂಬ ಸೂತ್ರವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಲೀಲೆಯ ಸುಳುಹನ್ನು ಕೆತ್ತಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾನೆ.

“ಲೀಲೆಯದು ಪರಬೊಮ್ಮದ ಇಚ್ಛೆ.

ಇಚ್ಛೆಯದು ಸಕಲ ಜೀವಜಾಲೋತ್ಪತ್ತಿ

ಸಕಲ ಜೀವಜಾಲೋತ್ಪತ್ತಿಯದು ಜಗದ್ರಚನೆ,

ಜಗದ್ರಚನೆಯ ಜಗತ್ಪ್ರಳಯ ನೋಡಾ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.”^೨

“ಮನವೊಬ್ಬದು ಬೇರಿಲ್ಲ—ಮಹಾದೇವನ ಮಹಾ ಅರುಹು ನೋಡಾ.

ಸಂಕಲ್ಪ ಎಕಲ್ಪಗಳ ಧರಿಸಿದಲ್ಲಿ ಮನವೆನಿಸಿತ್ತು,

ಅದು ಅಳಿದಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಜ್ಞಾನವೆನಿಸಿತ್ತು,

ಅಳಿದ ಭಾವ ತಲೆದೋರಿದಲ್ಲಿ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನೆನಿಸಿತ್ತು.”^೩

“ಕಟೆದ ಕಲ್ಲು ಲಿಂಗವೆನಿಸಿತ್ತು; ಕಟೆಯದ ಕಲ್ಲು ಕಲ್ಲೆನಿಸಿತ್ತು.

ಪೂಜಿಸಿದ ಮಾನವ ಭಕ್ತನೆನಿಸಿದನು, ಪೂಜಿಸದ ಮಾನವ ಮಾನವನೆನಿಸಿದನು.

ಕಲ್ಲಾದರೇನು ? ಪೂಜೆಗೆ ಫಲವಾಯ್ತು.

ಮಾನವನಾದರೇನು ? ಭಕ್ತಿಗೆ ಕಾರಣಕನಾದನು.

ಕಲ್ಲು ಲಿಂಗವಲ್ಲ, ಲಿಂಗ ಕಲ್ಲಲ್ಲ ನೋಡಾ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.”^೪

ಈ ಬಗೆಯ ಸೂತ್ರರೂಪದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನ ವಚನದಲ್ಲಿಯೂ ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ. ಅವನ ವಚನಶೈಲಿಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೇ ಇದಾಗಿದೆ. ಮೇಲಿನ ವಚನಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಈ ಮಾತು ನಿರರ್ಥನಕ್ಕೆ ಬಾರದಿರದು. ಎಲ್ಲ ವಚನಕಾರರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವಿನ

೧. ಸಿ. ಪ. ವ. ೬೨೨.

೨. “ ೫೦.

೩. “ ೫೦೦.

೪. “ ೨೨೪.

ವಚನಶೈಲಿಯ ಲಕ್ಷಣವಿದು. ಜ್ಞಾನದ ಶಿಖರವನ್ನು ಏರಿ ಅಧಿಕಾರವಾಣಿಯಿಂದ ಸಿದ್ಧನು ನುಡಿಯುವುದರಿಂದ ಆತನ ವಾಣಿ ಉಜ್ವಲವಾಗಿದೆ; ಧ್ವನಿಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ.

“ಅಂಗೈಯ ನೋಟದೊಳು ಕಂಗಳ ನೆಟ್ಟು ಕಂಗಳ ತೇಜ ಹಿಂಗದು.
ಲಿಂಗಪ್ರಭೆಯೊಳಗೆ ಅಂಗವೆಲ್ಲ ಲಿಂಗಲೀಯವಾಗಿ
ಸಂಗ ನಿಷ್ಕಂಗವೆಂಬ ದಂದುಗೆ ಹರಿದು
ಹಿಂದು ಮುಂದೆಂಬ ಭಾವವಳಿವುದು.
ನಿಂದ ನಿಜದಲ್ಲಿ ನಿರಾಳದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣ ಸಮರತಿಯಾಗಿ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುದೇವರ ಪಾದಕ್ಕೆ ನಮೋ ನಮೋ
ಎಂದು ಬದುಕಿದೆನು.”^೧

“ನಂತರ ನೆರಳಿಲ್ಲ, ನೋಡಿದರೆ ರೂಪು ಇಲ್ಲ.
ಮುಟ್ಟುವರೆ ಸ್ಪರ್ಶವಿಲ್ಲ, ನಡೆದರೆ ಹಜ್ಜೆಯಿಲ್ಲ.
ನೀ (ನಿನ್ನ) ನೋಡಿಯ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಹುದೆ ?
ಅಲ್ಲಮದೇವಾ, ಇನ್ನಾದರೂ ಕರುಣಿಸಯ್ಯಾ.”^೨

“ಮೂಟು ಕಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಮುಯ್ಯೂರಲಿರಿಸಿದನು
ನೀರ ನೀಪತಿಯಾದ ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ.
ಅಜೂಢ ಅಂಗುಲದೊಳಗೆ ಅಜುವೆರಳನಿರಿಸಿದನು
ಧೀರ ಮೋಳಿಗೆ ಮಾರ ಶರಣು”^೩

ಇಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಹಾಗೂ ಮೋಳಿಗೆಯ ಮಾರಯ್ಯಗಳ ನಿಜೈಕ್ಯದ ನಿಲವಿನ ಉಜ್ವಲ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಕೈಯಲ್ಲಿನ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿನೆಟ್ಟು, ಅಂಗವೆಲ್ಲ ಲಿಂಗಲೀಯವಾಗಿ, ಅಖಂಡ ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಯವಾಗಿ ಬೆಳಗುವ ಶೂನ್ಯಸ್ವರೂಪವದು. ಒಂದು ವಚನದಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯವನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಕೃತಾರ್ಥನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ. ‘ಅಂಗೈನೋಟದೊಳು ಕಂಗಳನೆಟ್ಟು, ನಿಜದ ನಿರಾಳದಲ್ಲಿ’ ಪ್ರಭು ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ. ಅಂಗ ಲಿಂಗಲೀಯವಾಗಿ ಲಿಂಗದ ಅಖಂಡ ಪ್ರಭೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮನಿಸಿದೆ. ಪ್ರಭು ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲ, ಶೂನ್ಯ. ಇದೊಂದು ದಿವ್ಯ ದರ್ಶನ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಶೂನ್ಯದ ನಿಲುವಿನಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತು ನುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಕಂಡ ಪ್ರಭುವಿನ ಆ ದಿವ್ಯದರ್ಶನದ ಪ್ರಭಾಮೂರ್ತಿ ಈ ವಚನ.

ಮೋಳಿಗೆಯ ಮಾರಯ್ಯನ ನಿಲವಿನ ವರ್ಣನೆ ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿದೆ. ಮೂರು ಕಟ್ಟಿಗೆ ದೇಹ ಪ್ರಾಣ ಭಾವಗಳ ಸಂಕೇತ. ದೇಹ ಪ್ರಾಣ ಭಾವಗಳ ತ್ರಿವಿಧವನ್ನು ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗ ಭಾವಲಿಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಮನಿಸಿ ಶೂನ್ಯದಲ್ಲಿ ಕರಗಿಹೋಗಿದ್ದಾನೆ ಮಾರಯ್ಯ.

೧. ಸಿ. ಪ. ವ. ೧೫೫.

೨. “ ೬೮೨.

೩. ಶೂ. ಸಂ. ಪು. ೨೭೯.

ತೂನ್ಯದ ಅರಿವನ್ನು ತೋರುತ್ತದೆ ಅವನ ನಿಲುವು. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಕಂಡ ದಿವ್ಯದರ್ಶನದ ಜಾಡು ಹಿಡಿದು ಮರ್ತ್ಯದ ಭಾಷೆ, ಅಮೂರ್ತ ಅನುಭಾವವನ್ನು ಮೂರ್ತಗೊಳಿಸಿ ಜಾಜ್ಜಲ್ಯಮಾನವಾಗಿದೆ; ಜ್ಯೋತಿರ್ಲಿಂಗವಾಗಿದೆ. ಅನುಭಾವದ ಆತ್ಮಂತಿಕ ನಿಲುಕಡೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲು ಇಂತಹ ಒಂದೆರಡು ವಚನಗಳ ಸಾಕು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಕಾವ್ಯದ ಮಹೋನ್ನತಿ ಯನ್ನರಿವುದಕ್ಕೆ.

“ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯ ಮಿಂಚಿನಂತೆ, ಯೋಗಿಯಲ್ಲಿಯ ಕೋಪದಂತೆ,
ವೇಶಿಯಲ್ಲಿಯ ಅನುರಾಗದಂತೆ, ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿಯ ದೀಪದಂತೆ,
ಓಗರದಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಸಾದದಂತೆ, ಗುರುಮುಖದಲ್ಲಿಯ ಪಾದೋದಕದಂತೆ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಲೀಲೆಯಂತೆ, ಎನ್ನ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗದ ಐಕ್ಯ.
ಅದರಂತೆ ಶಬ್ದಮುಗ್ಧ ವಾಯಿತ್ತಯ್ಯಾ,
ಶಿವ ಶಿವಾ, ಶಿವ ಶಿವಾ; ಶಿವ ಶಿವಾ, ಶಿವ ಶಿವಾ. ||”^೧

ಇಲ್ಲಿ ಸಾಲುಗಟ್ಟಿ ಹರಿದಿರುವ ಉಪಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವ ಸೌಂದರ್ಯವು ಹುದುಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ನುಡಿದು ತಿಳಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಅನುಭಾವದ ಅವ್ಯಕ್ತ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಲೋಕ ಜೀವನದಿಂದ ಎತ್ತಿಕೊಂಡ ಸಾರ್ಥಕ ಉಪಮೆಗಳಿವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾದ ಭಾವ ಸಂಪತ್ತಿಯನ್ನು ಮೆಲಕುಹಾಕಬೇಕು. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಾಮರಸ್ಯದ ಕೊನೆಯ ನಿಲುವಿಗೆ ಬೆಳೆದುನಿಂತಿದ್ದಾನೆ. ಷಟ್ಸ್ಥಲ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯ ಘಟ್ಟವಿದು.

“ಕಾಯ್ ಕರ್ಮನ ನೀರೊಳಕೊಂಬಂತೆ,
ಬಿದ್ದ ಬಿಂದು ಭೂಮಿಯೊಳಕೊಂಬಂತೆ,
ನವನೀತ ಫೃತವನೊಳಕೊಂಬಂತೆ,
ಎನ್ನ ಕಾಯ ತನ್ನಕಾಯದಲ್ಲಿ ಒಳಕೊಂಬ ನೋಡಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಮಹಾಶರಣನ.”^೨

ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಾಮರಸ್ಯದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಈ ವಚನ ಕುರಿಯುತ್ತದೆ. ಶಿವಿಕರ್ಪುರ ಯೋಗವಿದು. ಅಂಗ ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಬೆರಸಿ ಬೇರಿಲ್ಲದಾಗುವ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯ ಉಪಮೆಗಳು ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿ ವಿವರಿಸುತ್ತವೆ. ಪರಶಿವನು ಶರಣನ ಅಂಗವನ್ನು ಬೆರಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಲೋಕೋತ್ತರ ಅನುಭವವನ್ನು ‘ಕಾಯ್ ಕರ್ಮನ ನೀರೊಳಕೊಂಬಂತೆ’, ‘ಬಿದ್ದ ಬಿಂದು ಭೂಮಿಯೊಳಕೊಂಬಂತೆ’ ಎಂಬ ಉಪಮೆಯ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಕಾವ್ಯಾನುಭವವನ್ನಾಗಿಸಿ ಕೃತಾರ್ಥನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ.

“ಸಮತೆ ಎಂಬ ಕಂಠೆ ಧರಿಸಿಪ್ಪ ನೋಡಾ ಜಂಗಮನು.
ಅಮಿತವೆಂಬ ಭಸ್ಮ ಧರಿಸಿಪ್ಪ ನೋಡಾ ಜಂಗಮನು.
ಲಿಂಗವೆಂಬ ಕರ್ಪರ ಕರಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿಪ್ಪ ನೋಡಾ ಜಂಗಮನು

೦. ಸಿ. ಪ. ವ. ೮೫೦.

೨. “ ೭೮೭.

॥ ಓಂ ನಮಃ ಪಂಚ ಜಗದ್ಗುರುಭ್ಯಃ ॥

೬ ನೇ ಪುಣ್ಯ ತಿಥಿಯ ಆಮಂತ್ರಣ ಪತ್ರಿಕಾ.

ಕೋಟಿಕಲ್ಲ - ಗುಳೇದಗುಡ್ಡ .

ಜೇಯಾಚ್ಚೇ ರೇಣುಕಾಚಾರ್ಯಃ ಶಿವಾಚಾರ್ಯ ಶಿಖಾಮಣಿಃ |
ಯೋ ವೀರಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತಂ | ಸ್ಥಾಪಯಾಮಾಸ ಭೂತಲೆ ||

ಪ್ರತಿ ವರ್ಷದ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಇದೇ ರಾಕ್ಷಸನಾಮ ಸಂವತ್ಸರದ ವೈಶಾಖ ಬ|| ತ್ರಯೋದಶಿ
ತಾರೀಖು: ೭-೭-೧೯೭೫ ನೇ ಶನಿವಾರ ಶ್ರೀ ಜಗದ್ಗುರು ರಂಭಾಪುರಿ ವೀರಸಿಂಹಾಸನ ಶಾಖೀಯ
ಆಮಂತ್ರಣದ ಬೃಹಸ್ಪತಿದೊಡೆಯರಾದ ಲಿಂ. ಪರಮಪೂಜ್ಯ ಶ್ರೀ ಷ. ಬ್ರ. ಪ್ರ. ಅನುರೇಶ್ವರ
ಶಿವಾಚಾರ್ಯ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳವರ ೬ ನೇ ಪುಣ್ಯತಿಥಿ ನುಹೋತ್ಸವವನ್ನು ಬನ್ನೂರ
ಚಿಕ್ಕಮಠದ ಪಟ್ಟಾಧ್ಯಕ್ಷರ ದಿವ್ಯ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ವೈಭವದಿಂದ ನೆರವೇರಿಸಲು ಭಕ್ತಮಂಡಳಿಯವರು
ನಿರ್ಧರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಸಮಾರಂಭ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಿಪ್ಪಾಣಿ ಬೃಹಸ್ಪತಾಧ್ಯಕ್ಷ ಡಾ|| ಶ್ರೀ ಷ.ಬ್ರ. ಚಂದ್ರಶೇಖರ
ಶಿವಾಚಾರ್ಯ, M.A. ph.D. ಇವರ ಅಮೃತ ಹಸ್ತದಿಂದ ಶ್ರೀ ಬಸವರಾಜ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಸೊಲಾಪೂರ
ಇವರಿಗೆ “ಪ್ರವಚನಪಟಿ” ಮತ್ತು ಕಮತಗಿ ಗುರುಪಾದಯ್ಯ ಗವಾಯಿಗಳಿಗೆ “ಗಾಯನ ಕೋಕಿಲ”
ಎಂಬ ಯೋಗ್ಯತಾ ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುವುದು. ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಾಭಿಮಾನಿಗಳು
ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿ ಕೃತಾರ್ಥರಾಗಬೇಕು.

.... ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು.

ಶುಕ್ರವಾರ: ತಾ: ೬-೬-೭೫ ರಂದು ರಾತ್ರಿ ೮ ಘಂಟೆಗೆ ಪ್ರವಚನ ಸಂಗೀತ ಹಾಗೂ ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರಗಳ ವಿತರಣೆ.
ಆಧ್ಯಕ್ಷರು: ಶ್ರೀ ಪಟ್ಟಾಧ್ಯಕ್ಷರು ಚಿಕ್ಕಮಠ ಬನ್ನೂರ.

ಮುಖ್ಯ ಅತಿಥಿಗಳು: ಡಾ|| ಶ್ರೀ ಷ. ಬ್ರ. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಶಿವಾಚಾರ್ಯ, M.A. Ph.D. ನಿಪ್ಪಾಣಿ.
(ರೇಡರ ಯೋಗತಂತ್ರ ವಿಭಾಗ, ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ವಾರಾಣಸಿ)

ಭಾಷಣಕಾರರು: ೧) “ಕಾವ್ಯತೀರ್ಥ” ಸಾಹಿತ್ಯ ನೇದಾಂತಾಚಾರ್ಯ ಶ್ರೀ ವೇ. ಪಂ. ಶಾಂತತರ್ಮು
ಹಿರೇಮಠ, M.A. ಹಿರೇಚೇನರಗಿ ಮು: ವಾರಾಣಸಿ.

೨) ಶ್ರೀ ವೇ. ಪಂ. ಬಸವರಾಜ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಸೊಲಾಪೂರ.

ಶನಿವಾರ: ತಾ: ೭-೬-೭೫ ರಂದು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ೫ ಘಂಟೆಗೆ ಕೃತ್ಯ ಗುರುಗಳ ಸನ್ಮಾಧಿಗೆ ಶ್ರೀ ವೇ. ಬಸವರಾಜ
ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಮತ್ತು ಇಂದುಧರಸ್ವಾಮಿ ಯಾಸವಾರ ಇವರ ನೈದಿಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಮಹಾರುದ್ರಾಭಿಷೇಕ
ಸಹಸ್ರಬಿಲ್ವಾರ್ಚನೆ.

ಮುಂಜಾನೆ ೮ ಘಂಟೆಗೆ ಮಠದ ಗುರುಗಳಾದ “ಕಾವ್ಯತೀರ್ಥ” “ನೇದಾಂತಾಚಾರ್ಯ”
ಶ್ರೀ ಷ. ಬ್ರ. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಶಿವಾಚಾರ್ಯ (ರಿಸರ್ಚ್‌ಸ್ಟಾಲರ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ
ವಾರಾಣಸಿ) ಇವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಶಾಂತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ “ಮಹಾಮೃತ್ಯುಂಜಯ ಹೋಮ”
ನಂತರ ಶಿವಗಜಾರಾಧನೆ.

ಸಾಯಂಕಾಲ ೮ ಘಂಟೆಗೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮಹಾಸಭೆ, ಆಗಮಿಸಿದ ಸದ್ಗುರುಗಳ ಸಮ್ಮೇಳನಾನ್ವತ;
ನಂತರ ಮಹಾಮಂಗಳದೊಡನೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಪೂರ್ಣಗೊಳ್ಳುವವು.

ಕೋಟಿಕಲ್ಲ-ಗುಳೇದಗುಡ್ಡ.

ತಮ್ಮ ಆಗಮನಾಭಿಲಾಷಿಗಳು,
ಸದ್ಭಕ್ತ ಮಂಡಳಿ.

ಶೂನ್ಯದ ಅರಿವನ್ನು ತೋರುತ್ತದೆ ಅವನ ನಿಲುವು. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಕಂಡ ದಿವ್ಯದರ್ಶನದ ಜಾಡು ಹಿಡಿದು ಮರ್ತ್ಯದ ಭಾಷೆ, ಅಮೂರ್ತ ಅನುಭಾವವನ್ನು ಮೂರ್ತಗೊಳಿಸಿ ಜಾಜ್ಜಲ್ಯಮಾನವಾಗಿದೆ; ಜ್ಯೋತಿರ್ಲಿಂಗವಾಗಿದೆ. ಅನುಭಾವದ ಆತ್ಮಂತಿಕ ನಿಲುಕಡೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲು ಇಂತಹ ಒಂದೆರಡು ವಚನಗಳೆ ಸಾಕು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಕಾವ್ಯದ ಮಹೋನ್ನತಿ ಯನ್ನರಿವುದಕ್ಕೆ.

“ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯ ಮಿಂಚಿನಂತೆ, ಯೋಗಿಯಲ್ಲಿಯ ಕೋಪದಂತೆ,
ವೇಶಿಯಲ್ಲಿಯ ಅನುರಾಗದಂತೆ, ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿಯ ದೀಪದಂತೆ,
ಓಗರದಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಸಾದದಂತೆ, ಗುರುಮುಖದಲ್ಲಿಯ ಪಾದೋದಕದಂತೆ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಲೀಲೆಯಂತೆ, ಎನ್ನ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗದ ಐಕ್ಯ.
ಅದರಂತೆ ಶಬ್ದ ಮುಗ್ಧ ವಾಯಿತ್ತಯ್ಯಾ,
ಶಿವ ಶಿವಾ, ಶಿವ ಶಿವಾ; ಶಿವ ಶಿವಾ, ಶಿವ ಶಿವಾ. !”^೧

ಇಲ್ಲಿ ಸಾಲುಗಟ್ಟಿ ಹರಿದಿರುವ ಉಪಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವ ಸೌಂದರ್ಯವು ಹುದುಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ನುಡಿದು ತಿಳಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಅನುಭಾವದ ಅವ್ಯಕ್ತ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಲೋಕ ಜೀವನದಿಂದ ಎತ್ತಿಕೊಂಡ ಸಾರ್ಥಕ ಉಪಮೆಗಳಿವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾದ ಭಾವ ಸಂಪತ್ತಿಯನ್ನು ಮೆಲಕುಹಾಕಬೇಕು. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಾಮರಸ್ಯದ ಕೊನೆಯ ನಿಲುವಿಗೆ ಬೆಳೆದುನಿಂತಿದ್ದಾನೆ. ಷಟ್ಸ್ಥಲ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯ ಘಟ್ಟವಿದು.

“ಕಾಯ್ ಕರ್ಮನ ನೀರೊಳಕೊಂಬಂತೆ,
ಬಿದ್ದ ಬಿಂದು ಭೂಮಿಯೊಳಕೊಂಬಂತೆ,
ನವನೀತ ಫೃತವನೊಳಕೊಂಬಂತೆ,
ಎನ್ನ ಕಾಯ ತನ್ನ ಕಾಯದಲ್ಲಿ ಒಳಕೊಂಬ ನೋಡಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಮಹಾಶರಣನ.”^೨

ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಾಮರಸ್ಯದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಈ ವಚನ ಕುರಿಯುತ್ತದೆ. ಶಿಖಿಕರ್ಪುರ ಯೋಗವಿದು. ಅಂಗ ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಬೆರಸಿ ಬೇರಿಲ್ಲದಾಗುವ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯ ಉಪಮೆಗಳು ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿ ವಿವರಿಸುತ್ತವೆ. ಪರಶಿವನು ಶರಣನ ಅಂಗವನ್ನು ಬೆರಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಲೋಕೋತ್ತರ ಅನುಭವವನ್ನು ‘ಕಾಯ್ ಕರ್ಮನ ನೀರೊಳಕೊಂಬಂತೆ’, ‘ಬಿದ್ದ ಬಿಂದು ಭೂಮಿಯೊಳಕೊಂಬಂತೆ’ ಎಂಬ ಉಪಮೆಯ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಕಾವ್ಯಾನುಭವವನ್ನಾಗಿಸಿ ಕೃತಾರ್ಥನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ.

“ಸಮತೆ ಎಂಬ ಕಂಠೆ ಧರಿಸಿಪ್ಪ ನೋಡಾ ಜಂಗಮನು.
ಅಮಿತವೆಂಬ ಭಸ್ಮ ಧರಿಸಿಪ್ಪ ನೋಡಾ ಜಂಗಮನು.
ಲಿಂಗವೆಂಬ ಕರ್ಪರ ಕರಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿಪ್ಪ ನೋಡಾ ಜಂಗಮನು

೧. ಸಿ. ಪ. ವ. ೮೫೦.

೨. “ ೭೮೭.

ಸರ್ವಜೀವದಯಾಪಾರಿ ಎಂಬ ವಿಮಲ ರುದ್ರಾಕ್ಷಧರಿಸಿಪ್ಪ ನೋಡಾ ಜಂಗಮನು.
 ನಿರ್ಮೋಹವೆಂಬ ಕೌಶೀನ ಧರಿಸಿಪ್ಪ ನೋಡಾ ಜಂಗಮನು.
 ನಿಶ್ಕಂಗಳೆಂಬ ಮೇಖಲಾಪರಿಪೂರ್ಣ ಜಂಗಮನು.
 ಸುಮ್ನಾನವೆ ಕಿರೀಟವಾಗಿ, ಶುದ್ಧಜ್ಞಪ್ತಿಯೆ ಮಕುಟವಾಗಿ,
 ನಿರಹಂಕಾರವೆ ಬಹಿರ್ವಾಸಿಯಾಗಿ,
 ದುರ್ವ್ಯಸನ, ದುರ್ಭ್ರಮೆ ದೃಷ್ಟಿಕೋತ್ಪಾತ ವಿಜಯ ಶಿವಯೋಗಿಯಾಗಿ
 ಚರಿಸುವ ನೋಡಾ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನೆಂಬ ಮಹಾಜಂಗಮನು,"^೧

ಜಂಗಮನ ಬಹಿರಂಗವೇಷ ಹಾಗೂ ಅಂತರಂಗದ ನಿಜವಾದ ಸಲ್ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು
 ಸಂಯೋಜಿಸಿ ರೂಪಕ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಜಂಗಮಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಈ ವಚನ ವರ್ಣಿಸುವುದು.
 ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ನೇರವಾದುದು. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೃಚಿತ್ತಾಗಿ ಬರುವ
 ಇಂತಹ ರೂಪಕಮಯತೆ ಅವನ ಐಹಿಕ ಪಾರತ್ರಿಕ ಅನುಭವದ ಸಂಸ್ಕರ್ತವನ್ನು ಪಡೆದು
 ಬರುವುದರಿಂದ ಕಲಾಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ; ಅನಂದದಾಯಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

"ಲಿಂಗವೆ ಅಂಗವಾಗಿಹೆನೆಂಬವನ ಭಾವ ಇದರಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯ ನೋಡಾ
 ಮನವೆ ನಿಂದಾಸ್ತುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹರ್ಷರೋಷಗಳಿಲ್ಲದಿರಬೇಕು.
 ನೀಚಾನೀಚ ಗುಣವ ನೋಡದೆ ನಮ್ರಭಾಷಾವಂತನಾಗಿರಬೇಕು.
 ಸರ್ವಜೀವಿಗಳ ತನ್ನಂತೆ ತಿಳಿದು ನೋಡಬೇಕು.
 ಸಂಶಯಾಸಂಶಯವಳಿದು ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಬೇಕು.
 ಆಕಾಶದ ಬೆಳಗಿನ ಬೆಳಗು ನೋಡಿ ಬೆಳಗುಮಯನಾಗಬೇಕು ನೋಡಾ.

ಎಲೆ ಮನವೆ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ."^೨

"ಕಾಯಧರಿಸಿದವ ನವನೀತರೋಮದಂತಿರಬೇಕು.
 ಮುಕುರದಲ್ಲಿಯ ಪ್ರತಿಬಿಂಬದಂತಿರಬೇಕು.
 ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿಯ ಕಾಡುಗಿಚ್ಚಿನಂತಿರಬೇಕು.
 ಆಷಾಢದಲ್ಲಿಯ ಚಂಡಮಾರುತನಂತಿರಬೇಕು.
 ಸರ್ವರಲ್ಲಿ ಸರ್ವರಂತಾಗಿರಬೇಕು ಕಾಣಾ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ"^೩

ಶರಣನ ನಡೆ ಜ್ಞಾನಿಯ ನಡೆ, ಅವನು ಒಂದು ಬಗೆಯ ದಿವ್ಯ ನಿರ್ಲಿಪ್ತತೆಯನ್ನು
 ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯಬೇಕು. ಜೀವನದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ದಿವ್ಯದಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿ
 ನೆಟ್ಟಿರಬೇಕು. 'ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯ ಬೆಳಗಿನ ಬೆಳಗು ನೋಡಿ ಬೆಳಗುಮಯನಾಗಬೇಕು.' ಇದು
 ಶರಣ ಜೀವನದ ಆದರ್ಶ. ಶರಣನು 'ಸರ್ವರಲ್ಲಿ ಸರ್ವರಂತಾಗಿರಬೇಕು' ಎನ್ನು
 ವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಕೊಡುವ ಉಪಮೆಗಳ ಭಾವಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಅರಿಯಬೇಕು.
 'ನವನೀತ-ರೋಮ', 'ಮುಕುರ-ಪ್ರತಿಬಿಂಬ', 'ಬೆಟ್ಟ-ಕಾಡುಗಿಚ್ಚು', 'ಆಷಾಢ-ಚಂಡಮಾರುತ'

೧. ಸಿ. ಪ. ವ. ೬೦೯.

೨. ,, ೩೨೦.

೩. ,, ೩೫೭.

ಇವುಗಳ ಸಂಬಂಧ ಲೋಕಾನುಭವಗಮ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅದರಂತೆಯೇ ಶರಣ-ಜೀವನ ಸಂಬಂಧ. ಮೇಲಣ ಉಪಮೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವ ಭಾವಸಮುದಾಯ ಸೌಂದರ್ಯಗಳು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಪ್ರತಿಭಾಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಸಾರಿ ಹೇಳುತ್ತಿವೆ. 'ಕಾವ್ಯಾಲಂಕಾರರಚನೆ ಕುತ್ಸಿತ' ವೆಂದು ಹಳಿದ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಜೇತೋಹಾರಿ ಅಲಂಕಾರಗಳು ಮೂಡಿಬಂದುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅಚ್ಚರಿಯುಂಟಾಗುವಂತಿದೆ. ಇದು ಸಿದ್ಧನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟು ಹುದುಗಿದ್ದ ಕವಿಹೃದಯದ ದ್ಯೋತಕ. ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ, ಬಸವಣ್ಣನವರ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಎತ್ತರವನ್ನೇ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಾಣಿ ಅವನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು.

“ಪರುಷ ಸೋಂಕಿದ ಬಳಿಕ ಕರ್ಬೊನ್ನದ ಕೇಡು ನೋಡಿದಯ್ಯಾ,
ಜ್ಯೋತಿ ಸೋಂಕಿದ ಬಳಿಕ ತಮಂಧದ ಕೇಡು ನೋಡಿದಯ್ಯಾ,
ಅಮೃತ ಸೋಂಕಿದ ಬಳಿಕ ರೋಗದ ಕೇಡು ನೋಡಿದಯ್ಯಾ,
ನಮ್ಮ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಯ್ಯನ ಸೋಂಕಿದ ಬಳಿಕ ಭವದ ಕೇಡು
ನೋಡಿದಯ್ಯಾ.”^೧

“ಸಿಂಹ ಮದಕರಿಯ ಮೇಲೆ ಹಾರುವದಲ್ಲದೆ
ಮದಮಹಿಷಿಯ ಮೇಲೆ ಹಾರುವದೆ ಆಯ್ಯಾ!”
ಪಕ್ಷಿ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹಾರುವದಲ್ಲದೆ ಪಂಜರದಲ್ಲಿ ಹಾರದು ನೋಡಯ್ಯಾ !
ನಮ್ಮ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲೇಶನನರಿದವರು
ಜ್ಞಾನದ ಮೇಲೆ ಹಾರುವರಲ್ಲದೆ ಅಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಹಾರರು.”^೨

“ಬಡವ ನಿಧಾನವ ಕಂಡಂತೆ, ಹಾರುವ ಮಾಳವ ಕಂಡಂತೆ,
ಕರುತನ್ನ ತಾಯ ಕಂಡಂತೆ, ವೀರ ತಾನು ಪರಸೇನೆಯ ಕಂಡಂತೆ;
ನಾನು ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ಪಾದಕಮಲವ ಕಂಡು ಹರುಷಿತನಾದೆ . . .”^೩

“ಎಕ್ಕಿವಿಂಡುಗಳೆಂಬುವರು ಮುಕ್ಕಣ್ಣ ನಿಮ್ಮ ಗಣಂಗಳು
ಬತ್ತಿದ ಕೆರೆ ಬಾಯಿ ಬಿಟ್ಟಂತೆ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟು ಬರಲು,
ಹೊತ್ತಿದ ಕಿಚ್ಚು ನೆತ್ತಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿದರೆ,
ಚಕ್ಕನೆ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿನಾಥ ನೊಸಲಕ್ಕಣ್ಣ ತೆರೆದನು”^೪

ಮೇಲಿನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾಗಿ ಮಿಂಚಿದ ಅಲಂಕಾರಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಸೊಬಗನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸಿ ತಣಿಯಬೇಕು. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ತೆರೆದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಲೋಕವನ್ನು ನೋಡಿದ್ದಾನೆ. ಉಜ್ವಲವಾದ ಸೌಂದರ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆ ಅವನಲ್ಲಿದೆ. ಹೀಗೆ ಲೋಕಾನುಭವ ಹಾಗೂ ಸೌಂದರ್ಯದೃಷ್ಟಿ ಇವುಗಳ ಮೇಳಾಪವು ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಧಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ

೧.	ಸಿ. ಪ. ವ.	೭.
೨.	..	೭೧.
೩.	..	೧೧೪.
೪.	..	೧೭೭.

ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯದ ಸುರೇಖೆಗಳು ಮಿಂಚಿವೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಮನೋಭಾವ ಎಷ್ಟು ಸರಳವೋ ಅಷ್ಟೇ ಕಾವ್ಯಮಯವಾದುದು.

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸಾನುಪ್ರಾಸಯೋಜನೆ ಲಯಮಾಧುರ್ಯಗಳು ಆನಂದಾನುಭೂತಿಯ ಬೆಳಗನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವು. ಕನ್ನಡ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ನುಡಿಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸಿದ್ಧವಾಣಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ ಎನ್ನುವ ಡಿ. ಎಲ್. ಎನ್. ಅವರ ಮಾತು ಅತ್ಯುಕ್ತಿಯಲ್ಲ. ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣ, ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಇವರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವೆಡೆ ವ್ಯಕ್ತವಾದ ಪ್ರೌಢಿಮೆ ಈತನಲ್ಲಿ ಕಾಣದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅಚ್ಚಗನ್ನಡದ ತಿಳಿಯಾದ ಭಾಷೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳ ಜೀವಾಳವಾಗಿದೆ. ಲಯವಿನ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಅವನ ಕೆಲವು ವಚನಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಬಹುದು.

“ಲಿಂಗ ಘನವೆಂಬೆನೆ? ಗುರುವಿಡಿದು ಕಂಡೆ,
ಗುರು ಘನವೆಂಬೆನೆ ? ಸಾಕಾರವಿಡಿದು ಕಂಡೆ,
ಸಾಕಾರ ಘನವೆಂಬೆನೆ ? ನಿರಾಕಾರವಿಡಿದು ಕಂಡೆ,
ನಿರಾಕಾರ ಘನವೆಂಬೆನೆ ? ಜಂಗಮವಿಡಿದು ಕಂಡೆನಯ್ಯಾ,
ಎಲೆ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ”^೧

“ವಾಕ್ಸಿದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರು ಕೋಟಾನುಕೋಟಿ,
ಮನೋರಥ ಸಿದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರು ಕೋಟಾನುಕೋಟಿ,
ಭಾವಸಿದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರು ಕೋಟಾನುಕೋಟಿ,
ನಿಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರು ಇಲ್ಲಕಂಡಯ್ಯಾ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.”^೨

“ಸ್ಥೂಲವಾದಡೇನು, ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿಲ್ಲದನ್ನಕ್ಕರ ?
ಕಳೆಯುಳ್ಳವರಾದರೇನು ಕುಲವಿಲ್ಲದನ್ನಕ್ಕರ ?
ಜಲವಾದಡೇನು, ಸ್ಥೂಲಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲದನ್ನಕ್ಕರ ?
ಆ ಕಲಿ ಮಹಿಮನಾದರೇನು, ಕಲಾಮೂರ್ತಿ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವಿಲ್ಲದನ್ನಕ್ಕರ ?
ಎಲೆ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.”^೩

“ಮಾಡಬೇಕು ಮಾಡಬೇಕು ಮನವೊಲಿದು ಲಿಂಗಪೂಜೆಯ.
ನೋಡಬೇಕು ನೋಡಬೇಕು ಮನವೊಲಿದು ಲಿಂಗಸಂಭ್ರಮವ.
ಹಾಡಬೇಕು ಹಾಡಬೇಕು ಮನವೊಲಿದು ಲಿಂಗಸ್ತೋತ್ರವ.
ಕೂಡಬೇಕು ಕೂಡಬೇಕು ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.
ಎನ್ನ ಗುರು ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಕೊಟ್ಟ ಲಿಂಗದಡಿಯಲ್ಲಿ!”^೪

೧.	ಸಿ. ಪ. ವ.	೧೯೧.
೨.	..	೨೪೮.
೩.	..	೨೭೦.
೪.	..	೨೭೪.

ಇಲ್ಲಿಯ ಮೊದಲನೆಯ ವಚನ, ಭಾವವನ್ನು ಪಡಿಸುತಿದ್ದು ಬಿಂಬಿಸುವಂತೆ ಬರುವ 'ಘನವೆಂಬೆನ', 'ಎಡಿದು', 'ಕಂಡ' ಎಂಬ ಪದಗಳ ಪುನರುಕ್ತಿಯಿಂದ ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿಚರಣ ದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಿವಿಗೊಳಿಸುವ ಲಯದಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ. ಎರಡನೆಯ ವಚನದ 'ಕೋಟಾನುಕೋಟಿ' ಎಂಬ ಪದದ ಪುನರುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾವಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಜೀವನಾಡಿಯ ಮಿಡಿತವಿದೆ. ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಇಂತಹ ಎಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಪುನರುಕ್ತಿ ದೋಷವಲ್ಲ, ವಿಶೇಷಗುಣವೆನಿಸುವುದು. ಮೂರನೆಯ ವಚನದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಅನು ಪ್ರಾಸದ ಹೊಳೆಹು ಹಾಗೂ ಅಂತ್ಯಲಯಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿವೆ. ಕೊನೆಯ ವಚನದಲ್ಲಿ 'ನೋಡಬೇಕು ನೋಡಬೇಕು', 'ಮಾಡಬೇಕು ಮಾಡಬೇಕು', 'ಹಾಡಬೇಕು ಹಾಡ ಬೇಕು', 'ಕೂಡಬೇಕು ಕೂಡಬೇಕು' ಎಂಬ ದ್ವಿರುಕ್ತಿಗಳು ಕೃತಕವಾಗಿಲ್ಲ. ಆ ದ್ವಿರುಕ್ತಿ ಯಿಂದಲೇ ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪುಷ್ಟಿ ಬಂದಿದೆ. ಅವುಗಳ ಬಳಕೆಯಿಂದ ಈ ವಚನವು ಬೀರುವ ಒಟ್ಟಿಂದದ ಪರಿಣಾಮವು ಪ್ರಭಾವಿಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರ ಪ್ರಾಸ ಯತಿ ಲಯ ಛಂದಸ್ಸು ಇವುಗಳಿಂದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಕಾವ್ಯಮಯವಾಗುತ್ತದೆ ಎನ್ನು ವುದನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಇವು ಕಾವ್ಯದ ಬಾಹ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಕಾವ್ಯಮಯ ಭಾವಗಳ ಆಂತರಿಕ ಆವಶ್ಯಕತೆಗಳೂ ಆಗಿವೆ. ಅನುಭಾವವು ಪ್ರಥಮತಃ ಒಂದು ಭಾವವೇ ಆಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅದು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಪಡೆದ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಲಯವು ಕೆಲವೆಡೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಇನ್ನು ಕೆಲವೆಡೆ ಅತಿಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೂ ಮೂಡಿಬರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ತೆರದ ಲಯದ ಸುಳುಹು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವುದು ಅಕ್ಕಮಹಾ ದೇವಿ, ಬಸವಣ್ಣ, ಹಾಗೂ ಸಿದ್ಧರಾಮರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿಯೇ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾದ ಅನುಪ್ರಾಸ ಮತ್ತು ಮಾತ್ರಾಗಣಯೋಜನೆ ಅವನ ಕೆಲವು ವಚನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸುಳುಹುದೋರಿವೆ. ಕೆಳಗಣ ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಈ ಮಾತು ಸ್ಪಷ್ಟ ವಾಗುತ್ತದೆ.

“ಮೂಟು ಕಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಮುಯ್ಯೂರಲಿರಿಸಿದನು
ನೀರ ನೀಪತಿಯಾದ ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ.”^೧

“ಆದಿಯಾಧಾರಕ್ಕೆ ಮೂಲ ತಾ ಬಸವಣ್ಣ
ಹೋದನೈ ಭಕ್ತಿಯೊಳು ಹೊಲಬುದಪ್ಪಿ.”^೨

“ಎನ್ನ ತನ್ನ ವನೆನಿಸಿ ಮನ್ನಿಸಿದ ಭಕ್ತಿಯೊಳು
ಸನ್ನತನು ಆದನೈ ಸಕಲದೊಳಗೆ.”^೩

“ಮೂರಕ್ಕೆ ಮೂರಾಗಿ ಮೂರು ತನ್ನಯ ಸೀಮೆ
ಮೂರೊಂದಾದನೈ ಬಸವಣ್ಣನು.”^೪

೧. ಶೂ. ಸಂ. ಪು. ೨೭೯.

೨. ಸಿ. ಪ. ವ. ೧೫೨.

೩. “ ೧೫೫.

೪. “ ೨೯೪.

“ಗುರುಲಿಂಗ ಬಸವಣ್ಣ, ಚರಲಿಂಗ ಬಸವಣ್ಣ
ಕರುಣಾಕರ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣ.”^೧

“ಎನ್ನ ಜನನವು ಇಲ್ಲಿ, ಮುನ್ನವೆ ಸಂದಳಿದೆ
ಕಳುಹಿದಂತೆ ಉನ್ನತೋನ್ನತನಾದೆ.”^೨

“ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತಾಸಂಕುಲಕೆ ಅಂತಪ್ಪ
ಪದವನಿತ್ತಾತ ಬಸವಣ್ಣನಯ್ಯಾ.”^೩

“ತನುವಿದ್ದು ತನುವಿಲ್ಲ, ಮನವಿದ್ದು ಮನವಿಲ್ಲ,
ಭಾವವಿದ್ದು ಭಾವವೆಂಬ ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲ.”^೪

“ಆದಿಯಾಧಾರದಲ್ಲಿ ಆದಿಯಿಲ್ಲದ ಮುನ್ನ
ಅನಾದಿ ಸಂಸಿದ್ಧನಯ್ಯ ಬಸವಣ್ಣನು.”^೫

ಜಡ ಸತ್ಯ ಸುಖ ದುಃಖ ನಿತ್ಯ ಖಂಡಿತವೆಂಬ
ಐದು ಲಕ್ಷಣ ಮಾಯಾತ್ಮಕವಯ್ಯಾ.”^೬

ಮೇಲಣ ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಗೋಚರವಾಗುವ ಪ್ರಾಸಾನುಪ್ರಾಸಗಳ, ಲಯದ, ಅಷ್ಟೇ ಎಕೆ, ಕೆಲವೊಂದು ಸಲ ಮಾತ್ರಾಗಣ ಯೋಜನೆಯಿದ್ದುದನ್ನು ಮನದಂದರೆ ಅಚ್ಚರಿಯೆನಿಸುವಂತಿದೆ. ಬಸವಣ್ಣೋತ್ಪತ್ತಿ ತ್ರಿವಿಧಿ, ಮಿಶ್ರಣೋತ್ಪತ್ತಿ ತ್ರಿವಿಧಿ, ಅಷ್ಟಾವರಣ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳ ಕರ್ತೃ ಹಾಗೂ ವಚನಗಳ ಕರ್ತೃ ಅಭಿನ್ನರೆಂದೆನ್ನುವದನ್ನು ಈ ಸಾದೃಶ್ಯ ಬಲಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ತ್ರಿವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ತಪ್ಪದೆ ಬರುವ ಎರಡನೆಯ ಪಂಕ್ತಿಯ ಕೊನೆಯ ರುದ್ರಗಣ ಅಥವಾ ಆರು ಮಾತ್ರಗಳ ಗಣ ಇಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಬಂದಿರುವುದೆಂಬುದನ್ನು ಪರಕಿಸಬೇಕು.

ಭಾಷೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಶೈಲಿ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ವಚನಕಾರರಿಗಿಂತಲೂ ನೇರ, ಅತ್ಯಂತ ಸರಳ. ಮಾತನಾಡುವ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಇದ್ದುದನ್ನಿದ್ದಂತೆಯೇ ಬಳಸುವ ಕಡೆ ಇವನ ಒಲವು ಹೆಚ್ಚು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಅದ್ಭುತ ಭಾವಾಭಿನಯ ವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಇವನ ಶೈಲಿಗೆ ಬಂದಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ :

“ಎಲ್ಲ ಪ್ರಮಥರು ಲಿಂಗವ ಧರಿಸುತ್ತಿರಲಾನೇನು ಒಲ್ಲೆನೆಂಬುವದು,
ಕರ್ಮದ ಬಲೆಯೊ ಮಾಯದ ಬಲೆಯೊ ?

೧.	ಸಿ. ಪ. ವ.	೨೯೫.
೨.	..	೧೩೪.
೩.	..	೧೪೪.
೪.	..	೧೦೪.
೫.	..	೩೦೦.
೬.	..	೧೧೨.

ಎಲೆ ಕಪಿಲ ಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಯ್ಯಾ, ನಾ ಧರಿಸಿಕೊಂಬೆ ಲಿಂಗವ;
ನೀ ಕರಸಿಕೊಂಬವನಾಗು ಮತ್ತೊರ್ವನ ನಿನ್ನ ಪೂಜೆಗೆ
ನಾ ನಿನ್ನುವನಲ್ಲೆ ದೇವಾ ! "೧

“ಬಸವನ ಎರಡನೆಯ ಶಂಭುವೆನ್ನುವರು
ನಾವು ಮೂರನೆಯ ಶಂಭುವೇನಯ್ಯಾ ?
ತನ್ನ ತಾ ತಿಳಿದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಶಂಭುವೆನಿಸಿದ;
ತನ್ನ ತಾ ಮರೆದಲ್ಲಿ ಮಹೀತಳದ ಮಾನವೆನಿಸಿದ ನೋಡಾ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.”೨

“ಎನ್ನ ದಾನಿಯೊಂಬರು, ಆನು ದಾನಿಯಲ್ಲವಯ್ಯಾ.
ನೀ ಹೇಳಿದಂತೆ ನಾ ಮಾಡಿದೆನು
ನೀ ಬರಹೇಳಿದಲ್ಲಿ ನಾ ಬಂದೆನು
ಇರಿಸಿದಂತೆ ಇದ್ದೇನೆ”೩

“ಎನ್ನನಾಗಳೆ ಬಂದಿವಿಡಿದೆ ಗಡಾ ನೀನು
ನಿಮ್ಮ ಹಿಡಿವರೆ ಹಿಡಿವರು; ತನುವಿರೆ ತನುಬೇರಾದವರು
ನಿಮ್ಮ ಹಿಡಿವರೆ ಹಿಡಿವರು; ಮನವಿರೆ ಮನಬೇರಾದವರು
ನಿಮ್ಮ ಹಿಡಿವರೆ ಹಿಡಿವರು; ಕೈ ಇರೆ ಕೈಬೇರಾದವರು”೪

“ಅವರವರ ಆಚರಣೆ ಅವರವರಿಗೆ; ಅವರವರ ದುರಾಚರಣೆ ಅವರವರಿಗೆ
ಅವರವರ ಸದಾಚರಣೆ ನಮಗೇನು ಮೋಕ್ಷವ ಕೊಟ್ಟಿತೊ ?
ಅವರವರ ದುರಾಚರಣೆ ನಮಗೇನು ಭವದಲ್ಲಿ ತಳ್ಳಿಬಿಟ್ಟಿತೊ ?
ನಮ್ಮ ಲಕ್ಷ್ಯ ಲಾಂಚನದಲ್ಲಿ, ನಿಮ್ಮ ಲಕ್ಷ್ಯ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ”

ಈ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬಂದ ಭಾವಾಭಿನಯವನ್ನು ಓದಿ ಸವಿಯಬೇಕು. “ನಾ ಧರಿಸಿಕೊಂಬೆ, ನೀ ಕರಸಿಕೊಂಬವನಾಗು, ನಾ ನಿನ್ನವನಲ್ಲ”, “ನೀ ಬರಹೇಳಿದಲ್ಲಿ ನಾ ಬಂದೆನು”, “ನಿಮ್ಮ ಹಿಡಿವರೆ ಹಿಡಿವರು”, “ಅವರವರ ಸದಾಚರಣೆ ಅವರವರಿಗೆ”, “ನಮ್ಮ ಲಕ್ಷ್ಯ ಲಾಂಚನದಲ್ಲಿ, ನಿಮ್ಮ ಲಕ್ಷ್ಯ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ” ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಮಾತುಗಳು ನಿತ್ಯಜೀವನದ ಬಳಕೆಯ ಮಾತಿನ ಕಸುವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿವೆ. ನಾವು ನೀವು ಮಾತಾಡಿದಂತೆ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನೊಡನೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಮಾತನಾಡಿದ್ದಾನೆ. ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಅದಕ್ಕೆ ಬಳಸಲಾದ ಭಾಷೆಯ ವೈವಿಧ್ಯ ಹಾಗೂ ಸತ್ವಗಳಲ್ಲಿದೆ. ಆಡುಮಾತಿನ ಹಲವಾರು

೧.	ಸಿ.	ಪ.	ವ.	೧೧೨.
೨.	..			೧೧೩.
೩.	..			೧೧೦.
೪.	..			೯೯.
೫.	..			೮೨.

ರೀತಿಗಳನ್ನು ನಾಟಕೀಯ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಶ್ರೀಮಂತವಾಗಿದೆ, ಕನ್ನಡ ನುಡಿಯ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದೆ.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ವಿವೇಚನೆಯಾದಮೇಲೆ ವಚನಕಾರರಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಸ್ಥಾನ ಯಾವುದು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮುಂದೆ ಬರುತ್ತದೆ. “ಮೂರ್ತಿಮಹತ್ವದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುವಿನ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಏರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೃದಯವನ್ನು ಕರಗಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಬುದ್ಧಿಚಾತುರ್ಯದಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನವರಿಗಿಂತ ಮಟ್ಟ?”^೧ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೊಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಭು ಎಲ್ಲ ಹೋಲಿಕೆಗಳ ಮೇಲೆ ಇದ್ದಾನೆ. ಮೂರ್ತಿಮಹತ್ವದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಚನಕಾರರಲ್ಲಿ ಅವನು ಅದ್ವಿತೀಯ. ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಯಾವ ವಚನಕಾರನೂ ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಎತ್ತರವನ್ನು ನಿಲುಕಲಾರನು. ವೈಷಮ್ಯದೃಶ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನುಳ್ಳ ಅವನು ವಚನ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸಿದ ಬೆಡಗು ಗಾರುಡಗತನಗಳು ಜಾಗತಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಅನನ್ಯ, ಅಪೂರ್ವ. ಆದರೆ ಇನ್ನುಳಿದ ವಚನಕಾರರಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಮನ್ನಣೆಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಪ್ರಥಮದರ್ಜೆಯ ವಚನಕಾರರಾದ ಬಸವಣ್ಣ, ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣ, ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯರ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಸ್ಥಾನವಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಾಗಲಾರದು. ಬಸವಣ್ಣನ ಭಕ್ತಿಯ ಅನನ್ಯತೆ ಕವಿಹೃದಯಗಳು ಅವನಲ್ಲಿವೆ. ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ಜ್ಞಾನದ ಎತ್ತರ, ಬುದ್ಧಿಮತ್ತೆಯ ವಿಡಾಯಗಳು ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣದೆ ಇಲ್ಲ. ಬಸವಣ್ಣನಲ್ಲಿಯ ಕವಿ, ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನಲ್ಲಿಯ ಜ್ಞಾನಿ, ಇವರಿಬ್ಬರ ಅಪೂರ್ವ ಮೇಳಾಪವು ಸಿದ್ಧರಾಮನಲ್ಲಿ ಸಾಧಿತವಾಗಿ ಅವನಿಗೊಂದು ವ್ಯಕ್ತಿವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಒದಗಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸೂತ್ರರೂಪದ ಮಾತುಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿವೆ. ಕೆಲವೊಂದು ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿಪೂರ್ಣತೆಯಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಸರಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉಜ್ವಲ ಪ್ರತಿಭೆಯ ಮಿಂಚು ಇದೆ. ಅವುಗಳ ಪರಿಚಯಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಕೆಲವು ನುಡಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು :

- ೧ ತನ್ನ ತಾನರಿವಾತ ಮರೀಚಿಯ ಜಲದಂತಿರಬೇಕು.
- ೨ ರಸದಂತೆ ಭಕ್ತ, ರುಚಿಯಂತೆ ಜಂಗಮ.
- ೩ ಶಬ್ದನೋಡುವಡೆ ನಪುಂಸಕ, ಅದರ ಕಾರ್ಯ ನೋಡುವಡೆ ಹರಿಹರಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮುರಿದಿಕ್ಕಿತ್ತು.
- ೪ ಪ್ರಸಾದಕಾಯನಾದ ಬಳಿಕ ರಸದೌಷಧಿಯ ಹಂಗೇಕೊ ?
- ೫ ಬೆಳಗು ಬೆಳಗು ಹಳಚುವಲ್ಲಿ ಕತ್ತಲೆ ಉಳಿಯ ಬಲ್ಲುದೆ ?
- ೬ ತೆರಹಿಲ್ಲದ ಘನ, ತೆರಹಿಲ್ಲದ ರೂಪಿಂಗಿ ಬಂದ ಕಾರಣವೇನು ?
- ೭ ಹೆಣ್ಣು ಸಲ್ಲದು ಜಂಗಮಕ್ಕೆ, ಹೊನ್ನು ಸಲ್ಲದು ಲಿಂಗಕ್ಕೆ, ಮಣ್ಣು ಸಲ್ಲದು ಗುರುವಿಂಗಿ.
- ೮ ಅಮೃತವೆಂದರಿದಾತನೇನಮರನಾಗಲಿಲ್ಲವು.
- ೯ ಎರಡಳಿದೊಂದಳವಟ್ಟುದೆ ಭಕ್ತಿಸ್ಥಲ.

೧. ಎಮ್. ಆರ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ, ವಚನಧರ್ಮಸಾರ, ಪು. ೨೩೦.

- ೧೦ ದಸೆ ದಿಗ್ವಿಜಯದಲ್ಲಿ ಪರ್ವಿತ್ತು ನಿನ್ನ ನಾಮ. ವಸುಧೆಯೆಲ್ಲವು ಹೆಣ್ಣು. ನೀನೆ ಗಂಡು.
- ೧೧ ಭೇದಿಸಬಾರದ ಅಭೇದ್ಯ ಶಿವನೆ, ನಿನ್ನ ಭೇದಿಸಿ ತಂದುಕೊಟ್ಟಿನ್ನೆನ್ನ ಗುರು.
- ೧೨ ಆನಂದ ಸಿಂಹಾಸನ ನಾನಾ ಬೆಳಗಿನ ಬೀಜದ ತಿರುಳನನುಭವಿಸಬಲ್ಲರೆ ಲಿಂಗಾನುಭಾವಿ.
- ೧೩ ಗುರುವೆ, ಸದ್ಗುರುವೆ, ಎನ್ನಭವದ ಬೇರು ಹರಿದೆ ಗುರುವೆ.
- ೧೪ ಜಂಗಮವಾಗಿ ಫಲವೇನಯ್ಯಾ ಜಗದ ಹಂಗುದೊರೆಯದನ್ನಕ್ಕ ?
- ೧೫ ನೀರಿಲ್ಲದಲ್ಲಿ ಜಳಕವಮಾಡಿ, ತರುವಿಲ್ಲದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪವನೆತ್ತಿ ಕರವಿಲ್ಲದೆ ಪೂಜಿಸಬಲ್ಲಡೆ ಜಂಗಮವೆಂಬೆ.
- ೧೬ ಅಣ್ಣನ ನೋಡಿದರೆ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕಣ್ಣು.
- ೧೭ ಕೃಷಿಯಮಾಡಿ ಉಣ್ಣದೆ ಹಸಿವು ಹರಿವ ಪರಿಯಿನ್ನಂತೊ ?
- ೧೮ ಬರುವ ಮುಂದೆ ಪುರುಷನಿದ್ದೆ, ಬಂದಬಳಿಕ ಸ್ತ್ರೀಯಳಾದೆ, ಇನ್ನುಮೇಲೆ ನಪುಂಸಕನಾದೆ.
- ೧೯ ಓಂಕಾರವೆಂಬ ಪೀಠಕ್ಕೆ ನಾನಾಗಿ ನಿಶಬ್ದವೆಂಬ ಲಿಂಗವ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ ಬೆರಸಿ ಬೇರಿಲ್ಲದೆ ಇಷ್ಟೆ ನೋಡಯ್ಯಾ.
- ೨೦ ಎನ್ನ ಮರವೆಯ ತಮದ ಅದ್ವಿಗಿ ದಿನಮಣಿ ಜನಿಸಿದಂತೆ.
- ೨೧ ಕಾಯವೆ ಪೀಠಿಕೆ ಪ್ರಾಣವೆ ಲಿಂಗವಾಗಿರಲು ಮತ್ತೆ ಬೇರೆ ಲಿಂಗವೇಕಯ್ಯಾ.
- ೨೨ ಶರಣರು ಮೆಟ್ಟಿ ನಿಂದ ಧರೆ ಪಾವನ.
- ೨೩ ಸಂಗನ ಬಸವಣ್ಣ ಬಂದು ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಮನೆಯ ಕಟ್ಟಿದರೆ ಮರ್ತ್ಯಲೋಕವೆಲ್ಲವು ಭಕ್ತಿಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಾಯಿತ್ತು.
- ೨೪ ಮನೆ ನೋಡಿ ಮನ ಹೊಗುವಂತಾಗಬೇಕು.
- ೨೫ ಭವವಳಿದು ಭಾಷಣೆಯ ಮಾಡುವದೆ ವಾಕ್ಯದ್ವಿ.
- ೨೬ ನುಡಿದ ನಡೆ ಸಮನಿಸಿತ್ತಯ್ಯಾ ಸಂಗನ ಬಸವಣ್ಣಂಗೆ.
- ೨೭ ನಿತ್ಯ ನಿರ್ವಾಣದ ಸಕೀಲವ ತೋರಿದಲ್ಲಿ ಜಂಗಮವೆನಿಸಿದ.
- ೨೮ ಮದ್ದುತಿಂದಮಂಗನಂತೆ ವೃಥಾ ಹೋಗದಿರಾ ಮನವೆ.
- ೨೯ ಅಂಗವೆಂದರೆ ಅಜ್ಞಾನ, ಲಿಂಗವೆಂದರೆ ಸುಜ್ಞಾನ.
- ೩೦ ಅರಿವು ವಸ್ತುಸ್ವರೂಪ, ಮರವು ಮಾಯಾಸ್ವರೂಪ, ಆಗು ನಿರ್ವಯಲಸ್ವರೂಪ.
- ೩೧ ಸುವರ್ಣಕ್ಕೆ ಅಲಂಕಾರಕ್ಕೆ ಭೇದವುಂಟೆ ?
- ೩೨ ಉದಕದಿಂದ ಅಭಿಷೇಕಗೈವಡೆ ಒದವಿದವು ನೋಡಾ, ನಿಮ್ಮುತ್ತಮಾಂಗದಲ್ಲಿ ಅರುವತ್ತೆಂಟು ಕೋಟಿ ನದಿಗಳು.
- ೩೩ ರೂಪ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಭೇದವಲ್ಲದೆ, ಚೈತನ್ಯದಲ್ಲಿ ಭೇದವಿಲ್ಲ.
- ೩೪ ಕಟೆದ ಕಲ್ಲು ಕಲ್ಲಿನಿಸಿತ್ತು, ಕಟೆಯದ ಕಲ್ಲು ಕಲ್ಲಿನಿಸಿತ್ತು, ಪೂಜಿಸಿದ ಮಾನವ ಭಕ್ತ ನೆನಿಸಿದನು, ಪೂಜಿಸದ ಮಾನವ ಮಾನವನೆನಿಸಿದನು.
- ೩೫ ಪಾಪಾಣಂಗಳೆಲ್ಲ ಲಿಂಗಂಗಳು, ಲಿಂಗಂಗಳೆಲ್ಲ ಪಾಪಾಣಂಗಳು.
- ೩೬ ಸೋಹಂ ಎಂಬುದು ಅಂತರಂಗದ ಮದ, ದಾಸೋಹಂ ಎಂಬುದು ಬಹಿರಂಗದ ಮದ.
- ೩೭ ಲಿಂಗದ ಕುರುಹು ತಿಳಿದು ಅಂಗದ ಗುಣ ನೇತಿಗಳೆದು ಲಿಂಗವಾದುದೆ ಸ್ವರ್ಗ.
- ೩೮ ಉಪಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಾತ ಜಂಗಮನಲ್ಲ, ಉಪಚರಿಸಿದವ ಭಕ್ತನಲ್ಲ.
- ೩೯ ಸಾಕ್ಷಿ ತಾನಾಗುವಡೆ ಶರಣಾದಿಗಳ ಮಹತ್ವವೇನು ?
- ೪೦ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಲ್ಲದೆ ಮಿಥ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯೆ ?

- ೪೧ ಕಾಯ ಮನೋಯುಗದಲ್ಲಿಲ್ಲದವ ಮೋಕ್ಷರೂಪು.
- ೪೨ ಕಾಯ ಧರಿಸಿದವ ನವನೀತರೋಮದಂತಿರಬೇಕು.
- ೪೩ ತೋರಿ ಕೆಡುವದದು ಮಾಯಾತ್ಮಕ, ತೋರಿ ತೋರುವದದು ನಿರುಪಾಧಿಕ ನಿಜಾನಂದ.
- ೪೪ ಕಾಯ ನಾನಂದರೆ ಕರ್ಮಕಾಂಡಿ.
- ೪೫ ಜಗವಾಧರಿಸಿದ ಕಣ್ಣು ತನ್ನ ತಗುಳ್ಳ ಕಾಯ ಕಾಣದು.
- ೪೬ ಕುಲವನೋಳ್ಳರೆ ಹುರುಳ್ಳಿಲ್ಲ; ಅವರ ನಡೆ ನೋಳ್ಳರೆ ನಡೆವವರು ತ್ರಿಲೋಕದಲ್ಲಿಲ್ಲ.
- ೪೭ ನದಿಯ ದಾಂಟುವಲ್ಲಿ ಭೈತ್ರವ ಹಿಡಿದು ದಾಂಟಿದಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟುಹೋದರು. ಬಿಟ್ಟು ನಾವೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಲೇಸು.
- ೪೮ ಲಿಂಗ ಹೋಯಿತ್ತೆಂದು ಅಂಗವ ಬಿಡುವರ ನೋಡಿ ಎನ್ನಂಗ ನಡುಗಿತ್ತಯ್ಯಾ.
- ೪೯ ಕಣ್ಣೆರೆದು ನೋಡುವಡೆ ಆರಿಗೆ ಆರು ಇಲ್ಲ.
- ೫೦ ಹಣ್ಣು ಹಿಡಿದ ಬಾಲಕಂಗೆ ಬೆಲ್ಲವನು ಕೊಟ್ಟವನು ಹಣ್ಣು ತಾ ಎಂಬಂತೆ.
- ೫೧ ಶುಭಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನವಲ್ಲದೆ ಅಶುಭಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನವೆ ?
- ೫೨ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯವದು ಜ್ಯೋತಿಯಂತೆ; ಕೂಡುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪ್ರಕಾಶಮಯ, ಕೂಡದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ದಗ್ಧಮಯ.
- ೫೩ ಧರಿಸಿದ ಲಿಂಗವ ವರಿಸಬಲ್ಲಡೆ ಗಿರಿಜೆಯ ಅರಸನೆಂಬೆ.
- ೫೪ ಬೀಳಲಾಗದು ಜಂಗಮ ಏಳಲಾಗದು ಭಕ್ತ.
- ೫೫ ಬೇಡಲಾಗದು ಜಂಗಮ ಬೇಡಿಸಲಾಗದು ಭಕ್ತ.
- ೫೬ ನೀರಲ್ಲಿಯ ಕ್ರೀಡೆ ಕುಂಬಳಕಾಯಿಗಲ್ಲದೆ, ದೊಡ್ಡ ಬಂಡೆಗುಂಟೆ ?
- ೫೭ ಕಲ್ಲು ಹಿಡಿದು ಅಲ್ಲಮನ ನೋಡುವೆನೆಂಬವರ ಮಿಲ್ಲ ಮನುಜರೆಂಬೆ.
- ೫೮ ಕೀಳಾಗಿಹೋದಂತೆ ಆಳ್ವಿಗೆ ಅಮೃತ ಕೊಟ್ಟಿತ್ತು.
- ೫೯ ತಿಳಿದ ಮಹೇಶ ತಿಳಿನೀರಂತೆ.
- ೬೦ ಕಲ್ಮುಡಿಗನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲುಳಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ಕೊಟ್ಟಂತಲ್ಲದೆ ಕಲ್ಲು ರೂಪಾಗಿ ಬಾರದು.
- ೬೧ ಆದ್ಯರಾಜ್ಞಿಯದು ಈಶ್ವರಗೆ ಜ್ಯೋತಿ. ಅಗಿದು ಅಗಿದು ನೋಡುವದನು ಶುಕ ತೆಂಗು ತಿಂದಂತೆ.
- ೬೨ ಕುರುಹುಪೂಜೆ ಅರುಹು ಆದಾಗಲೇ ಮರವೆಯ ಕೇಡು.
- ೬೩ ಭೂಪ ಗೋಪನ ನೆನೆದರೆ ಗೋಪನಾಗಬಲ್ಲನೆ ?
- ೬೪ ಹುಟ್ಟಿ ಕೀರ್ತಿಯ ಮೆಟ್ಟಿದವ ಇಟ್ಟ ಹುಳಿಯನ್ನದಂತೆ.
- ೬೫ ವಚನಾನುಭವವದು ವಾಗ್ರಚನೆಯಲ್ಲ; ವಚನಾನುಭವವದು ವೇಷೋನ ಎಂಬುದು.
- ೬೬ ನಿತ್ಯಾನಿತ್ಯದ ಕೋಣವ ತಿನಬಲ್ಲಡೆ ಸದಾಚಾರಿ ಜಂಗಮವೆಂಬೆ.
- ೬೭ ಬಂದ ದಾರಿ ಬಿಟ್ಟವನೆ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತ.
- ೬೮ ಜೀವಭಾವವಳಿದು, ಜನನ ಭಾವವಡಗಿ, ಜಗದಂತರ್ಯಾಮಿ ತಾನೆಂಬುದದು ಮಹಾ ಪ್ರಸಾದ.
- ೬೯ ಅಡದೆ ಉಣದೆ ನಿಜವಡಗಿದ ರೂಹು ಅರಿಯಬಲ್ಲಡೆ ಅದು ಮಹಾಪ್ರಸಾದ.
- ೭೦ ಉದಕವಿದ್ದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಗಗನಪರಿಪೂರ್ಣದಲ್ಲಿ ರವಿತಾರೆ ಮೇಘವಾದಂತೆ, ಪರಿಪೂರ್ಣ ವಸ್ತುವೆ ಚಿದಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ಶಿವಜೀವ ಮಾಯಾಪ್ರಕೃತಿಯೆನಿಸಿತ್ತು.
- ೭೧ ವಚಿಸಿ ಅನುಭಾವಿಯಾಗದವ ಪಿಶಾಚಿ.

- ೨೧ ಎದ್ದೆಯೆಂಬುದು ಅಭ್ಯಾಸಿಕನ ಕೈವಶ.
- ೨೨ ಲೋಕ ತನ್ನೊಳಗಾದ ಬಳಿಕ ಲೋಕದ ಸೊಮ್ಮು ತನಗೇಕೆ ?
- ೨೩ ಆಕಾಶ ಪಾಷಾಣ ಮಾಡಬಲ್ಲಾದೊಡೆ ಯೋಗಿ; ಪಾಷಾಣ ಆಕಾಶವ ಮಾಡಬಲ್ಲಾ ದೊಡೆ ಯೋಗಿ; ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯ ಬಯಲು ಪಾಷಾಣದಲ್ಲಿಪ್ಪುದು ಏಕೀಯವಾಗಬಲ್ಲೊಡೆ ಶಿವಯೋಗಿ.
- ೨೪ ಅಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯಂತಿರಬಲ್ಲಡೆ ಭಕ್ತ.
- ೨೫ ಲಿಂಗವೆಂಬುದು ತಿಳಿಯಬಲ್ಲಾತನೆ ಜಗದ್ವಂದ್ಯ ಜಂಗಮ.
- ೨೬ ಮಲ ಮುಟ್ಟಿದ ಹುಡುಗ ಕಡು ಮೃಡನಾಡಂಬಕ್ಕೆ ಬರ್ಪದೆ ?
- ೨೭ ಬುಜೆಯ ಪಶು ತಿಂದಂತಲ್ಲದೆ ತಿಂದು ದಂದುಗಮಾಡದು.
- ೨೮ ಸಂಕಲ್ಪ ವಿಕಲ್ಪಗಳ ಧರಿಸಿದಲ್ಲಿ ಮನವೆನಿಸಿತ್ತು, ಅದು ಅಳಿದಲ್ಲಿ ಮಹಾಜ್ಞಾನವೆನಿಸಿತ್ತು.
- ೨೯ ಬಯಲಲ್ಲಿ ನಿಂದು ಬಯಲ ಬಯಲ ಮಹಾ ಬೆಳಗಿನ ಬೆಳಗು ನೋಡಬಲ್ಲರೆ ಶರಣ.
- ೩೦ ಕ್ರಿಯಾ ಜ್ಞಾನವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಭೇದ ತಿಲಾಂಶವಿಲ್ಲ.
- ೩೧ ಮಾನವಿಲ್ಲದ ಭೋಜನವದು ಸ್ವಾನನ ಮಾಂಸ, ಧ್ಯಾನವಿಲ್ಲದ ಪೂಜೆಯದು ಕಾನನ ಜ್ಯೋತಿಃ
- ೩೨ ಸಂಖಿಗೆ ಗಂಧವ ಸೇವಿಸಿದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮರ ಜನ್ಮ ಈಡಾಡಿತ್ತು.
- ೩೩ ಲಿಂಗವ ಧರಿಸಿದ ಯೋಗಿಗೆ ಅಂಗನೆಯರು ಲಿಂಗದ ರಾಣಿವಾಸ.
- ೩೪ ಶರಣನ ನಡೆಯೆ ಲಿಂಗ ರೂಪು, ಶರಣನ ನುಡಿಯೆ ಪ್ರಸಾದ.
- ೩೫ ಶರಣನ ನೋಟ ಭವದ ಕಾಟ.
- ೩೬ ಬೆಳೆದ ಧಾನ್ಯಗಳನಟ್ಟು ಬೆಟ್ಟ ಬಿಲ್ಲಯ್ಯನ ರೂಹಕ್ಕೆ ಒಟ್ಟಿ ಭಕ್ತನಾದನೆಂಬವನ ಯಾಕಿ ಮಳಲೊಟ್ಟಿಯಂತೆ.
- ೩೭ ಲೀಲೆಯದು ಪರಬೊಮ್ಮದ ಇಚ್ಛೆ. ಇಚ್ಛೆಯದು ಸಕಲ ಜೀವಜಾಲೋತ್ಪತ್ತಿ, ಸಕಲ ಜೀವ ಜಾಲೋತ್ಪತ್ತವದು ಜಗದ್ರಚನೆ, ಜಗದ್ರಚನೆಯದು ಜಗತ್ಪ್ರಳಯ.
- ೩೮ ನಿನ್ನ ನೀ ತಿಳಿದು ನೋಡಿದರೆ ಶಿವಮಯ ಜಗತ್ತು.
- ೩೯ ಮಾನಾಪಮಾನವೆಂಬುದು ಮನದ ಭ್ರಮೆ.
- ೪೦ ಕ್ಷೀರಶರಧಿಯೊಳಿರುವ ಹಂಸಿಗೆ ಅನ್ಯಕ್ಷೀರದ ಹಂಗುಂಟೆ ?
- ೪೧ ಪರಮನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ಹೊಳೆದೊಡೆ ಕಣ್ಣು ತುಂಬ ಕಂಡು ಕರತುಂಬ ಹಿಡಿದು ಮನಮುಟ್ಟಿ ನೆರೆದನು.
- ೪೨ ಶರಣನ ಪೂಜೆಯದು ಮರಣದ ಕೇಡು.
- ೪೩ ಲಿಂಗಮೂರ್ತಿಯ ನೋಡಿ ನನ್ನ ರೋಮಂಗಳೆಲ್ಲ ನಯನಂಗಕಾದವು.
- ೪೪ ಚರಿಸಿ ಜಂಗಮವೆನಿಸಿತ್ತಯ್ಯಾ ಲಿಂಗವು, ನೆಲಸಿ ಲಿಂಗವೆನಿಸಿತ್ತಯ್ಯಾ ಲಿಂಗವು. ಇದರಿರವ ಅರುಹಿದಲ್ಲಿ ಗುರುವೆನಿಸಿತ್ತಯ್ಯಾ ಲಿಂಗವು.
- ೪೫ ಅರಿದ ಬಳಿಕ ಬ್ರಹ್ಮವೆಂಬುದು ಮೃಗಜಲ.
- ೪೬ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯ ಮೇಘದಂತೆ, ಜಲದಲ್ಲಿಯ ತೆರೆಯಂತೆ ಬರುತ್ತದೆ ನೋಡಾ, ಈ ಘಟ ಬಂದದ್ದರಿಯೆ, ಹೋದದ್ದರಿಯೆ.
- ೪೭ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಶೂದ್ರನಾದರೇನು, ಮನದಲ್ಲಿ ಮಹಾದೇವ ನೆಲೆಗೊಂಡವನೇ ವೀರಶೈವ.
- ೪೮ ಕಲ್ಲುದೇವರಲ್ಲಿ ವಲ್ಲಭನಿದ್ದಾನೆಂದು ಲಲ್ಲಿಗರೆಯಬೇಡ.

- ೧೦೦ ಪಂಚವರ್ಣದ ಗಿಳಿಯೊಂದು ಪ್ರಪಂಚರಚನೆಗೆ ಬಂದು ಭವ ಬ್ರಹ್ಮವೆಂಬುತ್ತಿದೆ.
- ೧೦೧ ಭಾವವೆಂಬುದು ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಈಡು ನಿರ್ಭಾವವೆಂಬುದು ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಕಾಡುಗಿಟ್ಟು.
- ೧೦೨ ದೀಪದಂತಹ ಜನ್ಮ ಬಂದುದು ತಿಳಿಯಬಾರದು, ಹೋದುದು ತಿಳಿಯಬಾರದು. ಮೇಘದಂತಹ ಜನ್ಮ ಬಂದುದು ತಿಳಿಯಬಾರದು, ಹೋದುದು ತಿಳಿಯಬಾರದು.
- ೧೦೩ ಕಾಲು ಮೇಲು ಮಾಡಿ, ಕೋಲು ಕೆಳಗೆ ಊರಿ, ಕಾಲ ಕಾಲ ತಪಶ್ಚರ್ಯ ಮಾಡಿದರೆ ಕಾಲಾಂತಕನಿಲ್ಲ.
- ೧೦೪ ಶಿಷ್ಯನೆಂಬ ವನಕ್ಕೆ ವಸಂತ ನೋಡಾ ಗುರುವು.
- ೧೦೫ ಅರಿದಾಚರಿಸುವವನಾಚರಣೆ ಬ್ರಹ್ಮಮಯ; ಅರಿಯದವನಾಚರಣೆ ಮಾಯಾಮಯ.
- ೧೦೬ ಇಲ್ಲದ ಮಾಯೆಯನಿಲ್ಲಿನಿಸುವದೆ ಅಲ್ಲನ ಅರುಹು.
- ೧೦೭ ತನ್ನ ತಾ ತಿಳಿದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಶಂಭುವೆನಿಸಿದ; ತನ್ನ ತಾ ಮರೆದಲ್ಲಿ ಮಹೀತಳದ ಮಾನವನೆನಿಸಿದ.
- ೧೦೮ ಪರಶರ ಸಾಧಿಸುವರೆ ಪ್ರಪಂಚದ ವಿಷಯ ತಿಳಿದಿರಬೇಕು.

ભૂત વિ વૈ જ ની

ತತ್ತ್ವವಿವೇಚನೆ

ಈ ಜಗತ್ತೊಂದು ಮಹಾಸೋಜಿಗ ಪರಂಪರೆ: ನಾನು ಯಾರು ? ಸುತ್ತುವರಿದು ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಸಿದ ಜೀವನ ಹಾಗೂ ಅನಂತಕೋಟಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ದಿವ್ಯಶಕ್ತಿ ಯಾವುದು? ಅದರ ಸ್ವರೂಪವೇನು? ಜೀವನದ ಗುರಿ ಗಮ್ಯಗಳೇನು ? . . . ಇತ್ಯಾದಿ ಏಳುವ ಅನಂತ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಮರ್ಪಕವಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ತುಡಿಯುತ್ತಿದೆ ಚಿಂತನ ಶೀಲನಾದ ಮಾನವನ ಮನಸ್ಸು. ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯೇ ತತ್ತ್ವವಿವೇಚನೆಯ ಮೂಲಭೂಮಿಕೆಯೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಭೌತಿಕ ವಸ್ತುಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯಿಂದ ಸತ್ಯಾನ್ವೇಷಣೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವ ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಇದರೆ, ವಿಶ್ವದ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಅರಿಯುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಎರಡು ದಿಶೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮೂಲಭೂತ ಸತ್ಯವನ್ನು ಕಾಣುವುದು, ಇದೇ ತತ್ತ್ವದರ್ಶನ. ಇನ್ನೊಂದು ಕಂಡ ಸತ್ಯವನ್ನು ಜೀವನಾನುಭೂತಿಯನ್ನಾಗಿ ಉಂಡು ತೃಪ್ತಿಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು, ಇದು ತತ್ತ್ವಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ. ಅನುಭಾವವೆಂದು ಕರೆಯುವುದು ಇದನ್ನೆ. ಇವೆರಡೂ ದೃಷ್ಟಿಗಳೂ ಪೂರಕ ಪರಿಪೂರಕಗಳಾಗಿ ನಿಂತರೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮಹೋನ್ನತಿ ಕೈಸಾರುತ್ತದೆ. ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಧರ್ಮವೊಂದರ ಆವಿಷ್ಕಾರವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಜಗತ್ತಿನ ಶ್ರೇಷ್ಠತಮ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲಣ ಎರಡೂ ದೃಷ್ಟಿಗಳು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ಶರಣರು ಜೀವನದ ಉದಾತ್ತ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವೇಚನೆ ನಡೆಸಿದರು. ಮೂಲಭೂತ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಾದ ಜನನ ಮರಣ, ಇವುಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಘಟಿಸುವ ಜೀವನ, ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಹಿಂದೆ ಹುದುಗಿಕೊಂಡಿರುವ ಆತ್ಮಂತಿಕ ಸತ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಅದರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ವೀರಶೈವ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಾದ ಷಟ್ಸ್ಥಲವನ್ನು ಕುರಿತು ಕಲ್ಯಾಣದ ಅನುಭವಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಆಳವಾದ ಹಾಗೂ ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ ನಡೆದು ಅದಕ್ಕೆ ನವೀನವಾದ ಒಂದು ತಾತ್ತ್ವಿಕ ನೆಲೆಯನ್ನು ಶಿವಶರಣರು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಕಲ್ಯಾಣದ ಅನುಭವಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಷಟ್ಸ್ಥಲ ಬ್ರಹ್ಮ, ಷಟ್ಸ್ಥಲ ಸಂಸ್ಥಾಪನಾಚಾರ್ಯನೆಂದು ಖ್ಯಾತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಕರಣಹಸಿಗೆ ಹಾಗೂ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮದ ತಾತ್ತ್ವಿಕ ವಿವೇಚನೆ ಆ ಕಾಲದ ಇನ್ನಿತರ ಶರಣರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಸ್ಪುಟವಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಹಾಗೂ ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಷಟ್ಸ್ಥಲ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಉಜ್ವಲ ಕಿರಣಗಳು ಕಣ್ಣುಕೋರೈಸುವಂತಿವೆ. ಆದರೆ ಷಟ್ಸ್ಥಲ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಶರಣ ಶರಣೆಯರು ಕಾರಣರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುವ ಸತ್ಯವನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಶರಣನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಇರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಎಲ್ಲ ಶರಣರ ವಿವೇಚನೆಯ ಸಮಷ್ಟಿರೂಪವಾಗಿ ಷಟ್ಸ್ಥಲ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಬೆಳೆದು ನಿಂತಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ದರ್ಶನದ ಹೊಳೆಹು ಇದೆ. ಪರಬ್ರಹ್ಮ, ಸೃಷ್ಟಿ, ಇಷ್ಟಲಿಂಗ, ಷಟ್ಸ್ಥಲಗಳ ಬಗೆಗೆ ಆತನ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ವೀರಶೈವ ದರ್ಶನದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಿಸಬಹುದು.

ವೀರಶೈವ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ತಾತ್ತ್ವಿಕ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ, ಶಿವಾದ್ವೈತ, ದ್ವೈತಾದ್ವೈತ ಇಲ್ಲವೆ ಭೇದಾಭೇದ ಸಿದ್ಧಾಂತ, ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅದ್ವೈತ, ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಹಾಗೂ ದ್ವೈತ ಮೊದಲಾದ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನದ ಶಾಖೆಗಳಿಂದ ವೀರಶೈವವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿ ನೋಡುವಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಇತರ ಪರಿಭಾಷೆಗಳನ್ನು ತತ್ತ್ವ ವಿವರಣೆಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಗಾಗ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಅದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಆತ್ಮಂತಿಕವಾದ ಸತ್ಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೊಂದೇ ಎಂದು ಸಾರಿದರು. ಜೀವ ಮತ್ತು ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅಲ್ಲ, 'ಅಹಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ಮಿ', 'ತತ್ತ್ವಮಸಿ' ಇತ್ಯಾದಿ ಉಪನಿಷದ್ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೊಂದೇ ಸತ್ಯ ವೆಂದೂ ಸಚ್ಚರಾಚರ ಸೃಷ್ಟಿಯೆಲ್ಲ ಮಿಥ್ಯವೆಂದೂ ಸಾರಿ ಅದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದರು. ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುವ ವಿಶ್ವವೆಲ್ಲಾ ಕೇವಲ ತೋರಿಕೆ, ಮಾಯೆ. ಜೀವ ಜೀವರಲ್ಲಿ ತೋರುವ ವೈವಿಧ್ಯ, ಭೇದಗಳೆಲ್ಲ, ಅವಿದ್ಯೆಯಿಂದ, ಮಾಯೆಯಿಂದ ಉಂಟಾದವುಗಳು. ಮಾಯೆಯ ಬಂಧನವನ್ನು ಕಳಚಿಬಿಟ್ಟರೆ ಜೀವನೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮವಾಗುತ್ತಾನೆ ಎನ್ನುವುದು ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನದ ಸಾರಾಂಶ. ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಅದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಜಗತ್ತನ್ನು ಮಿಥ್ಯವೆಂದರೆ, ಅದು ಸತ್ಯವಾದುದೆನ್ನುತ್ತಾರೆ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು. ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತು ಬೇರೆ, ಜೀವ ಬೇರೆ, ದೇವ ಬೇರೆ. ಹೀಗೆ ಅವರ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಭೇದ ಮೂಲವಾದುದರಿಂದ ದ್ವೈತವೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ದ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರಕಾರ ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಾ ಈ ದ್ವಿಧಾಭಾವ ಉಳಿದೇ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ. ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತವು ಒಂದು ವಿಧದಲ್ಲಿ ಅದ್ವೈತವೇ. ಅದರೂ ಪರಬ್ರಹ್ಮದ (ಈಶ್ವರನ) ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಅದು ಎತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಜೀವಾತ್ಮ ಹಾಗೂ ಅಚೇತನ ಜಗತ್ತುಗಳು ಪರಬ್ರಹ್ಮದ ವಿಶೇಷಣಗಳು. ವಿಶೇಷಣಗಳಿಗೂ ಪರಬ್ರಹ್ಮಸಮಾನ ಸತ್ತೆಯಿದೆ.

“Souls and matter are comprehended within the unity of Lord's essence and are related to the Supreme as attributes to substance, as parts to a whole or as body to the soul.”^೧

ಮೇಲಿನ ಎಲ್ಲ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಗಳಲ್ಲಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮ, ಜೀವ, ಜಗತ್ತು ಇವುಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಹಾಗೂ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಮೂಲಭೂತ ತತ್ತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದ್ದುದರಿಂದಲೇ ಅವು ವಿಭಿನ್ನ ತಾತ್ತ್ವಿಕ ಶಾಖೆಗಳಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿವೆ; ವೀರಶೈವದರ್ಶನವು ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದೆ. “ಶಕ್ತಿಶ್ಚ ಶಕ್ತಿಶ್ಚ ಶಕ್ತೀ ತಾಭ್ಯಾಂ ವಿಶಿಷ್ಟೌ ಜೀವೇಶೌ ತಯೋಃ ತಯೋಃ ಅದ್ವೈತಂ ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಂ” ಎಂದು ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತದ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ಶಂಕರಾದ್ವೈತದಲ್ಲಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೊಂದೇ ಸತ್ಯವೆಂದು ಅಂಗೀಕೃತವಾದುದರಿಂದ ಉತ್ಪತ್ತಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಗೆ (cosmic principle) ಪರಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಅದನ್ನು ಅವಿದ್ಯಾಜನ್ಯ ಮಾಯೆಯೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತದಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮದಷ್ಟೇ ಸತ್ಯವೆಂದು ಸ್ವೀಕೃತವಾದುದರಿಂದ ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟ ಬ್ರಹ್ಮ ಹಾಗೂ ಅದೇ ಶಕ್ತಿಯ ಸಂಕ್ಷೋಭೆಯಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಜೀವ ಇವರಲ್ಲಿ ಸಾಮರಸ್ಯವು ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದೆ. ಪರಬ್ರಹ್ಮದ ಅವಿಕೃತ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೂ ಜಗತ್ತು ಜೀವಗಳು ಸತ್ಯವೆನ್ನುವುದನ್ನೂ ಬ್ರಹ್ಮಸಮಾನ ಸತ್ತೆಯುಳ್ಳ ಶಕ್ತಿತತ್ತ್ವವು ಒಮ್ಮೆಲೇ ವಿವರಿಸಲು ಶಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಪರಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿ ಅವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದ್ದು, ಅವಿನಾಭಾವಿಯಾಗಿದ್ದು ಸ್ಥಿತಿಯೊಂದನ್ನು ವೀರ ಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ನಿತ್ಯಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮದ ನಿಕಲದ, ಶೂನ್ಯದ, ನಿರ್ವಯಲಿನ ಸ್ಥಿತಿ. ಇದನ್ನು ಸರ್ವಶೂನ್ಯ ನಿರಾಲಂಬ ಸ್ಥಲವೆಂದು ತೋರಿಸಿದ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗ ಯತಿಗಳು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಸರ್ವಶೂನ್ಯ ನಿರಾಲಂಬ ಸ್ಥಲದ ಮುಂದಿನ ಸ್ಥಿತಿಯೇ ನಿಕಲಲಿಂಗಸ್ಥಲ. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಕಲಲಿಂಗ ತಾನೊಂದೇ. ಅನ್ಯವಾಗಿ ತೋರುವ ತತ್ತ್ವಗಳಾವವೂ ಅಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಸರ್ವವೂ ಶೂನ್ಯಮಯ, ತಾನು ಇದ್ದೇನೆ ಎಂಬ ನೆನಪು ಕೂಡ ತೋರದ ಸಹಜಸ್ಥಿತಿ. ನಿಕಲಲಿಂಗದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೆಳಗಣ ವಚನಗಳಿಂದ ಅರಿಯಬಹುದು:

“ದೇವಿಯರಿಬ್ಬರು ಇಲ್ಲದಂದು, ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿಗಳು ಇಲ್ಲದಂದು,
ಆರು ಆರು ಇಲ್ಲದಂದು
ಸಂಕಲ್ಪ ವಿಕಲ್ಪವಿಲ್ಲದಂದು, ಆವ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳಿಲ್ಲದಂದು,
ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನೀ ನಾನೆಂಬುದು ಶೂನ್ಯವಾಗಿದ್ದೆ, ಎನ್ನ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ”^೨
“ಸರ್ಪನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಕೃತಿ ರಚಿಸದಂದು
ಸಮುದ್ರಂಗಳೇಳೂ ಹಾಸದಂದು

೧. S. Radhakrishnan, Indian Philosophy, vol. II p. 684.

೨. ಲಿಂ. ಲೀ. ಎ. ಜಾ. ಪು. ೯.

ಅಷ್ಟದಿಗುದಂತಿಗಳು ಹೊಡೆದಂದು
 ಸ್ವಯಂಭೂ ಶಕ್ತಿಗಳಿಲ್ಲದಂದು
 'ಬ್ರಹ್ಮಾವಿಷ್ಣುಶ್ವರಾದ್ರಶ್ಚ ಈಶ್ವರಶ್ಚ ಸದಾಶಿವಃ' ಈ ಐವರು ಇಲ್ಲದಂದು
 ನಿಜಗುರು ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿನಾಥಾ,
 ಅತ್ತತ್ತ ನಿಮಗೆ ಹೆಸರಿಲ್ಲವಯ್ಯಾ"^೧

ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :

"ಶೂನ್ಯ ಹುಟ್ಟಿದಂದು, ನಿಶೂನ್ಯವಿಲ್ಲದಂದು
 ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷ್ಣು ಮಹೇಶ್ವರರಿಲ್ಲದಂದು
 ಹದಿನಾಲ್ಕು ಭುವನ, ದಿಕ್ಕು ವಿದಿಕ್ಕುವಳಯಗಳಿಲ್ಲದಂದು
 ಕೂಡಲ ಚೆನ್ನ ಸಂಗಯ್ಯ ಹೆಸರಿಲ್ಲದಿದನಂದು."

ಪರಬ್ರಹ್ಮವು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಸರ್ವವನ್ನು ಗರ್ಭೀಕರಿಸಿಕೊಂಡ, ಸ್ವಶಕ್ತಿ ಸಂಕ್ಷೋಭೆಯಿಲ್ಲದ ಸ್ಥಿತಿಯಿತ್ತು. ಸಮಸ್ತ ವಿಶ್ವಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲ ಅವನಲ್ಲಿ ಅವ್ಯಕ್ತಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಸಂಕಲ್ಪ ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಶೂನ್ಯ, ಬಯಲು, ನಿಶೂನ್ಯ; ನಿರ್ವಯಲು ಎಂದರೂ ಅದೇ. ಇಲ್ಲಿಯ ಶೂನ್ಯ ಅಸ್ತಿತ್ವರಹಿತ ಶೂನ್ಯವಲ್ಲ; ಸರ್ವಾಸ್ತಿ ಸೂಚಕವಾದ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಶೂನ್ಯ. ಅನಂತಕೋಟಿ ಅಲೆಗಳನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡ ನಿಸ್ತರಂಗವಾದ ಸಾಗರಕ್ಕೆ, ಮುಂದೆ ಅನಂತ ವರ್ಣವೈಖರಿಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ನವಿಲನ್ನು ತನ್ನೊಳಗೆ ಗರ್ಭೀಕರಿಸಿಕೊಂಡ ನವಿಲಿನ ತತ್ತಿಗೆ ಈ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೋಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಅಲೆಗಳು, ತತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನವಿಲು ಅವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವಂತೆ ಈ ನಿರವಯಲಿನಲ್ಲಿ, ಶೂನ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಚಾರಾಚರ ಸೃಷ್ಟಿಯೆಲ್ಲವೂ ಅವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ನೆನಹು ನೀಪತಿಗೊಂಡು ಬಯಲು ಬಯಲೇ ಆದ ಶೂನ್ಯದಲ್ಲಿ 'ಅಸ್ತಿ, ಪ್ರಕಾಶೇ' ನಂದಾಮಿ' ಎಂಬ ಭಾವತರಂಗ ತಲೆದೋರುತ್ತದೆ. 'ಅಸ್ತಿ' ಎಂದರೆ ನಾನು ಇದ್ದೇನೆ ಎಂಬ ಭಾವ. 'ಪ್ರಕಾಶೇ' ಎಂದರೆ ನಾನು ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಯನಾಗಿದ್ದೇನೆ ಎನ್ನುವುದು. 'ನಂದಾಮಿ' ಎಂದರೆ ನಾನು ಅನಂದಪಡುತ್ತೇನೆ ಎನ್ನುವುದು. ಇವೆಲ್ಲ ಭಾವಗಳು ಪರಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿಯ ಸ್ವವಿಮರ್ಶಾಶಕ್ತಿಯ ದ್ಯೋತಕ. ಪರಬ್ರಹ್ಮದ ಸ್ವವಿಮರ್ಶಾಶಕ್ತಿಯೇ 'ಶಕ್ತಿ'ಯೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಪರಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿ ಸಂಕ್ಷೋಭೆ ತಲೆದೋರುವುದು ಸ್ವಲೀಲೆಗೋ ಸುಗ. 'ಅಸ್ತಿ' ಎಂಬ ನೆನಹು ಸ್ಫುರಣಗೊಂಡು, ನಿರ್ಧರಿಸಿ, ಗಟ್ಟಿಗೊಂಡು ಚಿತ್ತನಿಸುವುದು. ಚಿಚ್ಚಕ್ರಿ ಒಮ್ಮೆ ಸ್ಫುರಣಗೊಂಡಿತೆಂದರೆ ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಿಯೆಗೆ, ಜಗದ್ರಚನೆಗೆ ನಾಂದಿಯಾದಂತೆಯೆ.

"ಲೀಲೆಯದು ಪರಬೊಮ್ಮದ ಇಚ್ಛೆ;
 ಇಚ್ಛೆಯದು ಸಕಲಜೀವ ಜಾಲೋತ್ಪತ್ತಿ;
 ಸಕಲಜೀವ ಜಾಲೋತ್ಪತ್ತವದು ಜಗದ್ರಚನೆ;
 ಜಗದ್ರಚನೆಯದು ಜಗತ್ಪ್ರಳಯ ನೋಡಾ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ."^೨

೧. ಲಿಂ. ಲೀ. ವಿ. ಚಾ. ಪು. ೧೦.

೨. ಸಿ. ಪ. ವ. ೫೯೦.

ಪರಬ್ರಹ್ಮದ ಚಿಚ್ಚಕ್ರಿ ಜಾಗೃತಗೊಂಡು ಒಮ್ಮೆ ಲೀಲೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತೆಂದರೆ ಪ್ರಳಯದ ಪರಿಯಂತರ ಅನಂತ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ನಡೆಯಲೇಬೇಕು. ಸಕಲಜೀವ ಜಾಲೋತ್ಪತ್ತಿ, ಜಗದ್ಭವ, ಜಗತ್ಪ್ರಳಯ—ಈ ಕ್ರಮಗತಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮದ ಸ್ವಲೀಲಾನಂದ ವಿಲಾಸದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವುದು ಮೇಲಣ ವಚನದ ತಾತ್ಪರ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಪರಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿ ಚಿಚ್ಚಕ್ರಿ ಸ್ಫುರಿಸಿದಾಕ್ಷಣವೇ ಸೃಷ್ಟಿರಚನೆಗೆ ಮೊದಲಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ಮೇಲೆಯೇ ನೋಡಲಾಗಿದೆ. ಸೃಷ್ಟ್ಯಾತ್ಮಕವಾದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿಮಾರ್ಗವೆಂದು ವೀರ ಶೈವದ ಪರಿಭಾಷೆ. ಕ್ರಮೇಣ ನಾದ ಬಿಂದು ಕಲೆಗಳು ಗೋಚರಿಸುತ್ತವೆ. ಇವು ಮೂಲಚಿತ್ತಿನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಿಂದ ಚಿನ್ನಾದ ಚಿದ್ಬಿಂದು ಚಿತ್ಕಲೆಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಮೂಲಚಿತ್ತು ಹಾಗೂ ಚಿನ್ನಾದ ಚಿದ್ಬಿಂದು ಚಿತ್ಕಲೆಗಳು ಸೇರಿ ಅಖಂಡ ಗೋಳಾಕಾರವಾದ ತೇಜೋಮೂರ್ತಿ ಮಹಾಲಿಂಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಲ್ಲುಮಠದ ಪ್ರಭುದೇವರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ,

“... ನಿಷ್ಕಲಲಿಂಗವು ತಾನು ನಿಷ್ಕಲವಾಗಿ ನಿರವಯದಲ್ಲಿ ಬಯಲಾಗಿ
ಇರಬಾರದೆಂದು ಧ್ಯಾನ ಪೂಜೆಗಳಿಲ್ಲದೆ ಇರಬಾರದೆಂದು ತನ್ನ ಸ್ವಇಚ್ಛಾಲೀಲಾ
ವಿಲಾಸದೋಷಿ ನೆನದ ನೆನಹು ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೆ ತನ್ನ ಚಿತ್ಪ್ರಭಾಸಾಮರ್ಥ್ಯಶ
ಕ್ತಿಯ ಮುಂದುಗೊಂಡು ಅಖಂಡತೇಜೋಮೂರ್ತಿಯಪ್ಪ ಮಹಾಲಿಂಗ
ವಾಯಿತ್ತು. ಅಂತು ಮಹಾಲಿಂಗ ಸ್ಥಲವಾದುದು.”^೧

“ಹುಟ್ಟು ಮೆಟ್ಟಿಂಬುದು ನಿನಗಿಲ್ಲವಯ್ಯಾ
ನಿಮ್ಮಿಂದ ನೀವೆ ಸ್ವಯಂಭುವಯ್ಯಾ
ಇಂತಾದಿರಯ್ಯಾ, ಇಂತಾದಿರಯ್ಯಾ
ನಿಮ್ಮ ಮಹಾತ್ಮಯ ನೀವೆ ಬಲ್ಲಿರಯ್ಯಾ
ನಿಜಗುರು ಸ್ವತಂತ್ರ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿನಾಥಾ.”^೨

“ರೂಪೆಂದರೆ ಶಬ್ದ, ನಿರೂಪನೆಂದರೆ ಶೂನ್ಯ
ಈ ಎರಡರ ಆದಿಯಿಂದತ್ತತ್ತ ಕಾಣಾ,
ಎನ್ನ ತಂದೆ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಲಿಂಗವು
ಗುರುಕಾರುಣ್ಯವುಳ್ಳವರಿಗಲ್ಲದೆ ಅರಿಯಬಾರದು.”^೩

“ಕನಕವೊಂದರಲ್ಲಿ ಕಡಗ ಕಂಟಿಯಾದಂತೆ,
ಶಕುನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಶಕುನ ಬೇರಾದಂತೆ,
ಘನಕೆ ಘನವಾದ ಪರವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಜನನವಾಯಿತ್ತು, ಮೂಲೋಕದ
ಮಹಾಲಿಂಗ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ”^೪

೧. ಲಿಂ. ಲೀ. ವಿ. ಜಾ. ಪು. ೧೨.

೨. “ “ ೧೬.

೩. “ “ ೧೧೭.

೪. ಸಿ. ಪ. ವ. ೮೧೧.

ಮಹಾಲಿಂಗವನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ 'ಸ್ವಯಂಭು' ಎಂದು ಕರೆದಿರುವುದು ಲಕ್ಷ್ಯಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. 'ಸ್ವಯಂ ಭವತಿ ಇತಿ ಸ್ವಯಂಭು' ತನ್ನಿಂದ ತಾನೇ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡ ಲಿಂಗವದು. ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಾತ್ಮಕ ನಿಷ್ಕಲಬ್ರಹ್ಮದ ಚಿದ್ವಿಲಾಸಾನಂದ ಲೀಲೆಯ ಇದರ ಉದಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣ. 'ರೂಪಂದೆಡೆ ಶಬ್ದ, ನಿರೂಪಂದೆಡೆ ಶೂನ್ಯ, ಈ ಎರಡರ ಆದಿಯಿಂದ ತತ್ತ್ವ' ಅದರ ಉದಯ. ಮಹಾಲಿಂಗವು ಸಾಕಾರವೂ ಅಲ್ಲ, ನಿರಾಕಾರವೂ ಅಲ್ಲ; ಅದೊಂದು ಅಖಂಡ ಪ್ರಕಾಶ, ಪರಂಜ್ಯೋತಿ, ಸಕಲ ತತ್ತ್ವಗಳಿಗೆ ಅದುವೆ ಪ್ರಥಮ ಭಿತ್ತಿ. 'ನೋಡಲಾಗದ ಬೆಳಗು ಕೂಡಬಾರದ ಮೂರ್ತಿ' ಎಂದು ಪ್ರಭು ಮಹಾಲಿಂಗದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಅಖಂಡ ಪರಂಜ್ಯೋತಿ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಮಹಾಲಿಂಗದ ಚಿಚ್ಚೈತನ್ಯ ಪ್ರಭಾಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಶಕ್ತಿಯ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿ ಅನಂತ ಕಿಡಿಗಳು ಪುಟನೆಗೆದು ಬೇರ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಅವೇ ಅನಂತ ಆತ್ಮರುಗಳು. ಅದೇ ಮಹಾಲಿಂಗವು ಪಂಚಮುಖವನ್ನೈದಿ ಪಂಚಸಾದಾಖ್ಯ ಮೂರ್ತಿಯಾಯಿತು. ಪಂಚ ಸಾದಾಖ್ಯಗಳಿಂದ ಪಂಚವಿಂಶತಿ ತತ್ತ್ವಗಳು ಹುಟ್ಟಿದವು. ಈ ಪಂಚವಿಂಶತಿ ತತ್ತ್ವಗಳೇ ಮಹಾಲಿಂಗದ ಚೈತನ್ಯಾಂಶವಾದ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಸಂಧಿಸಿ ಅಂಗವಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಸೃಷ್ಟಿ, ಜೀವನ ಸೃಷ್ಟಿಗಳು ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಒಂದೇ ಮೂಲದಿಂದ ಸಂಭವಿಸಿದವು. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಕೆಳಗಿನ ವಚನಗಳು ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತವೆ.

ಶ್ರುತಿತತಿಯ ಮಸ್ತಕದ ಅತಿಶಯದ ಬೆಳಗಿನೊಳು
ಸಕಲಲೋಕಂಗಳು ಬೆಟ್ಟುವಾಗಿ
ಒಸರುವಾ ಸಾನಂದ ಬೆಳಗು ಬಿಂದುಗಳಾಗಿ
ಬೆಳಗುತಿದ್ದಿತು ಬ್ರಹ್ಮ ಯೋಗಿನಾಥ."೧

"ಹರಿಬ್ರಹ್ಮ ಧರೆಯಾಕಾಶವಿಲ್ಲದ ಭಸ್ಮಕ್ಕೆ ಸ್ಥಲವದು,
ಅನಾದಿ ನೋಡಯ್ಯಾ
ಭಸ್ಮವನೆ ಮಸುಳಿಸಿ ಲೋಕಂಗಳನೆ ಪಡೆದು
ಸಕಲ ಜೀವರನಿತು ಮಾಡಿದರೊಳರೆ ?
ನಿನ್ನಿಚ್ಛೆ ನಿನಗೆ ಸ್ವಯಂಭು ನೀನೆಯಾಗಿದೆಯಯ್ಯಾ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಯ್ಯಾ."೨

ತತ್ತ್ವಗಳ ಸಾಹಚರ್ಯದಿಂದ ಆತ್ಮರಿಗೆ ದೇಹ ಸಂಬಂಧವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ದೇಹದಲ್ಲಿ ಕರಣಗಳು ಸ್ಥಾಪ್ಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಂದ ಆತ್ಮರಿಗೆ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳು ಸಂಜನಿಸಿ, ಕರಣಗಳೇ ನಾನೆಂಬ ಅಜ್ಞಾನ ಆವರಿಸುವುದು. ಆತ್ಮನಿಗೆ ಅಜ್ಞಾನದ ಬಂಧನವುಂಟಾಗುವುದೇ ತಡ, ಅವನು ಮಲತ್ರಯದ ಜಾಲದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುಬಿದ್ದು ಜೀವನಾಗಿಬಿಡುವನು. ಅಣವಮಲ, ಮಾಯಾಮಲ, ಕಾರ್ಮಿಕಮಲ ಇವೇ ಮಲತ್ರಯ. ಆತ್ಮರುಗಳು ಮಹಾಲಿಂಗದ ಚಿಜ್ಯೋತಿಯ ಕಿಡಿಗಳಾದುದರಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕತ್ವ, ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವ, ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವಶಕ್ತಿಗಳು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ಸರ್ವಶಕ್ತಿಗಳಾದ ಆತ್ಮರು

೧. ಲಿ. ಲೀ. ಎ. ಜಾ. ಪು. ೩೨.

೨. " " " ೪೯.

ಶುದ್ಧಾತ್ಮರೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಕರಣಗಳಿಗೆ ಮರವೆಯಾವರಿಸಿ ಮಲಸಂಬಂಧವುಂಟಾದ ಕೂಡಲೆ ಆತ್ಮರ ಶುದ್ಧಿಗೆ ಭಂಗವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಆಣವಮಲದಿಂದ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವ ತೊಲಗಿ ಕಿಂಚಿಜ್ಞತ್ವವೂ, ಕಾರ್ಮಿಕ ಮಲದಿಂದ ಅವರ ಸರ್ವ ಕರ್ತೃತ್ವ ಮಸಳಿಸಿ ಕಿಂಚಿತ್ಕರ್ತೃತ್ವವೂ ಉಂಟಾಗಿ ಶಕ್ತಿ ಸಂಕೋಚವೊದಗುವುದು. ಮಹತ್‌ಶಕ್ತಿಯುತನಾದ ಅವನು ಆಶುದ್ಧ ಮಾಯೆಯ ಆವರಣದಲ್ಲಿ 'ಅಣುತ್ವ'ಕ್ಕೆಳಿದುಬಿಡುವನು. ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ನಿತ್ಯಪರಿಪೂರ್ಣ ಪರಬ್ರಹ್ಮದ ಅಂಶಿಕನಾದ ಆತ್ಮನು ಮಾಯಾಂಶಿಕನಾಗಿ ಜೀವನಾಗುವವರೆಗೂ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮಾರ್ಗವೆಲ್ಲ ಆತ್ಮನ ಅಧೋಮುಖ ಯಾತ್ರೆಯೆನ್ನಬಹುದು. ಈಗಾಗಲೇ ದೇಹ ಕರಣಗಳಿಂದ ಆವೃತನಾದ ಆತ್ಮನು ಸತ್ಸ್ವರಜಸ್ತಮೋಗುಣಭೂಯಿಷ್ಠವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಗಿವಡೆದು ಸಂಸಾರಿಯೆನಿಸುವನು.

ಪರಬ್ರಹ್ಮವೇ ಮಹಾಲಿಂಗವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಅಂಗವೆಂದೂ, ಲಿಂಗವೆಂದೂ ಎರಡಾಗುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಮೇಲೆ ನೋಡಿದ್ದೇವೆ. ಇವೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಪರಶಿವಶಕ್ತಿ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಅಂಗಗತವಾದ ಶಕ್ತಿ ಚಿಚ್ಚಕ್ತಿ-ಪರಾಶಕ್ತಿ, ಅದಿಶಕ್ತಿ-ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿ, ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ-ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ಯೆಂದು ಆರು ವಿಧವಾಗಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಶಾಂತ್ಯತೀತೋತ್ತರ, ಶಾಂತ್ಯತೀತೆ, ಶಾಂತಿ, ವಿದ್ಯಾ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ, ನಿವೃತ್ತಿಯೆಂದು ಕಲಾಪರ್ಯಾಯ ನಾಮಗಳಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಈ ಆರು ಶಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಪರಬ್ರಹ್ಮವು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮಹಾಲಿಂಗ, ಪ್ರಸಾದಲಿಂಗ, ಜಂಗಮಲಿಂಗ, ಶಿವಲಿಂಗ, ಗುರುಲಿಂಗ, ಆಚಾರಲಿಂಗ ಎಂದು ಆರು ತೆರನಾಗುವುದು.

ಅಂಗಗತವಾದ ಶಕ್ತಿ ಭಕ್ತಿಯಾಗಿ ನಿವೃತ್ತಿಕಲೆಯೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವುದು. ಈ ಭಕ್ತಿಯೂ ಆರು ವಿಧವಾಗಿರುವುದು : ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿ, ನಿಷ್ಕಾಭಕ್ತಿ, ಸಾವಧಾನಭಕ್ತಿ, ಸ್ವಾನುಭಾವ ಭಕ್ತಿ, ಆನಂದಭಕ್ತಿ, ಸಮರಸಭಕ್ತಿ.

ಅಂಗತ್ರಯ-ಲಿಂಗತ್ರಯ

ಇಚ್ಛಾ, ಜ್ಞಾನ, ಕ್ರಿಯಾನಿಷ್ಠನಾದ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಆಣವ ಮಾಯಾ ಕಾರ್ಮಿಕ ಮಲಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕತ್ವ, ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವ, ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವ ಶಕ್ತಿಗಳು ಸಂಕೋಚಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆಯಷ್ಟೇ. ಹೀಗೆ ಮಲಾವೃತನಾದ ಆತ್ಮನೇ ಅಂಗನು ಅಥವಾ ಜೀವಾತ್ಮನು. ಆಣವ ಮಲದಿಂದ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕತ್ವಕ್ಕೆ ಚ್ಯುತಿ ಬಂದು ಆತ್ಮನಿಗೆ ಕಾರಣ ಶರೀರವೆಂಬ ಪ್ರಥಮ ಆವರಣವೊದಗುತ್ತದೆ. ಮಾಯಾಮಲದಿಂದ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವವು ಮಸುಳಿಸಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವೆಂಬ ಎರಡನೆಯ ಆವರಣವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಮಿಕ ಮಲದಿಂದ ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವವು ತೊಲಗಿ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವೆಂಬ ತೃತೀಯ ಆವರಣವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ತನುತ್ರಯವನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಯೋಗಾಂಗ, ಭೋಗಾಂಗ, ತ್ಯಾಗಾಂಗವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುವುದು. ಯೋಗಾಂಗದಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯಶರಣ, ಭೋಗಾಂಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗ ಪ್ರಸಾದಿ, ತ್ಯಾಗಾಂಗದಲ್ಲಿ ಮಹೇಶ್ವರ ಭಕ್ತಿ ಹೀಗೆ ತನುತ್ರಯವೇ ಒಂದೊಂದು ಎರಡೆರಡಾಗಿ ಆರು ತೆರನಾಯಿತು. ಅಂಗ ಷಟ್ಸ್ಥಲಗಳಿಂದ ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳಲು ಲಿಂಗ ಷಟ್ಸ್ಥಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾರಣ, ಸೂಕ್ಷ್ಮ, ಸ್ಥೂಲ ತನುಗಳಿಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಭಾವಲಿಂಗ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗ ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ಎಂಬ ಲಿಂಗತ್ರಯವು ಸಮನಿಸುತ್ತದೆ. ಭಾವಲಿಂಗವು ಮಹಾಲಿಂಗ ಪ್ರಸಾದಲಿಂಗವೆಂದೂ, ಪ್ರಾಣಲಿಂಗವು ಜಂಗಮಲಿಂಗ ಶಿವಲಿಂಗವೆಂದೂ, ಇಷ್ಟಲಿಂಗವು ಗುರುಲಿಂಗ ಆಚಾರಲಿಂಗವೆಂದೂ ಅಂಗ ಷಟ್ಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ಸಮನಾಗಿ

ಲಿಂಗಪಟಾಸ್ಥಲವು ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ತಾತ್ವಿಕ ವಿವೇಚನೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ :

“ಅಜ್ಞಾನವು ಮೀಳಿ ಮೂಳು ಮತ್ತಾಜ್ಞಾನಿ”^೧

ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಮೇಲಣ ವಿಷಯವನ್ನೇ ಆತನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

“ಜೀವಾತ್ಮನೆಂಬುದು ಪಂಚಭೂತಮಯ ದೇಹವಾಶ್ರಯಿಸಿತ್ತು ನೋಡಾ
ಪರಮಾತ್ಮ ಎಂಬುದು ಅಜಾಂಡ ನೂರಾರು ಒಳಗುಮಾಡಿ
ಆತ್ಮತತ್ವದ ಶಾಂಗುಲವೆನಿಸಿತ್ತು ನೋಡಾ
ಅಂತರಾತ್ಮವೆಂಬುದು ಜೀವಾತ್ಮವನ್ನುಳಿದು
ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಕೂಡುವ ಕೂಟವೆನಿಸಿತ್ತು
ಈ ಆತ್ಮತ್ರಯ ಕಡೆಗೆ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ರೂಪು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ನೋಡಾ ಕೇದಾರಯ್ಯ !”^೨

ಷಟ್ಸ್ಥಲ ಸಾಧನಮಾರ್ಗ

ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಾಮರಸ್ಯವೇ ವೀರಶೈವದ ಪರಮಗುಹ್ಯವಾಗಿದೆ. ಪರಬ್ರಹ್ಮದ ಚಿಚ್ಚಕ್ರಿ ಅಂಗವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದನಿಸುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಮೇಲೆ ನೋಡಲಾಗಿದೆ. ಭಕ್ತಿ ನಿವೃತ್ತಿಮಾರ್ಗ; ಅಂಗನ ಬಿಡುಗಡೆಯ ಸಾಧನವಾಗಿದೆ ಅದು. ಅಂಗಗತವಾದ ಭಕ್ತಿ ಲಿಂಗ ಗತವಾದ ಶಕ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ಸಮರಸವಾಗಿ ಬೆರೆಯುವುದೇ ‘ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಾಮರಸ್ಯ’. ಮುಕ್ತಿ ಇಲ್ಲವೆ ಮೋಕ್ಷವೆಂಬುದೇ ವೀರಶೈವದ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ‘ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಾಮರಸ್ಯ’ ಎಂದೆನಿಸುವುದು. ಮೋಕ್ಷಸಾಧನವಾಗಿ ವೀರಶೈವವು ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಭಕ್ತಿಯನ್ನುವುದು ಎರಡಿಲ್ಲದ ಕೂಟ. ಷಟ್ಸ್ಥಲವು ಅಂಗತತ್ವದಿಂದ ಲಿಂಗತತ್ವಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ನಿರ್ವಯಲ ನಿರವಯದ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಗೆ ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನು ಮುನ್ನಡೆಯಿಸುವ ವೃತ್ತಾಂತಿಪಥವಾಗಿದೆ ಎನ್ನಬಹುದು.

ಭಕ್ತಿಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ, ಅಂಗನು ಗುರುವಿನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ತನ್ನ ಚೈತನ್ಯಾಂತರಾಳದಲ್ಲಿ ನಿಗೂಢವಾಗಿದ್ದ ಲಿಂಗತತ್ವವನ್ನು ಅರ್ಥಾತ್ ತನ್ನನ್ನೇ, ತನ್ನ ಸ್ವಸ್ವರೂಪವನ್ನೇ, ಇಷ್ಟಲಿಂಗದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕರಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ಬಿಜಯಂಗೈಸಿಕೊಂಡು ಅದರ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಾಸ್ಯ ಉಪಾಸಕ ಭಾವವಿರುವುದರಿಂದ ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗವು ದ್ವೈತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಆದರೆ ಐಕ್ಯಸ್ಥಲದ ಕೊನೆಯ ಮೆಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿ ಅಂಗವೆಲ್ಲ ಲಿಂಗಲೀಯವಾಗಿ ಎರಡಿಲ್ಲದ ಕೂಟವು ಸಮನಿಸುವುದರಿಂದ ಅದ್ವೈತದಲ್ಲಿ ಪರ್ಯವಸಾನ ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಅದುದರಿಂದ ವೀರಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ದ್ವೈತಾದ್ವೈತ ಇಲ್ಲವೆ ಭೇದಾಭೇದವೆಂಬ ಹೆಸರು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅನ್ವಯಿಸುವುದು.

೧. ಲಿಂ. ಲೀ. ವಿ. ಜಾ. ಪು. ೨೨೨.

೨. ಸಿ. ಪ. ವ. ೭೮೪.

ಇಷ್ಟಲಿಂಗೋಪಾಸನೆಯಿಂದ ಆತ್ಮನು ಸ್ಥೂಲತನುಭಾವದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರಾರಂಭದ ಭಕ್ತ ಹಾಗೂ ಮಹೇಶ್ವರ ಸ್ಥಲಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನ ವಿಕಾಸದ ಈ ಮೊದಲ ಹಂತವು ಪೂರ್ತಿಗೊಳ್ಳುವುದು. ಪೂಜೆಬಲಿತು ಇಷ್ಟದಿಂದ ಪ್ರಾಣದ ಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯಲು ಆತ್ಮನ ಸೂಕ್ಷ್ಮತನುಭಾವ ಕಳಚಿಬೀಳುತ್ತದೆ. ಇದು ಬಿಡುಗಡೆಯ ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟವಾಗಿದ್ದು ಪ್ರಸಾದಿ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಸ್ಥಲಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಶರಣ ಹಾಗೂ ಐಕ್ಯಸ್ಥಲಗಳಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮತಮವಾದ ಭಾವಲಿಂಗೋಪಾಸನೆ ನಡೆದು ಕೊನೆಯ ಆವರಣವಾದ ಕಾರಣತನು ನಿಃಪತಿಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಲಿಂಗಾಂಗಸಾಮರಸ್ಯದ ಸೀಮೆ. ನಿಃಕಲದ ನಿಶ್ಶೂನ್ಯದ ನಿರವಯದ ನಿಲುಗಡೆ. ಶಿವಾನುಭವದ ಈ ದಿವ್ಯದರ್ಶನವನ್ನು ದ್ವೈತಾದ್ವೈತಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಗಣಿಸದೆ ಶಿವಾದ್ವೈತವೆಂಬ ಪರಿಭಾಷೆಯನ್ನೇ ಬಳಸಬೇಕೆಂದು ತೋಂಟದ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗ ಯತಿಗಳ ಮತ.

“ಈ ಷಟ್ಸ್ಥಲಮಾರ್ಗವು ದ್ವೈತಾದ್ವೈತದ ಪರಿವರ್ತನೆಯಲ್ಲ.
ಅದೇನು ಕಾರಣವೆಂದಡೆ, ಇದು ಶಿವಾದ್ವೈತಮಾರ್ಗವಾದ ಕಾರಣ”

ಷಟ್ಸ್ಥಲ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಭಕ್ತ ಮಹೇಶ ಪ್ರಸಾದಿ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಿ ಶರಣ ಐಕ್ಯ ಎಂಬ ಆರು ಸ್ಥಲಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ. ಸಾಧಕನಾದವನು ಸ್ಥಲದಿಂದ ಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ಕ್ರಮ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಏರುತ್ತ ಆತ್ಮವಿಕಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕು ಎಂಬ ವಿಚಾರವು ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿರಬೇಕು. ಇಹದಿಂದ ಮಹಕ್ಕೆ, ಸಾಮಾನ್ಯದಿಂದ ದಿವ್ಯಕ್ಕೆ ಇಟ್ಟು ನಿಚ್ಚಣಿಕೆಯಂತಿದೆ ಈ ಷಟ್ಸ್ಥಲ ಪಥ ! “The pilgrims progress” ಎಂದು ಡಾ. ನಂದೀಮಠರು ವರ್ಣಿಸಿದುದು ಮಾಮಿರ್ಕ ವಾಗಿದೆ.”

ಕಲ್ಯಾಣದ ಅನುಭವಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಅನುಭಾವದ ಚರ್ಚೆಗಳಿಂದ ಷಟ್ಸ್ಥಲ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ನವನವೋನ್ಮೇಷ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದಂತಿದೆ. ಈ ಮಾತಿಗೆ ನಿರ್ದರ್ಶನವಾಗಿ ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಕೆಲವು ವಚನಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

ಬಸವಣ್ಣನವರು :

“ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಭಕ್ತನೆನಿಸಿಕೊಂಬೆ; ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಮಹೇಶ್ವರನೆನಿಸಿಕೊಂಬೆ;
ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಪ್ರಸಾದಿ ಎನಿಸಿಕೊಂಬೆ; ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಿ ಎನಿಸಿಕೊಂಬೆ
ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಶರಣನೆನಿಸಿಕೊಂಬೆ; ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಐಕ್ಯನೆನಿಸಿಕೊಂಬೆ;
ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಷಟ್ಸ್ಥಲವ ಮೀಟಿ ನಿರವಯಲಸ್ಥ ಲನ್ನೈದುವೆನೆಯ್ಯಾ,
ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವಾ.”^೨

ಎಂದು ನುಡಿದರೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಹಾಗೂ ಷಟ್ಸ್ಥಲಚಕ್ರಿ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನವರಿಂದ ತೀವ್ರವಾದ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

೧. A Hand Book of Veerashaivism, p. 63.

೨. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಚನಗಳು, ಪು. ೧೯.

ಸಿದ್ಧರಾಮ :

“ಸ್ಥಲವಿಡಿದಾಚರಿಸಬೇಕೆಂಬವನ ಭಾಷೆ ಬಾಲಭಾಷೆ
ಭಕ್ತನಾಗಿ ಭಕ್ತಸ್ಥಲವಾವರಿಸುವದದು ಯೋಗ್ಯವಯ್ಯಾ
ಭಕ್ತನಾಗಿ ಮಹೇಶಸ್ಥಲ ಅಳವಡಬಾರದೇನಯ್ಯಾ
ಭಕ್ತನಾಗಿ ಮಹೇಶ ಪ್ರಸಾದಿ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಿ ಶರಣ ಐಕ್ಯಸ್ಥಲ
ಅಳವಡಬಾರದೇನಯ್ಯಾ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ !”^೧

ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣ :

“ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಭಕ್ತ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಮಹೇಶ್ವರ
ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಪ್ರಸಾದಿ, ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಿ
ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಶರಣ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಐಕ್ಯರಾದೆಹೆವೆಂಬರು ನಿಮ್ಮ ಶರಣರು
ತಾವೇನು ಮರುಜೀವನೆಯ ಕೊಂಡರೆ ?
ಅಮೃತಸೇವನೆಯ ಮಾಡಿದರೆ ?
ಅವ ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ನಿಂದರೂ ಆ ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಷಡುಸ್ಥಲವಡಗದಿದರಡೆ
ಆ ಭಕ್ತಿಯ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹುಡಿಯ ಹೊಯ್ಯನೆ ಕೂಡಲಚೆನ್ನಸಂಗಮದೇವ”^೨

ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ‘ವಿಕಾಸ ಕಲ್ಪನೆ’ಯಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ತೀವ್ರವಾದ ಮತ
ಭೇದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಮೇಲಣ ವಚನಗಳ ಅವಲೋಕನದಿಂದ ವಿದಿತವಾಗುತ್ತದೆ.
ಬಸವಣ್ಣನ ಪಚನದಿಂದ ಈ ಸಾಧನೆ ಸ್ಥಲದಿಂದ ಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ಕ್ರಮದಿಂದ ವಿಕಾಸಗೊಂಡು ಹಂತ
ಹಂತವಾಗಿ ಮೇಲೇರುತ್ತ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿ ಲಿಂಗಸಾಮರಸ್ಯದ ನೆಲೆಯನ್ನು
ಹೊಂದಬೇಕೆಂಬುದು ಆತನ ವಿಚಾರವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಸ್ಥಲವಿಡಿದು ಆಚರಿಸುವ ರೀತಿ.
ಷಟ್ಸ್ಥಲ ವಿಕಾಸದ ಕ್ರಮಗತಿ. ಇಂತಹ ಸಾಧನೆಗೆ ಸುದೀರ್ಘವಾದ ಕಾಲಾವಧಿ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.
ಪ್ರಾಯಶಃ ಒಂದು ಜನ್ಮ ಸಾಕಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಹಾಗೂ
ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನವರು ಷಟ್ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಸಮಗತಿಯ ಷಟ್ಸ್ಥಲಮಾರ್ಗವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಲು
ಹೆಣಗಿರಬೇಕೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅವಸ್ಥಲವನಂಗೊಂಡಿದ್ದಡೆಯೂ ಆ ಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ
ರೂಪಾಗಿ ಷಡ್ವಿಧಲಿಂಗವನ್ನು ಬೆರಸಿಪ್ಪ ಭೇದವನ್ನು, ಎಂದರೆ ಅನುಭಾವ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು
ಕೊಂಡು ಷಟ್ಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ಅನುಭಾವಿಕ ಹಾಗೂ ತಾತ್ತ್ವಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾವೀನ್ಯವನ್ನು ತಂದು
ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಳಗಣ ವಚನಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದರೆ ಈ ಮಾತಿನ ಸತ್ಯತೆ ಇನ್ನೂ
ದೃಢಪಟ್ಟೀತು.

ಸಿದ್ಧರಾಮ :

“ಭಕ್ತನಾದ ಬಳಿಕ ಭಕ್ತಸ್ಥಲವಳವಡುವದೇ ದುರ್ಲಭ
ಮಹೇಶನಾದ ಬಳಿಕ ಮಹೇಶ್ವರಸ್ಥಲವಡುವದೇ ದುರ್ಲಭ

೧. ಸಿ. ಪ. ವ. ೫೭೭.

೨. ಚಿ. ಬ. ವ. ಪು. ೨೯.

ಭಕ್ತಸ್ಥಲ ಬಸವಣ್ಣಂಗಾಯಿತ್ತು; ಮಹೇಶಸ್ಥಲ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣಂಗಾಯಿತ್ತು;
ಮೀಟಾದಸ್ಥಲ ನಮ್ಮ ಪ್ರಭುವಿಂಗಾಯಿತ್ತು
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಯ್ಯಾ ಎನಗಿನಿತೊಂದೊರವ ಪರಿ"೧

ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ :

“ಭಕ್ತ ಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬನು, ಮಹೇಶ್ವರ ಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ಇಬ್ಬರು
ಪ್ರಸಾದಿ ಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ಆತನಳಿಯನಲ್ಲದಿಲ್ಲ
ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಿ ಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ಮೂವರು, ಶರಣ ಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ನಾಲ್ವರು
ಐಕ್ಯಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ಅಕ್ಕನ ತಮ್ಮನಲ್ಲದಿಲ್ಲ
ಇಂತೀಕುರುಹಿನ ಬೆಂಬಳಿಯನರಿದು
ಬಿಡುವದ ಬಿಟ್ಟು ತಡೆವರ ತಡೆವುತ್ತಿದ್ದೇನೆ,
ಕೂಡಲ ಚೆನ್ನಸಂಗಮದೇವರಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನರಿಕೆಯಾಗಿ.”೨

ಇಂತಹ ಅನೇಕ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಶರಣನಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ನಿರ್ವಚನವಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಬಸವಣ್ಣನಿಗೆ ಭಕ್ತಿಸ್ಥಲವಾಯಿತ್ತೆಂದರೆ ಅವನು ಕೊನೆಯವರೆಗೆ ಅದೇ ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಉಳಿದನೆ ? ಐಕ್ಯಸ್ಥಲದ ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಾಮರಸ್ಯದ ನಿಲವು ಅವನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲವೆ ? ಇಂತಹ ಸಂದೇಹವೇಳುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ‘ಅವ ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ನಿಂದಡೆಯೂ ಆ ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಷಡಸ್ಥಲವಡೆಗಿದರೆ’ ಮಾತ್ರ ಈ ಬಗೆಯ ಹೇಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು; ಈ ಸಂದೇಹಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಶರಣನಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಮನೋಧರ್ಮವಿರುವುದುಂಟು. ಶ್ರದ್ಧೆ, ನಿಷ್ಠೆ, ಸಾವಧಾನ, ಸ್ಥಾನುಭಾವ, ಸುಜ್ಞಾನ ಸಾಮರಸ್ಯ ಇವೆಲ್ಲ ಮನಃಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ವೈವಿಧ್ಯದ ದ್ಯೋತಕಗಳು. ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುವ ಅಂಗದಲ್ಲಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಮನೋಧರ್ಮ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿದ್ದರೆ, ಉಳಿದುವೆಲ್ಲ ಅದರೊಂದಿಗೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಅವನು ತನ್ನ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗೆ ಸಹಜವಾದ ಸ್ಥಲದಿಂದಲೇ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಉಳಿದ ಸ್ಥಲಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕ್ರಮಸಮುಚ್ಚಯಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಸಮಸಮುಚ್ಚಯವಿದೆ ಎಂದು ಡಾ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿರುವುದು ಮನನೀಯವಾಗಿದೆ.^೩ ಆಗಮೋಕ್ತ ಷಟ್ಸ್ಥಲದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಶಿವಶರಣರಿಂದ ನಾವೀನ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಷಟ್ಸ್ಥಲ ವಿವೇಚನೆಯಲ್ಲಿ ಬಹುದೂರ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬ ಮಾತೂ ಇದರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಕ್ತಿಸ್ಥಲ

ಷಟ್ಸ್ಥಲ ಸಾಧನೆಯ ಮಾರ್ಗ ಭಕ್ತಿಸ್ಥಲದಿಂದಲೇ ಹೊರಡುತ್ತದೆ. ಪಿಂಡಸ್ಥಲ, ಪಿಂಡಜ್ಞಾನ ಸ್ಥಲ, ಸಂಸಾರ ಹೇಯಸ್ಥಲ, ಗುರುಕಾರುಣ್ಯಸ್ಥಲಗಳು ಇದರಲ್ಲಿಯೇ ಅಂತರ್ಗತವಾಗುತ್ತವೆ. ಮಹಾಲಿಂಗ ಚಿಜ್ಯೋತಿಯ ಕಿಡಿಗಳಾದ ಆತ್ಮರುಗಳು ದೇಹ ಹಾಗೂ ಕರಣ

೧. ಸಿ. ಪ. ವ. ೧೨.

೨. ವ. ಕಾ. ಸಾ. ಭಾ. ೨. ಪು. ೨೭೨.

೩. ಷಟ್ಸ್ಥಲ ಪ್ರಭೆ ಪು. ೩೬೬.

ಗಳಿಂದ ಬಿಗಿವಡೆದು 'ಶಿವೋಕ್ತಂ' ಎಂಬ ಸ್ವಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮರೆತು 'ದೇಹೋಕ್ತಂ' ಎಂಬ ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಪಕ್ಕಾಗಿ ಜೀವಿಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಈ ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಿಯಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಜೀವರಿಗೆ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ದಿವ್ಯಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅರಿವು ಎಚ್ಚರಗೊಂಡು ಸ್ವಸ್ವರೂಪದ ಸುಳುಹು ಹೊಳೆಯುತ್ತದೆ. ದೇಹದಲ್ಲಿ ಸುಪ್ತನಾಗಿದ್ದ ಆತ್ಮನೇ ಖಂಡ. ಈ ಖಂಡರೂಪದ ಆತ್ಮನೇ ಐಕ್ಯಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ದೇಹಬಂಧನದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಬೆರೆದು ಪರಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಿತಿಗೆ ಮುಟ್ಟಬೇಕಾಗಿದೆ. ಖಂಡಸ್ಥಲದ ಉಜ್ವಲ ವರ್ಣನೆ ಶರಣರ ವಚನ ಗಳಲ್ಲಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ವಚನವೊಂದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೋಡ ಬಹುದು :

“ಉದಕದೊಳಗೆ ಬಯ್ಯಿಟ್ಟ ಬಯಕೆಯ ಕಿಚ್ಚಿನಂತಿದ್ದಿತ್ತು;
ಸಸಿಯೊಳಗಣ ರಸದ ರುಚಿಯಂತಿದ್ದಿತ್ತು;
ನನೆಯೊಳಗಣ ಪರಿಮಳದಂತಿದ್ದಿತ್ತು;
ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವಾ, ಕನ್ನೆಯ ಸ್ನೇಹದಂತಿದ್ದಿತ್ತು.”^೧

ದೇಹದೊಳಗಣ ಆತ್ಮನ ಕಾಣದಂತಿರುವ ಇರವನ್ನು ಈ ವಚನವು ಮನಂಬುಗುವಂತೆ ವರ್ಣಿಸುತ್ತದೆ. ನನೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಮಳವು ಅವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವ ಹಾಗೆ ಕನ್ನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹವು ಸುಪ್ತವಾಗಿರುವ ಹಾಗೆ ಖಂಡ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನು ಸುಪ್ತಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆ.

ತನ್ನ ನಿಜವನ್ನು ತಿಳಿದು ನೋಡಿ, ತಾನೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸುವ ಸಮ್ಯಕ್‌ಜ್ಞಾನವೇ ಖಂಡಜ್ಞಾನ :

“ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸತ್ಪರಜತಮವೆಂಬ ತಿಮಿರ ಕವಿದು ಅಜ್ಞಾನವಶವಾದಲ್ಲಿ
ಸದ್ಗುರುವನುಪಧಾವಿಸಿ ಔಷಧಿಯ ಬೇಡಲೊಡನೆ ಶಿವಜ್ಞಾನವೆಂಬ
ಅಂಜನವನೆಚ್ಚಿ, ಎನ್ನ ಕಣ್ಣ ಮುಸುಕಿದ ಅಜ್ಞಾನ ಕಾಳಿಕೆಯ ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ
ತನ್ನ ಪಾದವನರುಹಿಕೊಂಡನಯ್ಯಾ ಎನ್ನ ಕಪಿಲ ಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿನಾಥನು.”^೨

“ಮಾಯದ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದ ಮರುಳ ನಾನೆಂದೆಂದ ಪರಿಯ ನೋಡಾ !
ಅಂಗವೆಂದೆಂದ ಪರಿಯ ನೋಡಾ !

ತನ್ನ ವಿನೋದಕ್ಕೆ ಬಂದ ನಿಶ್ಚಿಂತ ನಿರಾಳಗುಹೇಶ್ವರನೆಂದೆಂದ

ಪರಿಯ ನೋಡಾ !”^೩

ಆತ್ಮನಿಗೆ ಅಜ್ಞಾನದ ಜಾಡು ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಗುಣತ್ರಯದ ಸೋಂಕಿನಿಂದ. ಸ್ಥೂಲಶರೀರವು ತಮೋಗುಣ ಸಂಬಂಧ, ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ರಜೋಗುಣ ಸಂಬಂಧ, ಕಾರಣ ಶರೀರವು ಸತ್ತ್ವಗುಣ ಸಂಬಂಧ-ಹೀಗೆ ಗುಣತ್ರಯದಿಂದ ದೇಹಗಳ ಸಂಬಂಧವುಂಟಾಗಿ ಶಿವಜ್ಞಾನ

೧. ಬ. ಪ. ವ. ಪು. ೧.

೨. ಲಿಂ. ಲೀ. ವಿ. ಜಾ. ಪು. ೭೯.

೩. “ “ “ ೯೦.

ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಕತ್ತಲೆ ಮುಸುಕಿ, ಆತ್ಮನನ್ನು ಅಜ್ಞಾನವಶನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಗುರುಕಾರುಣ್ಯದಿಂದ ಸಮ್ಯಕ್‌ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿ ಮೂಡಿಬರುತ್ತದೆ. ಸ್ವಸ್ವರೂಪದ ಅರಿವು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ದಿವ್ಯ ಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನಿಂದ ತಾನೇ ಬೆಳಗಲೂಬಹುದು. “ಅರಿವು ವಸ್ತುಸ್ವರೂಪ, ಮರೆವು ಮಾಯಾ ಸ್ವರೂಪವೆಂದರಾನು ನಿರ್ವಯಲ ಸ್ವರೂಪನಾದೆ”^೧ ಎಂದು ಇನ್ನೊಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಪಿಂಡಜ್ಞಾನದ ಮಹತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯಪಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಸಮ್ಯಕ್‌ಜ್ಞಾನವೊಂದು ದಿವ್ಯ ಜ್ಯೋತಿ. ಅದು ಹತ್ತಿ ಬೆಳಗುವುದೊಂದೇ ತಡ, ಮಾಯದ ಕತ್ತಲೆ ಹರಿದು ಹೋಗಿ, ಅಖಂಡ ಜ್ಯೋತಿಸ್ವರೂಪ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೇ ತಾನೆಂಬ ಅರಿವಿನ ಬೆಳಗು ಬೆಳಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ತಾನು ವಾಸಿಸಿದ ದೇಹ ತನ್ನನ್ನು ಆವರಿಸಿರುವ ಸಂಸಾರಗಳು ತನ್ನಿಂದನ್ಯವೆಂದೆನಿಸಿ, ತನಗಂಟಿದ್ದ ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ತೊಲಗಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಂಗನಲ್ಲಿ ತುಡಿತ, ಆತುರ ಉಂಟಾಗುವುದು. ಈ ನಿಲವಿನಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರ ಹೇಯವೆಂದು ಅರಿಯುವದರಿಂದ ‘ಸಂಸಾರಹೇಯಸ್ಥಲ’ ಎಂದು ಇದಕ್ಕೆ ಹೆಸರಾಯಿತು.

ಸಂಸಾರಹೇಯ ಸ್ಥಲ

ಭೋಕ್ತೃವನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಜೀವನಿಗೆ ಹೊನ್ನು ಹೆಣ್ಣು ಮಣ್ಣಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲ ಭೋಗ್ಯವಸ್ತುವಾಗಿ ಅಜ್ಞಾನ ವಶದಿಂದ ಭೋಗವ್ಯಾಮೋಹವು ಆತ್ಮಂತ ಪ್ರಬಲ ವಾಗಿರುವುದು. ಶಿವಮಯವಾಗಿರಬೇಕಾದ ಮನವನ್ನು ನಿರಂತರ ವಿಷಯಾಸಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳು ಗಿಸಿ ಈ ಸಂಸಾರವು ತನ್ನತ್ತ ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಸಂಸಾರವ್ಯಾಮೋಹವು ಬಂಧನಕಾರಿ ಯಾಗಿದೆ. ತಾನು, ತನ್ನಿಂದನ್ಯವಾಗಿ ತೋರುವ ಜಗತ್ತು ಎಲ್ಲವೂ ಒಂದೇ ಪರತತ್ವದಿಂದ ಸಂಭವಿಸುವುದರಿಂದ ‘ಸರ್ವಂ ಶಿವಮಯಂ’ ಎಂಬ ದರ್ಶನವೈಶಾಲ್ಯವಿರಬೇಕು. ವೀರಶೈವ ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರ ಮಿಥ್ಯವಲ್ಲ, ಸಂಸಾರ ವ್ಯಾಮೋಹ ಮಿಥ್ಯ. ‘ಮನದ ಮುಂದಣ ಆಸೆಯೆ ಮಾಯೆ’ ಎಂದು ಬಸವಣ್ಣನವರು ಹೇಳಿದ ಮಾತು ಮನನೀಯವಾದುದು. ಭೋಗ್ಯ ವಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಲಿಂಗಕೃಪಿಸುತ್ತ ಲಿಂಗಭೋಗೋಪಭೋಗಿಯಾಗುವ ಪ್ರಾಸಾದಿಕ ಜೀವ ನವು ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ಮುಂದಿನ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಪಿಂಡಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಮಿಂಚಿದ ಸಮ್ಯಕ್‌ಜ್ಞಾನವು ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಶಿವಜ್ಞಾನವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಬೇಕಾದುದರಿಂದಲೇ ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ದೀರ್ಘ ವಿಕಾಸಮಾರ್ಗವನ್ನು ವೀರಶೈವವು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ವಿಷಯಾಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದು ಲಿಂಗಾಸಕ್ತವಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ವೈರಾಗ್ಯಭಾವವನ್ನು ತಳೆಯುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿದೆ. ಜ್ಞಾನದಿಂದ ವೈರಾಗ್ಯಭಾವ ಜನಿಸಿದರೆ ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದ ಭಕ್ತಿ ಸಂಜನಿಸಿ ಷಟ್ಸ್ಥಲವರ್ಧಕ್ಕೆ ಅಂಗನನ್ನು ಪ್ರೇರೇಪಿಸುತ್ತದೆ. ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಸರ್ಪನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕ ನನ್ನನ್ನು ಉಳುಹಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ದೇವರಲ್ಲಿ ಮೊರೆಯಿಡುತ್ತಾನೆ.

“ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಸರ್ಪನ ಅಣಲೊಳಗಿದ್ದೆನಯ್ಯಾ ;

ಅವಾಗ ನುಂಗಿತ್ತೆಂದರಿಯೆನಯ್ಯಾ ;

ಆವಾಗ ಉಗುಳುತ್ತೆಂದರಿಯೆನಯ್ಯಾ ;
ಅದರ ಬಾಯಿಂದನ್ನ ತೆಗೆದು ಕಾಯಯ್ಯಾ ; ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ."^೧

ವೈರಾಗ್ಯಭಾವ ಗಟ್ಟಿಗೊಳ್ಳಲು ಮಾಯಾವಿಲಾಸವನ್ನು ವಿಡಂಬಿಸಿ ಮಾಯೆಯ ಹಿಂದೆ
ಇರುವ ಅತ್ಯಂತಿಕ ಸತ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಹೇಬಲ ಕರಿಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

“ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯ ಮೇಘದಂತೆ ಜಲದಲ್ಲಿಯ ತೆರೆಯಂತೆ ಬರುತ್ತಿದೆ ನೋಡಾ !
ಈ ಘಟ ಬಂದದ್ದರಿಯ ಹೋದದ್ದರಿಯೆ
ನಿಂದ ವಸ್ತುವದು ನಿಜವೆಂದರೆ ನೋಡಾ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.”^೨

“ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಬಯಲು ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಯಲು
ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ತೋರಿ ಕೆಡುವದು ನೋಡಾ !
ಈ ಘಟವು ತೋರಿ ಕೆಡುವದಕ್ಕೆ ಇದೆ ದೃಷ್ಟಿ ನೋಡಾ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.”^೩

ಮೇಲಿನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ದೇಹದ ಅನಿತ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.
ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮೇಘಗಳು, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಅಲೆಗಳು ಒಂದು ಕ್ಷಣ ತೋರಿ ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ
ಮಾಯವಾಗುಂತೆ ಈ ದೇಹದ ರೀತಿ. ಇದು ಅತ್ಯಂತ ಕ್ಷಣಿಕವಾದುದು. ಆದಿ ಅಂತ್ಯ
ಗಳಲ್ಲಿ ಬಯಲುರೂಪಿನ ಎಂದರೆ ರೂಪವಿಲ್ಲದ ಪರಬ್ರಹ್ಮವಿದೆ ; ಅದೊಂದೇ ಸತ್ಯ.

ಗುರುಕಾರುಣ್ಯ ಸ್ಥಲ

ಸಂಸಾರ ಹೇಯದಿಂದ ವೈರಾಗ್ಯಭಾವನೆ ತೀವ್ರಗೊಳ್ಳಲು ಅಂಗನಿಗೆ ಸುಕೃತವಶಾತ್
ಗುರುವಿನ ಕಾರುಣ್ಯ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಾತ್ಮಕ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ತನ್ನ ಅಂಶಿಕನೇ
ಆದ ಆತ್ಮನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಗುರು ಲಿಂಗ ಜಂಗಮದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಾಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದು
ಸುಳುಹುದೋರುವನು. ಅಂಗನಲ್ಲಿ ಅವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದ್ದ ಭಕ್ತಿಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸುವ
ಮಹತ್ಕಾರ್ಯವು ಗುರುವಿನಿಂದ ನೆರವೇರುವುದು. ಶ್ರೀಗುರುವೆಂದರೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮದ
ಸಚ್ಚಕ್ರಿಯ ಸಾಕಾರಮೂರ್ತಿ. ಪಿಂಡಜ್ಞಾನ ಮೊಳೆದೋರಿ, ಮಾಯಾವಿಲಾಸವು ಅಳಿದು
ದಿವ್ಯದ ಅಭಿಷ್ಠೆಯುಂಟಾಗಿ ಬಂದ ಅಂಗನಿಗೆ ಶಿವಜ್ಞಾನದ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನಿತ್ತು ಅವನನ್ನು ಪಾಶ
ಬಂಧದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುವನು ಗುರು.

ಗುರು ಕರುಣಿಸುವ ದೀಕ್ಷೆ ವೇದಾದೀಕ್ಷೆ, ಮಂತ್ರದೀಕ್ಷೆ, ಕ್ರಿಯಾದೀಕ್ಷೆ ಎಂದು ಮೂರು
ಬಗೆಯಾಗಿದೆ. ಆಣವಮಲ, ಮಾಯಾಮಲ, ಕಾರ್ಮಿಕಮಲ ಇವುಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ
ಆತ್ಮನಿಗೆ ಕಾರಣತನು ಸೂಕ್ಷ್ಮತನು ಸ್ಥೂಲತನುಗಳು ಘಟಿಸುತ್ತವೆಯಷ್ಟೆ. ಈ ಮೂರೂ
ಮಲಗಳ ಪರಿಚ್ಛೇದಗೈಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ದೀಕ್ಷಾತ್ರಯದ ವಿಧಾನವನ್ನು ಶ್ರೀಗುರು ಅನು

೧. ಗಣಭಾಷಿತ ರತ್ನಮಾಲೆ, ಪು. ೨೩.

೨. ಸಿ. ಪ. ವ. ೬೬೨.

೩. ,, ೬೬೬.

ಸರಿಸುವನು. ಹಸ್ತಮಸ್ತಕಸಂಯೋಗದಿಂದ ಎಂದರೆ ಶಿಷ್ಯನ ಮಸ್ತಕದ ಮೇಲೆ ಗುರು ತನ್ನ ಹಸ್ತವನ್ನಿಟ್ಟು ಅವನ ಸುಷುಮ್ನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ಶಿವಕಳೆಯನ್ನು ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸಿ ಭಾವಕ್ಕೆ ತಂದು ಅಲ್ಲಿ ಭಾವಲಿಂಗವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಅದನ್ನು ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ತರುತ್ತಾನೆ; ಅಲ್ಲಿ ಅದು ಪ್ರಾಣಲಿಂಗವಾಗಿ ಪ್ರಸ್ಥಾಪಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿ ಹಸ್ತಮಸ್ತಕ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಕೊಡುವ ದೀಕ್ಷೆ ವೇದಾದೀಕ್ಷೆ ಎನಿಸುವದು. ಪ್ರಾಣದಲ್ಲಿ ಸಮವೇಧಿಸಿದ ಶಿವಕಳೆಯನ್ನು ನೂತನ ಶಿಷ್ಯನ ಕಣ್ಣುಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಹೀರಿ ಕರಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ತಂದು ವಿಧ್ಯುಕ್ತ ಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವೆಂದು ಕೊಡುವುದೇ ಕ್ರಿಯಾದೀಕ್ಷೆ. ಶಿಷ್ಯನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವ ಪಂಚಾಕ್ಷರಿಯನ್ನು ಸುರಿ ಶಿವಜ್ಞಾನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದೇ ಮಂತ್ರದೀಕ್ಷೆ. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಕೆಳಗಣ ವಚನಗಳು ಕುರಿಯುತ್ತವೆ.

“ಮೂಱು ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಮೂಲ ಸೂತ್ರವಾದಾತ ಗುರು
ಮೂಱು ವಿದ್ಯಕ್ಕೆ ವಿದ್ಯಾರೂಪನಾದಾತ ಗುರು
ಹೊದ್ದಿದ ಪ್ರಪಂಚವನಳಿದ ರೂಪ ತಾ ರೂಪಾದಾತ ಗುರು
ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನೆ ಗುರುರೂಪಾದ.”^೧

“ಶ್ರೀ ಗುರುಸ್ವಾಮಿ ಬಹಳವಷ್ಟು ಶಿವಲಿಂಗವ
ಸೂಕ್ಷ್ಮವ ಮಾಡಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಬಳಿಕ ಯೋಗವುಂಟೆ ?
ತನ್ನ ಹಸ್ತವ ಮಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು
ವಾಯು ಪ್ರಾಣವಾಗಿದ್ದು ಕೊಂಡು, ಲಿಂಗಪ್ರಾಣಿಯ ಮಾಡಿದ ಬಳಿಕ
ಅಕ್ಷರವೈದಿಲ್ಲ ಮುಕ್ತನ ಮಾಡಿದ ಬಳಿಕ
ಮರಳಿಯೋಗವುಂಟೆ ಶಿವಯೋಗವಲ್ಲದೆ ?
ಲಿಂಗಾರ್ಚನೆಯಮಾಡಿ ಜಂಗಮ ಪ್ರಸಾದವ ಕೊಂಡ ಬಳಿಕ,
ಮರಳಿ ಬಿಟ್ಟು ಯೋಗಕ್ಕೆ ಒಡಂಬಡುವುದೆ ಅಜ್ಞಾಪು ?
ಇಂತಪ್ಪನತಿಗಳೆದು ಶಿವಯೋಗಿಯ ಮಾಡಿದಾತ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ,
ಮಹಾಲೋಕದಲ್ಲಿಪ್ಪ ಆದ್ಯಕ್ಷರದ್ವಯದ ಭೇದಮಂ
ಭೇದಿಸಿ ತಂದು ಕರದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿ,
ಇದು ಪರಮಪದವೆಂದು ತೋರಿಕೊಟ್ಟು
ಎನ್ನ ತನ್ನಂತೆ ಮಾಡಿದ ಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ . . .”^೨

“ರೂಪಿಂಗ ರೂಪು ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸುಜ್ಞಾನ, ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಸಾದ
ಲಿಂಗತ್ರಯದ ವೇದೆಯಿಂದವೆ ತಂದು,
ಅಪರವರ ಕರದಲ್ಲಿ ದೀಕ್ಷೆಯ ಮಾಡಿದನು ಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.”^೩

೧. ಲಿ. ಲೀ. ಎ. ಚಾ. ಪು. ೧೧೩.

೨. “ “ “ ೧೩೪.

೩. ಸಿ. ಪ. ವ. ೧೩೨.

ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅಂಗದ ಉರ್ಧ್ವಗಮನ ತ್ವರಿತಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಮಲತ್ರಯಗಳಿಗೆ ದೀಕ್ಷೆಯ ರಕ್ಷಾಕವಚವಿರುವುದರಿಂದ ಇನ್ನುಮುಂದೆ ಸ್ಪರ್ಶಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ; ಅವನಿಗೆ ಮಲ ಸಂಬಂಧದ ಅಂಚಿಕೆಯಿಲ್ಲ.

“ಅಂದು ಅದಿಯಲಾದ ಆನಂದ ಬೀಜವನು
ತಂದೆನ್ನ ಕರಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತಿ,
ಅಂಕುರವು ಮೂಟಾಗಿ ಫಲವು ಆಟಾಗಲೈ
ಚಿಂತೆಗೆಟ್ಟನು
ಆಟಾಗಿ ಮೀಟು ನಿಶ್ಚಿಂತ ಪದದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗದ ಉದಯವಾಗೆ
ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ತಾ ಯೋಗಿನಾಥ.”^೧

ಪರಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ಲಿಂಗವು ಸ್ಥೂಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಕಾರಣ ದೇಹಗಳಿಗೆ ಇಷ್ಟ ಪ್ರಾಣ ಭಾವ ಲಿಂಗವೆಂದು ಮೂರಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಆರಾಗಿ ಪಡಿಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ನಾಸಿಕದಲ್ಲಿ ಆಚಾರಲಿಂಗ, ಜಿಹ್ವೆಯಲ್ಲಿ ಗುರುಲಿಂಗ, ನೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಶಿವಲಿಂಗ ತ್ವಕ್ಶಿಲೆಯಲ್ಲಿ ಜಂಗಮಲಿಂಗ, ಶ್ರೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾದಲಿಂಗ, ಪ್ರಾಣದಲ್ಲಿ ಮಹಾಲಿಂಗಗಳು ಗುರು ದೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿತವಾಗುತ್ತವೆ. ಇದರಿಂದ ಅಂಗಗುಣಗಳೆಲ್ಲ ಲಿಂಗಗುಣಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡುವವು; ಲಿಂಗಲೀಯವಾಗುವವು. ಇದೇ ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಾಮರಸ್ಯ.

ಲಿಂಗಾಂಗ ಒಂದಾದುದಕ್ಕೆ ಇದೇ ಕುರುಹು ನೋಡಾ
ಅಂಗಗುಣಗಳ ಬಿಟ್ಟು ಲಿಂಗಗುಣಗಳಾದಡೆ
ಅದೆ ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಾಮರಸ್ಯ,
ಲಿಂಗ ಗುಣಗಳ ಬಿಟ್ಟು ಅಂಗಗುಣಗಳಾದಡೆ
ಅದೆ ಯಮಲೋಕ ಸಾದೃಶ್ಯ . . .^೨

ಗುರುಕಾರುಣ್ಯವಾದುದಕ್ಕೆ ಕುರುಹು ಎಂದರೆ ಕರಸ್ಥಲದ ಇಷ್ಟಲಿಂಗ. ‘ಕುರುಹು ವಿಡಿದು ಕುರುಹುಗಡಬೇಕು’ ಎನ್ನುವುದು ಷಟ್ಸ್ಥಲಾಚರಣೆಯ ರಹಸ್ಯವಾಗಿದೆ, ‘ಅಂಗ ತ್ರಯವುಳ್ಳವರು ಲಿಂಗತ್ರಯ ಸಂಪನ್ನರಾಗಬೇಕು’, ‘ಕಂಗಳನೋಟಕ್ಕಿಂಬಾವುದು ಹೇಳಾ ?’ ಎಂಬ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ಮಾತುಗಳು ಇಷ್ಟಲಿಂಗದ ಆವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಒತ್ತಿಹೇಳುತ್ತವೆ. ಷಟ್ಸ್ಥಲ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿ ಸಾಧಿಸಿದಂತೆ ಕಂಗಳ ನೋಟವು ಅಂತರ್ಮುಖವಾಗುತ್ತ, ಕರಸ್ಥಲದಿಂದ ಮನಸ್ಥಲಕ್ಕೆ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಭಾವಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ಸಾರಿದರೂ ಎಲ್ಲ ಸ್ಥಲಗಳಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟ ಲಿಂಗೋಪಾಸನೆ ನಡೆಯಲೇ ಬೇಕು.

“It is insisted that in all these stages there must be the worship of the Ishtalinga and that it should always serve as the basis of contemplation.”^೩

ಎಂಬ ಡಾ. ನಂದೀಮಠರ ಮಾತನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೆನೆಯಬಹುದು.

೧. ಲಿ. ಲೀ ಎ. ಚಾ. ಪು. ೧೩೬.

೨. ಸಿ. ಪ. ವ. ೭೯.

೩. A hand book of Virashaivism p. 176.

ಭಕ್ತಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮೊಳೆದೋರುತ್ತದೆ. ಪಟಾಸ್ಥಲಸಾಧನೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದು ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ. ಗುರು ಲಿಂಗ ಜಂಗಮ ಈ ತ್ರಿವಿಧವು ಒಂದೇ ಪರಮ ಚೈತನ್ಯದ ರೂಪಗಳು. 'ಸತ್ತೇ ಗುರು ಚಿತ್ತೇ ಲಿಂಗ', 'ಆನಂದವೇ ಜಂಗಮ' ಎಂಬ ತಿಳಿವು ಬೆಳೆದು, ಅದಕ್ಕನುಗುಣವಾದ ಆಚರಣೆಗೆ ಮೊದಲಾಗುವುದು. ತನು ಮನ ಧನಗಳನ್ನು ಗುರು ಲಿಂಗ ಜಂಗಮಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಲಿಂಗ ಜಂಗಮದಲ್ಲಿ ಭೇದವನರಸಕೂಡದು. ಲಿಂಗದ ಮುಖವೇ ಜಂಗಮವಾದುದರಿಂದ ಲಿಂಗಪೂಜೆ, ಜಂಗಮ ದಾಸೋಹ ಇವೆರಡೂ ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಎಡೆಬಿಡದೆ ನಡೆಯಬೇಕು.

“ಧರೆಯಿಲ್ಲದೆ ಬೆಳೆಯಬಹುದೆ ಧಾನ್ಯ ?
ಮಳೆಯಿಲ್ಲದೆ ನೋಡಬಹುದೆ ಬೆಳೆಗಳ ?
ಒಂದು ವಸ್ತುವಿಗಾದರೂ ದ್ವಂದ್ವವೆ ಬೇಕು
ನಮ್ಮ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲನ ನೋಡುವರೆ
ಲಿಂಗಪೂಜೆ ಜಂಗಮದಾಸೋಹವೆ ಬೇಕು.”^೧

ಈ ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತನು ಪೃಥ್ವ್ಯಂಗದಲಿ ನಿಂತು ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆಚಾರಲಿಂಗದ ಅರ್ಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವನು. ಫ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯವು ಆಚಾರಲಿಂಗದ ಸ್ಥಾನವಾದುದರಿಂದ, ಸುಚಿತ್ತ ಹಸ್ತದಿಂದ ಗಂಧ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿ ಪ್ರಸಾದ ಸೇವನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವನು. ಇದರಿಂದ ಫ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ ಆಚಾರಲಿಂಗವು ಸ್ವಾಯತವಾಗಿ ಅದು ಲಿಂಗವಾಗುವುದು. ಭಕ್ತನ ಪೃಥ್ವ್ಯಂಗದಲ್ಲಿಯೆ ಐಕ್ಯನ ಪರ್ಯಂತರ ಅಂಗಪಂಚಕ ಹಾಗೂ ಆಚಾರಲಿಂಗದಲ್ಲಿಯೆ ಮಹಾಲಿಂಗದ ವರೆಗಣ ಲಿಂಗಪಂಚಕ ಗರ್ಭೀಕೃತವಾಗಿರುವವೆಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಿಸಬೇಕು.

“ಮಾಡುವಂತಿರಬೇಕು ಮಾಡುವಂತಿರಬೇಕು, ಮಾಡುವ ಮಾಟದಲ್ಲಿ ತಾನಿಲ್ಲದಿರಬೇಕು” ಎಂದೂ ಬಸವಣ್ಣನು ಹೇಳುವಂತೆ ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ಭಕ್ತಿಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ನಡೆದರೆ ಮಾತ್ರ ಆಚಾರವು ಸದಾಚಾರವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು; ಭಕ್ತಿ ಸದ್ಭಕ್ತಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡು ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಾಮರಸ್ಯದ ನಿಲವನ್ನು ತಂದುಕೊಡುವುದು. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಕೆಳಗಿನ ವಚನಗಳು ಭಕ್ತಿಯ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತವೆ :

“ಮೂಱುಂಟೆಂದಂ ಮುನ್ನ ತೋಱುಪ್ಪ ಸದ್ಭಕ್ತಿ
ಮೀಱುಪ್ಪ ಕ್ರಿಯದಕೆ ಶಾಖೆಯಾಱು
ಫಲವು ಹಲವಾಗಿ ಅಂತಪ್ಪ ಫಲವಾಱು
ಸಲ್ಲದದು ಕರ್ಮಗಳ ಯೋಗಕ್ಕದು.”

“ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಸೀಮೆಯನು ತೋಱುಪ್ಪ ತತ್ತ್ವದಾ
ಸೀಮೆ ತಾನು ಅನಾಹತನು

ಸ್ವತಂತ್ರ ನಿಸ್ಸೀಮ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನು
ಸ್ವತಂತ್ರ ಸದ್ಭಕ್ತಿಗೊಲವು ತಾನು"^೧

“ಮುಕ್ತಿ ಮೂಞಾಱಿರಿಂ ಭಕ್ತಿಯೆರಡೊಂದಿಲಿ
ತತ್ವ ಮೂವತ್ತಾಱಿಱಿಂ ಮೇಲಣ
ತತ್ವಮಸಿ ಸಂಗಮದ ಮುಕ್ತಾಘದ ಹಾರ
ಭಕ್ತದೇಹಿಕ ಶಿವನು ಯೋಗಿನಾಥ.”^೨

ಮಹೇಶ್ವರ ಸ್ಥಲ

ಲಿಂಗಜಂಗಮದ ಬಗೆಗೆ ಭಕ್ತಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಪ್ರೇಮ ವಿಶ್ವಾಸಗಳು ಬಲಿತು
ನಿಷ್ಠೆಯಾಗುವುದು. ಇದು ಭಕ್ತಿಯ ಬೆಳೆವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟವಾಗಿದೆ. ಭಕ್ತ
ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಅಂಗನ ಪವಿತ್ರ ಜೀವನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ದೆಸೆ ಗೋಚರಿಸಿದರೆ, ಮಹೇಶ್ವರ ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ
ಅದು ಇನ್ನಷ್ಟು ಉತ್ಕಟವಾಗುತ್ತದೆ. ನಿಷ್ಠಾಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡ ಭಕ್ತನೇ
ಮಹೇಶ್ವರನೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವನು.

“ಪರಸ್ತ್ರೀಯಂ ಪರಾರ್ಥಂ ಚ ವರ್ಜಿತೋ ಭಾವಶುದ್ಧಿಮಾನ್”
ಲಿಂಗನಿಷ್ಠೋ ನಿಯುಕ್ತಾತ್ಮಾ ಮಹೇಶ್ವರ ಉದಾಹೃತಃ”

ಎಂದರೆ ಪರಸ್ತ್ರೀ ಪರಧನಕ್ಕೆ ಆಶಿಸದೆ ಭಾವಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸದಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗ
ನಿಷ್ಠೆಯಲ್ಲಿ ನಿಯುಕ್ತನಾದ ಆತ್ಮನೇ ಮಹೇಶ್ವರನೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ‘ಕಂಡದೇವರಿಗೆ
ಕೈಮುಗಿವಾತ ಭಕ್ತನಲ್ಲ’ ಎಂಬ ಶಿವನಿಷ್ಠೆ ಬೆಳೆದು ನಿಲ್ಲುವುದು ಇದೇ ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ.

ಕಟ್ಟಿದ ಲಿಂಗವ ಬಿಟ್ಟು ನಟ್ಟಿದ ಲಿಂಗವನಟ್ಟಿ
ಮೊಟ್ಟಿ ಮೊಟ್ಟಿ ಬೆಟ್ಟದಾವರೆಯ ಮೊದಲಾದ ಪುಷ್ಪವ
ಧರಿಸುವಾತನ ಇರವು ಚಂಡಾಲನ ಇರವು ನೋಡಾ
ಆತನ ಸಂಗ ಮಾದಿಗರ ಸಂಗ ನೋಡಾ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.”^೩

“ಕಲ್ಲದೇವರಲ್ಲಿ ವಲ್ಲಭನಿದ್ದಾನೆಂದು ಲಲ್ಲಿಗರೆಯಬೇಡ
ಮಿಲ್ಲತನದಿಂದೊಮ್ಮೆ ಅರಿಯಬಲ್ಲಡೆ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಪಾದದಲ್ಲಿ ತಲ್ಲೀಯವಾಗಾ ಕಲ್ಲಯ್ಯಾ.”^೪

ಮಹೇಶ್ವರ ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಹುಸಿ ಅನ್ಯಾಯಗಳ ಖಂಡನೆ ತೀವ್ರವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.
ಅನೇಕಸಲ ಪರಸಮಯ ಪರದೈವಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ಶಿವಸರ್ವೋತ್ತಮತೆಯನ್ನು ಮಹೇಶ್ವರನು

೧. ಲಿ. ಲೀ. ಎ. ಚಾ. ಪು. ೧೯೭.

೨. " " ೨೦೬.

೩. ಸಿ. ಪ. ವ. ೩೮೮.

೪. " ೭೩೩.

ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮಹೇಶ್ವರನ ನಿಲವನ್ನು ಕೆಳಗಿನ ವಚನವು ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿ ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ.

“ಮುತ್ತು ನೀರಲಾಯಿತ್ತು, ವಾರಿಕಲ್ಲೂ ನೀರಲಾಯಿತ್ತು;
ಉಪ್ಪೂ ನೀರಲಾಯಿತ್ತು,
ಉಪ್ಪು ಕರಗಿತ್ತು ವಾರಿಕಲ್ಲೂ ಕರಗಿತ್ತು;
ಮುತ್ತು ಕರಗಿದುದನಾರೂ ಕಂಡವರಿಲ್ಲ
ಈ ಸಂಸಾರಿ ಮಾನವರು ಲಿಂಗವ ಮುಟ್ಟಿ ಭವಭಾರಿಯಾದರು
ನಾ ಮುಟ್ಟಿ ಕರಿಗೊಂಡನಯ್ಯಾ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಯ್ಯಾ.”^೧

ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರು ಲಿಂಗ ನಿಷ್ಠೆಯಿಲ್ಲದೆ ಭವಭಾರಿಗಳಾಗುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು. ಶರಣರು ಮಾತ್ರ ಹಾಗಲ್ಲ. ಉಪ್ಪು ವಾರಿಕಲ್ಲು ನೀರಿನ ಸಂಪರ್ಕದಲ್ಲಿ ಕರಗಿಹೋಗುವಂತೆ ಮುತ್ತು ಕರಗಲಾರದು. ಲಿಂಗನಿಷ್ಠೆಯುಳ್ಳ ಶರಣನ ಜೀವನ ಮುತ್ತಿನಂತೆ, ಮುತ್ತು ಜಲವನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿ ನಿಂದಂತೆ ಮಹೇಶ್ವರರು ಈ ಭವವನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿನಿಂದವರು.

ಮಹೇಶ್ವರ ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಭಕ್ತನು ನಿಷ್ಠಾಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡು ಗುರುಲಿಂಗಾ ಚರ್ಚನೆಯನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುವನು. ಗುರುಲಿಂಗವು ಜಿಹ್ವೇಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪ್ಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ರಸಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಸುಖುದ್ಧಿಯೆಂಬ ಹಸ್ತದಿಂದ ಅರ್ಪಿಸಿ ತತ್ತ್ವಸಾದವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವನು. ಇದರಿಂದ ರಸನೇಂದ್ರಿಯವು ಲಿಂಗವಾಗುವುದು.

ಪ್ರಸಾದಿ ಸ್ಥಲ

ಭಕ್ತ ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಮೊಳೆದೋರಿದ ಶ್ರದ್ಧೆ ಅಚಲವೂ ಪ್ರಬಲವೂ ಆಗಿ ಬೆಳೆದು ನಿಂತರೆ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಅದರಿಂದ ಶಿವಪ್ರಸನ್ನತ್ವವು ಕೈಸಾರುವುದು. ಈ ಶಿವಪ್ರಸನ್ನತ್ವವೇ ಪ್ರಸಾದ. ಪ್ರಸಾದ ಸೇವನೆಯಿಂದ ಪ್ರಸಾದಿಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ಅರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ನಿಷ್ಠಾಭಕ್ತಿ ಈ ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಅವಧಾನ ಭಕ್ತಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ. ಅವಧಾನವೆಂದರೆ ಅರಿವು, ಜಾಗೃತಿ. ಪ್ರಸಾದಿ ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಅವಧಾನಭಕ್ತಿಯಿರುವುದರಿಂದ ಸಾಧಕನ ಮನಸ್ಸು ನಿರಂತರ ಶಿವಜಾಗೃತಿಯಲ್ಲಿರುವುದು. ಈ ಜಾಗೃತಿಯ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿಯೇ ಮಹೇಶ್ವರಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ತೇಜಸ್ವತ್ವದ ರೂಪವಾದ ನೇತ್ರೇಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪ್ಯವಾದ ಶಿವಲಿಂಗದ ಅರ್ಚನೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ನೇತ್ರೇಂದ್ರಿಯವು ಲಿಂಗವಾಗಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಗ್ರಾಹ್ಯವಾದ ರೂಪು ಪ್ರಸಾದವಾಗುತ್ತದೆ.

“ಭಕ್ತಂಗೆ ಭಕ್ತಿಯೆ ಲಿಂಗಾರ್ಚನೆ;
ಮಹೇಶಂಗೆ ವೈರಾಗ್ಯವೆ ಲಿಂಗಾರ್ಚನೆ;
ಪ್ರಸಾದಿಗೆ ಸಮದೃಷ್ಟಿಯೆ ಲಿಂಗಾರ್ಚನೆ . . .”^೨

೧. ಲಿಂ. ಲೀ. ಎ. ಚಾ. ಪು. ೨೨೧.

೨. ಸಿ. ಪ. ಪ. ೨೨೮.

“ಜೀವಭಾವವಳಿದು ಜನನ ಭಾವವಡಗಿ
ಜಗದಂತರ್ಯಾಮಿ ತಾನೆಂಬುವದು ಮಹಾಪ್ರಸಾದ ನೋಡಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.”^೧

“ಅಡದೆ ಉಣದೆ ನಿಜವಡಗಿದ ರೂಹು ಅರಿಯಬಲ್ಲಡೆ
ಅದು ಮಹಾ ಪ್ರಸಾದ.”^೨

“ಕರಣಾದಿಗಳೆಲ್ಲ ಪರಶಿವನೆಂದ ಬಳಿಕ
ಆ ಕರಣಾದಿಗಳ ಕೊಳ್ಳು ಎನಬಾರದೆಂದು
ಪರಶಿವ ಪ್ರಸಾದವೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟನಯ್ಯಾ ಶ್ರೀ ಗುರುವು
ಆಕಾರಣ ಬಂದ ಪ್ರಸಾದವೆಲ್ಲ ಶಿವಪ್ರಸಾದವೆಂದು ಭುಂಜಿಸಬೇಕಲ್ಲದೆ.
ಕಟು ಅಮ್ಲ ತಿಕ್ತವೆಂದು ಭೋಜಿಸಿದರೆ ಭವ ತಪ್ಪದು ನೋಡಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.”^೩

ಭಕ್ತಸ್ಥಲದಿಂದ ಪ್ರಸಾದಸ್ಥಲದವರೆಗೂ ಮೂರು ಸ್ಥಲಗಳು ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕವಾದವುಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಆಚಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ. ವೀರಶೈವ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವತಃ ಭೇದ ವಿಲ್ಲ. ಜ್ಞಾನಯುಕ್ತವಾದ ಕ್ರಿಯೆಯ ಆಚಾರವೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಮೊದಲಿನ ಮೂರು ಸ್ಥಲಗಳಲ್ಲಿ ಆಚಾರವು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿದ್ದರೆ, ಮುಂದಿನ ಮೂರು ಸ್ಥಲಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಕ್ರಿಯೆ ಗೌಣವೆನಿಸುವುದು. ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ಪೂಜೆಯಿಂದ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಭಾವಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ಪೂಜಾವಿಧಾನವು ಬಾಹ್ಯದಿಂದ ಅಂತರ್ಯಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪಿಸುತ್ತ ಸಾಗುತ್ತದೆ. ‘ಪೂಜ್ಯವಾದ ಲಿಂಗ ಹಾಗೂ ಪೂಜಕನಾದ ಭಕ್ತ’ ಇವರಲ್ಲಿ ಈ ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ದ್ವೈತಭಾವವು ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಸ್ಥಲದಿಂದ ಮುಂದೆ ಜ್ಞಾನ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ದ್ವೈತಭಾವವು ಇಲ್ಲದಾಗುತ್ತ ಕೊನೆಯದಾದ ಐಕ್ಯಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಅಂಗ ಲಿಂಗ ಒಂದೇ ಆಗಿ ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಾಮರಸ್ಯವು ಸಮನಿಸಿ ಅದ್ವೈತದಲ್ಲಿ ಪರ್ಯವಸಾನ ಹೊಂದುವುದು.

ಪ್ರಾಣಲಿಂಗ ಸ್ಥಲ

ಪ್ರಾಣಲಿಂಗ ಸ್ವಾಯತವಾದವನು ಎಂದರೆ ತನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಲಿಂಗವನ್ನಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡವನು ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಿಯೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವನು. ಈ ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಅವಧಾನ ಭಕ್ತಿ ಅನುಭಾವ ಭಕ್ತಿಯಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡುವುದು. ಪ್ರಾಣನ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಯವು ವಾಯುತತ್ತ್ವ. ವಾಯು ನಿಯಮನದಿಂದ ಪ್ರಾಣದಲ್ಲಿಯ ವಾಯುತತ್ತ್ವವಳಿದು ಲಿಂಗತತ್ತ್ವವೇರ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಶಿವಯೋಗದ ಉದ್ದೇಶವೂ ಇದೇ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ವೀರಶೈವದರ್ಶನವು ಅದನ್ನು ಪ್ರಾಣಲಿಂಗ ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿಯ ಸಮನ್ವಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ

೧. ಸಿ. ಪ. ವ. ೪೪೫.

೨. “ ೪೪೬.

೩. “ ೪೪೮.

ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವು ಶಿವಯೋಗ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿರುವದರಿಂದ ಶಿವಯೋಗದ ವಿಷಯವನ್ನು ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ವಿವೇಚಿಸಲಾಗುವುದು. ಇಲ್ಲಿ ತ್ವಗಿಂದ್ರಿಯಸ್ಥವಾದ ಜಂಗಮಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಸುಮನೋಹಸ್ತದಿಂದ ಸ್ಪರ್ಶಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವುದರಿಂದ ಅದು ಪ್ರಸಾದ ವಾಗುವುದು.

“ಲಿಂಗವೆ ಅಂಗವಾಗಿಹನೆಂಬವನ ಭಾವ ಇದರಲ್ಲಿಯೆ ನಿಶ್ಚಯ ನೋಡಾ
ಮನವೆ ನಿಂದಾಸ್ತುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹರ್ಷರೋಷಗಳಿಲ್ಲದಿರಬೇಕು
ನೀಚಾನೀಚ ಗುಣವ ನೋಡದೆ ನಮ್ಮ ಭಾಷಾವಂತನಾಗಿರಬೇಕು
ಸರ್ವಜೀವಿಗಳ ತನ್ನಂತೆ ತಿಳಿದು ನೋಡಬೇಕು
ಸಂಶಯಾಸಂಶಯವಳಿದು ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿರಬೇಕು
ಆಕಾಶದ ಬೆಳಗಿನ ಬೆಳಗು ನೋಡಿ ಬೆಳಗುಮಯನಾಗಬೇಕು ನೋಡಾ
ಎಲೆ ಮನವೆ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.”^೧

ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಿಯ ಬಾಹ್ಯಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಲು ಈ ವಚನವೊಂದು ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಸಾಧನವಾಗಿದೆ. ಅಂಗವೆ ಲಿಂಗವಾಗಲು, ನಿಂದೆ-ಸ್ತುತಿ, ನೀಚ-ಅನೀಚ, ಸಂಶಯ-ಅಸಂಶಯ, ತಾನು-ಅನ್ಯ, ಎಂಬ ಭೇದಭಾವ ತೋರದೆ ಸರ್ವವೂ ಸಮಾನ, ಶಿವಮಯ ಎಂಬ ಭಾವ ಅಳವಡಬೇಕು. ‘ಸರ್ವಂ ಖಲ್ವಿದಂ ಬ್ರಹ್ಮಂ’ ಎಂಬ ದಿವ್ಯದರ್ಶನ ಇಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದು. ಪ್ರಾಣಲಿಂಗೈಕ್ಯನ ಶಬ್ದಮುಗ್ಧಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕೆಳಗಿನ ವಚನ ಮನೋಹರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತದೆ.

“ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯ ಮಿಂಚಿನಂತೆ, ಯೋಗಿಯಲ್ಲಿಯ ಕೋಪದಂತೆ,
ವೇಶಿಯಲ್ಲಿಯ ಅನುರಾಗದಂತೆ, ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿಯ ದೀಪದಂತೆ,
ಓಗರದಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಸಾದದಂತೆ, ಗುರು ಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿಯ ಪಾದೋದಕದಂತೆ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಲೀಲೆಯಂತೆ, ಎನ್ನ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗದ ಐಕ್ಯ
ಅದರಂತೆ ಶಬ್ದ ಮುಗ್ಧವಾಯಿತ್ತಯ್ಯಾ !
ಶಿವ ಶಿವಾ, ಶಿವ ಶಿವಾ, ಶಿವ ಶಿವಾ, ಶಿವ ಶಿವಾ, ಶಿವ ಶಿವಾ, ಶಿವ ಶಿವಾ.”^೨

ಶರಣ ಸ್ಥಲಿ

ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಿಯ ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಗೆ ತನ್ನ ಪ್ರಾಣವಷ್ಟೇ ಏಕೆ ದೇಹದ ರೋಮ ರೋಮ ಗಳೆಲ್ಲ ಲಿಂಗವಾಗಿ ತೋರುತ್ತವೆ. ಶಿವದೃಷ್ಟಿ ಫಲಿಸುವ ರೀತಿಯಿದು. ಹೀಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಶಿವದೃಷ್ಟಿ ಫಲಿಸಿತೆಂದರೆ ಸಾಕು, ಸಾಧಕನ ದೃಷ್ಟಿ ಇನ್ನೂ ಊರ್ಧ್ವಮುಖವಾಗಿ ಅವನು ಕಂಡ ದರ್ಶನವು ಕೇವಲ ಬುದ್ಧಿಗೋಚರವಾಗಿ ಉಳಿಯದೆ ಅಖಂಡ ಅನುಭವವಾಗಿ ಹೃದಯ ಸಂವೇದ್ಯವಾಗುವುದು. ಲಿಂಗಾನಂದ ಸುಖವೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಸುಖವೇ ಆಗಿ ಅದ್ವಯಾನಂದದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಅವನನ್ನು ಶರಣ ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸುವುದು.

೧. ಸಿ. ಪ. ಪ. ೨೧.

೨. ,, ಲೞ೧.

ಶರಣಸ್ಥಲದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅದ್ವೈತವು ಸಾಧಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಸತಿಪತಿಭಾವದ ಆನಂದ ಭಕ್ತಿ ಈ ಸ್ಥಲದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಾಗಿದೆ. 'ಶರಣಸತಿ ಲಿಂಗಪತಿ' ಎಂಬ ಮಧುರಭಾವವೇ ಸತಿಪತಿಭಾವದ ಭಕ್ತಿಯೆನಿಸುವುದು.

"... ಎನ್ನ ದೇಹದ ಸುಖವ ಲಿಂಗಭೋಗಿಸುವನಾಗಿ
ಶರಣಸತಿ ಲಿಂಗಪತಿ ಎಂಬ ಭಾವ ಅಳವಡ್ತಿತಯ್ಯಾ
ಎಲೆ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ"^೧

ಹೊರಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಒಳಕಣ್ಣು ತೆರೆದು
ಮನದೊಡೆಯ ಬಂದಾನೆಂದು ಕಿವಿಯೊಡ್ಡಿ ಕೇಳುತಿದ್ದೆನಯ್ಯಾ
ಅತ್ತಣಿಂದ ಬಂದು ನಿಜರೂಪು ಸುಳಿಯುತ್ತಂದರಿಯೆ
ಪರಮನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ಹೊಳೆದಡೆ
ಕಣ್ಣು ತುಂಬ ಕಂಡು ಕರಮುಟ್ಟಿ ಹಿಡಿದು, ಮನಮುಟ್ಟಿ ಬೆರೆದೆನು ಕಾಣಾ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ"^೨

ಸತಿಯಾದವಳು ಪತಿಯ ವಿರಹದುರಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಂದು ವಿಳಾಸವಸ್ಥೆಯನ್ನೈದುವಂತೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಂಸಾರಿ ಶರಣನಲ್ಲಿಯೂ ಅಂತಹ ಭಾವ ತಲೆದೋರುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಮೇಲಣ ವಚನ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿದೆ.

ಶರಣನು ದ್ವೈತಿಯೂ ಅಲ್ಲ, ಅದ್ವೈತಿಯೂ ಅಲ್ಲ. ದ್ವೈತಾದ್ವೈತಗಳ ಸೀಮೆಯನ್ನು ಮೀರಿದ ಅಭೇದ್ಯವಾದ ಸ್ವರೂಪು ಅವನದು ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಮತ.

"ಏನೆಂದೆನಿಲ್ಲದ ಅಖಂಡ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಪರಮಾನಂದ ಪರಬ್ರಹ್ಮವು
ತಾನೆಂಬವನ ಬಲದಹಂಕಾರವಿಲ್ಲದಾಗಿ ಅದ್ವೈತಿಯಲ್ಲ
ಉಭಯವಿಟ್ಟುಕೊಂಡ ಗಜಬಿಜೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕನಾಗಿ ದ್ವೈತಿಯಲ್ಲ
ಇಂತೀ ದ್ವೈತಾದ್ವೈತವೆಂಬ ಉಭಯನಾಮ ನಷ್ಟವಾದ ಅಭೇದ್ಯಮಹಿಮನ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ, ನಿಮ್ಮ ಶರಣರೆ ಬಲ್ಲರು!"^೩

ಶರಣನ ಕಾಯ ವೈಮಕಾಯ; ಪ್ರಸಾದಕಾಯ. ಆಕಾಶತತ್ತ್ವವೇ ಅವನ ಅಂಗವಾದುದರಿಂದ ಅವನ ನಡೆನುಡಿಗಳೆಲ್ಲ ವೈಮದಂತೆ ಅಗಮ್ಯ, ಅಪೂರ್ವ.

"ನಿರಾಕಾರ ಮೂರ್ತಿ ನೀನಾಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದೆ ಎನಲಾರೆ
ಆಕಾರದ ಮೂರ್ತಿ ನಿರಾಕಾರಕ್ಕೆ ಹೋಹುದೆಂದೆನಲಾರೆ,
ನಿಂತರೆ ನೆರಳಿಲ್ಲ; ನೋಡಿದರೆ ರೂಪ ಇಲ್ಲ;
ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಸ್ಪರ್ಶವಿಲ್ಲ; ನಡೆದರೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಯಿಲ್ಲ

೧. ಸಿ. ಪ. ವ. ೨೭೭

೨. " ೭೨೩

೩. ಲಿ. ಲಿ. ವಿ. ಚಾ. ಪು. ೩೪೮.

ನೀ ನೋಡಿಯೇ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನಲ್ಲಿನಬಹುದೆ ?
ಅಲ್ಲಮದೇವಾ, ಇನ್ನಾದರೂ ಕರುಣಿಸಯ್ಯಾ”^೧

“ಶರಣನ ನೋಟ ಭವದ ಕಾಟ ನೋಡಯ್ಯಾ,
ಶರಣನ ದೃಷ್ಟಿ ಶಿವದೃಷ್ಟಿ ನೋಡಯ್ಯಾ,
ಶರಣನ ದೇಹ ಶಿವದೇಹ ನೋಡಯ್ಯಾ,
ಶರಣನ ಪಾದುಕೆ ನಮ್ಮ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ
ಚಮ್ಮಾವುಗೆ ನೋಡಾ ಮಡಿವಾಳ ತಂದೆ”^೨

ಶರಣನು ವೈರಮಕಾಯನಾಗಿ ಶ್ರೋತ್ರೇಂದ್ರಿಯ ಮುಖದಿಂದ ಬಂದ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಪ್ರಸಾದ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಅರ್ಪಿಸುವನು. ಪ್ರಸಾದ ಸೇವನೆಯಿಂದ ಶ್ರೋತ್ರೇಂದ್ರಿಯವು ಲಿಂಗ ಸ್ವರೂಪವಾಗುವುದು.

ಐಕ್ಯಸ್ಥಲ

ಅಂಗನು ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಬೆರಸಿ ಬೇರಿಲ್ಲದಂತಾಗುವುದೇ ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಾಮರಸ್ಯ. ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಐಕ್ಯ. ಷಟ್ಸ್ಥಲಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯ ಹಂತವಿದು. ಶರಣಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿಂತಾಗಲೇ ಅವನ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳೆಲ್ಲ ಲಿಂಗವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡುವುದರಿಂದ, ಕಾಯದ ಕಾಳಿಕೆ ಕಳೆದು ಅದು ಯೋಗಾಂಗವಾಗಿಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಐಕ್ಯಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನ ಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಾಲಿಂಗನ ಆರಾಧನೆ ನಡೆಯುವುದು. ಇದು ಕೇವಲ ಭಾವಪೂಜೆ. ಭಾವದಲ್ಲಿ ಮಹಾಲಿಂಗ ಅಳವಡುವುದರಿಂದ ನಿರ್ಭಾವದ ನಿಕಲದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನು ಸೇರಿಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಜ್ಞಾನಶೂನ್ಯ, ಕ್ರಿಯಾಶೂನ್ಯ.

“ಷಡೂರ್ಮಯಶ್ಚ ಷಡ್ವರ್ಗೋ ನಾಸ್ತಿ ಚಾಷ್ಟವಿಧಾರ್ಚನಂ
ನಿರ್ಭಾವಂ ನಿಜಲಿಂಗೈಕ್ಯಂ ಶಿಖಿಕರ್ಪುರ ಯೋಗವತ್.”

ತೋರಿಕೆಯ ದ್ವಂದ್ವಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕಳಚಿಹೋಗಿ ಕೇವಲಸ್ಥಿತಿ ಐಕ್ಯಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಷಡೂರ್ಮಿಗಳು, ಷಡ್ವರ್ಗಗಳು ಅಷ್ಟವಿಧಾರ್ಚನೆಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಸುಳುಹುದೋರಲರಿಯವು. ಆತ್ಮನು ಪರಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿ ಶಿಖಿಕರ್ಪುರಯೋಗವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

“ಪೂಜಿಸಹೋದರೆ ಪೂಜಾಪದಾರ್ಥವಿಲ್ಲದಂತಾಯಿತ್ತಯ್ಯಾ,
ನಮ್ಮ ಚೆನ್ನ ಬಸವೇಶ್ವರ ಗುರುವಿನ ಬೋಧೆಯಿಂದ !
ಮಾಡಿಸಹೋದರೆ ಮಾಡುವ ರೂಪು ಇಲ್ಲದಂತಾಯಿತ್ತಯ್ಯಾ,
ಅಲ್ಲಮನ ವಚನದಿಂದ !
ಇದರಿಂದ ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ಹೋದರೆ ಅನು ಕಾಣೆ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಯ್ಯಾ !”^೩

೧. ಸಿ. ಪ. ವ. ೬೮೨.
೨. “ ೫೭೫.
೩. “ ೫೮.

“ಭಾವಲಿಂಗದಿಂದ ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ಪೂಜಿಸಹೋದರೆ
 ಇಷ್ಟಲಿಂಗವೆ ಭಾವಲಿಂಗವಾಯಿತ್ತು.
 ಭಾವಲಿಂಗದಿಂದ ತ್ರಿವಿಧವನರಿದಿಹನೆಂದರೆ,
 ಭಾವಲಿಂಗವೇ ಮಹಾಲಿಂಗವಾಗಿ ಅಳವಡಿಸಿದನು
 ಎನ್ನಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನು ಕಾಣಾ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ”^೧

ಕಲ್ಲಮಠದ ಪ್ರಭುದೇವರು ಐಕ್ಯಸ್ಥಲದ ಮೇಲೆ ‘ಸ್ವಲೀಲಾನಂದ ಭಕ್ತಿಸ್ಥಲ’ ಎಂಬ
 ಐಕ್ಯಾತೀತವಾದ ನಿಲವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದಾರೆ.

“... ಅಂತು ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯನಾಗಿಪ್ಪ ಶರಣನ ಚಾರಿತ್ರ್ಯವೆಂತೆಂದಡೆ
 ಶರಣ ಲಿಂಗವಾಗಿಪ್ಪನಾಗಿ ಲಿಂಗ ತಾನೆಂಬಱುವಿನ ಹಮ್ಮಿಲ್ಲದಿಪ್ಪ, ತನ್ನ
 ಅಖಂಡ ಲಿಂಗವಾಗಿದ್ದನು ಶರಣ. ಅಂತು ಶರಣ ತಾನೆ ಸ್ವ
 ತಂತ್ರ ಲಿಂಗವಾಗಿಪ್ಪನು. ಅಂತು ಶರಣ ಸ್ವತಂತ್ರಲಿಂಗವಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ
 ತನ್ನ ಸ್ವಲೀಲೆಯಿಂದ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಮಿಸಿ ತನ್ನ ತಾನರ್ಚಿಸಿ ಪೂಜಿಸಿ
 ಕೊಳುತಿಪ್ಪನಾಗಿ ಸ್ವಲೀಲಾನಂದ ಭಕ್ತಿಯೆಂದು ಹೇಳಲಾಯಿತ್ತು.”^೨

ನಿಜಲಿಂಗೈಕ್ಯಸ್ಥಲದ ನಿಲವನ್ನು ಪಡೆದ ಶರಣನು ಕೇವಲ ನೀಕಾಯನಾಗಿ ನಿರಾಕಾರನಾಗಿ
 ನಿರ್ವಯಲ ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಹಮ್ಮಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳದೆ ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ದೇಹ ಧರಿಸಿ
 ಸುಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಐಕ್ಯಸ್ಥಲದ ಮೇಲಿನ ಸ್ಥಿತಿಯಿದು. ಐಕ್ಯಾತೀತಸ್ಥಲವೆಂದು ಇದನ್ನು
 ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯಾತೀತಸ್ಥಲದ ವರ್ಣನೆಯು
 ವಚನಗಳೂ ಇವೆ. ಈ ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಶರಣನು ಕಾರಣದೇಹಿಯಾಗಿ ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣಾರ್ಥವಾಗಿ
 ಜಂಗಮನಾಗಿ ಸುಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ.

“ಇಂತು ಷಡುಸ್ಥಲವು ಷಡಂಗದಲ್ಲಿ ಸಮರಸವನೆಯ್ವಿ. ಸರ್ವಾಚಾರ ಸಂಪತ್ತು
 ನೀಪತಿಯಾಗಿ, ಮಹಾಜ್ಞಾನವೆ ತಾನಾಗಿ ನಿಂದ ನಿಜಪದಸ್ಥಲವೆ ಸ್ಥಲವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ
 ಅಗಮ್ಯವೆ ಗಮನವಾಗಿ, ಪರವೇಬುದೆ ನಾಮವಾಗಿ, ನಿರಾಶಾಭರಿತವೆಂಬ
 ಜಂಗಮಸ್ಥಲವಳವಡಿಸಿ, ನಿಶ್ಚಬ್ಧವೆಂಬ ವಚನಾನುಭಾವವೆಂಬ ತನ್ನನಾಶ್ರಯಿಸಿದ
 ಮಹಾನುಭಾವಿಗಳಿಗೆ ನಿರೂಪಿಸಲೆಳಸಿ, ಕಾಯವೆಂಬ ಕಂಠೆಯ ಧರಿಸಿ, ನಿಂದಲ್ಲಿ
 ನೆಳಲಿಲ್ಲದೆ; ಸುಳಿದರೆಹೆಜ್ಜೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸುಳಿವ ಅಲ್ಲಮ ಪ್ರಭುರಾಯನ ಜಂಗಮ
 ಸ್ಥಲದ ನಿಲುಕಡೆಎಂತಿದುರ್ದಂದೆಂದಡೆ, ...”^೩

ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಐಕ್ಯಾತೀತನಾಗಿ ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಜಂಗಮ
 ರೂಪದಿಂದ ಸುಳಿದನೆಂದು ಮೇಲಿನ ಅವತರಣಿಕೆಯಿಂದ ವಿದಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಪರಬ್ರಹ್ಮದ
 ನೀಕಲಸ್ವರೂಪನಾದ ಜಂಗಮನಿಗೆ ಕಾಯವೆ ಕಂಠೆ; ಅವನು ನಡೆದರೆ ಹೆಜ್ಜೆಗಳಿಲ್ಲ. ಅವನ

೧. ಸಿ. ಪ. ವ. ೫೨.

೨. ಲಿ. ಲೀ. ಎ. ಜಾ. ಪು. ೪೦೦.

೩. ಗೂ. ಸಿ. ವೀ. ಶೂ. ಸಂ. ಪು. ೨೨.

ನುಡಿಗೆ ಶಬ್ದಗಳಿಲ್ಲ; ತನುವಿಗೆ ನೆಳಲಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಜಂಗಮನ ಭವ್ಯ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಕೆಳಗಿನ ವಚನದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ:

“ಕಾಯವೆಂಬ ಕಂಠೆ ಧರಿಸಿಪ್ಪ ನೋಡಾ ಜಂಗಮನು;
ಅಮಿತವೆಂಬ ಭಸ್ಮ ಧರಿಸಿಪ್ಪ ನೋಡಾ ಜಂಗಮನು;
ಲಿಂಗವೆಂಬ ವಿರ್ಪರ ಕರಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿಪ್ಪ ನೋಡಾ ಜಂಗಮನು;
ಸರ್ವಜೀವದಯಾಪಾರಿಯೆಂಬ ವಿಮಲ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ ಧರಿಸಿಪ್ಪ ನೋಡಾ
ಜಂಗಮನು

ನಿರ್ಮೋಹವೆಂಬ ಕೌಪೀನ ಧರಿಸಿಪ್ಪ ನೋಡಾ ಜಂಗಮನು;
ನಿಸ್ಸಂಗವೆಂಬ ಮೇಖಲಾಪರಿಪೂರ್ಣ ನೋಡಾ ಜಂಗಮನು;
ಸುಮ್ಮಾನವೆ ಕಿರೀಟವಾಗಿ, ಶುದ್ಧಜ್ಞಪ್ತಿಯ ಮುಕುಟವಾಗಿ,
ನಿರಹಂಕಾರವೆ ಬಹಿರ್ವಾಸಿಯಾಗಿ,
ದುವ್ಯಸನವ ದುರ್ಭ್ರಮೆ ದೃಷ್ಟಿಕೋತ್ಪಾತ ವಿಜಯ ಶಿವಯೋಗಿಯಾಗಿ
ಚರಿಸುವ ನೋಡಾ

ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನೆಂಬ ಮಹಾಜಂಗಮನು.”^೧

ಜಂಗಮಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ನಿಂದ ಶರಣನು ‘ನಡೆದ ಆಚರಣೆಯ ಸಚ್ಚೀರ, ನುಡಿದ ವಾಕ್ಯವೆ ಮೋಕ್ಷಪ್ರದಾಯಕ’ ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ನುಡಿಯ ರುದ್ರ, ಪಂಚಬ್ರಹ್ಮೋಪನಿಷತ್ತು, ನಡೆಯ ಮುಕ್ತಿಸೋಪಾನ.

“ಶರಣನ ಜಾಗೃತಿಯ ಶಿವರಾತ್ರಿ ಕಂಡಾ ಮನವೆ;
ಶರಣನ ನಿದ್ರೆಯ ಶಿವಯೋಗ ಕಂಡಾ ಮನವೆ;
ಶರಣನ ನುಡಿಯ ಶ್ರೀ ರುದ್ರ ಪಂಚಬ್ರಹ್ಮೋಪನಿಷತ್ತು ಕಂಡಾ ಮನವೆ;
ಶರಣನ ನಡೆಯ ಮುಕ್ತಿಸೋಪಾನ ಕಂಡಾ ಮನವೆ;
ಶರಣನ ಭೋಜನವೆ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನರ್ಪಣ ಕಂಡಾ ಮನವೆ.”^೨

ಶರಣರ ಷಟ್ಸ್ಥಲ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಕರ್ಮ, ಯೋಗ ಹಾಗೂ ಜ್ಞಾನಗಳ ಸಮುಚ್ಚಯದ ಸಾಧನಮಾರ್ಗವಾಗಿದೆ. ಕರಸ್ಥಲದ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವು ಸ್ಥೂಲ ದೇಹವನ್ನು ಉದಾತ್ತಗೊಳಿಸುವುದು. ಉರಸ್ಥಲದ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗವು ಮನಸ್ಸು ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಣದ ಭೂಮಿಕೆಯನ್ನು ಉಜ್ವಲಗೊಳಿಸುವುದು. ಶಿರಸ್ಥಲದ ಭಾವಲಿಂಗವು ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಾಮರಸ್ಯದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬೆಳಗುವುದು. ಕರ್ಮ ಜ್ಞಾನ ಯೋಗಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದವುಗಳೆಂದು ವೀರಶೈವವು ಎಣಿಸದೆ, ಅವುಗಳನ್ನು ಷಟ್ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಸಮನ್ವಯಗೊಳಿಸಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇದೊಂದು ಸಮನ್ವಯ ಸಿದ್ಧಾಂತ ವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ತ್ಯಾಗಾಂಗ ಭೋಗಾಂಗ ಯೋಗಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಭಕ್ತ, ಮಹೇಶ್ವರ ಸ್ಥಲಗಳು, ಪ್ರಸಾದಿ, ಪ್ರಾಣಲಿಂಗ ಸ್ಥಲಗಳು, ಶರಣ, ಐಕ್ಯಸ್ಥಲಗಳು ಏರ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ತ್ಯಾಗಾಂಗದಲ್ಲಿ

೧. ಸಿ. ಪ. ವ. ೬೦೯.

೨. ,, ೫೭೨.

ವಿಷಯ ಸುಖತ್ಯಾಗ, ಭೋಗಾಂಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾದ ಸೇವನೆಯಿಂದ ಲಿಂಗಭೋಗೋಪಭೋಗ, ಮತ್ತು ಯೋಗಾಂಗದಲ್ಲಿ ಅಂಗ-ಲಿಂಗಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಾಮರಸ್ಯ ಇದೇ ಅಂಗನ ನಿವೃತ್ತಿ ಮಾರ್ಗದ ರಹಸ್ಯವಾಗಿದೆ.

ತ್ಯಾಗಾಂಗದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಪ್ರಧಾನವಾದ ಇಷ್ಟಲಿಂಗೋಪಾಸನೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ. ಭೋಗಾಂಗದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಜ್ಞಾನಗಳ ಸಮನ್ವಯವಾಗಿ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗೋಪಾಸನೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಯೋಗಾಂಗದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಭಾವಲಿಂಗೋಪಾಸನೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಐಕ್ಯಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಶೂನ್ಯ ಕ್ರಿಯಾಶೂನ್ಯ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ತ್ರಿವಿಧ ಲಿಂಗೋಪಾಸನೆ ನಡೆಯಲೇಬೇಕು. ಇದೇ ಶಿವಶರಣರು ಕಂಡ ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ದಿವ್ಯ ದರ್ಶನ.

ಶಿವಯೋಗ ಸಮೀಕ್ಷೆ

ಶಿವಯೋಗ ಸಮೀಕ್ಷೆ

ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಯೋಗದರ್ಶನದ ಅತ್ಯಂತ ಉಜ್ವಲವೂ ಸನಾತನವೂ ಆದ ಪರಂಪರೆಯೊಂದು ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದ್ದು, ಅದು ಭಾರತೀಯ ದರ್ಶನವೈಭವದ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿದೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಎಲ್ಲ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ತತ್ತ್ವಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ಬಗೆಯ ಯೋಗಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿವೆ ಎನ್ನುವ ಮಾತು ಯೋಗದರ್ಶನದ ಹಿರಿಮೆ ಹಾಗೂ ಲೋಕಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಯೋಗದ ಸ್ವರೂಪವು ರಹಸ್ಯಮಯವಾಗಿರುವಂತೆ ಅದರ ಮೂಲವೂ ಅಜ್ಞಾತವಾಗಿದೆ.

ಮಾನವನ ಧರ್ಮಪ್ರಜ್ಞೆ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಬಾಹ್ಯಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿನ ಆತ್ಮಂತಿಕ ಸತ್ಯದ ಅನ್ವೇಷಣೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿರಬೇಕೆಂದು ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನದ ಇತಿಹಾಸವು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರ, ವರುಣ, ರುದ್ರ, ಉಷಸ್ ಇತ್ಯಾದಿ ದೇವತೆಗಳ ಸ್ವರೂಪವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಬಾಹ್ಯಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನೇ ದೇವಸಂಕೇತವೆಂದು ಪೂಜಿಸುವ ಸ್ಥಿತಿಯು ಧರ್ಮದ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಬರಬರುತ್ತ ಮಾನವನ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ ಬೆಳೆದಂತೆ ಧಾರ್ಮಿಕಪ್ರಜ್ಞೆ ವಿಕಾಸಗೊಂಡು ತಾನು ಕಾಣಲೆಳಸುವ ತತ್ತ್ವವು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಅವ್ಯಕ್ತರೂಪದಲ್ಲಿದೆ ಎನ್ನುವುದು ಅನುಭವವೇದ್ಯವಾಯಿತು. ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಈ ಮಾತಿಗೆ ಜ್ವಲಂತ ನಿದರ್ಶನಗಳಾಗಿವೆ. ಅಖಿಲ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವ್ಯಾಪಿಯಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಮಾನವನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಅಣುರೂಪದಲ್ಲಿ ಅವಿತುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಉಪನಿಷತ್ತಿನ “ಅಂಗುಷ್ಠ ಮಾತ್ರ ಏವ ಪುರುಷಃ” ಎಂಬ ಸೂಕ್ತದಿಂದ ಧ್ವನಿತವಾಗಿದೆ. ‘ಅಹಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ಮಿ’ ‘ತತ್ತ್ವಮಸಿ’ ಮೊದಲಾದ ವಾಕ್ಯಗಳು ಪರಬ್ರಹ್ಮಶಕ್ತಿ ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿರುವಂತೆ ಮಾನವನ ಕಾಯದಲ್ಲಿ ಪುರುಷರೂಪದಲ್ಲಿ ಅವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಇದೆ; ಅದೇ ಆತ್ಮಶಕ್ತಿ; ಆತ್ಮಪರಮಾತ್ಮರುಗಳು ಒಂದೇ ಎಂಬ ಅದ್ವೈತದರ್ಶನವನ್ನು ಸಾರಿವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಸ್ವಸ್ವರೂಪದರ್ಶನವೇ ಆಗಮೋಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಆತ್ಮಂತಿಕ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದ್ದಿತೆನ್ನಬಹುದು. ಮಾನವನ ದೇಹದಲ್ಲಿಯೇ ಎಲ್ಲೋ ಒಂದು ಕಡೆ ಆತ್ಮವೂ ನಿಹಿತವಾಗಿದೆ ಎಂಬ ದರ್ಶನವು ಸ್ಥಿರವಾದ ಮೇಲೆ, ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ತನ್ನಿಂದನೈವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ದೇವನನ್ನು ಅರಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಸ್ವಸ್ವರೂಪ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ತಾರಕೋಪಾಯವೆಂದೆನ್ನಿಸಿತು. ಪ್ರಾಯಶಃ ಎಲ್ಲ ವೈದಿಕ ಹಾಗೂ ಆಗಮಿಕ ದರ್ಶನಗಳಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಸ್ವರೂಪ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದ ಆಂತರಿಕ

ಅನ್ವೇಷಣೆಯ ಪ್ರತಿಫಲವಾಗಿ ಯೋಗದ ಮೂಲಕಲ್ಪನೆ ಮೂಡಿಬಂದಿರಬೇಕು. ಮಾನವನ ಈ ಆಂತರಿಕ ಅನ್ವೇಷಣೆಯ ಮಾರ್ಗವೇ 'ಯೋಗದರ್ಶನ'ವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿರಬೇಕು ಎಂದು ಯೋಗದ ಹುಟ್ಟಿನ ಮೂಲವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಮಹರ್ಷಿ ಪತಂಜಲಿ 'ಯೋಗದರ್ಶನ'ದ ಮೂಲಪುರುಷನೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗಿ ದ್ದಾನೆ. ಯೋಗದರ್ಶನವು ಅವನಿಗಿಂತ ಹಿಂದೆ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟವನು, ಷಡ್ದರ್ಶನಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಗಣಿತವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದವನು ಪತಂಜಲಿ. ಪರಂಪರೆಯ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಂತೆ ಯೋಗದರ್ಶನದ ಆದ್ಯಪ್ರವರ್ತಕನು ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭ ನೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿಯಿದೆ. ಪತಂಜಲಿ ತನ್ನ ಯೋಗದರ್ಶನವನ್ನು 'ಯೋಗಾನುಶಾಸನ' ಎಂದು ಹೆಸರಿಸಿದುದು ಲಕ್ಷ್ಯಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಇದು ಅವನ ಮುಂಚೆಯೇ ಯೋಗವು ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದು ಬುದ್ದಿ ತನ್ನವ ಸತ್ಯವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಯೋಗದ ಮೂಲ ಕಲ್ಪನೆ ಉಪನಿಷತ್ತು ಹಾಗೂ ಶೈವಾಗಮಗಳಲ್ಲಿ ಸುಳುಹುದೋರಿಂದ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಆಧಾರಗಳಿವೆ. ಪರಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಭೋಗಾಸಕ್ತ ವಾದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅಂತರ್ಮುಖಿಯನ್ನಾಗಿಸಿ, ಒಂದೇ ಪರವಸ್ತುವಿನ ಮೇಲೆ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸ ಬೇಕೆಂದು ಅವು ಯೋಗದ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿವೆ. ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಯೋಗವು 'ಪರಾತ್ಪರ ಸತ್ಯದ ಅವಿಷ್ಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡುವ ಅಂತರಂಗ ಸಂಶೋಧನೆ' ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.^೧ ಪರಬ್ರಹ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಉಗ್ರ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ. ತಪಸ್ಸು ಯೋಗದ ಒಂದು ಮಾದರಿಯೇ ಎಂದು ಬೇರೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. 'ಯೋಗ'ವೆಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಪರಿಭಾಷೆ, ಅಷ್ಟೇ ಏಕೆ ಪತಂಜಲಿಯ ಅಷ್ಟಾಂಗಯೋಗದ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿವರಣೆ ಕಠ, ತೈತ್ತಿರೀಯ ಹಾಗೂ ಮೈತ್ರಾಯಣಿ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆಯೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.^೨ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮವು ಯೋಗದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದೆ. 'ಯೋಗಾಚಾರ ಶಾಖೆ'ಯೆಂಬ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರಭೇದವೊಂದು ಬೌದ್ಧಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದ್ದು, ಇದು ಬೌದ್ಧಧರ್ಮದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದ ಯೋಗದರ್ಶನದ ಪ್ರಭಾವದ ಸೂಚಿಯಾಗಿದೆ.

ಆಗಮಿಕ ಶೈವಧರ್ಮದ ಆವರಣದಲ್ಲಿಯ ಯೋಗದರ್ಶನವು ತನ್ನ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿತೆಂಬುದು ನಿರ್ವಿವಾದ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ಬಹುಶಃ ವೇದೋಪ ನಿಷತ್ತುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸನಾತನತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವ ಶೈವ ದರ್ಶನದ ಮೂಲರೇಖೆಗಳು ಹರಪ್ಪ ಮೊಹಂಜೊದಾರೊ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ಕಾಲದ ಶೈವಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ನೆಲೆವೀಡುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ಅಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಉತ್ಖನನಗಳಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಸ್ಥ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಮೂರ್ತಿಗಳು ದೊರೆತುದು ಮೇಲಿನ ಮಾತಿಗೆ ನಿದರ್ಶನವನ್ನೀಯುತ್ತಿದೆ. ಶೈವಾಗಮ ಪುರಾಣೋಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಯೋಗದ ಅತ್ಯಮೂಲ್ಯ ತತ್ತ್ವಗಳ ವಿವೇಚನೆ ಬಂದುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಯೋಗದರ್ಶನ ಹಾಗೂ ಯೋಗ

Q. S. Radhakrishnan, *Indian Philosophy*, vol. II, p. 339.

2. „ „ „ vol. II, p. 339.

ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾಗಿ, ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ವಿವೇಚಿಸಿ ಅದಕ್ಕೊಂದು ವ್ಯಾಪಕ ವಾದ ದಾರ್ಶನಿಕ ನೆಲೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟ ಮಹರ್ಷಿ ಪತಂಜಲಿ ಕೂಡ ಶೈವನೇ ಎಂಬ ಬಗೆಗೆ ಐತಿಹ್ಯವಿದೆ.

ಶೈವಧರ್ಮದ ಆಧಾರ ಗ್ರಂಥಗಳಾದ ಶೈವಾಗಮಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಪಾದ, ಚರ್ಯಾಪಾದ, ಜ್ಞಾನಪಾದ ಹಾಗೂ ಯೋಗಪಾದಗಳೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದು. ಕ್ರಿಯಾ, ಚರ್ಯಾ, ಜ್ಞಾನಪಾದಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಯೋಗದ ವಿಚಾರಗಳು ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಅಂಶವಾಗಿದೆ. ಶೈವಾಗಮಗಳಲ್ಲಿ ಯೋಗವೇ ಅತ್ಯಂತಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆಯೆಂದು ಇದರಿಂದ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. “ವೈರಾಗ್ಯಾ ಜ್ಞಾಯತೇ ಜ್ಞಾನಂ ಜ್ಞಾನಾದ್ಯೋಗಃ ಪ್ರವರ್ತತೇ” ಎಂದು ಪಾರಮೇಶ್ವರ ತಂತ್ರವು ಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಯೋಗಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು, ಯೋಗದ ಹೆಚ್ಚಳವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದೆ. ಯೋಗದ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ವಿವೇಚನೆ ನಡೆದು ಅದು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದೊಂದು ದರ್ಶನವೆಂದು ಪರಿಗಣಿತವಾದ ಮೇಲೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಯೋಗ, ಲಯಯೋಗ, ಹಠಯೋಗ, ರಾಜ ಯೋಗಗಳೆಂಬ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರಭೇದಗಳು ನಿಷ್ಪನ್ನವಾದವು. ಯೋಗದ ಆಧಿಕ್ಯವನ್ನು ಸಾರುವ ಶೈವಪರ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಂಡಂತಹ ಯೋಗವು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಯೋಗ ಪ್ರಕಾರಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿರದಿದ್ದರೂ ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅದೊಂದು ಯೋಗದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಶಾಖೆ ಯೆಂದು ಗ್ರಹಿತವಾಗಿ ‘ಶಿವಯೋಗ’ ಎಂಬ ಪರಿಭಾಷೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಹೀಗಾಗಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾದ ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯ ಯೋಗಗಳ ಕೂಡ ಶಿವಯೋಗವು ಐದನೆಯದಾಗಿ ಸೇರಿ ಒಟ್ಟಾರೆ ಯೋಗವು ಐದು ತೆರನಾದುದೆಂಬ ಮಾತು ರೂಢವಾಯಿತು.

“ಯೋಗ” ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ಅನೇಕಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ‘ಸಂಯೋಗೋಯೋಗ ಇತ್ಯುಕ್ತೋ ಜೀವಾತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮನೋರಿತಿ’ ಎಂಬುದಾಗಿ ಯಾಜ್ಞ ವಲ್ಕ್ಯನು ಯೋಗದ ಪರಿಭಾಷೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ‘ಯುಜ್’ ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾದ ‘ಯೋಗ’ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ‘ಕೂಡುವಿಕೆ’ ಎಂಬ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಮಾನವನ ಆತ್ಮವು ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಅವಿದ್ಯೆ ಹಾಗೂ ಮಾಯೆಯ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿ ದೇಹಬಂಧನಕ್ಕೊಳಗಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಬದ್ಧ ಆತ್ಮವನ್ನು ವಿಮೋಚನೆಗೊಳಿಸಿ ಪರಮಾತ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಮರಳಿ ಬೆರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡುವುದೇ ‘ಯೋಗ’. ಆತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮರ ದೈವೀ ಸಂಯೋಗವೇ ಯೋಗ ಎನ್ನುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪರಿಭಾಷೆ ಎಲ್ಲ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದ್ದಿತೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಯೋಗದ ಜ್ಞಾನ ವಿಜ್ಞಾನಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಪತಂಜಲಿಯ ‘ಯೋಗಃ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿ ನಿರೋಧಃ’ ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿತೆಂದು ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರವೇತ್ತರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ. ಆತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮರ ಸಂಯೋಗಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿ ಆತಂಕಗಳನ್ನೊಡ್ಡುವುದು ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿ. ಚಿದ್ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ನಿರೋಧಿಸಿ ಅಂತರ್ಬಾಹ್ಯ ಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆಯುವ ಯೋಗವು ಕೈಸಾರುವುದೆಂದು ಪತಂಜಲಿ ಸೂತ್ರದ ಅರ್ಥವಾಗಿದೆ. ಅಷ್ಟಾಂಗಯೋಗದ ಕೊನೆಯ ಗಮ್ಯವಾದ ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಅನುಲಕ್ಷಿಸಿ ‘ಯೋಗಃಸಮಾಧಿಃ’ ಎಂಬ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯನ್ನು ಕೂಡ ಪತಂಜಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರಸ್ಥಾನತ್ರಯ ಗಳಲ್ಲೊಂದಾದ ಭಗವದ್ಗೀತೆ ಯೋಗ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿ ಕರ್ಮಗಳೊಂದಿಗೆ ಯೋಗ ಶಬ್ದವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ, ಜ್ಞಾನಯೋಗ ಭಕ್ತಿಯೋಗ ಕರ್ಮಯೋಗಗಳೆಂಬ ವಿಭಿನ್ನ ಹೆಸರುಗಳನ್ನಿಟ್ಟು, ಅಲ್ಲಿ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಭಗವದ್ಗೀತೆ 'ಯೋಗ' ಎಂಬ ಪದವನ್ನು 'ಸಾಧನಮಾರ್ಗ' ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಬೇಕು. 'ಗಹನೋ ಕರ್ಮಣೋ ಗತಿಃ' ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಭಗವದ್ಗೀತೆ 'ಯೋಗಃ ಲಕ್ಷಿಸಬೇಕು. 'ಗಹನೋ ಕರ್ಮಣೋ ಗತಿಃ' ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಭಗವದ್ಗೀತೆ 'ಯೋಗಃ ಕರ್ಮಸು ಕೌಶಲಂ' ಎಂದು ಕರ್ಮ ರಹಸ್ಯವನ್ನು, ಕರ್ಮ ಯೋಗದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹೇಳಿದೆ. ಜ್ಞಾನಯೋಗ. ಭಕ್ತಿಯೋಗಗಳ ಹೆಚ್ಚುಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತ ಉಕ್ತಿಗಳೂ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇರಳವಾಗಿವೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; 'ಸಮತ್ವಂ ಯೋಗ ಉಚ್ಯತೇ' ಎಂದು ಪತಂಜಲಿಯ 'ಯೋಗಃ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿ ನಿರೋಧಃ' ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯೋಗ ಶಬ್ದವನ್ನು ಬಳಸಿದೆ.

ಆತ್ಮಪರಮಾತ್ಮರ ಸಾಮರಸ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಬೃಹದ್ದರ್ಶನದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಯೋಗದ ಮೂಲಕಲ್ಪನೆ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಪತಂಜಲಿ ಮಹರ್ಷಿಯ ಅನಂತರ ಯೋಗ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಸ್ವರೂಪ ಹಾಗೂ ಉದ್ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ ಕಂಡು ಬಂದಿತು. ಯೋಗ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಆಪ್ತಸಿದ್ಧಿಗಳು ಲಭಿಸುತ್ತವೆಯೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾದ ಮೇಲೆ ದೈವೀಸಂಯೋಗದ ಉದಾತ್ತ ಧೈಯವನ್ನು ಬದಿಗೊತ್ತಿ, ಎಷ್ಟೋ ಸಾಧಕರು ಕೇವಲ ಆ ಸಿದ್ಧಿಗಳ ವ್ಯಾಮೋಹ ಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದರು. ಇದರಿಂದ ಯೋಗದ ಉದಾತ್ತತೆಗೆ ಬಯಲಾಗಿ ಅದೊಂದು ರಹಸ್ಯ, ವಿದ್ಯೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ರೂಢವಾಯಿತು. ಶೈವ, ವೈಷ್ಣವ, ಶಾಕ್ತ, ತಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಯೋಗವು ಅವನತಿ ಹೊಂದಿದ ಕುರುಹುಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿವೆ. ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಯಿಲ್ಲದ ಯೋಗಿಗಳನ್ನು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಖಂಡಿಸಿ, ಯೋಗದ ಉದಾತ್ತತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಡೆದೇ ಇದ್ದವು. ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ವೀರಶೈವ ಶರಣರು ಅಂತಹ ಯೋಗಿಗಳನ್ನು, ಅವರ ಯೋಗಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಕಟುವಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. "ಆಗಮವೇಬುದು ಯೋಗದ ಘೋರವಯ್ಯಾ" ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಕಡಿಕಾರಿದ್ದಾನೆ.

"ಯಮ ನಿಯಮಾಸನ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರ ಧಾರಣ
ಧ್ಯಾನ ಸಮಾಧಿ ಯೋಃಷ್ವಾಂಗಾನಿ."

ಮಹರ್ಷಿ ಪತಂಜಲಿಯ ಯೋಗದರ್ಶನವು ಅಷ್ಟಾಂಗಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದುದೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಯಮ ನಿಯಮ ಆಸನ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರ ಧಾರಣ ಧ್ಯಾನ ಹಾಗೂ ಸಮಾಧಿ ಇವೇ ಅಷ್ಟ ಅಂಗಗಳು. ಯೋಗದ ಆತ್ಮಂತಿಕ ಗಮ್ಯವಾದ ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು, ಮೊದಲಿನ ಏಳು ಪ್ರಕಾರದ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತ ಸಾಧಕನು ವಿಕಾಸಪಥದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಏರ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರ ಸಿದ್ಧಿಗಳೇ ಅಷ್ಟಾಂಗಯೋಗದ ಪ್ರಧಾನೋದ್ದೇಶಗಳಾಗಿವೆ. ಯೋಗ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ದೇಹದ ಮಹತಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಲಕ್ಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ದೇಹವು ಆರೋಗ್ಯವುಳ್ಳು

೧. ಸಿ. ಪ. ವ. ೩೮೭.

೨. ಪಾ. ಯೋ. ಸೂ. ಸಾಧನಾಪಾದ, ಸೂ. ೨೯.

ದಾಗಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಎಲ್ಲ ವಿಧದ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಯಮ ನಿಯಮ ಆಸನ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರಗಳನ್ನು ಶರೀರಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವು ಹೆಚ್ಚು ವಂತೆ ನಿಯೋಜಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇದೇ 'ಪೂರ್ವಯೋಗ'ವೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಯಮ ಎಂದರೆ ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹ. ಸತ್ಯ ಅಹಿಂಸೆ ಅಸ್ತೇಯ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಅಪರಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದರೆ ಸಾಧಕನ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಒಂದು ನೈತಿಕ ಭೂಮಿಕೆಯೊದಗುವುದು. ನಿತ್ಯ ಜೀವನದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕೋನ್ನತಿಗೆ ಅನುಕೂಲಿಸುವಂತೆ ನಿಯಮನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ನಿಯಮ.

“ಶೌಚಸಂತೋಷ ತಪಃ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯೇಶ್ವರ ಪ್ರಣಿಧಾನಾನಿ ನಿಯಮಃ”^೧

ಎಂದು ಪಠಂಜಲಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಚಿತ್ತೈಕಾಗ್ರತೆಗೆ ದೇಹದ ನಿಶ್ಚಲತೆ ಕೂಡ ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕವಾದ ಸಾಧನವಾಗಿದೆ. ಸಂಚಲಿಸುವ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ನಿಶ್ಚಲವಾಗಲಾರದು. ಆದುದರಿಂದ ಸುಖವಾದ ಆಸನದಲ್ಲಿ ದೇಹವು ಸ್ಥಿರಗೊಳ್ಳಬೇಕು. “ಸ್ಥಿರಸುಖಮಾಸನಂ”^೨ ಎಂಬುದು ಆಸನದ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ. ಯೋಗಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಳಿ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಯೋಗಾಚಾರ್ಯನು ಆಸನ ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ವ್ಯಾಪಕಗೊಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಶರೀರದ ನಾಡಿಗಳೊಳಗಿನ ಮಾಲಿನ್ಯವನ್ನು ದೂರಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಸಾಧನವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವೆಂದರೆ ಶ್ವಾಸೋಚ್ಚ್ವಾಸದ ಗತಿಯನ್ನು ನಿಯಮಗೊಳಿಸುವುದು.

“ತಸ್ಮಿನ್ನಸ್ತಿ ಶ್ವಾಸ ಪ್ರಶ್ವಾಸಯೋರ್ಗತಿ ವಿಚ್ಛೇದಃ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಃ”^೩

ಶ್ವಾಸೋಚ್ಚ್ವಾಸದ ಮೇಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣ ಸಾಧಿಸಿದರೆ ಮನಸ್ಕೈರ್ಯದ ಸಾಧನೆ ಸುಲಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಠಯೋಗ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಣಯೋಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿದೆ. ಭಸ್ಮಿಕಾದಿ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಪರ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ನಾಡಿಸುದ್ದಿ, ಕುಂಭಕದಿಂದ ಚಿತ್ತಸ್ಥೈರ್ಯ. ಮಾಲಾಬಂಧ ಷಣ್ಮುಖಿ ಮುದ್ರೆಗಳಿಂದ ಸುಪ್ತಕುಂಡಲಿನಿಯ ಜಾಗೃತಿಯ ಮೂಲಕ ಸಹಸ್ರದಳ ಕಮಲದಲ್ಲಿಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮದ ಸಾಧನೆ ಕೈಗೊಡುವುದು; ಇದು ಹಠಯೋಗದ ಪರಮ ಗಂತವ್ಯ. ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರದಿಂದ ದೇಹವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸ್ಥೂಲ ಇಲ್ಲವೆ ಬಹಳ ಕೃಶವಾಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಧಾರಣ ಧ್ಯಾನ ಸಮಾಧಿ ಎಂಬ ಇನ್ನುಳಿದ ಮೂರು ಯೋಗಾಂಗಗಳು ಪ್ರಜ್ಞಾ ವಿಕಾಸದ ಹಂತಗಳಾಗಿವೆ. ಇವು ಯೋಗದ ಅಂತರಂಗ ಶುದ್ಧಿಯ ಸಾಧನಗಳಾಗಿದ್ದು ‘ಉತ್ತರಯೋಗ’ವೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. “ದೇಶಬಂಧಶ್ಚಿತ್ತಸ್ಸಧಾರಣಾ”^೪ ಎಂಬುದು ಯೋಗ ಸೂತ್ರಾಕಾರನ ಧಾರಣದ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ. ನಾಭಿಚಕ್ರ, ಹೃದಯಪುಂಡರೀಕ, ಕಂಠಸ್ಥಾನ, ನಾಸಿಕಾಗ್ರ, ಜಿಹ್ವಾಗ್ರ ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಂಧಿಸುವುದು ಧಾರಣ. ಮನಸ್ಸನ್ನು

೧. ಪಾ. ಯೋ. ಸೂ. ಸಾಧನಾಪಾದ, ಸೂ. ೩೨

೨. “ ” ” ಸೂ. ೪೬.

೩. “ ” ” ಸೂ. ೪೯.

೪. “ ” ವಿಭೂತಿಪಾದ, ಸೂ. ೧.

ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ ಧೈಯ ವಸ್ತುವಿನ ಮೇಲಿರಿಸಿ ಏಕತಾನತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಧ್ಯಾನ; ಧ್ಯಾನವು ಮುಂದೆ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಪರ್ಯವಸಾನ ಹೊಂದುತ್ತದೆ.

“ತದೇವಾರ್ಥ ಮಾತ್ರ ನಿರ್ಭಾಸಂ ಸ್ವರೂಪ ಶೂನ್ಯಮಿವ ಸಮಾಧಿಃ”^೧

ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಂತೆ ಸಮಾಧಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಮಾಡುವ ವ್ಯಕ್ತಿ, ಧೈಯವಸ್ತು ಹಾಗೂ ಧ್ಯಾನ ಈ ತ್ರಿಪುಟಿ ಒಂದಾಗಿ ಶೂನ್ಯಸ್ಥಿತಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದು.

ಪತಂಜಲಿ ಮಹರ್ಷಿಯ ಅಷ್ಟಾಂಗಯೋಗದ ಪ್ರಭಾವವು ಶಿವಯೋಗದ ಮೇಲೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಗಿದೆ. ಶಿವಯೋಗದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾಂಗಯೋಗದ ಅನೇಕ ಅಂಶಗಳು ಕೂಡಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಶಿವಯೋಗ ಪರಿಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಯಾದರೂ ಪತಂಜಲಿಯ ಅಷ್ಟಾಂಗಯೋಗದ ಪರಿಚಯವಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಇಷ್ಟು ಹೇಳಿಯಾಯಿತು.

ಶಿವಯೋಗ ಪ್ರದೀಪಿಕೆಯ ಕರ್ತೃ ಚೆನ್ನಸದಾಶಿವಯೋಗಿಂದ್ರರು. ಶಿವಯೋಗದಲ್ಲಿ ಹಠಯೋಗ, ಲಯಯೋಗ, ಮಂತ್ರಯೋಗ, ರಾಜಯೋಗ ಎಂದು ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ,

“ಉತ್ತರೋತ್ತರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯದ್ಯೋಗಾಶ್ಚತ್ವಾರ ಏವ ಹಿ
ತೇಷ್ಟೇಕ ಏವ ಮುಖ್ಯೋಽಸೌ ರಾಜಯೋಗೋತ್ತಮೋತ್ತಮಃ”^೨

ರಾಜಯೋಗವು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಯೋಗ ಶಬ್ದದ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಯೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಎಲ್ಲ ಯೋಗಗಳ ಆತ್ಮಂತಿಕ ಉದ್ದೇಶವು ಒಂದೇ ಬಗೆಯದಾಗಿದೆ. ಆಂತರಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿರುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಅನುಲಕ್ಷಿಸಿ ಭೇದಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆಯೆನ್ನಬಹುದು. ಮಂತ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಏಕಾಕ್ಷರ, ದ್ವ್ಯಕ್ಷರ, ಷಡಕ್ಷರ, ಇಲ್ಲವೇ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತ ವೈಖರಣೀ ಪರಾವಾಣಿಗಳನ್ನು ಸಮನ್ವಯಿಸಿ ನಾದಾ ತೀತದ ನಿಲವನ್ನು ಮಂತ್ರಯೋಗಿಗಳು ಪಡೆಯುವರು. ಲಯಯೋಗಿಗಳು ಮನೋಮಾರುತಗಳ ಉಲುಹನ್ನು ಅಡಗಿಸಿ ನಾದ ಬಿಂದುಗಳ ಮೇಳಾಪದಿಂದ ನಾದಾತೀತದ ಸೀಮೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವರು. ಹಠಯೋಗಿಗಳು ದೇಹದ ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ಚಲನೆಯಲ್ಲಿರುವ ದಶ ವಾಯುಗಳನ್ನು ಅಷ್ಟಾಂಗಮಾರ್ಗ ಇಲ್ಲವೇ ಮುದ್ರಾಕರಣಗಳಿಂದ ಬಂಧಿಸಿ ಕುಂಭಕದಿಂದ ಪ್ರಾಣವಾಯುವಿನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಸುಷುಮ್ನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಳಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೈವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರು. ರಾಜಯೋಗಿಗಳು ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರ ಅಥವಾ ಈಡಾ ಪಿಂಗಳಾ ನಾಡಿಗಳನ್ನು ಸುಷುಮ್ನೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಂಯೋಗಿಸಿ, ದೃಷ್ಟಿಯೋಗದಿಂದ ಸಹಸ್ರಾರದಲ್ಲಿಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆಯುವರು. ಎಲ್ಲ ಯೋಗಗಳ ಸಾಧನ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆಯಾದರೂ ಅವುಗಳ ಕೋನೆಯ ಗುರಿ ಒಂದೇಯಾಗಿದೆ ಎಂಬುದು ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

೧. ಪಾ. ಯೋ. ಸೂ. ವಿಭೂತಿಪಾದ, ಸೂ. ೩.

೨. ಶಿವಯೋಗ ಪ್ರದೀಪಿಕೆ, ೧-೯.

ಯೋಗದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಶೈವ ಹಾಗೂ ವೀರಶೈವ ದರ್ಶನಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಸೂಚಿಸುವ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶವೆಂದರೆ ಇಷ್ಟಲಿಂಗ. ಶೈವರು ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾವರಲಿಂಗೋಪಾಸನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ, ವೀರಶೈವರು ಕರಸ್ಥಲದ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವನ್ನು ಪೂಜಿಸುವರು. ಆದರೆ ಈ ಕರಸ್ಥಲದ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವಾಗಲಿ, ದೇವಸ್ಥಾನದ ಸ್ಥಾವರಲಿಂಗವಾಗಲಿ, ಒಂದೇ ನೀಕಲ ನಿರಾಕಾರ ಪರಬ್ರಹ್ಮದ, ಸಕಲ, ಸಾಕಾರ ರೂಪಗಳು. ಸ್ಥಾವರಲಿಂಗವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ ಧ್ಯಾನದ ಪರಮಸೀಮೆಯನ್ನೈದಿ ಶೈವರು ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವರು. ವೀರಶೈವರು ಕರಸ್ಥಲದ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಅರಿವಿರಿದ ತಾವರೆಯಂತಹ ನಿರ್ನಿಮೇಷದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ನಟ್ಟು ಆಯತದಿಂದ ಸ್ವಾಯತಕ್ಕೆ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಸನ್ನಿಹಿತಕ್ಕೆ ಸಾಗಿ, ನಿರ್ವಯಲಿನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಅದುದರಿಂದ ಶಿವಯೋಗದ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವರಿಗಾಗಲಿ, ಶೈವರಿಗಾಗಲಿ, ದೃಷ್ಟಿಯೋಗ ಅಥವಾ ರಾಜಯೋಗವೇ ಪ್ರಮುಖ ಭೂಮಿಕೆಯಾಗಿದೆಯೆಂಬ ಮಾತು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

‘ಶಿವಯೋಗ’^೧ ‘ಹರಯೋಗ’^೨ ಎಂಬ ಪರ್ಯಾಯ ನಾಮಗಳಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ‘ಶಿವಯೋಗ’ ಎಂಬ ಪದವು ಶಿವಾಗಮಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಭೂತವಾಗಿ ಬಳಕೆಗೊಂಡಿದೆ. ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶರಣರು ಅಲ್ಲಿಂದಲೇ ಈ ಪದವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದರೂ ವೀರಶೈವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಅನುಭವಾತ್ಮಕ ಅರ್ಥವೈಭವದಿಂದ ಕಳಕಳಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅನನ್ಯ ಅನುಭಾವದ ನಿಲವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ‘ಶಿವಯೋಗಿ’ ಎಂಬ ಪದವು ಶರಣ, ಶಿವಶರಣ, ಜಂಗಮ ಮೊದಲಾದ ವೀರಶೈವ ಪರಿಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಅರ್ಥವೈಶಾಲ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಶಿವಶರಣರಿಗೆ ಷಟ್ಸ್ಥಲವು ಒಂದು ಸಾಧನಪಥವಾದರೆ, ಶಿವಯೋಗವು ಪರಮಸಿದ್ಧಿಯ ಅಥವಾ ಸಾಮರಸ್ಯದ ಮಹೋನ್ನತ ನಿಲವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಷಟ್ಸ್ಥಲ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಶಿವಯೋಗದ ತತ್ತ್ವಗಳು ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿವೆ. ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಸ್ಥಲವಂತೂ ಶಿವಯೋಗದ ರಹಸ್ಯವನ್ನೇ ಕುರಿಯುತ್ತಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಶಿವಶರಣರು ಯೋಗದ ಸಾಧನಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯ ಕ್ಲಿಷ್ಟತೆ ಹಾಗೂ ಕಠಿಣತೆಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ ಸುಲಭಗಮ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಉದಾತ್ತಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುವ ಮಾತನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಅಷ್ಟಾಂಗಯೋಗದಲ್ಲಿಯ ಯಮ, ನಿಯಮ, ಆಸನ, ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ, ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರಗಳನ್ನೊಳಗೊಳ್ಳುವ ಐದಂಗಳ ‘ಪೂರ್ವಯೋಗ’ವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತ್ಯಜಿಸಿ, ಧಾರಣ, ಧ್ಯಾನ, ಸಮಾಧಿಗಳ ‘ಉತ್ತರಯೋಗ’ವನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಶಿವಯೋಗದ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಯೋಜಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ನಿಯೋಜಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ಪರವಾದ ಅನುಭಾವಿಕ ಅರ್ಥಸಂಪತ್ತಿಯನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಶಿವಯೋಗದಲ್ಲಿ ಧಾರಣವೆಂದರೆ ಇಷ್ಟಲಿಂಗಧಾರಣ, ಧ್ಯಾನವೆಂದರೆ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಧ್ಯಾನ, ಸಮಾಧಿಯೆಂದರೆ ಭಾವಲಿಂಗ ಸಮಾಧಿ. ವೀರಶೈವರಿಗೆ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯಮಾಡುವ ಶಿವಪೂಜೆಯೇ ಶಿವಯೋಗವಾಗಿದೆ. ಶಿವಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ‘ಪೂರ್ವಯೋಗ’ದಲ್ಲಿಯ ಕಠಿಣತಮವಾದ ಸಾಧನೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲ. ಉಗ್ರವಾದ ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹವನ್ನಾಗಲಿ, ಆಸನಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನಾಗಲಿ, ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದ ಕಠಿಣ

೧. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರಿ, ೭-೫೬.

೨. ,, ೭-೧೪.

ಸಾಧನೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಅವರು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ದೇಹವನ್ನು ವೃಥಾ ಸಣ್ಣಸುವಂತಹ ಶುಷ್ಕ ಸಾಧನಗಳಿಗೆ ಶಿವಯೋಗದಲ್ಲಿ ಅವರು ಮಹತ್ವಕೊಡಲಿಲ್ಲವೆನ್ನುವ ಮಾತು ಲಕ್ಷ್ಯಾರ್ಹವಾಗಿದೆ.

ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಶಿವಯೋಗಿಗಳ ಅತ್ಯಂತ ಉಜ್ವಲವಾದ ಪರಂಪರೆಯೊಂದು ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದೆ. ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ವೀರಶೈವ ಯೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ದೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಹೆಸರು. ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು, ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ, ಬಸವಣ್ಣ, ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಮೊದಲಾದ ಆ ಯುಗದ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಆತನನ್ನು 'ಶಿವಯೋಗಿ'ಯೆಂದು ಬಾಯ್ತುಂಬ ಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆನ್ನುವುದನ್ನು ಈ ಹಿಂದೆಯೇ ನೋಡಲಾಗಿದೆ.

“ಭಕ್ತನಾದರೆ ಬಸವಣ್ಣನಂತಾಗಬೇಕು
ಜಂಗಮನಾದರೆ ಪ್ರಭುವಿನಂತಾಗಬೇಕು
ಭೋಗಿಯಾದರೆ ನಮ್ಮ ಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನಂತಾಗಬೇಕು
ಯೋಗಿಯಾದರೆ ನನ್ನಂತಾಗಬೇಕು, ನೋಡಯ್ಯಾ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ
ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ”^೧

“ಯೋಗವ ಸಾಧಿಸಿದವನೊಬ್ಬ ನಿಜಗುಣ
ಯೋಗವ ಸಾಧಿಸಿದವನೊಬ್ಬ ವೃಷಭಯೋಗೀಶ್ವರ
ಯೋಗವ ಸಾಧಿಸಿದವನೊಬ್ಬ ಶಿವನಾಗಮಯ್ಯ
ಯೋಗವ ಸಾಧಿಸಿದ ನಾನೊಬ್ಬ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನಲ್ಲಿ ಕೊಡುವ
ಯೋಗವ.”^೨

ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು, ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ, ಬಸವಣ್ಣನವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವಾಗ ತನ್ನನ್ನು 'ಯೋಗಿ' ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಕರೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಯೋಗಿಗಳಾದ ನಿಜಗುಣ, ವೃಷಭಯೋಗೀಶ್ವರ, ಶಿವನಾಗಮಯ್ಯಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಸೇರಿಸಿ 'ಯೋಗಸಾಧನ' ತನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆಂದು ನುಡಿದಿದ್ದಾನೆ. ಹೀಗೆ ಅನ್ಯಶರಣರ ಹೇಳಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗು ಸ್ವತಃ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅವನ ಶಿವಯೋಗ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುವ ಆಧಾರಗಳು ಅಸಂಖ್ಯವಾಗಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಮಹಾಕವಿ ರಾಘವಾಂಕನು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ

“ನಾರು ಬೇರಂಜನಂ ಘಟಿಕೆ ಮೂಲಿಕೆ ಬಿಲ
ದ್ವಾರ ರಸಸಿದ್ಧಿ ಧಾತುವಾದ ವಶ್ಯ ಕುಟಿ
ಲಾರಾಧನಂ ವಲಿತ ಪಲಿತ ನಾಶಂ ಕಾಲವಂಚನಾಭ್ಯಾಸ ಯೋಗಂ
ಮಾರಣಾದಿ ಏಕರ್ಮ ಮಂತ್ರ ಯಂತ್ರ ತಂತ್ರ

೧. ಸಿ. ಪ. ವ. ೭೭.

೨. „ ೭೯.

ಸಾರ ಪರಕಾಯಂ ಪ್ರವೇಶಮಂ ಬಯಸುವ ವಿ
ಕಾರಿ ಸಿದ್ಧರು ಸರಿಯೆ ಸಿದ್ಧರಾಮಂಗೆ ಶಿವಸಿದ್ಧಕುಲ ಕಮಲರವಿಗೆ” ॥೧

“ಭಸಿತವೇ ಘಟಿಕೆ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಮಾಲಿಕೆ ಸಿದ್ಧ
ರಸ ಮೂಲಮಂತ್ರ ನಿಜಹಸ್ತ ಮೂಷಿಕೆ ನಿಯಾ
ಮಿಸುವಾಜ್ಞೆಯಿಂದನಂ ಜ್ಞಾನಾಗ್ನಿಯಾಗ್ನಿಯುಪದೇಶ ಕಣ್ಣೆಡುವುದಾಗಿ
ಹೊಸ ಪಾಪ ಗಂಧ ಕಾಳಿಕೆ ಕೆಡಲು ಭವಿಲೋಕ
ವಿಸರಮಂ ಕಳೆದಾ ಮಹಾಮಹೇಶ್ವರನೆನಿಪ
ಮಿಸುನಿಯಂ ಮಾಡಿ ರುದ್ರಂಗೆ ಮಾಟುವ ಸಿದ್ಧನಾ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯನು ॥”^೨

ಎಂಬುದಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ‘ಶಿವಸಿದ್ಧರಾಮ’ ನೆಂದೂ ಅವನಿಗೆ ರಸಸಿದ್ಧಿ, ಕುಟಿಲಾರಾಧನೆ, ಅಭ್ಯಾಸಯೋಗ, ಮಂತ್ರಯಂತ್ರತಂತ್ರಸಾಧನೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಕುಟಿಲವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕೈವಶ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಕಾರಿಸಿದ್ಧರು ಸರಿಯಾಗಲಾರರೆಂದೂ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಶಿವಯೋಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಯೋಗಮಾರ್ಗವೇ ಬೇರೆ. ಮಹಾಮಹೇಶ್ವರರಂಬ ಮಿಸುನಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಶಿವನಿಗೆ ಮಾರುವ ಶಿವರಸಸಿದ್ಧಿ ಅವನದು ಎಂದು ಮೇಲಣ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ರೂಪಕಾಲಂಕಾರದಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ಸಿದ್ಧರಾಮಚಾರಿತ್ರದ ತುಂಬೆಲ್ಲ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಪ್ರಭಾಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಉಜ್ವಲವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಕಲ್ಯಾಣದ ಅನುಭಾವ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಬರುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸೊನ್ನಲಿಗೆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ‘ಶಿವಯೋಗಸಾಧನೆ’ ಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿದ್ದನೆಂದು ಹಿಂದೆ ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಶಿವಯೋಗವು ಆಧ್ಯಾತ್ಮದ ನಿಲವಿನ ಸಾಧನೆ. ಅದು ಶಿವದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳದು, ಲಿಂಗದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳದು. ಅವನದು ನಾಗಾರ್ಜುನ, ಕೋರಾಂಟಿಕ, ವ್ಯಾಳಿಯವರಂತೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮದೃಷ್ಟಿವಿರಹಿತವಾದ, ಕೇವಲ ಅಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಗಮ್ಯವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡ ಯೋಗವಲ್ಲವೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ರಾಘವಾಂಕನು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಬಾಯಿಂದಲೇ ನುಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಸಿದ್ಧರಾಮರ ಸಂದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭು, ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಭೂತಾನುಕಂಪೆ ಅತಿಯಾದುದನ್ನು ಸೂಚ್ಯವಾಗಿ ಹೀಯಾಳಿಸಿ, ‘ಜಡರ ನಡುವಿರಬೇಡ ಸಿದ್ಧೇಂದ್ರ’ ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.

“ಲೋಕವೆಲ್ಲ ಬದುಕಲೆಂದು ನಾಗಾರ್ಜುನನ
ದೇಕೆ ಹೋಗಾಡಿದಂ ತಲೆಯನಾ ವ್ಯಾಳಿ ಬಳಿ
ಕೇಕಾದ ಬೆಳ್ಳಿ ಕೋರಾಟಕಂ ನೀರೊಳೇಕದ್ದ...”^೩

ಅತ್ಯುಗ್ರ ಯೋಗಸಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಕಾರಕ ಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಯೋಗಿಗಳಾದ ನಾಗಾರ್ಜುನ, ವ್ಯಾಳಿ, ಕೋರಾಂಟಿಕರು ಅಳಿದುಹೋದ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ಪ್ರಭು ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರಭುವಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಸಿದ್ಧವಿದೆ.

೧. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ, ೧-೯.

೨. “ ೧-೧೧.

೩. “ ೯-೪೩.

“ಏಕನದ್ವಿತೀಯನೆನಿಸುವ ಲಿಂಗವಂ ನಂಬ
ದಾ ಕಾರಣಂ ಕೆಟ್ಟರಲ್ಲದವರಳಿವರೆ ?...”^೧

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಶಿವಯೋಗದ ರಹಸ್ಯವೆಲ್ಲ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಶಿವಯೋಗ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಧಕನಿಗೆ ಲಿಂಗದೃಷ್ಟಿಯಿರಬೇಕಾದುದು ಅತ್ಯವಶ್ಯ. ಅದ್ವಿತೀಯ ಲಿಂಗವೊಂದೇ ಸತ್ಯವೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳದೆ ಕೇವಲ ಸಿದ್ಧಿಗಳಿಗಾಗಿ ಪರದಾಡಿ ಅವರು ಅಳಿದರು, ಲಿಂಗದೃಷ್ಟಿಯಿದ್ದರೆ ಅಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆ? ಎಂಬ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಮಾತು ಅವನ ಯೋಗ ದೃಷ್ಟಿಯ ಹಿರಿಮೆಯ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿದೆ.

ಸನಾತನ ಅಷ್ಟಾಂಗಯೋಗದ ಸಾಧನೆ, ಸಿದ್ಧನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಂದು ಅವಧಿಯ ವರೆಗೆ ನಡೆದಿರಬೇಕು. ಯೋಗದಿಂದ ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯಕರ ಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದನೆಂದು ರಾಘವಾಂಕನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಜನ್ಮದಾರಭ್ಯದಿಂದಲೇ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಶಿವಯೋಗಿ ಯಾಗಿದ್ದನೆಂದು ರಾಘವಾಂಕನ ಹೇಳಿಕೆ.

“ಹಸಿಯದುಣ್ಣದ ಬೆಮರದೆವೆಯಿಕ್ಕದಾಗುಳಿಸ
ದುಸಿರಿಕ್ಕದನುಗೆಡದ ವೀಣೂತ್ರಮಂ ವಿಸ
ರ್ಜಿಸದ ಕಾಮಿಸದ ಕೋಪಿಸದ ಕರ್ಮದ್ವಯಂ ರೂಪಿಸದ ನಿರ್ಮಾಯನು
ನೊಸಲಕಣ್ಣ ನಜಮುಕುಟ ಸಹಜಕುಂಡಲವೆಸೆವ
ರಸೆಯ ಶಂಕರನೆನಿಪ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯನಂ ”^೨

“ಹಸಿವಿಲ್ಲದಿಪ್ಪ ತಣೆವೆವೆಯಿಕ್ಕದಿಹ ಕಂಗ
ಳುಸಿರಿಕ್ಕದಿಹ ಜೀವ ಹಜ್ಜೆಯಿಲ್ಲದ ಪದಂ
ಬೆಸನವಿಲ್ಲದ ಗಂಡುರೂಹು ನೆಳಲಿಲ್ಲದಿಹತನು ಚಲನವಿಲ್ಲದ ಮನಂ
ಹುಸಿಯಿಲ್ಲದಿಹ ಮಾತು ಬಯಕೆಯಿಲ್ಲದ ಚಿತ್ತ
ವೆಸೆವ ಶಿವಸಿದ್ಧರಾಮಂ.....”^೩

ರಾಘವಾಂಕನು ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಯೋಗಕಾಯವಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ನೊಸಲಕಣ್ಣನ್ನು ಪಡೆದು ರಸೆಯ ಶಂಕರನೆಂಬ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಅವನು ಪಡೆದಿದ್ದನು. ಹಣೆಗಣ್ಣು ಅವನ ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಯ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿರಬೇಕು. ಯೋಗಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದಲೇ ಕಾಸಿದ ಲೋಹದ ಗುಂಡನ್ನು ಹಿಡಿದು ಪವಾಡವನ್ನು ಮೆರೆಯುತ್ತಾನೆ.^೪ ಕುಟಿಲ ಕರ್ಪರನ ಜೋಗಿಪಡೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಹಣೆಗಣ್ಣಿನಿಂದ ಭಂಗಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ಕರುಣೆದೋರಿ, ಜೀವದಾನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.^೫ ಹಣೆಗಣ್ಣಿಗೆ ಬೆಸನವಿತ್ತ ಸನ್ನಿವೇಶವು ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ.

-
೧.	ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರಿ,	೯-೪೩.
೨.	“	೧-೩.
೩.	“	೭-೧೯.
೪.	“	೭-೧.
೫.	“	೭-೨೫, ೨೬.

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾದ ಪವಾಡಗಳೆಲ್ಲ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಯೋಗಪ್ರಭೆಯಿಂದ ಪ್ರದೀಪ್ತವಾಗಿವೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಯೋಗಾಸನವನ್ನು ಹಮ್ಮಿ ಕುಳಿತು, ಶಿವಯೋಗ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಲೀನನಾದ ಚಿತ್ರವನ್ನು ರಾಘವಾಂಕನು ಕೆಳಗಣ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ರೂಪಿಸಿದ್ದಾನೆ.

“ಮೃಢಮೂರ್ತಿ ಸಿದ್ಧ ಪತಿಯೊಂದು ದಿನವಾ ಕೆಳೆಯ
ನಡುವೊಪ್ಪತಿಪ್ಪ ಜಾಲಿಯ ಕುಣುವವೆಂಬ ಗಿಡು
ದಡದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಾಸನಂಗೈದು ಶಶಿರವಿಗಳಂ ಬಲಿದು ಕರಣಂಗಳ ||
ತೊಡಚಿ ಕುಂಡಲಿಗೊತ್ತಿ ಸುತ್ತಿದರ್ವಾಯುವಂ
ಹಿಡಿದು ಲಂಬಿಕೆಯಿಂ ಸುಷುಮ್ನೆಯೊಳು ಜ್ಯೋತಿಯಂ
ನಡಸಿ ಗಗನದ ಚಂದ್ರಕಳೆಯ ಬೆವರಿಸುವ ಚಿಹ್ನೆ ದೊಳಿದರ್ನೇವೊಗಳ್ಳಿನು”^೧

ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದಿಂದ ಶಿವಯೋಗ ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಬಲಿದ ವರ್ಣನೆ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ. ರವಿಶಶಿಗಳೆಂದರೆ ಈಡಾ ಪಿಂಗಳಾ ನಾಡಿಗಳು. ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾದ ರೇಚಕ ಪೂರಕಗಳಿಂದ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸುಳಿಸುವ ಪ್ರಾಣವಾಯುವಿನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಕುಂಭಕ ಗೊಳಿಸಿದರೆ ಸುಷುಮ್ನನಾಳದ ಸೂಕ್ಷ್ಮದ್ವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರಗೊಳ್ಳುವುದು. ಕರಣಗಳನ್ನು ಉನ್ನತಿಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಲಗೊಳಿಸಿದರೆ ಅಧೋಮುಖಿಯಾದ ಕುಂಡಲಿನಿಶಕ್ತಿ ಜಾಗ್ರತವಾಗಿ ಉದ್ವರ್ಧಮುಖವಾಗಿ ಸುಷುಮ್ನೆಯತ್ತ ಸುಳಿಯುವುದು. ಇಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ ಯೋಗಿಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಾಗ್ನಿ ಸ್ಫುರಿಸಿ ಪರಂಜ್ಯೋತಿಯಾಗಿ ಸುಷುಮ್ನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರ ವಾಗುವುದು.

“ಹಠಯೋಗಮಂ ಮಾಡುವಂ ಸ್ಥೂಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮದೊಳು
ಭರಿತನಾಗಿಹ ಶಿವನಿಬ್ಬಟ್ಟಿಯಂ ಕಟ್ಟಿ,
ಹರುಷದಿಂ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿಪ್ಪಾತನೈಕೈಮಂ ಕೂಡಿ ಶಿವತಾನಪ್ಪನು”^೨

ಇಲ್ಲಿ ‘ಇಬ್ಬಟ್ಟಿಯಂ ಕಟ್ಟಿ’ ಎಂದರೆ ಮೇಲೆ ವಿವರಿಸಿದ ಈಡಾ ಪಿಂಗಳಾ ನಾಡಿಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚುವುದು. ಇದರಿಂದ ಮೂರನೆಯ ಬಟ್ಟೆಯಾದ ಸುಷುಮ್ನಾದ್ವಾರವೊಂದೇ ತೆರೆದು ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿತವಾಗುವುದು. ಅನಂತಕೋಟಿ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರಪ್ರಭೆಯ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗದ ಅನುಸಂಧಾನವೆಂದರೆ ಇದೇ. ಸುಷುಮ್ನೆಯನ್ನು ತೆರೆಯುವುದು ಸುಲಭಸಾಧ್ಯ ಕಾರ್ಯವಲ್ಲವೆಂದೂ ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅದು ಸಾಧ್ಯವೆಂದೂ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:

“The yogi alone has the sushumna open. When this sushumna current opens and thought begins to rise through

೧. ರಾಘವಾಂಕ ಚಾರಿತ್ರ, ೪-೨೭.

೨. “ “ ೭-೧೪.

it, we get beyond senses, our minds become suprasensuous
...To open that sushumna is the prime object of the yogi"^೧

ಸನಾತನ ಅಷ್ಟಾಂಗಯೋಗದ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯನ್ನು ಪ್ರಭು ಕಲ್ಯಾಣದ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಶಿವಯೋಗದ ಭೂಮಿಕೆಗೆ ಕರೆತರುತ್ತಾನೆ. ಕಲ್ಯಾಣದ ಶರಣರು ಅವನಿಗೆ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವಿಲ್ಲದುದಕ್ಕೆ ಆಕ್ಷೇಪವೆತ್ತುತ್ತಾರೆ. ಶಿವಯೋಗಸಾಧನೆಯಿಂದ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗವು ಸ್ವಾಯತವಾದಮೇಲೆ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಏಕೆ ? 'ಕಾಯವೇ ಪೀಠಿಕೆ ಪ್ರಾಣವೇ ಲಿಂಗವಾಗಿರಲು ಮತ್ತೆ ಬೇರೆ ಕುರುಹೇಕಯ್ಯಾ' ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಾನೆ. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಶರಣರ ಅನುಭಾವದ ನಿಲವಿಗೆ ಮಣಿದು ಕರಸ್ಥಲದ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವು ಪ್ರಾಣದಲ್ಲಿ ವೇದ್ಯವಾಗುವ ಪರಿಯನ್ನು ಬೆಸಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಷಟ್ಸ್ಥಲಬ್ರಹ್ಮ ಪರಮ ಶಿವಯೋಗಾಚಾರ್ಯ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನು ಆತನಿಗೆ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಅರುಹಿ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯನ್ನೀಯುವನು. 'ಅಂಗತ್ರಯವುಳ್ಳವರು ಲಿಂಗತ್ರಯ ಸಂಪನ್ನರಾಗಬೇಕು. 'ಆಯತದಿಂದ ಸ್ವಾಯತ, ಸ್ವಾಯತದಿಂದ ಸನ್ನಿಹಿತ, ಸನ್ನಿಹಿತವೇ ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಾಮರಸ್ಯ'ವೆಂದು ಹೇಳಿ ಶಿವಯೋಗದ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವನು.

“ಕಾಯಾನುಭಾವಿಗಳು ಕಾಯದಲೆ ಮುಕ್ತರು
ಜೀವಾನುಭಾವಿಗಳು ಜೀವದಲೆ ಮುಕ್ತರು
ಪ್ರಾಣಾನುಭಾವಿಗಳು ಪ್ರಾಣದಲೆ ಮುಕ್ತರು
ಪವನಾನುಭಾವಿಗಳು ಪವನದಲೆ ಮುಕ್ತರು
ಲಿಂಗಾನುಭಾವಿಗಳಿಗಂತು ಸರಿಯೆಂಬೆ ?
ನಿರವಯ ಸ್ವಯಂಜ್ಯೋತಿ ಪ್ರಕಾಶವಾಗಿಪ್ಪರು ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ
ಕೂಡಲ ಚೆನ್ನಸಂಗಾ ನಿಮ್ಮ ಶರಣರು”^೨

ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗ ವೇದ್ಯವಾಗದು. ಕೇವಲ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದಿಂದಾಗಲಿ, ಜ್ಞಾನದಿಂದಾಗಲಿ ಪರಂಜ್ಯೋತಿಸ್ವರೂಪವಾದ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗದ ಅನುಭಾವವು ಅಳವಡಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಅಷ್ಟಾಂಗಯೋಗಮಾರ್ಗವನ್ನು ಜರೆದು ಅವನಲ್ಲಿಯ ಯೋಗಭ್ರಮೆಯ ಪಟಲವನ್ನು ಓಸರಿಸುವನು.

ಇಷ್ಟಲಿಂಗಧಾರಣೆಯಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣ ಬದಲಾವಣೆಯಾಯಿತು. ಕೆಳಗಿನ ವಚನದಲ್ಲಿ ಈ ಬದಲಾವಣೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ:

“ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಆಧ್ಯಾತ್ಮವೆಂಬರಿ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮವಾರಿಗೆ ?
ಶ್ರೀಗುರುಸ್ವಾಮಿ ಬಹಳವಪ್ಪ ಶಿವಲಿಂಗವ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಮಾಡಿ
ಕರಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಬಳಿಕ ಮರಳಿ ಯೋಗವುಂಟೆ ?

೧. Rajayoga p. 60.

೨. ಸಿ. ಪ. ವ. ೨೬೪.

೩. ಚಿ. ಬಿ. ವ. ೯೩೭.

ತನ್ನ ಹಸ್ತವ ಮಸ್ತಕದಲ್ಲಿಟ್ಟು ವಾಯುಪ್ರಾಣಿಯಾಗಿದ್ದು ಕೊಂಡು
ಲಿಂಗಪ್ರಾಣಿಯ ಮಾಡಿದಬಳಿಕ, ಅಕ್ಷರೈದರಲಿ ಮುಕ್ತನಮಾಡಿದಬಳಿಕ
ಮರಳಿ ಯೋಗವುಂಟೆ ಶಿವಯೋಗವಲ್ಲದೆ ?
ಲಿಂಗಾರ್ಚನೆಯಮಾಡಿ ಜಂಗಮ ಪ್ರಸಾದವ ಕೊಂಡಬಳಿಕ
ಮರಳಿ ಬರಿಯೋಗಕ್ಕೆ ಒಡಂಬಡುವುದೇ ಅರಿವು ?
ಇಂತಪ್ಪವನತಿಗಳೆದು ಶುದ್ಧ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಮಾಡಿದಾತ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ
ಮಹಾಲೋಕದಲ್ಲಿಪ್ಪ ಅದ್ವೈತರದ್ವಯವ ಭೇದಿಸಿತಂದು ಕರಸ್ಥಲದಲ್ಲಿರಿಸಿ
ಇದು ಉರುತರಪದವೆಂದು ತೋರಿಕೊಟ್ಟು
ಎನ್ನ ತನ್ನಂತೆ ಮಾಡಿದ ಗುರುವೆ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ
ಅನು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ಕರುಣದಿಂದ
ಅಭ್ಯಾಸಯೋಗವನತಿಗಳೆದು, ಶಿವಯೋಗದಲಿ ನಿತ್ಯನಾಗಿ
ಭಕ್ತಮಹೇಶ ಪ್ರಸಾದಿ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಿ ಶರಣ ಏಕೈಕನೆಂಬ
ಷಟ್ಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿಯಾದೆ..."^೧

ಈ ವಚನದಲ್ಲಿ 'ಅಭ್ಯಾಸಯೋಗವನತಿಗಳೆದು ಶಿವಯೋಗದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯನಾಗಿ' ಎಂಬ ಮಾತು
ಅವನು ಇಷ್ಟಲಿಂಗೀಪಾಸನೆಯನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ಸನಾತನ ಅಷ್ಟಾಂಗಯೋಗದ ಹಾದಿ
ಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿಬಿಟ್ಟು 'ಶುದ್ಧ ಶಿವಯೋಗಿ'ಯಾದುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನಲ್ಲುಂಟಾದ ಧನ್ಯಮನೋ
ಭಾವದ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಯುಪ್ರಾಣವೆಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು
ಅತಿಗಳೆದು ಲಿಂಗವೇ ಪ್ರಾಣ, ಪ್ರಾಣವೇ ಲಿಂಗವೆಂಬ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಾನುಸಂಧಾನದ ಮಾರ್ಗ
ವನ್ನು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನು ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಅರುಹಿಕೊಟ್ಟನು. ಶಿವಜ್ಞಾನವು ಬರಿಯ ಯೋಗಕ್ಕೆ
ಅಳವಡದು. ಲಿಂಗಾರ್ಚನೆ ಜಂಗಮಪ್ರಸಾದಗಳೇ ಶಿವಯೋಗದ ತಾರಕೋಪಾಯಗಳೆಂಬುದು
ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಮನೋವೇದ್ಯವಾಯಿತು.

ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರವೇತ್ತರು ದೇಹದಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಾಣಶಕ್ತಿಯ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ
ಅವಕ್ಕೆ ಚಕ್ರಗಳೆಂಬ ಸಂಜ್ಞೆಯನ್ನಿತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಾಣವಾಯು ಅಪಾನವಾಯು ಇತ್ಯಾದಿ
ವಾಯುಗಳ ಚಲನವಲನವು ದೇಹದ ಅಸಂಖ್ಯ ನಾಡಿ ಅಥವಾ ನಾಳಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ,
ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಕೆಳಗಣ ವಚನದಲ್ಲಿ ಷಟ್ಚಕ್ರ ಹಾಗೂ ನವನಾಳಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.

"ವಿವೇಕವೆಂಬುದು ಬೇರಿಲ್ಲ ಕಂಡಯ್ಯಾ
ವಿವೇಕ (?) ನವನಾಳದ ಸುಳುಹು ತೊಡೆದು
ಸುನಾಳವ ಶುದ್ಧವ ಮಾಡುವೆ,
ಅಷ್ಟದಳ ಕಮಲವನು ಉರ್ಧ್ವಮುಖವಾಗಿ ನಿಜಪದದಲ್ಲಿ ನಿಲಿಸಿದೆ
ಐವತ್ತರಡಕ್ಷರ ತಿಳಿದುನೋಡಿ ಏಕಾಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ನಿಲಿಸುವೆ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿನಾಥಾ, ಎನ್ನ ವಿಚಾರದ ಹವಣ ನೀನೆ ಬಲ್ಲೆ..."^೨

ಆಧಾರ, ಸ್ವಾಧಿಷ್ಠಾನ, ಮಣಿಪೂರಕ, ಅನಾಹತ, ವಿಶುದ್ಧಿ, ಆಜ್ಞೆ ಎಂಬವೇ ಷಟ್‌ಚಕ್ರಗಳು. ಅನಾಹತಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ದ್ವಾದಶದಳಕಮಲವಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ಎಂಟು ದಳಗಳು ಅಧೋಮುಖವಾಗಿಯೂ ನಾಲ್ಕು ದಳಗಳು ಊರ್ಧ್ವಮುಖವಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತವೆಯೆಂದು ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇನ್ನುಳಿದ ಚಕ್ರಗಳಲ್ಲಿ, ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು, ಸ್ವಾಧಿಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ಆರು, ಮಣಿಪೂರಕದಲ್ಲಿ ಹತ್ತು, ವಿಶುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರು, ಆಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ದಳಗಳ ಕಮಲಗಳು ಇರುತ್ತವೆ ಎಂದು ಯೋಗ ವಿಜ್ಞಾನವು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಷಟ್‌ಚಕ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಐವತ್ತೆರಡು ಬೀಜಾಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ದೇಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವಾಯುವಿನ ಸಂಚಾರ ಸ್ಥಾನಗಳಾಗಿ ಅಸಂಖ್ಯ ನಾಡಿಗಳಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂಬತ್ತು ನಾಳಗಳನ್ನು ಪ್ರಮುಖವಾದವುಗಳೆಂದು ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರವು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದೆ. ನವವಿಧ ನಾಳಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಈಡಾ, ಪಿಂಗಲಾ ಸುಷುಮ್ನಾ ಇವು ಮೂರು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿವೆ.

ಪಿಂಡಗತ ಪರಬ್ರಹ್ಮವು ಸಹಸ್ರಾರದ ಬ್ರಹ್ಮರಂಧ್ರದಲ್ಲಿ ಅವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ನಿವೃತ್ತಿಕಲಾರೂಪವಾದ ಭಕ್ತಿಶಕ್ತಿ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ಅವಿತುಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಯೋಗಸಾಧನೆಯಿಂದ ಆಧಾರದಲ್ಲಿಯ ನಿವೃತ್ತಿಕಲಾಶಕ್ತಿ ಜಾಗೃತಗೊಂಡು ಊರ್ಧ್ವಕಂಡಲಿನಿಯಾಗಿ ಸಹಸ್ರಾರದಲ್ಲಿಯ ನಿಷ್ಕಲಬ್ರಹ್ಮದೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆಯುವುದೇ ಲಿಂಗಾಂಗಸಾಮರಸ್ಯ. ಶಿವಯೋಗ ಸಾಧಕನು ಪಡೆಯಲೇಕನು ಅವ್ಯಕ್ತತೆ ನಿಲವು. ಪಿಂಡಜ್ಞಾನಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಗ್‌ಜ್ಞಾನ ಜಾಗೃತವಾಗುವುದೇ ತಡ, ಅಂಗನಿಗೆ ತನ್ನಲ್ಲಿಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿ ಬೆರೆತು ಬೇರಿಲ್ಲದಾಗಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರೇಕ್ಷೆ ಸ್ಫುರಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಜ್ಞಾನಾಗ್ನಿ ಹೊತ್ತಿತಂದರೆ, ಅದು ಅವಿದ್ಯಮಾಯೆಗಳಿಂದ ಮಸುಳಿಸಬಾರದೆಂದು ಗುರುಕಾರುಣ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸುವನು. ಶಿವಯೋಗಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಗುರುವಿನ ಸ್ಥಾನ ಅತ್ಯುನ್ನತವಾದುದಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀಗುರು ತನ್ನ ಶಿವಯೋಗ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ, ಶಿಷ್ಯನ ಮಸ್ತಕದ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಹಸ್ತವನ್ನಿರಿಸಿ ಅವನ ಸಹಸ್ರಾರದಲ್ಲಿ ಅವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದ್ದ ಶಿವಕಳೆಯನ್ನು ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸಿ ಅವನ ಭಾವದಲ್ಲಿ ಭಾವಲಿಂಗವಾಗಿ, ಪ್ರಾಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗವಾಗಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸುವನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವನ್ನಾಗಿಸಿ ಶಿಷ್ಯನ ಕರಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಮಂತ್ರದೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ಲಿಂಗರಹಸ್ಯವನ್ನು ಅವನ ಕರ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ಉಸುರಿ, ಶಿವಯೋಗ ಸಾಧನೆಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವನು.

ಶಿವಯೋಗ ಸಾಧನೆಗೆ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವು ಮೂಲಸೂತ್ರದಂತಿದೆ. ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ವಿರಹಿತನಾದವನಿಗೆ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗ ಭಾವಲಿಂಗಗಳ ಅನುಸಂಧಾನವು ಸಾಧ್ಯವಾಗದು. ಇಷ್ಟಲಿಂಗವೆಂಬುದು ಸಾಧಕನ ಅರುಹಿನ ಕುರುಹು. ಸ್ವಸ್ವರೂಪದ ಸಂಕೇತವಾದ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದಮೇಲೆ ನಿರ್ನಿರ್ಮಲ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಬೀರುವುದರಿಂದ ದೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿರಗೊಳ್ಳುವುದು. ದೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿರಗೊಂಡರೆ ಮನೋಮಾರುತಗಳ ಸಂಚಲನವು ಸ್ತಬ್ಧಗೊಳ್ಳುವುದು. ಆಗ ಕರಸ್ಥಲದ ಲಿಂಗವು ಮನೋವೇದ್ಯವಾಗಿ ಆತ್ಮಶಕ್ತಿಯು ಜಾಗೃತವಾಗುವುದು.

“ಅರೆದೆರೆದೆವೆ ದೃಷ್ಟಿಯ ನಾಸಿಕಾಗ್ರದಲ್ಲಿರಿಸಿ ನೋಡುತ್ತ

ಹೃದಯ ಕಮಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಅಚಲಲಿಂಗದೊಳಗೆ ಜ್ಞಾನಲೋಚನದಿಂ ನೋಡುತ್ತ

ತನು ಮನೋದ್ರಿಯ ತರಹರವಾಗಿ ಮನ ನಿವಾತಜ್ಯೋತಿಯಂತೆ ನಿಂತು

ನಿಜವ ಕೂಡಬಲ್ಲಾತನೆ ನಿಜಗುರು ಸ್ವತಂತ್ರ ಸಿದ್ಧ ಲಿಂಗೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಸಹಜಯೋಗಿ”^೧

ತೋಂಟದ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗ ಶಿವಯೋಗಿಗಳ ಮೇಲಣ ವಚನವು ಇಷ್ಟಲಿಂಗೋಪಾಸನೆಯ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಕುರಿಯುತ್ತಿದೆ. ಇಷ್ಟಲಿಂಗದ ನಿರ್ವಿಮೇಷ ಅವಲೋಕನದಿಂದ ಸಾಧನೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದರಿಂದ ಶಿವಯೋಗಕ್ಕೆ ರಾಜಯೋಗ ಎಂದರೆ ದೃಷ್ಟಿಯೋಗವೇ ಮೂಲಭೂಮಿಕೆಯೆಂಬ ಮಾತು ಇದರಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಶಿವಶರಣರು 'ಶಿವಯೋಗ'ವನ್ನು 'ರಾಜಯೋಗ'ವೆಂದು ಕರೆದುದು ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿದೆ. ಚಾಮರಸನು,

“ಆಲಿನಿಂದೊಡೆ ಸುಳಿದು ಸೂಸುವ
ಗಾಳಿ ನಿಲುವುದು ಗಾಳಿ ನಿಲೆಮನ
ಮೇಲೆ ನಿಲುವುದು”... ೧

ಎಂದು ಶಿವಯೋಗ ಸಾಧನೆಗೆ ಆಲಿಯೆ ಮೂಲಸಾಧನವೆಂದು ಹೇಳಿದುದು ಒಳ್ಳೇ ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿದೆ. ಅಂಗಯ್ಯ ನೋಟದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ನಟ್ಟು ಅಂಗ ಮನ ಭಾವಗಳೆಲ್ಲ ಲಿಂಗದ ದಿವ್ಯ ಪ್ರಭೆಯಿಂದ ಜಾಜ್ವಲ್ಯಮಾನವಾಗಿ ಬೆಳಗುವ ಶರಣನ ದಿವ್ಯ ನಿಲವನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಈ ವಚನವು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

“ಅಂಗೈಯ ನೋಟದೊಳು ಕಂಗಳನೆಟ್ಟು ಕಂಗಳ ತೇಜ ಹಿಂಗದು
ಲಿಂಗ ಪ್ರಭೆಯೊಳಗೆ ಅಂಗವೆಲ್ಲ ಲಿಂಗಲೀಯವಾಗಿ
ಸಂಗ ನಿಸ್ಸಂಗವೆಂಬ ದಂದುಗ ಹರಿದು
ಹಿಂದು ಮುಂದೆಂಬ ಭಾವವಳಿವುದು
ನಿಂದ ನಿಜದಲ್ಲಿ ನಿರಾಳದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಸಮರತಿಯಾಗಿ...”^೨

ಶಿವಯೋಗ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಲಿಂಗೋಪಾಸನೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಹಾಗೂ ಮಹತ್ವಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಪದೇ ಪದೇ ಎತ್ತಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

“ಶಿವಯೋಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನೆಂಬ ಬಾಲಕನ ಲಕ್ಷ್ಮಿ
ಲಿಂಗಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡಾ ”^೩

ಎಂಬ ಮಾತು ಲಕ್ಷ್ಯಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ಪೂಜೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕುರಿತಿರುವ ಕೆಳಗಣ ವಚನಗಳು ವಿಚಾರಯೋಗ್ಯವಾಗಿವೆ,

“ಬ್ರಹ್ಮನ ಪೂಜಿಸಿ ಸೃಷ್ಟಿಗೊಳಗಾಗುವದು ಬಲ್ಲೆ
ರುದ್ರನ ಪೂಜಿಸಿ ಲಯಕ್ಕೀಡಾಗುವದು ಬಲ್ಲೆ
ನಮ್ಮಿಷ್ಟಲಿಂಗ ಮೂರ್ತಿಯ ಪೂಜಿಸಿ ಲಿಂಗವಾಗಿ ಸರ್ವವಳಿವುದು ಬಲ್ಲೆ”^೪

“ಮಾಡಬೇಕು ಮಾಡಬೇಕು ಮನವೊಲಿದು ಲಿಂಗಪೂಜೆಯ
ನೋಡಬೇಕು ನೋಡಬೇಕು ಮನವೊಲಿದು ಲಿಂಗಸಂಭ್ರಮವ

೧. ಪ್ರಭು ಲಿಂಗಲೀಲೆ. ೧೮-೨೨

೨. ಸಿ. ಪ. ವ. ೧೫೫.

೩. .. ೯೨೯.

೪. .. ೨೫೪.

ಹಾಡಬೇಕು ಹಾಡಬೇಕು ಮನವೊಲಿದು ಲಿಂಗಸ್ತೋತ್ರವ
ಕೂಡಬೇಕು ಕೂಡಬೇಕು ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ
ಎನ್ನಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಕೊಟ್ಟ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ"^೧

ವೀರಶೈವ ಶರಣರು ಶಿವಯೋಗವು ರಹಸ್ಯವಿದ್ಯೆಯಾಗುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ಅದನ್ನು ಸಾಮರಸ್ಯದ ಸಾಧನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

“ಯೋಗವ ಸಾಧಿಸಿದ ನಾನೊಬ್ಬ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನಲ್ಲಿ
ಕೂಡುವ ಯೋಗವ”^೨

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಗನು ಪರಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿ ಬೆರೆಯುವುದೇ ಶಿವಯೋಗವಾಗಿದೆ.

“ಅಷ್ಟಾವರಣ ಧರಿಸಿಪ್ಪ ಮಹಾಗಣಗಳು
ಲಯವಿಲ್ಲದ ರಾಜಯೋಗವ ಪಡೆದಿಹರಯ್ಯಾ”^೩

ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮಶಿವಯೋಗಿ ಅಷ್ಟಾವರಣಗಳೇ ರಾಜಯೋಗವೆಂದು ಒಂದುಕಡೆ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ವೀರಶೈವದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾವರಣಕ್ಕೆ ಬಲವಾದ ತಾತ್ವಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿದೆ. ಗುರು ಲಿಂಗ ಜಂಗಮ ಪಾದೋದಕ ಪ್ರಸಾದ ವಿಭೂತಿ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ ಮಂತ್ರ ಇವೇ ಆವರಣಗಳು ಎಂದರೆ ಸಾಧಕರ ರಕ್ಷಾಕವಚಗಳು. ಅಷ್ಟಾವರಣಗಳ ರಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆದರೆ ಅಂತರಂಗ ಬಹಿರಂಗ ಶುದ್ಧಿಗಳು ತಾವೇತಾವಾಗಿ ಲಭಿಸುತ್ತವೆ. ಗುರು ಲಿಂಗ ಜಂಗಮಗಳು ಒಂದೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳು. ಆದುದರಿಂದ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದವನ್ನಿಣ್ಣಿಸದೆಯೇ ತನುಮನಧನಗಳನ್ನರ್ಪಿಸ ಬೇಕು. ಅರ್ಪಣೆಯಿಂದ ತನು ಮಹಾತನುವಾಗುವುದು, ಮನವು ಘನಮನವಾಗುವುದು. ಭಾವವು ನಿರ್ಭಾವವಾಗುವುದು. ಪಾದೋದಕ ವಿಭೂತಿ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಗಳಿಂದಲೂ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರ ಶುದ್ಧಿಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆ. ಶಿವಯೋಗ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಲಯಯೋಗ ಮಂತ್ರಯೋಗ ಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತ್ಯಜಿಸದೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಸಮನ್ವಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದೇ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ. ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕೆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿ ನಿರ್ಮಲ ಭಕ್ತಿಯಂತೂ ಬೇಕೇಬೇಕು.

ಅಷ್ಟಾವರಣಗಳಲ್ಲೊಂದಾದ ಮಂತ್ರವು ಶಿವಯೋಗದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರವನ್ನಾಡುತ್ತದೆ. ಏಕಾಕ್ಷರ ದ್ವ್ಯಕ್ಷರ ಪಂಚಾಕ್ಷರ ಇತ್ಯಾದಿ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಶಿವಶರಣರಾದವರು ಲಿಂಗ ಪೂಜೆಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿಷ್ಕೆಯಿಂದ ಪಠಿಸಬೇಕು. ‘ಮನನಾತ್ಮಾಯತೇ ಇತಿ ಮಂತ್ರಂ’ ಎಂದು ಮಂತ್ರದ ನಿರ್ವಚನವಿದೆ. ಮಂತ್ರಮುಗ್ಧವಾದ ಮನವು ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ದೂರವಾಗಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಂತ್ರಯೋಗದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ತನ್ನ ಆನೇಕ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

೧. ಸಿ. ಪ. ವ. ೨೭೪.

೨. ,, ೭೯.

೩. ,, ೩೯೬.

“ಅಕಾರವದು ಇಷ್ಟಲಿಂಗ, ಉಕಾರವದು ಪ್ರಾಣಲಿಂಗ, ಮಕಾರವದು ಭಾವಲಿಂಗ
ಭಕ್ತಂಗಾಗಲಿ ಪಟ್‌ಸ್ಥಲಬ್ರಹ್ಮಿಯಾದವನಿಗಾಗಲಿ ಲಿಂಗತ್ರಯ ಪೂಜೆಯೇ ಬೇಕು”^೧

“ಅಕಾರ ಪ್ರಣವದಿಂದ ಸ್ಥೂಲದೇಹ ದಗ್ಧವಾಯಿತ್ತು
ಉಕಾರ ಪ್ರಣವದಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮದೇಹ ನಿರ್ಮಲವಾಯಿತ್ತು
ಮಕಾರ ಪ್ರಣವದಿಂದ ಕಾರಣದೇಹ ಕರ್ಮವಳಿಯಿತ್ತು
ಅಕಾರದಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತಿ, ಉಕಾರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಪ್ನ”^೨

“ಲಿಂಗಾರ್ಚನೆಗೊಮ್ಮೆ ಲಿಂಗತ್ರಯ ಪೂಜೆ
ಲಿಂಗತ್ರಯ ಪೂಜೆಗೊಮ್ಮೆ ಮಹಾಪ್ರಣವಂಗಳ ಜಪ
ಜಪಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ನಿಜಧ್ಯಾನ,
ನಿಜಧ್ಯಾನಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಚಿತ್ತಿನ ಲಯ . . . ”^೩

“ಬಗೆಬಗೆದು ನೋಡಿದ ದೇಹವೆಲ್ಲ ಮೂರು ಮಾತ್ರೆಯಿಂದಾದುದಯ್ಯಾ,
ಸ್ಥೂಲದೇಹ ಅಕಾರ ಪ್ರಣವ
ಸೂಕ್ಷ್ಮದೇಹವದು ಉಕಾರ ಪ್ರಣವ
ಕಾರಣದೇಹ ಮಕಾರ ಪ್ರಣವ
ಮೂರು ಮಾತ್ರೆಯೊಳಿರುವದಲ್ಲ ಒಂಕಾರವಾಯಿತ್ತು
ತತ್ಪ್ರಣವಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ನಿಂದೆ
ನಿಂದನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಅನಿರ್ವಾಚ್ಯಪ್ರಣವನಾದೆ . . . ”^೪

“ಒಂಕಾರವೆಂಬ ಪೀಠಕ್ಕೆ ನಾನಾಗಿ
ನಿಶಬ್ದವೆಂಬ ಲಿಂಗವ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ
ಬೆರಸಿ ಬೇರಿಲ್ಲದೆ ಇಪ್ಪೆ ನೋಡಯ್ಯಾ”^೫

ಶಬ್ದ, ನಾದ, ಜ್ಞಾನಗಳಿಗೆ ಅತೀತವಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮದ ಸ್ಥಿತಿಯೇ ಅನಿರ್ವಾಚ್ಯ ಪ್ರಣವ. ಒಂಕಾರ ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿ ಚಿಚ್ಚಕ್ರಿ ಸ್ವರಣಗೊಳ್ಳಲು ನಾದ ಬಿಂದು ಕಲೆಗಳ ನಿಷ್ಪತ್ತಿ. ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ಥೂಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಕಾರಣ ದೇಹಗಳ, ಸಚರಾಚರ ಸೃಷ್ಟಿಯ ರಚನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂಕಾರ ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಮಾತ್ರೆಯು ಎಂದರೆ ವರ್ಣಗಳು ಇವೆ. ಅ ಉ ಮ ವರ್ಣಗಳಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗುವ ಅಪೂರ್ವಶಕ್ತಿಯುತವಾದ ಒಂಕಾರ ಪ್ರಣವವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸುವುದರಿಂದ ತನುತ್ರಯ ಕಳಚಿ, ಮನ ಉನ್ಮನಿಯನ್ನೈದಿ, ಭಾವ ನಿರ್ಭಾವವಾಗಿ ನಾದ ಬಿಂದು ಕಳಾತೀತ ವಾದ ಪ್ರಣವಸ್ವರೂಪವೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಾದವೆ ಲಿಂಗ, ಲಿಂಗವೆ

೧. ಸಿ. ಪ. ವ. ೬೯೪.

೨. ,, ೬೯೬.

೩. ,, ೬೯೫.

೪. ,, ೨೨೫.

೫. ,, ೬೦೬.

ನಾದವೆಂಬ ಅದ್ವೈತದರ್ಶನವು ತಾನೇ ತಾನಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುವುದು. “ಓಂಕಾರವೆಂಬ ಪೀಠಕ್ಕೆ ನಾನಾಗಿ, ನಿಶಬ್ದವೆಂಬ ಲಿಂಗವ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ, ಬೆರಸಿ ಬೇರಿಲ್ಲದೆ ಇಷ್ಟೆ”, “ಅನಿರ್ವಾಚ್ಯ ಪ್ರಣವನಾದೆ” ಎಂಬ ಮಾತುಗಳು ಮಂತ್ರಯೋಗದ ಕೊನೆಯ ನಿಲುಕಡೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನವನ್ನೀಯುತ್ತವೆ.

ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯೋಗ, ಕರ್ಮಯೋಗ, ಜ್ಞಾನಯೋಗ ಎಂಬ ಯೋಗ ಪರ್ಯಾಯಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಬರುವುದನ್ನು ಹಿಂದೆ ನೋಡಲಾಗಿದೆಯಷ್ಟೇ. ಶಿವಯೋಗದಲ್ಲಿ ಅವೆಲ್ಲವುಗಳ ಸಮನ್ವಯವು ಸಾಧಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನವರ ಕೆಳಗಣ ವಚನವು ಈ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಬೀರುತ್ತದೆ.

“ಮಂತ್ರಯೋಗ, ಹಠಯೋಗ, ಲಯಯೋಗ, ಜ್ಞಾನಯೋಗ
ಇಂತೀ ಎಲ್ಲಾ ಯೋಗವನಱಿದು ಮಱಿದು,
ಭಕ್ತಿಯೋಗದ ಮೇಲೆ ನಿಂದು ರಾಜಯೋಗವ ನಡೆವ, ನುಡಿವ...”^೧

ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನವರ ಮಾತಿನ ಮೇರೆಗೆ ಭಕ್ತಿಯೋಗ ಹಾಗೂ ರಾಜಯೋಗಗಳಿಗೆ ಶಿವ ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಸ್ಥಾನ ದೊರೆಯುತ್ತಿದೆಯಾದರೂ ಎಲ್ಲ ಯೋಗಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಪೂರಕತ್ವ ಸಮನ್ವಯಗಳನ್ನು ಅದು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಧ್ವನಿತವಾಗಿದೆ. ನಿತ್ಯಮಾಡುವ ಲಿಂಗಾರ್ಚನೆಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯೋಗ, ಕರ್ಮಯೋಗ, ಜ್ಞಾನಯೋಗ, ಮಂತ್ರಯೋಗ, ಲಯಯೋಗ, ಹಠಯೋಗ ಇತ್ಯಾದಿ ಯೋಗಮಾರ್ಗಗಳ ಸಮಷ್ಟಿಸಾಧನೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಸಮನ್ವಯದ ಬೃಹದ್ದರ್ಶನದಲ್ಲಿಯೆ ಶಿವಯೋಗದ ಹಿರಿಮೆಯಡಗಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಭಕ್ತಿಯೋಗಕ್ಕೆ ಮೂಲವಾದ ಭಾವನಾಶಕ್ತಿ, ಕರ್ಮಯೋಗಕ್ಕೆ ಮೂಲವಾದ ಕ್ರಿಯಾ ಶಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಜ್ಞಾನದ ನೆಲೆಯಾದ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಒಂದೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸುಪ್ತವಾಗಿದ್ದು ಆಯಾಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸುವುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಅಭಿದಾನವನ್ನು ಯೋಗವು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಶಿವಯೋಗದಲ್ಲಿ ಈ ಎಲ್ಲ ಶಕ್ತಿಗಳ ಸಮತೂಕದ ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿಯಾಶುದ್ಧಿಯಿಂದ ಭಾವಶುದ್ಧಿ, ಭಾವಶುದ್ಧಿಯಿಂದ ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿ. ಅದರಿಂದ ಸುಜ್ಞಾನವು ಅಳವಡು ನಿರ್ವಯಲ ಸಮಾಧಿಯು ಸಾಧಿಸುವುದು ಎಂಬುದು ಶಿವಯೋಗದ ರಹಸ್ಯವಾಗಿದೆ. ‘ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದ ಕ್ರೀ ಜಡನು, ಕ್ರೀ ಇಲ್ಲದ ಜ್ಞಾನ ಭ್ರಾಂತು’ ಎಂದು ಶರಣರ ನಂಬಿಕೆಯಾಗಿದೆ.

ಕರ್ಮಯೋಗವನ್ನು ಕುರಿತು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ವ್ಯಕ್ತಮಾಡಿದ ವಿಚಾರಗಳು ಅತ್ಯಂತ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿವೆ. ಇದರಿಂದ ‘ಕರ್ಮಯೋಗಿ’ ಎಂಬುದಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿ ಅವನಿಗೆ ಲಭಿಸಿದೆ. ನಿತ್ಯ ಜೀವನದ ಅನಂತ ಕ್ರಿಯೆಗಳೇ ಕರ್ಮಗಳೆಂದೆನ್ನಬಹುದು. ಆದರೆ ಕರ್ಮಗಳು ಯೋಗವೆಂದೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಅವು ಆತ್ಮವಿಕಾಸಕ್ಕೆ, ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ

ಪ್ರೇರಕ ಹಾಗೂ ಪೂರಕವಾಗಿರಬೇಕು. ಸುಚಿತ್ತದ ಅರಿವಿಗೆ ಎಂದರೆ ಚಿತ್ತನಿರ್ಮಲತೆಗೆ ಕರ್ಮಯೋಗವು ಅತ್ಯವಶ್ಯವೆಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಅಚಲವಾದ ನಂಬುಗೆ.

“ಕೃಷಿಯಮಾಡಿ ಉಣ್ಣದೆ ಹಸಿವು ಹರಿವ ಪರಿ ಇನ್ನೆಂತು ?

ಕರ್ಮಯೋಗವ ಮಾಡದೆ ನಿರ್ಮಲ ಸುಚಿತ್ತವನಱುವ ಪರಿ ಇನ್ನೆಂತು ?

ಬೇಯದ ಅಶನವನುಂಬ ತಾವಾವುದು ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಲಿಂಗಕ್ಕೆ?”^೧

“ಕ್ರೀ ಶುದ್ಧವಾದಲ್ಲಿ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಲಿಂಗವು

ಭಾವಶುದ್ಧವಾಗಿರ್ಪನು”^೨

ವ್ಯಕ್ತಿಯ ವಿಚಾರಗಳ ಔನ್ನತ್ಯ ಅವನು ನಿತ್ಯ ಮಾಡುವಂತಹ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಪಡೆಯಬೇಕು. ಕ್ರೀಗೆ ಸುಜ್ಞಾನದ ವಿವೇಕದ ಒರೆಗಲ್ಲಾಗಬೇಕು. ಫಲಪದದ ಆಸೆ ಅಡಗಿ ಸ್ವಾರ್ಥ ಅಹಂಭಾವಗಳ ಕಾಳಿಕೆ ಕಳೆದು ಲೋಕಸಂಗ್ರಹದ ಉದಾತ್ತ ಧೈಯದಿಂದ ಪ್ರೇರಣೆ ಪಡೆದು ಕರ್ಮರಂಗಕ್ಕೆ ಇಳಿದರೆ, ಕರ್ತೃ, ಕರ್ಮ, ಕಾರ್ಯವೆಂಬ ತ್ರಿಪುಟಿಯುಳಿದು, ಕರ್ಮವೆಲ್ಲ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೆ ಆಗಿ ಕರ್ಮಸಮಾಧಿಯ ಪರಮೋಚ್ಚ ಸ್ಥಿತಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದು. ‘ಸಾಕಾರ ನಿಷ್ಠೆ, ಭೂತಂಗಳೊಳನುಕಂಪೆ ತಾನೆ ಪರಬೋಮ್ಮ’ ಎಂಬುದು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಕಂಡ ದಿವ್ಯದರ್ಶನ! ಇಲ್ಲಿ ಸಾಕಾರನಿಷ್ಠೆ ಪರಾತ್ಪರ ಸತ್ಯದ ಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಅಂತಹ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಅವನ ಅಚಲ ಶ್ರದ್ಧೆಯ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿದೆ. ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನಗಳು ಭೂತಾನುಕಂಪೆಯ ಉದಾತ್ತ ಧೈಯದಿಂದ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತವಾಗಿವೆ. ಇದೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮದ ಇಲ್ಲವೆ ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನ ಕರ್ಮಗಳ ಸಮನ್ವಯದ ಉನ್ನತ ನಿಲವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಕರ್ಮಯೋಗಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಮಿಕ ಶೈವ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಭಾವವಿತ್ತು. ಶಿವಾಗಮಗಳ ಚರ್ಯಾಪಾದದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕರ್ಮಯೋಗದ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನಯ ಅವನು ಸೊನ್ನಲಿಗೆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಶಿವಾಲಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸುವುದು, ಶಿವಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸುವುದು, ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಅಗುಳಿಸುವುದು, ಆರವೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಅವನ ಜೀವಿತಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಕಲ್ಯಾಣದ ತಾತ್ವಿಕ ಕ್ರಾಂತಿ ಸಂಭವಿಸಿ ವೀರಶೈವದರ್ಶನದ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಆ ನವೀನ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಆವಿಷ್ಕಾರವುಂಟಾಯಿತು. ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಅಲ್ಲಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಸಂದರ್ಶನದಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಿಚಾರದಿಶೆ ಬದಲಾಗುತ್ತದೆ.

“ಕೆಱಿದೇಗುಲಂಗಳೆಲ್ಲವು ಹಿಂದಣ ಅಡಿವಜ್ಜೆಗೆ ರೂಪು

ಕರ್ಮಕಾಂಡ ಯೋಗಂಗಳೆಲ್ಲವು ಭವದ ತಕ್ಕೆಗೆ ಒಳಗು

ಹಿಂದಣ ಮುಂದಣ ಸಂದನಳಿದು

ಗುಹೇಶ್ವರಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಸಲೆ ಸಂದಿರಬೇಕು ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯಾ !”^೩

ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಕರ್ಮಯೋಗವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಮನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯುತ್ತಾನೆ. ಸುಜ್ಞಾನ ಸತ್ತ್ವೀಯಗಳ ಗತಿಯನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡು ಕಾರ್ಯತತ್ಪರನಾಗಬೇಕೆಂಬುದು ಪ್ರಭುವಿನ ವಿಚಾರ.

೧. ಸಿ. ಪ. ವ. ೨೦೧.

೨. “ ೨೧೩.

೩. ಶೂ. ಸಂ. ೫-೫೭.

ಶಿವಶರಣಪಥದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಯೋಗಕ್ಕೆ ಒಂದು ಮಿತಿಯುಂಟು, ಸಾಮರಸ್ಯಕ್ಕೆ ಕರ್ಮವು ಪೂರಕವಾಗಬೇಕು, ತಾರಕವಾಗಬೇಕು, ಬಂಧನಕಾರಿಯಾಗಬಾರದು ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ತಿಳಿಹೇಳಿ ಅವನನ್ನು ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತಾನೆ. ಶಿವಶರಣರ 'ಕಾಯಕವೇ ಕೈಲಾಸ', 'ದಯವೇ ಧರ್ಮದ ಮೂಲ' ಎಂಬ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮೊದಲಿನ ನಂಬಿಕೆಗಳಿಗೆ ಹೊಸಬಗೆಯ ತಾತ್ವಿಕರೂಪವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಅದನ್ನು ಅವನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಆ ನವಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಅವನು ಮನವಾರೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಅವರೆಗೆ ತಾನು ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಕರ್ಮಯೋಗವನ್ನು ತಾನೇ ಹೀಗೆಳೆದು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಡುತ್ತಾನೆ. ಶಿವಯೋಗದಲ್ಲಿ ಸನಾತನತೆ ಹಾಗೂ ವಿನೂತನತೆಗಳ ಅಪೂರ್ವ ಸಂಗಮದಂತೆ ಇದ್ದಾನೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ.

ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ, ಪ್ರಭಾವ ಮುದ್ರೆ

ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ, ಪ್ರಭಾವಮುದ್ರೆ

ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪದ ಅದ್ವೈತವ ನೋಡಿರೆ
ಬೆಳಗಿನೊಳಗಣ ಬೆಳಗು ಅಡಗಿತ್ತು ನೋಡಿರೆ
ಚಂದ್ರ ಸೂರ್ಯರು ಭೂಲೋಕದೊಳಂದಾರುವ ಕಾಣೆ
ಜ್ಯೋತಿಯಿಲ್ಲದ ಪ್ರಭೆಯೋ !
ಗುಹೇಶ್ವರ ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ
ಸಿದ್ಧ ರಾಮಯ್ಯದೇವರ ಮಹಾಘನವನೇನೆಂಬೆನು !^೧

ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪದ ಅದ್ವೈತದಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆತು ನಿಬ್ಬೆರಗಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಘನವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಜ್ಯೋತಿಪ್ರಭೆಯನ್ನು ಆ ಯುಗದ ಹಿಮಾಚಲೋನ್ನತ ವ್ಯಕ್ತಿ ಶ್ರೀಮದಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಕೊಂಡಾಡಿದ ರೀತಿಯಿದು. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯನ್ನು 'ಬೆಳಗಿನೊಳಗಣ ಬೆಳಗು', 'ಜ್ಯೋತಿಯಿಲ್ಲದ ಪ್ರಭೆ' ಎಂದು ಪ್ರಭು ವರ್ಣಿಸಿರುವುದು ಶಿವ ಯೋಗದಲ್ಲಿ, ಅನುಭಾವದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಏರಿದ ಎತ್ತರದ, ಹೊಂದಿದ ಸಾಮರಸ್ಯದ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿದೆ. ಸಿದ್ಧನು ಈ ಧವಳಗಿರಿ ಸದೃಶ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡೇ ಭುವಿಗಳಿಗಿರು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಇತರ ಮಾನವರಂತೆ ಅವನೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಮಾನವ ಶಿಶುವಾಗಿ ಜನ್ಮತಳೆದು ಮಾನವ್ಯದ ಉದಾತ್ತ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಕುಲುಮೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕಾಸಿ ಕರಗಿಸಿ ಎರಕ ಹೊಯ್ದು ಮಾನವೀಯತೆಯ ಕಾಳಿಕೆಯನ್ನು ಕಳೆದು ದಿವ್ಯದ ಪ್ರಭೆಯನ್ನು ಅಂಗವಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಗೈದ ಸಾಧನೆ ಅಪೂರ್ವ, ಸಹಜೋಜ್ವಲ; ಮಾನವ ಕುಲಕ್ಕೆ ತ್ರಿಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಅನುಕರಣೀಯವಾದ ಆದರ್ಶವಾಗಿದೆ.

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶಿವಶರಣರ ಜೀವನದ ಬಗೆಗೆ ಕವಿಗಳ, ಪುರಾಣ ಕರ್ತೃಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನೇ ಇರಲಿ; ಅಲ್ಲಿ ಮಾನವೀಯ ಸಂಘರ್ಷದ ಸುಂದರವಾದ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಎಂಬುದು ಸತ್ಯಸ್ಯ ಸತ್ಯ. ಶಿವಶರಣರೆಲ್ಲರೂ ನಮ್ಮಂತೆ ಮಾನವರಾಗಿ ಜನಿಸಿದ್ದಾರೆ, ದಿವ್ಯತೆಯನ್ನು ನಿತಾಂತವಾಗಿ ಹಾರೈಸಿ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕಠೋರವಾದ ಸಾಧನೆಯ

ನ್ನೆಸಗಿ ಅತಿಮಾನವರಾಗಿ ಬೆಳೆದು ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದು ನಮ್ಮ ಬಲವಾದ ನಂಬುಗೆ. ಇಂತಹ ನಂಬುಗೆಯ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಜೀವನವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದರೆ ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕಿದ್ದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವು ವಿಧಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಶಿವಶರಣರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಘರ್ಷವನ್ನು ನಾವು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಮಂಕು ಹಿಡಿದ ಬಾಲ್ಯದಿಂದ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯವರೆಗೂ ಅವನ ಜೀವನ ಸಾಧನೆ ಅದ್ಭುತರಮ್ಯ ಮಾನವೀಯ ಹೋರಾಟದ ಸಂಕೇತವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಾಗಲಾರದು.

ಶಿವಯೋಗ ಸಾಧನೆ ಹಾಗೂ ಷಟ್ಸ್ಥಲಾಚರಣೆಗಳಿಗೆ ಆತ್ಮಾನುಸಂಧಾನವು ಪರಮ ಗಂತವಾಗಿದೆ. ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸಮ್ಯಗ್‌ಜ್ಞಾನೋದಯವು ಸಮನಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ ಅಂತರಂಗ ಬಹಿರಂಗಗಳ ಬಹು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ನಿರೀಕ್ಷಣೆ, ವಿಮರ್ಶೆ ನಡೆಯಬೇಕು. ಅಲ್ಪವಾದುದನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ದಿವ್ಯವಾದುದನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರೇ ಕುದುರಬೇಕು. ಪರಶಿವನ ಸಾತ್ವಿಕರೂಪವೇ ಮೈವೆತ್ತಂತಿದ್ದ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ವಿಮರ್ಶೆ ಆತ್ಮ ಪರೀಕ್ಷಣೆಗಳು ನಡೆದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಸರ್ಪನ ಅಣಲೊಳಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ತನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು ಎಂದು ದೈನ್ಯಭಾವದಿಂದ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ದೇವರನ್ನು.

“ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಸರ್ಪನ ಅಣಲೊಳಗಿದ್ದೆನಯ್ಯಾ

ಆವಾಗ ನುಂಗಿತ್ತೆಂದರಿಯೆನಯ್ಯಾ

ಆವಾಗ ಉಗಲಿತ್ತೆಂದರಿಯೆನಯ್ಯಾ

ಅದರ ಬಾಯಿಂದನ್ನ ತೆಗೆದು ಕಾಯಯ್ಯಾ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ”^೧

ಷಟ್ಸ್ಥಲ ದಿವ್ಯಪಥದ ಯಾತ್ರಿಕರಾದ ಎಲ್ಲ ಶರಣರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಈ ಬಗೆಯ ಸ್ವಾತ್ಮವಿಮರ್ಶೆ ನಡೆದಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಬಸವಣ್ಣನಂತಹರು ಕೂಡ ಸಂಸಾರ ವ್ಯಾಮೋಹದ ಜಾಲವನ್ನು ಕಳಚಿ ಒಗೆಯಲು ಹೇಣಗಿದ್ದಾರೆ. ಸ್ವವಿಮರ್ಶೆ ಆತ್ಮೋನ್ನತಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ತಾರಕೋಪಾಯವಾಗಿದೆ. ಮಹಾಚೇತನರಾದವರಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ವಿಮರ್ಶೆ ಅತ್ಯಂತ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾದುದು ನಮಗೆ ಅಚ್ಚರಿಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡ ಬಹುದು. ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಎಳೆತ ಸೆಳೆತಗಳಿಂದ, ಕಠಿನವಾದ ಸಂಸಾರಬಂಧನದಿಂದ ವಿಮೋಚನೆ ಹೊಂದುವುದಕ್ಕೆ ಆತ್ಮವು ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೋರಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ತೀವ್ರತರವಾದ ವೈರಾಗ್ಯ ಭಾವನೆಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸಂಸಾರ ಹೇಯಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಈ ಆತ್ಮದ ಒಳತೋಟಿಯನ್ನು ಬಹು ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕೆಳಗಣ ವಚನದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

“ನುಡಿದೆಹೆನೆಂದೆ, ಉಲುಹಿನ ಗಲಭೆಯ ತೋಟ ಬಿಡದು

ಉತ್ತಮ ಮಧ್ಯಮ ಕನಿಷ್ಠ ತಿರುಗಿ ಕಂಡಿಹೆನೆಂಬ

ಕಾಲನ ಎಡೆಯಾಟ ಬಿಡದು

ಎನಗೆ ಗರ್ವ ಮೊದಲಾದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮವೆಗ್ಗಲವಾಯಿತ್ತು
ಉಭಯದ ತೋಟಿಯ ನಾ ಇನ್ನಾರಿಗೆ ಹೇಳುವ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ
ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ”^೧

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನ ಆದರ್ಶಗಳ ತಾಕಲಾಟವಿದೆ. ಅಂದಂದಿನ ಆದರ್ಶಗಳಲ್ಲಿ ಆತನು ಅಚಲ ಶ್ರದ್ಧೆ, ವಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನಿರಿಸಿ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದಾನೆ. ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಮೇಲೆ ಶೈವಧರ್ಮವು ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿ ಬೀರಿದೆ. ನವಣೆಯ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೊದಗಿದ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಸಂದರ್ಶನವು ಅವನ ಜೀವನದ ಪ್ರಥಮ ದಿವ್ಯಗಳಿಗೆಯಾಗಿದೆ. ಒಂದು ಕ್ಷಣದ ಆ ದರ್ಶನವು ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ನಿಶಾಂತವಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಶ್ರೀಶೈಲಯಾತ್ರೆಗೈಯುತ್ತಾನೆ. ದೇವಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದ ಹಂಬಲವು ಅವನಿಗೆ ಅತ್ಯುತ್ಕಟವಾದುದನ್ನು ಕವಿ ರಾಘವಾಂಕನು ಇಂತು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ :

“ಗಿಡುಗಳೊಳು ಹೊಕ್ಕು ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಕ
ಮೃಡುಗಳೊಳು ಹೊಕ್ಕು ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಪೇ
ರಡವಿಯೊಳು ಹೊಕ್ಕು ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಮಲ್ಲಯ್ಯ . . . ”^೨

ಹೀಗೆ ಒಂದೇಸವನೆ ಹಲುಬುತ್ತ ಅರಸುತ್ತ ತಿರುಗುತ್ತಾನೆ. ಎರಡನೆಯ ಸಲ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಸುಖವು ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಅದರೊಡನೆಯೇ ಕರ್ಮಯೋಗದ ದೀಕ್ಷೆಯೂ ಅವನಿಗೆ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಆಗಮಿಕ ಶೈವಧರ್ಮದ ಪರಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಕರ್ಮಯೋಗವು ಮುಂದುವರಿಯುವುದು. ಸ್ಥಾವರಲಿಂಗ ಸ್ಥಾಪನೆ ಹಾಗೂ ಉಪಾಸನೆ ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸುವುದು, ಆರವೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುವುದು ಹೀಗೆ ನಾನಾಮುಖವಾಗಿ ಅತಿಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವನು. ಮಹಾಕವಿ ರಾಘವಾಂಕನು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನದ ಈ ಘಟ್ಟವನ್ನು ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾನೆ. “ಶಿವಯೋಗಿಯ ಶರೀರಂ ವೃಥಾ ಸವೆಯಲಾಗದು; ಅನುಗೊಂಬನಿತು ಕಾಯಕಂ ನಡೆಯುತಿರಬೇಕು”. “ಸಾಕಾರದೊಳು ನಿಷ್ಕೆ ಭೂತಂಗಳೊಳನುಕಂಪೆ ತಾನೆ ಪರಬೊಮ್ಮ” ಎಂಬ ಮಹಾವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಬಾಯಿಂದ ನುಡಿಸಿ ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ರೂಪುರೇಷೆಗಳನ್ನು ರಾಘವಾಂಕನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.

ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವಿನ ಸಂದರ್ಶನದಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನದ ನವೀನ ಘಟ್ಟ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಪ್ರಭು ಸಿದ್ಧರಾಮರ ಈ ಸಂದರ್ಶನವನ್ನು ಒಬ್ಬ ವಿಮರ್ಶಕನು ‘ಸಾಗರವನ್ನು ಸಾಗರ ಸಂದಿಸಿದಂತಾಯಿತು’ ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿರುವುದು ಔಚಿತ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಅಂದು ನಂಬಿದ್ದ ಮೌಲ್ಯಗಳು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿದ್ದುವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಮ ಪ್ರಭುವಿನೊಂದಿಗೆ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ತತ್ತ್ವಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಔನ್ನತ್ಯ ಹಾಗೂ ಮೌಲ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಮಹತಿಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿವೆ. ‘ಕರೆಯೋ ಒಡ್ಡರಣಿಯನ’ ಎಂದು ‘ಕುಟುಹುವಿಡಿದು ಜಱಿವುದಂ ಕಂಡು’ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಸ್ವಾಭಿಮಾನ

೧. ಸಿ. ಪ. ವ. ೨೦೪.

೨. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚರಿತ್ರೆ, ೨. ೫೯.

ನ್ನೆಸಗಿ ಅತಿಮಾನವರಾಗಿ ಬೆಳೆದು ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದು ನಮ್ಮ ಬಲವಾದ ನಂಬುಗೆ. ಇಂತಹ ನಂಬುಗೆಯ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಜೀವನವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದರೆ ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕಿದ್ದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವು ವಿವಿಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಶಿವಶರಣರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಘರ್ಷವನ್ನು ನಾವು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಮಂಕು ಹಿಡಿದ ಬಾಲ್ಯದಿಂದ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯವರೆಗೂ ಅವನ ಜೀವನ ಸಾಧನೆ ಅದ್ಭುತರಮ್ಯ ಮಾನವೀಯ ಹೋರಾಟದ ಸಂಕೇತವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಾಗಲಾರದು.

ಶಿವಯೋಗಿ ಸಾಧನೆ ಹಾಗೂ ಷಟ್ಸ್ಥಲಾಚರಣೆಗಳಿಗೆ ಆತ್ಮಾನುಸಂಧಾನವು ಪರಮ ಗಂತವ್ಯವಾಗಿದೆ. ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸಮ್ಯಕ್‌ಜ್ಞಾನೋದಯವು ಸಮನಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ ಅಂತರಂಗ ಬಹಿರಂಗಗಳ ಬಹು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ನಿರೀಕ್ಷಣೆ, ವಿಮರ್ಶೆ ನಡೆಯಬೇಕು. ಅಲ್ಪವಾದುದನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ದಿವ್ಯವಾದುದನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರೇ ಕುದುರಬೇಕು. ಪರಶಿವನ ಸಾತ್ವಿಕರೂಪವೇ ಮೈವೆತ್ತಂತಿದ್ದ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ವಿಮರ್ಶೆ ಆತ್ಮ ಪರೀಕ್ಷಣೆಗಳು ನಡೆದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಸರ್ಪನ ಅಣಲೊಳಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ತನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು ಎಂದು ದೈನ್ಯಭಾವದಿಂದ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ದೇವರನ್ನು.

“ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಸರ್ಪನ ಅಣಲೊಳಗಿದ್ದೆನಯ್ಯಾ
ಆವಾಗ ನುಂಗಿತ್ತೆಂದರಿಯೆನಯ್ಯಾ
ಆವಾಗ ಉಗಲಿತ್ತೆಂದರಿಯೆನಯ್ಯಾ
ಅದರ ಬಾಯಿಂದೆನ್ನ ತೆಗೆದು ಕಾಯಯ್ಯಾ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ”^೧

ಷಟ್ಸ್ಥಲ ದಿವ್ಯಪಥದ ಯಾತ್ರಿಕರಾದ ಎಲ್ಲ ಶರಣರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಈ ಬಗೆಯ ಸ್ವಾತ್ಮವಿಮರ್ಶೆ ನಡೆದಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಬಸವಣ್ಣನಂತಹರು ಕೂಡ ಸಂಸಾರ ವ್ಯಾಮೋಹದ ಜಾಲವನ್ನು ಕಳಚಿ ಒಗೆಯಲು ಹೇಣಗಿದ್ದಾರೆ. ಸ್ವವಿಮರ್ಶೆ ಆತ್ಮೋನ್ನತಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ತಾರಕೋಪಾಯವಾಗಿದೆ. ಮಹಾಚೇತನರಾದವರಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ವಿಮರ್ಶೆ ಅತ್ಯಂತ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾದುದು ನಮಗೆ ಅಚ್ಚರಿಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡ ಬಹುದು. ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಎಳೆತ ಸೆಳೆತಗಳಿಂದ, ಕಠಿನವಾದ ಸಂಸಾರಬಂಧನದಿಂದ ವಿಮೋಚನೆ ಹೊಂದುವುದಕ್ಕೆ ಆತ್ಮವು ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೋರಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ತೀವ್ರತರವಾದ ವೈರಾಗ್ಯ ಭಾವನೆಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸಂಸಾರ ಹೇಯಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಈ ಆತ್ಮದ ಒಳತೋಟಿಯನ್ನು ಬಹು ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕೆಳಗಣ ವಚನದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

“ನುಡಿದೆಹನೆಂಬೆ, ಉಲುಹಿನ ಗಲಭೆಯ ತೋಟಿ ಬಿಡದು
ಉತ್ತಮ ಮಧ್ಯಮ ಕನಿಷ್ಠ ತಿರುಗಿ ಕಂಡಿಹನೆಂಬ
ಕಾಲನ ಎಡೆಯಾಟ ಬಿಡದು

ಎನಗೆ ಗರ್ವ ಮೊದಲಾದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮವೆಗ್ಗಳವಾಯಿತ್ತು
ಉಭಯದ ತೋಟಿಯ ನಾ ಇನ್ನಾರಿಗೆ ಹೇಳುವ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ
ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ”^೧

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನ ಆದರ್ಶಗಳ ತಾಕಲಾಟವಿದೆ. ಅಂದಂದಿನ ಆದರ್ಶಗಳಲ್ಲಿ ಆತನು ಅಚಲ ಶ್ರದ್ಧೆ, ವಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನಿರಿಸಿ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದಾನೆ. ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಮೇಲೆ ಶೈವಧರ್ಮವು ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ನಿಜ್ವಳವಾಗಿ ಬೀರಿದೆ. ನವಣೆಯ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೊದಗಿದ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಸಂದರ್ಶನವು ಅವನ ಜೀವನದ ಪ್ರಥಮ ದಿವ್ಯಗಳಿಗೆಯಾಗಿದೆ. ಒಂದು ಕ್ಷಣದ ಆ ದರ್ಶನವು ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ನಿಶಾಂತವಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಶ್ರೀಶೈಲಯಾತ್ರೆಗೈಯುತ್ತಾನೆ. ದೇವಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದ ಹಂಬಲವು ಅವನಿಗೆ ಅತ್ಯುತ್ಕಟವಾದುದನ್ನು ಕವಿ ರಾಘವಾಂಕನು ಇಂತು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ :

“ಗಿಡುಗಳೊಳು ಹೊಕ್ಕು ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಕ
ಮೃಡುಗಳೊಳು ಹೊಕ್ಕು ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಪೇ
ರಡವಿಯೊಳು ಹೊಕ್ಕು ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಮಲ್ಲಯ್ಯ . . . ”^೨

ಹೀಗೆ ಒಂದೇಸವನೆ ಹಲುಬುತ್ತ ಅರಸುತ್ತ ತಿರುಗುತ್ತಾನೆ. ಎರಡನೆಯ ಸಲ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಸುಖವು ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಅದರೊಡನೆಯೇ ಕರ್ಮಯೋಗದ ದೀಕ್ಷೆಯೂ ಅವನಿಗೆ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಆಗಮಿಕ ಶೈವಧರ್ಮದ ಪರಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಕರ್ಮಯೋಗವು ಮುಂದುವರಿಯುವುದು. ಸ್ಥಾವರಲಿಂಗ ಸ್ಥಾಪನೆ ಹಾಗೂ ಉಪಾಸನೆ ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸುವುದು, ಆರವೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುವುದು ಹೀಗೆ ನಾನಾಮುಖವಾಗಿ ಅತಿಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವನು. ಮಹಾಕವಿ ರಾಘವಾಂಕನು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನದ ಈ ಘಟ್ಟವನ್ನು ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾನೆ. “ಶಿವಯೋಗಿಯ ಶರೀರಂ ವೃಥಾ ಸವೆಯಲಾಗದು; ಅನುಗೊಂಬನಿತು ಕಾಯಕಂ ನಡೆಯುತಿರಬೇಕು”. “ಸಾಕಾರದೊಳು ನಿಷ್ಕೆ ಭೂತಂಗಳೊಳನುಕಂಪೆ ತಾನೆ ಪರಬೋಮ್ಮ” ಎಂಬ ಮಹಾವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಬಾಯಿಂದ ನುಡಿಸಿ ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ರೂಪುರೇಷೆಗಳನ್ನು ರಾಘವಾಂಕನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.

ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವಿನ ಸಂದರ್ಶನದಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನದ ನವೀನ ಘಟ್ಟ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಪ್ರಭು ಸಿದ್ಧರಾಮರ ಈ ಸಂದರ್ಶನವನ್ನು ಒಬ್ಬ ವಿಮರ್ಶಕನು ‘ಸಾಗರವನ್ನು ಸಾಗರ ಸಂದಿಸಿದಂತಾಯಿತು’ ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿರುವುದು ಔಚಿತ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಅಂದು ನಂಬಿದ್ದ ಮೌಲ್ಯಗಳು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿದ್ದು ವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಮ ಪ್ರಭುವಿನೊಂದಿಗೆ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ತತ್ತ್ವಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಔನ್ನತ್ಯ ಹಾಗೂ ಮೌಲ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಮಹತಿಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿವೆ. ‘ಕರೆಯೋ ಒಡ್ಡರಣಿಯನ’ ಎಂದು ‘ಕುಣುಹುವಿಡಿದು ಜಱಿವುದಂ ಕಂಡು’ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಸ್ವಾಭಿಮಾನ

೧. ಸಿ. ಪ. ವ. ೨೧೪.

೨. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರಿ, ೨. ೫೯.

ಪುಟಿದೇಳುತ್ತದೆ. 'ಬಡವ ಮಡಗಿದ ಕಡವರದ ತೆರೆದ ಮಕುಟದ ಮುಷಿಯ ಲಿಂಗವ' ಉತ್ತಮಾಂಗದ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಓಸರಿಸಿ ಅಲ್ಲಮನಿಗೆ ತೋರುತ್ತಾನೆ. ಈ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿ ಕೊಂಡ ಸಾತ್ವಿಕಾಹಂಕಾರ ಸಂಜನಿತ ಸೂಕ್ಷ್ಮವ್ಯಂಗ್ಯವನ್ನು ಅರಿಯಬೇಕು. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಕೆಚ್ಚು ಅಡಗಿರುವುದು ಇಂತಹ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ. ಆದರೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಆದರ್ಶದಲ್ಲಿ, ಅವನು ನಂಬಿದ ಕರ್ಮಯೋಗದಲ್ಲಿ ತೋರಿದ ಕೊಂಚ ಅರಕೆಯನ್ನು ತುಂಬಲು ಪ್ರಭುವಿನ ಸಂದರ್ಶನವು ಸಹಾಯಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಕರ್ಮಯೋಗದ ಭರದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮರೆಯುವಷ್ಟು ಮುಂದೆ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭು ಸಿದ್ಧರಾಮರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ತಾತ್ವಿಕ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ದಿವ್ಯ ನಿಲವುಗಳು ಉಜ್ಜ್ವಲವಾಗಿ ಮೂಡಿನಿಂತಿವೆಯೆನ್ನುವುದನ್ನು ಕೆಳಗಣ ಸಂವಾದದಿಂದ ಅರಿತು ಕೊಳ್ಳಬಹುದು,

ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು :

ಲೋಹ ಸಂಗದ ಕಿಚ್ಚು ಬಡಿಹಡೆಮದೆಂಬುತೆ
ದೇಹ ಸಂಗದೊಳಾತ್ಮನಾಯಸಂಬಡುವಂತೆ
ಬೇಹುದೊಂದಳವಟ್ಟುಬಳಿಕ ಬಿಡಲಾಗದೆ ? . . .
. . . ನೆಳೆಯವರಿಗಿತ್ತು ಕಣ್ಣು ಹೋಹಂದ ನಮಗೆ . . .

ಸಿದ್ಧರಾಮ :

ದೊರಕಿದಾತಂ ಸವಿಯಬೇಹುದೇ ಮತ್ತಾಗ್ಗಿ
ದೊರೆಕೊಳುವುಪಾಯಕ್ಕೆ ಸೋಹೆಯಂ ಕೊಡಲಾಗದೆ ?
ಜಗಜ್ಜನದ ಕೃಪೆಗೆ . . .

ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು :

ಜಡರ ನಡುವಿರಲವರ ಸಂಗದಿಂ ಕಾಯಗುಣ
ವಿಡಿದು ಬಳಲುವರು.

ಸಿದ್ಧರಾಮ :

ಗಾಳಿಯಂ ಹುಡಿ ಹಿಡಿವುದೇ ? . . . ಪೊಡವಿಯೊಳು ಶಿವಯೋಗಿ
ಸುಳಿದಡಂ ನೀರ ನಡುವಿಡಿದ ಕಂಜದ ತೆಳಿದಿ . . .

ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು :

ಲೋಕವೆಲ್ಲಂ ಬದುಕಲೆಂದು ನಾಗಾರ್ಜುನನ
ದೇಕೆ ಹೋಗಾಡಿದಂ ತಲೆಯಂ ? . .

ಸಿದ್ಧರಾಮ :

ಏಕನದ್ವಿತೀಯನೆನಿಸುವ ಲಿಂಗಮಂ ನಂಬ
ದಾ ಕಾರಣಂ ಕೆಟ್ಟರಲ್ಲದವರಳವರೇ ?
ಸಾಕಾರದೊಳು ನಿಷ್ಠೆ ಭೂತಂಗಳೊಳನುಕಂಪೆ ತಾನೆ ಪರಬೊಮ್ಮ . . .

ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು :

ಆಗಬಹುದದಕೇನೊಡಂಬಟ್ಟಿಂ . . .
ಮಾನವರ ನಡುವಿರಲು ಬೇಡ ಸಿದ್ಧೇಂದ್ರ

ಸಿದ್ಧರಾಮ :

ಅದನು ನಾ ಬಲ್ಲೆ ಜಗದ ಜೀವರ ಪುಣ್ಯ
ದೊದವಿಗೆ ಕೈಕೊಂಡ ಮೂರ್ತಿಯೆಂದು ಹುಸಿಯ ಮಾ
ಡಿದೊಡುಳಿದ ಮಾನವರ ಪರಿಯೈಸಲೇ ಪ್ರಭುವೆ . . .

ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು :

ಚದುರ ನಿನ್ನೀ ಸೃಷ್ಟಿಯೇ ಬೇಟೆ ಅದಕೆ ಮೆಚ್ಚಿದನು
ನೀನಿದುರ್ಮಿಲ್ಲೆಂಬ ಬಯಲಿನ ಭ್ರಮೆಯ
ಬೆದಟ ಬಿಸುಡು

ಈ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಮಹಾಮಹಿಮತೆ ಕಣ್ಣು ಕೋರೈಸುವಂತೆ ಸ್ಪಷ್ಟಗೊಂಡು ನಿಂತಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನ್ನನ್ನು ಜಗದ ಜೀವರ ಪುಣ್ಯ ದೊದವಿಗೆ ಕೈಕೊಂಡ ಮೂರ್ತಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದಾನೆ. ತನ್ನ ಈ ಉನ್ನತ ಸಮಾಜ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಸತ್ಯಗೊಳಿಸಲು ಅವನು ನಿರಂತರ ಕಾರ್ಯಶೀಲನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನಲ್ಲಿ ಆದರ್ಶ ಸಮಾಜ ಸೇವಕನ ಗುಣಾತಿಶಯಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ವ್ಯಷ್ಟಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸಮಷ್ಟಿಹಿತಸಾಧನೆ ಸಮಾಜ ಸೇವಕನ ಆದರ್ಶವಾಗಿದ್ದು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಸಮಷ್ಟಿಹಿತದೃಷ್ಟಿ ಮೂರ್ತಿಭವಿಸಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ನಿರ್ಮಲ ಸುಚಿತ್ತವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಕರ್ಮಯೋಗವು ಅನಿವಾರ್ಯ. ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಆತನು ಅದರಲ್ಲಿ ತತ್ಪರನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಪ್ರಭು ಅಲ್ಲಮನು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಈ ನಂಬಿಕೆಯ ಬುಡವನ್ನೇ ಅಲುಗಿಸುತ್ತಾನೆ. 'ಸಾವನ್ನಕ್ಕರ ಸಾಧನೆಯ ಮಾಡಿ ಕಾದುವ ತಾವಿನ್ನಾವುದು ?' ಕರ್ಮಯೋಗವು ಸ್ವಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಬೇಕು; ಇದೊಂದು ಸಾಧನವಾದೀತೇ ಹೊರತು ತಾನೇ ಸಾಧ್ಯವೆಂದೂ ಆಗಲಾರದು. ಕಲ್ಮಮೇಲೆ ಕಲ್ಲನಿರಿಸಿ ದೇವಾಲಯವ ನಿರ್ಮಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ದೇಹವೇ ದೇವಾಲಯವೆಂದು ಭಾವಿಸುವುದೇ ಜ್ಞಾನಿಯ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ. ಕೆರೆಕಟ್ಟಿಸುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾದ ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ತಾನು ಕಟ್ಟಲೆಳಸಿದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮದ ನಿಲವಿನಕೆರೆಯಂತಹದೆಂಬುದನ್ನು ಪ್ರಭು ವಿವರಿಸುತ್ತಾನೆ.

ತನುವೆಂಬ ಏಲಿಗೆ ಮನವೆಂಬ ಕಟ್ಟೆ; ಆಚಾರವೆಂಬ ಸೋಪಾನ
ಪರಮಾನಂದವೆಂಬ ಜಲವ ತುಂಬಿ ಕೆಲೆಯ ಕಟ್ಟಬಲ್ಲವರಾರನೂ ಕಾಣೆ
ನಾನು ಕಟ್ಟಿದ ಕೆಲೆ ಸ್ಥಿರವಾಯಿತ್ತು ಗೊಹೇಶ್ವರಾ ನಿಮ್ಮಾಣೆ^೧

ಪರಿವರ್ತನ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವ ಧಾರ್ಮಿಕಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿದ್ದಾನೆ ಅಲ್ಲಮ ಪ್ರಭು. ಅವನ ವಿನೂತನ ಧರ್ಮದ ವ್ಯಾಪಕ ವಿಚಾರಪ್ರಣಾಲಿಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ

ಬಾಗಲೇಬೇಕಾಯಿತು. ಪ್ರಭು ಸಂದರ್ಶನದಿಂದಾಗಿ ವೀರಶೈವದ ಪ್ರಗತಿಪರವಾದ ವಿಚಾರಗಳ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಕಲ್ಯಾಣದ ಅನುಭಾವದ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅವನು ಬಿಜಯಂಗೈಯುತ್ತಾನೆ.

ವೀರಶೈವಧರ್ಮದ ಪ್ರಭಾವಲಯದಲ್ಲಿ, ಬಸವಾದಿ ಶಿವಶರಣರ ಪ್ರಭಾವ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವು ಷಟ್ಸ್ಥಲಪಥದಲ್ಲಿ ನೆಲೆನೆಲೆಯಾಗಿ ಮುಂದುವರಿದು ಐಕ್ಯಸ್ಥಲದ ನಿಲವಿಗೆ ಬೆಳೆದು ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಇದು ಅವನ ಉತ್ತರಾರ್ಧಜೀವನದ ಉಜ್ವಲ ಘಟ್ಟವಾಗಿದೆ. ಸೊನ್ನಲಿಗೈಯ ಕರ್ಮಯೋಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಶಿವಯೋಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನಾದುದು ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಬೆಳೆವಣಿಗೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿರೋಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಅಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದುದೆಂದು ಹೇಳುವುದು ತಪ್ಪುಗ್ರಹಿಕೆಯೆನ್ನುವುದನ್ನು ಈ ಹಿಂದೆಯೇ ಸಾಧಾರವಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದೇವೆ.

“ಹಿಂದೆ ಬಯಸಿದೆ ಕಾಳುತನದಲ್ಲಿ ಎನ್ನ ಮಂದಮತಿಯ ನೋಡಿರಯ್ಯ
ಕೆರೆಭಾವಿ ಭತ್ತ ಚೌಕಂಗಳಂ ಮಾಡಿ ದೈವಂಗಳ ಮೇಲೆ ಕೃಪೆಯುಂಟೆಂದು (?)
ಅನ್ನದಾನಿ ಎಂಬರು ಅನು ದಾನಿಯಲ್ಲವಯ್ಯ
ನೀ ಹೇಳಿದಂತೆ ನಾ ಮಾಡಿದೆನು
ನೀ ಬರಹೇಳಿದಲ್ಲಿ ನಾ ಬಂದೆನು; ನೀ ಇರಿಸಿದಂತೆ ಇದ್ದೇನೆ
ನೀನು ಇಚ್ಛಾ ಮಾತ್ರ ಮೀರಿದನಾಯಿತ್ತಾದಡೆ ನಿಮ್ಮಾಣೆ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಯ್ಯಾ ಭವಕ್ಕೆ ಬರಿಸದಿರಯ್ಯಾ.”^೧

“ಹಸುಳಿಯಾಗಿಯು ನಾನು ಕೆಳಗೆ ಭಾವಿ ದೇವಾಲಯ
ವಿರಚಿಸಿ ಭವಕ್ಕೆ ಬಂದು ಫಲವನುಂಡು
ನರಕಕ್ಕೆ ಬೀಳುವನ ಕರುಣಕರದಿಂದತ್ತಿ
ಹೊರೆಯೊಳಿರಿಸಿದೆ ಬಸವ ಯೋಗಿನಾಥಾ”^೨

ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ತಾನು ಹಿಂದೆ ಸೊನ್ನಲಿಗೈಯಲ್ಲಿ ಅನುಸರಿಸಿದ ಕರ್ಮಯೋಗವು ಹುರುಳಿಲ್ಲದಾದೆಂದು ಖಂಡಿಸಿ ಶಿವಯೋಗಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಷಟ್ಸ್ಥಲದರ್ಶನದ ಪಥವನ್ನು ಹಿಡಿಯುತ್ತಾನೆ. ಕಲ್ಯಾಣದ ಅವರ್ಣನೀಯವಾದ ಅನುಭಾವದ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಅವನು ಆನಂದ ತುಂದಿಲನಾಗುತ್ತಾನೆ.

“ಎಲೆ ಎಲೆ ಲಿಂಗವೆ ನಾನಂದೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ
ಎಲೆ ಎಲೆ ಲಿಂಗವೆ ನಾನಂದೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ
ಎಲೆ ಎಲೆ ಲಿಂಗವೆ ನಾನಂದೆ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ ನಾಗಲಿಲ್ಲ
ಲಿಂಗವೆ ಲಿಂಗವೆ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ”^೩

ಕಲ್ಯಾಣದ ಶರಣ ಸಂಗದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಮೂಡಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಸುಜ್ಞಾನ ಸತ್ತ್ವೀಯಗಳ ಸಾಮರಸ್ಯದ ನಿಲವಿನ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಆತನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ವಿನೂತನ ದಿಶೆ

೧. ಸಿ. ಪ. ವ. ೧೦೦.

೨. ಬಸವಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿ, ೨೨.

೩. ಸಿ. ಪ. ವ. ೧೬೦.

ಸಮನಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಕರಸ್ಥಲದ ಲಿಂಗದ ಪ್ರಭೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಹಾರೈಸಿ
ಅದು ಪ್ರಭುವಿನ ಇರವಿನಲ್ಲಿ ಬೆರೆತು ಒಂದಾದ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಅರಿಯಲೆಳಸುತ್ತಾನೆ,
ತನ್ನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮದ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯನ್ನು ಅವನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ.

“ಅಯ್ಯಾ, ನಿಮ್ಮ ಕರಸ್ಥಲದ ಘನಲಿಂಗವನು ಸಮೀಪಿಸಬಲ್ಲವರಿಲ್ಲ
ನಿಮ್ಮ ಮಹಿಮೆಯನರಿವರೆ ನಾನೇತರೊಳಗೆ ಆಯ್ಕೆ ?
ಆ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದ ಶರಣರೊಳಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಕರಸ್ಥಲವೇ
ಇಷ್ಟಲಿಂಗವೆಂಬುದ ತಿಳುಹಿ ಎನ್ನನುಳುಹಿಕೊಳ್ಳಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ”^೧

ಕರಸ್ಥಲದ ಜ್ಯೋತಿಯ ಎಂದರೆ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಭೇದಿಸುವ, ನಿವೇದಿಸುವ
ಮಹೋನ್ನತ ಸಂಸ್ಥೆ ಅಂದು ಬಸವಣ್ಣನವರು ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಅನುಭವಮಂಟಪ
ವಾಗಿದ್ದಿತು. ಶರಣರ ಅನುಭಾವಗೋಷ್ಠಿ ನಡೆದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಅಂಗದಮೇಲೆ
ಲಿಂಗವಿಲ್ಲದುದಕ್ಕೆ ಆಕ್ಷೇಪಣೆ ಬರುತ್ತದೆ. ವೀರಶೈವದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಅಂಗವಿಗಿ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆ
ಆಗಿಯೇ ಆಗಬೇಕು ಎಂಬುದು ಇದರಿಂದ ವಿದಿತವಾಗುತ್ತದೆ.

ನೊಸಲೊಳು ಕಣ್ಣುಳ್ಳವನಾದರೂ
ಅವನಂಗದ ಮೇಲೆ ಲಿಂಗಸ್ವಾಯತವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ
ಅವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಕ, ಶ್ವಾನನ ಮಾಂಸ ತಪ್ಪದಾಗಿ
ಬಲ್ಲವರೊಲ್ಲರು”^೨

ಎಂಬ ಮಾತು ಯೋಗ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಹಣೆಗಣ್ಣನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ಹೆಮ್ಮೆಗೊಳಗಾಗಿದ್ದ
ಸಿದ್ಧರಾಮಶಿವಯೋಗಿಯನ್ನು ಅನುಲಕ್ಷಿಸಿಯೇ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿರಬೇಕೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.
ಶಿವಯೋಗದಿಂದ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಸಾಧನೆಯನ್ನು ಗೈದ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಇಷ್ಟಲಿಂಗದ ಬಗೆಗೆ
ತನಗಿದ್ದ ಸಂದೇಹವನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಣ ತನ್ನ ವಚನದಲ್ಲಿ ಹೊರ ಹೊರಡಿಸಿದ್ದಾನೆ :

“ಕಾಯವೇ ಪೀಠಿಕೆ, ಪ್ರಾಣವೇ ಲಿಂಗವಾಗಿರಲು
ಮತ್ತೆ ಬೇರೆ ಕುರುಹು ಏಕಯ್ಯಾ ?
ಕುರುಹುವಿಡಿದು ಕೂಡುವ ನಿರವಯಲುಂಟೆ ಜಗದೊಳಗೆ ?
ನಷ್ಟವ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ದೃಷ್ಟವ ಕಂಡಿಹೆನೆಂದರೆ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಯ್ಯನು ಸಾಧ್ಯವಹ ಪರಿಯ ಹೇಳಾ ಪ್ರಭುವೆ.”^೩

ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ; ಶರಣರು ತನ್ನನ್ನು ಇಷ್ಟಲಿಂಗವಿಲ್ಲದ ಭವಿಯೆಂದು ಕುಂದಿಟ್ಟು ಜರೆದು
ಕೆಣಕಿದುದಕ್ಕೆ ಅವನು,

೧. ಸಿ. ಪ. ವ. ೨೩೫.

೨. ಗೂ. ಸಿ. ವೀ ಶೂ. ಸಂ. ೧೦-೨೯.

೩. ಸಿ. ಪ. ವ. ೨೩೪.

“ಭವಿಯೆಂದರೆ, ಲಿಂಗವಿಲ್ಲದವ ಭವಿಯೇ ? ಅಲ್ಲಲ್ಲ
 ಭವಿಯೆಂದರೆ, ವೇದವೇದಾಂತವನ್ನೋದಿ ಲಿಂಗವ ಧರಿಸದವ ಭವಿಯೇ ? ಅಲ್ಲಲ್ಲ
 ಅಂಗದ ಸ್ಥಿತಿಯನರಿದಡೇನಾಯ್ತು ?...
 ಸತ್ಕ್ರಿಯಾ ಸಾಮರಸ್ಯಕ್ಕೆ ಭವಿಯಲ್ಲದೆ ಅನುಭವಗೋಷ್ಠಿಗೆ ಭವಿಯೇ ? ಅಲ್ಲಲ್ಲ
 ಭವಿಯೆಂದರೆ ಮದ್ಯಪಾನ, ಮಾಂಸಭಕ್ಷಣ, ಪರಸ್ತ್ರೀಸಂಗ
 ಪರಧನ ಚೋರತ್ವ, ನಿಜವಸ್ತು ಅಂತರತ್ವವಿದ್ದವನೆ (?) ಭವಿಯಯ್ಯ
 ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.”^೧

ಲಿಂಗವಿಹೀನತೆ ಭವಿತ್ವವಲ್ಲ; ಆಚಾರವಿಹೀನತೆಯೇ ಭವಿತ್ವವೆಂಬ ಸಿದ್ಧರಾಮಶಿವಯೋಗಿಯ
 ವಿಚಾರವು ಮನನೀಯವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಆ ಯುಗದ ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಯೆನಿಸಿ ‘ಷಟ್ಸ್ಥಲ
 ಚಕ್ರವರ್ತಿ’ ಎಂಬ ಬಿರುದು ಪಡೆದ ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಿಚಾರ
 ವನ್ನೂ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಲಿಂಗಾಂಗಸಾಮರಸ್ಯದ ಸಾಧನೆಗೆ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಏನು ?
 ಎಷ್ಟು ಎನ್ನುವುದನ್ನೂ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಷಟ್ಸ್ಥಲಾಚರಣೆಯ ಮೂಲಸೂತ್ರವೆಂದರೆಯೇ
 ಇಷ್ಟಲಿಂಗ.

“ಭುವಿಯನ್ನೊಲ್ಲದೆ ಗಗನಕ್ಕೆ ಹಾರಿದವಂಗೆ,
 ಆ ವ್ಯೋಮದಲ್ಲಿ ನಿಲುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದೆಡೆಯುಂಟೆ ?”^೨

ಅಂತೆಯೇ ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ವಿರಹಿತನಾದವನಿಗೆ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗ ಸ್ವಾಯತ್ತವಿಲ್ಲ; ಭಾವಲಿಂಗವನ್ನೂ ಹಿತವಿಲ್ಲ.
 ಅಂಗದ ಮೇಲೆ ಲಿಂಗವಿಲ್ಲದವನು ಉಳಿದರೆಡು ಲಿಂಗಗಳಿಗೂ ದೂರ. ಸ್ಥೂಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮಕಾರಣ
 ಎಂಬ ಮೂರು ಕಾಯಗಳಿರುತ್ತಿರಲು ಅವುಗಳಿಗೆ ಇಷ್ಟ ಪ್ರಾಣ ಭಾವ ಎಂಬ ಮೂರು
 ಲಿಂಗಗಳ ಸಂಬಂಧ ಇದ್ದೇ ಇರಬೇಕು.

“ಕಾಯದ ಕರಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟಲಿಂಗಸಾಹಿತ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ
 ನಿರವಯವಾದ ಜ್ಞಾನಯೋಗದ ಅರಿವು ಸಾಧ್ಯವಾಗದು
 ಇದು ಕಾರಣ ಕ್ರಿಯಾಲಿಂಗ ಸಂಬಂಧವೆ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಮತವು
 ಇದೇ ದೇಹ ಶೌಚವು
 ನಮ್ಮ ಗುಹೇಶ್ವರನ ಶರಣರ ಮನ ಒಪ್ಪುವಂತೆ
 ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯಗೆ ಲಿಂಗಸಾಹಿತ್ಯವ ಮಾಡಾ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣಾ.”^೩

ಎಂದು ಪ್ರಭುವಿನ ವಿವೇಕವಾಣಿ ಮೊಳಗುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ನವಧರ್ಮಶ್ರದ್ಧೆ ಕುದುರಿತು.
 ಜಗದ್ವಿಖ್ಯಾತ ಶಿವಯೋಗಿ ಎನಿಸಿಕೊಂಡ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಆಗಮನದಿಂದ ವೀರಶೈವಕ್ಕೆ
 ಕಳೆಯೇರಿತು. ಕಲ್ಯಾಣ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ನವೀನ ಸಾಮರಸ್ಯವು, ಸುಮಧುರ ಏಕತೆಯು
 ಉಂಟಾಯಿತು.

೧. ಸಿ. ಪ. ವ. ೫೬೩.

೨. ಗೂ. ಸಿ. ಶೂ. ಸಂ. ೧೦-೧೩.

೩. “ ” ೧೦-೪೮.

ವೀರಶೈವದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆ ಕುದುರಿದ ಕೂಡಲೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಪಟಾಸ್ಥಲಸಾಧನೆ ತೀವ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯಿತು. ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನು ದೀಕ್ಷಾಗುರುವಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಗೈದು ಅವನನ್ನು ಪಟಾಸ್ಥಲ ಪಥದ ಯಾತ್ರಿಕನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಅಭ್ಯಾಸಯೋಗವನತಿಗಳೆದು ಲಿಂಗಾರ್ಚನೆಗೈದು ಶುದ್ಧ ಶಿವಯೋಗಿಯಾಗುವನು.

“ಶ್ರೀಗುರುಸ್ವಾಮಿ ಬಹುಳವಪ್ಪ ಶಿವಲಿಂಗವ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಮಾಡಿ
ಕರಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಬಳಿಕ ಬೇರೆ ಯೋಗವುಂಟೆ?
... ಆನು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ಕರುಣದಿಂದ
ಅಭ್ಯಾಸಯೋಗವನತಿಗಳೆದು ಶಿವಯೋಗದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯನಾಗಿ
ಭಕ್ತಮಹೇಶ್ವರ ಪ್ರಸಾದಿ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಿ ಶರಣ ಐಕ್ಯನೆಂಬ
ಪಡುಸ್ಥಲಕೆ ಅಧಿಕಾರಿಯಾದೆ ” ೧

ಎಂದು ಅವನು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ವಚನವನ್ನು ಹಾಡಿದ್ದಾನೆ. ತಾನುಗೈಯುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ಥಾವರ ಲಿಂಗೋಪಾಸನೆಯನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದ ಉಪಾಸನೆಗೆ ಮನವೆಳಸಿ,

“ರೂಪಿಂಗಿ ರೂಪು, ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಜ್ಞಾನ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಸಾದ
ಲಿಂಗತ್ರಯ ತಂದು ಅವರವರಕರದಲ್ಲಿ
ದೀಕ್ಷೆಯ ಮಾಡಿಸಿದ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ”^೨

“ಎಲ್ಲ ಪ್ರಮಥರು ಲಿಂಗವ ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಾನೇನು
ಒಲ್ಲಿನೆಂಬುವುದು ಕರ್ಮದ ಬಲೆಯೋ?
ಎಲೆ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಯ್ಯಾ
ನಾ ಧರಿಸಿಕೊಂಬೆ ಲಿಂಗವ;
ನೀ ಕರಿಸಿಕೊಂಬವನಾಗು ಮತ್ತೋರ್ವನ ನಿನ್ನ ಪೂಜೆಗೆ
ನಾ ನಿನ್ನವನಲ್ಲೆಲೆ ದೇವಾ.”^೩

“ಇನ್ನಾಡುವೆ ಇನ್ನಾಡುವೆ ಮನಬಂದ ಪರಿಯಲ್ಲಿ
ನೀವು ಸಂದೇಹಗೊಳ್ಳದಿರಿ ಪ್ರಮಥರಿರ,
ಸಂದೇಹವುಳ್ಳರೆ ಲಿಂಗವಿಲ್ಲ
ಸಂದೇಹವೆ ಲಿಂಗವಾದ ಬಳಿಕ
ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಹದಯ್ಯಾ, ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಹದಯ್ಯಾ ಸಂಕಲ್ಪ ವಿಕಲ್ಪವು...”^೪

೧. ಸಿ. ಪ. ವ. ೧೨೭.

೨. ,, ೧೩೨.

೩. ,, ೧೧೬.

೪. ,, ೧೨೨.

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಲಿಂಗಧಾರಣೆಯ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಸಂದೇಹವೆ ಲಿಂಗವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಸಂಕಲ್ಪವಿಕಲ್ಪಗಳಿಗೆ ಅತೀತವಾದ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪದ ಸಹಜಸ್ಥಿತಿ. ಲಿಂಗಧಾರಿಯಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮಶಿವಯೋಗಿ ಆ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಕೃತಾರ್ಥನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಎರಡು ಮುಖಗಳಿರುತ್ತವೆ; ಒಂದು ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ, ಇನ್ನೊಂದು ಆಚರಣೆ. ಇವು ಎರಡೂ ಪರಸ್ಪರ ಪೂರಕ ಪರಿಪೂರಕಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅಷ್ಟಾವರಣಗಳು ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಆಚರಣೆಯ ಅವರಣವನ್ನೊದಗಿಸುತ್ತವೆ. ಅಷ್ಟಾವರಣಗಳ ಕಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ರಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಧಕನ ಜೀವನ ದಿವ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟಾವರಣಗಳನ್ನು ಇರವಿನಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಕಾಮ ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳ ಭಯವಿಲ್ಲ; ಜನನ ಮರಣಗಳ ಸೂತಕವಿಲ್ಲ, ಭವಮಾಲೆಯ ತೊಡಕಿಲ್ಲ. ಸಿದ್ಧರಾಮಶಿವಯೋಗಿ ಅಷ್ಟಾವರಣಗಳೇ 'ರಾಜಯೋಗ' ವೆಂದು ಸಾರಿದುದು ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ. ಮೊದಮೊದಲು ಸನಾತನ ಶಿವಯೋಗದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಆತನು ಯೋಗದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯದ್ಭುತವಾದ ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನೇ ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾನೆ ಎನ್ನಬಹುದು.

ಅರಿದಾಚರಿಸುವನಾಚರಣೆ ಬ್ರಹ್ಮಮಯ;

ಅರಿಯದವನಾಚರಣೆ ಮಾಯಾಮಯ ೧

ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮಶಿವಯೋಗಿ ಸಾರಿದ್ದಾನೆ, ಷಟ್ಸ್ಥಲಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾದ ಭಕ್ತನು ಭೋಗ್ಯವಾದ ಜಗತ್ತನ್ನು ಪ್ರಸಾದಭಾವನೆಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಗುರು ಲಿಂಗ ಜಂಗಮದಲ್ಲಿ ಭೇದವನರಸದೆ ವ್ಯವಹರಿಸಬೇಕು.

“ಚರಿಸಿ ಜಂಗಮವೆನಿಸಿತ್ತಯ್ಯಾ ಲಿಂಗವು

ನೆಲಿಸಿ ಲಿಂಗವೆನಿಸಿತ್ತಯ್ಯಾ ಲಿಂಗವು

ಇದರಿರವ ಅರುಹಿದಲ್ಲಿ ಗುರುವೆನಿಸಿತ್ತಯ್ಯಾ ಲಿಂಗವು

ಗುರುಲಿಂಗ ಜಂಗಮಕ್ಕೆ ತಿಲಾಂಶ ಭೇದವಿಲ್ಲ ನೋಡಾ”^೨

ಅಭೇದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಗುರು ಲಿಂಗ ಜಂಗಮಕ್ಕೆ ತನು ಮನ ಧನಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿ ತತ್ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಸೇವಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಒಂಡಾಂಡ ಹಾಗೂ ಅಖಿಲಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಸಾದಿಕವಾಗಿ ಕಾಣುವ ದಿವ್ಯದೃಷ್ಟಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಗೆ ಸಮನಿಸಿತು.

“ಎನ್ನ ಕಾಯ ಪ್ರಸಾದವಾಯಿತ್ತು

ಎನ್ನ ಜೀವ ಪ್ರಸಾದವಾಯಿತ್ತು

ಎನ್ನ ಭಾವ ಪ್ರಸಾದವಾಯಿತ್ತು

ಎನ್ನ ಪ್ರಾಣ ಪ್ರಸಾದವಾಯಿತ್ತು

ಎನ್ನ ಕರಣೇಂದ್ರಿಯಗಳೆಲ್ಲ ಪ್ರಸಾದಮಯವಾದವು”^೩

೧. ಸಿ. ಪ. ವ. ೮೧೪.

೨. “ ೭೩೨.

೩. “ ೪೪.

“.....ಪ್ರಸಾದಕ್ಕೆನ್ನ ಸೆರಗ ಹಾಕಿ ಆರೋಗಿಸಿ ಸುಖಿಯಾದೆನು.
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಯ್ಯಾ,
ನಿಮ್ಮ ಶರಣ ಪ್ರಭುದೇವರ ಕರುಣವೆನಗೆ,
ಸಾಧ್ಯವಾದ ಪರಿಯನೇನೆಂದುಪಮಿಸುವೆನು!”^೧

ವೀರಶೈವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತು ಮಿಥ್ಯೆಯಲ್ಲ; ತ್ಯಾಜ್ಯವಲ್ಲ. ‘ಕೂಡಲ ಸಂಗನ ಶರಣರ ಒಲಿಸಬಂದ ಪ್ರಸಾದ ಕಾಯವ ಕೆಡಿಸಲಾಗದು’ ಎಂದು ಪ್ರವೃತ್ತಿಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದ್ದಾರೆ, ಬಸವಣ್ಣನವರು. ಇಹದ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅಚಲವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮೂಡಬೇಕು. ಸಚಾರಚರ ಸೃಷ್ಟಿಯೆಲ್ಲ ಪರಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವೆಂಬ ಭಾವನೆ ಗಟ್ಟಿಗೊಳ್ಳಬೇಕು. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ‘ಸರ್ವಂ ಖಲ್ವಿದಂ ಬ್ರಹ್ಮ’ ಎಂಬ ಭೂಮದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು, ದರ್ಶನ ವೈಶಾಲ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

“ಸರ್ವಂ ಖಲ್ವಿದಂ ಬ್ರಹ್ಮವೆಂದರಿದ ಬಳಿಕ
ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಶಿಲೆಯ ಭಾವನರಸಲುಂಟೆ?
ಸರ್ವಂ ಖಲ್ವಿದಂ ಬ್ರಹ್ಮವೆಂದರಿದ ಬಳಿಕ
ಗುರುವಿನಲ್ಲಿ ನರಭಾವನರಸಲುಂಟೆ?
ಸರ್ವಂ ಖಲ್ವಿದಂ ಬ್ರಹ್ಮವೆಂದರಿದ ಬಳಿಕ
ಮಾಯಾಮಯ ಸಂಸಾರವೆಂದೆನಲುಂಟೆ?
ಸರ್ವಂ ಖಲ್ವಿದಂ ಬ್ರಹ್ಮವೆಂದರಿದ ಬಳಿಕ
ನಾನು ಜೀವಿ, ನಾನು ಜಡ, ನಾನು ಬದ್ಧನೆಂದರಸಲುಂಟೆ? . . .”^೨

“ಮಣ್ಣೆಲ್ಲ ಮಹಾದೇವನ ಸದ್ಗೋಚಾತ ಮುಖ ನೋಡಾ
ನೀರಲ್ಲ ವಾಮದೇವ ಮುಖ ನೋಡಾ
. ಸರ್ವಂ ಶಿವಮಯಂ ಜಗತ್ತೆಂಬ
ಶ್ರುತಿಶಾಖೆ ಪುಸಿಯಲ್ಲ ನೋಡಾ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ”^೩

ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಅನುಭಾವಗೋಷ್ಠಿಗಳು ಶರಣರ ಧಾರ್ಮಿಕಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಜಾಗೃತಿಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿದ್ದವು. ಅಲ್ಲಿ ಬಾಳಿನ ಉದಾತ್ತಮೌಲ್ಯಗಳ ಚಿಂತನೆ, ವಿಮರ್ಶೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ಶರಣರ ಸಮಷ್ಟಿ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

“ಬೆಳಗು ಬೆಳಗು ಹಳಚುವಲ್ಲಿ
ಕತ್ತಲೆ ಉಳಿಯಬಲ್ಲದೆ ಅಯ್ಯಾ?
ಶರಣರು ಮಹಾನುಭಾವಗೋಷ್ಠಿಯ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ
ಸಂಗದೊಳಿರ್ದವರ ಅಜ್ಞಾನವಳಿದು ನಿಜವನ್ನೆದುವರಯ್ಯಾ.

೧. ಸಿ. ಪ. ವ. ೧೦೫.

೨. ,, ೮೧೩.

೩. ,, ೮೧೫.

ನಿಮ್ಮ ಮಹಾನುಭಾವದ ಸೋಂಕಿನ ಸೆರೆಗಿನೊಳಿರ್ದು
ನಾನು ಪರಮಸುಖಿಯಾಗಿ ಮಡಿವಾಳನ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಮನಮಗ್ನವಾದೆನು”^೧

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯಂತಹ ಘನವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವುಳ್ಳ ಮಹಾನುಭಾವನು ಬಂದುದರಿಂದ ಶರಣಸಂದೋಹದಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವ ಉತ್ಸಾಹದ ಸಂಚಾರವಾಯಿತು. ಅನುಭವವಂಟಪದ ಶರಣರು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಶಿವಯೋಗಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಕಂಠೋಕ್ತವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ನಾವು ಈ ಮೊದಲೆ ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮಶಿವಯೋಗಿಯ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ, ಮರುಳಶಂಕರದೇವ, ಬಸವಣ್ಣ, ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಮುಂತಾದವರ ಪ್ರಭಾವವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಮೂಡಿದೆ. ಅವನ ವಚನ ಹಾಗೂ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಶರಣರ ದಿವ್ಯನಿಲುವುಗಳ ಅನ್ಯಾದೃಶವಾದ ವರ್ಣನೆಯಿದ್ದು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಅವರಿಗೆ ತನ್ನ ಭಕ್ತಿಸುಮನಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

“ಎನ್ನ ಪಾದವಿಡಿದು ಮಧ್ಯತನಕ ಪ್ರಭುವು ನೋಡಾ
ಮಧ್ಯವಿಡಿದು ಹೃದಯದ ಪರಿಯಂತರ ಬಸವಣ್ಣ ನೋಡಾ
ಹೃದಯವಿಡಿದು ಕಂಠಪರಿಯಂತರ ಮಡಿವಾಳ ನೋಡಾ
ಕಂಠವಿಡಿದು ಕೇಶಾಂತ ತನಕ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ ನೋಡಾ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ”^೨

“ಹಸ್ತವದು ಬಸವಣ್ಣ ಚಿಹ್ನೆಯದು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ
ಉದರ ತೃಪ್ತಿಯದು ಅಲ್ಲಮ ನೋಡಾ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲೇಶನ”^೩

“ಕ್ರಿಯೆ ಅದು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ಎಡಪಾದ
ಜ್ಞಾನವದು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ಬಲಪಾದ
ನಾನು ಅವರ ಚಮ್ಮಾವುಗೆ
ನೀನು ಅವರ ಮನೆಯ ದಾಸನು ನೋಡ್ಯ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ”^೪

“ಎನ್ನ ಲಲಾಟದಲ್ಲಿ ಒಂಕಾರವಾಗಿದಾರ್ತ ಚೆನ್ನಬಸವ
ಎನ್ನ ನೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಶಿಕಾರವಾಗಿದಾರ್ತ ಬಸವ
ಎನ್ನ ಮಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಹಕಾರವಾಗಿದಾರ್ತ ಪ್ರಭುದೇವ
ಎನ್ನ ಘ್ರಾಣದಲ್ಲಿ ನಕಾರವಾಗಿದಾರ್ತ ಮಡಿವಾಳಯ್ಯ
ಎನ್ನ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಮಕಾರವಾಗಿದಾರ್ತ ಮರುಳಶಂಕರಯ್ಯ
ಎನ್ನ ಕಪೋಲದಲ್ಲಿ ವಕಾರವಾಗಿದಾರ್ತ ಪಡಿಹಾರಿ ಬಸವಯ್ಯ

೧. ಸಿ. ಪ. ವ. ೧೦೨.

೨. “ ೫೫.

೩. “ ೫೬.

೪. “ ೫೭.

ಎನ್ನ ಶ್ರೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಯಕಾರವಾಗಿದಾರ್ತ ಹಡಪದಪ್ಪಣ್ಣ
ಎನ್ನ ಜಿಹ್ವೆಯಲ್ಲಿ ಹ್ರೀಂಕಾರವಾಗಿದಾರ್ತ ಅಕ್ಕನಾಗಮ್ಮ
ಎನ್ನ ಸರ್ವಾಂಗದಲ್ಲಿ ಸಕಲಪ್ರಣವ ರೂಪವಾಗಿದಾರ್ತ
ಗುರುವಿನಗುರು ಚನ್ನಬಸವನ ಪಾದಕ್ಕೆ
ನಮೋ ನಮೋ ಎಂಬೆನಯ್ಯಾ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ”^೧

ಕಲ್ಯಾಣದ ಅನುಭವಮಂಟಪದ ಅನೇಕ ಶರಣರ ಪ್ರಭಾವವು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಮೇಲೆ ಆಗಿದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಮೇಲಣ ವಚನಗಳು ಘಂಟಾಘೋಷವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತವೆ. ‘ಶರಣರ ಇರವ ನೆನೆನೆಂದು ಶರಣನಾದನಯ್ಯಾ’ ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯನು ಒಂದೆಡೆ ನುಡಿದಿದ್ದಾನೆ. ಶರಣರ ದಿವ್ಯನಿಲುವುಗಳನ್ನು ತನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಅವನು ಅಳವಡಿಸಿ, ಶರಣಸ್ಥಲದ ನೆಲೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡು ಧನ್ಯತೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾನೆ.^೨

‘ಎನಗಿಂತ ಕಿರಿಯರಿಲ್ಲ ಶಿವಭಕ್ತರಿಗಿಂತ ಹಿರಿಯರಿಲ್ಲ’ ಎಂಬ ಅನನ್ಯವಾದ ನಮ್ರಭಾವನೆ ಕಲ್ಯಾಣದ ಶಿವಶರಣರ ಹಿರಿಮೆಯ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಇತರ ಶರಣರಲ್ಲಿ ಈ ಭಾವನೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಶರಣನೊಬ್ಬನು ಇತರ ಶರಣರ ಘನವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಗಳಿಗೆ ಮಾರುಹೋಗಿ ಉತ್ಕಂಠೆಯಿಂದ, ಸಭಯಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಉದ್ಗಾರ ತೆಗೆಯುತ್ತಾನೆ. ವಿಶಿಷ್ಟ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದ ಇಂತಹ ಉದ್ಗಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಗಳೆಂದು ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಅವಕ್ಕೆ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮಹತ್ವವುಂಟೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷಹೃದಯದ ನೈಜಭಾವನೆಗಳ ಸ್ವರಂಜನದಿಂದ ಇಂತಹ ಸ್ತುತಿಪರವಾದ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಶರಣರ ಹೃದಯದ ಆದ್ವೈತೆಯ ಲೇಪವಿದೆ. ಬಸವಣ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಹೃದಯದಾಳದಿಂದ ಭಕ್ತಿ ಉಕ್ಕಿದವಾಗಿ ಹರಿದಿದೆ.

“ಪ್ರಥಮಕ್ಕೆ ನಾಮಕ್ಕೀಗ ಬಸವಾಕ್ಷರವೆ ಬೀಜ
ಗುರುನಾಮ ಮೂಲಕ್ಕೆ ಅಕ್ಷರಾಂಕ
ಬಸವಣ್ಣ ಬಸವಣ್ಣ ಬಸವಣ್ಣ ಎಂದೀಗ ದೆಸೆಗೆಟ್ಟಿನಯ್ಯಾ
ಗುರುವೆ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ”^೩

“ಅರ್ಪಿತ ಅವಧಾನ ಮುಖಿಗಳು ಎಲ್ಲರಿಗೆ ಸುಲಭವೆ,
ಅನಾದಿ ಸಂಸಿದ್ಧನಾಗಿ ಬಂದ ಬಸವಣ್ಣಂಗಲ್ಲದೆ?
ತೈಲಿಂಗ ಮೂಲಕ್ಕೆ ಮಂತ್ರಾದಿರೂಪ ಬಸವಣ್ಣ
ಲಿಂಗ ಪ್ರಸಾದಕ್ಕೆ ಅರ್ಹ ಬಸವಣ್ಣ
ಮೂರುಲಿಂಗ ಒಂದಾದ ಮೂರ್ತಿ ಬಸವಣ್ಣ

೧. ಸಿ. ಪ. ವ. ೮೪೮.

೨. ,, ೫೭೩.

೩. ,, ೧೫೧.

ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಯ್ಯಾ,
ನೀ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಬಸವನ ನೆನೆವರು ನೀನಹರು"^೧

ಕಲ್ಯಾಣದ ಅಂದೋಲನದ ಹಿರಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವಿಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ತನ್ನ ಸದ್ಭಕ್ತಿ ಕುಸುಮಗಳನ್ನರ್ಪಿಸಿದ್ದಾನೆ.

“ಅಂಗೈಯ ನೋಟದೊಳು ಕಂಗಳನೆಟ್ಟು
ಕಂಗಳ ತೇಜ ಹಿಂಗದು
ಲಿಂಗ ಪ್ರಭೆಯೊಳಗೆ ಅಂಗವೆಲ್ಲ ಲೀಯವಾಗಿ
ಸಂಗ ನಿಷ್ಕಗವೆಂಬ ದಂದುಗಹರಿದು ಹಿಂದು ಮುಂದೆಂಬ ಭಾವವಳಿವುದು
ನಿಂದ ನಿಜದಲ್ಲಿ ನಿರಾಳದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣ ಸಮರತಿಯಾಗಿ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುದೇವರ ಪಾದಕ್ಕೆ
ನಮೋ ನಮೋ ಎಂದು ಬದುಕಿದೆನು”^೨

ಮೋಳಿಗೆಯ ಮಾರಯ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ತನ್ನ ಶರಣಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾನೆ.

“ಮೂರು ಕಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಮೂರರಲ್ಲರಿಸಿದನು
ನೀರ ನಿಃಪತಿಯಾದ ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ
ಆರೂಢ ಅಂಗುಲದೊಳಗೆ ಅರುವೆರಳನಿರಿಸಿದನು
ಧೀರ ಮೋಳಿಗೆಯ ಮಾರ ಶರಣು”^೩

ಕಲ್ಯಾಣದ ಶಿವಶರಣರೊಳಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಒಂದು ಅಪೂರ್ವ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಿದೆ. ಶಿವಯೋಗದಲ್ಲಿ ಅಪ್ರತಿಮ ನಿಷ್ಣಾತಿ ಆತನಿಗಿದೆ. ‘ಯೋಗಿಯಾದರೆ ನನ್ನಂತಾಗಬೇಕು’^೪ ‘ಯೋಗ ಸಾಧಿಸಿದ ನಾನೊಬ್ಬ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನಲ್ಲಿ ಕೂಡುವ ಯೋಗವ’^೫, ‘ಶಿವಯೋಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನೆಂಬ ಬಾಲಕನ ಲಕ್ಷ ಲಿಂಗಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ’^೬ ಎಂಬ ಅವನ ಸಾತ್ವಿಕಾಭಿಮಾನದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಶಿವಯೋಗದಲ್ಲಿ ಅವನು ಅನನ್ಯಸಾಧಾರಣವಾದ ಯಶವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದನೆಂದೂ ಶಿವಯೋಗವೇ ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಹಿರಿಮೆಯ ಅತಿಮಹತ್ವದ ಅಂಶವೆಂದೂ ವಿಧಿತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಧಾರ್ಮಿಕ ಮಹಾಪುರುಷರ ಬಗೆಗೆ ಅವರ ಸಮಕಾಲೀನ ಜನತೆ ಕೂಡ ನಿಜ್ವರಿಗಿನ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ತಳೆದಿರುತ್ತದೆ. ಜಗತ್ತಿನ ಯಾವ ಮಹಾಪುರುಷನ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ನೋಡಿದರೂ ಈ ಮಾತು ಮೇಲುನೋಟಕ್ಕೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯನ್ನು ಕೂಡ ಲೋಕೋತ್ತರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವುಳ್ಳ ಮಹಾಪುರುಷನೆಂದು ಜನ ತಿಳಿದಿರಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ

-
೧.	ಸಿ. ಪ. ವ.	೧೫೦.
೨.	..	೧೫೫.
೩.	..	೧೯೮.
೪.	..	೭೭.
೫.	..	೭೨೯.
೬.	..	೬೨೯.

ಸೊಲ್ಲಾಪುರ ಸಿದ್ಧ ರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಪ್ರಾಕಾರದಲ್ಲಿರುವ ಯೋಗಿನಾಥನ
ಗದ್ದುಗೆ

ಬಸವನ ಎರಡನೆಯ ಶಂಭುವೆನ್ನುವರು
ನಾವು ಮೂರನೆಯ ಶಂಭುವೇನಯ್ಯಾ?
ತನ್ನ ತಾ ತಿಳಿದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಶಂಭುವೆನಿಸಿದ
ತನ್ನ ತಾ ಮರದಲ್ಲಿ ಮಹೀತಳದ ಮಾನವನೆನಿಸಿದ ನೋಡಾ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ”^೧

“ಎಲ್ಲರಿಗೆರಡು ಕಣ್ಣೆಂಬುದು ಲೋಕವೆಲ್ಲ ಬಲ್ಲುದು
ಎನಗೆ ಮೂರು ಕಣ್ಣೆಂಬುದು ಲೋಕವೆಲ್ಲ ಬಲ್ಲುದು
ಎರಡು ಕಣ್ಣೆ ನವನಲ್ಲ, ಮೂರು ಕಣ್ಣೆ ನವನಲ್ಲ,
ಒಂದೇ ಕಣ್ಣೆ ನವ ನೋಡಾ ಅಲ್ಲಮ”^೨

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶಿವಶರಣರಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕಿದ್ದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಮೇಲಣ ಎರಡು ಪಚನಗಳು ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತವೆ. ಬಸವಣ್ಣನು ‘ದ್ವಿತೀಯ ಶಂಭು’ ಎಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗಿದ್ದರೆ, ಸಿದ್ಧರಾಮನು ‘ಮೂರು ಕಣ್ಣುಳ್ಳವ’ ನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಕಲ್ಯಾಣ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಅನಂತರ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಶರಣಧರ್ಮದ ಅಧ್ಯಯನವಾಗಿ ಶೂನ್ಯಸಿಂಹಾಸನದ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಕೆಲವು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಮುಂದುವರಿದನೆಂದು ನಿರಂಜನ ವಂಶ ರತ್ನಾಕರವು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಕ್ರಾಂತಿ ಸಂಭವಿಸಿದುದರಿಂದ ಕಲ್ಯಾಣದ ಭವ್ಯಸ್ಥಪ್ನ ಛಿನ್ನವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ಶರಣಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟು ತಲೆದೋರಿತು. ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಕದಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಯಲಾದ ಮೇಲೆ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನು ಶೂನ್ಯಸಿಂಹಾಸನಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ನಿಯೋಜಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಕೂಡ ಉಳವಿಯಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅಂತಹ ಸಂದಿಗ್ಧಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣದ ಶರಣಸಂದೋಹದ ಮುಂದಾಳಾಗಿ, ನಂದುತ್ತಲಿದ್ದ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮಜ್ಯೋತಿಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿದ ಶ್ರೇಯಸ್ಕೂ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಶೂನ್ಯಸಿಂಹಾಸನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಲು ತಕ್ಕ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಗೆ ಇದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಸಾಕು, ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶರಣರಲ್ಲಿ ಇವನಿಗೆ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ಉಜ್ವಲವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವಿದೆಯೆಂದು ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ.

ಷಟ್ಸ್ಥಲ ಹಾಗೂ ಶಿವಯೋಗಗಳು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಬೌದ್ಧಿಕ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯ ವಿಚಾರಗಳಾಗಿ ಉಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಕ್ರಿಯಾಜ್ಞಾನ ಸಾಮರಸ್ಯದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಜೀವಂತ ಸಂವೇದನೆಯಾಗಿ, ದಿವ್ಯದ ಅಭಿಪ್ರೇಯಾಗಿ, ಬಾಳಿನ ಉಚ್ಚಮೌಲ್ಯಗಳ ಅನ್ವೇಷಣೆಯಾಗಿ ನಿಂತಿವೆ. ಷಟ್ಸ್ಥಲ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನಂತೆ ವೀರಶೈವ ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿಪರ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ತತ್ತ್ವಮುಢನದ ಗುರಿ ಆತ್ಮೋದ್ಧಾರ, ಹಾಗೆಯೇ ಸಮಾಜೋದ್ಧಾರ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾದ ಸಮಾಜ

೧. ಸಿ. ಪ. ವ. ೮೩೩.

೨. “ ೨೨೧.

ಪ್ರಜ್ಞೆ ಅದ್ವಿತೀಯವಾದುದಾಗಿದೆ. 'ಸಾಕಾರ ನಿಷ್ಠೆ ಭೂತಂಗಳೊಳನುಕಂಪೆ ತಾನೆ ಪರಬೋಮ್ಮ' ಎಂಬ ಅವನ ಬಾಳಿನ ಸೂತ್ರವಾಕ್ಯವು ತ್ರಿಕಾಲಾಬಾಧಿತ ಸತ್ಯವಾಗಿದೆ. 'ಶಿವಯೋಗಿಯ ಶರೀರಂ ವೃಥಾ ಸವೆಯಲಾಗದು, ಅನುಗೊಂಬನಿತು ಕಾಯಕಂ ನಡೆಯುತೀರ ಬೇಕು' ಎನ್ನುವ ಸಿದ್ಧನ ಜೀವನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಆಧುನಿಕ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕರು ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದುದು ಬೇಕಾದಷ್ಟಿದೆ. ಧರ್ಮತತ್ತ್ವಗಳು ನೂತನ ಸಮಾಜ ರಚನೆಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಬೇಕೆಂಬ ವಿಶಾಲ ಮನೋಭೂಮಿಕೆ ಶರಣರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಾಗಿದ್ದು ಸಿದ್ಧನ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಈ ವ್ಯಾಪಕ ಮನೋಭಾವವು ಬಸವಣ್ಣನಷ್ಟೆ ಉಜ್ವಲವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆಯೆಂದರೆ ಆತಿಶಯೋಕ್ತಿಯ ಸೋಂಕು ತಗಲದು.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಸಾಗರದಲ್ಲಿ ವಚನಸಾಹಿತ್ಯವೊಂದು ದೇವವಾಹಿನಿಯಾಗಿ ಉಕ್ಕಂದದಿಂದ ಹರಿದು ಬಂದಿದೆ. ಶಿವಶರಣರ ಈ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಧೀಗಂಗೆಯಿಂದ ಕನ್ನಡಸಾಹಿತ್ಯವು ಪುನೀತವಾಗಿದೆ. ಭಾರತದ ಅಷ್ಟೇ ಏಕೆ, ವಿಶ್ವಸಾಹಿತ್ಯದ ಉನ್ನತಿಯು ಶರಣರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿದೆ ಎಂದು ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಹೇಳಬಹುದು. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ರಚಿಸಿದ ಅಪಾರ ವಚನರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಉಚ್ಚ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಹಾಗೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಪಡೆದ ಬಾಳಿನ ಹಿರಿಯ ಮೌಲ್ಯಗಳಿಂದ ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಅಪಾರವಾದ ಗರಿಮೆ ಕೈಸಾರಿದೆ. ತನ್ನ ವಚನರಚನೆ ಅರವತ್ತೆಂಟು ಸಹಸ್ರವೆಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಹೇಳಿದುದನ್ನು ಆಗಲೇ ಕೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಇಂದು ನಮ್ಮ ಕೈವಶವಾಗಿರುವುದು ಕೇವಲ ೧೫೦೦ ವಚನಗಳೆಂದು ತಿಳಿದು ಬಂದಿದೆ.^೧ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಹಾಗೂ ಇತರ ಶಿವಶರಣರ ಕಣ್ಮರೆಯಾದ ವಚನರಾಶಿಯಿಂದ ಕನ್ನಡಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಒದಗಿದ ನಷ್ಟ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟಲ್ಲ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಕಾವ್ಯಪ್ರತಿಭೆಯ ಉಜ್ವಲನಿರ್ದರ್ಶನವಾಗಿ ಅವನಿಂದ ರಚಿತವಾದ 'ತ್ರಿವಿಧಿ' ಸಾಹಿತ್ಯವು ನಮ್ಮೆದುರಿಗಿದೆ. ಜನಪದ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಚಿಕ್ಕ ಸೀಸ, ಕುಸುಮ ಷಟ್ಪದಿ, ಸಾಂಗತ್ಯ, ತ್ರಿಪದಿ ಮೊದಲಾದ ಛಂದಃಪ್ರಭೇದಗಳ ಸಲ್ಲಿಕೆಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸುಳುಹುದೋರಿವೆ. ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಲಿಷ್ಟತೆಯಿಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನತೆಯನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಿದ ಶಿವಶರಣರ ಕಾವ್ಯಧೋರಣೆಯ ಅವಿಷ್ಕಾರವು ಇಲ್ಲಿದೆ.

“ಎಮ್ಮ ವಚನದೊಂದು ಪಾರಾಯಣಕ್ಕೆ
ವ್ಯಾಸನದೊಂದು ಪುರಾಣ ಸರಿಬಾರದಯ್ಯಾ
ಎಮ್ಮ ವಚನದ ನೂರೊಂಟರಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ
ಶತರುದ್ರಿಯಾದಿ ಸಮಬಾರದಯ್ಯಾ
ಎಮ್ಮ ವಚನದ ಸಾಸಿರ ಪಾರಾಯಣಕ್ಕೆ
ಗಾಯತ್ರೀ ಲಕ್ಷ ಜಪ ಸಮಬಾರದಯ್ಯಾ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ”^೨

“ನಮ್ಮ ನಡೆವಳಿಗೆ ನಮ್ಮ ಪುರಾತನರ ನುಡಿಯೆ ಇಷ್ಟವಯ್ಯಾ
ಸ್ಮೃತಿಗಳು ಸಮುದ್ರವಾಗಲಿ ಶ್ರುತಿಗಳು ವೈಕುಂಠ ಸೇರಲಿ
ಪುರಾಣಗಳು ಅಗ್ನಿಯ ಸೇರಲಿ, ಆಗಮಗಳು ವಾಯುವ ಹೊಂದಲಿ

೧. ಡಾ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ ಅವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ವಚನ ಸಂಶೋಧನ ಶಾಖೆಯವರು ಸಂಕಲಿಸಿರುವ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ವಚನಗಳು.

೨. ಸಿ. ಪ. ವ. ೪೬೦.

ಎಮ್ಮ ನುಡಿ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಮಹಾಲಿಂಗದ
ಹೃದಯದೊಳು ಗ್ರಂಥಿಯಾಗಲಿ.”^೧

ಶ್ರುತಿ, ಸ್ಮೃತಿ, ಪುರಾಣ, ಆಗಮಗಳಲ್ಲಿಯಂತೆ ಬೌದ್ಧಿಕ ಕ್ಲೇಶ ಗೊಂದಲಗಳು ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಸಫಲಗೊಳಿಸಿದ ನವೀನ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಇತರ ಶರಣರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿಯಂತೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ವಚನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹೇರಳವಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿವೆ. ವೀರಶೈವ ಮಹಾಪುರುಷರಾದ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು, ಬಸವಣ್ಣ, ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಮೊದಲಾದವರೊಂದಿಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಹೆಸರು ಅಗ್ರ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಪ್ರಭಾವಲಯಕ್ಕೆ ನಿಷ್ಕವನ್ನೊದವಿಸಿದೆ.

ಹೆನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶಿವಶರಣರಲ್ಲಿಯೆ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ, ಎಂದರೆ ಸುಮಾರು ೨೨ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ, ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಉಲ್ಲೇಖವು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಇಂದಿನ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಈ ಶಾಸನಗಳು ಚೆಲ್ಲವರೆ ದಿದ್ದು ಆತನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಪ್ರಭಾವದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಉಜ್ವಲವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿವೆ. 'ಮಾಡಿದ ನೆಂಬುದು ಮನದಲ್ಲಿ ಹೊಳೆದರೆ ಏಡಿಸಿ ಕಾಡುತ್ತ, ಶಿವನ ಡಂಗುರ' ಎಂಬ ಶರಣಮನೋ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಶಿವಯೋಗಿಯೇ ಸ್ವತಃ ಈ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿಸಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗಿ ರಾಜಮಹಾರಾಜ ರುಗಳು, ಮನ್ನೆಯರು, ಸಾಮಂತರು, ಅಸಂಖ್ಯ ಭಕ್ತಜನರು ಅವನ 'ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ' ಅಂಕಿತ ವಚನವೊಂದನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ, ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿಸಿ ಕೃತಾರ್ಥರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಉಪಲಬ್ಧ ವಚನರಾಶಿಯಲ್ಲಿ, ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿಕೊಟ್ಟಿರುವ ಈ ವಚನವು ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪಾಪಪುಣ್ಯಗಳ ವಿವೇಕವನ್ನು ಕುದುರಿಸಿ ಜನರಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವಂತಹ, ಮತ್ತು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ದತ್ತಿಬಿಡಲಾದ ದೇವರ ಸ್ವತ್ವವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಕೂಡ ದೆಂದು ವಿಧಿಸುವಂತಹ ಈ ಶಾಸನವಚನವನ್ನು ರಚಿಸಿದವನು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಅಂಕಿತವೇ ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಈ ವಚನವು ಕನ್ನಡದಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಭಾಷಾಂತರಗೊಂಡು ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ.

ಒಂದೆಡೆ ನೆಟ್ಟ ಕಲ್ಲೆನಿಸುವ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಶಾಶ್ವತೀಕರಿಸಿದರೆ, ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಸುಳಿವ ಶಾಸನಗಳೆನಿಸುವ ಅನೇಕ ಸಾಹಿತ್ಯಕೃತಿಗಳು ಅವನ ನಾಮಸ್ಮರಣೆಮಾಡಿ ಧನ್ಯವಾಗಿವೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಅಲೌಕಿಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ಜೀವನವನ್ನು ಕಂಡರಿಸಿದ ಮಹಾಕವಿ ರಾಘವಾಂಕನು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ 'ಶಿವಸಿದ್ಧವಲ್ಲಭನ ಮಹಿಮೆಯುಂ ಸರ್ವರಿಯಲು ನೆಟ್ಟಕಲ್ಲೆನಿಸದಿಳಿಯೊಳಗೆ ಸುಳಿವ ಶಾಸನವೆನಿಸಿ ಪೇಳ್ವೆಂ' ಎಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಗೈದು ಕಾವ್ಯಾರಂಭಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಉದ್ಯುಕ್ತಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ವೀರಶೈವ ಕವಿಗಳು, ಸಂಕಲನಕಾರರು, ಪುರಾಣಕರ್ತೃಗಳು ಅವನ ಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆನ್ನುವುದನ್ನು ಈ ಪ್ರಬಂಧದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿಯೆ ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ವೀರಶೈವತ್ವವನ್ನು ಕುರಿತು ಸುದೀರ್ಘವಾದ ವಿಚಾರ ವಿಮರ್ಶೆ ನಡೆದದ್ದು ಅದು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಮೇಲೆ ಅವನು ಬೀರಿದ ಪ್ರಭಾವದ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿದೆಯೆಂದು ನಾವು ಬಗೆಯುತ್ತೇವೆ. ಬಸವಯುಗದ ವೀರಶೈವಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಕೇಂದ್ರವ್ಯಕ್ತಿ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು, ಬಸವಣ್ಣ, ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಮೊದಲಾದವರು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಿದ ಈ ಮಹಾಂತನನ್ನು ವೀರಶೈವದ ಪ್ರಭಾವಲಯದಲ್ಲಿ ತರಲು ಹೆಣಗಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಶಿವಶರಣರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷ್ಯಗಳನ್ನೊದಗಿಸುತ್ತವೆ. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಹದಿನೈದನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣದ ಶಿವಶರಣರು ಕಂಡ ವೀರಶೈವದರ್ಶನವನ್ನು ಅವರ ವಚನ ಹಾಗೂ ಅನುಭಾವಗೀತೆಗಳ ಆಧಾರದಮೇಲೆ ಪುನಃ ಸೃಷ್ಟಿಗೈಯುವ ಜಾಗೃತ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಆ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ವೀರಶೈವದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಘಟನೆ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾದ ಪಾತ್ರವನ್ನಾಡಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಆ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಸಂಕಲನಗೊಂಡ ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಗಳು ದಿವ್ಯಸಾಕ್ಷಿಗಳಾಗಿವೆ. ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯ ಎರಡನೆಯ, ಮೂರನೆಯ, ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಂಕಲನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮಹನೀಯರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ ಹಾಗೂ ಸಮಾಪ್ತಿವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಸಂಗತಿ ಮನನೀಯವಾದುದು. ಮೂರನೆಯದಾಗಿ ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ನವೀನ ವಿಮರ್ಶಾ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಮೂರುದಶಕಗಳವರೆಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ವೀರಶೈವತ್ವದ ಸಮಸ್ಯೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಜಟಿಲ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು ಪಂಡಿತರ ಸಂಶೋಧಕಶಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ವಿಮರ್ಶಾಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಒರೆಗಲ್ಲಾಗಿತ್ತೆಂಬ ಸಂಗತಿಯು ಆ ಮಹಾಂತ ಘನವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಬಯಸುತ್ತೇವೆ.

ಅನುಬಂಧ

ಅನುಬಂಧ

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಮತ್ತು ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ನಿರ್ದೇಶನವುಳ್ಳ ಶಾಸನಗಳು

ಅಕ್ಕಲಕೋಟಿ ಶಾಸನ^೧

- ೧ *
- ೨ ಳುತ್ತಿರು ಕಂಡಾಯೆಲೆ ಪಾಪವೇ ಈ ದೇವನ ಭೂ
- ೩ ನಂಜುವೆನೆಂದು ಪಂದೆಯ ಹಾವಡದ್ದಂತೆ ಮನಂ
- ೪ ಡವಟ್ಟನಂ ಬೇಗ ಸೀಘ್ರಂ ಕೊಂಡು ಬಾ ಕಂ [ಡ] . . .
- ೫ ಣ್ಯವೇ ಕವಿಳಾಸಕ್ಕೆ ಇಂತರಡಲಿ ಬೆಂಗೆ ಪು
- ೬ ಗಳು ಪಾರ್ಥುಕೊಂಡೊಯ್ದುದು ತಪ್ಪದು ದಿಠ
- ೭ ಂಗಂಡಿರೆ ಯಿರುಳಂ ಪಗಲುಂ
- ೮ ಕಳ್ಳನಾದೊಡಂ ಮಂನೆಯ ಮಹಾಮಂಡಳೇಸ್ವ[ರ]
- ೯ ರೆಳೆಯನಾಳ್ವ ಚಕ್ರವತ್ತಿಯಾದಡಂ ಶ್ರೀ
- ೧೦ [ಹಿ]ಮ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲೇಶ್ವರ ದೇವರ ಕ್ಷೇ
- ೧೧ ಸ್ರಯದ ನಾಲ್ಕುಂ ಬಳೆಯದೊಳಗೆ
- ೧೨ ಪ್ಪಾದನಕ್ಕೆ ಅರಸುಗಳೊಳ. ಕೊಳ್ಳಿಕ
- ೧೩ ಂ ಪೇಸದೆ ಕಳದು ಕೊಂಡಿಹೆನೆಂಬಾತ
- ೧೪ ತಾ ಪಿತ್ತುಗಳೆಲ್ಲಂ ಎಪ್ಪತೇಳು ಕೋಟಿ ವರು
- ೧೫ ಳು ಗೊಂಡದ ನರಕದೊಳಗಿಕ್ಕಿ ನೀ ನಾ ಹು
- ೧೬ ಂಡಾಯೆಲೆ ಪಾಪವೇ || . ಸ್ವಸ್ತಿ ಸಮಸ್ತ ಮಣ್ಣ
- ೧೭ ಮಾದ ದ್ವಾರಾ[ವತೀ] ಪುರ[ಪ]ರಮೇಸ್ವರ . . .
- ೧೮ ಭಟ್ಟಾರಕ ವಿಷ್ಣುವಂಶೋದ್ಭವ ಕ
- ೧೯ ನೀಕಂ ಕಮಳವಿಕಸಿತ ಕರಕಿ
- ೨೦ ಸ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರವಿದ್ಯಾ ಸಕಳವಿದ್ಯಾಂ ಪರಿಣ

೧. Karnatak Inscriptions, Vol. II P. 137.

- ೨೦ ರಣನುಂ ಪರರಾಯ ಮಣಿ ಮಕುಟ ವಿಭ್ರಾ
 ೨೧ ತ ಚರಣನುಂ ಅರಿರಾಯ ಕುಳರಾಜ್ಯ ಬಳ
 ೨೨ ಣನುಂ ಮಾರ್ಮಲರಾಯ ಕೋಳಾಹಳ
 ೨೩ ಂಡ ರಾಯಕಾಳನಳನುಂ ರಾಯಪಂನೆಗವೈ . . .
 ೨೪ ನುಂ[ಮಾ] . . . ಜ್ಯ ಮಹಿಮಾವಳಂಬನುಂ
 ೨೫ ರಾಯ ಸಿಂಹ . ಸಕಳ . . .
 ೨೬ ಸಾಹಿತ್ಯ ದಯ ಪ್ರಸಂಗನು . . .
 ೨೭ ಬಿರುದಂಕಕಾಟನುಂ . . ದೇಕ ರಾಮನೆನಿಸಿ[ದ] . .
 ೨೮ ಪ್ರಧೀವಲ್ಲಭ ಮಹಾರಾಜಾಧಿರಾಜ ಶ್ರೀಕಂಠರ . . .
 ೨೯ ಜಯ ರಾಜ್ಯಮಂ ಗೈಯೈ ವುತ್ತರೋತ್ತರಾಭಿ . . .
 ೩೦ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನ ಚಂದ್ರಾರ್ಕ ತಾರಾಂಬರಂ ಸಲುತ್ತುಮಿ .
 ೩೧ ಸಕವರ್ಷ ೧೧೭೭ನೆಯ ರಾಕ್ಷಸ ಸೆಂವ[ತ್ಸ]ರದೆ . .
 ೩೨ . . ಸುಧ ಪೂರ್ಣಿಮ [ದ್ರ]ಲಿ ಚೈಹಸ್ವತಿ [ವಾ]
 ೩೩ ಣವಿತಿ

ತಡವಳ ಶಾಸನಂ

First Fragment

- ೧ [*] ಓಂ ಜಯಪರಮೇಸ್ವರ ಪರಮಾತ್ಮನೀಸ್ವರನುರ್ವಿಷ್ಣುಪ
 ೨ ವಿಯ ಡಂಗಿವನಾ ಕೊಂಡಿಪ್ಪನುಂ ವೊಬ್ಬಣ್ಣಗೆಯಾಗಿ
 ೩ ಯೋಗಿ ಮನದಳದ ವನ ಕೊನೆಯ ಜ್ಯೋತೀಸ್ವರನುಂ
 ೪ ಂವ್ರಿಸಭನ ರೂಪಾಗಿ ಯಜಮಾನನುಂ ಆ
 ೫ ಚಾ[ರ್ಮ]ನುಂ ತಾನೆ ಆಗಿ ಯೋಗಾದಿ ಸಂಪ್ಪನ್ನ ಬಳಿ
 ೬ ಯಂ ಗಳೆಲ್ಲವಂ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಯೋಗರಮಣಿ
 ೭ ಕ್ಷೇತ್ರವನೆ ಸ್ಥಳವಿಟ್ಟು ಸಳಾಖೆವಿಡಿದು ಅಭಿನವ ಶ್ರೀ
 ೮ ಸೈಳವನೆ ಮಾಡಿ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ
 ೯ ದೇವಂ ನೆಲಿಸಿ ನಿಂದು ಪುಣ್ಯಪಾಪಂಗಳಂಬರಂ
 ೧೦ ಪೇಳ್ವು ಬೆಸಂ ಪೇಳುತ್ತವಿರಲು ಯೇಂ ಬೆಸ ದೇವಾ ಯೆನಲು
 ೧೧ ಇ ಸ್ಥಾನದಲು ಮಾನ್ಯವಾಗಿದ್ದ ವೂರುಗಳಂ ಭೂಮಿ
 ೧೨ ಗಳಂ ಧನಂಗಳಂ ಈ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಹಸ್ತೋದಕವ
 ೧೩ ಂ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟುದಂ ಮನು ಪೇಸದೆ ಕಳೆದುಕೊ
 ೧೪ ಂಡೆಹೆನೆಂಬಾತನ ಆತನ ಮಾತೆ ಮಾತೆ ಪಿತ್ತುಗ
 ೧೫ ಕೆಲ್ಲವಂ ಯೆಪ್ಪತ್ತೇಳುಕೋಟಿ ವರುಸಂಬರಂ ಪುಳುಗೊ(ಗೊ)
 ೧೬ ಂಡದ ನರಕದೊಳಗಿಕ್ಕಿ ನೀನಾಹುತಿಗೊಳು . ತಿರು

- ೧೭ ಕಂಡ ಎಲೆ ಪಾಪವೇ ಯಿ ದೇವನ ಭೂವಿ ದ[ನ]
 ೧೮ ಕಾನಂಜುವೆನೆಂದು ಪಂದೆಯೆಂ ಪಾವಡ-
 ೧೯ ದ್ವಂತೆ ಮನಂಬೆದಿ ಪೊಡವಟ್ಟಿನಂ ಬೇಗ ಸೀ[ಘ]
 ೨೦ ಂ ಕೊಂಡು ಬಾ ಕಂಡಾ ಎಲೆ ಪುಂಣ್ಯ
 ೨೧ ವೆ ಕವಿಳಾಶಕ್ತಿ[೪]ಂತೆಹಡ ಬೆಗೆ ಪು
 ೨೨ ಣ್ಯ ಪಾಪಂಗಳುಂ ಪಾದುಕೊಂಡೊ[ಯ್ವು]
 ೨೩ ತಪ್ಪದು ದಿಟ ದಿಟ ಸತ್ಯಂ ಗಂಡಿ . .
 ೨೪ ಯಿರುಳುಂ ಪಗಲು ಪರಿವ ಕೊಳ್ಳಿ ಕಳ್ಳಂ ನಾದೊ . .
 ೨೫ ನೆಯ ಮಹಾಮಂಡಳೇಸ್ವರನಾದಡಂ ಧ . . .
 ೨೬ ಳುವ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಆದಡಂ ಶ್ರೀ ಮಹನುಮಹಾ . . .
 ೨೭ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲೇಶ ದೇವರ ಕ್ಷೇತ್ರದ. ಜತು
 ೨೮ ನಾಲ್ಕುಂ ಬಾಗಿಲಿಂ
 ೨೯ ಗೆಯಪ ಅಧನಕ್ಕೆ ಅ
 ೩೦ ಳಕ್ಕು ಮನಂ ಪೇಸದೆ ಕ
 ೩೧ . . ಪಾಪ
 ೩೨
 ೩೩

Second Fragment

- ೧
 ೨ [ಕಾ]ಸ ಭಾಸ್ಕರಂ ಅರಿಯಾ ಜಗರೂಪ
 ೩ [ಜ]ನ ಶ್ರೀಕೇತ್ರ ಗುರ್ಜ್ವರರಾಯ ವಾರಣಾಂಕುಸ .
 ೪ ಲುಂಗರಾಯ ಸಿರಕಮಳಸ್ತಪನಾಚಾರ್ಯನು
 ೫ ಮಪ್ಪಕಹ್ನರದೇವನ ಶ್ರೀಪಾದ ಪಾದುಕೋಪಜೀವಿ ಎನಿಪ್ಪ ನಿ
 ೬ ಯೋಗಿ ಯೋಗಂಧರನುಂ ಪ್ರತೀಕಾರಿಯು
 ೭ ದುರಂಧರನುಮಪ್ಪ ಚೇಟರಸ ಕೂಚರಸರಸಂಗಳು ಮ[ಂ]ನೆಯ
 ೮ ಕಲಿಗಳಾ[ಂ*]ಕುಸ ಸೋಯಿದೇವ ಯೆಂದಸದಾ
 ೯ ಳುಂ ಧರ್ಮ ಅನುಕೂಲ ಪ್ರತಿಪಾಳಕರಾಗಿ ದ
 ೧೦ ರಣಸಿ ಅಭಿನವಸ್ತ್ರೀಳ ಎನಿಪ್ಪ ಸ್ತ್ರೀ ಸೊನಲಿಗೆ ಪು
 ೧೧ ಕಪಿಲ ಸಿದ್ಧ[ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ*]ದೇವರ ಅಂಗ
 ೧೨ ರಂಗ

ಕಪ್ಪೆನಿಂಬರಗಿ ಶಾಸನ^೧

- ೧ ಪ್ರತಾಪಚಕ್ರವರ್ತಿ[ಶ್ರೀ] ಸಿಂಘೇದೇವ ವಿಜಯರಾಜ್ಯಮು
 ೨ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನಮಾಚಂದ್ರಾರ್ಕತಾರಂಬರಂ ಸಲುತ್ತುಮಿದು[ಶ್ರೀಮತು]-

೧. South Indian Inscriptions, Vol. XX. P. 249.

- ೩ ೧೧[೬]ಜಿನೆಯ ಸೋ[ಭ]ಕ್ರುತು ಸಂವತ್ಸರದ ಆಸಾಢ
 ೪ ಸೋಮವಾರ ದಕ್ಷಿಣಾಯನ ಸಂಕ್ರಮಣ ವ್ಯತಿಪಾತದಂದು
 ೫ ಸ್ವಸ್ತಿ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಸಸ್ತಿ ಸಹಿತಂ ಶ್ರೀಮನು ಮಹಾಪ್ರಧಾನಂ[ಬಾ]
 ಹತ್ತರನಿ
 ೬ ಯೋಗಿಧಿಪತಿ ಸಕಳ ಪತಿ ದೇಶಾಧಿಪತಿ ನಿಯೋಗ ಯೋ
 ಗಂಧರ
 ೭ ಯ್ಯ ಧುರಂಧರನತಿ ವಿಷಮಯಹಾರೂಢ ಪ್ರ
 ಖಾರೇಮ
 ೮ ಬಳಶ್ರಿತಾ[ತಂ] ಕೊಂಕಣೋರ್ವೀಪಾಳ ಗವ್ಯಸರ್ವ್ವಸ್ವ ಸೂೞಿ
 ಕಾರಂ [ಶ್ರೀ]
 ೯ ದೇವರಾಜ್ಯವಾದ್ಧಿ ವರ್ಧನ ಸುಧಾಕರನುಮಪ್ಪ ಶ್ರೀಮತುಫ
 ೧೦ ಧಿಕಾರಿ ಮಾಧವದೇವನಾಯಕರುಂ ತತುಪುತ್ರ ಕೇಸವದೇವ
 ೧೧ [ನಾ] ಯಕರುಂ ಸಮಸ್ತ ತಂತ್ರಸಹಿತವಾಗಿ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಜಧಾನಿ ಉಂಮ್ಮಡೆಯ
 ೧೨ ಯಲು ಸುಖಸಂಕಥಾವಿನೋದದಿಂ ರಾಜ್ಯಂ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದು ||
 ೧೩ ಮತ್ತು ಜುಬುದ್ವೀಪ ಶಿಖಾಮಣಿ ದಕ್ಷಿಣವಾರಣಾಸಿ ಅಭಿನ[ವ]
 ೧೪ ಶ್ರೀ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯ ಪುರದ ಶ್ರೀಮನುಮಹಾಮಹಿಮ ಶ್ರೀ ಕಪಿಲಸಿ
 ೧೫ ದೇವರ ಅಂಗಭೋಗ ರಂಗಭೋಗ ಖಂಡಸ್ಪಟಿತ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ
 ೧೬ ಕೃಂ ಧೂಪ ದೀಪ ನಿವೇದ್ಯಕೃಂ ತಟಲಿಕಾಡ ಮೂನೂಟ
 ೧೭ ಳ ಎಂಟು ಬಾಡದ ಬಳಿಯ ಬಾಡಗಡಿಯ ಬಾಡದ ನಿಂ
 ೧೮ ಹಸಮ[ಂ]ನ್ವಿತಂ ನಿಧಿ ನಿಧಾನ ನಿಕ್ಷೇಪ ಜಲಪಾಶಾಣ ವಿಕ್ಷ
 ೧೯ ಸಂಯುಕ್ತಂ ಸುಲ್ಕ ಸಾದದಂಡ ಮೌಲಿಕ ಕಾರು
 ೨೦ ಗಿ ಸಕಳ ದ್ರವ್ಯಾರ್ಜಿತಂ ಸಹಿತವಾಗಿ ಶ್ರೀ
 ೨೧ ಹಸದಿಂ ಧಾರಾಪೂರ್ವಕಂ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ
 ೨೨ ಸಲುತ್ರವಿರಲು ಮಂಗಳ ಮಹಾ ಶ್ರೀ
 ೨೩ ವಾಯೋ ಹರೇತಿ ವಸುಂಧರಾಂ ಶಷ್ಟಿವರ್ಷಸ
 ೨೪ ಕ್ರಿಮಿ ||

ಟಾಕಳಿ ಶಾಸನಂ

- ೦ || ಸ್ವಸ್ತಿ ಶ್ರೀ ವಂದೆ ತಂ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಭೀಷರಂ । ಯ
 ೨ ತ್ಪಾದಂಕಜಕಿಂಜಲಕಂ ರಂಜಯಂತಿ ಜಗತ್ರಯಿ || ೩ ಜಯತು ಪರಮೇಶ್ವರಃ
 ೩ ಪರಮಾತ್ಮೇಶ್ವರಃ ಸಹೃಷಸೋತ್ಸವಃ ಸುಸುಕ್ಷಮ ಏಕವರ್ಣ್ಯಾ ಭೂತ್ವಾ ಯೋಗಿನಾಂ
 ೪ ಮಾನಸಾಗ್ರೇ ಯೋ ವಿಶ್ವರೂಪೋ ವೃಷಸ್ವರೂಪಿ ಯಜಮಾನಸ್ಯಾಚಾರ್ಯಸ್ಯ ಸ್ವಯ
 ೫ ಸೇವ ಭೂತ್ವಾ ಯೋಗಾದಿ ಕಮಲಜ್ಞಾನಂ ಸರ್ವಂ ಸಂಪಾದ್ಯ ಯೋಗರಮಣೀಯ
 ೬ ಕ್ಷೇತ್ರಂ ಸುಸ್ಥಿರಂ ಸ್ಥಾಪಯಿತ್ವಾ ಶಾಲಾಕಾಂ ಗೃಹೀತ್ವಾ ನವ್ಯಶ್ರೀಶೈಲಂ ಕೃ

- ೭ ತ್ವಾ ಕಪಿಲಸಿद्धमल्लिकार्जुनदेव एव स्थिरतरं स्थित्वापुं-
 ८ ण्यपापे समाहूय समादिशति । ते ऊचतुर्भो देव किं कर्तं
 ९ व्यमिति । एवमुक्ते अस्मिन् स्थाने सर्वमान्यं कृत्वा देशान्ग्रामा
 १० नु भूमिर्धनानि चास्मै लिङ्गाय हस्तोदकं कृत्वा दत्तानि मन
 ११ सि जुगुप्सां विहाय गृह्णामीति ब्रुवाणं तस्य मातरं मातापितरं
 १२ पितृजातं सर्वं सप्तसप्ततिकोटिवर्षपर्यंतं कृमिकुण्डमध्ये प्र
 १३ क्षिप्य (त्वमाहुतिं) गृह्णन् तिष्ठरे पाप । अस्य देवस्य भूधनेभ्यो
 १४ बिभेम्यहसिति सर्पवेष्टित इव मनसि चकिचकित वेगां नम
 १५ स्कुर्वाणमहिक भोगमभिलषितं दत्त्वा दीर्घायुषं कृत्वा गच्छ
 १६ रे पुण्य कैलासं । इति द्वयन्यायान्यायमनु पुण्यपापे [प्रे]क्ष्य
 १७ माणे तौ द्वौ नयत नयतन स्खलति तथ्यं तथ्यं सत्यं पस्यत भो
 १८ स्वस्ति श्रीसोमवंशसंभूत भूपाः सोमसमप्रभाः । राकाशशांक
 १९ संकाशो यदुस्तत्र महानुपः । तस्यास्ति वंशो विस्तीर्णस्त
 २० द्रुणा केन वर्ण्यते। यत्र नारायण श्रीमान्प्रीत्या प्रादुर्भू
 २१ व सः श्रीमज्यादववंश वार्द्धिजनितश्रीमल्लुगिस्तद्रमा श्रीमां
 २२ श्चामर गंग निज्जंर गज श्रीमज्जेतुगिजंग
 २३ मोऽमरतरुः श्री ची लिङ्गितः । श्रीमत्सिघणदेव
 २४ कौ स्तुभमणिश्रीभारती बल्लभः तत्पुत्रो जेतुर्गिर्भाम कामि
 २५ नीजनवल्लभः । तस्यात्मजं राज राजं कन्हंरं कुलभूषणं । च
 २६ तुर्द्विक्चक्रमाक्रातं दृष्ट्व कन्ह महीपतिं ॥ तत्कीर्ति मत्सरा
 २७ त्सप्तवाहर्दीनाक्रम्य वर्धते ॥ तत्र ॥ समस्त वसुंधरावल्लभापर
 २८ नारी दुर्लभा कीर्तिगरुडवज । द्वारावतीपुरवराधीश्वर वसी।*

ಚೃಡಚೃಣ ಶಾಸನಂ

- ೧ ಶ್ರೀ ರಾಮನಾಥ[ನೇ ಶರಣಾ] ಓಂ ಜಯ ಪರಮೇಸ್ವರ ಪರಮಾ
 ೨ ತ್ಮ ಯೀಸ್ವರನುಬ್ಬೀ ಪರ್ವಿಯಡಂಗಿಕೊಂಡಿಪ್ಪನುಂ . .
 ೩ ಮನದ ಕೊನೆ
 ೪ . . ವಿಶ್ವಭನರೂಪಾಗಿ ಯಜಮಾನನುಂ ಆಜಾ . .
 ೫ . ತಾನೆಯಾಗಿ ಯೋಗಾದಿಸಂಪನಖಳಿಯಂಗಿಲ್ಲವ . .
 ೬ ಯೋಗರಮಣಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರಮನೆ ಸ್ಥಳವಿಟ್ಟು
 ೭ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮ
 ೮ . .

ಬುಡರಸಿಂಗಿ ಶಾಸನ

- ೧ ಸ್ವಸ್ತಿ ಶ್ರೀ [ಓಂ] ಜಯ ಪರಮೇಸ್ವರ ಪರಮಾತ್ಮ ಈಸ್ವರನುವಿರ್ವಪ
 ೨ ವರ್ಯಡಂಗಿಕೊಂಡಿಪ್ಪನೊರ್ವಂಣ್ಯಗಯಾಗಿ ಯೋಗಿಗಳ
 ೩ ಮನದ ಕೊನೆಯ ಜೋತಿಸ್ವರನುಂ ವಿಶಬನ ರೂಪಾಗಿ ಯಜಮಾನನು[ಮಾ]
 ಚಾರ್ಯ
 ೪ ನುಂ ತಾನೆಯಾಗಿ [ತನ]ಗಾದಿ ಸಂಪಂನ [ಬ] ಗೆಯಂಗಳೆಲ್ಲವಂ ಸಂಪಾದಿಸಿ
 [ಯೋಗ] ರ
 ೫ ಮಣೇಯ ಕ್ಷೇತ್ರವನೆ ಸ[ಸ್ತ]ಳವಿಟ್ಟು ಸಲಾಖೆವಿಡಿದು ಅಭಿನವ ಶ್ರೀಸೈಳವನೆ
 ಮಾ[ಡಿ ಕಪಿ]ಲಸಿದ್ಧ
 ೬ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವರೆ ನೆಲಿಸಿ ನಿಂದು ಪುಣ್ಯಪಾಪಂಗಳು ಬರಂ ಪೇಳ್ವು ಬೆಸಂ
 ೭ ಪೇಳುತ್ತವಿರಲು ಯೇಂ ಬೆಸಂ ದೇವಾ ಯೆನಲು ಯೀ ಸ್ಥಾನದೊಲು ಮಾನ್ಯವಾ
 ೮ ಗಿ ಪೂರುಗಳು ಭೂಮಿಗಳು ಧನಗಳು ಯೀ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಹಸ್ತೋದಕಂ
 ೯ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟುದಮಂ ಮನಂ ಪೇಸದೆ ಕಳದುಕೊಂಡೆನೆಂಬಾತನ ಆತನ
 ೧೦ ಮಾತಾ ಮಾತಾ ಪಿತ್ತುರ್ಗ್ಗಳೆಲ್ಲವಂ ಯೆಪ್ಪತ್ತಯೇಳುಕೋಟಿ ವರುಷಂ ಬ
 ೧೧ ರಂ ಪುಳುಗೊಂಡದ ನರಕದೊಳಗಿಕ್ಕೆ ನೀನಾಹುತಿಗೊಳುತ್ತಿರು ಗಂ[ಡಾ] ಯೆ
 ೧೨ ಲೆ ಪಾಪವೆ ಯೀ ದೇವನ ಭೂಮಿ ಧನಕ್ಕಾನಂಜುವನೆಂದು ಪಂದೆಯಂ ಪಾವಡ
 ೧೩ ದಂತೆ ಮನಂ ಬೆದಲು ಪೊಡವಟ್ಟನಂ ಬೇಗ ಸೀಪುಂ ಕೊಂಡುಬಾ ಕಂಡಾ
 ಯೆಲೆ ಪುಂ
- ೧೪ ಣ್ಯವೇ ಕವಿಳಾಸಕ್ಕೆ ಯಿಂತೀ ಯೆರಡು ಬೆಂಗೆ ಪುಣ್ಯಪಾಪಂಗಳು ಪಾ
 ೧೫ ದ್ವರ್ ಕೊಂಡೊಯ್ದುದು ತಪ್ಪದು ದಿಟದಿಟ ಸತ್ಯಂಗಂಡಿರೆ ಯಿಂತಿಡು(ದು)
 ೧೬ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮನಾಥದೇವರು ಪುಣ್ಯಪಾಪಕ್ಕೆ ನಿಯಾಮಿಸಿ ಕೊಟ್ಟ ವಚನ ||
 ೧೭ ನಮೋಸ್ತು ಕ್ರೋಡರೂಪಾಯ | ಶಸ್ತ್ರಾಗರನಾಮಮಹೀ || ದಂಷ್ಟಾಗ್ರೇ
 ೧೮ ರಾಜತೇ ಯಸ್ಯ ಮಸ್ಥಾ(ಸ್ತಾ)ಸ್ತಂಭ ಸಮಾಕೃತಿ || ಸ್ವಸ್ತಿ ಸಮಾಧಿಗತ ಪಂಚ
 ೧೯ ಮಹಾಸಬ್ಬ ಮಹಾಮಹೇಸ್ವರಂ | ಸಮಸ್ತಭುವನ ಸಂಸ್ತಾಯ್ಯಮಾನ |
 ೨೦ ಹರದರಣೀ ಪ್ರಸೂತ | ಹಿಮವದು ಗಿರಿಂದ್ರರು(೦*)ದ್ರಶಿಖರಾಭ್ಯುದಯಮಾ
 ೨೧ ನ | ಮಹಾ ಪ್ರಚಂಡ ಮಾತಂಡ ಕರಾತಿ ತೀಬ್ರನಿಜಪ್ರತಾಪ ವಶೀಕೃತ ಸಕಳಮಂ
 ೨೨ ಡಳ | ವೃತ್ತಂಗ ಸಿಂಹಲಾಂಛನ | ವಾನರ ಮಹಾಧ್ವಜಂ | ಪೆರ್ಮಾಟಿತೂರ್ಯ
 ೨೩ ನಿಘೋಷಣ | ಚತುರಾ(೦)ಶೀತ ನಗರಾಧಿಷ್ಠಿತಾಸ್ತಾ(ಷ್ವಾ)ದಸಾಸ್ವಮೇದ
 (ಧ) ಯಜ್ಞ
 ೨೪ ದೀಕ್ಷಾದೀಕ್ಷಿತ ಕುಳಪ್ರಸೂತ ಹಿಮವದು ಗಿರಿಂದ್ರ ರು[೦*]ದ್ರ ಶಿಖರಾಸ್ಥಾ
 ೨೫ ಪಿತ ಮಹಾಸಕ್ತಿ ಪ್ರಭಾವ | ತ್ಯಾಗ ಜಗಝಂಪ | ನಿಸ್ಸಂಕರಾಮ | ಸುಭತಿ(ಟ)
 ಕನಕ
 ೨೬ ನಿರಸೋಪಣ(ಲ) | ಸರಣಾಗತ ವಜ್ರಪಂಜರ | ಲೋಕಯ್ಯ ಕಲ್ಪದ್ರುಮ | ಶಂಕ್ರಾಂ
 ೨೭ ತಿಥವಳ ಮೂರ್ತಿನಾರಾಯಣ | ಕೀರ್ತಿ ಮಾತಂಡರಾಯ ಲಲಾಟಪಟ್ಟಿ ವೈ

- ೨೮ ರಿಘರಟ್ಟಿ ಸುಭಟ ರಾಜಸಿಖಾಮಣಿ | ಕದಂಬ ಚೂಡಾಮಣಿ | ಯಿತ್ಯಖಿಳ
 ೨೯ ನಾಮಾವಳಿ ಸಮಾಳಂಕ್ರಿತ ಶ್ರೀ ಸಪ್ತಕೋಟೀಸ್ವರದೇವ[ವ]ಲಬ್ಧವರ ಪ್ರಸಾದ
 ೩೦ ಶ್ರೀ ಕದಂಬ ಕುಳತಿಲಕ ಪಶ್ಚಿಮಸಮದ್ರಾಧಿಪತಿ ಸಿವಚಿತ್ತ ಭುಜ
 ೩೧ ಬಳ ವೀ[ರ] ಚತ್ವಯದೇವ ವಿಜಯರಾಜ್ಯಮುತ್ತರೋತ್ತರಾಭಿವೃದ್ಧಿ
 ೩೨ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನ ಸಕವರ್ಷ ೧೧೭೯[೯]ನೆಯ ಪಿಂಗಳ ಸಂವತ್ಸರ
 ೩೩ ದ ವೈಶಾಕ ಸುದ್ಧ [೧೫] ಅದಿತ್ಯವಾರದಂದು ಶ್ರೀಮತು ಅಭಿನ
 ೩೪ ವ ಶ್ರೀಸೈಳ ಯೋಗರಮಣೀಯಾ ಕ್ಷೇತ್ರವೆನಿಪ್ಪ ಶ್ರೀ ಸೊನ್ನ
 ೩೫ ಲಿಗೆಯ ಪುರವರಾಧೀಸ್ವರ ಮಹಾಮಹಿಮ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮ
 ೩೬ ಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದೇವರ ಅಂಗಭೋಗ ರಂಗಭೋಗ ನವೀನ ಪ್ರಾಸಾದ
 ೩೭ ಕರಣ ಅಷ್ಟಸಪ್ತಿ ತೀರ್ಥ ಸಿದ್ಧತಟಾಕ ಖನನ ದೀನಾನಾಥೋದ
 ೩೮ ರಭರಣಿ ಚತುಸ್ಕ ಕಳಶಾಭಿಷೇಕ ಗೋಪ್ರಚಾರ ನಿತ್ಯ ಹೋ
 ೩೯ ಮ| ಆವಾಸ ಛಾತ್ರಾದ್ಯನೇಕ ದೇವಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ತಮಾಳ್ವ ಹಲಸಿಗೆ ನಾ
 ೪೦ ಡೊಳು ಸಬ್ಬ ಕಂಪಣದೊಳಗಣ ವುಚ್ಚಂಗಿ ನಾಮ
 ೪೧ ಗ್ರಾಮ ಪೂರ್ವೋತ್ತ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸೀಮಾ ಸಮಂವಿತ [ಚ] ತುರಾಘಾಟೋಪ
 ಲಕ್ಷಿತ
 ೪೨ ಜಲಪಾ[ಷಾಣ]ನಿಧಿನಿಧಾನನಿಕ್ಷೇಪ [ಆ]ರಾಮೋಪವನಾದ್ಯುಪೇತ
 ೪೩ ಅಷ್ಟಭೋಗ ತೇಜ ಸಾಮ್ಯಸುಂಕ ಸಾದ ದಂಡ ಮೂಳಿಕ ಕಾ
 ೪೪ ರು ಕಾರು ಹಣಾದಿ ಸಕಳ ದ್ರಬ್ಯೋಪಾರ್ಜನೋಪೇತ ಸಮಂವಿತ
 ೪೫ ಸರ್ವಾಬಾಧೆ ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ಸರ್ವನಮಸ್ಕವಂ ಮಾಡಿ ಶ್ರೀ
 ೪೬ ಚತ್ವಯ ದೇವರು ತಂಮ ಸ್ವಹಸ್ತದಿಂ ಧಾರಾಪುರ್ವಕಂ ಮಾಡಿ
 ೪೭ ಕೊಟ್ಟಿ ಧರ್ಮ ಚಂದ್ರಾರ್ಕ ತಾರಂಬರಂ ಸಲುತ್ತುಮಿರೆ||
 ೪೮ ಶ್ರೀ ಪರಮ ಸಿದ್ಧರಾಮಂ ಪಾಪಹರಂ ಮರ್ತ್ಯ
 ೪೯ ದೊಳಗೆ ವುದವಿಸಿ ನಿಂದಮ್
 ೫೦ ಮಂಗಳ ಮಹಾ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ||

ಚೋರ್ಗಿ ಶಾಸನಂ

- ೧ ಶ್ರೀ ಓಂ ಜಯ ಪರಮೇಶ್ವರ ಪರಮಾತ್ಮ ಈಶ್ವರನು ವುರ್ಬೀಪರ್ಬಿಯಡಂಗಿ
 ೨ ಕೊಂಡಿಪ್ಪನೆ ಓರ್ಬಣ್ಣಗೆಯಾಗಿ ಯೋಗಿಗಳ ಮನ
 ೩ ದ ಕೊನೆಯ ಜ್ಯೋತೀಶ್ವರನುಂ ವ್ರಿಷಭನ ರೂಪಾಗಿ ಯಜಮಾ
 ೪ ನನುಂ ಆಚಾರ್ಯನುಂ ತಾನೆಯಾಗಿ ಯೋಗಾದಿ ಸಪನ್ನ ಖಿಳಿಯ
 ೫ ಗಳಿಲ್ಲವಂ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಯೋಗರಮಣಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರಮನೆ ತಳವಿ
 ೬ ಟ್ಪು ಸಲಾಖೆವಿಡಿದು ಅಭಿನವಶ್ರೀಶೈಲವನೆ ಮಾಡಿ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ
 ೭ ಮೇಲ್ಲೆಶ್ವರದೇವನೆ ನೆಲಸಿ ನಿಂದು ಪುಣ್ಯಪಾಪಂಗಳಂ ಬರವೇಳ್ವ[ಬೆ]
 ೮ ಸಂ ಪೇಳುತ್ತವಿರಲು ಯೇಂ ಬೆಸದೇವಾ ಯೆನಲು ಯೀ ಸ್ಥಾನ

- ೯ ದಲು ಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಉರುಗಳಂ ಭೂಮಿಗಳಂ ಧನಂಗಳಂ ಈ
 ೧೦ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಹಸ್ತೋದಕವಂ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟಿದುವಂ ಮನಂ ಪೇಸದೆ ಶೆಳೆದು ಕೊಂ
 [ಡಪೆ] ನೆಂಬಾ
 ೧೧ ತನ ಆತನ ಮಾತಾಮಾತಾಪಿತೃಗಳೆಲ್ಲ ಯೆಪ್ಪತ್ತೇಳುಕೋಟಿ ವರ್ಷಂಬರಂ
 ೧೨ ಪುಳುಗೊಂಡದ ನರಕದೊಳಗಿಕ್ಕಿ ನೀನಾಹುತಿಗೊಂಡಿರು ಕಂಡಾ ಯೆಲೆ ಪಾ
 ೧೩ ಪವೇ ಯೀ ದೇವನ ಭೂಮಿಧನಕ್ಕಾನಂಜುವೆನೆಂದು ಪಾವಡದ್ದೆನ್ನೆ ಮನಂ
 ೧೪ ಬೆದಲು ಪೊಡವಟ್ಟನ ಬೇಗ ಶೀಘ್ರಂ ಕೊಣು ಬಾ ಕಣ್ಣಾಯೆಲೆ ಪು [೦]
 ೧೫ ಣ್ಣವೇ ಕವಿಳಾಸಕ್ಕೆ ಯಿನ್ನೆರಡರ ಬೆಂಗೆ ಪುಂಞ ಪಾಪಂಗಳ . .
 ೧೬ ಪಾದ್ದು ಕೊಣ್ಣೆದ್ದೊಯ್ದುದು ತಪ್ಪದು ದಿಠ ದಿಠ ಸ

on the bottom portion

- ೧೭ ಸ್ವಸ್ತಿ ಸದುಧಿಗತಪಂಚಮಹಾಶಬ್ದ ದ್ವಾರಾವತಿ ಪುರವರಾ
 ೧೮ ಧೀಶ್ವರ ವಿಷ್ಣುವಂಶೋದ್ಭವ ವಿಕಾಸ
 ೧೯ ಭಾಸ್ಯ [೮] ಮಾಳವಿಯ ಮಲ್ಲ ವಾರಣಾಂ
 ೨೦ ಕುಶ ಯರಿರಾಯ ಶ್ರೀಮತು ಯಾದವನಾರಾ
 ೨೧ ಯಣ ಪ್ರತಾಪಚಕ್ರವತ್ತಿ ಶ್ರೀಮ [ದ್] ಭಿಲಮ ಸಾಧಾ
 ರಣಸಂ

- ೨೨ ವ[ತ್ಸ]ರದ ಪುಷ್ಯಸುಧ್ಧ [೧]೦[ನೆ]ಸೋಮನಾರ| ಉತ್ತರಾಯಣ ಶಂ
 ೨೩ ಕ್ರಾಂತಿಯೆಲು ಶ್ರೀ ಮನುಮಹಾಮಣ್ಣಿಳೇಶ್ವರಂ ತದ್ಧವಾಡಿಪು
 ೨೪ ರವರಾಧೀಶ್ವರಂ ನಾರಾಣ| ಧೀಶ್ವರಂ ಪೆರ್ಬುಟ್ಟಿ
 ಕಾಳಾಂಜರ ಪು

- ೨೫ ರವರಾಧೀಶ್ವರಂ ಸನಿವಾರ ಸಿದ್ಧಿ ನೆ[ಱ್]ಯೊಡೆ [ಗಂ]ಡ ಸಂಗ್ರಾಮ
 ೨೬ ಭೀಮ ನುಡಿದನೆ ಗಣ್ಣ ಚೆಲಕೆ ಶರಣಾಗತ
 ೨೭ ವಜ್ರಪಂಜರ ತಾಗಿರಾನ್ತ ನಿಯಂ ಪು
 ೨೮ worn out

- ೨೯ ಶ್ರೀ ಭೋಗೇಶ್ವರ ದೇವರ ದಿಬ್ಬಶ್ರೀ ಪಾದಾರಾಧಕಂ ಪರಬಳ ಸಾಧಕರು
 ೩೦ ಮಪ್ಪ ಶ್ರೀ ಮತ್ತು ವೀರಬಂಧುಗಿದೇವರಸರುಂ ಶ್ರೀ ಮನು
 ೩೧ ಮಹಾಪ್ರಧಾನ ಮಾಯಿದೇವದಕ್ಷಾಯೆಕೆರುಂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದಕ್ಷಿ
 ೩೨ ಣ ವಾರಣಾಸಿ ಅಭಿನವಶ್ರೀಶೈಲವನಿಪ್ಪ ಸೊಂನ್ನೆಲಿಗೆಯ
 ೩೩ ಶ್ರೀ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದೇವರ ಅಂಗಭೋಗರಂಗಭೋಗ
 ೩೪ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಅವಾರಿಚ್ಛತ್ರಕ್ಕೆ ತಡ್ಧೆ ನಾಡಿಸಾಯಿರದೊಳಗೆಣ ಕಂಪಣ
 ೩೫ ದ ಮೂವತ್ತಾಱುಂಬಾಡದ ಬಳಿಯ ಗ್ರಾಮ ಚೊರಹಾರಿಗೆಯಂ
 ೩೬ ಸರ್ಬ್ಬ ನಮಸ್ಕವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಧರ್ಮ ಚಂದ್ರಾರ್ಕ್ಯತತಾರಾಂಬರಂ ಸಲ್ಲಂ ಯಾ
 ಧರ್ಮವಂ
 ೩೭ ಪ್ರತಿಪಾಳಿಸಿದವರೆ ಬಿಟ್ಟರು ಯಾ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ವಕ್ರಸ್ತರಾ
 ೩೮ ದವರು ಯಥೋಗತಿಗಳಿವರು ಮಂಗಳ ಮಹಾ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ||

ಸಂಖ್ಯಾ ಶಾಸನಂ

- ೧ ಗಳಂ . . ಬೇಗ
- ೨ ಯೋ ಸ್ಥಾನದಲು ಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವೂ
- ೩ [ಸ್ತೋ]ದಕಂ ಮಾಡಿ ಕೊಟುದುವಂ ಮನಂ ಪೇಸದೆ
ಕಳೆದುಕೊಂಡೆ . .
- ೪ ಮಾತಾಪಿತ್ರಗಳ ಎಲ್ಲಂ ಯೆಪ್ಪತ್ತೇಳು
ಕೋಟಿ ವರ್ಷಂಬರಂ . .
- ೫ ಗಿಕ್ಕಿ ನೀನಾಹುತಿಗೊಳ್ಳಿರು ಗಂಡಾ ಯೆಲೆ ಪಾಪವೆ ಯೀ ದೇವ
- ೬ ಜುವನೆಂದು ಪಾವಡದ್ದೆನ್ನೆ ಬೇಗ ಶೀಘ್ರಂ ಕೊ . . .
- ೭ ಪುಣ್ಯವೆ ಕವಿಕಾಸಕೆ ಯಿ ಪುಣ್ಯಪಾಪ
- ೮ ಯ್ವುದು ತಪ್ಪುದು ದಿಠ ದಿಠ || ಸ್ವಸ್ತಿ . . .
- ೯ ಚಮಹಾಸಬ್ಬ ದ್ವಾರಾವತೀ ಪುರವರಾಧೀಶ್ವರಂ ವಿಷ್ಣು
- ೧೦ ವಕುಳಕಮಳಕಳಿಕಾ ವಿಕಾಸಭಾಸ್ಕರಂ [ಮಾಳ] ವೀಮಲ್ಲ . . .
- ೧೧ ಪುರಸೆಲ್ಲ ಗೂರ್ಜ್ವರ ವಾರಣಾಂಕುಶ ಪ್ರತಾಪಚಕ್ರವರ್ತಿ
- ೧೨ ರಾಯನಾ ರಾಯ ಣ ಶ್ರೀ
- ೧೩ ಕದೇವವಿಜಯರಾಜ್ಯಉತ್ತರೋರಾತ್ತರಾಭಿವೃದ್ಧಿಪ್ರವರ್ಧಮಾನ
ಮಾಚಂ
- ೧೪ ರಂಬರಂ ಸಲುತ್ತವಿರಲು ಶ್ರೀ [ಮತು] ಶಕವರ್ಷದೆ
೧೧೧೫ ದೆನೆ
- ೧೫ ಪ್ರನಾದಿ ಸಂವತ್ಸರದೆ ಮಾಘಮಾಸ | ಸೋಮವಾರ
ಶಿವರಾ
- ೧೬ . . ಲು* ಸ್ವಸ್ತಿ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಸಸ್ತಿ ಸಹಿತಂ ಪ್ರಧಾನಂ
- ೧೭ ಸೇನಾಧಿಪತಿ ಬಾಹತ್ಯ ನೀತಿ ಚಾ
- ೧೮ ಣಕ್ಕ ನಿಯೋಗಯೋಗಂಧರ ನಾಯ | ನುಯಕ [ಜ] ನ
- ೧೯ ರಣರಂಗರಾಮನುಂ ವಿವೇಕ ವಿದ್ಯಾಧರ
- ೨೦ ಯುಧಿಷ್ಟಿರನುಂ ಅಸಹಾಯ ಶೂದ್ರಕನು ದಣ್ಣಾಯಕ
- ೨೧ ಶ್ರೀಮತು ಚಂಡಿಕಾ
- ೨೨ ದೇವಿಯ ಲಬ್ಧ ವರಪ್ರಸಾದ | ಪಾದಪದ್ಮಾರಾ
- ೨೩ ಧಕನುಂ ಪರಬಳಸಾಧಕರುಮಪ್ಪ | ವಾಧಿಕಾರಿ ಮಾಯಿ
- ೨೪ ದೇವದಣ್ಣಾಯಕರು ಸರ್ವಕಾ ಶ್ರೀ ಶೈಲ] ವೆನಪ್ಪ
- ೨೫ ಸೊ[ಂ]ನ್ನೆ ಲಿಗೆಯ | ಶ್ರೀ [ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ] ಅಂಗಭೋಗರಂ
- ೨೬ ಗೋಪೇಗ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ | ದೊಳಗಣ ಬ
- ೨೭ ಳಿಯ ಗ್ರಾಮ

- ೨೮ ಕೊಟ್ಟು ಧರ್ಮ ಚಂದ್ರಾರ್ಕ ಯೀ ಧರ್ಮವಂ
ಪ್ರತಿ ಪಾಳಿಸಿದ
೨೯ ವರು ಬಿಟ್ಟು ಧರ್ಮ ಯೀ ಧರ್ಮ

ಕೊಡಿಗಿ ಶಾಸನಂ

- ೧ ಸ್ವಸ್ತಿ ಶ್ರೀಯೋಂ ಜಯ ಪರಮೇಶ್ವರ [ರ]ಪರಮಾತ್ಮ ಈ
೨ ಸ್ವರನುರ್ವೀಪವ್ಯಯಡಂ
೩ ಗಿ ಕೊಣ್ಣಪ್ಪನೋರ್ವಣ್ಣಗೆಯಾಗಿ
೪ ಯೋಗಿಗಳ ಮನದ ಕೊನೆಯ ಜ್ಯೋತೀಸ್ವರ
೫ ನುಂ ಪ್ರಿಷಭನ ರೂಪಾಗೆ ಯಜಮಾನನುಂ ಯಾ
೬ ಚಾರ್ಯನುಂ ತಾನೆಯಾಗಿ ಯೋಗಾದಿಸಂಪಂ
೭ ನ [ಖ]ಳೆಯಂಗಳೆಲ್ಲವಂ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಯೋಗ
೮ ರಮಣಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರವಂ ತಳವಿಟ್ಟು ಸಲಾಖೆವಿಡಿದು
೯ ಯುಭಿನವಶ್ರೀಶೈಲವ ಮಾಡಿ ಕಪಿ
೧೦ ಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದೇವರಂ ನೆಲಸಿ ನಿಂ
೧೧ ದು(೦) ಪುಣ್ಯಪಾಪಂಗಳಂ ಬರವೇ
೧೨ [ಳ್ಳು] ಬಂದು ಏಂ ಬೆಸ ದೇವಾಯನಲು ಯೀ
೧೩ ಸ್ಥಾನದಲು ಮಾ(೦)ನೃವಾಗಿ [ಪೂ]ರುಗಳ ಭೂಮಿ
೧೪ ಗಳ ಧನಂಗಳ ಯೀ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಹಸ್ತೋದಕಂ ಮಾ
೧೫ ಡಿ ಕೊಟ್ಟಿದುವಂ ಮನಂ ಪೇಸದೆ ಕಳದುಕೊಂಡ
೧೬ ಪೆನೆಂಬಾತನ [ಯಾ]ತನ ಮಾತಾ ಮಾತಾಪಿ
೧೭ ತುಗಳೆಲ್ಲರ ಯೆಪ್ಪತ್ತಕೋಟಿವರ್ಷಂಬರಂ ಪು
೧೮ ಳುಗೊಣ್ಣದ ನರಕದೊಳಗೆ ನೀನಾಹುತಿ
೧೯ ಗೊಳುತ್ತವಿರು ಕಂಡಾ ಯಲೆ ಪಾಪವೇ ಈ
೨೦ ದೇವನ ಭೂಮಿ ಧನಕ್ಕಾನಂಜುವೆನೆಂದು
೨೧ ಪಂದೆಯಂ ಪಾವಡದಂತೆ ಮನಂ ಬೆವಲು ಪೊಡವಟ್ಟು
೨೨ ನಂ ಬೇಗ [ಸೀ]ಘ್ರಂ ಕೊಂಡು ಬಾ ಕಣ್ಣಾಯ
೨೩ ಲೆ ಪುಣ್ಯವೇ ಕವಿಳಾಸಕ್ಕೆ ಇನ್ನೆಟ
೨೪ ಡಲು ಬೆಂಗೆ ಪುಣ್ಯಪಾಪಂಗಳು
೨೫ ಪಾರ್ಥ್ವಕೊಣ್ಣದೊರ್ಯುದು ದಿಠ
೨೬ ದಿಠ ಸ
೨೭ *ಸ್ವಸ್ತಿ ಸಮಧಿತಪಂಚಮಹಾಸಬ್ಬ
೨೮ ದ್ವಾರಾವತೀಪುರವ [ರಾಧೀಶ್ವರ] ವಿಷ್ಣುವಂ
೨೯ ಶೋಭ್ಯವ ಯಾದವ ಕುಳಕಮಳಕ

- ೩೦ ಳಿಕಾವಿಕಾ[ಸ] ಭಾಸ್ಕರ ರಾಯನಾರಾಯಣ
 ೩೧ ಪ್ರತಾಪ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಜಯಪಾಳದೇವ
 ೩೨ ಶರದೆ ೧[೧]ನೆಯ ದುರ್ಮತಿ ಸಂವತ್ಸರದ
 ೩೩ ಪುಷ್ಯ ಸುದ್ದೆ ೧೧ ಸೋಮವಾರ ವ್ಯತಿಪಾತ
 ೩೪ ಉತ್ತರಾಯಣ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಲು ಸ್ವಸ್ತಿ
 ೩೫ ಸಮಸ್ತ ರಾಜ್ಯಭರನಿರೂಪಿತ ಮಹಾಮಾತೃಪದ
 ೩೬ ವೀವಿ [ರಾಜಮಾನ] ಮನೋಂ[ನ್ನ]ತ ಪ್ರಭುಮಂತ್ರೋತ್ಸಾ
 ೩೭ ಹಸಕ್ತಿತ್ರಯಸಂಪನ್ನನುಂ . . . ರಾಜ್ಯ
 ೩೮ Worn out
 ೩೯ Worn out
 ೪೦ ಪಟ್ಟಸಾಣಾಧಿಪತಿ
 ೪೧ ದೇವದಂಡನಾಯಕರು ಸೋಮದೇವ ದಂಡನಾಯ
 ೪೨ ಕರು ಪ್ರಮುಖಿಕರಣಂ ಮಾಯಿದೇವನಾಯಕ
 ೪೩ ರು [ಅಭಿನವ] ಶ್ರೀಶೈಲ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿನಾಥದೇವ
 ೪೪ ರ ಅಂಗಭೋಗ ರಂಗಭೋಗಜಿಣ್ಣೋದ್ಧಾರ [ಅ]
 ೪೫ ವಾರಿಚ್ಛತ್ರಕ್ಕೆ ಳಿಯ ಗ್ರಾ
 ೪೬ . . ಡೆಯಂ ಸರ್ವಸಮಸ್ಯಂ ಮಾಡಿ ಚಂದ್ರಾರ್ಕ ತಾ
 ೪೭ ರಂಬರಂ ಸಲ್ವನ್ತಾಗಿ ಧಾರಪೂರ್ವಕಂ ಮಾಡಿ
 ೪೮ ಬಿಟ್ಟರು ಮಂಗಳ ಮಹಾ ಶ್ರೀ

ಸಂಗೂರು ಶಾಸನಂ

- ೧ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮನಾಥ ಸರಣು|| ನಮಸ್ತುಜ್ಞಸೀ
 ೨ ರಸ್ತುಂಭೀ ಚಂತ್ಯ ಚಾಮರಚಾರವೇ! ತ್ರೈಲೋಕಂ ನಗರ
 ೩ ರಂಭಾಯ ಮುಲಸ್ತಾಮ್ಭಾಯ ಸಂಭವೇ||
 ೪ ಸ್ವಸ್ತಿ ಶ್ರೀ ಓಂ ಜಯಪರಮೇಸ್ವರ ಪರಮಾತ್ಮಯೀಸ್ವರನುವ್ವೀರ್
 ಪರ್ವಿ[ಯ]
 ೫ ಡಂಗಿಕೋಣ್ಣಪ್ಪನು ಪೋರ್ಬ್ಬಣ್ಣಗೆಯಾಗಿ ಯೋಗಿಗಳ ಮನದ ಕೊನೆಯ
 ೬ ಜೋತೀಸ್ವರನುಂ ವಿಸಭನ ರೂಪಾಗಿ [ಯ]ಜಮಾನನುಂ ಆಚಾರ್ಯನುಂ
 ತಾ
 ೭ ನೆಯಾಗಿ ಯೋಗಾದಿ ಸಂಪನ್ನ [ಬ]ಳಿಯಂಗಳೆಲ್ಲವಂ ಸಂಪಾದಿಸೀ ಯೋ
 ೮ ಗ[ತರು]ಜಯ ಕ್ಷೇತ್ರವನೆ ಸ್ತಳವಿಟ್ಟು ಸಲಾಖೆವಿಡಿದು ಅಭಿನವ
 ಸ್ರಿಸೈಳವನೆ ಮಾ
 ೯ ಡಿ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದೇವನೆ ನೆಲಸಿ ನಿಂದು ಪುಣ್ಯಪಾಪಂಗಳಂ
 ೧೦ ಬರಂ ಪೇಳ್ವು[ಬೆ]ಸಂ ಪೇಳುತ್ತವಿರಲು ಏಂ ಬೆಸ ದೇವಾ ಎನಲು ಯೀ ಸ್ತಾ

- ೧೧ ನದಲು ಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪೂರುಗಳಂ ಭೂಮಿಗಳಂ ಧನಂಗಳಂ ಯೀ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ
 ೧೨ ಹಸ್ತೋದುಕವಂ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟುದುಂ ಮನಂ ಪೇಸದೆ ಕಳೆದುಕೊಂಡಪೆ
 ೧೩ ನೆಂಬಾತನ ಆತನ ಮಾತಾ ಮಾತಾ ಪಿತ್ತುಗಳೆಲ್ಲಂ ಎಷ್ಟತ್ತೇಳು ಕೋಟಿ
 ವರುಸಂ
 ೧೪ ಬರಂ ಪುಕುಗೊಂಡದ ನರಕದೊಳಗಿಕ್ಕೆ ನೀನಾಹುತಿಗೊಳುತ್ತಿರು ಕಂಡಾವ
 ೧೫ ಲೆ ಪಾಪವೇ॥ ಯೀ ದೇವನ ಭೂಮಿ ಧನಕ್ಕಾನಂಜುವೆನೆಂದು ಪಂದೆಯಂ
 ೧೬ ಪಾವಡದ್ದಂತೆ ಮನಂ ಬೆದಲು ಪೊಡವಟ್ಟಿನಂ ಬೇಗ ಸೀಘ್ರಂ ಕೊಂಡು
 ಬಾ ಕಂಡಾ
 ೧೭ ಎಲೆ ಪುಣ್ಯವೇ ಕವಿಲಾಸಕ್ಕೆ ಯಿಂತೆರಡು ಬೆಂಗೆ ಪುಣ್ಯ ಪಾಪಂಗಳು
 ೧೮ ಪಾದ್ವು ಕೊಂಡೊಯ್ದುದು ತಪ್ಪದು ದಿತ ದಿತಂ ಸತ್ಯಂಗಂಡಿರೆ॥ ಯೆಂಬು
 ೧೯ ದು ಗುರು ಸಿದ್ಧರಾಮನಾಥದೇವರ ವಚನ ॥ ಸ್ವಸ್ತಿ ಶ್ರೀ ಪ್ರಿಥ್ವೀವಲ್ಲಭಂ
 ೨೦ ಮಹಾರಾಜಾಧಿರಾಜ ಪರಮೇಶ್ವರ ಪರಮ ಭಟ್ಟಾರಕ ದ್ವಾರಾ
 ೨೧ ವತೀಪುರವರಾಧೀಶ್ವರ ಯಾದವ ಕುಳಕಮಳಕಳಿಕಾವಿಕಾಶ ಬಾ
 ೨೨ ಸ್ಮರಗೂರ್ಜ್ವರರಾಯ ವಾರಣಾಂಕುಶ ಮಾಳವರಾಯ ಮದನಶ್ರೀಶ್ರ
 ೨೩ ತೆಲುಂಗರಾಯ ಸಿರಷ್ಯಮಳ ಮೂಳೋತ್ಪಾಟನ ರಾಯಜಗರಾಂಪ ರಾ
 ೨೪ ಯ ನಾರಾಯಣೇತ್ಯಾದಿ ನಾಮಾವಳಿ ವಿರಾಜಮಾನ ಪೌಡಪ್ರತಾಪ
 ೨೫ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಮಹಾದೇವರಾಯ ವಿಜಯ ರಾಜ್ಯೋದಯ॥ ತತ್ತ್ವ
 ೨೬ ದ ಪದುಮೋಪಜೀವಿನೋ ದೇವರಾಜಸ್ಯ ಪೂರ್ವಪುರುಶ ವರ್ಣನಂ॥ ಸ
 ೨೭ ಮಜನಿ ವತಿಷ್ಠವಂಶೇ ಚೌಡರಸಃ ಶಿವಪದಾಬ್ಜ ಮಧುಭ್ರಿಂಗಃ
 ೨೮ ತಸ್ಮಾದಮಿತರಸೋ ಭೂದನುಪಮ ಗುಣರತ್ನಸಾಗರಃ ಸುಜ
 ೨೯ ನಃ ತತೋ ಭೂದ್ವೇವ ಮಂತ್ರೀಶಃ ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧೇರಿವ ಚಂದ್ರಮಾಃ ಯತುಕ
 ೩೦ ರೋ ವಿಬುಧಾನಂದಕರಃ ಸರ್ವಾಭಯಂಕರಃ॥ ಸ್ವಸ್ತಿ ಶ್ರೀ ಮನುಮ
 ೩೧ ಹಾಪ್ರಧಾನಂ ಸಕಳಜನ ತಥ್ಯೋ ನಿಧಾನಂ ನಿಯೋಗ ಯೋಗಂಧರಃ
 ೩೨ ಪತಿಕಾರ್ಯ ದುರಂಧರಃ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಸುಜನೋಪಕಾರಿ ಸಮಾರಾ
 ೩೩ ಧೀತ ಭೂದೇವಃ ಶ್ರೀಸೋಮನಾಥ ದೇವಲಬುಧ ವರಪ್ರಸಾದೋ ದೇವರಾಜೋ
 ೩೪ ಶ್ರೀ ಮಹಾದೇವನುಪಾಜ್ಞಯಾ ದಕ್ಷಿಣಾಂಭುವಂ ಪಾಲಯಂ ನು
 ೩೫ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮಾಧೀಕ್ಷಿತಂ । ಸೊಂನಲಿಗೆನಗರಮವಲೋಕ್ಯ ಶ್ರೀ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ
 ೩೬ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಆಲೋಕನ ಪೂತಾಂತರಂಗೋ ಧಂಮ್ನೋ ಮನೋ
 ೩೭ ನಿಧಾಯ ತಸ್ಯ ದೇವಸ್ಯಾಂಗರಂಗ ಭೋಗಾತ್ಥಂ ಜಿಣ್ಣೋದ್ಧಾರಾನಾಥ
 ೩೮ ಸಂರಕ್ಷಣ ವಾರಿಸತ್ತ ನಿತ್ಯ ಹೋಮಾದ್ಯನೇಕ ಧರ್ಮಬ್ಜ
 ೩೯ ಯಾಯ॥ ಬಾಸೂರವಿಷಯ ಮಧ್ಯವರ್ತಿನಂ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸೀಮಾಸಮಂನ್ವಿತಂ
 ಚಂಗೂರ ನಾಮಧೇಯಂ ಗ್ರಾ
 ೪೦ ಮಂ ನಿಧಿನಿಕ್ಷೇಪ ಜಲ ಪಾಷಾಣ ಸಮಂನ್ವಿತಂ ದಂಡಸು
 ೪೧ ಲ್ಯಾ ವಿವಿಧಾಯಾಂನ್ವಿತಂ ರಾಜಪುರುಷೈರನಂಗುಲಿಪ್ರೇ
 ೪೨ ಕ್ಷಣೇಯಂ ಸರ್ಪನಮಸ್ಯಂ ಕೃತ್ವಾ॥ ಶಕದಾರಭ್ಯ ೧ [೧]೮೬ನೆಯ
 ೪೩ ರಕ್ತಾಕ್ಷಿ ಸಂವತ್ಸರಸ್ಯ ಪುಶ್ಯಮಾಸೇ ಅದ್ವೋದಯ
 ೪೪ ತಿಥೌ ಹಿರಂಕೋದಕ ಪೂರ್ಬಕಂ ಪ್ರದಾತಾ॥

- ೪೫ ಯಿರುಳುಂ ಪಗಲುಂ ಪರಿವ ಕೊಳ್ಳಿಕಳ್ಳನಾದೊಡಂ ಮನೆಯ
 ೪೬ ಮಹಾಮಂಡಲೇಸ್ವರನಾದಡಂ ಧರೆಯನಾಲ್ವ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದ
 ೪೭ ಡಂ ಶ್ರೀ ಮನು ಮಹಾಮಹಿಮ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲೇಸ್ವರ ದೇವರ
 ೪೮ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಚತುರಾಸ್ರಯದ ನಾಲ್ಕುಂದಸೆಯ ವಳೆಯದೊಳಗೆ ವೊ
 ೪೯ ಳಗೆ ಹೊಜಿಗಿಪ್ಪ ಧನಕ್ಕೆ ಅರಸುಗಳೊಳಕ್ಕು ಕೊಳ್ಳಿಕಳ್ಳರೊಳಕ್ಕು
 ಮನಂ ಪೇಸೆ
- ೫೦ ದೆ ಕಳದುಕೊಂಡೆನೆಂಬಾತನ ಆತನ ಮಾತಾ ಮಾತಾ ಪಿತ್ತುಗ್ಗ
 ೫೧ ಕೆಲ್ಲಂ

The rest of the vachana is a reproduction of line 13-19 of the previous vachana to 57(line 4-19) with slight orthographical variations. 57-58 Imprecatory verse beginning with ದಾನಪಾಲನ

- ೫೯ [ಸೋ]ದರ ಸೋಮಗೌಡ ಸೋದರ ಸೋಮಗೌಡ ಹಿಟ್ಟುಕಾ
 ೬೦ ಳರಿಗೆ ಆಟುವಣ ಮತ್ತರಿಗೆ ಹುನೇರಡು ಹೊಂನ ಮರಿಯಾ
 ೬೧ ದೆ ಕೋಲು ಕೊಳಗ ದೇವರಿಗೆ|| ಮದುವೆಯಾಯ ಮಾನೆಣ್ಣೆ ಹಡಿಯದೆ
 ೬೨ ತಿಪ್ಪೆಸುಂಕ ಅಪ್ಪಭೋಗ ತೇಜಸಾಂಮ್ಯ [ಗೌ]ಡುಗಳಿಗೆ ಹಿರಿಯ
 ೬೩ ಸೋಮಗೌಡನ ವುಂಬಳಿ ಮತ್ತರು ಎರಡು ಚಿಕ್ಕಸೋಮ ಗೌಡನ ವುಂ
 ೬೪ ಬಳಿ ಮತ್ತರು ಎರಡು ಯೀ ಗೌಡು ಹಿಟ್ಟುಕಾಳರ ಬೆಳದ ಬೆಳಸಿನಾಯ
 ೬೫ ವು ತಮ್ಮದು|| ದೇವರ ಮನೆಯ ಹೆಗ್ಗಡೆ ಚೌಡರಸಂಗೆ ಮತ್ತರು ಎರಡು
 ೬೬ ಮನೆಯುವಂ ಶ್ರೀ ಮಾಂನೃವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟರು||

ಕೋಳೀಸಾಲೆ ಶಾಸನಂ

- ೧ . . ದ್ವರಾಮನಾಥ ಸರಣು||
 ೨ . . ಪರಮೇಸ್ವರ ಪರಮಾತ್ಮ
 ೩ . . ಬರ್ಪರ್ವಿಯಡಂಗಿ ಕೊಂ
 ೪ . . ನೊಬ್ಬಂಣಿಗೆಯಾಗಿ ಯೋಗಿ
 ೫ . . ನದ ಕೊನೆಯ ಜೋತಿಶ್ಯನನೊ
 ೬ . . ನ ರೂಪಾಗಿ ಯಜಮಾನನುಂ
 ೭ . . ಯ್ಯನುಂ ತಾನಿಯಾಗಿ ಯೋಗಾ
 ೮ . . ನ್ನಖಳಿಯಂಗಳೆಲ್ಲವಂ ಸಂಪಾ
 ೯ . . ಗರಮಣೀಯ ಕ್ಷೇತ್ರವನೆ ಸ್ಥಳದಿ
 ೧೦ . . ಪೆವಿಡಿದು ಅಭಿನವ ಶ್ರೀ ಸೈಳವ
 ೧೧ . . ಡಿಕಬಲಿಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದೇ
 ೧೨ . . ಸಿ ನಿಂದು ಪುಂಣ್ಯಪಾಪಗಳ

- ೧೩ . . ೦ ಪೇಳ್ವು ಬೆಸ ಪೇಳುತ್ತಮಿರಲು
 ೧೪ . . ಸಂ ದೆವಾಯ . ಲು|| ಯಿ ಸ್ಥಾ
 ೧೫ . . ಊರುಗಳಂ ಭೂಮಿಗಳಂ
 ೧೬ . . ಕಂ |ಯೊ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಹಸ್ತೋದಕಂ ಮಾ
 ೧೭ . . ದುಕೆಲ ಮನ ಪೆಸದೆ ಕರೆದುಕೊ
 ೧೮ . . ನೆಂಬಾತನ| ಆತನ ಮಾತಾ ಮಾತಾ
 ೧೯ ಪಿತ್ತುಗಳೆಲ್ಲವಂ| ಯೆಪತ್ತಯೇಳು ಕೋ
 ೨೦ ಟಿ ವರುಷಂಬರಂ| ಪುಳುಗೊಂಡದ ನರ
 ೨೧ ಕದೊಳಗಿಕ್ಕಿ| ನಿನಾಹಂತಿ ಗೊಳುತ್ತಿರುವ ಗಂ
 ೨೨ ಡಾ ಲೆ ಪಾಪವೇ ಯಿ ಮಹಾದೇವನ
 ೨೩ ಭೂಮಿದನಕ್ಕೆ| ಅಂಜುವೆನೆಂದು| ಪಂದೆ
 ೨೪ ಯಂ ಪಾವಡದ್ದಂ ತು ಮನಂ ಬೆದಲು ಪೊಡವಟ್ಟು
 ೨೫ ನಂ| . . ಬೇಗ ಸಿಪ್ಪಂ ಗೊಂಡು. ಬಾ ಕಂಡಾ ಯೆಲೆ
 ೨೬ ಪುಣವೆ ಕವಿಳಾಸಕ್ಕೆ| ಯಿಂತೆರಡು- . ೦ಗೆ ಪುಂ
 ೨೭ ಣ್ಯಪಾಪಂಗಳು ಪಾದ್ದು ಕೊಂಡೊಯ್ದುದು|| ತ
 ೨೮ ಪ್ಪದು ದಿಟ ದಿಟಂ ಸತ್ಯಂ ಗಂಡಿರೆ ಯೆಂ
 ೨೯ ಬುದು ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮನಾಥನ ಶ್ರೀವಚನ||
 ೩೦ ಸ್ವಸ್ತಿ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಸಹಿತಂ| ಶ್ರೀ ಮನ್ಮಹಾ
 ೩೧ ಮಂಡಳೀಶ್ವರಂ| ಸಾಹಿತ್ಯರತುನಾಕರಂ| ಸರ
 ೩೨ ಣಾಗತವಜ್ರಪಂಜರಂ| ವೈರಿ ಪನ್ನೆಗವೈನ
 ೩೩ ತೇಯನುಂ| ಮಲೆಯ ಮಂಡಳಿಕ ವಿಭ್ರಾಡನುಂ|
 ೩೪ ಮಲಪರೊಳು ಗಂಡನುಂ| ಗಂಡಭೇರುಂಡನುಂ|
 ೩೫ ಕದನಪ್ರಚಂಡನುಂ| ಮಲೆವ ಮಂಡಳಿಕ ಕೋಳಾಹಳ
 ೩೬ ನುಂ| ಉದಂಡ ಮಂಡಳಿಕ ಕಾಳಾನಳನುಂ| ಸು
 ೩೭ ಭಟಸಿಖಾಮಣಿ| ಆಶ್ರಿತ ಜನ ಚಿಂತಾಮಣಿ|| ವೈ
 ೩೮ ರಿ ಘರಟ್ಟು| ದುಷ್ಟಮಂಡಳಿಕ ದಿಶಾಪಟ್ಟು| ಸಾಹಿ
 ೩೯ ತ್ಯ ಜನಹೃತ್ಸರೋಜನೀ ವಿರಾಜಿತ| ರಾಜಹಂ
 ೪೦ ಸ| ಅರಿಮಂಡಳಿಕ ವಿಧ್ವಂಸ| ಹಯಾ
 ೪೧ ರೂಡಾಧಿಕ ಸಾಳಿಹೋತ್ರ ರೇಖಾರೇವಂತ| ಪರಬ
 ೪೨ ಳಕ್ರಿತಾಂಗ| ಜಯಾಂಗನಾಕಾಂತ| ಶ್ರೀಮತು
 ೪೩ ಬಿಲ್ಲೇಶ್ವರ ದೇವರ ಶ್ರೀ ಪಾದಪಂಕೇಜ ಭ್ರಮರನೆನಿಸಿದ
 ೪೪ ಬೀರರಸರ ವಿಜಯರಾಜ್ಯಮುತ್ತುರೋತ್ತರಾಭಿ
 ೪೫ ವ್ರಿದ್ಧಿ ಸಕವರುಷ ೧೧೭೮ನೆಯ ನಳ ಸಂವ
 ೪೬ ತ್ಸರದೆ ಚೈತ್ರ ಬ ೩೦ ಸೋಮವಾರ ವಿಶೇಷವರ್ಷದಲು
 ೪೭ ಶ್ರೀಮತು ದಕ್ಷಿಣ ವಾರಣಾಸಿ| ಅಭಿನವ ಶ್ರೀಸೈಳ
 ೪೮ ವೆನಿಪ್ಪ ಶ್ರೀ ಸೊಂನಲಿಗೆಯ ಪುರದ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ
 ೪೯ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದೇವರ| ಅಂಗ ಭೋಗ ರಂಗಭೋಗ

- ೫೦ ಖಂಡಸ್ಪುಟಿತ ಜೀರ್ಣೋಧಾರ । ನಿತ್ಯಹಾರ ! ಆ
 ೫೧ ವಾರಿತ್ಯತ್ರಕ್ಕೆ! ತಂಮ್ಮ ಜಿಡುವಳಿಗೆ ನಾಡೊಳಗಣ
 ೫೨ ಕೋಳಿಗೆಸಾಲೆಯ! ಪೂರ್ವ ಸೀಮೆ! ಚತುರಾಘಾ
 ೫೩ ಟದೊಳಗಣ ಜಲ ಪಾಷಾಣ ನಿಧಿ ನಿಧಾನ ನಿಕ್ಷೇಪ ಸ
 ೫೪ ಹಿತ! ಸರ್ವ್ವ ಬಾಧೆ ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ಧಾರಾಪೂ
 ೫೫ ವರ್ವಕಂ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟ ಧರ್ಮ ಚಂದ್ರಾಕೃತ್ ತಾರಂಬರ
 ೫೬ ಸಲುತ್ತುಮಿರಲು ಮಂಗಳ ಮಹಾ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ

ಗುಂಡಕರ್ಜಗಿ ಶಾಸನ^೧

ಸಿಂಘಣ (ಕ್ರಿ. ವ. ೧೨೦೦-೧೨೪೭)

- ೧ . . ಯಪರಮೇಸ್ವರ
 ೨ ಈಸ್ವರನು
 ೩ ಅಡ[೦] ಗಿಕೊ [೦]
 ೪ ಬ[೯]ಣೆಗೆಯಾಗಿ
 ೫ . ಗಿಗಳ ಮನದ ಕೊನೆ
 ೬ ಯ ಜೋತೀಸ್ವರನು ಪ್ರಸಭ
 ೭ ನ ರೂಪಾಗಿ ಯಜಮಾ
 ೮ ನ ಆಚಾರ್ಯನುಂ ತಾನೆ [ಯಾ]
 ೯ ಗಿ ಯೋಗಾದಿ ಸಂಪನ್ನ ಕಳಿ
 ೧೦ ಯಂಗಳೆಲ್ಲವಂ ಸಂಪಾದಿಸಿ [ಯೋ]
 ೧೧ ಗರಮಣಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರವನೆ ಸ್ತ
 ೧೨ ಕವಿಟ್ಟು ಸಲಾಕೆವಿಡಿದು ಅಭಿ
 ೧೩ ನವಶ್ರೀ ಸೈಳಮನೆ ಮಾಡಿ ಕ
 ೧೪ ಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದೇವ
 ೧೫ ರೆ ಬುದು ನೆಲಿಸಿ ನಿಂದು ಪು
 ೧೬ ಣ್ಯ ಪಾಪಂಗಳಿಗೆ ಬರಂ ಪೇಳಿ
 ೧೭ ಬೆಸಂ ಪೇಳಲು ಯೇ ಬೆಸೆ
 ೧೮ ದೇವಾ ಯೆಂದೆನಲು ಈ ಸ್ತಾನ
 ೧೯ ದಲಿ ಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವೂರುಗಳ
 ೨೦ ಭೂಮಿಗಳಂ ಧನಂಗಳಂ ಈ
 ೨೧ ಲಿಂಗಕೆ ಹಸ್ತೋದಕಂ ಮಾಡಿ
 ೨೨ ಕೊಟ್ಟುದ ಮನಂ ಪೇಸದ ಕಳೆ
 ೨೩ ದು ಕೊ[೦*] ಡೆಹೆನೆಂಬಾತನ ಆತ
 ೨೪ ನ ಮಾತಾಂ ಮಾತಾಪಿತ್ರಗಳೆ
 ೨೫ ಲಮಂ ಯಪತ್ತಯೋಳು ಕೋಟಿ

೧. South Indian Inscriptions, Vol. XV, P. 226.

- ೨೬ ವರಿಸಂಬರ ಪುಳುಗೊಂಡದ
 ೨೭ ನರಕದೊಳಗಿಕ್ಕಿ ನೀನಾಹುತಿ
 ೨೮ ಗೊ[ಳ್ಳಿ]ರು ಗಂಡಾ ಎಲೆ ಪಾಪಾ [ವೇ]

ನರಡನೆಯ ಮಗ್ಗುಲು

- ೧ ಸ್ವಸ್ತಿ ಸಮಧಿಗತ ಪಂಚಮಹಾ ಸಬ್ದಾಳ [೦]
 ೨ ಕ್ರಿತ ಸ್ರೀಮದ್ವಿಜಯಕಟಕನಿವಾಸ [ಮ]
 ೩ ಹಾರಾಜಾಧಿರಾಜ ಪರಮೇಸ್ವರ ಪರ
 ೪ ಮಂಭಟ್ಟಾರಕಂ ದ್ವಾರಾವತೀ ಪುರವರಾಧೀ
 ೫ ಸ್ವರಂ ವಿಷ್ಣುವಂಶೋದ್ಭವಂ ಯಾದವ
 ೬ ಕುಳಕಮಳ ಕಳಿಕಾವಿಕಾಸ ಭಾಸ್ಕ
 ೭ ರಂ ಅರಿರಾಯ ಜಗರಂಪ ನಿಜಭುಜ
 ೮ ಮಂದರ ಮಥಿತ ಮಾಳವ ಮಹಾರ್ಣವ [ಪೋಚ್ಚಳಿ]
 ೯ ತ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸ್ವಯಂಬರ ಗೂರ್ಜರ ವಾರ
 ೧೦ ಕಾಂಕುಸಂ ತಲುಂಗರಾಯ ಸಿರೇಕ [ಮ]
 ೧೧ ಕನಾಳ ಮೂಳೋತ್ಪಾಟ [ನ] ಕರಂ ಕರ್ಣಾಟರಾ
 ೧೨ ಯವಂಶಾಭಿರಾಮಂ ನೆಲದುರ್ಗ್ಗ ಗಿರಿ
 ೧೩ ದುರ್ಗ್ಗ ಜಲದುರ್ಗ್ಗ ವನದುರ್ಗ್ಗ ವಿದ್ರಾವಣ
 ೧೪ ರಾಯ ವಿಜ [ಯ] ರಾಯನಾರಾಯಣ
 ೧೫ ಶ್ರೀಮತು ಪ್ರೌಢಪ್ರತಾಪ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಶ್ರೀ
 ೧೬ ಸಿಂಘೇದೇವ ವಿಜಯರಾಜ್ಯ ಮುತ್ತರೋ
 ೧೭ ತ್ವರಾಭಿವ್ರದ್ಧಿ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನಮಾಚಂ
 ೧೮ ದ್ರಾಕ್ಯ ತಾರಂಬರ ಸಲುತ್ತುವಿರಲು *
 ೧೯ ಶ್ರೀಗೌರೀ ಕುಚಕುಂಕುಮಾಂಕಿತ ವಿಷೌ (ಶಾ) ಕೋ
 ೨೦ ರಸ್ಥ ಕೋದ್ಭಾಸಕಂ ನಾಗೇಂದ್ರಾಮರ ಸಿ
 ೨೧ [ದ್ಧ] ಪೂಜಿತ ಪದಾಬ್ಜಂ ತ್ರಿಜಗ [ದ್ರ]
 ೨೨ ಕ್ಷಕಂ ರಾಗಂಬೆ [ತ್ರಿ] ರ ರಾಮನಾಥನೊ
 ೨೩ ಲವಿಂ ಶ್ರೀ ರಾಮದಂಡಾಧಿಪ . . .
 ೨೪ . . ಅಕ್ಷ್ಮಿಯನಿಳಾ ಚಂದ್ರಾರ್ಕ
 ೨೫ ತಾರಂಬರಂ || [ತ] ನಗಾ [ಳ್ಳಂ] ಕಲಿ ಸಿಂ [ಘಣಂ]
 ೨೬ ತನಗೆ ದೆಯ್ವ ರಾಮ
 ೨೭ ಸೋಮಸಚಿವಂ ತನಗೆ ತಾಯ ನಾಗವೈ
 ೨೮ ತನ್ನೋಪಕೂಳಿನ ನಾಗಾಂಗನೆ ತನ್ನ ಪು
 ೨೯ ತ್ರ [ನ] ಸೇವಿ ಶ್ರೀ ಸೋಮ [ನಾಥಾ]ರ್ಜುನಂ ವಿನುತಂ
 ೩೦ . . ಯ ರಾಯ ರಾಮನೆಸೆದಂ ರಾಯ [ಪ್ರ]
 ೩೧ ಧಾ[ನೋತ್ತಮಂ] * ಸ್ವಸ್ತಿ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಸಸ್ತಿ ಸಹಿ

- ೩೨ ತಂ ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾಪ್ರಸಾದಾಯತಿ ವಿಸಮಹಯಾ
 ೩೩ ರೇವಂತ ಪರಬಲಕ್ರಿತಾಂ
 ೩೪ ಕಟಕಮಾ*

ಫಡೇಕನೂರು ಶಾಸನಂ

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೫೬-೫೭

- ೧ * ಓಂ ಜಯಪರಮೇಸ್ವರ ಪರಮಾತ್ಮ ಈಶ್ವರ
 ೨ ನುರ್ವಿ ಪರ್ವಿ ಅಡಂಗಿಕೊಂಡಿರ್ಪ್ಪ ವೋರ್ಬ್ಬ
 ೩ ಂಣಿಗೆ ಆಗಿ ಯೋಗಿಗಳ ಮನದ ಕೊನೆ
 ೪ ಯ ಜ್ಯೋತೀಸ್ವರನುಂ ವ್ರಿಶಭನ ರೂಪಾಗಿ ಯ
 ೫ ಜಮಾನನುಂ ಆಚಾರ್ಯನುಂ ತಾನೆ ಆ
 ೬ ಗಿ ಯೋಗಾ ಸಂಪಂನ್ನ ಖಳಿಯಂಗಳೆ
 ೭ ಲ್ಲವಂ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಯೋಗರಮಣಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರ
 ೮ ಮನೆ [ಸ್ಥ*] ಕವಿಟ್ಟು ಸಲಾಖೆವಿಡಿದು ಅಭಿನವ ಶ್ರೀಶೈ
 ೯ [ಕವ]ನೆ ಮಾಡಿ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾ
 ೧೦ ಜ್ವನದೇವನೆ ನೆಲಿಸಿ ನಿಂದು ಪುಣ್ಯಪಾ
 ೧೧ ಪಂಗಳು ಬರಂ ಪೇಳ್ವ ಬೆಸಂ ಪೇಳುತ್ತಿರಲು
 ೧೨ ಯೇಂ ಬೆಸಂ ದೇವಾ ಎನ್ನುತ್ತಿರಲು ಯೊ ಸ್ಥಾ
 ೧೩ ನದಲು ಮಾನ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಪೂರುಗಳಂ ಭೂ
 ೧೪ ಮಿಗಳಂ ಧನಂಗಳಂ ಈ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಹಸ್ತೋ[ದ]
 ೧೫ ಕವಂ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟುದಂ ಮನಂ ಪೇಸದೆ ಕ
 ೧೬ ಕೆದುಕೊಂಡಹೆನೆಂಬಾತನ ಆತನ ಮಾ
 ೧೭ ತಾ ಮಾತೆಯ ಪಿತ್ತುಗಳೆಲ್ಲಮಂ ಎಪ್ಪತ್ತೇಳು
 ೧೮ ಕೋಟಿ ವರುಸಂಬರಂ ಪುಳುಗೊಂಡದ ನ
 ೧೯ ರಕದೊಳಗಿಕ್ಕಿ ನೀನಾಹುತಿಗೊಳುತ್ತಿರು ಗಂ
 ೨೦ [ಡಾ] ಎಲೆ ಪಾಪ [ವೇ] ಯೊ ದೇವನ ಭೂಮಿ ಧನಕ್ಕಾ
 ೨೧ [ನಂ]ಜುವೆನೆಂದು ಪಂದೆಯ ಪಾವಡದ್ದಂತೆ
 ೨೨ ಮನಂ ಬೆದಲಿ ಪೊಡವಟ್ಟನಂ ಬೇಗ [ಸೀ]
 ೨೩ [ಘಂ] ಕೊಂಡು ಬಾ ಕಂಡಾ ಎಲೆ ಪುಣ್ಯ
 ೨೪ [ವೇ] ಕವಿಳಾಸಕೆ ಯಿಂತರಡಲಿ ಬೆಗೆ
 ೨೫ [ಪು]ಣ್ಯ ಪಾಪಂಗಳು ಪಾದ್ವರ್ಗೊಂಡೊಯ್ಯ
 ೨೬ ದು ತಪ್ಪದು ದಿಠ ದಿಠ [ಸ]ತ್ಯಂ ಗಂಡಿ
 ೨೭ [ರೆ] ಎಂಬ ಆಜ್ಞಾ ವಚನ ನಿಯಾಮದಿಂ
 ೨೮ ರಚಿಸಿದ ಅನಾದಿಸಿದ್ಧನುಂ ಜಗ [ತ್ವ]
 ೨೯ ಸಿದ್ಧನುಂ ಆ [ಣಿ] ಮಗರಿಮಲಳಿ

೧. South Indian Inscriptions, Vol. XV, p. 233.

*The rest of the inscription is lost.

- ೩೦ ಮ ಮಹಿಮ ಪ್ರಾಚ್ಯ ಪ್ರಾಕಾವ್ಯ ಈಶ [ತ್ವ]
 ೩೧ [ವ] ಸಿತ್ತ್ವಮೆಂಬ ಅಷ್ಟಮಾದಿ [ಗುಣೈಸ್ತ್ವ]
 ೩೨ [ಯ್ಯ] ಸಂಪುನನುಂ ಬೇಳ್ವ ಭಕ್ತ [ಜನ]
 ೩೩ ಮನೋನ್ನತ ಕಳಾಪ್ರಸನ್ನನುಂ . .
 ೩೪ ಕರಣಂ ವಿಸುದ್ಧ ಹರಣಂ ವಕ್ಷಿ [ವ್ವಿ]
 ೩೫ ನಾಜ್ವಳನುಂ ನಾಡಿಭಾಳನುಂ ನಾದ [ಬಿಂ]
 ೩೬ ದುದ್ಧನಿನಂ ದೇಹಸ್ಯ ಸಂಕ್ರಾಮ
 ೩೭ [ಣಂ] ಆತ್ಮಜ್ಯೋತಿ ನಿದರ್ಷಣ ಸ್ವಚ್ಛಂ
 ೩೮ [ದ] ಮೃತುಂಜಮೆಂಬ ದಸಪ್ತ
 ೩೯ [ತ್ಯ]ಯ ಪ್ರಬುದ್ಧನುಂ ಸಿದ್ಧಕು[ಳ] ವಾರ್ಧಿವರ್ಧನ
 ೪೦ [ಸುಧಾ]ಕರನುಂ ಲೋಕವಲ್ಲವಂ ಏ
 ೪೧ ಕಾಕಾರಮಂ ಮಾಳ್ವನೆಂಬ ಶುದ್ಧ . .
 ೪೨ ಬಾಣಮಂ ರಾಮ .
 ೪೩ [ಕು] ದ್ವಾಳನುಂ ಕ್ರೋಧ ವಿಧ್ವಂಸಕನು .
 ೪೪ ಭವ [ಅ]ರಿಗ ಮೂಳನಾಳೋತ್ಪಾಟನ [ಮೋ]
 ೪೫ ಹನಿಮೂರ್ಘಭೇದನನುಂ ಕೆದರೂಡೆ . . .
 ೪೬ ರಣ . . ನನುಂ ಮಾಬ್ಬರಿಯದೊಂ . . .
 ೪೭ ಯ್ಯನುಂ ನೆಲಸಿ ಸ್ವರ್ಗಮರ್ತ್ಯ ಪಾತಾಳ . .
 ೪೮ ಳೋಕ್ಕಮಂ ಪಾವನ ಮಾಡಿ . .
 ೪೯ ಪರಮೂರಾಧ್ಯನುಂ ವೇದವೇದಾನ್ತ ಬೇ [ಷಜ್ಯ]
 ೫೦ ಂ ಸ್ಥೇಯ ಸಮತಾಗುಣಮಂ ಸಾಂಖ್ಯ [ತ] . .
 ೫೧ ಥಮಂ ಬೌದ್ಧ ಸುಧಾತ್ಮತೆಯುಂ [ಜೈ] . .
 ೫೨ ನಚಿತಾಪಂ ಧರ್ಮವುಮಂ ಚಾರ್ವಾ . .
 ೫೩ ದ್ರಿಷ್ಟೋಪನ್ಯಾಸಮಂ ಮೀಮಾಂಸಕ ವಿ [ಚಾ]
 ೫೪ ರ ಚಾತುರ್ಯಮಂ ಪುದುಂಗೊಳ್ಳಿ . .
 ೫೫ ರೂಪಮುಮಂ ನಿಯಾಮಿಸಿ ಐಕ್ಯ . .
 ೫೬ [ವು] ಮಂ ತನ ಸುತರ್ಗ್ಗ ಪೆಸರಿಟ್ಟ ಲೋಕ್ಯಕನಾ
 ೫೭ ಥನೆನಿಪ ಸಿದ್ಧೇಂದ್ರ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಶ್ರೀರಾ
 ೫೮ ಮನಾಥದೇವ ವಿರಚಿತ ಕ್ಷೇತ್ರ ಪ್ರತಿಪಾಳಕ ||
 ೫೯ ಸ್ವಸ್ತಿ ಸಮದಿಗತ ಪಂಚಮಹಾಶಬ್ದಾಳಂ
 ೬೦ ಕ್ರಿತ ಶ್ರೀಮದ್ವಿಜಯ ಕಟಕನಿವಾಸ
 ೬೧ ದ್ವಾರಾವತೀ ಪುರವರಾಧೀಸ್ವರ ವಿಷ್ಣುವಂ
 ೬೨ ಶೋದ್ಧವ ಯಾದವ ಕುಳಕಮಳಕ
 ೬೩ ಳಿಕಾವಿಕಾಸ ಭಾಸ್ಕರ ಮಾಳವೀಮಲ್ಲ ಅರಿ
 ೬೪ ರಾಯಪುರಸ್ಕೆಲ್ಲ ಗೂರ್ಜರವಾರಣಾಂಕುಸ ತೆಲುಂಗರಾ
 ೬೫ ಯ ಸಿರಃ ಕಮಳನಾಳಮೂಳೋತ್ಪಾಟನ ಪುನರಪಿ ಸ್ಥಾ
 ೬೬ ಪನಾಚಾರ್ಯ ಹಮ್ಮೂರರಾಯ ನಿಮ್ಮೂರ್ಘ ಭೇದ

- ೬೭ ನಂ ಭೂದುರ್ಗ್ಗ ಗಿರಿದುರ್ಗ್ಗ ಜಲದುರ್ಗ್ಗ ವನದುರ್ಗ್ಗ ಪ್ರಮು
 ೬೮ ಖ್ಯ ನಾನಾದುರ್ಗ್ಗ ವಿದ್ಯಾವಣ ಸುವರ್ಣ ಕೀರ್ತಿ
 ೬೯ ಗರುಡಧ್ವಜ ಶ್ರೀಮತು ಪ್ರೌಢಪ್ರತಾಪ ಚಕ್ರ
 ೭೦ ವರ್ತಿ ಶ್ರೀಕಂಹರದೇವ ವಿಜಯ ರಾಜ್ಯೋದಯೇ ಶ್ರೀ
 ೭೧ ಮತು ಸಕೇವರ್ಷ ೧೧೭೮ನೆಯ ನಳ ಸಂವತ್ಸ
 ೭೨ ರದ ಶ್ರಾವಣ ಶುದ್ಧ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಿತಿನಾರ ಪ
 ೭೩ ವಿತ್ರಾರೋಪಣ ಮಹೋತ್ಸವಮಂ ಕಂಡು [ಮ] ತಿ [ಗೊಂ]
 ೭೪ ಡು ಭಕ್ತಿಯಂದ* ಸ್ವಸ್ತಿ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಸಸ್ತಿ
 ೭೫ ಹಿತಂ ಶ್ರೀಮತು [ಯಾ]ದವ ನಾರಾಯಣ
 ೭೬ ಪ್ರಉಢಪ್ರತಾಪ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಕಂನ್ನಹರದೇವ
 ೭೭ ವಿಜಯರಾಜ್ಯದ ೧೧ನೆಯ ನಳ ಸಂವ[ತ್ಸರ]
 ೭೮ ಫಾಲ್ಗುಣ ಬಹುಳ ೧೫ ಸನಿವಾರದಂದು
 ೭೯ ಶ್ರೀಮತು ಬಸುರಿಕೋಡ ಮಹಾಪ್ರಭು ಸ [ರ]
 ೮೦ ಕಾಗತ ವಜ್ರಪಂಜರ ಪ್ರಣೂತರಕ್ಷಾಮ
 ೮೧ ಣ ಕಂನ್ನಡನಾಲ್ಕುಸಾಸಿರ ದೇಸಿಯ [ದಂಡ]
 ೮೨ ನಾಯಕ ತಂನ್ನಧಿಕಾರದ [ಹಾಗಿ] ಲು [ಹ]
 ೮೩ [ನ್ನೆ] ಡಱಿಱಿಗಳಣ ಪಡಿಯಕನೂರ [ನೂಲ]
 ೮೪ ರಸರು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯ ಪುದ ಶ್ರೀ ರಾ
 ೮೫ ಮನಾಥದೇವರಿಗೆ ಸರ್ವ್ವನಮಸ್ಯದಿಂ ಧರಾ [ಪೂ]
 ೮೬ [ವರ್ವ]ಕವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟ ದತ್ತಿ || ಮಂಗಳ ಮಹಾ ಶ್ರೀ ||

ಬೆಟ್ಟಗಿ ಶಾಸನಂ

ಕ್ರಿ.ವ. ೧೨೫೭.

- ೧ * ಓಂ ಜಯ ಪರಮೇಶ್ವರ ಪರಮಾತ್ಮ ಈ
 ೨ ಶ್ವರನುರ್ವಿ ಪರ್ವಿ ಅಡಂಗಿಕೊಂಡಿರ್ಪ್ಪ ವೋ
 ೩ ಬ್ಬಂಣ್ಣಗೆಯಾಗಿ ಯೋಗಿಗಳ ಮ
 ೪ ನದ ಕೊನೆಯ ಜ್ಯೋತೀಸ್ವರನುಂ ವ್ರಿಸ
 ೫ ಭನ ರೂಪಾಗಿ ಯಜಮಾನನುಂ
 ೬ ಆಚಾರ್ಯನುಂ ತಾನೆಯಾಗಿ ಯೋಗಾ
 ೭ ದಿ ಸಂಪಂನ್ನ ಖಳಿಯಂಗಳೆಲ್ಲವಂ
 ೮ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಯೋಗರಮಣಿಯ ಕ್ಷೇ
 ೯ ತ್ರಮನೆ ಸ್ತಳವಿಟ್ಟು ಸಲಾಖೆವಿಡಿದು ಅಭಿ
 ೧೦ ನವ ಶ್ರೀ ಸೈಳಮನೆ ಮಾಡಿ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿ
 ೧೧ ಕಾಜ್ಜುನದೇವನೆ ನೆಲಿಸಿ ನಿಂದು ಪುಂಣ್ಯ ಪಾ
 ೧೨ ಪಂಗಳಂ ಬರಂ ಪೇಳ್ವ ಬೆಸಂ ಪೇಳ್ವತ್ತಿ

- ೧೩ ರಲು ಏಂ ಬೆಸಂ ದೇವಾ ಎನಲು ಯೊ ಸ್ಥಾನ
 ೧೪ ದಲು ಮಾನ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಪೂರುಗಳು ಭೂಮಿ
 ೧೫ ಗಳಂ ಧನಗಳಂ ಈ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಹಸ್ತೋದ [ಕ]
 ೧೬ ಮಂ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟುದಂ ಮನಂ ಪೇಸದೆ ಕಳೆದು [ಕೊಂ]
 ೧೭ ಡಹನೆಂಬಾತನ ಆತನ ಮಾತಾ ಮಾತೆ
 ೧೮ ಯ ಪಿತುರ್ಗ್ಗಳೆಲ್ಲಮಂ ಎಪ್ಪತ್ತೇಳು ಕೋಟಿ ವರುಸ
 ೧೯ ಂಬರಂ ಪುಳುಗೊಂಡದ ನರಕದೊಳ
 ೨೦ ಗಿಕ್ಕಿ ನೀನಾಹುತಿಗೊಳುತ್ತಿರು ಗಂಡಾ ಎ
 ೨೧ ಲೆ ಪಾಪವೇ । ಯೊ ದೇವನ ಭೂಮಿ ಧನಕ್ಕಾ [ನ]
 ೨೨ ಂಜುವನೆಂದು ಪಂದೆಯ ಪಾವಡದ್ದಂ
 ೨೩ ತೆ ಮನಂ ಬೆದಲು ಪೊಡವಟ್ಟನಂ ಬೇಗ
 ೨೪ ಸೀಘ್ರಂ ಕೊಂಡು ಬಾ ಕಂಡಾ ಎಲೆ ಪು [ಂ]
 ೨೫ ಣ್ಯವೇ ಕವಿಳಾಸಕ್ಕೆ ಯಿಂತೆರಡು ಬೆಂಗೆ
 ೨೬ ಪುಂಞಪಾಪಂಗಳು ಪಾದ್ವರ್ಗೊಂಡೊ [ಯ್ದು]
 ೨೭ ತಪ್ಪದು ದಿಲೆ ದಿಲೆಂ ಸತ್ಯಂ ಗಂ
 ೨೮ ಡರೆ ಎಂಬ ಆಜ್ಞಾವಚನ ನಿಯಮದಿಂ ವಿ
 ೨೯ ರಚಿಸಿದ ಅನಾದಿ ಸಿದ್ಧನುಂ ಜಗತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧ
 ೩೦ ನುಂ ಅಣಿಮ ಗರಿಮ ಲಗಿಮ ಮಹಿಮ
 ೩೧ ಪ್ರಾಚ್ಯ ಪ್ರಾಕಾವ್ಯ ಈಶಿತ್ವ ವಶಿತ್ವಮೆಂಬ ಅಷ್ಟಮಾ
 ೩೨ ದಿ ಗುಣೈಸ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನ
 ೩೩ ನುಂ ಬೇಳ್ವ ಭಕ್ತಿಜನ ಮನೋನ್ಮುಕತಳಾ
 ೩೪ ಪ್ರಸನ್ನನು ನಿರ್ವಿಫಕರಣಂ ವಿಸುದ್ಧ
 ೩೫ ಹರಣಂ ವಹ್ನಿವ್ವಿನಾಜ್ವಲನಂ ನಾಡಿ
 ೩೬ ಭಾಳನಂ ನಾದಬಿಂದುದ್ದನಿನಂ ದೇಹ
 ೩೭ ಸ್ಯ ಸಂಕ್ರಾಮಣಂ ಆತ್ಮಜ್ಯೋತಿ [ನಿ] ದರ್ಷ
 ೩೮ ಣಂ ಸ್ವ ಭಂದ ಮೃತುಂಜಯ (ಂ) ಮೊ
 ೩೯ ಬ ದಶಪ್ರತ್ಯಯ ಪ್ರಬುದ್ಧನುಂ [ಸಿದ್ಧ]*

ಎರಡನೆಯ ಮುಗ್ಗಲು

- ೧ ಕಳಿಕಾ ವಿಕಾಶ ಭಾಸ್ಕರ [ಮಾಳವಮಲ್ಲ] ಅರಿರಾಯ [ವು]ರ
 ೨ ಸೆಲ್ಲ ಗೊಜ್ಜರ ವಾರಣಾಂಕುಸ ತೆಲುಂಗರಾಯ ಸಿ
 ೩ ರಃ ಕಮನಾಳಮೂಳೋತ್ಪಾಟನ । ಪುನರಪಿ ಸ್ಥಾಪನಾ
 ೪ ಜಾರ್ಯ ಹಮ್ಮಿರಾರಾಯ ನಿರ್ಮಾಳೋಭೇದ ಭೂ

*The continuation is lost. So the lines in the next side are numbered separately.

- ೫ [ದು]ಗ್ಗ ಗಿರಿದುಗ್ಗ ಜಲದುಗ್ಗ ವನದುಗ್ಗ ಪ್ರಮುಖ್ಯ ನಾ
 ೬ ನಾ ದುಗ್ಗ ವಿದ್ರಾವಣ ಕೀರ್ತಿ ಗರುಡಧ್ವಜ ಶ್ರೀಮತು
 ೭ ಪ್ರೌಢಪ್ರತಾಪ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಶ್ರೀಕಹ್ಲರದೇವ ವಿಜಯ
 ೮ ರಾಜ್ಯೋದಯಿ ಶ್ರೀಮತು ಸಕವರ್ಷ ೧೧೭೮ನೆಯ ನಳ ಸಂ
 ೯ ವತ್ಸರದ ಪುಷ್ಯ ಬ ೩೦ ಸೋಮವಾರ ಸೂರ್ಯಗ್ರಹ
 ೧೦ ಣ ವುತ್ಸರಾಯಣ ಸಂಕ್ರಮಾಣದಂದು * ಸ್ವಸ್ತಿ ಸ
 ೧೧ ಮಸ್ತ ವಿಸ್ತುರಿತ ಗುಣಮಹಿಮ ಮಹೋನತ
 ೧೨ ನುಂ [ಸಾ]ಮಂತಸಮಯ ಆ ಜ್ಞಾನಿಯಾಮಸನಿಪ ಆಂ
 ೧೩ ಮಣದೇವ ... ಕುನರದೇವಸುತ ಸಿವಪಾದ
 ೧೪ ಸೇಖರ ಕಲಿಯುಗ ವೀರಭದ್ರಾವತಾರ ಸಿವಸಮಯ
 ೧೫ ಸಂ[ಪಂ]ನ ಬಂಧುಜನಪ್ರಸನ್ನ ವೈಣಾವೈಸಿಕ ನೈ
 ೧೬ .. ತಿಕ ನರ್ತ್ಯಕನಟಕ ಪರೀತ ಗಾಯಕ ದಂಡಿ ಮು
 ೧೭ ಡಿ ಸಿಖಂಡಿ [ಸೋಡಸ] ಯಾಚಕಜನ ಪ್ರಮುಖ್ಯ ದೀ
 ೧೮ ನಾನಾಥ ದರಿದ್ರ ತಿಮಿರ ಹರಣ ದಿವಾಕರ ಸರಣಗತ
 ೧೯ ಕ್ರಿಪಾಕರ ವೈರಿಸಾವಂತ ತಾರಕ ಸಡಾನನಂ ಬುಧಜ
 ೨೦ [ನೋ]ತ್ಪಳತಾ .. ನನುಂ ಸಾವಂತ ಸಮುದ್ರ ..
 ೨೧ ನುಮಂ ಅತಿವಿಸಮಹಯಾರೂಢ ಪ್ರೌಢರೇಖಾ
 ೨೨ ರೇವಂತನುಂ ಸಾವಂತ ಸಿ[ಖಾಮ]ಣಿ ಸಿಂಘ[ಜಿ] ಸಾವಂತ
 ೨೩ ಮಂತರ ರಾಯ ಸ್ಥಾಪನಾಚಾರ್ಯ ಪರಬಳಕ್ರಿತಾಂ
 ೨೪ [ತ]ನುಂ ಆಳಿಂ ಮುಂನಿಱಿವ ಸೌರ್ಯಮಂ ಮೆಱಿ
 ೨೫ ವ ವೀರೋನತಿಕ್ಕ ಕಳಸನುಂ ಸಾಹಸವಿಳಸನುಂ
 ೨೬ ಸಾವಂತವಾಡೆರಾಯನುಂ ರಾಯಕುಮ
 ೨೭ ರನಾರಾಯಣನುಂ ಶ್ರೀ ಸೋಮನಾಥದೇವರ ದಿಬ್ಬ
 ೨೮ ಶ್ರೀಪಾದಪದ್ಮಾರಾಧಕನು ಪರಬಳಸಾಧಕನನಿಪ
 ೨೯ ಮುದ್ದಿಗಿದೇವ ಶ್ರೀಮತು ದಕ್ಷಿಣವಾರಣಾಸಿ ಅಭಿ
 ೩೦ ನವ ಶ್ರೀಸೈಳ ಶ್ರೀ ಸೊಂನಲಪುರವರಾಧೀಸ್ವರ
 ೩೧ ಶ್ರೀ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದೇವರ ಅಂಗಭೋ
 ೩೨ ಗ ರಂಗಭೋಗ ಖಂಡಸ್ಪಟಿತ ಜೇರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಅವಾ
 ೩೩ ರಿಸತ್ರಾದ್ಯನೇಕ ಶ್ರೀ ಕಾರ್ಯಾರ್ತ್ಯಕಂ ಆ ನಾಲ್ವತ್ತು
 ೩೪ ೦ ಬಾಡದೊಳಗೆ ತನಾಳ್ ಪ್ರವಿಷ್ಟಗ್ರಾಮ
 ೩೫ ದೊಳಗೆ ದ[ಟ್ಟು]ಗಿ ಗ್ರಾಮವನು ಅಷ್ಟಾಘಾ
 ೩೬ ಟ ಜಲ ಪಾಷಾಣ ನಿಧಿ ನಿಧಾನ ನಿಕ್ಷೇಪ ..
 ೩೭ ತ್ರಿಕ ಅ[ಷ್ಟ] ಭೋಗ ತೇಜ [ಸ್ವಾ] *

ಕೊಟ್ಟಿಗಿ ಶಾಸನಂ

ಕ್ರಿ.ವ. ೧೨೬೪

- ೧ *ಸ್ವಸ್ತಿ ಶ್ರೀ ಓಂ ಜಯ ಪರಮೇಸ್ವರ ಪರಮಾತ್ಮ ಇಸ್ವರನು [ಬ್ಬೀ]
 ೨ ಪರ್ವಿಯಡಂಗಿ ಕೊಂಡಿಪ್ಪನೊಬ್ಬಂಣ್ಣಿಗೆ
 ೩ ಯಾಗಿ ಯೋಗಿಗಳ ಮನದ ಕೊನೆಯ [ಜೋ]
 ೪ ತೀಸ್ವರನುಂ ಮ್ರಿಶಭನ ರೂಪಾಗಿಯುಂ ಯಜಮಾನ
 ೫ ಆಚಾರ್ಯನುಂ ತಾನೆಯಾಗಿ ಯೋಗಾದಿಸ[ಂ]
 ೬ ಪಂನ ಖಳೆಯಂಗಳೆಲ್ಲವಂ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಯೋಗರಮು
 ೭ ಣೇಯ ಕ್ಷೇತ್ರವನೆ ಸ್ಥಳವಿಟ್ಟು ಸಲಾಖೆತಿಡಿದು ಅಭಿನವ
 ೮ ಶ್ರೀಶೈಲವನೆ ಮಾಡಿ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದೇವ[ನೆ]
 ೯ ನೆಲಸಿ ನಿಂದು ಪುಣ್ಯಪಾಪಂಗಳಂ ಬರಂ [ವೇ]
 ೧೦ ಕ್ಕು ಬೆಸಂ ಪೇಳುತ್ತವಿರಲು ಯೇಂ ಬೆಸಂ ದೇವಾ ಯನ[ಲು]
 ೧೧ ಇ. ಸ್ಥಾನದಲು ಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇದ್ದ ಪೂರುಗಳಂ ಭೂ
 ೧೨ ಮಿಗಳಂ ಧನಂಗಳಂ ಇ ಲಿಂಗಕೆ ಹಸ್ತೋದ[ಕಂ]
 ೧೩ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದಂ ಮನು ಪೇಸದೆ ಕಳೆದುಕೊಂಡಹೆನೆಂ
 ೧೪ ಬಾತನ ಮಾತಾ ಮಾತಾ ಪಿತ್ರರ್ಗ್ಗಳೆಲ್ಲವಂ ಎಪ್ಪತ್ತ ಏ[ಳು]
 ೧೫ ಕೋಟಿವರಸಂ ಬರಂ ಪುಳುಗೊಂಡದ ನರಕದೊಳಗಿಕ್ಕಿ ನೀ
 ೧೬ ನಾಹುತಿಗೊಳುತಿರು ಗಂಡಾ ಎಲೆ ಪಾಪವನೆ ಈ ದೇವನ ಭೂ
 ೧೭ ಮಿಧನಕಾನಂಜುವೆನೆಂದು ಪಂದೆಯಂ ಪಾವಡದ್ದಂ [ತಮ]
 ೧೮ ನಂ ಬೆದರಿ ಪೊಡವಟನಂ ಬೇಗಂ ಸೀಘ್ರಂ ಕವಿಳಾಸಕ್ಕೆ ಕೊಂ
 ೧೯ ಡು ಬಾ ಗಂಡಾ ಎಲೆ ಪುಂಣ್ಯ [ವ] ಇಂತೆರಡು ಬೆಂಗೆ ಪು
 ೨೦ ಣ್ಯ ಪಾಪಂಗಳುಂ ಪಾದ್ದುಕೊಂಡೊ ಇವುದು ತಪ್ಪದು ದಿ
 ೨೧ ಠ ದಿಠಂ ಸತ್ಯಂ ಗಂ[ಡಿ]ರೆ || ಎಂದುದು ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧ[ರ]ಾಮ
 ೨೨ ನಾಥನ ವಚನ || * ಸ್ವಸ್ತಿ ಶ್ರೀ ಸಕದಾರಭ್ಯ ೧೧೮೬
 ೨೩ ನೆಯ ರಕ್ಷಾಕ್ಷಿ ಸಂವತ್ಸರದ ವಯಿಶಾಖ ಸು
 ೨೪ ಥ ಪುಂಣ್ಯಮಿಯಾದಿನಾರದೆಲು ಶ್ರೀ ಮದೇ[ವ] ಗಿತೌ
 ೨೫ ಮಹಾರಾಜಾಧಿರಾಜ ಪರಮೇಸ್ವರ ಶ್ರೀ ಸಾರಂಗ ಪಾ
 ೨೬ ಣೇದೇವ ಚರಣಕಮಳಾರಾಧನುಂ ಪ್ರತಾಪಾತು
 ೨೭ ಳ ವಿಕ್ರಮ ಶ್ರೀ ದಕ್ಷಿಣನರೇಂದ್ರೋ ದ್ವಾರಾವತೀ ಪುರವರಾದೀಸ್ವ
 ೨೮ ರ ಕೀರ್ತಿ ಗರುಡಧ್ವಜ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುವಂ [ಶೋ]ದ್ಭ [ವ] ಯಾದ
 ೨೯ ವ ಪಾರ್ಥಿವ ಕ್ಷೀರೋದ ಚಂದ್ರೋದಯಯಿರಿ
 ೩೦ ರಾಯ ಜಗದ್ಗುಪಯ ಪ್ರತಿಮಲ್ಲ ಗೂರ್ಜರರಾಯ
 ೩೧ ವಾರಣಂಕುಶ ತೆಲುಂಗ ದರ್ಪದಳನದಾವಾನಳ ಹೊ
 ೩೨ ಯಸಣರಾಯ ಕೋಳಾಹಳ ಮಾಳವರಾಯರಾ

೧. South Indian Inscriptions, Vol. XV. P. 241.

*The rest of the record is broken away and lost.

- ೩೩ ಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿ (ತ) ಸ್ವಯಂವರ ಸಹಜ ಸಾಹಸ ಸಂಪಾದಿತ
 ೩೪ ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮೀವರ ಧೈರ್ಯೋರ್ಜಿತ ಮಂದರಾಭೋ
 ೩೫ ಗಪುರಂದರ ಯೌದಾರ್ಯತತ್ಪರ ಸಾಂಬಾ
 ೩೬ ಜ್ಯಸಂಭೋಗ ಮಹೇಂದ್ರ ಪ್ರತಾಪ ಲಂಕೇಸ್ವರ
 ೩೭ [ಪ್ರ]ತಿಜ್ಞಾಪರ [ಸು]ರಾಮ ರಾಯಭುಜುಳಭೀಮ ರಾಯ
 ೩೮ ಯ ನಾರಾಯಣಾವತಾರ ಯಿತ್ಯಾದ್ಯನೇಕ ರಾಜಾ
 ೩೯ [ವಳೀ] ಸಮಾಳಂಕ್ರಿತ ಶ್ರೀಮತು ಪ್ರವೃಢಪ್ರತಾಪ
 ೪೦ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಮ[ಹಾ]ದೇವರಾಯ ರಾಜ್ಯವಿಜಯೋದಯಿ
 ೪೧-೪೬ Worn out

- ೪೭ ನಿಮಿತ್ತ ಶ್ರೀ ಪು[ರ]
 ೪೮ [ಶ್ರ]ಳ ಯೋಗರಮಣಿ.....ಯಪು
 ೪೯ [ರವ]ರಾಧೀಸ್ವರ ಶ್ರೀ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದೇವಸ್ಥ
 ೫೦ ಯಂಗಭೋಗ ರಂಗಭೋಗ
 ೫೧ ಜಿನ್ನೋದ್ಧಾರ ... ಯನೇಕ .. ಪ್ರಾಸಾದ ಅಷ್ಟಶಷ್ಟಿ

Damaged

- ೫೩ ..
 ೫೪ ಶ್ರೀ ಹಲಸಿಗೆದೇಶ
 ೫೫ ಬಾಗಿನಾ
 ೫೬ .. ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸೀಮಾಸ ಜಲ ಪಾಷಾಣ
 ೫೭ ನಿಕ್ಷೇಪ ಅಷ್ಟಭೋಗ ಸಮೇತಂ ಸುಂಕ ಸಾ
 ೫೮ ದ ದಂಡ ಕಾದಿ ಸಕಳದ್ರವ್ಯಾ
 ೫೯ ಸರ್ವಬಾಧಾಪರಿ
 ೬೦ ಹಾರಂ ಸರ್ವನಮಸ್ಕ ಶ್ರೀಮತು ಸಪ್ತಕೋಟೀಸ್ವ
 ೬೧ ರದೇವರಲಬ್ಧವರಪ್ರಸಾದ ಕಾದಂಬಕುಳತಿಳಕ
 ೬೨ ಪಶ್ಚಿಮಸಮುದ್ರಾಧಿಪತಿ ಶ್ರೀ ವೀರ
 ೬೩ ಚಟ್ಟಯ್ಯ [ದೇವರಸರ] .. ರಾಯ ಸಂಪ್ರೀತಿಯ
 ೬೪ ಪೂರ್ವಕಂ ಧಾರಾ
 ೬೫ ಪೂರ್ವಕಂ(೦) ಯಾಚಂದ್ರತಾರಕಂ ಸಮರ್ಪಿತ[ವಾ]ನು |
 ೬೬ ದಾನಪಾಲನಯೋರ್ಮಧ್ಯೇ ದಾನಾಚ್ಛೇದನೋನು ಪಾಲನಂ ದಾ
 ೬೭ ನಾತ್ಸರ್ಗ್ಯಮವಾಪ್ನೋತಿ ಪಾಲನಾದಚ್ಛೇತಂ ಪದಂ ||

ಯೆಡಹಳ್ಳಿ ಶಾಸನಂ

- ೧ ಸ್ವಸ್ತಿಶ್ರೀ ಓಂ ಜಯ ಪರಮೇಶ್ವರ ಪರಮಾತ್ಮ [ಈಸ್ವರ]ನುವಿರ್ವಿಪರ್ವಿ
 ೨ ಯೆಡಂಗಿಕೊಂಡಿಪ್ಪನು ವೋರ್ಬ್ಬಂಗೆಯಾಗಿ ಯೋ

- ೩ ಗಿಗಳ ಮನದ ಕೊನೆಯ ಜೋತೀಶ್ವರನುಂ ಪ್ರಶಭ[ರೂ]ಪಾಗಿ ಯಜಮಾ
 ೪ ನನುಂ ಅಚಾರ್ಯನುಂ ತಾನೇ ಆಗಿ ಯೋಗಾದ್ಧಿಸಂಪನ್ನ[ಖ]ಳಿಯಂಗಳೆ
 ೫ ಲ್ಲಮಂ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಯೋಗರಮಣೀಯ ಕ್ಷೇತ್ರಮನೆ ಸ್ತಳವಿಟ್ಟು ಸಕಾ
 ೬ ಖೆ ಎದಿದು ಅಭಿನವ ಶ್ರೀಶೈಲಮನೆ ಮಾಡಿ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿ[ಗರ]ದೇವ
 ೭ ರು ನೆಲಿಸಿ ನಿಂದು ಪುಂಜಪಾಪಂಗಳಂ ಬರಂ ಪೇಳ್ವು ಬೆಸಂ ಪೇಳ್ವ
 ೮ ಎರಲು ಏಂ ಬೆಸಂ ದೇವಾ ಯೆನಲು ಈ ಸ್ಥಾನದಲು ಮಾಂನೃವಾಗಿ ಊರು
 ೯ ಗಳಂ ಭೂಮಿಗಳಂ ಧನಂ[ಗಳಂ] ಈ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಹ[ಸ್ತೋ]ದಕಂ ಮಾಡಿ
 ೧೦ ಕೊಟ್ಟುದುವಂ ಮನಂ ಪೇಸದೆ [ಕಳೆ]ದು ಕೊಂಡಪೆನೆಂಬಾತನ ಮಾ
 ೧೧ ತಾ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳೆ[ಲ್ಲ]ಮಂ ಎಪ್ಪತ್ತೇಳು ಕೋಟಿ ವರ್ಷಂ ಬರಂಪುಳುಗೊಂ
 ೧೨ ಡದ ನರಕದೊಳಕ್ಕೆ ನೀನಾಹುಗೊಳುತ್ತಿರು ಗಂಡಾ ಎಲೆ ಪಾಪವೆ ಯೀ
 ೧೩ ದೇವನ ಭೂಮಿ ಧನಕ್ಕಾನಂಜುವನೆಂದು ಪಾವಡದಂತೆ ಮನಂ ಬೆದಲು ಪೊಡವ
 ೧೪ ಟ್ಪನಂ ಬೇಗ ಶೀಘ್ರಂ ಕೊಂಡು ಬಾ ಕಂಡಾ ಎಲೆ ಪುಂಜವೇ ನೀಂ ಕವಿಳಾ
 ೧೫ ಸಕ್ಕೆ ಯಿಂತೀ ಎರಡರ ಬೆಂ[ಗೆ] ಪುಂಜಪಾಪಂಗಳುಂ ಪಾದ್ವರ್ಕೊಂಡಿದ್ದು
 ೧೬ ಯುದ್ಧದು ತಪ್ಪದು ದಿಠ ದಿಠಂ [ಸತ್ಯಂ] ಗ[ಂ]ಡಿರೆ [ಎಂಬುದು] ಗುರುವಚನವು ||
 ೧೭ ಸ್ವಸ್ತಿ ಸಮ[ಧಿಗ]ತಪಂಚಮಹಾಸಬ್ದಾಳಂಕ್ರಿತ ಶ್ರೀಮದ್ವಿಜ
 ೧೮ ಯು ಮಹಾರಾಜಾಧಿರಾಜ ಪರಮೇಶ್ವರ ಪ
 ೧೯ ರಮಭಟ್ಟಾರ[ಕ] ದ್ವಾರಾವತೀಪುರವರಾಧೀಶ್ವರಂ ವಿಷ್ಣುವಂಶೋ[ದ್ಭು]
 ೨೦ ವಂ ಯಾ*

ಬೇರೆ ಕೆಲವು ಶಾಸನಗಳ ಸೂಚಿ

ಅಪ್ರಕಟಿತ, ಆದರೆ ಶಾಸನ ಇಲಾಖೆಯ ವರದಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ಹಾಗೂ ಪ್ರಕಟವಾದ ಆದರೆ ವಿಶೇಷ ವಿವರಗಳಿಲ್ಲದ ಕೆಲವು ಶಾಸನಗಳ ವಿಷಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ಪ್ರೊ. ಎಸ್. ಎಂ. ವ್ಯಷಭೇಂದ್ರಸ್ವಾಮಿ ಅವರ ಲೇಖನದಿಂದ*

- ೧ ನಿಲೆಗಾಂವ ಶಾಸನ : ಸ್ವಸ್ತಿ ಶ್ರೀ ಜಯ ಪರಮೇಶ್ವರ ಎಂಬ ವಚನ ಮಾತ್ರವಿದೆ.
 ೨ ಜಂಬಗಾಂವ ಶಾಸನ : ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ 'ಗುರುಸಿದ್ಧರಾಮನಾಥ' ಎಂದಿದೆ.
 ೩ ಇಟ್ಟಿಲ್ ಶಾಸನ : ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ 'ಸಿದ್ಧರಾಮನಾಥ ವಚನ' ಎಂದಿದೆ.
 ೪ ಕಟನೂರು ಶಾಸನ : ವಿವರಗಳು ದೊರಕಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ 'ಜಗದೈಕಗುರು ಸಿದ್ಧರಾಮ' ಎಂದಿದೆ.
 ೫ ಮಂತ್ರವಾಡಿ ಶಾಸನ : ವಿವರಗಳು ದೊರಕಿಲ್ಲ.
 ೬ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಶಾಸನ : ಶಾಸನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ 'ಸಿದ್ಧನಾಥ ಶರಣು' ಎಂದಿದೆ. 'ಕೊಳ್ಳಿಕಳ್ಳಿ' ಎಂಬ ವಚನ ಮಾತ್ರವಿದೆ.

* The continuation is lost.

೧. The Karnatak University Journal, Vol. X, 1966.

ಶಾಸನ ಶಾಖೆಯ ವರದಿಗಳಿಂದ

ಕೆಪ್ಪೆ ನಿಂಬರಗಿ ಶಾಸನ

“Badly damaged and mutilated. Seems to record a gift of village (name lost) in a group of 8 villages included in Tarikāḍu-300 made for worship and offerings to god Kapilasiddha Mallikrājūnadeva of Sonnaligepura by Mādhava-Nāyaka and his son Kēśava-Nāyaka while governing (the country) rājadhāni Ummade.”

—Bom. Kar. coll. No. 39 of 1937-38, p 202

ಗಣಿಜೂರು ಶಾಸನ

“In characters of 7th century A.D., mutilated and damaged. Seems to records a gift. Mentions Śrī Ammaṇṇan as ruling the nāḍu and certain Rēvaṇṇan.”

—Bom. Kar. coll No. 43 of 1932-33

ಕಟಿನೂರು ಶಾಸನ

“Registers the endowment, with the permission of the King of the village Kaṭṭanūr along with all its resources included in Sabi-30 situated in the (Dāra) vāḍa division which formed a part of Palasige-12000, for the benefit of the god Kapilasiddha Mallikārjunadeva of Sonnalige Kshētra by the minister and Sarvādhikāri Nāgaḍēva who was administering from his headquarter's at Dāravāḍa.”

— Annual Report on South Indian Epigraphy for the years 1939-40 to 1942-43

ಅಭ್ಯಾಸ ಸೂಚಿ

ಅ ಭ್ಯಾ ಸ ಸೂ ಚಿ

ಈ ಪ್ರಬಂಧಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡ ಗ್ರಂಥಗಳ, ಲೇಖನಗಳ ವಿವರ:

ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಅನುಭಾವವನ್ನು ಕುರಿತ ಕೃತಿಗಳು

- ೦ Indian Philosophy, Vol. II, Dr. S.Radha-krishnan, George Allen Unwin Ltd., London, 1948
- ೨ ಭಗವಾದೀತಾ (ಸಂಸ್ಕೃತ), Pandurang Javali, Nirnaya Sagara Press, Bombay, 1935
- ೩ ವೀರಶೈವ ತತ್ತ್ವ ಪ್ರಕಾಶ, ಸಂ. ಶಿ. ಶಿ. ಬಸವನಾಳ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮಿತಿ ಲಿಂಗಾಯಿತ ವಿದ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಂಸ್ಥೆ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೪೧
- ೪ A Hand Book of Virasaivism, Dr. S. C.Nandimath, The Literary Committee, L. E. Association, Dharwar, 1942
- ೫ ಪಟ್‌ಸ್ಥಲ ಪ್ರಭೆ, ಡಾ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ಎಪ್ರಿಲ್, ೧೯೬೬
- ೬ ಗೋರಖನಾಥ ಔರ ಭುನಕಾ ಯುಗ, ರಾಂಗೇಯ ರಾಜವ, ಆತ್ಮರಾಮ ಂಫ ಸನ್ಸ್, ದಿಲ್ಲಿ ೬
- ೭ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಶಿಖಾಮಣಿ, ಸಂ. ಕಾಶೀನಾಥಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಪ್ರ. ಬಿ. ಮಹಾದೇವಯ್ಯ, ಶ್ರೀ ಪಂಚಾಚಾರ್ಯ ಇಲೆಕ್ಟ್ರಿಕ್ ಪ್ರೆಸ್, ಮೈಸೂರು, ಮೂರನೇ ಆವೃತ್ತಿ, ೧೯೫೬
- ೮ The Life Divine, Shri Aurobindo, Arya Publishing House, Calcutta, Third Edition, Jan. 1947

- ೯ Lingadharana Chandrica, Editor-Publisher, M. R. Sakhare, Belgaum, Oct. 1942
- ೧೦ The Holy Bible, Authorised King James Version, Collins Clear-Type Press, London
- ೧೧ Advaita and Visishtadvaita, Dr. S.M. Srinivasa-chari, Asia Publishing House, Bombay, 1961
- ೧೨ The Philosophy of Advaita, Dr. T. M. P. Mahadevan, Lugac & Co., London, 1938
- ೧೩ The Varieties of Religious Experience, William James, The New American Library of World Literature, 1961
- ೧೪ ಆಧುನಿಕ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು, ಜಿ. ಹನುಮಂತರಾವ್, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೫೬
- ೧೫ ಹಿಂದೂದರ್ಶನಸಾರ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಪುರಂ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ೧೯೪೦
- ೧೬ ಕನ್ನಡ ಸಂತರ ಪರಮಾರ್ಥ ಪಥ, ಡಾ. ಆರ್. ಡಿ. ರಾನಡೆ, ಅನು : ಎಂ. ಎಸ್. ದೇಶಪಾಂಡೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ೧೯೬೨
- ೧೭ Muhammed the Prophet, Maulana Muhammed Ali, Ahmadiya Anjuman I Ishaya'at I Islam, Lahore, Jan. 1924
- ೧೮ ವಚನಧರ್ಮಸಾರ, ಎಂ. ಆರ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಮೂರ್ತಿ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ೧೯೫೬
- ೧೯ ಪ್ರಭುದೇವರ ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆ, ಸಂ. ಸಂ. ಶಿ. ಭೂಸನೂರಮಠ, ರಾವೂರ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಮಠ ಮತ್ತು ಅದವಾನಿಯ ಕಲ್ಲುಮಠದ ಅಧಿಪತಿಗಳು, ೧೯೫೮
- ೨೦ Sunya Sampadane, Vol. I, Dr. S.C. Nandimath, Prof. L. M. A. Menezes, Dr. R. C. Hiremath, Karnatak University, Nov. 1965
- ೨೧ ಶರಣರ ಅನುಭಾವ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಡಾ. ಎಚ್. ತಿಪ್ಪೇರುದ್ರಸ್ವಾಮಿ, ಪ್ರ. ಡಿ. ಎ. ಕೆ. ಮೂರ್ತಿ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೬೩
- ೨೨ ಲಿಂಗಲೀಲಾವಿಲಾಸ ಬಾರಿತ್ರ, ಸಂ. ಸಂ. ಶಿ. ಭೂಸನೂರಮಠ, ಪ್ರ. ಶ್ರೀ ನಿ. ಪ್ರ. ಸ್ವ. ಮೃತ್ಯುಂಜಯ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳು, ಮುರುಘಾಮಠ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೫೬

- ೨೩ ಬಸವತತ್ವರತ್ನಾಕರ, ವ್ಯಾಕರಣಶೀರ್ಷ ಚಂದ್ರಶೇಖರಶಾಸ್ತ್ರಿ ಹಿರೇಮಠ, ಪ್ರ. ಶಿ. ವಿಶ್ವನಾಥ ಮತ್ತು ಸಿ. ರಾಜಶೇಖರ ಹಿರೇಮಠ ಸಹೋದರರು, ಹೊಳಲು (ಬಳ್ಳಾರಿ), ಪ್ರಥಮ ಅವೃತ್ತಿ, ೧೯೬೧
- ೨೪ ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ದರ್ಶನ, ಡಾ. ಟಿ. ಜಿ. ಸಿದ್ದಪ್ಪಾರಾಧ್ಯ, ಗುಬ್ಬಿ ಶ್ರೀ ಚನ್ನಬಸವೇಶ್ವರ ಗ್ರಂಥಮಾಲಾ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೬೩
- ೨೫ ವಚನಶಾಸ್ತ್ರ ರಹಸ್ಯ, ರಂಗನಾಥ ರಾಮಚಂದ್ರ ದಿವಾಕರ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಕಾರ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೩೬
- ೨೬ Indian Philosophy, Vol. I, Dr. S. Radhakrishnan, George Allen & Unwin Ltd., Revised Edition, 1929
- ೨೭ An Idealist View of Life, Dr. S. Radhakrishnan, George Allen & Unwin Ltd., First Edition, 1932
- ೨೮ A History of Indian Philosophy, Vol. I, Surendranath Das gupta, Cambridge University Press, 2nd Edition, 1932
- ೨೯ Dr. S. Radhakrishnan Souvenir Volume, 1964

ಐತಿಹಾಸಿಕ ನಿರ್ಮಾಣಾತ್ಮಕ ಕೃತಿಗಳು

- ೧ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ, ರಂ. ಶ್ರೀ. ಮುಗಳಿ, ಉಷಾ ಸಾಹಿತ್ಯಮಾಲೆ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೬೦
- ೨ ಯುಗಧರ್ಮ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯದರ್ಶನ, ಕೆ. ಡಿ. ಕುರ್ತಕೋಟಿ, ಪ್ರ. ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೬೨
- ೩ ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಎಂ. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ, ವೋಹನ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೬೨
- ೪ ಅನುಭವಮಂಟಪದ ಐತಿಹಾಸಿಕತೆ, ಚನ್ನಪ್ಪ ಉತ್ತಂಗಿ, ಪ್ರ. ಕಲಾಮಂದಿರ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೫೧
- ೫ ಶ್ರೀ ಬಸವಣ್ಣನವರ ವೀರಶೈವ ಸಮಾಜ, ಪಂ. ವೈ. ನಾಗೇಶಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಪ್ರ. ಮುರುಘಾಮಠ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೬೨
- ೬ ಮಹಾಕವಿ ರಾಘವಾಂಕ, ಡಾ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ, ಶಾರದಾಮಂದಿರ, ಮೈಸೂರು, ತಿದ್ದಿದ ಎರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣ, ೧೯೬೬
- ೭ ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಚರಿತ್ರೆ, ಭಾಗ ೧, ಸಂ. ಬಿ. ಎಂ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೬೪

- ೮ ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಚರಿತ್ರೆ, ಭಾಗ ೨, ಕರ್ನಾಟಕದ ಧರ್ಮಗಳು, ಎಸ್. ಸಿ. ನಂದೀಮಠ, ಕನ್ನಡಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೫೭
- ೯ ಕರ್ನಾಟಕ ಕವಿಚರಿತೆ (ಸಂಪುಟ ೧), ಆರ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಬೆಂಗಳೂರು, ಪರಿಶೋಧಿತ ಮುದ್ರಣ, ೧೯೬೧
- ೧೦ ಶೂನ್ಯತತ್ವವಿಕಾಸ ಮತ್ತು ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆ, ಡಾ. ಹೆಚ್. ತಿಪ್ಪೇರುದ್ರ ಸ್ವಾಮಿ, ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀ ಶಿವರಾತ್ರೀಶ್ವರ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೬೩
- ೧೧ ವೀರಶೈವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಇತಿಹಾಸ (ಭಾಗ ೧), ಬಿ. ಶಿವಮೂರ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು, ಶರಣಸಾಹಿತ್ಯ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ, ಬೆಂಗಳೂರು
- ೧೨ ಪಂಪಮಹಾಕವಿ (ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಲೇಖನ ಸಂಕಲನ), ಪಂಪ ಪ್ರಕಟ ನಾಲಯ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ್ವರ, ೧೯೫೧
- ೧೩ ಭಕ್ತಿಭಂಡಾರಿ ಬಸವಣ್ಣನವರು, ಎಂ. ಆರ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ, ಸತ್ಯ ಶೋಧನ ಪ್ರಕಟನ ಮಂದಿರ, ಕೋಟೆ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಪರಿಷ್ಕೃತ ಮುದ್ರಣ, ೧೯೪೬
- ೧೪ History of Kannada Literature, R. Narasimha-char, The Wesley Press and Publishing House, Mysore, 1940
- ೧೫ Anubhava Mantapa, Rev. C. D. Uttangi, Karnataka Sahitya Mandira, Dharwar, 1955
- ೧೬ ವಿಭೂತಿ (ಸಂಪಾದಿತ), ಶಿವಾದ್ವೈತ ತತ್ವಪ್ರಚಾರಕ ಸಮಿತಿ, ಶಿರಿಯಾಪುರ, ೧೯೧೧
- ೧೭ ಬಸವನಾಳ ಸ್ಮಾರಕ ಸಂಪುಟ, ಸಂ. ಶ್ರೀ ಎಚ್. ಎಫ್. ಕಟ್ಟೀಮನಿ, ಶ್ರೀ ಎಂ. ಜಿ. ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ್, ಬಸವನಾಳ ಸ್ಮಾರಕ ಸಮಿತಿ ಪ್ರಕಟನೆ, ಘೆಬ್ರವರಿ, ೧೯೫೬
- ೧೮ ಪ್ರಮಥಾಚಾರ ದೀಪಿಕೆ, ಶ್ರೀ ಹರ್ಷೇಕರ ಮಂಜಪ್ಪನವರು, ಶ್ರೀ ಮುರುಘಾಮಠ, ಧಾರವಾಡ, ಎಂಟನೆಯ ಮುದ್ರಣ, ೧೯೬೩
- ೧೯ ಮೂರು ಉಪನ್ಯಾಸಗಳು, ಎಂ. ಗೋವಿಂದ ಪೈ, ಕನ್ನಡ ರಿಸರ್ಚ್ ಇನ್‌ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೬೦
- ೨೦ ಸತ್ಯದರ್ಶನ, ಶ್ರೀ ಪ. ಬ್ರ. ಪ್ರ. ನೀಲಕಂಠಶಿವಾಚಾರ್ಯರು, ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ ಗ್ರಂಥಪ್ರಕಾಶನ ಮಂಡಲ, ಸೊಲ್ಲಾಪುರ, ೧೯೬೪
- ೨೧ ಹೊಸಬೆಳಕು, ಮಲ್ಲನಗೌಡ ಪಾಟೀಲ, ಅಖಿಲಭಾರತ ವೀರಶೈವ ಸಂಘ, ಬೆಳಗಾವಿ, ೧೯೬೬
- ೨೨ ಬಸವೇಶ್ವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲ ವಚನದ ಕಥಾಸಾರ, ಸಂ. ಫ. ಗು. ಹಳಕಟ್ಟಿ, ಶಿವಾನುಭವ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ, ಬಿಜಾಪುರ, ೧೯೩೪

- ೨೩ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯ (ಸಂಪಾದಿತ), ಮೈಸೂರು ಸರ್ಕಾರದ ವಾರ್ತಾ ಇಲಾಖೆ, ನವೆಂಬರ್ ೧, ೧೯೫೬.
- ೨೪ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃಷ್ಟಿ, ಡಾ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ, ಶೋಭಾ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ, ಬೆಳಗಾವಿ, ೧೯೫೧
- ೨೫ On Poetry and Poets, T. S. Eliot, Faber and Faber Ltd., London, Third Impression, 1956
- ೨೬ Selected Prose, T. S. Eliot, Penguin Books Ltd., Middlesex, Second Edition, 1958
- ೨೭ The Making of Literature, R.S. Acott-James, Martin Secker & Warburg Ltd., London, Reprint, 1956
- ೨೮ ನವ್ಯತೆ ಹಾಗೂ ಕಾವ್ಯ ಜೀವನ, ವಿ. ಕೃ. ಗೋಕಾಕ, ಕಾವ್ಯಾಲಯ ಪ್ರಕಾಶಕರು, ಮೈಸೂರು, ೧೯೫೫
- ೨೯ ವಿಭೂತಿ ಪೂಜೆ, ಕುವೆಂಪು, ಉದಯರವಿ, ಮೈಸೂರು, ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ, ೧೯೫೬

ಕಾವ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ ವಚನಸಂಕಲನಗಳು

- ೧ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ, ಕವಿರಾಘವಾಂಕ, ಸಂ. ಟಿ. ಎಸ್. ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯ, ಡಿ. ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಘ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ೧೯೪೧
- ೨ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗ್ರಹ, ಸಂ. ಚನ್ನಪ್ಪ ಉತ್ತಂಗಿ, ಕನ್ನಡಕೋಟೆ ಪ್ರಕಾಶನ, ಸೊಲ್ಲಾಪುರ, ೧೯೬೫
- ೩ ಅಲ್ಲಮನ ವಚನ ಚಂದ್ರಿಕೆ, ಸಂ. ಎಲ್. ಬಸವರಾಜು, ನಳಿನೀಶಂಕರ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೬೦
- ೪ ಶ್ರೀ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಪಟ್ನಿಪಾಲ ವಚನಗಳು, ಸಂ. ಪ್ರೊ. ಬಸವನಾಳ ಶಿವಲಿಂಗಪ್ಪನವರು, ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮಿತಿ, ಲಿಂಗಾಯತ ವಿದ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಂಸ್ಥೆ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೬೨
- ೫ ಗಣಭಾಷಿತ ರತ್ನಮಾಲೆ, ಸಂ. ಶ್ರೀ ಮ. ನಿ. ಪ್ರ. ಪ್ರಭುಸ್ವಾಮಿಗಳು, ವಿರಕ್ತಮಠ ಮುರುಘಾಮಠ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೪೮
- ೬ ರಾಘವಾಂಕ ಚರಿತೆ, ಸಂ. ಪ್ರೊ. ಸ. ಸ. ಮಾಳವಾಡ, ಮುರುಘಾಮಠ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೫೪
- ೭ ಚನ್ನ ಬಸವ ಪುರಾಣ, ಸಂ. ಶಿ. ಶಿ. ಬಸವನಾಳ, ಲಿಂಗಾಯತ ವಿದ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಂಸ್ಥೆಯ ವಾಣ್ಮಯ ಶಾಖೆ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೩೪
- ೮ ಬಸವಪುರಾಣ (ಸಂಪುಟ ೧), ಸಂ. ಡಾ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮಿತಿ, ಲಿಂಗಾಯತ ವಿದ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಂಸ್ಥೆ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೫೮

- ೯ ಸೋಮನಾಥ ಚಾರಿತ್ರ, ಸಂ. ಡಾ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ ಮತ್ತು ಡಾ. ಎಂ. ಎಸ್. ಸುಂಕಾಪುರ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ೧೯೬೧
- ೧೦ ಶಿವತತ್ವ ಚಿಂತಾಮಣಿ, ಸಂ. ಎಸ್. ಬಸಪ್ಪ, ಪ್ರಾಚ್ಯವಿದ್ಯಾ ಸಂಶೋಧನಾಲಯ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ೧೯೬೦
- ೧೧ ಸಿಂಗಿರಾಜ ಪುರಾಣ, ಸಂ. ಎಚ್. ದೇವೀರಪ್ಪ, ಪ್ರಾಚ್ಯವಿದ್ಯಾ ಸಂಶೋಧನಾಲಯ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ೧೯೫೦
- ೧೨ ಪ್ರೌಢರಾಯನ ಕಾವ್ಯ, ಪ್ರೊ. ಸಂ. ಶಿ. ಭೂಸನೂರಮಠ, ಮುರುಘಾಮಠ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೫೭
- ೧೩ ರೇವಣ ಸಾಂಗತ್ಯವು (ಚನ್ನಬಸವಕವಿ), ಸಂ. ಸಿದ್ಧಾಂತಿ ಶಿವಶಂಕರಸ್ವಾಮಿ ಪ್ರ. ಜಿ. ಬಿ. ಮುದ್ದಪ್ಪ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೩೨
- ೧೪ ಅಕ್ಕನ ವಚನಗಳು, ಸಂ. ಡಾ. ಎಲ್. ಬಸವರಾಜು, ಪ್ರ. ಡಿ. ವಿ. ಕೆ. ಮೂರ್ತಿ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೬೬
- ೧೫ ಶ್ರೀ ಆದಯ್ಯನ ವಚನಗಳು, ಸಂ. ಉತ್ತಂಗಿ ಚನ್ನಪ್ಪ, ಮುರುಘಾಮಠ ಧಾರವಾಡ, ೧೯೫೭
- ೧೬ ರಾಜಶೇಖರ ವಿಳಾಸಂ, ಸಂ. ಡಾ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ ಮತ್ತು ಡಾ. ಎಂ. ಎಸ್. ಸುಂಕಾಪುರ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ೧೯೬೨
- ೧೭ ಹರಿಹರನ ಮೂರು ರಗಳೆಗಳು, ಸಂ. ಸ. ಸ. ಮಾಳವಾಡ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮಿತಿ, ಲಿಂಗಾಯತ ವಿದ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಂಸ್ಥೆ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೪೭
- ೧೮ ಬಸವರಾಜದೇವರ ರಗಳೆ, ಸಂ. ಟಿ. ಎಸ್. ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯ, ತ. ವೆಂ. ಸ್ಮಾರಕ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ, ಮೈಸೂರು, ಐದನೆಯ ಮುದ್ರಣ, ೧೯೫೯
- ೧೯ ನಂಬಿಯಣ್ಣನ ರಗಳೆ, ಸಂ. ತೀ. ನಂ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ, ಕಾವ್ಯಾಲಯ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೫೧
- ೨೦ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚರಿತೆಯ ಸಂಗ್ರಹ, ಸಂ. ಡಿ. ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್, ಕಾವ್ಯಾಲಯ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೫೧
- ೨೧ ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣ ಸಂಗ್ರಹ, ಸಂ. ಮತ್ತು ಪ್ರ. ಡಾ. ಶಿ. ಚೆ. ನಂದೀಮಠ ಬಾಗಲಕೋಟೆ, ೧೯೫೦
- ೨೨ ದೇವರ ದಾಸಿಮಯ್ಯನ ವಚನಗಳು, ಸಂ. ಫ. ಗು. ಹಳಕಟ್ಟಿ, ಪ್ರ. ಸಮಾಜ ಪುಸ್ತಕಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೬೬
- ೨೩ ಮಡಿವಾಳ ಮಾಚಿದೇವನ ವಚನಗಳು, ಸಂ. ಫ. ಗು. ಹಳಕಟ್ಟಿ, ಶಿವಾನುಭವ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ ೫೦ (ವಿಜಾಪುರ), ೧೯೩೯
- ೨೪ ಮೋಳಿಗಯ್ಯನ ಪುರಾಣ, ಸಂ. ಶಿ. ಭೂಸನೂರಮಠ, ಪ್ರ. ಕಲಾಮಂದಿರ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೫೧
- ೨೫ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವರು ನಿರೂಪಿಸಿದ ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ವಚನಗಳು, ಸಂ. ಫ. ಗು. ಹಳಕಟ್ಟಿ, ಶಿವಾನುಭವ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ, ವಿಜಾಪುರ

- ೨೬ ಸಕಲೇಶ ಮಾದರಸನ ವಚನಗಳು, ಸಂ. ಫ. ಗು. ಹಳಕಟ್ಟಿ, ಶಿವಾನುಭವ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ, ವಿಜಾಪುರ, ೧೯೩೦
- ೨೭ ಘನಲಿಂಗನ ವಚನಗಳು, ಸಂ. ಫ. ಗು. ಹಳಕಟ್ಟಿ, ಶಿವಾನುಭವ ಗ್ರಂಥ ಮಾಲೆ, ವಿಜಾಪುರ
- ೨೮ ಗಣದಾಸಿ ವೀರಣ್ಣನ ವಚನಗಳು, ಸಂ. ಫ. ಗು. ಹಳಕಟ್ಟಿ, ಶಿವಾನುಭವ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ, ವಿಜಾಪುರ
- ೨೯ ಹಡಪದಪ್ಪಣನ ವಚನಗಳು, ಸಂ. ಫ. ಗು. ಹಳಕಟ್ಟಿ, ಶಿವಾನುಭವ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ, ವಿಜಾಪುರ
- ೩೦ ಅಂಬಿಗರ ಚೌಡಯ್ಯನ ವಚನಗಳು, ಸಂ. ಫ. ಗು. ಹಳಕಟ್ಟಿ, ಶಿವಾನು ಭವ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ, ವಿಜಾಪುರ
- ೩೧ ಶಿವಶರಣರ ಸಂಕೀರ್ಣ ವಚನಗಳು, ಸಂ. ಫ. ಗು. ಹಳಕಟ್ಟಿ, ಶಿವಾನುಭವ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ, ವಿಜಾಪುರ
- ೩೨ ಉರಿಲಿಂಗ ಪೆದ್ದಿಗಳ ವಚನಗಳು, ಸಂ. ಫ. ಗು. ಹಳಕಟ್ಟಿ, ಶಿವಾನುಭವ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ, ವಿಜಾಪುರ
- ೩೩ ಕಾಲಜ್ಞಾನದ ವಚನಗಳು, ಸಂ. ಫ. ಗು. ಹಳಕಟ್ಟಿ, ಶಿವಾನುಭವ ಗ್ರಂಥ ಮಾಲೆ, ವಿಜಾಪುರ
- ೩೪ ವಚನಶಾಸ್ತ್ರಸಾರ, ಭಾ. ೧, ಸಂ. ಮತ್ತು ಪ್ರ. ಫ. ಗು. ಹಳಕಟ್ಟಿ, ಬೆಳಗಾವಿ, ೧೯೨೩
- ೩೫ ಕಾಲಜ್ಞಾನ ಸಂಗ್ರಹ, ಭಾಗ ೧, ಸಂ. ಶ್ರೀ ಶಿವಬಸವಸ್ವಾಮಿ, ಶಿವಶರಣ ವಾಚ್ಛಿಯ ಪ್ರಕಾಶ ಕಾರ್ಯಾಲಯ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೪೬

ಬಿಡಿ ಲೇಖನಗಳು

- ೧ ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯ ಆತ್ಮಸಿದ್ಧಿ, ಎಂ. ಆರ್. ರಾಮಸ್ವಾಮಿ, ಶರಣ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂ. ೨೭-೬ (ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೧೯೬೪) ಪು. ೨೪೪
- ೨ ಅನುಭವ ಮಂಟಪ, ಅ. ನ. ಕೃಷ್ಣರಾಯ, ಶರಣ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂ. ೨-೭. ಪು. ೪೨೦
- ೩ ಅರವಿಂದಯೋಗಿಗಳ ಸಾಧನ ಸೂತ್ರ, ಮಧುರಚೆನ್ನ, ಶಿವಾನುಭವ, ಸಂ. ೧೧-೧, ಪು. ೮೧
- ೪ ಅಲ್ಲಮ, ದೇಸಾಯಿ ಪಾಂಡುರಂಗರಾಯರು, ಶರಣಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂ. ೧೭-೧೨ ಪು. ೨೧
- ೫ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು, ದೇಸಾಯಿ ಪಾಂಡುರಂಗರಾಯರು, ಶರಣಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂ. ೨೨-೪ ಪು. ೧೧೯
- ೬ ಆಗಮೋಕ್ತ ವೀರಶೈವಧರ್ಮ, ಎಸ್. ಜಿ. ಸಾವಿರಪೇಕರ, ಶರಣಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂ. ೩೦-೬, ಪು. ೩೨೨

- ೭ ಇಂಗಳಿಗೆಯ ಶಾಸನ, ದೇಸಾಯಿ ಪಾಂಡುರಂಗರಾಯರು, ಶರಣಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂ. ೨೧-೧, ಪು. ೨೯
- ೮ ಇಷ್ಟಲಿಂಗಮಹತ್ವ, ಟಿ. ಜಿ. ಸಿದ್ಧಪ್ಪಾರಾಧ್ಯ, ಶರಣಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂ. ೧೮-೯, ಪು. ೩೮೩
- ೯ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ದೇವುಡು ನರಸಿಂಹಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ಪತ್ರಿಕೆ, ಸಂ. ೧೮-೧, ಪು. ೧-೧೩
- ೧೦ ಕರ್ಣಾಟಕದ ಶಾಸನಸಂಪತ್ತು, ದೇಸಾಯಿ ಪಾಂಡುರಂಗರಾಯರು, ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ಪತ್ರಿಕೆ, ಸಂ. ೪೨-೧, ಪು. ೧೮-೫೩
- ೧೧ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಗೀತದ ಪರಂಪರೆ, ಬಿ. ಶಿವಮೂರ್ತಿಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಶರಣಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂ. ೨೭-೧೨, ಪು. ೫೫೦-೫೫೫
- ೧೨ ಕರ್ಣಾಟಕ ಕವಿಚರಿತೆಯ ಅನುಬಂಧ, ಆರ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್, ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ಪತ್ರಿಕೆ, ಸಂ. ೧೭-೧, ಪು. ೯೫-೧೦೨
- ೧೩ ಕರ್ಣಾಟಕದ ಕಲಚೂರಿಗಳು, ದೇಸಾಯಿ ಪಾಂಡುರಂಗರಾಯರು, ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ಪತ್ರಿಕೆ, ಸಂ. ೨೭-೧, ಪು. ೧೬೫
- ೧೪ ಕನ್ನಡಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಚನಕಾರ್ತಿಯರು, ಗುರುದೇವಿ ಹಿರೇಮಠ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ಪತ್ರಿಕೆ, ಸಂ. ೪೫-೨
- ೧೫ ಕರ್ಮಯೋಗ, ಮಡಿವಾಳಪ್ಪ ಸಾಸನೂರ, ಶಿವಾನುಭವ, ಸಂ. ೫-೧೧, ೧೨, ಪು. ೩೮೦
- ೧೬ ಕೆಲವು ರಗಳೆಯ ಕವಿಗಳು, ಡಿ. ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್, ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ, ಸಂ. ೧೭-೪, ಪು. ೩
- ೧೭ ಕೆಲವರು ವಚನಕಾರರು, ಡಿ. ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್, ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ, ಸಂ. ೧೯-೧, ಪು. ೫
- ೧೮ ಗೀತಾಂಜಲಿ, ಮ|| ವೆಂಕಟೇಶಯ್ಯಂಗಾರರು, ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ಪತ್ರಿಕೆ, ಸಂ. ೯-೧, ಪು. ೨೬-೫೯
- ೧೯ ಚಾಮರಸನ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು, ಬಿ. ಎಸ್. ಮೂರ್ತಿರಾವ್, ಶರಣ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂ. ೧-೪, ಪು. ೨೦೩.
- ೨೦ ಚೌಡದಾನಪುರದ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳು, ಎಸ್. ಸಿ. ನಂದೀಮಠ, ಶಿವಾನುಭವ, ಸಂ. ೪-೩, ಪು. ೧೦೯
- ೨೧ ಜಯಕೀರ್ತಿಯ ಭಂದೋನುಶಾಸನ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಚೀನ ಭಂದಸ್ಸು, ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮೂಲ, ಡಾ. ಎಚ್. ಡಿ. ವೆಲಂಕರ್, ಅನುವಾದ, ಎಚ್. ದೇವೀರಪ್ಪ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ಪತ್ರಿಕೆ, ಸಂ. ೪೦-೧, ಪು. ೧-೨೦
- ೨೨ ತಮಿಳು ನಾಡಿನ ವೈಷ್ಣವ ಭಕ್ತರು, ಎಂ. ಯಮುನಾಚಾರ್ಯ, ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ, ಸಂ. ೨೧-೩. ಪು. ೯೯

- ೨೩ ತಮಿಳು ಪೆರಿಯ ಪುರಾಣಂ, ಡಾ. ಎ. ಎಸ್. ಕೆದಿಲಾಯ, ಶರಣಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂ. ೨೭-೧೦ ಪು. ೪೫೪
- ೨೪ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಶೈವ ಸಂತರು, ಬಿ. ಶಿವಮೂರ್ತಿಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಶರಣಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂ. ೨೬-೧೨, ಪು. ೪೭೫
- ೨೫ ಧರ್ಮವೀರ ಬಸವೇಶ್ವರ, ಎಂ. ನಂಜುಂಡಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಶರಣಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂ. ೩-೪, ಪು. ೨೪೧
- ೨೬ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಜೀವಾಳ, ಎನ್. ಎಸ್. ಅನಂತರಂಗಾಚಾರ್, ಶರಣ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂ. ೧೮-೪, ಪು. ೧೭೨
- ೨೭ ಶ್ರೀ ಪ್ರಭುದೇವರ ಕಾಲ, ಬುದ್ಧಯ್ಯಸ್ವಾಮಿ ಪುರಾಣಿಕ, ಶಿವಾನುಭವ ಸಂ. ೧೦-೨, ಪು. ೮೭
- ೨೮ ಪ್ರವೃತ್ತಿಮಾರ್ಗ ನಿವೃತ್ತಿಮಾರ್ಗ, ಎಂ. ಹಿರಿಯಣ್ಣ, ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ, ಸಂ. ೧೭-೩. ಪು. ೭೭.
- ೨೯ ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳ ವಿಮರ್ಶಾರೀತಿ, ಎಸ್. ಎಸ್. ಮಾಳವಾಡ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ಪತ್ರಿಕೆ, ಸಂ. ೨೧-೪, ಪು. ೨೮೬
- ೩೦ ಪುರಾಣಗಳು, ಎನ್. ಎಸ್. ಅನಂತರಂಗಾಚಾರ್, ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ಪತ್ರಿಕೆ, ಸಂ. ೪೧-೧, ಪು. ೧೨
- ೩೧ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಕೆಲವು ವಚನಗಳು, ದೇಸಾಯಿ ಪಾಂಡುರಂಗರಾಯರು, ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ, ಸಂ. ೩೪-೩, ಪು. ೩೧
- ೩೨ ಬಸವ ಬಿಜ್ಜಳರ ಇತಿಹಾಸದ ಪುನರ್ವಿಮರ್ಶೆ, ಕಪಟರಾಳ ಕೃಷ್ಣರಾವ್, ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ, ಸಂ. ೨೯-೨, ಪು. ೧೨೫
- ೩೩ ಬಸವೇಶ್ವರನು ನಾಥ ಸಿದ್ಧ ಪಂಥದ ಅನುಯಾಯಿ, ಕಪಟರಾಳ ಕೃಷ್ಣರಾವ್, ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ, ಸಂ. ೨೪-೧, ಪು. ೨೧
- ೩೪ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಸಾಧಿಸಿದ ಆರ್ಥಿಕ ಸಮಾನತೆ, ಬಿ. ಸಿ. ಜವಳಿ, ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ, ಸಂ. ೪೩-೪, ಪು. ೭೧
- ೩೫ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ, ಮಾ. ನಂ. ನಂಜಪ್ಪನವರು, ಶರಣಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂ. ೨-೧೦, ಪು. ೩೯೬
- ೩೬ ಬಸವೇಶ್ವರ ಬಿಜ್ಜಳರಾಯ ಚರಿತೆ, ಟಿ. ಎನ್. ಮಲ್ಲಪ್ಪನವರು, ಶರಣ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂ. ೨೭-೧೨, ಪು. ೫೬೭
- ೩೭ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಜನ್ಮ ಸಂವತ್ಸರ, ಮಂಜಪ್ಪ ಹರ್ಡೇಕರ, ಶಿವಾನುಭವ, ಸಂ. ೧-೩, ಪು. ೨೫
- ೩೮ ಬಸವರಾಜದೇವರ ರಗಳೆಯೂ ಬಸವಚರಿತ್ರೆಯೂ, ಎಸ್. ಎಸ್. ಮಾಳವಾಡ, ಶಿವಾನುಭವ, ಸಂ. ೯-೫, ಪು. ೩೭೩

- ೩೯ ಬಸವನೂ ಜಗತ್ತಿನ ಮಹದ್ವಿಭೂತಿಗಳೂ, ಎಸ್. ಎಸ್. ಮಾಳವಾಡ, ಶಿವಾನುಭವ, ಸಂ. ೯-೫, ಪು. ೩೦೧
- ೪೦ ಬಸವನ ತತ್ವಬೋಧ ಅಥವಾ ಸುವಿಚಾರ ಬೆಳಗು, ಎಸ್.ಎಸ್. ಮಾಳವಾಡ, ಶಿವಾನುಭವ, ಸಂ. ೯-೩, ಪು. ೧೮೨
- ೪೧ ಬಸವೇಶ್ವರನ ತತ್ವಗಳು, ಸಿದ್ಧರಾಮಪ್ಪ ಪಾವಟೆ, ಶಿವಾನುಭವ, ಸಂ. ೪-೫, ಪು. ೧೮೯
- ೪೨ ಬಸವೇಶ್ವರ ಕಾಲ ನಿರ್ಣಯ, ಗೋವಿಂದ ಪೈ, ಶರಣ ಸಾಹಿತ್ಯ. ಸಂ. ೨-೧೦, ಪು. ೩೪೭
- ೪೩ ಬಸವೇಶ್ವರ, ಎಸ್. ಶ್ರೀಕಂಠ ಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ಪತ್ರಿಕೆ, ಸಂ ೨೩-೪
- ೪೪ ಭಕ್ತಿ ಭಂಡಾರಿ ಬಸವೇಶ್ವರರು, ಎಂ. ಆರ್. ಶ್ರೀ., ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ, ಸಂ. ೮-೩, ಪು. ೪೫
- ೪೫ ಭಾರತೀಯ ತತ್ವಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ವೀರಶೈವರ ಕಾಣಿಕೆ, ಎಚ್. ಎಮ್. ರಾಘವೇಂದ್ರಾಚಾರ್ಯ, ಶರಣ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂ. ೨-೮, ಪು. ೨೯೦
- ೪೬ ಮಹಾದೇವಿಯಕ್ಕನ ಕೆಲವು ವಚನಗಳು, ತೀ. ನಂ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ, ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ, ಸಂ. ೨೩-೩, ಪು. ೧೩
- ೪೭ ಮಾಣಿಕ್ಯ ವಾಚಕರು ವೀರಶೈವರೆ ? ಎಂ. ಕೆ. ಲಿಂಗಯ್ಯ, ಶರಣ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂ. ೩-೮, ಪು. ೪೫೭
- ೪೮ ಯೋಗ, ಮಡಿವಾಳಪ್ಪ ಸಾಸನೂರ, ಶಿವಾನುಭವ, ಸಂ. ೧-೪, ಪು. ೨೩
- ೪೯ ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರ ಪರಿಚಯ, ದೇವುಡು, ಶರಣಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂ. ೧೮-೧೦, ಪು. ೪೨೧
- ೫೦ ರಾಜಕಾರಣ ಕ್ಷಿಬಸವಣ್ಣ, ಜಿ. ಮರುಳಸಿದ್ಧಯ್ಯ, ಶರಣ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂ. ೧೫-೧, ಪು. ೫
- ೫೧ ರೇವಣ ಸಿದ್ಧನ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ಕಲ್ಪನೆಯ ವಿಕಾಸ ಮತ್ತು ಅವನ ಕಾಲ, ಕಪಟರಾಳ ಕೃಷ್ಣರಾವ್, ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ಪತ್ರಿಕೆ, ಸಂ. ೨೭-೩
- ೫೨ ಶ್ರೀ ರೇವಣಸಿದ್ಧರ ಬಗೆಗೆ, ಗಂಗಾಧರ ಶಿವಾಚಾರ್ಯ ಸ್ವಾಮಿ, ಶರಣ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂ. ೧೭-೯, ಪು. ೫೪೭
- ೫೩ ಲಾಕುಳ ಶೈವಗುರುಗಳೇ ಈಗಿನ ವೀರಶೈವ ಗುರುಗಳು, ಕಪಟರಾಳ ಕೃಷ್ಣರಾವ್, ಶರಣ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂ. ೧೭-೧೦, ಪು. ೪೯
- ೫೪ ಲಿಂಗಧಾರಣ ಮತ್ತು ಶಿವದೀಕ್ಷೆ, ಬಿ. ಶಿವಮೂರ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಶರಣ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂ. ೩-೮, ಪು. ೪೯೦
- ೫೫ ವಚನಕಾರ ಬಸವೇಶ್ವರರು, ಕುವೆಂಪು, ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ, ಸಂ. ೩೧-೧, ಪು. ೧೧
- ೫೬ ವಚನಕಾರರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಜಿ. ಎಸ್. ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ, ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ, ಸಂ. ೩೬-೧, ಪು. ೭೯

- ೫೭ ವಚನೋಪನಿಷತ್, ಟಿ. ಎನ್. ಮಲ್ಲಪ್ಪ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ಪತ್ರಿಕೆ, ಸಂ. ೪೬-೧
- ೫೮ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕೆ. ಜಿ. ಕುಂದಣಗಾರ, ಶರಣ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂ. ೨-೧೧, ಪು. ೪೨೦
- ೫೯ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉಗಮ, ಎಂ. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ, ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ, ಸಂ. ೪೩-೨, ಪು. ೮೩
- ೬೦ ವಚನ ಸುಂದರಿ, ತೀ. ನಂ. ಶ್ರೀ. ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ, ಸಂ. ೧೭-೩, ಪು. ೭೬
- ೬೧ ವಚನ ಶಾಸ್ತ್ರವೂ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳೂ, ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು, ಶರಣ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂ. ೩-೪, ಪು. ೧೯೫
- ೬೨ ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಮತ, ಜಿ. ಹನುಮಂತರಾವ್, ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂ. ೧೭-೩, ಪು. ೬೫
- ೬೩ ವೀರಶೈವ ಕವಿಗಳು, ಬಿ. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ಪತ್ರಿಕೆ, ಸಂ. ೫-೨
- ೬೪ ವೀರಶೈವ ವಾಙ್ಮಯಾವತಾರ, ಡಾ. ಚಿಲಕೂರು ನಾರಾಯಣರಾವ್, ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ, ಸಂ. ೨೪-೨, ಪು. ೨೧
- ೬೫ 'ವೀರಶೈವ ವಾಙ್ಮಯಾವತಾರ'ವನ್ನು ಕುರಿತು, ವೀರಭದ್ರ ಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಬಿದರಿ ಮಾತ, ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ, ಸಂ. ೨೪-೨, ಪು. ೨೧
- ೬೬ ವೀರಶೈವ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಧರ್ಮ, ಎಸ್. ಸಿ. ನಂದೀಮಠ, ಶಿವಾನುಭವ, ಸಂ. ೬-೩, ಪು. ೧೦೫
- ೬೭ ವೀರಶೈವ ಮತದ ಕಾಲ, ಜೀರಿಗೆ ಬಸವಲಿಂಗಪ್ಪ, ಶಿವಾನುಭವ, ಸಂ. ೨-೭, ಪು. ೫೬
- ೬೮ ವೀರಶೈವ ಮತದ ಬಗ್ಗೆ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು, ಪಂಚಾಕ್ಷರ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಹಿರೇಮಠ, ಶಿವಾನುಭವ, ಸಂ. ೬-೪, ಪು. ೨೨೩
- ೬೯ ವೀರಶೈವ ಮತ ಸ್ಥಾಪಕರು ಯಾರು ? ಶಿ. ಚಿ. ನಂದೀಮಠ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ಪತ್ರಿಕೆ, ಸಂ. ೨೦-೧, ಪು. ೧೧೧
- ೭೦ ವೀರಶೈವ ಪುರಾಣಗಳು, ಎಂ. ಆರ್. ಶ್ರೀ., ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ಪತ್ರಿಕೆ, ಸಂ. ೮-೨, ಪು. ೬೩-೭೮
- ೭೧ ವೀರಶೈವ ವಾಙ್ಮಯ, ಬಿ. ತಮ್ಮಯ್ಯನವರು, ಶರಣ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂ. ೧೩-೩, ಪು. ೧೨೪
- ೭೨ ವೀರಶೈವ ವಚನಗಳು, ಎಂ. ಆರ್. ಶ್ರೀ., ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ಪತ್ರಿಕೆ, ಸಂ. ೯-೧, ಪು. ೧-೧೮
- ೭೩ ವ್ಯಷಭೇಂದ್ರ ವಿಜಯ, ಎಂ. ಆರ್. ಶ್ರೀ., ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ಪತ್ರಿಕೆ, ಸಂ. ೭-೧

- ೭೪ ಶಿವತತ್ವಸಾರ, ಟಿ. ಎಸ್. ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯ, ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ, ಸಂ. ೧೬-೨, ಪು. ೩
- ೭೫ ಶಿವಶರಣರ ಮಾರ್ಗ, ಸ. ಸ. ಮಾಳವಾಡ, ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ, ಸಂ. ೩೮-೩, ಪು. ೫
- ೭೬ ಶಿವಶರಣರ ವಚನಗಳು, ಮಹಾದೇವ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು, ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ಪತ್ರಿಕೆ, ಸಂ. ೧೯-೩
- ೭೭ ಶಿವಶರಣರ ಚಳುವಳಿಯ ಪರಂಪರೆಯ ಇತಿಹಾಸ, ಮಧುರಚೆನ್ನ, ಶಿವಾನುಭವ, ಸಂ. ೨೫-೪, ಪು. ೧೧೫ ಮತ್ತು ಸಂ. ೨೫-೫, ಪು. ೧೪೮
- ೭೮ ಶಿವಯೋಗ, ಶ್ರೀ ಮಹಾಂತಣ್ಣನವರು, ಶಿವಾನುಭವ, ಸಂ. ೨೫-೬, ಪು. ೧೨೯
- ೭೯ ಶಿವಾನುಭವ ಸ್ವರೂಪ, ಬಂಧನಾಳ ಸ್ವಾಮಿಗಳು, ಶರಣ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂ. ೧೨-೧೧, ಪು. ೬೦೦
- ೮೦ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಗಳು, ಎಂ. ಆರ್. ಶ್ರೀ., ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ, ಸಂ. ೧೫-೪, ಪು. ೬೦
- ೮೧ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯ ರಹಸ್ಯ, ಕಲ್ಯಾಣಪ್ಪ ಬ್ಯಾಳಿ, ಶಿವಾನುಭವ, ಸಂ. ೧೦-೧, ಪು. ೨೩
- ೮೨ ಶೈವಧರ್ಮಗಳು. ಎಸ್. ಸಿ. ನಂದೀಮಠ, ಶಿವಾನುಭವ, ಸಂ. ೧-೪, ಪು. ೧ ಮತ್ತು ಸಂ. ೨-೫, ಪು. ೩೬
- ೮೩ ಶೈವಾಗಮಗಳ ಕಾಲ, ಫ. ಗು. ಹಳಕಟ್ಟಿ, ಶಿವಾನುಭವ, ಸಂ. ೬-೧, ಪು. ೫
- ೮೪ ಶೈವಾಗಮ ಧರ್ಮಗಳ ನಿರೀಕ್ಷಣೆ, ಎಸ್. ಸಿ. ನಂದೀಮಠ, ಶಿವಾನುಭವ, ಸಂ. ೫-೧೧, ಪು. ೩೬೬
- ೮೫ ಶಂಕರಾದ್ವೈತವೋ ಶಿವಾದ್ವೈತವೋ ? ಟಿ. ಎನ್. ಮಲ್ಲಪ್ಪ, ಶರಣ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂ. ೨೨-೩, ಪು. ೩
- ೮೬ ಸಾಹಿತ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಚಾರ, ಕರ್ಪೂರ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರು, ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ಪತ್ರಿಕೆ, ಸಂ. ೯-೨, ಪು. ೧೬೩-೧೮೯
- ೮೭ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರದ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು, ಎಂ. ಆರ್. ಶ್ರೀ., ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ಪತ್ರಿಕೆ, ಸಂ. ೨೭-೨
- ೮೮ ಹಠಯೋಗ, ಸ್ಥಾಪನಾ ಮಡಿವಾಳಪ್ಪನವರು, ಶಿವಾನುಭವ, ಸಂ. ೪-೯, ಪು. ೩೭೬
- ೮೯ ಹರಿಹರನ ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣ, ಎಂ. ಆರ್. ಶ್ರೀ., ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ, ಸಂ. ೫-೩, ಪು. ೧
- ೯೦ ಹರಿಹರನ ಸ್ಥಾನ ನಿರ್ದೇಶ, ಎಂ. ಆರ್. ಶ್ರೀ., ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ, ಸಂ. ೬-೩, ಪು. ೧೫

- ೯೦ ಹರಿಹರನ ಗದ್ಯ, 'ವೆಂ', ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ, ಸಂ. ೧೭-೪, ಪು. ೬೪
- ೯೧ ಹರಿಹರನು ಜನ್ಮತಃ ವೀರಶೈವನಲ್ಲವೇ ? ಬಿ. ಶಿವಮೂರ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಶರಣ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂ. ೨೭-೧೨, ಪು. ೫೫೦
- ೯೨ ಹರಿಹರ ರಾಘವಾಂಕರ ಕಾಲ ವಿಚಾರ, ಗೋವಿಂದ ಪೈ, ಶರಣ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂ. ೨-೮, ಪು. ೩೦೬
- ೯೪ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಭೀಮಕವಿಗಳು ಬಸವೇಶ್ವರನನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿರುವ ಬಗೆ, ಬಿ. ಶಿವ ಮೂರ್ತಿಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಶರಣಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂ. ೨೪-೧, ೨, ಪು. ೨೫.
- ೯೫ ಶ್ರೀ ಹರಿಹರದೇವ, ಪಾವಟೆ ಸಿದ್ಧರಾಮಪ್ಪನವರು, ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ ಪತ್ರಿಕೆ, ಸಂ. ೨೧-೧, ಪು ೧-೧೪.
- ೯೬ ಹಳಗನ್ನಡ ಹೊಸಗನ್ನಡ ಐತಿಹಾಸಿಕ ವಿವೇಚನೆ, ಕಪಟರಾಳ ಕೃಷ್ಣ ರಾವ್, ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ಪತ್ರಿಕೆ, ಸಂ. ೨೨-೩, ಪು. ೧೨೯-೩೭.
- ೯೭ ಹೊಸಕಾವ್ಯದ ಗದ್ಯತನ, ರಂ. ಶ್ರೀ. ಮುಗಳಿ, ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ, ಸಂ. ೧೭-೨, ಪು. ೧೯
- ೯೮ ಮಹಾದೇವಿಯಕ್ಕ, ಕೆ. ಜಿ. ಕುಂದಣಗಾರ, ಶಿವಾನುಭವ, ಸಂ. ೧೦-೧, ಪು. ೧.
- ೯೯ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಚಾರಗಳು, ಕೆ. ಜಿ. ಕುಂದಣಗಾರ, ಶಿವಾನು ಭವ, ಸಂ. ೧೦-೬ ಮತ್ತು ಸಂ. ೧೦-೭.
- ೧೦೦ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಶೈವನೇ ? ಡಾ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ, ಶಿವಾನುಭವ. ಸಂ. ೨೦-೮
- ೧೦೧ ಶಿವಯೋಗದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸ್ವರೂಪ, ಫ. ಗು. ಹಳಕಟ್ಟಿ, ಶಿವಾನುಭವ, ಸಂ. ೫-೧೧, ೧೨, ಪು. ೩೮೯
- ೧೦೨ ಶೈವಾಗಮಗಳು, ಫ. ಗು. ಹಳಕಟ್ಟಿ, ಶಿವಾನುಭವ, ಸಂ. ೭-೧, ಪು. ೩೧.

SRI JAGADGURU VISHWANATHAN
JNANA SIMHASANA JNANAMANDIR
LIBRARY

Jangamawadi Math, Varanasi

Acc. No. 4261

